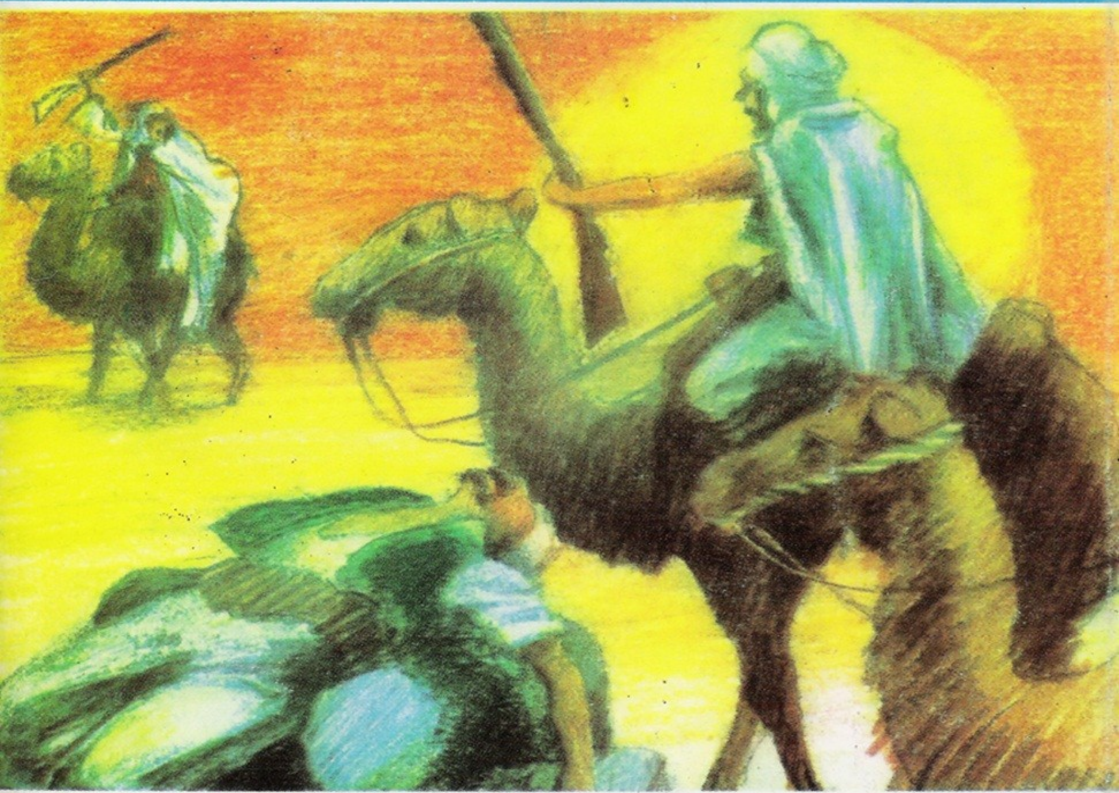
karl may

DE LA BAGDAD LA STAMBUL

EDITURA PALLAS

Consilier literar
NICULAE GHERAN

KARL MAY

VON BAGDAD
NACH STAMBUL

„Karl May's — Gesammelte Reiseromane”, Band 3
Freiburg, 1892

Adaptare de DINU TEODOR CONSTANTINESCU

KARL MAY

Opere – 35

DE LA BAGDAD LA STAMBUL

Roman

EDITURA PALLAS
Bucureşti, 1998

Coperta de
SERGIU GEORGESCU

Tehnoredactare de
CRISTINA STANCIU

Corectura de
MIHAI GRIGORESCU

I.S.B.N. 973-98587-0-8

CUPRINS

1. În calea tâlharilor

La sudul nemărginitului pustiu sirian şi mesopotamic, între Marea Roşie şi Golful Persic, se întinde Peninsula Arabia, ale cărei coaste pătrund până departe în vijelioasa mare arabo-indiană[1].

În unele locuri dinspre litoral, pământul este foarte roditor, dar cu cât pătrunzi în interior acesta devine stâncos şi sterp, înfăţişând imaginile jalnice şi groteşti, des întâlnite în Orient, ale unor dealuri contorsionate, cu drumuri anevoioase, care-şi fac loc printre numeroşi munţi golaşi, denumiţi Shammai.

Această ţară, a cărei întindere exactă nu poate fi dată cu precizie, a fost împărţită în antichitate în *Arabia petraea, Arabia deşerta* şi *Arabia felix,* ceea ce înseamnă Arabia stâncoasă, Arabia deşertică şi Arabia fericită. Dacă şi acum se găsesc destui geografi care cred că denumirea *petraea* provine dintr-un cuvânt greco-latin însemnând „piatră sau stâncă" şi în consecinţă numesc „Arabia pietroasă" această parte a ţării, faptul se datorează unei concepţii greşite. Numele provine mai degrabă de la vechiul Petra[2], care era oraşul principal din partea nord-vestică a peninsulei. Arabii îşi numesc patria *Djesirat el Arab* (Ţara insulei), pe când turcii şi persanii îi spun *Arabistan.* Actuala împărţire are diverse denumiri, astfel că locuitorii ei, nomazi, se pot deosebi doar după triburile din care fac parte.

Deasupra acestei ţări se bolteşte un cer veşnic senin pe care, în plăcutele nopţi orientale, strălucesc mii de stele, iar prin văi şi prin pustiul nesfârşit, aproape neumblat, rătăceşte necontenit fiul deşertului, pe jumătate sălbatic, purtat de un cal minunat sau de o cămilă neobosită. Privirea lui este ageră şi mereu trează, pentru că este duşmănos întregii omeniri, în afară de membrii tribului său. De la un capăt la altul se simte adierea uşoară a unei poezii blânde şi senine, întreruptă uneori de tumultul altei poezii, sălbatice şi triste, care-l

---

[1] Autorul se referă la Marea Arabiei. (n. ed.)

[2] Vestită cetate caravanieră inclusă în anul 106 e.n. în provincia romană Arabia. Construcţiile sale erau săpate în stâncă. (n. ed.)

întovărăşeşte pe drumeţ oriunde poposeşte. Aşa se explică faptul că poeţii arabi şi chiar poetele arabe au îmbogăţit cu sute de ani în urmă literatura ţării lor, iar cântecele s-au păstrat generaţii întregi, fiind transmise din tată în fiu cu ajutorul condeiului de piatră.

Părintele adevăraţilor arabi sau joktanizi este Joktan, fiul lui Hut, care la rândul său era urmaş, dintr-a cincea generaţie al lui Sem[1]. Descendenţii acestuia trăiau în Arabia fericită şi pe coasta Tehama, până în Golful Persic. Astăzi, cele mai multe triburi consideră drept o cinste deosebită faptul că se trag din Ismael, fiul lui Agar[2].

După legendă, Ismael a venit la Mecca însoţit de tatăl său, Avraam şi a înălţat acolo sfânta Kaaba. Adevărul este că sfânta Kaaba a fost întemeiată sau cel puţin clădită de koreişiţi. Printre neasemuitele ei podoabe, cele mai renumite erau Fântâna Zem-Zem şi Piatra neagră, despre care se credea că a căzut din cer.

Aici era locul de pelerinaj al diverselor triburi arabe, care îşi aşezau corturile, cu cele necesare gospodăriei, pentru a-şi face rugăciunile şi a aduce jertfe. Mecca avea pentru arabi aceeaşi semnificaţie ca Delphi pentru greci şi Ierusalimul pentru evrei; triburile nomade răspândite pretutindeni îl considerau punctul central, la care se gândeau neîncetat şi fără de care, desigur, ar fi pierit.

Deoarece punctul acesta neasemuit de important se găsea în stăpânirea koreişiţilor, tribul lor era cel mai puternic şi cel mai bine văzut din toate, dar totodată şi cel mai bogat, căci pelerinii sosiţi din toate părţile nu precupeţeau să aducă daruri preţioase şi mărfuri scumpe.

Un membru al acestui trib, numit Abd Allah (Slujitorul Domnului), a murit în anul 570 după Hristos şi câteva luni mai târziu, la 20 aprilie 571, într-o luni, văduva lui — Amina — născu un băiat, numit ulterior Mahomed (în arabă Mohammed, adică *Cel lăudat)*. Probabil că băiatul a purtat alt nume dar a primit onorabila denumire Mahomed atunci când

---

[1] Potrivit *Bibliei* popoarele semite se trag din Sem (Sim), fiul lui Noe. (n. ed.)

[2] (Hagar) mama lui Ismael, roabă egipteană care l-a născut pe acesta din legătura sa cu Avraam. (n. ed.)

a devenit un bărbat de seamă şi s-a făcut cunoscut prin profeţiile sale. Cuvântul este scris sub diverse forme: Muhammed, Mohammed şi Muhammad. Dintr-o, teamă respectuoasă faţă de profet, nici un credincios nu se încumetă să-l pronunţe astfel şi de aceea numele său e schimbat adesea în Mehemmed.

După moarte, tatăl său i-a lăsat doar două cămile, cinci oi şi o sclavă abisiniană, astfel că băiatul se văzu nevoit să ceară ocrotirea bunicului său Abd-el-Mokalib, iar după moartea acestuia sprijinul unchilor săi, Zukeir şi Abu Taleb. Cum însă nici aceştia nu putură să-l ajute prea mult, a fost nevoit să-şi câştige singur pâinea, intrând în serviciul unora ca păstor. Mai târziu a devenit călăuză de caravane şi cărăuş de arcuri; probabil că din această perioadă i se trage firea sa războinică.

La vârsta de 25 de ani, intră în slujba unei bogate văduve de negustor, Chadidşa, căreia îi dovedi atâta sinceritate şi sârguinţă, încât ea îl îndrăgi şi după un timp se căsători cu el. Destul de repede pierdu întreaga avere a soţiei, fiind nevoit ca până la vârsta de 40 de ani să se ocupe cu negoţul. Călătorind mult şi în diverse locuri, a avut ocazia să întâlnească evrei şi creştini, brahmani şi păgâni, străduindu-se să le înţeleagă religiile. Îmbolnăvindu-se de epilepsie, a suferit o vătămare a sistemului nervos, care l-a predispus la stări continue de halucinaţie. Meditaţiile sale religioase erau însă nepotrivite unei vindecări complete. În cele din urmă s-a retras într-o peşteră, aflată pe Muntele Hara, în apropiere de Mecca. Aici a avut primele viziuni.

Grupul credincioşilor adunaţi în jurul său era format, la început, numai din soţia sa, Chadidşa, sclava sa, Zaid, prietenii săi din Mecca, Othman şi Abu Bakr şi tânărul său văr, Ali, care a primit mai târziu denumirea onorifică Areth-Allah (fiul lui Dumnezeu, de asemenea Assad Allah el Ahalib, adică Leul lui Dumnezeu) şi a devenit cel mai nefericit erou al islamului.

Ali, al cărui nume înseamnă „măreţul, sublimul” s-a născut în anul 602 şi era atât de preţuit de profet, încât acesta i-a dat ca soţie pe fiica lui, Fatime. Când Mahomed rosti pentru prima dată dogmele religioase în familie şi

întrebă: „Cine dintre voi vrea să fie discipolul meu?”, tăcură cu toţii. Numai tânărul Ali, influenţat de lirismul care străbătea întreaga sa învăţătură ce-i răsuna încă în urechi, strigă cu glas tare şi hotărât:

— Eu vreau să-ţi fiu discipol şi nu te voi părăsi nicicând!

Mahomed nu uită niciodată această mărturisire. Ali a fost un luptător viteaz şi a contribuit în mare măsură la răspândirea islamismului, desăvârşită cu o rapiditate neobişnuită. Totuşi, după moartea lui Mahomed, care n-a luat nici o hotărâre cu privire la cel ce-i va lua locul la conducere, Ali a fost dat întării şi a fost ales calif Abu Bakr[1], socrul profetului. Acestuia îi urmă în anul 634 un al doilea socru al lui Mahomed, anume Umar al Faruk, după care veni Usman ibn Affan, un ginere al profetului. În anul 656, Usman a fost înjunghiat de un fiu al lui Abu Bakr. Ali fu învinuit că a pus la cale omorul şi când partizanii săi l-au ales, cei mai mulţi dintre conducători au refuzat să-i jure credinţă. După ce a luptat patru ani pentru a cuceri califatul, a fost ucis în anul 660 de Abd ar-Rabman şi înmormântat la Kufa, unde i s-a ridicat un monument.

Din acea perioadă datează schisma care a despărţit pe mahomedani în două tabere potrivnice: suniţii şi şiiţii. Schisma însă nu se datorează atât învăţăturilor de bază ale islamismului, cât mai ales problemei privitoare la urmaşii profetului. Adepţii tribului şiiţilor susţineau că numai Ali era îndreptăţit să fie cel dintâi înlocuitor al profetului, iar nu Abu Bakr, Umar şi Usman. Certurile izbucnite între cele două tabere cu privire la însuşirile dumnezeirii, destin şi veşnicia *Coranului* nu trebuie privite ca având o însemnătate prea mare.

Ali lăsă în urmă-i doi fii: Hassan şi Hussein. Cel dintâi fu ales calif de către şiiţi, pe când suniţii aleseră ca „înlocuitor al profetului” pe Muavia I, întemeietorul dinastiei Omeiazilor. Acesta îşi stabili reşedinţa la Damasc, impuse recunoaşterea eredităţii califatului său şi-şi sili supuşii să jure credinţă fiului său, Iazid, care se dovedi mai târziu atât de sângeros, încât suniţii se gândeau cu groază la isprăvile lui. Hassan nu putu să biruie pe Muavia şi muri otrăvit, la Medina, în anul 670.

---

[1] Abu Bakr Abdullah Atic al Siddik („Veridicul”) (632–634). (n. ed.)

Fratele său se împotrivi lui Iazid şi nu voi să-l recunoască. El e eroul unuia din cele mai tragice episoade ale islamismului.

Stăpânirea lui Muavia apăsă greu asupra provinciilor şi împuterniciţii săi îl sprijiniră din răsputeri. De pildă, Zijad, conducătorul din Barra, vesti în tot ţinutul că acela care va fi găsit în afara locuinţei sale după apusul soarelui va fi pedepsit cu moartea. Chiar în seara zilei când fu dată porunca, oamenii lui Zijad găsiră (pe străzi peste două sute de inşi, pe care îi decapitară numaidecât, în seara următoare, numărul celor ce nu dăduseră ascultare poruncii fu mai mic, iar în cea de-a treia seară, străzile erau pustii. Cel mai înspăimântător dintre Omeiazi a fost Hadjadj, guvernatorul din Kufa, a cărui tiranie a costat 120.000 de victime.

Iazid, fiul lui Muavia, a fost mai rău decât tatăl său. Pe vremea stăpânirii acestei fiare cu chip de om, Hussein se afla la Mecca. Într-o zi, îl căutară nişte soli care îl îndemnară să plece la Kufa, spre a fi ales calif. Răspunse chemării, dar astfel se osândi la moarte.

Ajunse la Kufa însoţit doar de o sută de credincioşi, însă găsi oraşul tot sub stăpânirea vrăjmaşului său. Începură negocierile, care rămaseră însă fără urmări. În acest timp îşi termină merindele şi apa. Vitele muriră una după alta, iar ochii îndureraţi de lipsuri ai însoţitorilor săi vesteau apropierea morţii. Chemă zadarnic într-ajutor pe Allah şi pe profet, rugându-i să-i scape. Pierzania lor era „însemnată în cartea destinelor”. Obeid Allah, unul din comandanţii lui Iazid, se năpusti asupră-i la Kerbela, masacră pe toţi cei ce-l întovărăşeau şi dădu poruncă să fie omorât şi Hussein. Ostaşii îl găsiră în pragul morţii, chinuit de sete. Văzând însă că oamenii vrăjmaşului său sunt nemiloşi cu el, încercă zadarnic să se apere cu slabele puteri pe care le mai avea; în cele din urmă, i se taie şi lui capul, care fu înfipt în vârful unei suliţi şi purtat triumfător pretutindeni.

Grozăvia aceasta s-a întâmplat în ziua de 10 Muharrem, pe care o celebrează şi astăzi şiiţii, ca pe o zi îndurerată. În Hindustan se află o imagine înfăţişând capul lui Hussein în vârful unei suliţi, aşa cum a fost purtat după moartea sa şi o alta, reprezentând goana aprigă a urmăritorilor săi. La 10

Muharrem, răsună un strigăt de jale din Bornco şi Celebe, deasupra Indiei şi Persiei, până în cele mai îndepărtate colţuri ale Asiei, unde se găsesc încă numeroşi adepţi ai şiiţilor, iar în Kerbela se joacă în ziua aceasta o dramă, ale cărei scene tragice îşi pot găsi cu greu asemănare. Vai de suniţii sau ghiaurii care se încumetă să-i înfrunte într-o astfel de zi pe şiiţii întărâtaţi la culme! Ar fi sfâşiaţi în bucăţi...

Introducerea aceasta istorică va ajuta la o mai bună înţelegere a celor ce vor urma.

Aflându-ne la Zab, ne-am hotărât să, mergem călare de-a lungul fluviului, până la Şirbani şi apoi, prin Kurdistan. Până la Şirbani aveam recomandările ce ne fuseseră date de beiul din Gumri şi de melekul din Lizan, iar de acolo nădăjduiam să ne bucurăm de altă ocrotire. La Şirbani am fost întâmpinaţi de o găzduire prietenoasă, dar kurzii sitari ne-au făcut să le simţim de la început duşmănia; cu toate acestea, am izbutit mai târziu să le câştigăm încrederea. Ajunserăm cu bine până la fluviul Akra, dar sălbaticii munteni din părţile acestea se arătară atât de răuvoitori, încât am fost nevoiţi să ne îndreptăm spre sud-vest. Nu ne puteam încrede în nici un caz în kurzii de pe acolo, astfel că o cotirăm la dreapta pentru a ajunge la Tigru, trecând printre Dijaleh şi Zabul inferior. Nădăjduiam că vom găsi o găzduire călduroasă în tribul arab Djerboa, care urma să ne dea şi călăuze, dar aflarăm cu uimire şi părere de rău că tribul acesta se întovărăşise cu alte două, Obeide şi Beni-Lam, pentru a trece prin vârfurile suliţelor lor toate triburile aflate între Tigru şi Thathar. Şammarii erau prieteni cu un ferkah al obeizilor, al căror şeic era Eslah el Mahem, dar poate că şi acesta îşi schimbase intre timp atitudinea. Despre celălalt ferkah, ştiam sigur că Mohammed Emin se află într-o vrăjmăşie cumplită cu haddedihnii. Faţă de perspectivele pe care le întrezăream, cel mai chibzuit lucru era să ne îndreptăm mai întâi spre Sulemania şi să ne hotărâm după aceea încotro să ne ducem. Având în vedere că reuşisem să-l scăpăm pe Amad el Ghandur şi să ajungem teferi până aici, am considerat că e mai bine să facem un ocol, decât să înfruntăm alte primejdii.

Astfel, sosirăm în Munţii Zagros, după multe peripeţii şi strădanii şi după ce-am îndurat destule lipsuri.

Se înserase şi poposirăm la marginea unei păduri de platani. Deasupra noastră cerul era de o strălucire, de o seninătate şi de o măreţie, cum numai prin locurile acelea puteau fi admirate. Ne găseam în apropierea graniţei persane şi ne bucuram de adierea minunatului aer persan, renumit pentru puritatea sa. Lumina stelelor era atât de puternică, încât îmi puteam vedea lămurit acele ceasornicului de buzunar, la o distanţă de câţiva paşi, cu toate că nu răsărise luna. Aş fi putut citi orice, scris oricât de mărunt. Razele planetei Jupiter erau atât de luminoase, încât i-aş fi descoperit cu mare greutate sateliţii chiar cu ajutorul unei lunete cu lentile speciale. Apăreau până şi constelaţiile vizibile prin telescop. Fără să-mi obosesc ochii, puteam recunoaşte steaua a şaptea din constelaţia celor şapte stele. Aşa se explică faptul, pe oare l-am înţeles cu vremea, că Persia e patria astrologiei, această mamă virtuoasă a celorlalte ştiinţe, care ne învaţă să cunoaştem strălucitoarele astre ale cerului.

Starea în care ne aflam ne îndemna să înnoptăm sub cerul liber. În timpul zilei, cumpărasem de la un păstor un miel, aşa încât aprinserăm repede focul, ca să frigem mielul cu piele cu tot, după ce avusesem grijă să-i tăiem părul cu un cuţit şi să-l curăţăm.

Caii noştri păşteau în apropiere. În ultimul timp obosiseră din cale afară şi li s-ar fi cuvenit o odihnă de mai multe zile, pe care însă din păcate nu ne era cu putinţă să le-o îngăduim. Noi înşine ne simţeam foarte bine, afară de unul singur. Acesta era *sir* David, care suferise un mare necaz.

Se îmbolnăvise de friguri cu câteva zile mai înainte Şi se zbătuse aproape douăzeci şi patru de ore în ghearele lor. Frigurile dispăruseră, dar în locul lor se ivi acel dar înfiorător al Orientului, pe care latinii îl numeau *Febris Aleppensis* francezii *Mal d'Aleppo* sau *Bouton d'Alep*. Această „umflătură de Alep”, care nu apare numai la oameni, ci şi la animale, ca de pildă la câini şi pisici, se manifestă întâi printr-o ridicare a temperaturii; apoi, se produce fie pe obraz, fie pe piept, pe braţe ori pe picioare, o umflătură, ce supurează aproape un an şi după ce se vindecă, lasă un semn care nu mai dispare niciodată. Numele acestei umflături nu este potrivit, întrucât

boala nu se manifestă numai în Alep, ci e tot atât de răspândită în Antiohia, Mosul, Bagdad, cum şi în alte părţi din Persia.

Văzusem de multe ori această umflătură care sluţeşte, dar niciodată una de mărimea neobişnuită pe care o avea aceea ce năpăstuise pe bunul nostru master Lindsay. La el această umflătură înfiorătoare nu numai că era de o culoare roşie-închis, strălucitoare, dar îşi alesese locul tocmai pe nas — acest biet nas, care din născare avea o mărime nefirească. *Englishman*-ul nu-şi îndura suferinţa cu resemnare, aşa cum ar fi fost dator să o facă un gentleman şi reprezentant al poporului *Very great and excellent*, ci vădea tot timpul o mâhnire profundă şi o nerăbdare de nestăpânit, ale căror izbucniri stârneau, în acelaşi timp, mila şi râsul.

Acum şedea lângă foc şi-şi pipăia necontenit neruşinatul buboi, cu ambele mâini.

— Master! îmi spuse. Ia uitaţi-vă încoace!

— Unde?

— Hm! Ce întrebare prostească! Pe obraz, fireşte! *Yes!* A crescut iar?

— Cine? Ce?

— *'s death!* Buboiul ăsta afurisit! A crescut mult?

— Foarte mult. Parcă ar fi un castravete!

— *All devils!* Groaznic! Înspăimântător! *Yes!*

— Poate că va deveni cu vremea un fel de *fowling-bull*, *sir!*

— Vreţi să vă trag o palmă, master? Sunt oricând gata! V-aş dori să aveţi o biată umflătură ca asta pe nas!

— Vă doare?

— Nu.

— Atunci, bucuraţi-vă!

— Să mă bucur? *Zounds!* Cum să mă bucur, când oamenii ăştia cred că nasul a venit pe lume odată cu *snuff-box!* Şi câtă vreme o să mă ţină?

— Păi, aproape un an, *sir!*

Îmi aruncă o asemenea căutătură, că mă înfricoşai şi era să mă dau îndărăt, mai ales fiindcă-l văzui deschizând gura atât de tare, încât nasul şi cutiuţa aceea de tabac *(snuff-box)* s-ar fi putut plimba în voie prin ea.

— Un an? Un an întreg? Douăsprezece luni pline?

— Cam atâta!

— Oh! Ah! *Horrible!* Înfricoşător! Înspăimântător! Şi nu-i nici un leac? Plasture? Alifie? Să pun păsat? Să-l tai?

— Nimic, absolut nimic.

— Dar fiece boală are leac!

— Asta nu, *sir.* Umflătura aceasta nu-i câtuşi de puţin primejdioasă, dar, dacă se încearcă ruperea sau tăierea ei, poate fi foarte dureroasă şi plină de urmări neplăcute.

— Hm! Şi după ce trece, se mai vede ceva?

— Depinde de umflătură. Cu cât e mai mare, cu atât e mai adâncă şi gaura care rămâne după dispariţia ei.

— *My sky!* O gaură?

— Din păcate, da!

— Vai! Groaznică ţară! Mizerabile locuri! Am să le arăt eu, când voi ajunge în *Old England! Well!*

— Numai să aveţi cum, *sir!*

— Ce vorbă-i asta?

— Păi ce se va spune în bătrâna Anglie, când se va vedea că *sir* David Lindsay îşi îngăduie să poarte două nasuri?

— Hm! Aveţi dreptate, *sir!* Şi copiii de pe stradă îşi vor bate joc de mine. Prin urmare, trebuie să rămân aici şi...

— Sidi! îl întrerupse Hale! Nu te uita înapoi!

Şedeam cu spatele la liziera pădurii şi-mi spusei numaidecât că micul Hagi a observat ceva suspect îndărătul meu.

— Ce-ai văzut? îl întrebai eu neliniştit.

— O pereche de ochi. Chiar îndărătul tău sunt doi tşimari, iar între ei se află un tufiş de peri sălbatici. Ei, acolo stă pitit omul ai cărui ochi i-am zărit.

— Îi mai vezi?

— Aşteaptă!

Halef scrută tufişul, fără să fie observat, iar eu îi îndemnai pe ceilalţi să nu facă nici o mişcare care să-l trădeze.

— Acum! spuse Halef.

Mă ridicai, prefăcându-mă că vreau să caut vreascuri pentru foc. Şi mă îndepărtai atât de mult de cort, încât nu mai puteam fi văzut. Ajungând la marginea pădurii, mă întorsei, strecurându-mă printre copaci. Nu trecuseră nici cinci minute

şi mă aflam îndărătul celor doi copăcei, de unde puteam să mă minunez de agerimea privirii lui Halef. Într-adevăr, între copăcei şi tufiş stătea ghemuită o arătare omenească, ai cărei ochi erau aţintiţi asupra cortului şi focului nostru.

Ce urmărea omul acela? Ne găseam într-o regiune în care nu se afla nici un sat, pe o distanţă de câteva mile. Negreşit, însă, erau prin împrejurimi câteva triburi de kurzi, care se duşmăneau şi se luptau între ei; de asemenea, se întâmpla, uneori, ca vreun trib de nomazi din Persia să treacă graniţa spre a săvârşi vreo hoţie. În asemenea cazuri, cei care aparţinuseră unor triburi ce fuseseră nimicite se alăturau celor învingătoare şi îşi făureau o nouă viaţă.

Trebuia să fiu prevăzător; de aceea, mă furişai cu băgare de seamă până la omul ce sta pitit şi năpustindu-mă asupra lui, îl apucai repede de beregată. El se înfricoşă atât de rău, încât nu îndrăzni să facă nici un gest de apărare, atunci când îl ridicai şi-l dusei la cortul nostru.

Ajuns aici, îl lăsai din mână şi-mi scosei pumnalul.

— Ascultă! Să nu faci nici o mişcare! De nu, te spintec!

Nu eram prea înfuriat, dar străinul acela se înspăimântă atât de mult de ameninţarea pe care o rostisem, încât îşi împreună mâinile rugător:

— Îndurare, domnule!

— Să văd dacă meriţi. Să nu încerci să mă minţi, m-auzi? Cine eşti?

— Sunt un turcoman din tribul lui Bejat.

Un turcoman? Prin părţile astea? După îmbrăcăminte, spusele lui puteau fi adevărate. Ştiam că turcomanii locuiseră cândva între Tigru şi graniţa persană şi că aparţinuseră chiar tribului Bejat. Ei cutreieraseră în special deşertul Iuric şi şesul Tapespi. Dar când şahul Nadir năvăli cu oamenii săi în ejaletul Bagdad, împinse tribul bejaţilor spre Khurasan. Şi datorită poziţiei sale, geografice, dădu acestei provincii denumirea „Sabia Persiei”, străduindu-se s-o populeze cu locuitori curajoşi şi războinici..

— Din tribul bejaţilor? îl întrebai. Minţi!

— Spun adevărul, domnule!

— Tribul bejaţilor nu locuieşte prin ţinutul ăsta, ci în Khurasanul îndepărtat.

— Ai dreptate; dar când bejaţii au fost siliţi sa plece de aici, au mai rămas câţiva, ai căror urmaşi s-au înmulţit atât de repede, încât astăzi sunt peste o mie de războinici. Avem o sumedenie de grădini pe lângă ruinele din Kizzel-Karaba şi pe ţărmurile lui Kuru-Tşai.

Îmi amintii că auzisem despre cele ce-mi vorbea străinul.

— Şi acum sunteţi prin apropiere?

— Da, domnule.

— Câte corturi aveţi?

— Nici unul.

Răspunsul acesta era suspect. Dacă un trib de nomazi îşi strămută tabăra, fără să-şi ia şi corturile cu el, de obicei înseamnă că s-a pus la cale un jaf, sau vreo luptă cu alte triburi.

— Câţi bărbaţi sunteţi în prezent?

— Două sute!

— Şi femei?

— Nici una.

— Unde aţi poposii?

— Nu departe de aici. Dacă mergi până la marginea pădurii, dai de tabăra noastră.

— Aşa ne-aţi văzut focul?

— Da, l-am observat şi hanul nostru m-a trimis să aflu cine sunteţi.

— Încotro mergeţi?

— Spre sud.

— Da, dar spre ce loc anume?

— Prin apropiere de Sinna.

— Păi acolo e Persia!

— Da. Prietenii noştri de acolo au o sărbătoare mare şi ne-au poftit şi pe noi.

Devenii din ce în ce mai bănuitor. Tribul bejaţilor îşi avea reşedinţa pe ţărmurile lui Kuru-Tşai şi lângă ruinele din Kizzel-Karaba, aşadar în apropiere de Kifri; oraşul acesta se afla, însă, departe de tabăra noastră, spre sud-vest, pe când Sinna se afla la o distanţă mai mică, spre sud-est. De ce nu pornise tribul de-a dreptul de la Kifri la Sinna? De ce făcuse un ocol atât de mare?

— Şi ce-nvârtiţi pe aici? îl întrebai. De ce-aţi apucat pe

drumul ăsta, de două ori mai lung?

— Fiindcă ar fi trebuit să trecem prin ţinutul paşei din Sulemania, care ne e duşman.

— Dar vă găsiţi şi aici tot printr-unul din ţinuturile lui!

— Pe aici nu ne urmăreşte. Ştie că am plecat şi crede că ne aflăm la sud de reşedinţa lui.

Răspunsul părea sincer; totuşi, nu aveam încă deplină încredere în străinul acela. Îmi spusei, însă, că prezenţa acestui trib ne-ar putea fi folositoare. Sub ocrotirea lui puteam ajunge până la Sinna; de-acolo, nu mai aveam să ne temem de nici o primejdie. Turcomanul îmi puse o întrebare, care se potrivea cu gândurile ce mă frământau:

— Domnule, acum îmi dai drumul? Doar nu v-am făcut nimic!

— Ştiu că ai făcut numai ce ţi s-a poruncit. Eşti liber.

Îl văzui că răsuflă uşurat.

— Îţi mulţumesc, domnule! În ce direcţie sunt îndreptate capetele cailor voştri?

— Spre sud.

— Veniţi de la miazănoapte?

— Da, venim din ţara locuită de tijari, bervari şi chaldani.

— Sunteţi nişte bărbaţi curajoşi şi viteji. Din ce trib faceţi parte?

— Bărbatul ăsta şi cu mine suntem emiri din Frankistan, iar ceilalţi sunt prietenii noştri.

— Din Frankistan!... Domnule, vreţi să mergeţi cu noi?

— Nu se va opune hanul tău?

— Nu. Ştiu că franconii sunt luptători vrednici. Să mă duc să-i vorbesc despre voi?

— Du-te şi întreabă-l dacă vrea să ne primească!

Se ridică şi porni grăbit. Tovarăşii mei de drum erau încântaţi de hotărârea ce-o luasem; cel care se bucură însă cel mai mult fu Mohammed Emin.

— Effendi, îmi spuse el, am auzit deseori vorbindu-se despre tribul bejaţilor; oamenii lui trăiesc în necontenite certuri cu cei din Dşerboa, Obeide şi Beni-Lam, astfel încât ne vor fi de mare folos. Cu toate astea, să nu le spunem că suntem haddedihni. E mai bine să nu ştie.

— În tot cazul, trebuie să fim atenţi la tot ce se întâmplă,

fiindcă nu ştim încă dacă vom fi primiţi prieteneşte de han. Trageţi caii încoace şi ţineţi-vă armele la îndemână, pentru apărare!

Se părea că tribul bejaţilor ţinea un sfat îndelungat în privinţa noastră, fiindcă, până să ne dea vreun semn de viaţă, mielul fusese fript şi mâncat. În sfârşit, auzirăm paşi şi se ivi turcomanul pe care-l prinsesem, însoţit de trei camarazi.

— Domnule, m-a trimis hanul să vă spun că puteţi veni şi veţi fi primiţi cu plăcere.

— Atunci porniţi şi arătaţi-ne drumul!

Încălecarăm şi merserăm în urma lor, ţinând armele în mâini. Când trecurăm de marginea pădurii, nu văzurăm nici o tabără; dar după ce străbăturăm nişte tufişuri dese, ajunserăm într-un luminiş, în mijlocul căruia ardea un foc uriaş. Locul de popas fusese foarte bine ales, întrucât nu putea fi zărit lesne de-afară.

Focul nu fusese aprins ca oamenii să se încălzească, ci ca să se pregătească cina. Două sute de arătări întunecate stăteau tolănite pe iarbă şi ceva mai la o parte de flacăra pâlpâitoare şedea hanul, care se ridică încet, când ne văzu apropiindu-ne. Ne îndreptarăm caii până în preajma lui şi coborârăm.

— Pace ţie! îl salutai.

— *Mi newahet kjerdem* — te salut şi eu! îmi răspunse, înclinându-se.

Cuvintele fuseseră rostite în limba persană. Poate că în felul acesta voia să ne încredinţeze-că era într-adevăr din tribul bejaţilor, ai cărui conducători trebuiau căutaţi prin Khurasan. Persanul este un fel de francez oriental. Limba pe care o vorbeşte e mlădioasă şi sună plăcut; de aceea, e folosită de obicei de cei mai mulţi dintre prinţii asiatici. Dar firea persanului politicoasă, linguşitoare şi adesea, josnică, nu izbutise niciodată să mă încânte. Îmi plăcea mai mult firea aspră, dar cinstită, a arabului.

Odată cu şeful dor se ridicară şi ceilalţi, întinzându-şi oarecum slugarnic mâinile, gata să ne prindă caii de căpăstru; totuşi, nu lăsarăm hăţurile libere, fiindcă nu ştiam încă dacă nutresc gânduri prietenoase.

— Dă-le caii, ca să aibă grijă de ei! îmi spuse hanul.

Voiam să-i cunosc bine gândurile, aşa că-l întrebai, de data asta în limba persană:

— *Hesti irşad engiz*. Ne putem încrede în tine?

Se înclină, consimţind şi ridică mâna.

— *Mi saukend chordem*. Îţi jur că puteţi fi liniştiţi! Aşezaţi-vă aici, lângă mine şi vom sta de vorbă!

Oamenii hanului luară caii şi-i duseră de o parte; numai al meu rămase în grija lui Halef, care ştia bine ce doresc. Luarăm loc în jurul hanului. Flacăra strălucea în preajmă, luminându-ne pe toţi, aşa încât puteam să ne cercetăm în voie. Hanul era un bărbat de vârstă mijlocie şi avea o înfăţişare războinică. Mina sa prietenoasă insufla încredere; dar distanţa plină de respect pe care o păstrau supuşii săi vădea şi o oarecare teamă de firea ambiţioasă şi plină de mândrie a conducătorului lor.

— Ştii cum mă numesc? mă întrebă.

— Nu, îi răspunsei.

— Sunt *Heider Mirlam*[1], nepotul vestitului bei Hassan Kerkuş. Ai auzit de el?

— Da. Avea reşedinţa în apropiere de satul Djenijah, care se află pe drumul ce duce de la Bagdad la Tauk. Era un luptător viteaz, dar îndrăgea şi pacea, astfel că orice om amărât se bucura de ocrotirea lui.

Îmi spusese cum îl cheamă, astfel că din politeţe era firesc, să-i spun şi eu cum mă numesc.

— Trimisul tău trebuie să-ţi fi spus că sunt francon. Mă numesc Kara Ben Nemsi...

Cu toată cunoscuta stăpânire de sine a orientalilor, hanul nu-şi putu ascunde uimirea.

— Ajah... oh! Kara Ben Nemsi! Şi celălalt, bărbatul cu nasul roşu, este desigur emirul din Inglistan, care vrea să scoată pietre din pământ?

— Ai auzit de el?

— Da, domnule, mi-ai spus numai cum te cheamă, dar eu vă cunosc pe amândoi. Bărbatul acela mărunţel, care-ţi păzeşte calul, e Hagi Halef Omar, de care se tem atâţia inşi puternici?

— Ai ghicit.

---

[1] Leul Mirlam.

— Şi cine sunt ceilalţi doi?

— Nişte prieteni, ale căror nume sunt scrise în *Coran*. Cine ţi-a vorbit despre noi?

— Cunoşti pe Ibn Zedar Ben Huli, şeicul lui Abu Hammed?

— Da. Ţi-e prieten?

— Nu mi-e prieten, nici duşman. Fii liniştit! Nu mă voi răzbuna pe el, făcându-ţi vreun rău.

— Nici nu mă tem!

— Cred. M-am întâlnit cu el la Eski Kifri şi mi-a istorisit că din pricina ta e silit să plătească tribut. Fii prevăzător, domnule! Dacă pune mâna pe tine, te ucide!

— Am fost o dată în mâna lui, dar nu m-a omorât. Mă prinsese, însă a fost nevoit să-mi dea drumul.

— Am auzit asta. Ai omorât un leu, ducându-te singur la vânătoare în timpul nopţii, i-ai jupuit pielea şi ai dispărut. Crezi că nici eu nu te-aş putea opri, dacă ai fi prizonierul meu?

Deşi îmi dădui seama că întrebarea lui ascunde ceva. Îi răspunsei liniştit:

— Nu m-ai putea opri nici tu şi nu-mi închipui cum ai fi izbutit să mă prinzi.

— Domnule, noi suntem două sute şi voi numai cinci!

— Hanule, nu uita că printre aceşti cinci inşi se află doi emiri din Frankistan şi că ei preţuiesc tot atât de mult ca şi cei două sute de oameni din tribul bejaţilor.

— Eşti prea mândru!

— Iar tu te porţi prea neprietenos. Să mă îndoiesc de cuvântul tău, Heider Mirlam?

— Sunteţi oaspeţii mei şi cu toate că nu cunosc numele celorlalţi doi inşi, veţi mânca la masa mea şi vi se va da pâine şi carne.

Zâmbetul plin de înţeles ce-i flutură pe buze şi căutătura cu care învălui pe cei doi haddedihni îmi spuneau destul. Mohammed Emin putea fi recunoscut într-o mie de inşi, cu toate că-şi lipise o minunată barbă albă ca zăpada.

La un semn al hanului, aduseră câteva bucăţi pătrate de piele, pe care ni se serviră pâine, carne şi curmale. După ce mâncarăm câteva bucăţele de carne şi câteva curmale, ni se oferi tutun pentru pipe, pe care însuşi hanul ni le aprinse.

De-abia acum ne puteam socoti oaspeţii săi şi făcui semn lui Halef că poate încredinţa calul în paza oamenilor hanului. Mă ascultă şi veni să se aşeze lângă noi.

— Care-i ţinta călătoriei voastre? se interesă gazda.

— Mergem spre Bagdad, îi răspunsei prevăzător.

— Noi ne ducem spre Sinna, urmă hanul. Vreţi să călătorim împreună?

— Ne îngădui?

— Nu numai atât, dar m-aş bucura mult să primiţi. Hai, dă-mi mâna, Kara Ben Nemsi! Fraţii mei să fie şi ai tăi!

Îmi întinse mâna şi i-o strânsei. Dădu mâna şi cu tovarăşii mei de călătorie, care se arătară foarte bucuroşi că au găsit pe neaşteptate un prieten şi un ocrotitor. Hanul nu ne nutrea gânduri rele; credea că ne-a câştigat încrederea şi că va putea trage foloase.

— Ce triburi se află de aici pană la Sinna? mă interesai eu.

— Aici e o ţară liberă, unde poposesc mereu alte triburi. Rămâne totdeauna cel care-i mai puternic.

— La ce trib sunteţi poftiţi?

— La cel al lui Djiaf.

— În căzut ăsta, trebuie să fiţi bucuroşi, fiindcă tribul lui Djiaf e cel mai puternic din ţară! Se tem de el şi şeicii Ismael, Zengenek, Kelogawani, Kelhore şi chiar Şenki şi Hollali.

— Emire, ai mai fost vreodată pe aici?

— Niciodată.

— Constat că ştii toate triburile din părţile astea!

— Nu uita că sunt francon!

— Da, franconii ştiu totul, chiar şi ceea ce n-au văzut. Ai auzit şi de tribul bebbehilor?

— Da. E tribul cel mai mare, mai puternic şi mai bogat şi stăpâneşte satele din împrejurimile Sulemaniei, unde-şi are corturile.

— Eşti bine informat. Ai prieteni sau duşmani acolo?

— Nu, nu m-am întâlnit niciodată cu vreun om din tribul ăsta.

— Poate că-i vei cunoaşte.

— Vă întâlniţi cu el?

— Da, cu toate că am fi bucuroşi să-i ocolim.

— Cunoşti bine drumul spre Sinna?

— Foarte bine.

— E mult până acolo?

— Cu un cal bun, faci trei zile până la Sinna.

— Şi până la Sulemania cât e de mers?

— În două zile poţi ajunge acolo.

— Când porniţi?

— Mâine, cum răsare soarele. Acum vrei să te odihneşti?

— Desigur.

— La noi, dorinţa oaspeţilor e lege. Cred că eşti obosit, fiindcă văd că ai pus pipa de o parte. Şi lui *amasdar*[1] i se închid pleoapele. Vă puteţi duce să vă odihniţi.

— *Bejatend schirikar*. Bejaţii au obiceiuri frumoase, îngăduie-ne să întindem păturile!

— Cum doriţi, *Allah aramed schumara* — Allah să vă dăruiască somnul!

La un semn al lui se aduseră câteva covoare, din care se orândui un fel de pat de tabără. Camarazii mei îşi pregătiră şi ei culcuşurile; eu lungii hăţurile calului cu ajutorul unui lasou, pe care-l legai la încheietura mâinii şi mă culcai în afara taberei. În felul acesta, calul putea să pască şi eu puteam dormi fără grijă, mai ales că veghea şi câinele.

O bucată de vreme fu linişte deplină.

Încă nu închisesem ochii, când simţii că se apropie cineva. Era englezul, care venise să-şi aşeze păturile lângă mine.

— Tare frumoasă prietenie! mormăi. Stau acolo şi nu pricep nimic! Credeam că mă lămuriţi şi pe mine! Când colo, aţi şters-o! Hm! Vă mulţumesc!

— Iertaţi-mă, *sir!* Zău că am uitat de dumneavoastră!

— M-aţi uitat?! Dar ce, sunteţi orb, sau eu nu sunt destul de mare?

— Aveţi dreptate. Sunteţi destul de bătător la ochi, mai ales de când v-a crescut farul ăla în mijlocul obrazului. Ei, ce vreţi să ştiţi?

— Totul. Cât despre far, lăsaţi-o mai moale, master! Ce-aţi pălăvrăgit atâta cu şeicul sau hanul ăla?

Îi istorisii ceea ce vorbisem.

— *Well*, e foarte bine. Nu-i aşa?

— Da. Nu-i puţin lucru să fii liniştit timp de trei zile.

---

[1] Omul ca buboiul.

— Aţi spus parcă: „spre Bagdad”. Chiar aşa aţi gândit, master?

— Aşa aş fi dorit, dar nu se poate.

— De ce?

— Trebuie să ne înapoiem la haddedihni, fiindcă slujitorii dumneavoastră sunt acolo şi apoi mi-e foarte greu să mă despart de Halef. Cel puţin nu vreau să-l părăsesc, înainte de a-l vedea teafăr lângă tânăra sa soţie.

— Foarte bine. *Yes!* Bun băiat! Face zece mii de lire! *Well!* Şi eu aş vrea să mă înapoiez acolo.

— De ce?

— Pentru *fowling-bull-ul* ăsta de pe nas.

— Ah şi în apropiere de Bagdad se găsesc destule antichităţi; de pildă printre ruinele din Hilla. Acolo a fost Babilonul şi ruinele se întind pe multe mile, cu toate că Babilonul nu era atât de mare ca Ninive!

— Oh! Ah! Acolo mergem! La Hilla! Da?

— Rămâne de văzut. Înainte de toate, trebuie să ajungem întregi la Tigris. După aceea, ştim noi ce facem!

— Bine! Dar mergem acolo! *Yes! Well! Good night!*

— Noapte bună!

Amicul meu Lindsay n-avea de unde să ştie că vom ajunge în locurile acelea mai curând decât credeam şi în împrejurări cu totul deosebite decât şi le închipuia. Se înveli cu pătura şi începu să sforăie greu. Şi eu adormii, dar după ce observai că patru inşi din trib se aruncaseră pe cai şi porniseră în goană.

Când mă trezii, mijea de ziuă şi văzui câţiva turcomani spălând caii. Halef, care se trezise înaintea mea, spuse că a zărit şi el pe cei care plecaseră călare şi mă întrebă:

— Sidi, dacă nu ne nutresc gânduri rele, de ce şi unde au trimis pe cei patru înainte?

— Nu cred că plecarea lor are vreo legătură cu noi. Dacă ar fi pus ceva la cale împotriva noastră, am şi fi până acum în puterea hanului. Nu fi îngrijorat, Halef.

Mă gândeam că inşii care plecaseră în ajun aveau menirea de a cerceta locurile, spre a se încredinţa că nu sunt primejdioase şi mă convinsei că avusesem dreptate să judec astfel, când vorbii cu Heider Mirlam, care-mi mărturisi că trimisese patru iscoade în acest scop…

Călărirăm până la amiază, fără să ne oprim. Când soarele deveni din cale-afară de arzător, poposirăm, ca să odihnim caii. Nu întâlnisem nici un om în tot cursul drumului, însă dădusem în anumite locuri, prin tufişuri şi pe lângă copaci, de urmele celor patru iscoade, astfel că ne ţineam după ele.

Dar direcţia spre care ne îndreptam îmi părea greşită, într-adevăr, deşi Sinna se afla la sud-est de locul în care fusese tabăra din ajun, noi nu mergeam în direcţia aceasta, ci numai spre sud.

— Te duci la Djiaf? amintii hanului.

— Da.

— Păi dacă o ţinem mereu aşa, nu ajungem niciodată la Sinna, ci la Banna, sau la Nweizgieh!

— Vrei să călătoreşti fără grijă, domnule?

— Bineînţeles!

— Şi noi vrem acelaşi lucru; de aceea este mai bine să ocolim triburile vrăjmaşe. Până seara, mai avem o bucată bună de călărit şi apoi ne vom odihni; trebuie să aşteptăm ziua de mâine, când va fi liber drumul spre est.

Lămurirea aceasta nu mă mulţumea pe deplin; cum, însă, nu mă puteam împotrivi şi nu-i puteam schimba hotărârea, tăcui.

După vreo două ore, încălecarăm iar. Băgai de seamă că alergam de cele mal multe ori în zigzag şi ocoleam o sumedenie de locuri, după semnele celor patru iscoade.

Spre seară, furăm nevoiţi să străbatem o adâncitură, asemănătoare unei trecători. Mă aflam în dreapta hanului, care mergea în frunte. Tocmai când trebuia să ieşim din adâncitură, dădurăm de un călăreţ, din a cărui figură mirată înţeleserăm că nu se aştepta să întâlnească străini pe acolo. Trăgându-şi calul de o parte, îşi lăsă lancea în jos şi salută:

— *Sallam!*

— *Sallam!* răspunse hanul încotro mergi?

— În pădure. Vreau să vânez o căprioară.

— Din ce trib eşti?

— Din tribul bebbehilor.

— Locuieşti undeva sau pribegeşti?

— Locuim în anumite regiuni numai în timpul iernii, dar vara ne ducem cirezile la păscut.

— Şi iarna pe unde umbli?

— Prin Nweizgieh, Spre sud-est. Într-o oră poţi ajunge acolo. Tovarăşii mei vă vor primi bucuroşi.

— Câţi bărbaţi sunteţi?

— Patruzeci, şi-n alte tabere sunt mai mulţi.

— Dă-mi suliţa!

— Pentru ce? întrebă străinul uimit.

— Şi puşca!

— Pentru ce?

— Şi cuţitul! Eşti prizonierul meu!

— *Maschallah!*

Cuvântul acesta exprima teama. Chipul i se întunecă, în clipa următoare, străinul trase de căpăstru şi aruncându-se pe spinarea calului, o rupse la fugă.

— Prinde-mă! auzirăm pe cel ce alerga nebuneşte.

Hanul îşi propti arma în umăr şi ochi spre cel ce-i scăpase. De-abia avusei vreme să împing ţeava în lături şi auzii împuşcătura. Fireşte, glontele trecu pe lângă cel ţintit. Hanul ridică pumnul, ameninţându-mă; dar îşi luă seama şi-mi spuse înfuriat:

— *Khyangar!*[1] Ce-ai făcut?

— Nu sunt trădător, îi răspunsei liniştit. N-am vrut să-ţi încarci conştiinţa cu o crimă!

— Dar acela trebuia să moară! Dacă ne scapă, vom plăti scump greşeala că l-am lăsat să fugă!

— Îi dăruieşti viaţa, dacă ţi-l aduc?

— Da. Dar nu-l vei prinde!

— Aşteaptă!

Pornii călare după fugar. Nu sa mai vedea; după ce ieşii din trecătoare, îl zării. Înaintea mea se întindea o câmpie plină de garoafe sălbatice, dincolo de care se zărea marginea întunecată a unei păduri. Dacă-l lăsam să intre în pădure, îl pierdeam.

— *Rih!* strigai, punându-mi mâinile între urechile calului. Sărmanul animal era peste măsură de istovit; dar, când îmi simţi mâinile, o rupse atât de nebuneşte la fugă, încât s-ar fi putut crede că se odihnise câteva săptămâni. În două minute ajunsesem la o apropiere de două lungimi de fugar.

---

[1] Trădătorule!

— Opreşte-te, îi strigai.

Omul era curajos. În loc să-şi continue goana sau să se oprească, îşi întoarse calul şi veni spre mine. În clipa următoare era să ne izbim. Îl văzui ridicându-şi suliţa şi înşfăcându-şi carabina. Apoi, îşi trase calul puţin în lături. Trecurăm unul pe lângă celălalt. Vârful suliţei lui era îndreptat spre pieptul meu. Mă ferii şi întorsei calul. El apucase alt drum şi căuta să scape iar. Dar de ce nu se folosea de carabină? Avea şi un cal destul de bun. Îmi luai lasoul de la şold, legai unul din capete de şa şi vârâi cureaua în laţuri. Fugarul privi în juru-i şi mă văzu apropiindu-mă. Desigur că până atunci nu auzise de lasou şi nici nu ştia cum s-ar fi putut feri prea bine, măsurai repede din ochi distanţa şi chiar în clipa când îşi îndrepta ţeava armei spre mine, lasoul spintecă aerul. În clipa când îmi trăsei calul de-o parte, simţii o zguduitură. Izbucni un geamăt şi mă oprii. Fugarul zăcea la pământ, cu braţele legate. După o clipă, mă apropiai de el.

— Te-ai lovit rău?

În împrejurarea aceea, întrebarea mea trebuie să fi sunat batjocoritor. Vrăjmaşul meu căută să-şi salveze arma şi scrâşni din dinţi:

— Tâlharilor!

— Te înşeli! Nu sunt tâlhar, dar vreau să mergi cu mine!

— Unde?

— La hanul tribului bejaţilor, de care ai fugit.

— Tribul bejaţilor ai spus? Oamenii pe care i-am văzut acolo sunt din tribul ăsta?! Şi cum se numeşte hanul?

— Heider Mirlam.

— A, atunci ştiu totul. Să vă piardă Allah, fiindcă sunteţi cu toţii nişte hoţi şi nişte ticăloşi!

— Nu vorbi urât! Îl iau ca martor pe Allah şi-ţi făgăduiesc că nu vei păţi nimic!

— Sunt în puterea ta şi trebuie să te ascult!

Îi luai cuţitul de la brâu şi ridicai suliţa şi carabina de pe pământ. Căzuseră odată cu el. Pe urmă, dezlegai cureaua şi mă urcai pe cal, ca să mă pot apăra în caz de nevoie. Se părea că străinul n-are de gând să fugă. Îşi fluieră calul şi se urcă.

— Am încredere în vorbele tale, îmi spuse. Hai!

Călărirăm unul lângă altul şi găsirăm pe han şi pe oamenii lui aşteptându-ne la ieşirea din adâncitura aceea întunecoasă. Când Heider Mirlam îl zări pe prizonier, chipul posomorât i se lumină deodată.

— Domnule, l-ai adus, aşadar?! strigă el.

— Da, fiindcă ţi-am făgăduit. Dar i-am dat cuvântul că nu i se va întâmpla nimic. Uite, astea, sunt armele lui!

— I le voi da înapoi mai târziu; dar acum trebuie să-l leg, ca să nu fugă iar!

Porunca lui fu îndeplinită imediat. În acest timp, se apropiaseră toţi supuşii hanului, cărora le fu predat prizonierul, atrăgându-li-se atenţia să nu-i facă nici un rău, dar să-l supravegheze necontenit.

— Cum l-ai prins? mă întrebă Heider Mirlam.

— Foarte uşor! răspunsei scurt, fiindcă mă supărase purtarea lui.

— Văd că eşti necăjit, dar eşti dator să recunoşti că nu mă puteam purta altfel.

— Aş dori, totuşi.

— Omul ăsta nu trebuie să trăncănească nimănui că suntem pe aici.

— Şi când îi dai drumul?

— Îndată ce voi fi încredinţat că nu mai apare nici o primejdie.

— Nu uita că e prizonierul meu de fapt. Ţin mult să fie respectat cuvântul pe care i l-am dat!

— Şi dacă nu s-ar întâmpla totuşi aşa, ce-ai face?

— Te-aş...

— ...omorî? mă întrerupse.

— Nu. Sunt un francon, adică un creştin. Nu ucid un om, decât când sunt nevoit să-mi apăr viaţa. Nu te voi omorî, dar voi trage în mâna pe care mi-ai dat-o, ca să-mi întăreşti făgăduiala. Aşa încât emirul bejaţilor va deveni un copil, care nu se va pricepe să mânuiască un cuţit, sau ca o femeie bătrână, a cărei voce n-o ia nimeni în seamă.

— Domnule, dacă mi-ar spune altul vorbele astea, aş râde. Pe voi însă vă cred în stare să trageţi în mine, chiar în mijlocul războinicilor mei.

— Fireşte că am face-o! Nici unul dintre noi nu se teme de

tine şi de oamenii tăi.

— Nici Mohammed Emin? mă iscodi el răutăcios.

— Nici el.

— Nici Amad el Ghandur, fiul său?

— Ai auzit cumva că-i fricos?

— Nu. Domnule, dacă n-aţi fi fost bărbaţi curajoşi, nu v-aş fi primit, fiindcă umblăm pe căi primejdioase. Şi ceea ce doresc este să le ducem la bun sfârşit!

Se înserase şi întrucât se întunecase şi era tocmai vremea să poposim, ne oprirăm pe marginea unui pârâu, ce izvora dintr-un vălmăşag de stânci. Găsirăm pe cei patru călăreţi care porniseră înaintea noastră. Hanul coborî de pe cal, se duse spre ei şi ţinu sfat îndelungat.

De ce vorbea cu ei pe şoptite? Nutrea vreun gând, pe care nu trebuia să-l cunoască altcineva? în cele din urmă, îngădui oamenilor să coboare de pe cai. Unul din cei patru se duse spre labirintul stâncos. Traserăm caii de căpestre şi ajunserăm după o vreme într-o poiană mare, înconjurată peste tot de stânci. Era cel mai sigur ascunziş pe care l-ar fi putut găsi vreodată cineva; negreşit, însă, mult. prea mic pentru două sute de oameni şi caii lor.

— Rămânem aici? întrebai.

— Da, răspunse Heider Mirlam.

— Dar nu toţi!

— Numai patruzeci. Ceilalţi vor poposi în apropiere. Răspunsul acesta s-ar fi cuvenit să mă liniştească; dar mă mirai că, deşi tabăra noastră era bine adăpostită, nu se aprinde focul. Faptul acesta îi uimi şi pe prietenii mei.

— Frumos loc! spuse Lindsay. Ca o mică arenă. Nu?

— Negreşit.

— Dar e frig şi umed aici, lângă apă. De ce nu facem focul?

— Habar n-am. Poate că sunt niscaiva kurzi vrăjmaşi prin vecinătate.

— Şi ce ne pasă? N-au cum să ne vadă. Hm! Asta nu-mi place...!

Şi aruncă o privire bănuitoare spre han, care se străduia în chip vădit să vorbească atât de încet cu oamenii săi, încât să nu-l putem auzi. Mă aşezai lângă Mohammed Emin, care

părea că aşteptase prilejul acesta, fiindcă mă-întrebă imediat:

— Emire, câtă vreme mai rămânem la tribul ăsta?

— Cât vei vrea.

— Dacă nu te superi, mâine ne vom despărţi de el.

— De ce?

— Un om care ascunde adevărul nu poate fi un prieten sincer.

— Crezi că Heider Mirlam e un mincinos?

— Nu, dar îl socotesc un om care nu spune tot ce gândeşte.

— Te-a recunoscut.

— Ştiu. Am citit asta în ochii lui.

— Nu numai pe tine, ci şi pe Amad el Ghandur.

— E uşor de înţeles, fiindcă fiul meu are trăsăturile tatălui.

— Eşti îngrijorat din pricina asta?

— Nu. Suntem oaspeţii tribului şi nu vom fi trădaţi. Dar de ce au luat prizonier pe străinul acela din tribul bebbehilor?

— Ca să nu divulge nimănui că suntem prin locurile acestea.

— Dar de ce să nu divulge, emire? Ce primejdie poate ameninţa două sute de călăreţi viteji şi înarmaţi, care n-au nici un fel de povară, printre care nu se găsesc nici femei, nici copii, nici bătrâni, nici bolnavi, nici turme de vite, nici corturi? În ce ţinut am ajuns, effendi?

— Suntem în mijlocul provinciei tribului bebbehilor.

— Şi voia să meargă spre tribul Djiaf? Am băgat de seamă că mergem mai mult către amiază. De ce şi-a împărţit azi oamenii în două tabere? Emire, Heider Mirlam ăsta are două limbi, cu toate că nu ne nutreşte gânduri rele. Dacă vrem să ne despărţim mâine de el, pe ce drum s-o apucăm?

— Avem Munţii Zagros în stânga. Cred că Banna, oraşul cel mai de seamă din district, nu-i departe de aici. Îndată ce trecem de el, ajungem la Amehdabad, după care vin Bija, Surene şi Bayendereh. Lângă Amehdabad se deschide o trecătoare, care duce la Kizzelzieh prin nişte văgăuni şi văi izolate. Acolo se află pe partea dreaptă dealurile Girzeh şi Serfir şi munţii sterpi de la Kurii-Kazhaf; întâlneşti apoi cele două torente Bistan şi Karadşolan, care se unesc cu Kizzelzieh şi se varsă în Marea Kiupri. Îndată ce-am ajuns acolo, putem fi

liniştiţi. Fireşte, drumul acesta este mai obositor.

— De unde ştii?

— Am vorbit în Bagdad cu un kurd-bulbas şi care mi-a descris atât de amănunţit drumul, încât mi-am întocmit o mică hartă. Nu credeam că voi avea nevoie de ea, dar mi-am păstrat-o în carnetul de însemnări.

— Şi crezi că ar fi bine să pornim pe drumul ăsta?

— Mi-am însemnat şi alte locuri, munţi şi ape, dar socotesc mai potrivit drumul de care ţi-am vorbit. Am putea merge fie la Sulemania, fie la Sinna prin Mik şi Doveiza, dar nu ştiu cum vom fi primiţi.

— Atunci, hotărâm aşa: ne despărţim mâine dimineaţă de han şi urcăm munţii spre Marea Kiupri. Ştii sigur că harta-i bună?

— Cred că da, în cazul când descrierea kurdului n-a fost greşită.

— Dacă-i aşa, să ne culcăm liniştiţi, hanul şi oamenii lui pot face orice le va plăcea.

Ne duserăm caii la pârâu, ca să se adape şi le dădurăm nutreţ. În timp ce toţi cei din tabără se odihneau, eu mă dusei la han.

— Heider Mirlam, unde sunt ceilalţi oameni?

— Pe aproape. De ce mă întrebi?

— Prizonierul meu e cu ei şi aş vrea să-l văd.

— De ce vrei să-l vezi?

— E datoria mea, fiindcă eu l-am prins.

— Nu-i prizonierul tău, ci al meu. Mi l-ai predat doar.

— Nu ne vom certa din pricina asta. Ţin totuşi să ştiu ce-i cu el.

— E teafăr şi nevătămat. Dacă-ţi spune Heider Mirlam, poţi să-l crezi. Nu fi îngrijorat în privinţa lui! Mai bine aşează-te lângă mine şi hai să fumăm o pipă!

Îl ascultai, ca să nu-l nemulţumesc, dar îl părăsii curând, ducându-mă să mă odihnesc. De ce nu-mi îngăduia să-l văd pe prizonier? Desigur că nu i făcuse nici un rău. Mă puteam bizui doar pe făgăduiala hanului. Cu toate astea, îmi dădeam seama că urmăreşte un anumit scop şi-mi frământam mintea să-l descopăr. Mă hotărâi ca în zorii zilei următoare să-i dau drumul prizonierului, pe propria-mi răspundere, urmând ca

după aceea să mă despart de trib. Şi adormii.

Când mergi necontenit călare, din zori şi până noaptea târziu, pici jos de istoveală, chiar dacă eşti un călăreţ încercat. Eram din cale-afară de obosit şi adormii adânc. Desigur că nu m-aş fi trezit înainte de ivirea dimineţii, dacă nu m-ar fi deşteptat mârâitul câinelui. Deschisei ochii şi văzui că e noapte; în preajma mea se afla un bărbat.

Înşfăcai repede cuţitul.

— Cine eşti?

Auzindu-mă, se treziră şi tovarăşii mei şi apucară armele.

— Nu mă recunoşti, domnule? sună răspunsul. Sunt din tribul Bejat.

— Şi ce vrei?

— Domnule, ajută-ne! Prizonierul a fugit!

Sării numaidecât de pe pătura pe care dormisem şi ceilalţi făcură acelaşi lucru.

— Prizonierul? Când?

— Nu ştiu. Am adormit.

— Ah! L-au păzit o sută şaizeci de războinici şi tot a fugit?

— Păi oamenii nu sunt aici!

— Au plecat?

— Da, dar se întorc, domnule!

— Încotro s-au dus?

— Nu ştiu.

— Unde-i hanul?

— A plecat cu ei.

Apucai omul de piept.

— Ascultă, ce ticăloşie aţi urzit împotriva noastră? Să ştiţi că o veţi păţi!

— Dă-mi drumul, domnule! Cum am putea face vreun rău oaspeţilor noştri?

— Halef, ia uită-te repede şi spune-mi câţi din trib au mai rămas aici?

Întunericul era atât de mare, încât abia puteam zări pe cei din jurul meu. Micul hagiu sări în picioare, ca să-mi îndeplinească porunca.

— Mai sunt patru, mă lămuri îndată omul hanului şi unul stă de pază la intrare. Dar dincolo, în tabăra cealaltă, eram zece inşi care am supravegheat pe prizonier.

— Cum a fugit? Pe jos?

— Nu. Şi-a luat calul şi ne-a furat câteva arme.

— Asta-i o dovadă că sunteţi paznici isteţi şi atenţi. Şi acum, pe vreţi de la mine?

— Domnule, prinde-l iar!

Era să pufnesc în râs. Nici nu mi se putea cere un lucru mai copilăresc decât ăsta. Mă prefăcui că nu i-am luat cererea în seamă şi-l întrebai:

— Prin urmare, voi nu ştiţi unde au plecat oamenii şi hanul?

— Zău că nu ştim.

— Bine, dar de ce au plecat? Ce scop urmăresc?

— Ei, au avut ei un scop!

— Spune-mi, ce anume?

— Domnule, n-avem voie să-ţi spunem.

— Bine. Vom vedea îndată cine porunceşte acum, hanul sau eu…

Halef mă întrerupse, anunţându-mă că a găsit într-adevăr numai patru bejaţi.

— Sunt acolo în colţ şi ascultă ce vorbiţi, sidi! îmi spuse.

— Lasă-i să stea! Dar ia spune-mi: pistoalele-ţi sunt încărcate, Halef Omar?

— Le-ai văzut vreodată neîncărcate, sidi?

— Scoate-le şi dacă omul acesta nu răspunde la întrebarea pe care i-o pun acum pentru ultima dată, îi tragi numaidecât un glonte în cap. Ai înţeles?

— Fii fără grijă, sidi. Îi trag două gloanţe, nu unul!

Îşi scoase pistoalele de la brâu şi trase piedicile, întrebai încă o dată:

— Pentru ce a plecat hanul?

Răspunsul nu întârzie decât o clipă:

— Ca să se năpustească asupra tribului Bebbeh.

— Bebbeh? Aşadar, m-a minţit. Spunea că a fost chemat la tribul Djiaf.

— Domnule, han Heider Mirlam nu minte niciodată. Dacă-i reuşeşte atacul, se duce la Djiaf.

Îmi adusei aminte că mă întrebase dacă am prieteni sau duşmani în tribul acela. Dorise să-mi priască ocrotirea sa, având totodată grijă să nu aflu ce plănuieşte.

— Sunteţi în duşmănie cu tribul bebbehilor? întrebai.

— Ei ne duşmănesc, domnule. De aceea, oamenii noştri le vor lua azi covoarele, vitele şi armele. O sută cincizeci de inşi vor aduce aici prada, iar ceilalţi vor însoţi pe han la Djiaf.

— Dacă tribul bebbehilor se va lăsa jefuit, adăugai.

În pofida întunericului, observai că-şi înalţă mândru capul.

— Cine? Bebbehii? Nişte fricoşi, toţi. N-ai văzut cum a fugit de noi ăla de care am venit să-ţi vorbesc?

— Da, dar el era unul, şi voi două sute.

— Bine, dar tot l-ai prins!

— Ei şi?! Aş fi în stare să prind, tot atât de uşor zece dintr-ai voştri. De pildă: tu şi ceilalţi patru, împreună cu cel de-afară şi cu ceilalţi nouă care au rămas în tabăra de dincolo, voi toţi sunteţi prizonierii mei. Halef, păzeşte ieşirea! Şi dacă încearcă vreunul să iasă fără voia mea sau să dispară, împuşcă-l!

Curajosul hagiu se repezi într-o clipă la locul de veghe; iar omul hanului îmi spune sfios:

— Glumeşti, domnule!

— Nu glumesc. Hanul mi-a trecut sub tăcere tocmai ceea ce era mai important şi tu ai vorbit, numai fiindcă te-am silit. Aşa că acum trebuie să vă ţin chezaşi, ca să nu mi se întâmple nimic! Ia veniţi încoace, voi, ăia patru!

Bejaţii îmi ascultară ordinul.

— Puneţi-vă armele aici, jos, la picioarele mele! Şi fiindcă-i văzui ca se codesc, urmai: Aţi mai auzit de noi! Dacă ne nutriţi gânduri bune, nu vi se va întâmpla nimic şi vă veţi primi armele înapoi; dacă vă împotriviţi, nu vor fi în stare să vă ajute nici Dşiun, nici Şeitan!

Tuspatru îmi împliniră porunca, fără să mai zăbovească. Le dădui tovarăşilor mei armele şi lui Mohammed Emin instrucţiunile cuvenite. Pe urmă plecai, luându-mă după cursul torentului.

Ieşind din văgăună, găsii pe paznicul hanului, care mă recunoscu numaidecât.

— Cine te-a pus să păzeşti? îl întrebai.

— Hanul.

— De ce?

— Ca să ştie, la înapoiere, că totul e în ordine.

— Foarte bine! Du-te înăuntru şi spune tovarăşilor mei că mă întorc îndată.

— Nu-mi pot părăsi locul.

— Hanul nu va afla asta.

— Ba da.

— Se poate; dar îi voi spune că eu ţi-am poruncit s-o faci.

Paznicul mă ascultă. Ştiam că Mohammed îl va dezarma şi nu-l va mai lăsa să plece. Dar nu izbutisem încă să găsesc cealaltă tabără. În ajun auzisem glasuri prin apropiere, astfel încât nădăjduiam s-o descopăr uşor. Deodată, auzii un tropot de cai. Îndreptându-mă spre locul de unde bănuiam că venea zgomotul, găsii pe cei nouă inşi tolăniţi pe pământ. Din pricina întunericului, mă luară drept unul de-ai lor. Într-adevăr, unul îmi strigă:

— Ce-a spus?

— Cine?

— Emirul acela!

— Chiar eu sunt, răspunsei.

Mă recunoscură şi se ridicară.

— O, emire, ajută-ne! se rugă unul dintre ei. Prizonierul a şters-o şi când se va înapoia hanul, va fi rău de noi!

— Cum a putut să fugă? Nu l-aţi legat?

— Ba da, era legat, dar probabil că şi-a desfăcut legăturile şi când am adormit, a fugit, după ce ne-a luat şi armele.

— Luaţi-vă caii şi urmaţi-mă!

Mă ascultară — şi ajunserăm în tabăra interioară. Între timp, micul haddedihn aprinsese focul, ca să lumineze împrejurimile. Paznicul şedea dezarmat, într-un colţ. Cei nouă inşi pe care-i adusei erau atât de copleşiţi de necazul pe care-l înduraseră, încât îmi predară cuţitele şi suliţele, fără cea mai mică împotrivire. Le explicai celor cincisprezece inşi că nu le vom face nici un rău, dacă nici şefului lor nu-i va trece prin minte să săvârşească vreo josnicie împotriva noastră. În ce priveşte pe prizonier, îmi era cu neputinţă să-l prind iar.

În timpul lipsei mele, master Lindsay izbutise, după multă caznă, să afle de la Halef ceea ce nu înţelesese până atunci din cele întâmplate. Acum veni spre mine.

— *Sir,* ce facem cu ăştia?

— Nu ştiu încă. Voi vedea ce am de hotărât, la înapoierea

hanului.

— Dar dacă fug?

— Nu vor putea. Îi păzim doar şi în afară de asta, voi trimite pe Halef să stea de veghe la ieşire.

— Acolo?

Îşi întoarse capul spre culoarul ce ducea la câmpie. Văzându-mă că dau din cap, în semn afirmativ, urmă: Nu-i de ajuns! Este încă o ieşire. Dincolo! *Yes!*

Mă uitai în direcţia pe care mi-o arăta şi zării în lumina flăcării o stâncă înaltă, în faţa căreia se afla un tufiş.

— Glumiţi, *sir!* îi spusei. Cine-i în stare să se caţere pe stânca aceea?! Are o înălţime de cel puţin cinci metri.

Râse cu atâta poftă, încât gura lui larg deschisă îmi amintea faimosul trapezoid, iar înăuntrul ei se vedeau nişte dinţi mari şi galbeni.

— Hm! Sunteţi un om deştept, master! Dar tot David Lindsay e mai isteţ! *Well!*

— Nu vă înţeleg, sir!

— Duceţi-vă până acolo şi priviţi bine stânca şi tufişul!

— Nu mă pot duce, fiindcă voi atrage astfel luarea aminte a oamenilor, dacă e într-adevăr vorba de ceva îngrijorător.

— Da, master, e o ieşire ascunsă acolo! *Yes!*

— Zău?

— Nu-i numai o stâncă, după cum se pare; sunt două şi între ele se află tufişul. Aţi înţeles?

— Păi asta poate fi tocmai în folosul nostru. Ştiu bejaţii despre ea?

— Nu cred, fiindcă nu m-au văzut când m-am dus acolo.

— Deschizătura dintre stânci e îngustă?

— Poate fi străbătută călare.

— Şi cum e terenul dincolo de ea?

— Nu ştiu. Nu mi-am putut da seama.

Faptul avea atâta însemnătate, încât eram silit să-l cercetez fără întârziere. Le comunicai celorlalţi planul pe care-l făurisem şi plecai. Când ajunsei afară, ocolii grămada de stânci, dar din pricina întunericului dădui cu mare greutate de locul unde se afla tufişul. Deschizătura pe care o ascundea avea o lăţime de peste doi metri. În spatele ei se aflau stânci de toate mărimile, învălmăşite în toate felurile; totuşi, ziua se

putea trece destul de lesne pe cai, prin deschizătura aceea.

Fiindcă nu ştiam ce ni s-ar putea întâmpla, îmi scosei cuţitul, intrai în tufiş şi tăiai nişte crestături atât de adânci în câteva tulpini, încât să fiu sigur că vor cădea îndată ce ar trece vreun cal peste ele. Fireşte, avusei grijă ca bejaţii să nu bage de seamă ceea ce făcusem. Mă întorsei apoi în tabără şi-l trimisei pe Halef la intrare. Îi dădui însărcinarea să ne anunţe, îndată ceva zări pe cineva apropiindu-se.

— Ce-ai descoperit, effendi? mă întrebă Mohammed Emin.

— O ieşire splendidă, pentru cazul când am fi nevoiţi să plecăm fără *Sallam*.

— Prin tufiş?

— Da. Am crestat câteva tulpini. Îndată ce pătrunde pe, acolo un călăreţ şi le calcă, cad toate ramurile iar cei ce vin după el au drumul liber.

— Mai sunt stânci dincolo de deschizătură?

— Da, nişte bolovani mari de piatră, printre care au crescut buruieni; dar când e lumină, te poţi strecura binişor pe acolo.

— Crezi că vom fi nevoiţi să folosim drumul ăsta?

— Nu sunt sigur, dar e bine să fim pregătiţi. Să nu râzi de mine, Mohammed Emin, dar încă din copilărie am avut o fire bănuitoare şi însuşirea de a presimţi întâmplările, astfel am preîntâmpinat deseori ceea ce aveam de înfruntat.

— Te cred, Allah e mare şi puternic!

— Bucuriile nu le presimt. Dar uneori mă năpădeşte o nelinişte, un fel de teamă, de parcă aş fi săvârşit o faptă rea, de ale cărei urmări trebuie să mă-nspăimânt. Atunci se întâmplă negreşit ceva care să-mi pricinuiască suferinţe şi necazuri. Şi dacă cercetez mai-târziu, aflu că într-adevăr primejdia începuse să mă ameninţe tocmai în clipa în care mă năpădise teama.

— Atunci, să luăm în seamă prevestirea pe care ne-o trimite Allah.

Îngrijorarea mea avu efect şi asupra celorlalţi. Convorbirea lâncezi şi stăturăm tăcuţi unul lângă altul până se crăpă de ziuă. Deodată, Halef veni în grabă să-mi spună că a văzut în depărtare o sumedenie de călăreţi. Nu-i putuse număra, dar erau mulţi.

Mă avântai pe cal, scosei luneta din buzunarul şeii şi-l urmai pe Halef. Chiar cu ochii liberi se puteau recunoaşte pe câmpie o mulţime de chipuri posomorâte. Cu ajutorul lunetei, îi deosebii şi mai bine.

— Ce se întâmplă, sidi? mă întrebă Halef.

— Vin bejaţii.

— Sunt mulţi?

— Se înapoiază cu pradă. Aduc turmele de vite pe care le-au jefuit de la tribul Bebbeh. Mi se pare că în fruntea lor călăreşte hanul, înconjurat de o ceată de tâlhari. Aşa încât ei vor ajunge mai repede la tabăra noastră.

— Ce facem?

— Hm! Aşteaptă! Îţi voi spune îndată.

Mă intoarsei la ceilalţi şi le împărtăşii ceea ce văzusem. Erau încredinţaţi, ca şi mine, că nu trebuie să ne temem de han. Nu-l puteam mustra decât pentru faptul că ne ascunsese planurile pe care voia să le îndeplinească. Dacă ar fi făcut-o, nu ne-am fi alăturat oamenilor lui, fiindcă oricine ar fi socotit că e primejdios pentru noi să ne aflăm printre nişte hoţi de vite. Ne hotărârăm să-l întâmpinam cu toată politeţea, dar şi cu toată prudenţa.

Bine înarmat, mă înapoiai la Halef.

Hanul venea în goană spre tabără, urmat de ceata lui şi în mai puţin de cinci minute, calul său se opri în faţa mea.

— *Sallam*, emire! mă salută. Desigur că te-ai mirat, când te-ai trezit din somn şi nu m-ai văzut. Dar aveam de făcut un lucru foarte grabnic şi de mare însemnătate. L-am terminat cu bine. Ia priveşte îndărătul tău!

Dar nu-mi luai ochii de la el.

— Ai furat, han Heider Mirlam!

— Furat? mă întrebă cu un aer uimit. E un hoţ cel care ia duşmanului său ceea ce-i poate lua?

— Creştinii spun: da, e un hoţ şi tu ştii că sunt creştin. Dar de ce ne-ai ascuns planurile pe care le aveai?

— Fiindcă am fi devenit duşmani. Ne-ai fi părăsit?

— Desigur!

— Şi ai fi prevenit tribul Bebbeh?

— Nu m-aş fi dus să-l caut, de altfel nici n-am ştiut asupra cărei tabere şi în ce loc vrei să te năpusteşti. Dar dacă aş fi

întâlnit pe cineva din tribul acela, l-aş fi vestit că el şi ai lui sunt ameninţaţi de o primejdie.

— Vezi, emire, că am dreptate?! Aveam numai două căi: sau să-ţi trec sub tăcere planul pe care-l făurisem, sau să te socotesc prizonier şi să te ţin cu forţa, până ce mi l-aş fi adus la îndeplinire. Fiindcă-ţi eram prieten însă, am ales prima cale.

— Eu însă am fost noaptea în cealaltă tabără şi-am găsit pe cei zece inşi lăsaţi de tine.

— Ce voiai de la ei? mă întrebă hanul.

— Să-i iau prizonieri.

— Allah. De ce?

— Fiindcă aflasem că ne-ai părăsit. Nu ştiam ce ni se poate întâmpla. Am luat prizonieri pe toţi cei găsiţi, ca să mă folosesc de ei drept chezaşi ai libertăţii mele.

— Domnule, eşti un om foarte prevăzător; dar poţi avea încredere în mine. Şi cu prizonierul din tribul Bebbeh ce-ai făcut?

— Nimic N-am apucat să-l văd, fiindcă fugise iar.

Hanul se îngălbeni şi strigă:

— *Derigh!* E cu putinţă! Faptul ăsta va strica totul. Lasă-mă să-i văd pe câinii aceia, care au adormit în loc să vegheze!

Sărind furios de pe cal, îl lăsă liber şi năvăli spre tabără, strecurându-se printre stânci. Halef şi cu mine îl urmarăm. Între han şi oamenii săi se produse o scenă, care ar putea fi înfăţişată cu mare greutate. Răcnea ca un mistreţ rănit şi trântea în dreapta şi stânga lovituri de picior şi pumni; nu se opri decât atunci când obosi de-a binelea. Nu l-aş fi crezut pe omul acesta în stare de o furie atât de cumplită.

— Hai potoleşte-ţi mania, hanule! îl rugai în cele din urmă. În tot cazul ar fi trebuit să dai drumul prizonierului.

— Aş fi făcut-o, îmi răspunse necăjit, dar nu azi, fiindcă nu vreau să mi se dezvăluie planul.

— Dar ce-ai plănuit?

— Am luat tot ce-am găsit la tribul Bebbeh. Acum alegem ceea ce-i bun şi ceea ce-i rău. Lucrurile şi vitele de preţ le trimit alor noştri, pe căi ocolite, dar sigure, iar ce-i mai prost ducem tribului Djiaf. În felul acesta, nu lăsăm nici o urmă şi

înlăturăm orice bănuială, fiindcă tribul Bebbeh va crede ca a fost jefuit de vreo ceată de-a lui Djiaf, în timp ce oamenii mei duc prada bogată la taberele tribului nostru.

— Planul e bine întocmit.

— Dar acum se năruie. Prizonierul acela era din ceata pe care am jefuit-o. Ştia cine suntem şi ne va trăda. Fără îndoială, a înţeles ceea ce puneam la cale. Avea şi un cal bun. Dacă s-a folosit de toată iuţeala calului său şi a dat de veste taberelor prietene, chiar în vremea când noi strânsesem toată prada?

— Ar fi rău şi pentru voi şi pentru noi, fiindcă ne-a văzut aici, răspunsei eu.

— Ştie unde ne-am aşezat tabăra şi e de presupus că nu i-a scăpat din vedere nici trecerea dintre stânci.

De-abia îşi sfârşise vorba şi se auzi un strigăt, chiar la capătul stâncăriilor:

— *Allah 'l Allah!* Aici sunt! Prindeţi-i vii!

Ne întoarserăm şi văzurăm pe prizonierul fugar, care se repezi asupră-mi, străpungându-mă cu ochii lui sclipitori; îndărătul lui se iviră o sumedenie de inşi, care se năpustiră furioşi spre noi. Izbucniră numaidecât strigăte asurzitoare, al căror zgomot se învălmăşea cu cel al armelor ce se izbeau. Uitasem de ieşirea din tabără şi nu pusesem pe nimeni s-o păzească.

De altminteri, fostul prizonier, în stăpânirea căruia mă aflam, nu-mi dădu răgaz să mă gândesc sau să caut un mijloc de salvare. Privindu-l mai bine, începui să cred că-i un han sau un şeic. Nu purta nici suliţă, nici puşcă, întocmai ca şi tovarăşii săi, dar în mâna lui strălucea pumnalul afgan cu lama răsucită.

Înfruntai pe semeţul vrăjmaş cu mâinile goale; nici nu-mi dăduse prin minte să caut vreo armă. Fără să-i dau răgaz să se apere, îi înşfăcai cu stânga mâna în care ţinea pumnalul, iar cu dreapta-l apucai de gât.

— Mori, tâlharule! îmi strigă, încercând printr-o smuci tură deznădăjduită să-şi smulgă mâna cu care ţinea pumnalul.

— Greşeşti. Nu sunt din tribul ăsta şi nu ştiam că veţi fi atacaţi şi jefuiţi!

— Eşti un hoţ, un câine! M-ai luat prizonier; dar acum te

voi lua eu pe tine. Sunt şeicul Gasahl Gaboya, căruia nu i-a scăpat nimeni până acum!

Îmi amintii deodată că auzisem numele acesta şi că şeicul era unul dintre kurzii cei mai viteji. Dar acum n-aveam timp de gândit.

— Dacă eşti în stare, ia-mă prizonier!

Rostind aceste cuvinte, îi dădui drumul din strânsoare şi mă dădui înapoi. Credea că e un semn de slăbiciune din partea mea; scoase un strigăt de biruinţă şi ridică braţul, ca să mă lovească. Asta aşteptasem. Îi trântii un pumn atât de puternic în piept, încât îl văzui că se clatină, ameţit. Apoi, se prăbuşi la o depărtare de câţiva paşi de mine. Bănuind că va încerca să se ridice, îi trântii la iuţeală încă un pumn în tâmplă, asigurându-mă că a devenit inofensiv.

— Săriţi pe cai şi urmaţi-mă! strigai.

Într-o clipă văzui totul. Pătrunseseră în tabără vreo douăzeci de oameni din tribul Bebbeh. Bejaţii se luptau cu ei. Master Lindsay se încăierase cu doi inşi şi răpunea tocmai pe unul din ei, printr-o lovitură dată cu patul armei; cei doi haddedihni se rezemaseră de stâncă, unul lângă altul şi nu lăsau pe nimeni să se apropie, în timp ce micul Halef tăbărâse cu genunchii pe un vrăjmaş ce se prăbuşise, lovindu-l în cap cu mânerul pistolului.

— Sidi, nu te grăbi! Îi dăm gata pe toţi! răspunse curajosul hagiu îndemnului meu.

— Afară sunt mai mulţi. Bejaţi vor fi înfrânţi. Înainte! Repede!

Smulsei pumnalul din mâna lui Gasahl Gaboya, ce zăcea nemişcat, ca să păstrez o amintire a acestei zile nenorocite şi sării pe cal. Ca să le înlesnesc celorlalţi posibilitatea de a mă urma, dădui pinteni calului şi mă năpustii printre cei ce se luptau. După ce mă încredinţai că s-au urcat cu toţii pe cai, ajunsei din câteva salturi la tufiş pe care calul meu îl zdrobii cu copitele. Afară îl ţinui în frâu, fiindcă eram silit să călăresc la pas. Camarazii mei avură vreme, să mă urmeze numaidecât.

Îndată ce trecui de stânci şi mă aflai în câmp liber, mă încredinţai dintr-o privire că nu lipseşte nici unul, bătui uşor armăsarul pe o coapsă şi o rupsei la fugă. Ceilalţi îmi urmară

exemplul.

În cele câteva clipe de răgaz mă lămurii pe deplin. Şeicul Gasahl Gaboya era într-adevăr un bărbat deştept; fiindcă în loc să-şi pună tribul în primejdie, silindu-l să se împotrivească zadarnic, fusese în stare să răscoale toate împrejurimile. În timp ce tâlharii se retrăgeau cu prada, fără să bănuiască nimic, o sumedenie de triburi îi înconjuraseră straşnic din trei părţi, pe distanţe nesfârşite; în felul acesta, oamenii hanului meu s-ar fi putut considera fericiţi, dacă ar fi scăpat cu viaţă. Îndărătul nostru, încăierarea continua cu aceeaşi furie. N-aveam vreme să mă gândesc şi să înţeleg cum izbutiseră oamenii lui Gasahl Gaboya să se furişeze şi să năvălească asupra taberei. Din stânga vedeam un şir de călăreţi îndreptându-se în goană spre câmpul de luptă. Şi în dreapta noastră împrejurimile erau înţesate de puncte mişcătoare: alţi călăreţi.

— Înainte, effendi! strigă Mohammed Emin. Altminteri, ne împresoară! Ai scăpat teafăr până acum?

— Da. Dar tu?

— Am doar o zgârietură.

Într-adevăr, îi curgea sânge pe obraz, dar zgârietura nu părea periculoasă.

— Apropiaţi-vă! îmi îndemnai tovarăşii. Să mergem în linie, unul lângă altul. Cine ne va privi dintr-o parte, va crede că nu-i decât un singur călăreţ.

Şiretlicul îmi fu ascultat îndată; cei oare se aflau îndărătul nostru nu puteau fi înşelaţi şi observarăm imediat că eram urmăriţi de o ceată destul de numeroasă.

— Sidi, vor izbuti să ne ajungă cei din spate? întrebă Halef.

— Cine ştie?! Asta depinde de caii pe care îi au. Dar ia spune-mi, Halef Omar, ce ai la ochiul drept? Te doare?

I se umflase un ochi, cu toate că nu trecuseră decât puţine minute, de la începerea încăierării.

— Nu-i nimic, sidi, îmi răspunse. Cel cu care m-am luptat era de vreo cinci ori mai lung ca mine şi mi-a tras un pumn. *Hamdulillah*, altă dată n-o să mai facă una ca asta!

— Doar nu-l vei fi omorât?!

— Nu. Ştiu că nu ţi-ar fi plăcut, sidi!

Bucuria pe care o resimţeam pentru faptul că nu ucisesem pe nici unul din vrăjmaşi era nemărginită. Situaţia aceasta, privită chiar din punctul de vedere al celor ce se mai puteau întâmpla, ne apărea într-o lumină plăcută şi liniştitoare; întrucât, dacă oamenii din tribul Bebbeh ar fi pus mâna pe noi, nu s-ar fi putut răzbuna împotriva noastră pentru vreun omor.

Ne continuarăm goana vreun sfert de oră. Nu mai vedeam câmpul de luptă, dar urmăritorii se ţineau mereu după noi. Se împărţiseră în două cete; cei care aveau cai buni se apropiară de noi, iar ceilalţi erau încă departe.

— Emire, dacă nu călărim mai repede, ne vor ajunge! spuse Amad el Ghandur.

— Nu trebuie să ne obosim de pe acum animalele. De altminteri, urmăritorii s-au despărţit şi e mai nimerit să vorbim cu ei, decât să-i lăsăm să ne gonească neîncetat.

— *Maschallah*! Vrei să stai de vorbă cu el? întrebă uimit Mohammed Emin.

— Negreşit. Am de gând să-i fac să nu ne mai urmărească. Călăriţi mai departe! Eu rămân şi-i aştept.

Tuspatru îşi continuară goana. Coborâi de pe cal, îmi luai arma şi mă lungii la pământ, cu ochii ţintă asupra urmăritorilor.

Când se aflau la o depărtare de vreo mie de paşi, îmi scosei legătura din jurul turbanului şi începui s-o flutur în aer. Încetinindu-se alergătura, se opriră cam pe la jumătatea drumului. După ce ţinură repede sfat, unul dintre ei se apropie şi mă întrebă:

— De ce stai trântit la pământ? E vreun şiretlic sau ai gânduri cinstite?

— Vreau să discutăm.

— Cu toţi sau numai cu unul singur?

— Numai cu unul. Alegeţi-l şi trimiteţi-mi-l.

— Văd că eşti înarmat.

— Şi el poate veni înarmat.

— Pune armele de o parte. După aceea, va veni la tine unul dintre noi.

— Atunci să vină şi el dezarmat.

— Fie şi aşa!

Mă ridicai, îmi pusei cele două pumnale şi revolverul pe pământ şi-mi agăţai puşca şi suliţa de şa. Apoi, mă trântii iar la pământ. Urmăritorii mei n-aveau cum să ştie câte şi ce fel de arme am; aşa încât mi-ar fi fost uşor să-mi păstrez revolverul; dar voiam să mă port cinstit cu ei, ca să-i fac să se poarte şi ei la fel cu mine.

Îi numărai: erau unsprezece. Cel cu care vorbisem se întoarse şi le vesti dorinţa mea. Îl văzui coborând, punându-şi de o parte carabina, suliţa şi cuţitul şi îndreptându-se spre mine. Era un bărbat frumos şi zvelt, în vârstă de vreo cincizeci de ani. Ochii lui negri mă fulgerau duşmănos; totuşi, se opri tăcut drept în faţa mea.

Întrucât nu rostisem nici un cuvânt, el deveni nerăbdător; în cele din urmă mă întrebă:

— Ce vrei de la noi?

— Vreau să-ţi vorbesc.

— Vorbeşte!

— Nu pot!

— Allah! De ce?

Îi făcui semn, îndemnându-l să se uite îndărătul meu.

— Vezi? Am mai multe arme decât ţi-ai închipuit şi le-am pus pe toate de o parte. Şi tu mi-ai făgăduit că vei face acelaşi lucru. De când sunt mincinoşi oamenii din tribul Bebbeh?

— Cu ce te-am minţit?

Zărisem printr-o deschizătură a vestei sale că a ascuns o bâtă scurtă. Roşind, îşi vârî mâna sub vestă, scoase bâta şi o azvârli.

— O uitasem, se scuză el.

Faptul că nu şovăise s-o arunce, mă încredinţa că nu avea de gând să mă atace. Nu avusese încredere în mine şi voise să fie prevăzător. Continuai:

— Aşa! Şi acum, să fie pace între noi, până când vom termina de vorbit. Îmi făgăduieşti?

— Îţi făgăduiesc!

— Dă-mi mâna!

— Iat-o!

— De ce ne urmăriţi? îi întrebai.

Mă privi uluit drept în ochi.

— Eşti nebun? îmi strigă. Ne jefuiţi, vă năpustiţi asupra noastră ca duşmani şi ca tâlhari şi mă mai întrebi de ce vă urmărim?!

— Nu ne-am năpustit asupra voastră nici ca duşmani, nici ca tâlhari!

— Nu? *Allah 'l Allah!* Ne furaţi turmele de vite, corturile şi tot ce-aţi mai găsit!

— Greşeşti! Nu suntem noi făptaşii, ci tribul Bejat!

— Dar voi sunteţi tot din tribul Bejat!

— Nu. Noi suntem cinci bărbaţi paşnici. Unul dintre ei şi cu mine suntem luptători din Frankistanul îndepărtat; al treilea este slujitorul meu, un arab, care s-a născut departe, dincolo de Mecca, iar ultimii doi sunt beni-arabi, dinspre răsărit, care n-au fost niciodată vrăjmaşii voştri.

— Spui aşa, ca să mă amăgeşti. În felul ăsta nu ne veţi scăpa. Sunteţi bejaţi!

Îmi scosei burnusul şi-mi suflecai mâneca largă a hainei; scosei apoi şi haina de dedesubt.

— Ai văzut un asemenea braţ la un bejat, la un kurd sau la vreun arab, întrebai.

— Văd că-i alb, răspunse. Tot corpul tău e aşa?

— Fireşte. Ştii să citeşti?

— Da, răspunse mândru.

Îmi scosei carnetul de însemnări şi-i arătai filele.

— Ăsta-i scrisul unui kurd sau al unui arab?

— E un scris străin.

Vârâi carnetul în buzunar şi deschisei paşaportul.

— Cunoşti pecetea asta?

— *Katera* — *Allah* — Dumnezeule! E pecetea sultanului!

— Şi trebuie să respecţi pecetea asta, fiindcă eşti un războinic al paşei din Sulemania, care datoreşte supunere sultanului. Ei, mă crezi că nu sunt bejat?

— Te cred.

— Tot atât de adevărat este şi ceea ce ţi-am spus despre ceilalţi.

— Dar aţi fost la bejaţi!

— I-am întâlnit, în timp ce ne îndreptam spre nord. Ne-au primit ca oaspeţi şi ne-au povestit că se vor duce la un ospăţ al tribului Djiaf. Nu ştiam că sunt vrăjmaşii tribului Bebbeh;

aşa că nici nu bănuiam că vor să năvălească asupra voastră, ca să vă prade. Aseară am adormit sub ocrotirea lor; între timp, ei porniseră, iar abia dimineaţa, când s-au înapoiat, ne-am dat seama că fusesem găzduiţi de nişte hoţi şi tâlhari. M-am şi certat din pricina asta cu hanul Heider Mirlam, dar după câtva timp aţi năvălit asupra taberei.

— Oh! Să ne ajute Allah să nu scăpăm din mână pe Heider Mirlam! V-aţi apărat împotriva oamenilor noştri?

— Da. Am fost siliţi să ne apăram fiindcă au năvălit peste noi.

— Aţi ucis vreunul?

— Pe nici unul.

— Jură!

— Nu jur. Sunt creştin.

— Un creştin! repetă uimit şi cu un aer dispreţuitor. Ah, atunci sunt sigur că nu eşti nici kurd, nici turcoman, fiindcă un musulman nu va spune niciodată că-i creştin. Atunci te cred că n-aţi omorât pe nici unul dintr-ai noştri, ci aţi fugit. Cum poate ucide un creştin pe un musulman!

Era atâta dispreţ în cuvintele lui, încât mă cuprinse dorinţa să-i trag o palmă zdravănă; dar eram nevoit, în interesul nostru, să rabd insulta fără să răspund. Situaţia în care mă găseam nu prea era încântătoare. În acest timp, se apropiară şi urmăritorii care întârziaseră şi se alăturară celorlalţi, aşa încât la o depărtare de numai cinci sute de paşi mă înfruntau treizeci de vrăjmaşi. Cea mai mică neprevedere m-ar fi sortit pieirii.

— Prin urmare, vezi că nu-ţi suntem duşmani şi ne poţi lăsa să plecăm nestingheriţi!

— Unde vreţi să mergeţi?

— Spre Bagdad.

— Aşteaptă. Voi vorbi cu oamenii mei.

Se ridică şi se duse spre ceilalţi, fără să arunce măcar o privire bâtei pe care-l făcusem s-o azvârle mai înainte. A urmat o convorbire foarte îndelungată; după gesturile pe care le făceau, îmi dădui seama că părerile cu privire la soarta ce mi se cuvenea erau împărţite. În sfârşit, după un sfert de oră, omul meu se înapoie şi se aşeză lângă mine.

Mă ridicai.

— Ai putea pleca, hotărâi eu; dar nu ţi-am văzut încă tovarăşii. Cheamă-i îndărăt! Când voi face un semn se vor arăta patru din oamenii mei şi vom fi la fel de numeroşi.

— De ce? Voi sunteţi cinci şi noi vom fi tot atâţia.

— Uită-te unde au ajuns tovarăşii mei şi gândeşte-te în ce situaţie vor fi, dacă-i chem îndărăt.

Făcu un semn dispreţuitor.

— Nu te teme, ghiaure. Noi suntem din tribul Bebbeh, nu bejaţi! Nu vă facem nici un rău!

În alte împrejurări, fireşte că aş fi răspuns cu totul altfel îndrăzneţului, pentru dispreţuitorul său „ghiaur!”; acum, însă, socotii că-i mai nimerit să-l las să creadă că nu l-am auzit. Aşa că-i răspunsei doar atât:

— Am încredere în tine! Oamenii tăi vor veni înarmaţi?

— Cum vrei.

— Să-şi păstreze armele; ni le vom lua şi noi pe ale noastre.

Consimţi, dând din cap şi se întoarse. Îmi pusei iar la brâu pumnalele şi revolverul şi încălecai. Pe urmă, făcui tovarăşilor mei semn să se apropie. Aerul era atât de limpede, încât îmi văzură semnul chiar de la depărtarea unde se aflau şi-şi îndreptară caii spre locul unde mă găseam. Când sosiră, ne alăturarăm toţi cinci, în timp ce în faţa noastră îşi opriră caii cei cinci din tribul Bebbeh.

— Care-i celălalt francon? întrebă cel cu care vorbisem.

Arătai spre Lindsay şi spusei:

— Acesta!

Pe chipul vrăjmaşului flutură un zâmbet batjocoritor.

— Cred că-i francon şi creştin, fiindcă are un nas de chansir, care se numeşte rât.

Îi îngăduisem destule până atunci, aşa că nu mă mai putui stăpâni:.

— Un nas la fel ca ăsta am văzut în Alep şi Diarbekir, la mulţi musulmani, răspunsei.

Se răsti:

— Taci, ghiaure!

Îmi mânai calul câţiva paşi.

— Ascultă, spuneai adineauri că ştii să citeşti. Ai citit poate şi din *Coran?*

— Ce te priveşte?

— Nu te întreb cu vorbele Profetului, fiindcă sunt creştin; dar tu eşti musulman şi eşti dator să faci numai ceea ce-ţi porunceşte Mahomed! El a spus aşa: „Cine-şi cinsteşte vrăjmaşul, e iubit de viteji; iar cel ce-şi înjoseşte vrăjmaşul e iubit numai de fricoşi!” Ai primit învăţătura Profetului şi crezi că-i cea mai dreaptă; noi am primit-o de la Isa Ben Marryam şi credem că aceasta-i cea mai dreaptă. Prin urmare, avem amândoi dreptul să ne numim ghiauri. Tu ai făcut-o, eu nu, fiindcă nu-i frumos şi nici plăcut să necăjeşti pe cineva. Cine murdăreşte cu noroi pe aproapele său, se murdăreşte pe sine însuşi. Gândeşte-te mereu la asta!

Îndrăzneala mea îl ului şi-i răpi graiul câteva clipe; deodată, însă, îşi scoase pumnalul de la brâu.

— Tu, tu vrei să mă înveţi pe mine, tu? Tu, un creştin afurisit de Allah şi de Profet? Să te sfâşii, ca pe o zdreanţă? Aveam de gând să vă las să plecaţi; dar acum vă poruncesc: pieriţi din faţa mea, necuraţilor! Luaţi-vă distanţa şi Şeitan să vă ducă de-a dreptul în Gheena! Ne vom lupta!

Îmi dădui seama că vorbise pătimaş; dar văzui totodată că privirile celor doi haddedihni şi a lui Halef sunt aţintite nerăbdător asupră-mi. Şi englezul mă privea neclintit, fiindcă nu ştia ce trebuie să facă. Amintindu-mi că nu putuse înţelege nimic din cele ce se întâmplase, mă simţii dator, să-l previn:

— *Sir,* când veţi vedea că trag, trageţi şi dumneavoastră, dar numai în cai!

— *Yes!* Frumos! Minunat!! îmi răspunse.

Apoi, îi spusei bebbehului pe un ton liniştit:

— Bine, vom porni. Mai înainte, însă, trebuie să-ţi spun ceva: nu considera că ţi-am cerut să ne împăcăm, fiindcă ne temem de voi! Noi îndrăgim pacea, doar fiindcă nu vrem să pricinuim moartea nimănui. Tu ai vrut altfel. Vei vedea urmările!

— Voi? Voi nu vă temeţi? îmi spuse batjocoritor. Nu te-ai trântit aici, la pământ, ca să ne cerşeşti îndurare, ghiaure?

— Nu repeta cuvântul ăsta, fiindcă te-ai putea trezi trăsnit ca un copac pe timp de furtună! Pentru voi voiam pace şi vă voi dovedi că vă dispreţuim. N-avem nevoie să ne dăruiţi nici o distanţă, ci vom începe numaidecât lupta. Haide!

— Aşa să fie! strigă şi îşi prinse pumnalul.

În aceeaşi clipă, însă, calul meu făcu o săritură spre al lui, aşa încât îmi putui apuca vrăjmaşul de mână şi-l trăsei de pe cal. Bubuiră trei împuşcături, — după care răsunară alte două şi în timp ce-mi mânam de zor calul, văzui că toţi caii vrăjmaşilor, s-au prăbuşit la pământ, răsturnându-şi călăreţii.

— Înainte! Repede!

Mânarăm nebuneşte. Înainte de a porni, trăsei spre mine pe cel cu care stătusem de vorbă până atunci, îl pălmuii de câteva ori şi-i strigai:

— Astea sunt pentru „ghiaur”! şi-l lăsai să cadă. Era să ajungă sub copitele calului meu, dar scăpă ca prin minune. Totul se întâmplase atât de fulgerător, încât vrăjmaşii avură nevoie de oarecare timp, până să se dezmeticească şi să sară iar pe cai.

— Am fost drept, sau nedrept? întrebai pe drum pe cei doi haddedihni.

— Emire, răspunse Mohammed Emin, te-ai purtat ca un om drept. Acela nu te-a insultat numai pe tine ci şi pe noi. De-acum încolo nu mai poate fi luptător, fiindcă a fost pălmuit de un creştin. Asta-i o pedeapsă mai rea decât moartea şi e judecată cu asprime. Păzeşte-te să cazi vreodată în mâinile lui; te-ar ucide în cele mai crâncene chinuri!

După zece minute, urmăritorii noştri se împărţiră în două grupe. Acum însă cei ce se aflau mai aproape de noi erau mai puţin numeroşi, fiindcă le împuşcasem cinci cai. Când mă încredinţai că distanţa dintre grupe era destul de mare, le făcui semn celorlalţi să se oprească. Cei şase care se ţineau necontenit după noi ar fi fost în stare să ne gonească toată ziua, fiindcă aveau cai foarte buni. Trebuia să împuşcăm caii. Împărtăşii celor doi haddedihni gândul ce mă preocupa, coborâi şi înşfăcai carabina.

— Tragem? întrebă Lindsay, care observase ceea ce făceam.

— Da. În cai.

— *Yes!* Interesant! Foarte frumoşi cai!

Îi rugai pe fiecare să nu tragă, decât după ce va fi ţintit bine calul unuia dintre vrăjmaşi.

Urmăritorii veneau în goană mare şi se aflau la o distanţă

destul de potrivită, când începură să-şi dea seama ce-i aşteaptă. În loc să-şi schimbe direcţia şi să se împrăştie, se opriră.

— *Fire!* porunci master Lindsay.

Cu toate că arabii nu înţeleseră cuvântul englezesc, au ştiut totuşi ce au de făcut. Traserăm cu toţii odată, Lindsay şi cu mine mai traserăm câte un glonte şi observarăm că nici unul dintre noi nu-şi greşise ţinta: cei şase cai şi călăreţii lor zăceau îngrămădiţi unii peste alţii, înfăţişând o privelişte pe care timpul nu ne permitea s-a admirăm prea mult.

Ne avântarăm pe cai. Curând, urmăritorii noştri erau mult înapoi, iar după un răstimp ne aflam singuri pe câmpie.

Nu trecu mult şi văzurăm ridicându-se munţi în faţa noastră, în stânga şi în dreapta. Involuntar, ne oprirăm cu toţi caii în acelaşi timp.

— Pe unde o luăm? întrebă Mohammed.

— Hm! mormăii.

Niciodată nu fusesem atât de şovăitor ca acum în privinţa drumului pe care trebuia să-l urmăm.

— Gândeşte-te bine emire! spuse Amad. Avem destulă vreme şi caii trebuie să se odihnească puţin.

— Şi eu v-aş putea îndemna să vă gândiţi! răspunsei. Nu ştiu sigur unde ne aflăm, dar cred că Nweizgieh, Merwa, Beytoş şi Deira sunt spre sudul regiunii ăsteia. Drumul acesta ne-ar duce la Sulemania…

— Nu mergem acolo! mă întrerupse Mohammed Emin.

— Vom hotărî pe unde o luăm, când vom ajunge în faţa trecătorii de care am vorbit aseară. Putem păstra direcţia aceasta, până când dăm de fluviul Berozieh, fiindcă ne trebuie o zi întreagă de urcuş, ca să coborâm apoi munţii dincolo de Bamma.

— Sunt de părerea ta, spuse Mohammed.

— Fluviul acesta ne este prielnic şi pentru faptul că desparte Perşi a de Ejalet, aşa încât putem trece de pe un mal pe celălalt, dacă ne ameninţă vreo primejdie.

Călărirăm mai departe, spre sud. Câmpia se înălţa pe măsură ce înaintam. Munţii şi văile se înmulţeau din ce în ce. Puţin înainte de apusul soarelui, ajunsesem în inima munţilor şi după ce străbătusem o pădurice înaltă şi izolată, zărirăm o

colibă, din al cărei acoperiş se ridica un fum.

— Aici locuieşte cineva, sidi! spuse Halef.

— În tot cazul, trebuie să fie un om care nu ne poate face rău. Mă duc să văd ce-i acolo; rămâneţi aici şi aşteptaţi-mă!

Coborâi de pe cal şi mă îndreptai spre colibă. Era clădită din piatră, iar crăpăturile erau astupate cu muşchi. Acoperişul era făcut din crengi, iar deschizătura uşii era atât de mică, încât abia îngăduia unui copil să intre, fără să se aplece.

Când cei din primitiva coliba îmi auziră paşii, se ivi în uşă capul unui animal şi mi se păru că-i urs. Îndată însă lătrătura acestei făpturi înfiorătoare, mă încredinţa că este vorba de un câine. Din casă se auzi un fluierat şi în locul capului de câine, se ivi altul, despre care n-aş fi putut spune numaidecât al cui este. Nu vedeam altceva decât un păr stufos, a cărui încâlceală era de neînchipuit, un nas mare şi negru şi doi ochi sclipitori, asemănători celui ai unui şacal mânios.

— *Ivari'l her!* Bună seara! îl salutai eu.

Răspunsul fu un mormăit.

— Locuieşti singur aici?

Urmă un alt mormăit, mai apăsat.

— Mai sunt case prin vecinătate?

Mormăitul pe care-l auzii acum era într-adevăr înfricoşător. Cred că nimeni nu şi-ar fi putut coborî vocea mai jos decât creatura aceea păroasă. Deodată, se ivi vârful unei suliţe, care se întindea spre pieptul meu.

— Vino încoace! îl rugai pe tonul cel mai cuviincios cu putinţă.

Dar auzii iarăşi mormăitul, mai gros decât toate celelalte, în timp ce vârful suliţei îmi ajunse lângă gâtlej. Sălbaticul începea să mă întărâte. Apucai vârful acesteia şi începui să trag cu putere. Dar ciudatul locuitor al colibei o ţinea zdravăn şi fiindcă-mi dădeam seama că nu se poate măsura cu mine, îl scoasei din dreptul uşii.

Încetul cu încetul: mai întâi mărăcinii aceia păroşi, cu nasul negru şi lucios, pe urmă două mâini de aceeaşi culoare şi cu gheare lungi. După ele veneau: un sac găurit, la fel cu acelea în care se pun de obicei cărbunii, două învelitori de piele şi în sfârşit două obiecte, în faţa cărora sunt sigur că altul ar fi rămas nedumerit, dar pe care eu, cel mai

pătrunzător dintre oamenii pătrunzători, le-am recunoscut îndată: erau cizmele pe care le-a purtat cândva Colosul din Rodos.

Doar după ce aceste două cizme trecură pragul, putui vedea în întregime făptura din coliba. Odată cu stăpânul său îşi arătă şi câinele tot trupul. Părul lui stufos, nasul negru şi ochii se asemănau cu cei ai sălbaticului. Ambele creaturi păreau că se tem de mine mai mult decât mă temeam eu de ele.

— Cine eşti? îl întrebai pe un ton aspru.

— *Allo*[1]*!* mormăi.

— Ce eşti?

— *Kümürdas*[2]*.*

Prin urmare, din pricina asta îi erau mâinile atât de negre şi tot de aceea avea nasul la fel cu ele; în tot cazul, aceasta nu-l îndreptăţea să poarte şi unghii atât de lungi şi de aceeaşi culoare. Duritatea cu care-i vorbisem îi scuturase puţin amorţeala, înlocuind-o cu oarecare respect şi sporindu-i teama. Câinele, care trebuia să-i semene în toate, părea să fie cuprins de aceeaşi frică.

— Mai locuiesc oameni pe aici? îl întrebai pe acelaşi ton.

— Nu.

— Cât de departe este primul sat?

— Mai bine de o zi de drum.

— Pentru cine arzi cărbuni?

— Pentru domnul care face potcoave.

— Unde locuieşte?

— În Banna.

— Eşti kurd?

— Da.

— Din tribul Djiaf?

— Nu.

— Din tribul Bebbeh?

— Nu.

Rostind acest cuvânt, glasul său trăda o oarecare duşmănie.

— Din ce trib eşti?

---

[1] Nume kurd.

[2] Cărbunar.

— Din tribul Bannah.

— Ia uită-te puţin acolo! Vezi patru călăreţi?

Despletindu-şi puţin smocurile de păr ce-i cădeau pe obraz, ca să poată vedea mai bine, se uită în direcţia pe care i-o arătai. Deşi negreala datorată îndeletnicirii lui de cărbunar, nu-i ascundea cu totul propria-i piele de kurd, îl văzui roşind de spaimă.

— Sunt kurzi? mă întrebă îngrijorat.

În fine, îl făcusem să vorbească. Fiindcă dădui negativ din cap, urmă:

— Dar ce sunt?

— Suntem trei arabi şi doi creştini.

Se uită la mine:

— Creştini? Ce înseamnă asta?

— Te voi lămuri mai târziu, fiindcă, vom dormi la noapte în coliba ta.

Acum se înspăimântă de-a binelea.

— Domnule, să nu rămâneţi aici!

— De ce?

— Prin munţi umblă duhuri rele!

— Foarte bine! De mult ţineam să le vedem!...

— Uneori plouă foarte tare!

— Apa nu ţi-ar strica deloc.

— Câteodată tună grozav!

— Păi, dacă plouă, trebuie să şi tune!

— Sunt şi urşi pe aici.

— Ne place foarte mult şunca de urs!

— Adesea vin hoţi prin locurile astea.

— Îi vom omorî!

În cele din urmă, văzând că nu prinde nici una din născocirile pe care le înşira, se hotărî să spună adevărul şi rosti pe ton rugător:

— Domnule, mi-e frică de voi!

— N-ai de ce să te temi. Nu suntem nici tâlhari, nici ucigaşi. Vreau să dormim în coliba ta la noapte şi mâine pornim la drum. Şi fiindcă ne adăposteşti, vei primi un piastru de argint.

— Unul întreg? De argint? întrebă uluit.

— Da. Şi dacă eşti prietenos, poţi căpăta doi piaştri.

Auzindu-mi făgăduiala, se înveseli deodată. Totul râdea în el: ochii, gura pe care abia acum o descopeream, nasul şi mâinile, care se loveau zgomotos, spre a vădi bucuria nemărginită â sălbaticului cărbunar. Ah, am uitat să spun că bărbatul acesta avea şi o barbă stufoasă, cum nu mai văzusem niciodată. Bucuria stăpânului îl molipsi şi pe câine, care-şi ridică frumos coada şi începu să se gudure.

— Cunoşti bine munţii? îl întrebai pe kurdul acela ciudat.

— Da, peste tot.

— Cunoşti şi fluviul Berozieh?

— Da, la graniţă.

— Cât faci până acolo?

— O jumătate de zi.

— Cunoşti Banna?

— Da. Mă duc acolo de două ori pe an.

— Cunoşti şi Amehdabad şi Bayendereh?

— Sigur că da!

— Nu ştii unde e Bistan? îl întrebai iar.

— Ba ştiu foarte bine. Fratele meu stă acolo.

— Trebuie să lucrezi în fiece zi?

— Lucrez când îmi place! îmi răspunse mândru.

— Aşadar, poţi pleca oricând de aici?

— Domnule, nu ştiu de ce mă întrebi!

Sălbaticul se arătă prevăzător şi începea să-mi placă.

— Uite de ce te întreb, îi răspunsei. Suntem străini prin locurile astea şi nu cunoaştem drumurile prin munţi; de aceea ne trebuie un om cinstit, care să ne călăuzească. Pentru asta, îţi vom plăti în fiecare zi câte doi piaştri.

— O, domnule, e adevărat ce spuneţi? Eu primesc în fiecare an zece piaştri, făină şi sare. Vreţi să vă conduc?

— Mai târziu; vrem să te cunoaştem bine. Dacă vom fi mulţumiţi de tine, vei câştiga la noi mai mulţi bani decât primeşti de obicei într-un an întreg.

— Cheamă pe oamenii tăi încoace! Vreau să le dau făină şi sare şi o oală pentru copt. Am şi vânat, cât de mult vreţi, iar caii voştri pot să pască oricâtă iarbă. Acolo, sus, e un izvor — şi vă voi face un aşternut tot atât de moale ca divanul sultanului!

Dintr-o dată, flăcăul acesta de ispravă se transformase cu

totul — numai din pricina sunetului plăcut al piaştrilor.

Făcui un semn celorlalţi, a căror nerăbdare fusese pusă la grea încercare în timpul îndelungatei mele convorbiri cu sălbaticul. Se apropiară în grabă şi rămaseră tot atât de uimiţi ca şi mine când dădură cu ochii de cărbunar. Cel mai uimit dintre toţi părea englezul, căruia-i pierise graiul; fireşte, însă, că şi flăcăul rămase mut de uimire când văzu nasul lui master Lindsay, care era într-adevăr un ciudat obiect de admiraţie. În sfârşit, englezul îşi recapătă glasul:

— Pfui, drace! strigă. Cine-i arătarea asta? O gorilă?

— Nu. Un kurd din tribul Bannah.

— Aşa?! Spală-te, omule! se răsti el la flăcău.

Cum însă acesta nu pricepu ce i se spusese, rămase deocamdată la fel de negru ca înainte. În acest timp caii fuseseră priponiţi, iar păturile întinse pe muşchi. Ne aşezarăm cu toţii şi îi dădui lui Mohammed lămuririle cuvenite despre cărbunarul care doream să ne fie călăuză prin munţi. Ne hotărârăm să-l supraveghem cu toată atenţia.

Kurdul scoase din colibă un sac cu făină neagră şi aduse un vas de lut, plin cu sare. Apoi o oală, care părea că fusese folosită ani de zile în scopuri misterioase. La urmă, scoase dintr-o groapă mică, situată în spatele colibei şi acoperită cu pietre, provizia lui de carne, alcătuită din doi iepuri şi o căprioară, mâncată pe jumătate. Prin urmare, aveam de ales. Ne hotărârăm să mâncăm căprioara. După ce o spălarăm bine de tot, aprinserăm focul, ca s-o frigem. În timp ce Halef se duse să adape caii, iar kurdul le dădu nutreţ, eu încercam să pregătesc o cină mai gustoasă, învârtind frigarea cu neobosită atenţie.

— Murdar flăcău! bombăni englezul; pare harnic. Păcat!

— De ce spui aşa?

— Scârboasă oală! *Yes!* Ce frumos ar fi fost, dacă oala ar fi fost curată. Am fi putut coace foarte bine în ea!

— Ce să coacem? Spuneţi odată!

— Un pudding!

— O budincă? Ah! dar cum v-a venit ideea asta, sir?

— Hm! Nu sunt *englishman?!*

— Negreşit că da. Dar vă rog să mă lămuriţi ce fel, de pudding aţi fi vrut să coaceţi aici?

— Ei, orice fel de pudding. *Yes!*

— Cunosc vreo douăzeci de feluri de budinci, dar nici una pe care să o fi putut face aici.

— Ah! Oh! De ce?

— Fiindcă n-avem nimic din câte ne trebuie!

— Nimic? O *no!* Avem căprioară, făină, sare — totul!

— Făină, sare, căprioară, totul! Frumos, *sir,* îmi voi nota undeva „reţeta” asta preţioasă. Toate celelalte ce se folosesc de obicei la un pudding cu carne: grăsime, ouă, ceapă, piper, lămâie, pătrunjel, muştar — astea toate strică, nu-i aşa?

— Da, aşa e! *Well!*

În locul puddingului pe care-l dorea, englezul căpătă o bucată de pulpă de căprioară, pe care o mancă destul de lacom. Când începusem să împart friptura, kurdul stătea proptit în uşa colibei şi-şi lingea funinginea de pe degete, cu ochii ţintă la căprioară.

— Vino încoace, Allo, să mănânci cu noi! îl poftii eu.

Se aşeză lângă mine şi citii în privirea lui că din clipa aceea devenisem cei mai buni prieteni.

— Cât costă căprioara? îl întrebai.

— Domnule, v-o dăruiesc. Voi împuşca alta.

— Cu toate astea, ţi-o plătesc. Uite, ia banii.

Vârâi mâna în punga pe care o ţineam la brâu, scosei doi piaştri şi-i dădui.

— O, domnule, sufletul tău e prea milostiv! Nu vrei să frigi şi iepurii?

— Îi vom lua mâine cu noi.

În vecinătatea căsuţei se afla o grămadă mare de frunze. Kurdul le aduse, ca să ne facă un culcuş cât mai moale. Într-adevăr, punând păturile peste ele, dormirăm atât de bine, cum nu mai dormisem de multă vreme.

Când ne trezirăm, mâncarăm cu toţii câte o bucată din friptura rămasă de cu seară.

— Aţi plătit căprioara, master, spuse Lindsay. Trebuie să vă restitui banii.

— Aş, e un fleac!

— Ne conduce gorila asta? Cât îi dăm?

— Doi piaştri pe zi.

— Eu plătesc. Ne-am înţeles.

— Bine, *sir!*

Întrucât şi cei doi haddedihni erau de acord să fim călăuziţi de kurd, mă hotărâi să-l interoghez, ca să mă încredinţez că drumurile îi sunt într-adevăr cunoscute.

— Ai auzit vreodată de Marea Kiupri?

— Am fost pe acolo.

— Cât e de mers până acolo?

— Vreţi să vedeţi multe sate?

— Nu ţinem să întâlnim prea mulţi oameni.

— Atunci, aveţi de mers şase zile.

— Care-i drumul?

— Mergi de-aici până la Berozieh, apoi de-a lungul apei până la Amehdabad; după asta, e în partea dreaptă o trecătoare, care duce la Kizzelzieh şi acolo se vede apa care se varsă în Marea Kiupri.

Spre marea mea mirare şi mulţumire, era tocmai drumul pe care mi-l schiţasem. Prin urmare, kurdul care-mi descrisese locurile acestea fusese totuşi un ghid iscusit.

— Vrei să ne călăuzeşti? îl întrebai iarăşi.

— Domnule, pot să vă conduc până la Bagdad, unde dăm de câmpie, îmi răspunse.

— Cum ai învăţat să mergi pe drumurile astea?

— Am călăuzit pe negustorii care vin cu mărfuri în munţi. Pe atunci încă nu eram cărbunar.

Cu toată murdăria de pe el, flăcăul era pentru noi un adevărat mărgăritar. Părea cam prostuţ, dar avea un suflet cinstit şi devotat, aşa încât doream să mă înţeleg cu el.

— Du-ne până la câmpia de lângă Bagdad şi-ţi vom plăti câte doi piaştri în fiecare zi. Dacă ne serveşti cu credinţă, îţi vei cumpăra şi un cal, pe care ţi-l vom plăti tot noi. Eşti mulţumit?

Un cal? Asta era o bogăţie de neînchipuit pentru el. Îmi apucă mâna şi-şi apăsă pe ea cu căldură barba, îndărătul căreia se putea ghici lesne că trebuie să fie gura.

— O, domnule! Bunătatea ta e mai mare decât munţii ăştia! Pot să-mi iau câinele cu mine? Şi-i veţi da şi lui de mâncare?

— Da. Avem unde să împuşcăm destul vânat pentru el.

— Îţi mulţumesc! N-am nici o carabină şi-mi prind vânatul

în cursă. Când îmi cumperi calul?

— Cât de curând.

Ştiind că are destulă sare, îl sfătuii să-şi ia o cantitate oarecare pentru drum.

Numai atunci când eşti lipsit de ea luni ele zile, înveţi să preţuieşti sarea. Cei mai mulţi beduini şi foarte mulţi kurzi n-o folosesc deloc.

Allo îşi sfârşi repede pregătirile. Îşi ascunse făina şi sarea în groapa din spatele casei, îşi luă cuţitul şi suliţa aceea înfricoşătoare şi-şi legă câinele cu o sfoara, pe care şi-o trecu în jurul mijlocului. Pe cap nu-şi puse nimic.

Ne începurăm ziua de drum cu o încredere sporită în norocul ce ne surâdea. Călăuza ne îndreptă spre sud şi până la amiază ajunsesem la Berozieh. Aici făcurăm un popas şi ne scăldarăm în valurile, fluviului. Din fericire, Allo îmi ascultă povaţa şi se scaldă odată, cu noi. Întrebuinţă nisipul ce se găsea acolo din abundenţă în loc de săpun şi ieşi din binefăcătoarele valuri ca un om nou.

Pornirăm apoi spre răsărit, dar furăm nevoiţi să facem câteva ocoluri, fiindcă pe marginea fluviului erau aşezate o sumedenie de corturi de nomazi, de care socoteam că e foarte nimerit să nu ne apropiem. Înnoptarăm pe marginea unui pârâu, care curgea vioi spre Berozieh.

A doua zi, mersesem abia o oră, când kurdul se opri şi-mi aduse aminte că-i făgăduisem să-i cumpăr un cal. Îmi spuse că are prin locurile acelea un cunoscut, al cărui cal e de vânzare.

— Locuieşte în vreun sat mai mare? îl întrebai.

— Nu. Sunt doar patru case acolo.

Răspunsul lui îmi convenea, întrucât ţineam foarte mult să nu stârnim vâlvă şi cu toate astea nu-l puteam lăsa pe kurd să meargă singur, fiindcă nu eram încă pe deplin încredinţat dacă ştie să tacă, atunci când trebuie.

— Ce vârstă are calul?

— A, e tânăr; are cincisprezece ani.

— Frumos! Vom merge împreună să-l vedem, iar ceilalţi ne vor aştepta. Caută un loc, unde pot sta tovarăşii mei fără să fie descoperiţi!

După vreun sfert de oră, zării în josul apei câteva case.

— Acolo e calul, spuse Allo. Aşteaptă aici. Mă duc să-ţi ascund prietenii.

Îi conduse şi se înapoie după câteva clipe.

— Unde sunt?

— Într-un desiş, unde nu vine nimeni.

— Să nu spui oamenilor din sat cine sunt eu, nici unde ne ducem şi nici că ne aşteaptă alţi patru inşi.

— Domnule, nu voi vorbi nimic. Eşti prea bun cu mine şi te iubesc. Fii fără grijă!

Coborâi uşor dealul, al cărui povârniş nu era prea înclinat şi ajunsei curând în faţa unei case, sub al cărei acoperiş, ieşit mult în afară, atârnau diferite samare şi şei. Îndărătul casei era un fel de grajd, în care tropăiau câţiva cai. Un kurd bătrân şi uscăţiv ne ieşi în întâmpinare.

— Allo, tu eşti? întrebă mirat bătrânul. Profetul să-ţi binecuvânteze venirea aici şi toate drumurile! Şi urmă domol, aproape în şoaptă: Cine-i domnul acesta?

Cel întrebat răspunse cu glas tare, fără să gândească prea mult:

— Domnul este un effendi din Kerkuk, care merge la Kelekowa, ca să se întâlnească acolo cu Paşa din Sinna. Fiindcă ştiu bine drumurile, îl voi călăuzi. Mai ai calul pe care voiai să-l vinzi?

— Da, răspunse bătrânul, a cărui privire plină de admiraţie era aţintită asupra calului meu. E în spatele casei. Vino!

Nu voiam să-i las singuri pe cei doi, aşa încât coborâi repede şi mă luai după ei, având grijă să-mi priponesc calul de un ţăruş.

Animalul pe care-l râvnea Allo nu arăta prea rău; şi nici nu părea atât de vârstnic; asemuindu-l cu ceilalţi cai ce se aflau în grajd, mă mirai că tocmai acesta era de vânzare.

— Cât ceri pe el? întrebai.

— Două sute de piaştri, sună răspunsul.

— Dă-i drumul puţin!

Îl scoase din grajd, îl lăsă să meargă la trap şi în galop şi mă făcu să devin bănuitor; într-adevăr, preţuia mai mult decât îmi ceruse.

— Pune pe el un samar şi o povară!

Bătrânul mă ascultă şi calul merse şi acum tot atât de

mulţumitor ca înainte.

— Spune drept, are vreun beteşug?

— Nici unul! mă asigură vânzătorul.

— Ba are un beteşug şi e mai bine să nu-l ascunzi. Calul e pentru prietenul tău Allo, pe care nu se cade să-l înşeli!

— Nu-l înşel.

— Dacă-i aşa, voi căuta să-i găsesc singur cusurul. Ia de pe el samarul şi povara şi pune în locul lor o şa!

— De ce, domnule?

Întrebarea aceasta mă încredinţa că-l voi prinde în cursă.

— Fiindcă aşa vreau! răspunsei tăios.

Mă ascultă şi-i poruncii să încalece.

— Domnule, nu pot, se scuză el.

— De ce?

— Mă dor picioarele. Nu pot să călăresc.

— Bine. Îl încalec eu.

Din privirea lui înţelesei că reuşisem să-i descopăr cusurul. Calul mă lăsă să vin spre el, dar îndată ce ridicai piciorul, ca să urc în şa, se repezi în lături. Nu putui să-l încalec, până când nu-l împinsei în zidul casei. Cum vrusei să mă aşez în şa, calul se ridică pe picioarele de dinainte, încât crezui că voi cădea în cap, apoi se ridică pe picioarele de dindărăt, aproape drept ca o lumânare. Se aplecă îndărătnic într-o parte şi începu să facă nişte sărituri atât de furioase, încât folosii primul prilej, spre a mă arunca de pe şa. Mă zvârlii cu atâta dibăcie, încât să se creadă că m-a aruncat calul.

— Omule, calul ăsta nu face nici o para, aşa că nu poţi cere pe el două sute de piaştri! Nimeni nu-i în stare să-l încalece. Are un beteşug.

— E bun, domnule. N-are nimic. Poate că numai pe dumneata nu vrea să te sufere.

— Văd asta. A fost călărit multă vreme de un nepriceput, pe o şa păcătoasă. Un cal ca ăsta nu uită. Dar cine-l poate încăleca? Nu mai poate fi folosit decât pentru cărat poveri.

— N-ai nevoie de un cal de povară, domnule?

— Nu, acum nu. Poate mai târziu.

— Atunci, cumpără-l. Ia-l dacă ai cu adevărat nevoie de cal. Altul nu vei găsi prea curând.

— Să car după mine un cal, de care nu mă pot folosi?

— Ţi-l dau cu o sută cincizeci de piaştri!

— Îţi plătesc o sută. Nici o para mai mult!

— Glumeşti, domnule!

— Atunci, păstrează-ţi-l! Voi găsi altul la Banna. Hai, Allo!

Urcai pe calul meu şi cărbunarul mă urmă cu o mutră mâhnită. De-abia făcurăm cincizeci de paşi şi auzirăm:

— Dă o sută treizeci, domnule!

Nu răspunsei.

— O sută douăzeci!

Îmi văzui de drum, fără să mă uit înapoi.

— Întoarce-te, domnule. Ţi-l dau cu o sută!

Mă oprii şi-l întrebai dacă vrea să-mi vândă şi o şa şi o pătură. Îmi făcu semn că are şi mă întorsei. Cumpărai o şa şi o pătură, destul de bunicele, cu patruzeci de piaştri. Ceea ce mă încânta mai mult era faptul că vânzătorul îşi primi bucuros plata în bani mărunţi, pe care îi strânsesem în timpul drumului. Pusei şaua pe cal şi mă despărţii de bătrânul kurd.

— Rămâi cu bine! Ai vrut să-ţi înşeli prietenul, dar vei vedea îndată că l-a căpătat de trei ori mai ieftin decât merită!

Kurdul îmi răspunse printr-un zâmbet viclean şi plin de înţeles. Allo îşi luă la rându-i rămas-bun de la vânzător şi voi să încalece. Chipul lui păros, adică partea care se putea zări din obraz, strălucea de bucurie şi încântare că poate străbate lumea, călare pe un armăsar. Dar bătrânul îl apucă de braţ.

— În numele profetului, nu te urca! Calul te va zvârli şi-ţi vei frânge gâtul.

— Are dreptate, spusei. Urcă-te acum pe calul meu. Nu-ţi va face nici un rău. Eu voi încăleca pe calul cumpărat, ca să-l învăţ să fie supus.

Allo se căţără cu cea mai mare bucurie pe spinarea armăsarului meu, care se resemna în faţa acestei ştirbiri a prestigiului său, fiindcă mă simţea aproape. Iar eu înghesuii mârţoaga la perete şi ajunsei cu bine în şa. Începu iar să zvârle din copite şi să se ridice pe câte două picioare; după ce-l lăsai să-şi facă mendrele, îl strânsei bine, lovindu-l cu pintenii. Încercă să se ridice, dar nu mai putu; se mulţumi să zvârle furios din copite şi obosi curând; prin toţi porii îi ţâşnea năduşeala, iar botul i se umplu de spume. Cu toate că nu-l

mai strângeam, îl văzui că s-a potolit.

— L-am biruit, vezi? spusei încântat vânzătorului. Ia uită-te cum s-a îmblânzit — şi nu mai încerca să-ţi înşeli prietenii! Allah să te aibă în paza lui!

Porni şi armăsarul meu urmă cu modestie mârţoaga.

— Stăpâne, întrebă cărbunarul, vasăzică negriciosul ăsta e al meu?

Hm! Nostimă întrebare!

— Nu, răspunsei.

— De ce nu?

— Ţi-l voi da atunci când nu voi mai fi prin apropierea lui. Numai azi îl vei călări, fiindcă mâine ăstălalt va fi foarte ascultător.

— Şi mă va asculta şi pe mine, când mă voi despărţi de voi?

— Da, dacă vom fi mulţumiţi de tine.

— O, voi îndeplini tot ce-mi vei porunci.

Ajunserăm la desişul unde se ascunseseră tovarăşii mei. Se arătară cu toţii mulţumiţi de târgul pe care-l încheiasem. Numai Halef era necăjit.

— Sidi, îmi spuse, Allah nu te va ierta niciodată că ţi-ai dat armăsarul pe mâna unui asemenea broscoi. Poate merge foarte bine pe calul meu, iar eu voi încăleca armăsarul.

— Lasă-l, Halef. S-ar simţi jignit.

— *Maschallah*, cum se poate simţi jignit un kurd, care arde cărbuni şi-şi linge negreala de pe degete!

Lucrurile rămaseră totuşi aşa cum le stabilisem.

După-amiază ajunserăm pe înălţimile de lângă Banna, iar după o cursă obositoare ne apăru în faţa ochilor trecătoarea care ducea spre sud. În timpul urcuşului pe drumul acela anevoios, caii obosiseră peste măsură; de aceea, ne-am gândit că se cuvine să-i lăsăm să se odihnească şi ne oprirăm într-o vale mică dar adâncă, ale cărei margini erau acoperite cu stejari pitici. Aveam destul vânat, ca să nu flămânzim şi după ce mâncarăm, hotărârăm prin tragere la sorţi ordinea în care să veghem în timpul nopţii. Socoteam că în vecinătatea trecătorii paza era neapărat necesară; cei care fuseseră jefuiţi de tâlharii ce ne găzduiseră vor fi ajuns la Banna şi ceea ce era uşor de presupus, vor fi istorisit şi despre isprăvile

noastre.

Noaptea trecu în linişte şi odată cu ivirea zorilor intrarăm în trecătoare. Alesesem vremea aceasta de pornire, ca să nu fim zăriţi de nimeni.

Drumul ducea peste înălţimi sterpe şi peste şesuri pietroase şi tot atât de goale, prin văgăuni întunecoase şi văi singuratice în care abia găseam vreun pârâiaş. Eram pe deplin încredinţat că străbăteam locuri pe care nu le cutreierase nici un european.

Pe la prânz, ne aflam în faţa unei văi mici. Tocmai când ajunserăm la colţul părţii opuse, Doyan se opri şi mă privi cu ochi rugători. Îi cunoşteam firea. Simţise că e ceva suspect în apropiere şi-mi cerea îngăduinţa de a mă părăsi. Mă uitai în toate părţile, dar nu întrezării nici cel mai mic semn al vreunei făpturi omeneşti.

— Jiirii[1] Doyan! îl îndemnai; şi câinele se năpusti în tufiş.

După câteva clipe izbucni un ţipăt de durere şi numaidecât auzirăm şi lătratul care-mi spunea că Doyan a tăbărât pe cineva şi l-a trântit la pământ.

— Hai, Halef.

Sărirăm de pe cai, aruncarăm celorlalţi frâiele şi ne repezirăm spre tufiş. Într-adevăr, lângă un tufiş de răsuri spinoşi zăcea un om, iar câinele sărise pe el, ameninţându-l cu colţii.

— Doyan, geri!

Câinele mă ascultă, iar omul se ridică.

— Ce cauţi aici?

Mă privi ţintă, de parcă-şi chibzuia răspunsul, dar tăcu şi sărind în lături, o rupse la fugă.

Făcui un semn câinelui şi-l văzui pornind vijelios după străin. Nu trecu decât un minut şi auzirăm iar un ţipăt, urmat de lătratul câinelui. Lângă locul unde zăcuse fugarul, găsirăm şi carabina lui. Îi spusei lui Halef s-o ia şi pornirăm. Bărbatul acela ciudat şi câinele meu se aflau în aceeaşi poziţie: cel dintâi la pământ, iar celălalt peste el. Fireşte că omul nu se încumetase să se folosească de cuţitul pe care-l avea la cingătoare.

— Te mai las să te ridici o dată, dar dacă mai încerci să

[1] Du-te!

fugi, te previn: câinele te va sfâşia! îi spusei.

Strigai iar pe Doyan. Străinul se ridică şi mă privi ţintă.

— Cine eşti?

— Un locuitor din Soota, îmi răspunse.

— Din tribul Bebbeh?

— Nu, domnule. Suntem în duşmănie cu el, fiindcă eu fac parte din tribul Djiaf.

— De unde vii?

— De la Ahmed Kulwan.

— Asta-i departe. Ce-ai făcut acolo?

— Sunt paznic la vitele kiajahului de acolo.

— Încotro te duci?

— La nişte prieteni din Soota. Tribul nostru are o sărbătoare. mare şi mergem cu toţii.

Nu minţea.

— Aţi chemat şi oaspeţi la sărbătoare?

— Am auzit, îmi răspunse el, că Heider Mirlam, hanul, vrea să vină cu bejaţii lui.

Şi asta se potrivea. Omul părea să fie cinstit.

— De ce te-ai ascuns de noi?

— Domnule, nu trebuie să te ascunzi, când vezi şase călăreţi şi eşti singur? Aici, în munţi, nu ştii dacă sunt prieteni sau duşmani.

— Dar de ce-ai încercat să fugi adineauri?

— Credeam că eşti un duşman, fiindcă ai asmuţit câinele asupra mea.

— Eşti într-adevăr singur pe aici?

— Da. Ţi-o jur pe barba profetului.

— Bine, te cred. Ia-o înainte!

Ne întoarserăm cu el la prietenii care mă aşteptau şi cărora trebuia să le repete ceea ce-mi spusese. Ascultându-l, recunoscură că omul nu-i primejdios. Îi dădurăm înapoi carabina şi-l lăsarăm să plece. După ce ne mulţumi şi ne ură să avem parte de binecuvântarea lui Allah, ne reluarăm goana.

Băgasem de seamă că Allo privise neclintit pe străin, iar acum avea un aer gânditor şi voiam tocmai să-l întreb ce-l frământă, când îl văzui că se apropie grăbit de mine, ca şi cum îşi amintise ceva important.

— Stăpâne, străinul acela te-a minţit! Îl cunoşteam, dar nu mai ţineam minte cine este. Acum ştiu. Nu-i un djiaf, ci un bebbeh. E un frate sau o rudă a şeicului Gasahl Gaboya. I-am văzut pe amândoi, la Nweizgieh.

— Eşti sigur? Nu greşeşti?

— S-ar putea, dar nu cred să mă înşel; i-am văzut împreună.

Împărtăşii celorlalţi descoperirea cărbunarului şi adăugai:

— Parcă aş vrea să-l prind iar!

Mohammed Emin clătină din cap;

— De ce să-ţi pierzi zadarnic vremea, întorcându-te din drum? Dacă omul acela ar fi într-adevăr un bebbeh, de unde ştie că Heider Mirlam e chemat la ospăţul tribului Djiaf? Asemenea lucruri se ascund vrăjmaşilor.

— Şi apoi, adăugă Amad el Ghandur, ce rău ne-ar putea face? El a luat-o spre nord şi noi ne îndreptam spre sud. Nu vom putea fi ajunşi, chiar dacă străinul ar povesti despre noi la Banna.

Judecata lor părea întemeiată, aşa încât renunţai să mă întorc după străin. Englezul însă nu părea mulţumit de această hotărâre.

— De ce să-l lăsăm să fugă? mă întrebă supărat *sir* David, când îi lămurii cele întâmplate. Trebuia să-l împuşcăm. Nu era nici un păcat. Fiecare kurd e un hoţ! *Yes!*

— Şi beiul din Gumri era hoţ?

— Hm! Da!

— *Sir,* sunteţi nerecunoscător!

— Nu vă priveşte! Beiul acela bun nu ne-ar fi primit atât de frumos, dacă n-ar fi auzit despre noi de la Marrah Durimeh. Bună femeie, straşnică femeie, bătrâna *grandmother!*

Numele lui Marrah Durimeh îmi răscoli amintiri care mă făcură să uit prezentul. Mi-am continuat gânditor drumul şi n-am mai rostit vreun cuvânt, până când mă aduse la realitate englezul, spunându-mi că e vremea să poposim, ca să putem mânca.

Avea dreptate. În ciuda drumului anevoios, mersesem suficient de mult, astfel încât ne puteam dărui câteva clipe de odihnă, nouă şi cailor. Găsirăm un loc foarte potrivit.

Coborârăm de pe cai şi orânduind obişnuita pază, ne îngăduirăm câteva ore de somn.

2. Un atac prin surprindere

Când ne trezirăm, văzurăm că animalele se întremaseră. M-am hotărât să fac o încercare, să văd dacă noul cal achiziţionat îl va lăsa acum pe cărbunar să-l încalece, încercarea a avut succes. Probabil că animalul îşi dăduse seamă că la noi nu era schingiuit. Aşa că am putut şi eu să-l încalec din nou pe Rih al meu şi aceasta a fost un noroc, aşa după cum aveam să constat curând.

Înălţimile atât de golaşe până acum, erau din ce în ce mai împădurite, pe măsură ce înaintam spre sud; aici exista mai multă apă. Ca urmare, urcuşul nostru călare devenea tot mai greoi. Nici vorbă să existe un drum neted. Ba trebuia să ne căţărăm, pe o înălţime abruptă, ba trebuia din nou să coborâm; ba traversam printre stânci, ba mergeam pe un teren mlăştinos sau treceam peste copaci pe jumătate putreziţi. În felul acesta am ajuns după-amiază într-o vale îngustă, care doar pe mijloc arăta ca o pajişte, dar ici şi colo era acoperită cu vegetaţie luxuriantă.

În depărtare, se înălţa profilându-se albastru un munte mare, care părea că vrea să ne bareze drumul cu colinele din faţa lui.

— Trecem pe lângă el? l-am întrebat pe Allo.

— Da, domnule. Prin stânga, ajungem la poalele lui.

— Ce zice omul? întrebă Lindsay.

— Zice că drumul nostru trece pe acolo prin stânga, pe la poalele muntelui.

— Nu ne interesează! mormăi el, ursuz.

Urma, însă, să constate foarte curând că această observaţie a călăuzei fusese de cea mai mare importanţă pentru el; căci, de-abia am apucat să deschid gura pentru a-i da o replică, când din ambele părţi izbucniră împuşcături şi în acelaşi timp, mai mult de cincizeci de călăreţi se năpustiră prin stânga şi prin dreapta, din spatele pomilor, pentru a ne încercui.

Era o surpriză de-a dreptul neplăcută! Toţi caii tovarăşilor mei de drum fuseseră atinşi, numai al meu nu. Pentru asta nu

trebuia să mulţumesc hazardului, aşa cum aveam să constat mai târziu. Călăreţii încercară să se elibereze din scări şi să pună mâna pe arme. Într-o clipă am fost înconjuraţi din toate părţile şi în acelaşi timp, se îndreptară spre mine doi călăreţi pe care i-am recunoscut imediat: şeicul Gasahl Gaboya şi bebbehul cu care purtasem tratativele de pace în timpul prigoanei noastre.

Se trăsese doar în caii noştri; deci, vroiau să ne prindă vii. Drept urmare, am lăsat muscheta şi am apucat carabina cea grea.

— Vierme, acum eşti în mâinile mele! strigă şeicul. Acum n-ai să-mi mai scapi!

Ridică măciuca, dar, în aceeaşi clipă, Doyan se năpusti asupra lui şi înhaţă cu dinţii coapsa duşmanului. Acesta scoase un răcnet de durere şi lovitura, care îmi era destinată mie, căzu în capul calului meu. Calul necheză puternic, se ridică în aer cu toate cele patru picioare şi îmi lăsă astfel timp să-l aplic bebbehului o lovitură în umăr cu carabina — apoi ţâşni vijelios înainte, nemaiascultând de nici o comandă, din cauza durerii pe care o simţea.

— Doyan! am strigat eu din răsputeri, uitându-mă în urmă, căci nu vroiam să-mi pierd bravul câine; apoi, patru vârfuri de lance se îndreptară spre mine; le-am parat cu carabina, mai mult nu mai ştiu; cursa călare care urmă n-am s-o uit toată viaţa mea. Nici o groapă nu era prea adâncă, nici o piatră prea înaltă, nici o crăpătură prea lată, nici o stâncă prea netedă şi nici o mlaştină nu era prea înşelătoare — totul, totul, copaci, tufişuri, stânci, munte şi vale zburau pe lângă mine, până când, încet, încet, am reuşit să pun din nou stăpânire pe animalul înnebunit de durere.

M-am pomenit singur într-un ţinut sălbatic şi necunoscut; cum însă îmi dădusem seama în ce direcţie pornisem, ştiam că mă aflu tocmai la poalele muntelui despre care vorbisem puţin mai înainte.

Ce era de făcut? Să sar în ajutorul alor mei? N-aveam cum să-i salvez. Dimpotrivă, trebuia să mă aştept ca oamenii şeicului să fi pornit în urmărirea mea. Dar oare cum ajunseseră năvălitorii atât de departe? Cum aflaseră că vom folosi drumul acesta? Oricât îmi frământam mintea, nu

izbuteam să înţeleg.

Deocamdată, nu eram în stare să-i ajut pe ceilalţi cu nimic. În caz că scăpaseră cu viaţă, erau fără îndoială prizonieri. Trebuia să mă ascund, urmând ca în ziua următoare să văd care este situaţia pe câmpul de luptă.

În primul rând, mă uitai cu atenţie la capul calului. Avea o umflătură destul de mare. Îmi dusei armăsarul până la un pârâu din apropiere, unde-l culcai şi-i pusei comprese, cu aceeaşi grijă pe care ar fi arătat-o o mamă copilului ei. Trecuse un sfert de oră, de când mă aflam aici. Deodată, auzii un zgomot. Se părea că e geamătul cuiva care se înăbuşă: liniştea fu sfâşiată de un lătrat prietenos şi mă trezii răsturnat în iarbă de câinele care se năpustise asupră-mi.

— Doyan!

Câinele scâncea şi lătra, vădind o bucurie cu neputinţă de potolit. Sărea când pe mine, când pe cal, aşa că-l lăsai să-şi manifeste bucuria, până când obosi şi se linişti. Scăpase şi el teafăr, ca şi mine.

Credinciosul şi inteligentul meu animal părea că ştie de ce mi-am culcat calul şi de ce-l îngrijesc; după ce privi câteva clipe cum ud rana calului, se apropie şi începu să lingă umflătura de pe capul prietenului său. Armăsarul se supuse cu blândeţe, nechezând prietenos din când în când, spre a-şi exprima mulţumirea.

După ce trecu o bună bucată de vreme, m-am hotărât să părăsesc locul. Cel mai chibzuit lucru pe care-l puteam face era să mă îndrept spre poalele muntelui, despre care vorbisem cu cărbunarul, încălecai şi plecai.

Muntele era acoperit cu păduri dese; numai în valea prin care trebui să mergem, locul era gol. Zării numaidecât un colţ îndepărtat de pădure, de unde s-ar fi putut observa orice om care se apropie. Mă îndreptai într-acolo. Când ajunsei, coborâi şi căutai repede un locşor ferit, unde să-mi ascund calul. Dar abia făcui câţiva paşi în pădure şi Doyan mă vesti prin lătratul lui de totdeauna că a simţit ceva ciudat. Situaţia mi se părea prea dificilă, pentru ca să-l las să scormonească singur pădurea. Îi făcui semn să mă aştepte şi după ce legai calul de un pom îl lăsai să înainteze, ţinându-l de curea şi urmărindu-l cu carabina încărcată.

Păşeam încet şi cu atenţia încordată. Câinele însă trăgea atât de tare de curea, încât era s-o rupă. Ajungând lângă doi copaci înalţi, începu să latre. În preajma lor se aflau mai multe ferigi şi când le împunsei cu carabina, dădui de o gaură, al cărei diametru putea să aibă vreo două picioare şi care ducea pieziş în pământ.

Să fi fost vreun animal înăuntru? Nu era de crezut, împungând cu carabina, simţii că era totuşi un corp, care nu putea fi al vreunui vrăjmaş, dacă ţineam seamă de atitudinea câinelui. Îi făcui semn să pătrundă în gaura aceea; dar el nu mă ascultă, ci începu să se gudure, aruncând o privire prietenoasă şi nerăbdătoare spre locul tainic.

Atunci, m-am hotărât să constat singur ce-i acolo. Intrai şi dădui imediat... de un corp stufos. Ah, taina fusese dezlegată! Era câinele cărbunarului, care o luase la goană şi se oprise tocmai aici.

— Elsa! strigai.

Auzisem pe cărbunar, strigându-şi astfel câinele. Dar fricosul nu se arăta; când îmi repetai chemarea, începu să se mişte. Dădui în lături ferigile şi rămăsei încremenit. Mai întâi auzii nişte mormăieli de încântare, apoi un glas din cale-afară de gros; se ivi un păr stufos şi încâlcit, prin şuviţele căruia se puteau recunoaşte cu greutate un nas lat şi doi ochi mici; urmară două mâini, la capătul cărora erau nişte gheare lungi, un sac găurit, două bucăţi de piele şi în sfârşit binecunoscutele cizme ale Colosului din Rodos. În faţa mea se afla viteazul Allo în carne şi oase!

M-am speriat, dar m-am şi bucurat văzându-l; fiindcă dacă fusese el în stare să scape, poate că izbutiseră şi ceilalţi să facă acelaşi lucru!

— Allo, cum ai ajuns aici? îl întrebai.

— Bine, îmi răspunse simplu.

— Unde ţi-e câinele?

— Omorât, stăpâne! îmi spuse cu glas profund îndurerat.

— Cum ai scăpat?

— Când au început să fugă toţi după tine, am sărit în tufiş; n-avea cine să mă vadă. Am venit aici, fiindcă ştiam că vorbisem despre drumul ăsta. M-am gândit că dacă nu te prind ăia, trebuie să te opreşti aici.

— A mai scăpat cineva?

— Nu ştiu.

— Trebuie să aşteptăm; poate că vin şi ceilalţi. Caută-mi o ascunzătoare pentru cal.

— Cunosc una foarte bună.

— Ah! Ştii locurile astea?

— Şi aici am ars cărbuni. Vino cu calul după mine!

Merserăm aşa vreun sfert de oră. Ajunserăm la un perete stâncos, acoperit în întregime cu nişte tufe de mure. Dându-le de o parte, tufele lăsară să iasă la iveală o adâncitură largă, în care încăpea foarte bine un cal.

— Aici am locuit, mă lămuri. Leagă calul înăuntru, îi voi aduce nutreţ.

În adâncitură erau câteva lemne înţepenite, care trebuie să fi folosit, drept picioare de masă. După obiceiul oriental, masa trebuia să fie scundă. Legai calul de unul din lemnele acelea, aşa încât nu putea părăsi ascunzătoarea fără ştirea mea. Ieşind, găsii pe kurd îndeletnicindu-se cu strângerea nutreţului.

— Du-te devale, stăpâne! mă îndemnă el. S-ar putea să vină cineva. Vin şi eu după ce isprăvesc.

Îi ascultai sfatul şi mă furişai în colţul pădurii, în aşa fel încât să văd pe oricine se apropie, fără să fiu văzut. După vreun sfert de oră, apăru cărbunarul şi-l întrebai:

— Calul se află în siguranţă?

Îmi făcu un semn afirmativ.

— Ţi-e foame? adăugai.

În loc de răspuns, fui nevoit să mă mulţumesc doar cu un mormăit nehotărât şi nelămurit.

— Din păcate, n-am ce să-ţi dau. Vom răbda până mâine.

Mormăi iar, şi-mi spuse:

— Stăpâne, voi căpăta şi pentru ziua de azi doi piaştri?

— Patru, nu doi!

Urmă un mormăit de bucurie; apoi, tăcurăm amândoi.

Se făcuse noapte; totuşi mi se păru că zăresc în depărtare, spre stânga, o umbră care se strecoară printre copaci. Întrucât nu puteam fi sigur, din pricina întunericului ce mă învăluia, mă ridicai, hotărât să văd ce este. Poruncii kurdului să rămână, ca să-mi păzească armele, ce mi-ar fi

stânjenit mersul. Îmi luai câinele, ţinându-l de curea şi pornii.

Ajunserăm până la jumătatea drumului, la capătul căruia zărisem arătarea, când simţii că e cineva printre pomi. Făcui câteva sărituri, gata să mă năpustesc asupra necunoscutului, dar fui oprit de scheunatul prietenos al lui Doyan. Arătarea auzise câinele şi rămăsese înlemnită.

— *Zounds!* Cine-i?

În acelaşi timp, se îndreptară asupră-mi două arme.

— Lindsay! *Sir* David! Chiar dumneavoastră?! strigai.

— Oh! Ah! Master! *Yes! Well!* Da, eu sunt! Şi dumneavoastră? Ah! Ah! *Well!* Zău! dumneavoastră sunteţi?! *Yes!*

Era aproape înnebunit de bucurie şi mă ameţise şi pe mine, întrucât mă apucă zdravăn şi mă strânse la piept, încercând să mă sărute, cu toate că nasul său borcănat îl împiedica s-o facă.

— Nu mi-am închipuit că vă voi găsi aici, *sir* David!

— Nu? Gorila — o *no!* Cărbunarul spusese doar că trebuie să trecem pe aici!

— Vezi ce bine a fost că am vorbit cu el? Dar ia spune-mi cum aţi scăpat?

— Hm! A mers repede! Calul de sub mine, împuşcat; a murit în faţa mea; am văzut că toţi fug după dumneavoastră şi am sărit într-o parte.

— Întocmai ca Allo!

— Allo? Tot aşa a făcut? Şi el e aici?

— E mai încolo. Haideţi!

Îl dusei la locul nostru de pândă. Kurdul se arătă tare bucuros, când dădu cu ochii de englez. Fericit că a mai scăpat unul dintre noi, mormăi de câteva ori.

— Dumneavoastră cum aţi ajuns aici? mă întrebă Lindsay.

Îi povestii totul.

— Prin urmare, calul dumneavoastră e teafăr?

— În afară de umflătură, da.

— Al meu e mort. Straşnic animal! Am să-i împuşc pe tâlharii aceia de bebbehi! Pe toţi! *Yes!*

— Mai aveţi arma?

— Arma? Hm? Ce, să le-o las? Ia priviţi-o!

Datorită întunericului, nu băgasem de seamă că şi-o

salvase.

— Bucuraţi-vă, *sir!* O armă ca asta ar fi fost de neînlocuit!

— Am şi cuţitul şi revolverul şi cartuşe aici, în pungă.

— Ce fericire că nu le-aţi ţinut în buzunarul şei! Dar nu ştiţi cumva dacă a mai scăpat vreunul de-ai noştri?

— Nici unul. Halef zăcea alături de cal, iar cei doi haddedihni se luptau cu doi tâlhari.

— Vai, atunci sunt pierduţi toţi trei!

— Să aşteptăm, master! *Allah akbar* — Dumnezeu e mare, spun turcii.

— Aveţi dreptate, sir. Să nădăjduim că trăiesc şi să facem tot ce vom putea ca să-i scăpăm, în cazul că sunt prizonieri.

— Foarte bine! Dar acum să dormim. Sunt obosit; am alergat mult, foarte mult! Şi trebuie să dormim fără pături! Nenorocite locuri! *Yes!*

Se culcă şi alături de el se trânti kurdul. Eu mai vegheai însă şi mă dusei după o vreme să-mi vad calul. Când mă întorsei, încercai şi eu să adorm, lăsând paza pe seama câinelui meu credincios. Dar somnul îmi fu tulburat de o lovitură puternică în umăr. Mă trezii. Abia se crăpa de ziuă.

— Ce s-a întâmplat? întrebai.

În loc să-mi răspundă, kurdul îmi făcu semn să mă uit printre copaci spre marginea unui tufiş din faţa noastră şi zării o căprioară care venise să se adape. Ne trebuia carne, aşa încât, cu toate că o împuşcătură ne-ar fi putut trăda, pusei mâna pe armă. O proptii în umăr şi trăsei. Speriat de zgomotul împuşcăturii, Lindsay sări din somn:

— Ce-i? Ce s-a întâmplat? Unde-i vrăjmaşul? Cine-i? Unde-i? *Yes!*

— Uite-l colo, sir!

Privi în direcţia pe cate i-o arătasem.

— Ah! *Roe... buck!* Căprioară! Straşnic! O să avem de mâncare! N-am pus nimic în gură de ieri de la prânz. *Well!*

Allo se grăbi să aducă prada de pe locul unde căzuse. După câteva minute, kurdul găsi un loc ferit şi aprinse focul, deasupra căruia începu să sfârâie o friptură îmbietoare. Astfel, ne potolirăm cu toţii foamea, iar Doyan îşi primi o bucată îndestulătoare.

În timp ce mâncam, ne hotărârăm să mai aşteptăm până

la amiază şi în cazul când nu apare nimeni, să încercăm să aflăm ce s-a întâmplat. Deodată, însă, Doyan ciuli urechile şi privi ţintă în adâncul pădurii. După felul cum stătea nemişcat şi se uita, înţelesei că a adulmecat ceva, dar nu-şi da încă seama ce este; deodată, făcu o săritură şi o tuli. Mă ridicai repede, ca să-mi iau arma şi să-l urmez, dar mă oprii numaidecât, fiindcă, în locul lătratului îngrijorător pe care-l aşteptam, auzii scheunatul prietenos al animalului.

Imediat apăru micul meu hagiu Halef Omar, fără cal, dar înarmat cu carabina şi pistolul şi având cuţitul la cingătoare.

— *Hamdulillah*, sidi, că te-am găsit şi că eşti în viaţă! mă salută el. Inima mi-era tare îngrijorată din pricina ta; dar mă mângâia convingerea că nici un cal nu-ţi poate ajunge armăsarul.

— Hagiule! strigă Lindsay. Oh! Ah! Nu l-au omorât! Minunat! De necrezut! Să mănânce repede friptură! *Well!*

Bunul meu Lindsay privea lucrurile din punct de vedere practic. Fireşte, Halef era bucuros că-l vede pe englez şi pe kurd, împreună cu mine, teferi şi nevătămaţi; totuşi, nu dispreţui îndemnul de a se înfrupta din căprioară şi se repezi lacom asupra bucăţii pe care i-o întinse Lindsay.

— Cum ai ajuns aici, Halef? îl întrebai.

— Bandiţii ăia au tras în cai, răspunse. Şi al meu se prăbuşi şi rămăsei agăţat în şa. Când te-au văzut fugind, nu s-au mai sinchisit de noi, fiindcă voiau să te prindă, împreună cu armăsarul; de aceea, Allah i-a orbit şi i-a împiedicat să-i observe pe kurd şi pe master, care scăpaseră şi fugeau. Am făcut şi eu acelaşi lucru, mi-am luat armele şi am şters-o!

— Ce lipsă de atenţie din partea bebbehilor! Au tras în cai, ca să ne prindă de vii şi tot n-au reuşit!

— Halef, nu ştii ce-i cu prietenii noştri haddedihni?

— În timp ce fugeam, am văzut că au fost luaţi prizonieri.

— Ah, atunci nu mai avem nici o clipă de pierdut; trebuie să pornim numaidecât!

— Stai, sidi, lasă-mă să-ţi povestesc! Când m-am văzut liber, mi-am spus că decât să fug ar fi mai bine să mă opresc şi să-i spionez pe vrăjmaşi. M-am suit într-un copac, al cărui frunziş mă acoperea complet. Am rămas acolo până seara, când s-a întunecat binişor, apoi am coborât.

— Şi ce-ai văzut?

— Bebbehii rămăseseră pe loc. Îşi orânduiseră tabăra. I-am numărat; sunt optzeci de luptători.

— Ce fel de tabără?

— Şi-au întocmit nişte corturi din crengi. Cei doi haddedihni au fost duşi într-unui din corturi, legaţi de mâini şi de picioare.

— Eşti sigur?

— Da, sidi, nu numai că n-am dormit toată noaptea, dar am dat târcoale în jurul taberei, crezând că mă voi furişa până la prizonieri. Dar n-am izbutit. Poate că tu vei reuşi, sidi, doar tu m-ai învăţat cum se poate săvârşi o ispravă ca asta!

— Nu bănuieşti din ce cauză au rămas acolo? Nu pot înţelege de ce n-au plecat.

— Nici eu, sidi; dar oricât m-am străduit, n-am aflat nimic.

— Trebuie să-ţi strâng mâna, Halef Omar, că ai fost în stare să te apropii de noi fără să te simţim. Cum ţi-ai imaginat că ne vei găsi aici?

— Fiindcă-ţi cunosc firea şi ştiu că totdeauna îţi cauţi un loc de unde să poţi vedea totul, fără să fii văzut de cineva.

— Acum, odihneşte-te. Vreau să mă gândesc la ceea ce avem de făcut. Allo, du-mi calul la adăpat şi dă-i nutreţ!

Cărbunarul nici nu se ridicase încă spre a-mi îndeplini porunca şi câinele începu să mârâie neliniştit.

În depărtare apăru un călăreţ, care venea în goană şi urma să treacă pe lângă noi.

— *Hello!* Să-l curăţ, master? întrebă Lindsay.

— Cu nici un preţ!

— Dar e un bebbeh!

— Nu-i nimic! Lasă-l! Doar nu suntem ucigaşi!

— Dar i-am putea lua calul!

— I-l vom lua, n-avea grijă!

— Hm! râse el. Nu suntem ucigaşi, dar suntem hoţi! Vreţi să furăm cai! *Yes!*

Apariţia acestui călăreţ mă punea pe gânduri. Oare de ce-şi părăsise tovarăşii şi încotro se ducea? După vreo oră bebbehul se înapoie şi trecu, fără să-şi dea seama că suntem atât de aproape de el..

— Ce-i cu ăla? întrebă englezul.

— E un sol.

— Un sol? Al cui?

— Al şeicului Gasahl Gaboya.

— Către cine?

— Către grupa de bebbehi care stau de veghe în partea de jos a drumului.

— De unde ştii asta?

— Presupun. Şeicul a aflat printr-un mijloc oarecare că suntem pe aici şi a ocupat drumul la ambele capete, pentru ca grupa a doua să poată prinde pe cel care ar scăpa primei grupe.

— Dacă-i adevărat, *sir,* sunteţi un om isteţ!

Trebuia să mă încredinţez dacă presupunerea mea e întemeiată. M-am hotărât ca englezul şi Allo să rămână împreună cu calul meu în ascunzătoarea de până acum, în timp ce Halef şi cu mine urma să plecăm în cercetare. În cazul când nu ne-am fi întors până a doua zi, la prânz, *sir* David urma să-mi încalece armăsarul şi să se îndrepte spre Bistan, sub îndrumarea cărbunarului şi să mă aştepte paisprezece zile, la fratele lui Allo.

— Dacă nici atunci nu mă înapoiez cu Halef, adăugai, atunci înseamnă că am murit şi dumneavoastră, *sir* David, puteţi intra în stăpânirea moştenirii mele.

— Hm! moştenire?! E groaznic! Aş ucide tot Kurdistanul. Moştenire? Asta-mi trebuie? strigă înfuriat viteazul fiu al Albionului. Care moştenire? încheie mormăind.

— Calul! răspunsei.

— N-am nevoie! Dacă o să muriţi, poate să se ducă naibii toată ţara asta! Cu toţi caii! Cu oi, cu boi, cu bebbehi, cu tot! *Well!*

— Prin urmare, ne-am lămurit. Acum, să spun şi kurdului ce are de făcut.

— Aveţi grijă să-i vorbiţi în detaliu, ca să priceapă, sir! Eu nu-i pot spune nici măcar-un cuvânt. O să-mi fie tare plăcut! Straşnică distracţie! Minunată! Mai bine rămâneam acasă, în bătrâna Anglie! Nici nu mă trezeam cu *fowling-bull! Yes!*

N-aveam cum să-l liniştesc. După ce îi dădui lui Allo îndrumările cuvenite, le aruncai armele şi mă lăsai condus de Halef.

Acesta mă conduse pe acelaşi drum pe care venise la noi şi-mi dovedi astfel că prinsese tot ceea ce-l învăţasem. Folosise până şi cel mai mic loc ascuns, cercetând terenul cu toată luarea aminte şi călcând atât de uşor, încât până şi unui indian i-ar fi fost aproape cu neputinţă să-i descopere urmele.

Mergeam mereu printre copaci, dar în aşa fel încât să putem observa terenul din faţa noastră. Îmi luasem câinele şi întrucât aveam vântul în faţă, ştiam că nu trebuie să ne temem de vreo surpriză.

În cele din urmă, ne apropiarăm de locul unde fusesem atacaţi. Halef voia să mai mergem, dar mă împotrivii.

— Dacă mă prind bebbehii, îi spusei, ştii unde-l poţi găsi pe englez. Deocamdată, cel mai nimerit lucru este să te caţări pe unul din pinii aceia care au crescut atât de mult, încât ramurile lor sunt o ascunzătoare foarte bună. Poţi deosebi uşor pocnetul puştii sau al carabinei mele de cel al altor arme, nu-i aşa? Să ştii că numai când m-auzi trăgând înseamnă că sunt în primejdie.

— Şi ce să fac?

— Rămâi pe loc până când te chem. Ei şi acum urcă-te în copac!

Apucai bine cureaua câinelui şi pornii. Oricum, îndrăzneala mea de a mă apropia în plina zi de o tabără duşmană, ca să supraveghez ceea ce se întâmplă, era plină de pericole.

După o vreme întrezării printre copaci primul cort. Era făcut din crengi şi avea o înfăţişare ciudată. Mă dădui puţin îndărăt, ca să pot iscodi mai întâi locul cu toată băgarea de seamă; trebuia să mă asigur că nu sunt duşmani prin desişul pădurii. Altminteri, m-aş fi putut trezi luat prin surprindere pe la spate şi prins, fără îndoială.

Mă furişai tiptil printre pomi, scrutând necontenit adâncul pădurii. Curând îmi dădui seama că prevederea mea era întemeiată, fiindcă mi se păru că aud glasuri şi în acelaşi timp Doyan mă împunse cu botul. Minunatul animal înţelegea că acum nu trebuia să latre şi mă privea ţintă cu ochii lui mari şi vioi.

Îndreptându-mă spre locul de unde auzisem glasurile, văzui curând trei inşi şezând la rădăcina unui pom înconjurat de un dafin înalt de vreo cinci picioare. Locul acesta era parcă

sortit unei pânde sigure. Presupuneam că pândarii aceia nu puteau vorbi decât despre năvala din ziua precedentă şi de aceea îi ocolii pe departe şi mă târâi până la dafin, ascunzându-mă îndărătul lui şi ciulind urechile, ca să le aud clar cuvintele.

Rămăsei uimit, când recunoscui printre cei trei pe unul din kurzii peste care se năpustise Doyan în două rânduri şi pe care-l luasem drept un djiaf! Şi câinele-l recunoscu, fiindcă-l privi cu ochi strălucind de duşmănie, stăpânindu-şi lătratul. Aşadar, Allo avusese dreptate. Kurdul acela era un bebbeh şi pândise mişcările noastre, ca să-şi prevină tovarăşii. Fără îndoială, îşi ascunsese undeva calul şi ne minţise, lăsându-ne să credem că se duce spre nord.

— I-am prostit pe toţi! îl auzii spunând. Şi cel care m-a crezut mai prosteşte decât toţi a fost ăla care călărea pe armăsarul frumos.

Nu cumva eram eu acela? Oricum, n-aveam de ce să fiu încântat!...

— Dacă n-ar fi luat prizonieri şi n-ar fi insultat pe bejaţii care rămăseseră în urmă, continuă pândarul, nici ei nu ne-ar fi istorisit convorbirea la care trăseseră cu urechea şi în cursul căreia se hotărâse drumul pe care vroiau să meargă. Prin urmare şi taina aceasta se dezlegase. Când ne făurisem planul de a scăpa de bejaţi, fusesem spionaţi. Fiind luaţi prizonieri, bejaţii ne trădaseră planul, nădăjduind să-şi câştige în felul acesta încrederea celor care îi biruiseră.

— Tare prost trebuie să fi fost, spuse altul, dacă s-a lăsat înşelat de tine.

— Da. Dar tot atât de prost a fost şi Gasahl Gaboya, care ne-a poruncit să cruţăm pe călăreţi şi armăsarul. La urma urmelor, de oameni nu era mare păcat, dar de animal da. Aşa că ne-au scăpat patru dintre ei, cu conducătorul lor în cap şi fiindcă nu mai au cai, s-ar putea furişa prin munţii sălbatici. Dacă aveau cai, ar fi fost siliţi să meargă pe drumul pe care-l pândim din toate părţile.

Cei trei bebbehi adunaseră ciuperci, pe care le tăiau şi le curăţau, ca să le ducă în tabără. Îndeletnicirea aceasta le dădu răgaz şi prilej să-şi dezvăluie gândurile pe îndelete.

— Ce-a hotărât şeicul? întrebă al treilea.

— A trimis de vale un sol. Grupul de acolo va aştepta până la amiază. Dacă până atunci nici unul dintre fugari n-a fost prins, cei din vale vor veni spre noi, fiindcă în cazul ăsta au scăpat cu siguranţă. Dar noi ne întoarcem încă azi în tabără.

— Ce s-a făcut cu cei doi prizonieri?

— Sunt nişte bărbaţi de seamă; până acum n-au scos nici un cuvânt, Dar tot vor fi nevoiţi să ne spună cine sunt şi să plătească un preţ greu de răscumpărare, ca să-şi scape viaţa.

Auzisem de-ajuns, ca să mă pot retrage tot atât de prudent pe cât o făcusem înainte. Cei trei pândari mai aveau puţin până să-şi isprăvească lucrul şi dacă s-ar fi ridicat, m-ar fi putut zări foarte uşor.

Aşadar, fusesem un prost, ba cel mai prost dintre toţi! Din păcate, eram nevoit să primesc acest compliment îmbucurător, fără să-l pot întoarce deocamdată. Ceea ce mă îngrijora era faptul că pe la amiază aveau să se adune toţi bebbehii. Prin urmare, până atunci trebuia să-i eliberăm pe cei doi haddedihni. Dar prin ce mijloc?

Cei trei se ridicară, aşa încât mă încredinţai că mă îndepărtasem tocmai la vreme. Acela care se dăduse drept un djiaf spuse:

— Plecaţi! Eu mă duc să văd de cai.

Îl urmării de departe. Şi mă conduse, fireşte fără să-şi dea seama, spre un povârniş, prin care curgea un pârâiaş Aici se aflau vreo optzeci de cai legaţi de crengile copacilor şi de copăcei, la o distanţă potrivită, ca fiecare dintre ei să aibă iarbă îndestulătoare, fără să se poată apropia unul de altul. Locul era luminos şi însorit şi de la primul până la ultimul cal distanţa nu depăşea opt sute de paşi.

De sus puteam vedea totul. Erau nişte cai minunaţi, şi-mi alesei de pe acum în gând şase dintre cei mai buni. Mă linişti faptul că toate animalele erau păzite de un singur kurd, care putea fi doborât cu uşurinţă.

Călăuza mea involuntară se opri îndelung lângă un cal superb, care părea cel mai bun dintre toţi. Era desigur al stăpânului său şi mă hotărâi, din pricina complimentului pe care mi-l făcuse mai adineauri, să-i dau prilejul să se înapoieze pe jos.

Spuse câteva cuvinte paznicului şi plecă spre tabără, îl

urmai, după ce mă încredinţai că nu vom mai întâlni nici un om prin vecinătate. Aşadar, mă puteam apropia foarte mult de tabără.

După o cercetare atentă a împrejurimilor, numărai şaisprezece corturi, orânduite într-un fel de semicerc, printre copaci. Negreşit că în cortul cel mai mare — împodobit în vârf cu o legătură veche de turban — locuia şeicul Gasahl Gaboya. Se afla tocmai în mijlocul semicercului, aşa încât puteam ajunge lesne până la el, iar alături se găsea cortul în care erau închişi prizonierii, deoarece în faţa lui stăteau de veghe doi kurzi înarmaţi.

Acum mă puteam înapoia la Halef. Văzându-mă că vin, coborî din pom. Îi explicai în amănunţime îndrăzneţul şi peste măsură de primejdiosul plan, pe care mi-l făurisem pentru eliberarea tovarăşilor noştri şi ne pitirăm repede într-un loc de unde puteam supraveghea drumul, fără teamă. Aşteptarăm, nerăbdători, clipa în care urma să trecem la acţiune. O asemenea aşteptare e totdeauna plină de frământare şi nesiguranţă, pe când clipa faptei domină frica. După vreo două ore, se ivi în vale un călăreţ.

— Acesta-i trimis să vestească sosirea, spuse Halef.

— Poate. Ai văzut stejarul acela înalt de deasupra povârnişului unde se află caii?

— Da, sidi.

— Strecoară-te până acolo şi aşteaptă-mă. Vreau să aud ce spune călăreţul ăsta. Stai, ia-l pe Doyan cu tine! Acum n-am nevoie de el. Ia-mi şi armele!

Luă câinele de curea şi plecă; eu însă mă grăbii să mă furişez cât mai aproape de cortul şeicului, ca să aud ce se vorbeşte. De-abia mă proptisem de un trunchi şi călăreţul veni în goană mare. Sărind de pe cal, întrebă:

— Unde-i şeicul?

— În cort.

Gasahl Gaboya îi ieşi în întâmpinare.

— Ei, ce s-a mai întâmplat?

— Oamenii voştri vin îndată.

— Aşadar, n-aţi prins nici un fugar?

— Nici unul.

— Fiindcă aţi ţinut ochii închişi.

— Am stat de veghe toată noaptea şi până acum. Am păzit toate văile, dar n-am văzut pe nici unul dintre ei.

— Vin! strigă un glas din afara taberei.

Auzind vestea, ieşiră cu toţii afară; chiar şi cei doi paznici, care îşi ştiau prizonierii legaţi fedeleş.

Prilejul era mai prielnic decât mi-l dorisem. Dintr-o săritură, ajunsei în spatele cortului în care erau prizonierii, tăiai la iuţeală încuietorile şi pătrunsei înăuntru. Erau amândoi acolo, cu mâinile şi picioarele legate.

— Mohammed Emin, Amad ei Ghandur — afară! Repede!

Două secunde îmi fură de-ajuns, ca să tai frânghiile.

— Haideţi, iute!

— Fără arme? întrebă Mohammed Emin.

— Dar unde sunt?

— Ni le-a luat şeicul!

Ieşii binişor din cort şi statui câteva clipe la pândă. Nimeni nu se gândea la tabără şi n-o supraveghea.

— Haideţi repede după mine!

Mă repezii la cortul şeicului şi aruncai o privire înăuntru; haddedihnii se aflau în spatele meu. Văzui îndată, atârnând, două pistoale şi o armă lungă, persană, aparţinând şeicului. Luai repede pistoalele şi arma şi mă furişai iar afară; nu băgase nimeni de seamă. Ne furişarăm tiptil şi ne strecurarăm în vale. Distanţa până la Halef trebuia să fie străbătută în cinci minute; noi o parcurserăm în două minute.

— *Maschallah!* Mare-i Dumnezeu! strigă acesta.

— Şi acum la cai! îi îndemnai.

Paznicul şedea pe pământ, cu spatele la noi. La un semn pe care i-l făcui, câinele se năpusti asupra lui şi-l răsturnă. Bebbehul scoase un ţipăt, dar şi-i înăbuşi pe al doilea, de frică. Arătai tovarăşilor pe cei şase cai aleşi mai înainte şi îl chemai pe Amad el Ghandur.

— Ţine-i de căpăstru, deocamdată, Halef. Mohammed, ceilalţi repede în pădure!

Amândoi înţeleseră numaidecât planul meu. Când începurăm să alergăm la fiecare cal în parte, ca să tăiem funia cu care erau priponiţi, liniştea pădurii fu sfâşiată de un nechezat zgomotos de bucurie. Treaba merse mai iute decât mă aşteptam, faţă de numărul cailor. Alungarăm apoi

animalele, cu strigăte şi pietre, în adâncul pădurii. Amad el Ghandur se străduia din greu să ţină în frâu cei şase cai. Aveam de atârnat trei arme şi doua pistoale. Mă avântai pe calul cel bun şi apucai încă un căpăstru.

— Călare, şi înainte! Acum e momentul!

Fără să ne mai uităm îndărăt, pornirăm spre povârnişul râpos, ocrotit de desişul pădurii. Din pricina drumului anevoios, abia înaintam; uneori, eram siliţi să facem şi ocoluri. Totuşi, ajunserăm curând la o potecă, pe care ne puteam grăbi fuga.

Deodată, auzirăm îndărătul nostru un strigăt; dar n-aveam timp să dăm însemnătate unor astfel de fleacuri, înainte!

În depărtare, la capătul unui drum pe care-l aveam de străbătut, se iviră doi călăreţi. Unul din ei se întoarse, iar celălalt veni spre noi.

— Goană, goană mare, altminteri rămânem fără armăsar! strigai. Îndată se vor năpusti toţi bebbehii după noi!

Avusesem ochi buni când alesesem caii. Cei şase armăsari se dovedeau alergători minunaţi. Mai aveam puţin până la marginea pădurii, unde era ascunzişul. Când ne oprirăm, îl zării numai pe Allo.

— Unde-i emirul? îl întrebai eu.

— Acolo, la cal!

— Uite o puşcă. Urcă-te pe vulpoiul ăsta; e al tău! îi dădui arma şeicului şi alergai spre ascunzătoarea armăsarului.

Era la o depărtare de vreun sfert de oră, dar cred că o străbătui numai în cinci minute. Dădui de Lindsay.

— Aţi şi venit, master? Oh! Ah! Cum a mers treaba?

— Bine, foarte bine! Dar acum n-avem timp de pierdut, suntem urmăriţi. Alergaţi din răsputeri devale, *sir.* Veţi găsi un cal pentru dumneavoastră!

— Urmăriţi? Ah! Straşnic! Splendid! Un cal pentru mine? Bun! *Well!*

Se târî mai mult decât merse în josul muntelui. Îmi luai armăsarul şi pornii. Din păcate, însă, nu puteam goni atât de repede cum aş fi vrut şi când ajunsei devale, îmi găsii prietenii aşteptându-mă de câteva minute; Halef ţinea de căpăstru pe cel de-al şaselea cal.

— A durat cam mult, effendi! spuse Mohammed Emin.

Uite, acum e prea târziu!

Într-adevăr în depărtare se vedea primul călăreţ. Mă uitai cu atenţie şi-l recunoscui.

— Ştiţi cine e? întrebai.

— Da, sidi, răspunse Halef. E djiaful de ieri.

— E un bebbeh şi ne-a trădat. Lăsaţi-l să se apropie şi-l înhăţăm!

— Dar dacă vin şi ceilalţi între timp?

— Nu pot veni atât de curând, *sir* David! Noi doi o luăm înainte şi-l înconjurăm. Dacă vrea să se apere, îi smulgem armele din mâini.

— Frumos, master! Straşnic! *Yes!*

Acum, bebbehul dispăru după cea mai apropiată cotitură şi ne părăsirăm ascunzătoarea. Când Lindsay şi cu mine ajunserăm la cotitură, ne mai despărţeau de trădător cincizeci de paşi. Ne auzi venind şi se întoarse. Ne recunoscu şi se înspăimântă atât de rău, încât îşi opri calul, fără să vrea. Credea că suntem în faţa lui şi acum se trezea cu noi în spate. Până să-şi revină în fire, îl înhăţarăm.

Încercă să se folosească de cuţit. Dar îi răsucii mâna atât de tare, încât îi căzu cuţitul. Şi în timp ce Lindsay îi lua suliţa, eu îi tăiam cureaua de care-i era agăţată carabina şi aceasta căzu. Era dezarmat. Calul său îşi potrivi pasul cu armăsarii noştri. Neavând ce face, se lăsă în voia sorţii.

Gonirăm mai departe, până când socotirăm că suntem destul de departe de urmăritori. Apoi potolirăm goana şi Allo porni în frunte, ca să ne arate drumul.

— Ce facem cu ticălosul ăsta, master? întrebă Lindsay.

— Îl vom pedepsi!

— *Yes!* Ne-a minţit că-i djiaf! Ce pedeapsă?

— Nu ştiu încă. Ne vom sfătui mai târziu.

— Frumos! Minunat! Ca la Londra! Camera Lorzilor! Camera Comunelor! *Well!* Cum i-aţi scăpat pe cei doi haddedihni?

Îi istorisii totul pe scurt, dar când începusem să-i vorbesc despre felul cum l-am făcut inofensiv pe paznicul cailor, mă oprii.

— Vai! Ce ispravă am săvârşit!

— Ce, master? Doar am mers totul bine!

În grabă, am uitat să-mi chem câinele care se năpustise asupra paznicului!

— Oh! Ah! Foarte neplăcut. Dar lasă, vine singur!

— Nu, niciodată! Cred mai curând că e mort; şi paznicul împreună cu el.

— De ce credeţi asta?

— Dacă îl ameninţă cineva sau vrea să-l înlăture, se repede şi îi sfâşie mai întâi beregata omului de dedesubt. Aşa probabil că s-a întâmplat şi bebbehii trebuie să-l fi ucis. S-ar cuveni să mă întorc. Câinele meu merită să-mi pun viaţa în primejdie. Dar cred că ar fi zadarnic!

Pierderea credinciosului şi inteligentului animal îl mâhni mult şi pe Halef. Toată după-amiaza fui năpădit de o tristeţe fără margini. Pe înserat ne oprirăm şi legarăm zdravăn prizonierul. Cu toată graba, Halef avusese vreme şi grijă să arunce pe calul rămas liber bucata de căprioară ce prisosise, aşa încât aveam acum o cină îmbelşugată.

După ce mâncarăm, îl luarăm pe bebbeh la întrebări. Până acum, nu rostise nici un cuvinţel. Oricum, nu se împotrivise, ci se arătase chiar răbdător, cu speranţa că ai lui vor apărea curând şi-l vor elibera.

— Spune-mi, începui eu, ce eşti? Un djiaf sau un bebbeh?

Nu-mi răspunse.

— Răspunde, n-auzi?

Rămase nemişcat şi tăcut.

— Halef, scoate-i turbanul şi taie-i un smoc de păr!

Asta-i cea mai mare ofensă care i se poate aduce unui kurd şi mai ales unui musulman. Când Halef îi apucă smocul cu mâna stângă, ţinând cuţitul în dreapta, prizonierul se rugă:

— Domnule, lasă-mi părul! Voi răspunde!

— Bine! Din că trib eşti?

— Sunt un bebbeh!

— Ieri ne-ai minţit!

— Unui duşman nu trebuie să-i spui adevărul.

— Totuşi, fapta ta e a unui nemernic. Ai jurat pe barba profetului că nu minţi!

— Dacă juri unui necredincios, nu trebuie să fii sincer!

— Ba ai jurat şi unor credincioşi. Printre noi sunt patru din aceştia.

— Nu mă priveşte!

— În afară de asta, ai spus că sunt un prost!

— Asta-i o minciună, domnule!

— Ai spus că suntem cu toţii nişte proşti şi că eu sunt cel mai prost. E adevărat, fiindcă am auzit-o eu însumi, îndărătul taberei, când stăteaţi şi tăiaţi ciuperci. M-am pitit în spatele tufişului şi am ascultat tot ce-aţi vorbit. Ei, mă mai crezi prost?

— Iartă-mă, domnule!

— N-am ce să-ţi iert, fiindcă un cuvânt rostit de tine nu poate insulta un emir din Frankistan. Ieri ţi-am dat drumul, fiindcă mi-a fost milă de tine; azi am pus iar mâna pe tine. Care-i mai deştept dintre noi doi? Eşti frate cu şeicul Gasahl Gaboya?

— Nu sunt fratele lui.

— Hagi Halef, taie-i smocul!

Ameninţarea-l îmblânzi.

— Cine ţi-a spus că suntem fraţi? întrebă.

— Cineva care te cunoaşte.

— Spune-mi ce preţ de răscumpărare ceri?

— Voi aţi avut o plată de răscumpărare pentru aceşti doi inşi — şi-i arătai pe haddedihni — fiindcă sunteţi kurzi. Eu nu cer un asemenea lucru, fiindcă sunt creştin. Te-am luat însă prizonier, numai ca să te încredinţez că noi suntem mai deştepţi, mai curajoşi şi mai dibaci decât vă închipuiţi. Care dintre voi a observat că au fugit prizonierii?

— Şeicul.

— Cum şi-a dat scama?

— Când a intrat în cort, a văzut că lipsesc şi armele lui şi ale prizonierilor.

— Noi le-am luat.

— Credeam că un creştin nu fură niciodată.

— Asta-i adevărat. Un creştin nu ia niciodată bunul altuia, dar nici nu se poate lăsa jefuit de un kurd. Ne-aţi împuşcat caii pe care îi îndrăgeam, aşa că am luat şase dintr-ai voştri, pe care nu-i iubim. Aveam în buzunarele şeilor o sumedenie de lucruri care ne trebuiau neapărat. Voi ni le-aţi luat, iar eu mi-am însuşit arma şi pistoalele şeicului. Am făcut un schimb. Voi l-aţi început cu forţa, iar eu l-am terminat în acelaşi fel.

— Dar caii noştri sunt mai buni decât cei pe care i-aţi avut.

— Asta nu mă priveşte, fiindcă nici voi nu ne-aţi întrebat înainte de a ne ucide caii, dacă sunt mai răi decât aceia pe care vi i-aş fi luat în schimb. De ce n-aţi împuşcat şi calul meu?

— Voia să-l aibă şeicul.

— Credea într-adevăr că şi-l poate însuşi? Chiar dacă s-ar fi întâmplat asta, mi l-aş fi luat înapoi. Dar azi cine a observat că au fugit caii în pădure?

— Tot şeicul. Fugind spre cortul prizonierilor şi găsindu-l gol, alergă la cai; dar şi aceştia dispăruseră.

— N-a mai găsit nici unul?

— Nu, numai un paznic, peste care se năpustise un câine.

— Şi ce-a făcut?

— L-a lăsat să zacă acolo, sub câine, drept pedeapsă că nu şi-a îndeplinit sarcina.

— Groaznic! Voi nu sunteţi oameni?

— Aşa a hotărât şeicul!

— Şi ce ţi se va întâmpla ţie, care ai greşit ca şi tovarăşul tău? M-am pitit îndărătul dafinului, doar la câţiva paşi de tine; m-am furişai apoi pe lângă tine şi m-am dus la cai, despre care nu ştiam unde sunt legaţi şi m-am ţinut după tine până la tabără.

— Domnule, mai bine să nu afle şeicul toate astea!

— N-avea grijă! Numai cu tine vreau să mă socotesc... Acum voi împărtăşi tovarăşilor mei răspunsurile pe care mi le-ai dat şi ei vor hotărî ce pedeapsă ţi se cuvine. Nu te vom judeca noi, cei doi creştini, ci acei patru musulmani care se află aici.

Tradusei în limba arabă convorbirea cu bebbehul.

— Şi ce-ai de gând? mă întrebă Mohammed.

— Nimic, răspunsei liniştit.

— Emire, ne-a minţit, ne-a trădat şi ne-a dat pe mâna duşmanului. Trebuie să moară.

— Şi mai mult decât atât, adăugă Amad el Ghandur, a jurat fals pe barba Profetului. Trebuie osândit de trei ori la moarte.

— Ce spui tu, sidi? întrebă Halef.

— Deocamdată, nimic. Hotărâţi voi ce i se cuvine.

În timp ce se sfătuiau cei patru mahomedani, englezul mă întrebă:

— Ei, ce facem cu el?

— Nu ştiu. Dumneavoastră cum l-aţi pedepsi?

— Hm! L-aş împuşca!

— Avem dreptul?

— *Yes!* Tot dreptul!

— Calea justiţiei e următoarea: ne plângem la consulatele noastre; de acolo, plângerea pleacă la Constantinopol şi paşa din Sulemania primeşte porunca să pedepsească pe răufăcător, dacă nu ţine cumva să-l răsplătească.

— Frumoasă cale are justiţia!

— Dar singura îngăduită unor supuşi ai altor state, cum suntem noi. Şi apoi: sunteţi creştin. Ce face un creştin vrăjmaşului său?

— Of! Mă înnebuneşti cu atâtea întrebări, master! Eu sunt un *englishman*. Nu mă priveşte.

— Chiar dacă-l las să fugă?

— N-are decât! Nu mă tem de el; aşa că, din partea mea, poate să plece liber. Dacă sunteţi în stare, ajutaţi-mă mai bine să-i dăruiesc nasul ăsta nostim. Ar fi cea mai nimerită pedeapsă pentru nemernicul ăsta, care… ne-a dus ieri de nas. *Yes!*

În acest timp, bebbehul părea că-şi pierduse răbdarea. Neştiind ce-l aşteaptă, mă întrebă:

— Domnule, ce-aveţi de gând cu mine?

— Poţi hotărî tu însuţi. De cine vrei să fii judecat? De cei patru bărbaţi pe care îi numiţi credincioşi sau de ceilalţi doi cărora obişnuiţi să le daţi porecla înjositoare de „ghiaur”?

— Stăpâne, eu cred în Allah şi în Profet. Să mă judece numai aceia care sunt cu adevărat credincioşi!

— Ţi se va împlini vrerea! Noi doi te-am fi iertat şi te-am fi lăsat să te întorci mâine dimineaţă la ai tăi. Renunţ, îţi voi aduce la îndeplinire dorinţa, dar să nu te căieşti că ai pus la îndoială cuvântul unui creştin şi n-ai vrut să primeşti îngăduinţa lui!

În sfârşit, cei patru luară o hotărâre.

— Emire, îl vom împuşca! spuse Mohammed.

— În nici un caz nu voi îngădui asta, răspunsei.

— A pângărit numele Profetului!

— Aveţi dreptul să judecaţi o asemenea faptă? N-are decât să dea socoteală imamului, Profetului sau conştiinţei sale!

— Ne-a spionat şi ne-a trădat!

— Şi-a pierdut vreunul din voi viaţa din pricina asta?

— Nu; dar ne-am pierdut bunurile.

— În schimb, ne-am luat altele, mai preţioase. Hagi Halef Omar, îmi cunoşti părerea. Mă mâhneşte mult că te văd atât de sângeros!

— Sidi, se scuză din toată inima, eu n-am vrut să-l omoram; numai cei doi haddedihni şi cu dannahul au hotărât aşa!

— Părerea mea este că dannahul n-are de ce să se amestece. E călăuza noastră şi-l plătim. Luaţi altă hotărâre.

Începură cu toţii să discute pe şoptite isprăvile prizonierului. Mohammed Emin veni să-mi spună:

— Emire, nu vrem viaţa lui, dar trebuie să-l dezonorăm, îi tăiem smocul de păr şi-l plesnim cu nuiaua peste obraz. Cine-i pedepsit astfel îşi pierde onoarea.

— O asemenea pedeapsă e mai înspăimântătoare ca moartea şi rămâne tot fără urmări. Am pălmuit pe un bebbeh care mi-a insultat credinţa şi ieri tot l-am văzut luptând alături de şeic împotriva mea. Aşadar, la ce-au folosit palmele pe care i le-am tras?

— Tăindu-i smocul de păr, îl vom necinsti cu siguranţă!

— Îşi va păstra totdeauna turbanul pe cap, ca să nu se bage de seamă.

— Dar tu însuţi voiai să-l pedepseşti astfel mai adineauri!

— Nu, n-aş fi făcut-o. Era numai o ameninţare, ca să-l silesc să vorbească. Şi apoi de ce vreţi să îndârjiţi şi mai rău pe bebbehii ăştia împotriva noastră? Ei se cred îndreptăţiţi să ne urmărească, fiindcă am fost prieteni cu bejaţii. N-au de unde să ştie că n-am fi încuviinţat nicicând un asemenea jaf; n-au de unde să ştie că am spus deschis hanului Heider Mirlam că, dacă aş fi bănuit ce pregăteşte, aş fi vestit pe bebbehi; ne-au găsit printre tâlhari şi ne socotesc tâlhari. Acum am scăpat de ei, din fericire şi poate că ne pierd urma.

Vreţi să-i siliţi, prin cruzimea voastră, să ne urmărească iar?

— Emire, am fost prizonierii lor. Trebuie să ne răzbunăm!

— Şi eu am fost prizonier, de multe ori, dar nu m-am răzbunat. Am fost prins odată de reissul din Şohrd, beiul Medşir. Am scăpat şi l-am iertat; după aceea, ne-am împrietenit. N-a fost mai bine aşa, decât dacă aş fi săvârşit o crimă?

— Emire, eşti creştin şi creştinii sunt sau trădători sau femei!

— Mohammed Emin, să nu mai spui asta; altminteri tu o iei la stânga şi eu la dreapta, din chiar clipa în care-ţi vorbesc. Eu nu ţi-am pângărit niciodată credinţa; de ce-o pângăreşti tu pe a mea? Ne-ai văzut vreodată, pe mine sau pe acest David Lindsay-Bei, purtându-ne ca trădătorii sau ca femeile? Şi eu aş putea foarte bine să înjosesc islamismul. Aş putea să spun: musulmanii sunt nerecunoscători, fiindcă uită ceea ce face un creştin pentru ei. Dar n-o spun, fiindcă ştiu că, dacă e câte unul care se lasă condus de instinct, sunt mai mulţi cei care se pot stăpâni!

Îl văzui că se apropie de mine şi-mi întinde mâinile.

— Emire, iartă-mă! Barba mea e căruntă şi a ta o încă neagră, dar cu toate că inima ţi-e tânără, mintea ţi-e coaptă ca a oamenilor bătrâni. Îţi predăm prizonierul. Fă cu el ce vei crede!

— Mohammed, îţi mulţumesc! Fiul tău e de aceeaşi părere?

— Da, effendi, răspunse Amad el Ghandur.

Mă întorsei bucuros spre prizonier:

— Ne-ai minţit o dată. Vrei să-mi făgăduieşti-că azi vei spune adevărul?

— Îţi făgăduiesc!

— Dacă-ţi desfac legăturile şi-mi făgăduieşti că totuşi n-ai să fugi, îţi vei ţine făgăduiala?

— Îţi făgăduiesc, domnule!

— Bine! Aceşti patru musulmani ţi-au redat libertatea. Azi mai rămâi cu noi, iar mâine vei putea să pleci oriunde vei vrea.

Îi dezlegai mâinile şi picioarele.

— Domnule, îmi spuse, îmi ceri să nu mint şi tu însuţi îmi

spui un neadevăr.

— Cum aşa?!

— Spui că acei patru bărbaţi mi-au redat libertatea şi nu-i adevărat. Numai tu singur ai hotărât aşa. Mai întâi, voiau să mă împuşte; după asta, au vrut să mă biciuiască şi să-mi smulgă podoaba credincioşilor. Tu însă te-ai îndurat de mine. Am înţeles fiece vorbă, fiindcă vorbesc araba tot atât de bine, ca şi limba kurdă. Şi acum ştiu, din cele spuse de tine, că n-aţi ajutat bejaţilor, ci aţi arătat prietenie faţă de bebbehi. Emire, tu eşti creştin. Până acum am urât pe creştini, dar de azi îi cunosc mai bine. Vrei să fii prietenul şi fratele meu?

— Vreau!

— Vrei să ai încredere în mine şi să rămâi aici, cu toate că mâine vor sosi următorii voştri?

— Am încredere!

— Dă-mi mâna!

— Uite-o! Dar vor fi siguri de viaţa lor şi tovarăşii mei?

— Oricine e cu tine poate fi sigur de viaţa lui. Tu nu mi-ai cerut nici un preţ de răscumpărare. Mi-ai scăpat viaţa şi onoarea. Nimeni nu se va atinge de tine şi de ai tăi şi nu vă va face nici cel mai mic rău!

În felul acesta, scăpăm dintr-o dată de toate grijile!

N-aveam de unde să ştiu că prizonierul nostru cunoştea şi araba; totuşi, eram peste măsură de încântat că puteam culege o biruinţă frumoasă, datorită acestei întâmplări. Ca să-mi sărbătoresc succesul, scosei restul de tutun pe care-l mai aveam şi-mi aprinsei pipa. Nu era prea mult, dar mirosul său era atât de plăcut, încât îmi dădu putinţa să mă simt cu totul altfel decât atunci când începusem „judecata”.

Ne culcarăm plini de curaj şi voioşie, având chiar îndrăzneala să renunţăm la obişnuita pază.

În dimineaţa următoare, văzui situaţia în culori mai puţin roze decât cu o seară înainte, în lumina romantică pe care o răspândea flacăra pâlpâitoare a focului de tabără; cu toate acestea, mă hotărâi să-i acord desăvârşită încredere bebbehului.

— Acum eşti liber! îi spusei. Calul tău e colo, iar armele ţi le vei găsi pe drum.

— Ai mei le vor găsi şi le vor aduce; rămân aici, răspunse.

— Şi dacă nu vin?

— Vin! răspunse pe un ton hotărât şi voi avea grijă să nu treacă, fără să se oprească.

Ne petrecusem noaptea într-o vale a cărei intrare era atât de îngustă, încât dacă ne-am fi ascuns ziua acolo, n-am fi fost văzuţi. Bebbehul se duse la ieşirea din vale şi se aşeză într-un loc, de unde să poată urmări tot ce se petrece pe o distanţă mare. Aşteptam curioşi desfăşurarea evenimentelor.

— Şi dacă ne înşeală încă o dată? întrebă Mohammed.

— Am încredere în el. Ştia că-i vom reda libertatea şi n-avea nevoie să-mi spună că a înţeles fiece vorbă pe care am rostit-o. Sunt convins că e de bună-credinţă.

— Dar dacă ne păcăleşte şi de data aceasta, emire, îţi jur pe Allah că el va fi cel dintâi în care voi trage!

— În cazul ăsta, va primi răsplata ce i se cuvine.

Şi David Lindsay părea neliniştit.

— Master. Bebbehul stă colo, îmi spuse: şi dacă ne înşelă şi acum, ne găsim în cea mai afurisită văgăună, din care putem fi prinşi fără nici o greutate. Să nu mi-o luaţi în nume de rău dacă mă duc să-mi iau arma şi să-mi văd de cal.

Neapărat, îmi asumasem o răspundere neobişnuit de mare şi mărturisesc sincer că nu mă simţeam în apele mele, cum se spune; totuşi nădăjduiam că dezlegarea nu se va lăsa prea mult aşteptată.

Deodată, bebbehul se ridică şi ducându-şi mâna la ochi, spre a vedea mai bine, se uită în zare; apoi îşi căută calul, ca să-l poată încăleca repede.

— Încotro? îl întrebai.

— Vreau să-mi întâmpin tovarăşii, îmi răspunse. Vin. Dă-mi voie să-i previn, domnule!

— Bine. Du-te!

Şi porni. Mohammed Emin se apropie de mine şi-mi spuse:

— Emire, nu cumva ai săvârşit o greşeală?

— Sper că am făcut ceea ce se cuvenea. Ne-am împăcat; dacă n-aş fi avut încredere în el, i-aş fi dat cel mai sigur imbold să ne atace iar.

— Dar îl aveam în mână şi-l puteam folosi ca ostatic.

— În tot cazul, se va întoarce. Caii noştri sunt gata de plecare şi n-avem decât să ne avântăm în şa dintr-o săritură.

Ţineţi-vă armele pregătite, dar fără să arătaţi prin asta nici cea mai mică duşmănie.

— La ce ne-ar folosi, emire? Bebbehii sunt mulţi şi tu vrei să tragem numai în cai, ferind călăreţii.

— Mohammed Emin, ascultă-mă: dacă bebbehul nostru a plănuit vreo trădare, nu ne vom putea salva viaţa trăgând în cai şi eu voi fi cel dintâi care-şi va îndrepta arma asupra călăreţilor. Aşteptaţi liniştiţi aici; mă duc la intrarea văii. Veţi înţelege singuri ce aveţi de făcut, văzând ce fac eu.

Încălecai şi urmai cărarea ce ducea în vale. Când ajunsei, coborâi şi-mi luai suliţa. Aplecându-mă puţin, privii în voie întreaga câmpie şi zării la oarecare depărtare o trupă numeroasă de călăreţi, care se opriseră să asculte cuvintele unuia dintre ei. Acesta era fratele şeicului. După o vreme, doi călăreţi se desprinseră de ceilalţi şi porniră spre vale. Tovarăşii lor rămaseră să-i aştepte. Recunoscui pe şeicul Gasahl Gaboya şi pe fratele său şi-mi dădui seama că nu mai aveam să ne temem de nimic.

Când ajunse aproape de mine şi mă văzu, şeicul îşi opri calul. Pe chipul său bronzat nu apărea nici urmă de prietenie şi glasul său sună aproape ameninţător când mă întrebă:

— Ce cauţi aici?

— Să te întâmpin, răspunsei scurt.

— Dar primirea ta nu e prea politicoasă, străine!

— Ceri unui emir din miazănoapte să te primească prietenos, câtă vreme tu te porţi altfel cu el?

— Omule, eşti prea mândru! De ce ai încălecat?

— Fiindcă şi tu eşti călare.

— Hai la tovarăşii tăi! Omul ăsta, care-i fiul tatălui meu, doreşte să văd dacă vă putem ierta.

— Bine. Să mergem. Fiindcă şi ei vor să chibzuiască dacă trebuie sa vă pedepsească sau să vă ierte!

Cuvintele acestea îl scoaseră din sărite.

— Omule, îmi strigă, adu-ţi aminte câţi sunteţi voi şi câţi suntem noi!

— N-am uitat! îi răspunsei liniştit.

— Voi sunteţi şase cu toţii!

Râsei, făcându-i un semn afirmativ, printr-o înclinare a capului.

— Iar noi suntem o oaste numeroasă!

Dădui încă o dată din cap.

— Aşa că supune-te şi lasă-ne să intrăm!

Dădui pentru a treia oară din cap şi-mi mânui calul într-o parte, pentru ca şeicul şi fratele său să poată înainta pe cărarea îngustă. Acum ne puteam socoti învingători: deoarece, chiar dacă şeicul nu şi-ar fi potolit vrăjmăşia, împotriva vrerii fratelui său, era totuşi în mâna noastră.

Cei doi se îndreptară spre prietenii mei, descălecară şi se aşezară pe pământ. Făcui şi eu acelaşi lucru.

— Sunt prietenoşi sau duşmănoşi, master? mă întrebă Lindsay.

— Nu ştiu încă. Vreţi să faceţi ce vă voi spune?

— Fireşte. *Yes!*

— Ridicaţi-vă peste un minut, cu aer nepăsător…

— *Well!* Grozav de nepăsător!

— Vă duceţi la intrare şi staţi de veghe…

— *Watch-man*? Foarte frumos! Straşnic!

— Dacă vedeţi că bebbehii care stau colo, departe, se mişcă şi vor să vină încoace, atunci strigaţi…

— *Yes!* Voi striga din toate puterile!

— Şi dacă vreunul din ăştia doi încearcă să iasă, fără ca eu să-i fi dat voie, îl culcaţi numaidecât cu un glonte.

— *Well!* îmi voi lua cu mine bătrâna mea *shoot-stick*[1]*. All right!* Nu sunt dar David Lindsay? N-o să glumesc deloc! *Yes!*

Fireşte, cei doi bebbehi ascultaseră convorbirea.

— De ce vorbiţi într-o limbă străină? mă întrebă neîncrezător şeicul.

— Fiindcă acest emir viteaz din Apus nu cunoaşte decât limba poporului său.

— Viteaz? Crezi într-adevăr că vreunul din voi poate fi viteaz? Şi adăugă cu un semn dispreţuitor: Aţi fost prizonieri şi aţi fugit!

— Spui adevărul, o, şeic, răspunsei râzând. Nu numai o dată, ci de două ori ne-aţi prins şi am scăpat, fiindcă suntem mai curajoşi şi mai viteji decât voi. Nici un bebbeh nu-i în stare să se măsoare cu un apusean.

— Ia ascultă, vrei să mă insulţi?

---

[1] Puşcă.

— Gasahl Gaboya, calmează-ţi spiritul, ca să poţi avea privirea limpede! Vii la noi să ne împăcăm. Dacă doreşti cu adevărat să ne împăcăm, te rog să te arăţi mai binevoitor ca până acum. Noi suntem doar câţiva şi tu singur ai spus că voi aveţi o oaste întreagă; dar toată oastea aceasta n-a izbutit să ne supravegheze îndeajuns şi să ne ţină prizonieri. Oare lucrul acesta e o ruşine sau o cinste pentru voi? Să nu-ţi închipui că din laşitate ne ferim să ne luptăm cu voi, ci din pricină că vrem să vă cruţăm viaţa.

— Te înşeli străine, mă întrerupse.

— Crezi? Am ţinut pe unul din oamenii voştri pe cal, în faţa mea; fratele tău a fost prizonierul nostru, iar atunci când am pătruns în mijlocul taberei voastre ca să-mi eliberez prietenii, era chiar viaţa ta în mâinile noastre. V-am cruţat, însă şi vrem să vă cruţăm şi de data asta, dar îţi cerem să fii atât de corect, încât să recunoşti situaţia în care te găseşti.

— O recunosc. E situaţia învingătorului. Aştept să-mi cereţi iertare şi să-mi înapoiaţi tot ceea ce ne-aţi furat!

— Şeic, greşeşti, fiindcă eşti în situaţia celui învins. Nu noi suntem aceia care trebuie să cerem iertare, ci tu însuţi — şi aştept s-o faci numaidecât!

Bebbehul mă privi înmărmurit; îndată, însă, izbucni într-un hohot de râs.

— Străine, crezi că bebbehii sunt câini şi mă socoteşti pe mine, şeicul lor, fiul unei căţele? Am cedat rugăminţii fratelui meu de a veni la voi, ca să cercetez însemnătatea vinei voastre cu suflet îndurător. Pedeapsa v-ar fi fost blândă. Fiindcă însă nu vreţi să recunoaşteţi tocmai ceea ce v-ar putea scăpa, duşmănia va continua să ne despartă şi de-acum înainte; vă veţi da singuri seama că vă pot strivi, printr-o simplă poruncă!

— Dă porunca asta, Gasahl Gaboya! îi răspunsei rece.

Atunci, însă, vorbi fratele său pentru prima dată:

— Străinul acesta din Apus e prietenul meu. M-a scăpat de ruşine şi de la moarte. I-am dat cuvântul că între noi va domni pacea şi-mi voi ţine cuvântul.

— Ţineţi-l, poţi s-o faci fără voia, mea! îi răspunse şeicul.

— Un bebbeh nu-şi calcă niciodată făgăduiala. Voi rămâne alături de ocrotitul meu, atâta vreme cât îl ameninţă vreo

primejdie şi vreau să văd dacă luptătorii tribului nostru se vor încumeta să lovească pe oamenii care se află sub ocrotirea mea.

— Ocrotirea ta nu-i şi a tribului. Nebunia pe care o făptuieşti te va distruge, fiindcă vei cădea, odată cu oamenii aceştia.

Şeicul se ridică şi se îndreptă spre calul său.

— Asta-i ultima ta hotărâre? întrebă fratele.

— Da. Dacă rămâi aici, nu pot face altceva decât să poruncesc luptătorilor să nu tragă în tine.

— Porunca asta va fi zadarnică. Voi ucide pe oricine-mi va ameninţa prietenul, chiar şi pe tine — astfel că nu voi fi cruţat nici eu.

— Treaba ta! E dorinţa lui Allah, poate, să-ţi pierzi mintea; să te ocrotească el, dacă eu nu te mai pot apăra. Mă duc.

În timp ce fratele său rămăsese locului, şeicul se urcă pe cal, ca să plece. Atunci, însă, Lindsay îşi ridică arma şi îndreptă ţeava spre pieptul şeicului.

— *Stop, old boy!* Opreşte-te, flăcăule! îi strigă. Coboară repede! Altfel, s-ar putea să te împuşc şi să mori! *Well!*

Şeicul îşi întoarse capul spre mine şi mă întrebă:

— Ce vrea omul ăsta?

— Să te împuşte, răspunsei liniştit, fiindcă nu ţi-am îngăduit încă să părăseşti locul ăsta!

Din privirea mea rece şi imobilă, înţelese că vorbesc serios; iar din faptul că englezul îşi pusese degetul pe trăgaci, îşi dădu seama că nu suntem fricoşi — astfel că-şi întoarse calul şi-mi strigă mânios:

— Străine, eşti un mişel!

— Şeic, dacă mai spui o dată cuvântul acesta, fac un singur semn prietenului nostru şi devii un cadavru!

— Dar ceea ce faci e o trădare! Am venit ca trimis al tribului meu şi am dreptul să plec teafăr şi nevătămat.

— Nu eşti trimisul, ci însuşi conducătorul acestui trib; nu te poţi bucura de drepturile unui trimis!

— Cunoşti dreptul popoarelor?

— Eu îl cunosc foarte bine, dar văd că tu nu-l ştii. Poate că ai auzit cândva vorbindu-se despre el, dar mintea nu ţi-e destul de coaptă şi n-ai înţeles nimic. Dreptul despre care

vorbeşti porunceşte să fii cinstit, când te lupţi. Porunceşte să-ţi previi vrăjmaşul atunci când ai de gând să-l ataci. Ai făcut-o? Nu. Te-ai năpustit asupra noastră ca un tâlhar, ca un vultur care sfâşie porumbelul. Şi te mai miri, când eşti socotit tâlhar! Ai venit la noi, fiindcă ne-ai crezut nişte laşi care se tem de oastea ta numeroasă. Vei putea să pleci, numai atunci când îţi voi îngădui. Dacă vei încerca să pleci fără voie, te va costa viaţa. Aşadar, coboară şi aşează-te lângă noi. Dar nu uita că aştept din parte-ţi o purtare frumoasă şi că, în cazul când bebbehii tăi se vor încumeta să ne atace, moartea ţi-e sigură!

Îmi îndeplini în silă porunca, dar nu se putu stăpâni de a-mi spune ameninţător:

— Oamenii mei mă vor răzbuna crâncen!

— Nu ne temem de răzbunarea lor, după cum te-ai încredinţat până acum şi după cum vei mai avea prilejul să te convingi! Mai bine însă să vorbim cu deplină seriozitate despre întâmplările care te-au determinat să vii la noi. Vorbeşte, şeic, Gaboya, dar fereşte-te să ne insulţi!

— Sunteţi vrăjmaşii noştri, fiindcă v-aţi aliat cu bejaţii, ca să ne jefuiţi...

— Asta-i o greşeală. Bejaţii au dat de noi în timpul unui popas de noapte şi şeicul lor Heider Mirlam ne-a poftit să fim oaspeţii lui. Ne-a spus că se duce la o sărbătoare a djiafilor şi l-am crezut. Dacă am fi ştiut că plănuia să vă atace, n-am fi rămas la el. V-a furat turmele, în timp ce noi dormeam şi atunci când am aflat de isprava săvârşită, l-am făcut să-mi cunoască mânia. Tu te-ai năpustit asupra noastră şi ai poruncit să fim urmăriţi. Noi nu ne-am temut; v-am cruţat viaţa şi am fugit, după ce v-am dovedit că nu suntem vinovaţi. Cu toate acestea, nu ne-ai lăsat să ne vedem liniştiţi de drum. Ai pus oameni să ne pândească. Am prins pe unul din ei şi ne-am arătat iarăşi îndurători. Tu ne ataci mereu şi noi vă cruţăm viaţa. Am venit în tabăra voastră. Mi-am scăpat prietenii care erau prizonieri. Vă puteam pricinui orice rău, totuşi n-am vărsat nici o picătură de sânge. Ne-aţi urmărit din nou. L-am prins pe fratele tău, dar nu i-am atins nici măcar un fir de păr din cap. Gândeşte-te bine, o, şeic şi înţelege că ne-am purtat tot timpul ca prieteni, iar nu ca duşmani! Şi drept răsplată, vii la noi, ne vorbeşti urât şi ne insulţi. În loc să ne

ceri iertare, vrei să ţi-o cerem noi ţie! Allah să ne judece şi pe noi şi pe voi! Nu ne temem de voi. Mai curând trebuie să vă temeţi voi de noi!

Nu mă ascultase cu toată atenţia. Când sfârşii, îmi răspunse oarecum batjocoritor:

— Cuvântarea ta e foarte lungă, străine; dar tot ce spui e fals.

— Dovedeşte-mi-o!

— Mi-e foarte uşor să-ţi dovedesc. Bejaţii sunt duşmanii noştri, aţi fost la ei, prin urmare sunteţi şi voi duşmanii noştri. Când v-au urmărit oamenii noştri, aţi tras în caii lor. Aceasta înseamnă prietenie?

— Dar faptul că ne-aţi urmărit înseamnă prietenie?

— M-ai lovit atât de puternic în cap, încât mi-am pierdut cunoştinţa. După aceea, ai pălmuit pe unul dintre cei mai viteji luptători ai mei şi l-ai zvârlit de pe cal, ca pe un vierme. Asta înseamnă prietenie?

— Te-ai năpustit asupra mea, aşa că am fost nevoit să te lovesc; iar cel mai viteaz dintre luptătorii tăi m-a batjocorit şi de aceea m-am purtat cu el cum trebuie să te porţi cu un vierme.

— Palmele tale sunt cea mai grozavă insultă din câte există. Cel insultat vrea să se răzbune!

— Cu toate acestea, palmele pe care i le-am tras n-au fost o insultă pentru el, ci o cinste deosebită, fiindcă i-ai îngăduit să rămână în fruntea luptătorilor tăi. Dacă vrea să se răzbune, să poftească!

— În sfârşit, ieri ne-ai furat cei mai buni cai. Asta-i tot prietenie?

— V-am luat caii, fiindcă i-aţi împuşcat pe ai noştri. Toate acuzaţiile tale sunt false şi lipsite de temei. N-avem timp, nici plăcere să ne mai lăsăm răbdarea pusă la încercare. Spune-ne scurt ce vrei de la noi şi-ţi voi răspunde tot atât de scurt.

Atunci, şeicul îşi rosti condiţiile, începând astfel:

— Vă cer să veniţi la noi.

— Mai departe! îi spusei.

— Să ne predaţi caii, armele şi tot ce aveţi la voi.

— Mai departe!

— Să dai socoteală celui pe care l-ai pălmuit!

— Mai departe!

— Apoi, puteţi pleca oriunde vreţi.

— Asta-i tot?

— Da. Vezi doar că sunt milostiv!

— În ce fel trebuie să dau socoteală celui pe care l-am pălmuit?

— Plătind despăgubirea pe care o vom stabili. Sper că-mi vei primi condiţiile.

— Nu le primesc. Nu voi, ci noi suntem cei îndreptăţiţi să punem condiţii. În afară de asta, ceea ce ne ceri e din cale-afară de nesăbuit. Să plătim despăgubire, după ce ne-aţi luat totul? Vă sfătuim să ne lăsaţi să ne retragem, fără să vă atingeţi de noi. E cel mai chibzuit lucru pe care-l puteţi face! Adu-ţi aminte că eşti în mâna mea!

— Vrei să porunceşti să fiu ucis?

— Da, îndată ce bebbehii ar încerca să ne pricinuiască vreun rău cât de mic.

— Mă vor răzbuna; ţi-am spus-o doar!

— Nu te vor răzbuna, ci se vor da ei înşişi pierzării. Uită-te aici, şeic Gasahl Gaboya! În puşca asta am douăzeci şi cinci de cartuşe, iar în carabină două. Fiecare dintre revolverele astea are câte şase cartuşe şi fiecare dintre pistoalele pe care le port la brâu are câte două: prin urmare, pot trage neîntrerupt de patruzeci şi trei de ori.

Prietenii mei sunt tot atât de bine înarmaţi şi ne aflăm într-un loc de care se poate apropia doar câte un singur atacator. Prin urmare, oamenii tăi vor cădea unul după altul, fără să aibă putinţa de a răni sau omorî măcar pe unul singur dintre noi. Ascultă-mă şi urmează îndemnul fratelui tău: lasă-ne să plecăm liniştiţi!

— Să mă fac de râsul oamenilor mei? Cum poţi avea atâtea gloanţe într-o armă?! Cuvintele tale nu pot fi adevărate!

— *Silahdarii*[1] din Apus sunt mai pricepuţi decât ai voştri. Uită-te cu luare-aminte; te voi lămuri, ca să înţelegi cum sunt făcute armele astea!

Îi arătai mecanismul încărcătorului cu repetiţie şi revolverul şi figura lui temătoare îmi dovedea că tactica pe

[1] Armurierii.

care o alesesem era cea mai bună.

— Allah e atotputernic! murmură. De ce nu dă credincioşilor lui priceperea de a face asemenea arme?

— Fiindcă nu le-ar folosi cu chibzuială. Allah e prea bun şi prea înţelept; dăruieşte numai creştinilor astfel de arme, ca să se folosească de ele doar atunci când răbdarea lor e nesocotită. Şi acum, spune-mi ce ai hotărât?

— Domnule, v-am văzut armele; sunt straşnice, dar nu ne temem de ele. Vreau totuşi să mă arăt îndurător cu voi, dacă-mi daţi ceea ce vă voi cere.

— Ce ne ceri?

— Cei şase cai pe care ni i-aţi luat şi armăsarul pe care-l călăreşti tu. În afară de aceasta, îmi vei da arma aceea cu douăzeci şi cinci de gloanţe, ambele pistoale cu câte şase cartuşe, împreună cu armele pe care le-ai luat din cortul meu. Altceva, nimic!

— Nu-ţi voi da nici un cal, fiindcă i-aţi împuşcat pe ai noştri; nici armăsarul, fiindcă e mai preţios decât o mie de cai de-ai bebbehilor. Iar armele îmi trebuie. Totuşi, ca să-ţi arăt că sunt binevoitor, îţi vei primi arma şi pistoalele, îndată ce mă voi încredinţa că ne laşi să plecăm nestingheriţi.

— Gândeşte-te bine, străine, ceea ce...

Şi se opri, fiindcă de afară bubui o împuşcătură, după care urmară altele şi altele. Mă întorsei spre englez:

— Ce s-a întâmplat, *sir?*

— Doyan! îmi răspunse el.

Cuvântul acesta mă electriza în asemenea măsură, încât mă repezii nebuneşte spre intrarea văii. Într-adevăr, apăruse ogarul meu. Kurzii îl urmăreau furioşi; dar el se arăta destul de isteţ şi fugea astfel, încât să-l ocolească. Şiretlicul lui părea totuşi zadarnic. Era hărţuit şi obosit, deoarece caii mici ai bebbehilor se dovedeau mai iuţi ca el. Se afla în pericolul de a fi împuşcat. Sării pe cal.

— Şeic Gasahl Gaboya, te vei încredinţa îndată despre precizia armelor unui emir din Apus. Dar fereşte-te să te apropii de intrare! Eşti prizonierul meu, până când mă înapoiez!

Mă pregătii să plec.

— Încotro, sidi? întreba Halef.

— Să-mi apăr câinele.

— Merg şi eu!

— Rămâi. Ai grijă să nu fugă cei doi bebbehii. Călării spre câmpie şi făcui kurzilor un semn, cu braţul întins, ca să înceteze urmărirea câinelui. Ei văzură semnul dar nu-l urmară. Şi câinele mă zări; dar în loc să-şi continue drumul pe care alerga, veni în goană spre mine. În felul acesta însă se apropia prea mult de urmăritorii lui. Nu ţineam deloc să-mi las omorât minunatul animal, pe care-l crezusem pierdut până acum. De aceea, oprii calul şi mă prefăcui că-mi îndrept ţeava armei spre câine; observându-mi gestul, Doyan rămase nemişcat. Apoi, îmi încărcai arma şi apăsând pe trăgaci, cu două împuşcături aruncai la pământ caii celor doi kurzi care se apropiaseră şi puteau nimeri câinele. Scoţând strigăte de manie bebbehii se năpustiră spre mine.

De bucurie că m-a regăsit, câinele se repezi pe cai dintr-o săritură. Îl mângâiai şi apoi îl îndepărtai, căci putea să mă împiedice în mişcări.

— *Buraja, buraja!* Veniţi, veniţi repede! auzii un glas ce striga din vale.

Era glasul şeicului, care voia să folosească prilejul, spre a scăpa din situaţia nu tocmai plăcută în care se găsea. Kurzii îi auziră chemarea, dădură pinteni cailor şi-şi pregătiră armele. Fireşte că le-am luat-o înainte şi când ajunsei la intrarea văii îl văzui pe şeic trântit la pământ, în timp ce Halef şi englezul se străduiau să-l lege zdravăn. Fratele său stătea de-o parte, arătându-ne astfel că ţine să rămână neutru.

— Emire, cruţă-mi fraţii, mă rugă.

— Dacă păzeşti pe şeic! răspunsei.

— O voi face, domnule!

Sării de pe cal şi le spusei prietenilor mei să se ascundă îndărătul stâncilor de la intrarea văii.

— Trageţi numai în cai! le poruncii.

— Aşa-ţi respecţi cuvântul!? mă întrebă supărat Mohammed Emin.

— Fratele şeicului e cinstit. Prin urmare, prima salvă în cai; apoi vom vedea!

Totul se petrecuse atât de repede, încât bebbehii se aflau încă la o bătaie de puşcă. Când îmi scăpasem câinele,

trăsesem ambele gloanţe ale carabinei. Luai deci puşca. Împuşcăturile noastre bubuiră şi fură urmate de altele.

— Poc! trosc! Uite-i cum cad! strigă englezul. Cinci, opt, nouă cai! *Yes!*

Şi se ridică, în timp ce eu continuam să trag, spre a-şi încărca arma, ca şi ceilalţi. Şi Allo, cărbunarul, trăsese un glonte cu arma şeicului. Din pricina neîndemânării, răni un bebbeh; ceilalţi însă ştiau să-şi mânuiască armele.

Prima salvă îi buimăci pe kurzi; a doua însă le răpi cu desăvârşire curajul şi-i sili să se oprească.

— *Come on* — înainte! strigă Lindsay. Afară! să omoram pe *houndcatchers*, pe vânătorii ăştia, de câini!

Îşi înşfacă arma de ţeava, voind într-adevăr să se îndrepte spre kurzi; dar îl prinsei de braţ şi-l reţinui.

— Aţi înnebunit, *sir?* răcnii eu. Vreţi să rămâneţi fără nasul dumneavoastră fermecător? Staţi unde sunteţi, pentru Dumnezeu!

— De ce? E clipa cea mai nimerită! Pe ei, master, pe ei!

— E o prostie! Aici suntem siguri; afară, nu!

— Siguri? Hm! Atunci, culcaţi-vă pe canapea, ca să vă odihniţi master! E cea mai mare prostie să-i lăsăm să scape! *Well!*

— Să ne păstrăm calmul! îi vedeţi cum se retrag? Au primit o lecţie bună şi n-o vor uita curând.

— Frumoasă lecţie! îi costă doar câţiva cai!

Deodată, fratele şeicului îmi puse mâna pe braţ.

— Emire, îţi mulţumesc. Ai fi putut omorî atât de mulţi dintre ei, câţi cai zac acolo, dar n-ai făcut-o. Eşti creştin, dar Allah te va ocroti!

— Vezi că armele noastre sunt mai bune ca ale voastre?

— Văd.

— Ei, du-te la bebbehi şi spune-le-o!

— Mă duc. Dar cu şeicul ce ai de gând?

— Rămâne aici. Îţi dau un sfert de oră. Dacă până atunci nu te întorci împreună cu un sol al împăcării, îl voi agăţa pe şeic de craca aceea de sus. N-avea nici o îndoială! Am obosit şi m-am plictisit de când mă lupt cu un vrăjmaş prost.

— Şi dacă-ţi aduc solia de pace?

— Atunci îi dau drumul şeicului.

— Şi ceea ce ţi-a cerut?

— Nu-i dau.

— Nici arma şi nici pistoalele?

— Nu. El este vinovat pentru atacul de adineauri; nu se poate aştepta nici la cea mai mică îngăduinţă. Noi suntem învingătorii. Fă ce vrei!

În timp ce plecă mi-am încărcat armele. Câinele stătea la picioarele mele şi se gudura de bucurie, cu toate că din pricina istovelii îi atârna limba de un cot.

— Ce crezi, emire? mă întrebă Amad al Ghandur. L-o fi muşcat oare pe paznicul asupra căruia se năpustise?

— Cred că nu. Poate l-a părăsit, fiindcă trecuse prea multă vreme de când era acolo. Nu uita că a stat nemişcat şi l-a păzit o după-amiază şi o noapte întreagă, aşa că bietul animal e istovit şi flămând. Halef, dă-i să mănânce! Mai târziu îi vom da şi apă!

Şeicul zăcea legat la pământ şi nu scotea nici un cuvânt; dar ochii lui ne urmăreau necontenit mişcările, încruntarea privirii lui vădea că nu ne va fi vreodată prieten.

Aşteptam cu nerăbdare hotărârea pe care urma s-o primim din partea bebbehilor. Se îmbulziseră şi ne dădurăm seama, din gesturile lor însufleţite, că discutau pătimaş, în sfârşit, trimisul se înapoie.

— Vă aduc împăcarea, domnule! îmi spuse.

— Cu ce condiţie?

— Fără condiţie.

— Nu m-am aşteptat la asta. Se pare ca ai vorbit cu ardoare în sprijinul nostru. Îţi mulţumesc.

— Aş vrea să mă înţelegi, înainte de a-mi mulţumi, domnule! Îţi aduc împăcarea, dar nici bebbehii nu acceptă nici o condiţie.

Ah! Şi asta numesc ei pace? Bine, atunci îmi voi lua măsurile cuvenite. Spune-le că-l voi lua ostatic pe şeic, fratele tău.

— Şi câtă vreme îl vei ţine?

— Cât o să fie necesar; adică până când voi fi sigur că nu sunt urmărit. Apoi, îi voi da drumul, fără să-l pricinuiesc vreun rău.

— Te cred. Dă-mi voie să-mi anunţ fraţii!

— Du-te şi porunceşte-le să se retragă până la munţii de la marginea câmpiei. Îndată ce văd că ne urmăresc, şeicul e mort.

Plecă iar şi văzurăm îndată că toţi bebbehii, atât cei care mergeau pe jos, cât şi cei ce erau pe cai, începură să se retragă spre nord. Numai solul se întoarse, ca să-şi ia calul.

— Emire, îmi spuse el, am fost prizonierul tău; îmi dai drumul?

— Da. Eşti prietenul meu. Ia pistoalele fratelui tău. Arma însă rămâne în stăpânirea omului căruia i-am dăruit-o.

Rămase, până când îl legarăm pe şeic pe calul său şi ne văzu pornind. Îmi întinse mâna şi-mi spuse:

— Drum bun, domnule! Allah să-ţi binecuvânteze mâinile şi picioarele. Iei cu tine pe un om, care-i vrăjmaşul tău şi de acum înainte şi al meu şi cu toate acestea îl încredinţez bunăvoinţei tale, fiindcă e fiul tatălui meu.

Privi lung în urma noastră, până când nu ne mai putu vedea. Şeicul nu se mai uita la el. Fără îndoială, deveniseră duşmani.

Ne îndreptarăm spre sud. Şeicul se afla între Halef şi Allo, care îi mânau calul. În afară de câteva mici instrucţiuni pe care le consideram necesare, ne urmarăm drumul în tăcere. Observasem că prietenii mei nu erau de acord cu purtarea mea din ultimele zile. Nu-mi spuseră nici un cuvânt, dar faptul acesta se vedea în privirile lor şi în atitudinea lor morocănoasă. Mi-ar fi plăcut mai curând să stăm de vorbă şi să fiu judecat, decât să îndur răceala pe care mi-o arătau. Nici natura înconjurătoare nu ne era mai prietenoasă. Călărirăm peste culmi pustii, povârnişuri sterpe, văgăuni întunecoase. Seara fu aproape tot atât de friguroasă ca în toiul iernii, iar noaptea pe care o petrecurăm între două stânci alăturate, păru nesfârşită.

Puţin înainte de ivirea zorilor, îmi luai carabina şi plecai să împuşc vreun vânat. După o căutare îndelungată, izbutii să împuşc doar un biet viezure şi-l adusei în tabără. Ceilalţi se treziseră. O privire pe care mi-o aruncă Halef pe furiş mă vesti că în timpul lipsei mele se întâmplase ceva. Nu trecu mult şi după ce mă aşezasem, Mohammed Emin mă întrebă:

— Emire, câtă vreme mai cărăm cu noi pe bebbehul ăsta?

— Dacă vrei să vorbim mai amănunţit în privinţa asta, răspunsei, atunci îndepărtează-l pe prizonier, care înţelege araba tot atât de bine ca şi fratele său.

— Allo să-l treacă de o parte şi să-l păzească.

Acceptai propunerea lui şi îl însoţii eu însumi pe şeic într-un loc îndepărtat de cel în care ne aflam. Chemai pe Allo şi-i atrasei atenţia că trebuie să-l supravegheze pe prizonier cu cea mai mare străşnicie. Apoi, mă întorsei.

— Acum nu mai suntem spionaţi, începu Mohammed Emin, şi-ţi repet întrebarea: câtă vreme mai cărăm cu noi pe bebbeh?

— De ce mă întrebi?

— Oare n-am dreptul s-o fac, effendi?

— Ba ai dreptul şi nu ţi-l tăgăduiesc. Vreau să-l ţinem, până când voi fi cu desăvârşire sigur că nu suntem urmăriţi.

— Cum crezi că poţi avea siguranţa asta?

— Cum? Convingându-mă. Ne continuăm drumul până la amiază; apoi, în timp ce voi alegeţi un loc potrivit unde să vă petreceţi noaptea, eu mă întorc şi sunt încredinţat că-i voi descoperi şi pe bebbehi, în cazul ca ne urmăresc. Mâine dimineaţă sunt iar printre voi.

— Merită atâta osteneala un asemenea duşman?

— Nu-i vorbă de ceea ce merită el, ci de siguranţa noastră.

— De ce nu vrei să-ţi uşurezi ţie şi nouă situaţia?

— În ce chip aş putea-o face?

— Ştii că ne este duşman?

— Da. Chiar un duşman înverşunat.

— Care se gândeşte mereu cum să ne ucidă?

— Negreşit.

— După legile şammarilor, ar putea fi osândit de câteva ori la moarte.

— Pot fi aplicate şi aici legile acestea?

— Pretutindeni unele revine unui şammar sarcina de a judeca.

— Ah, vreţi să-l judecaţi pe prizonier? Credeam ca v-aţi pronunţat cu privire la vinovăţia lui. Ţi-o aminteşti?

— Da. Moartea.

— De ce nu v-aţi executat sentinţa?

— Puteam s-o facem fără tine, emire?

— Aşadar n-aveţi curajul să vă executaţi sentinţa fără mine; totuşi, văd că aveţi inima să-l judecaţi fără mine. Oh, Mohammed Emin, ai ales o astfel de cale, încât moartea prizonierului ar fi atras-o pe a ta.

— Nu înţeleg. Lămureşte-mă.

— E foarte greu, cu toate astea. Aici stă prietenul meu David Lindsay, iar dincoace viteazul meu Halef. Crezi că ei ţi-ar fi îngăduit să-l ucizi pe bebbeh în lipsa, mea?

— Nu m-ar fi oprit.

— E adevărat că voi sunteţi cei mai viteji luptători dintre haddedihni, dar acestor doi oameni nu le-a fost frică niciodată. Spune-mi: ce crezi că aş fi făcut când m-aş fi înapoiat şi v-aş fi văzut isprava?

— N-ai fi putut schimba nimic.

— E drept, dar ar fi urmat moartea voastră. Aş fi înfipt cuţitul în pământ. În faţa voastră şi m-aş fi luptat cu voi, ca răzbunător al aceluia ce fusese omorât deşi se afla sub ocrotirea mea. Numai Allah ştie dacă aţi fi fost în stare să mă biruiţi.

— Emire, să nu mai vorbim despre asta. Vezi doar că nu facem nimic, înainte de a te întreba. Şeicul trebuie să moară; hai să ne sfătuim asupra soartei ce i se cuvine!

— Să ne sfătuim? N-am făgăduit oare fratelui său că-l voi lăsa să plece nevătămat, îndată ce mă voi încredinţa că nu suntem urmăriţi?

— A fost o făgăduială pripită. Ai rostit-o fără să ne fi întrebat. Eşti oare stăpânul nostru, de faci mereu ce ţi dă prin cap?

Era o mustrare, la care nu mă aşteptam. Tăcui o vreme, ca să-mi scrutez conştiinţa; pe urmă răspunsei;

— Aveţi dreptate când spuneţi că uneori am luai diferite hotărâri, fără să vă întreb. Dar n-am făcut-o fiindcă m-am socotit mai mare între voi, ci din alte pricini. Voi nu cunoaşteţi limba kurdă, aşa încât am fost mereu singurul care o vorbeam şi mă înţelegeam cu oamenii din neamul kurzilor. V-aş fi putut traduce fiece cu vânt din întrebările pe care le puneam şi din răspunsurile ce mi se dădeau? Ai suficient răgaz să te sfătuieşti cu tovarăşii, care nu vorbesc măcar una

şi aceeaşi limbă, mai ales atunci când e vorba de o hotărâre ce trebuie luată în grabă sau la vreo acţiune ce nu suferă amânare? Oare nu v-a folosit mereu ceea ce aţi făcut ca urmare a sfaturilor mele?

— De când ne-am întâlnit cu bejaţi, sfaturile tale n-au mai fost destul de bine gândite.

— N-am ştiut asta, dar nu vreau să mă cert cu voi. Nu sunt Allah, ci un om care poate greşi. Până acum m-aţi lăsat să vă conduc, fiindcă aţi avut încredere în mine. Cum însă văd că nu mai aveţi această încredere, renunţ bucuros la conducere. Mohammed Emin, eşti cel mai vârstnic dintre noi; prin urmare, ţi se cuvine ţie cinstea de a ne fi conducător.

Nu se aşteptau la o asemenea hotărâre; ultimele cuvinte îl măguliseră prea mult pe bătrânul haddedihn, astfel încât nu putea să rămână neobservată şi fără urmări propunerea pe care o rostisem.

— Doreşti cu adevărat lucrul ăsta? Şi eşti convins că aş putea fi conducătorul vostru?

— Da, fiindcă eşti tot atât de înţelept, pe cât eşti de puternic şi de viteaz.

— Îţi mulţumesc, dar nu cunosc limba kurdă.

— Voi fi tălmaciul tău.

Omul acela cumsecade nu-şi dădea seama că, din pricina felului ciudat cum era alcătuit grupul nostru, ar fi fost cu neputinţă ca întreaga conducere să se afle într-o singură mână.

— De altfel, adăugai eu, vom pătrunde curând în regiuni unde se vorbeşte numai araba.

— Ceilalţi sunt de acord cu propunerea ta? întrebă Mohammed.

— Halef Omar îmi va îndeplini dorinţa, iar pe englez îl voi întreba acum.

După ce explicai englezului cum stau lucrurile, îmi răspunse:

— Să nu greşiţi, master! Am observat de mai mult timp că haddedihnii au ceva pe suflet. Noi suntem creştini, adică suntem mai omenoşi decât ei. *Well!*

— Într-adevăr, aceasta-i realitatea. Şi acum, vă întreb: recunoşti pe şeicul Mohammed drept conducătorul nostru?

— *Yes*, dacă ştie drumul. În celelalte privinţe, n-am nevoie şi nu mă sinchisesc de conducător. Sunt un *englishman* şi fac ce-mi place.

— Să i-o spun?

— Da, spuneţi-i şi adăugaţi-i din partea mea tot ce vă va trece prin gând. Sunt mulţumit, chiar dacă şi cărbunarul Allo vrea să facă pe conducătorul.

Împărtăşii haddedihnului părerea englezului, spunându-i:

— David Lindsay e de acord. Puţin îi pasă dacă ne conduci tu sau Allo, cărbunarul. E un emir din Inglistan şi face numai ceea ce-i place.

Mohammed Emin îşi încruntă puţin sprâncenele. Conducerea pe care o râvnea se vădea de la început şovăielnică.

— Cine are încredere în mine, va fi mulţumit! îmi spuse el. Acum însă vom vorbi despre bebbeh. Trebuie să moară. Îl împuşcăm sau îl spânzurăm?

— Nici una, nici alta. Ţi-am amintit doar că mi-am pus cuvântul chezaş pentru viaţa lui.

— Emire, acum s-au schimbat lucrurile, fiindcă eu sunt conducător. Şi ceea ce spune conducătorul trebuie să se îndeplinească.

— Se îndeplineşte ceea ce spune conducătorul, dacă sunt şi ceilalţi de acord. Nu voi îngădui să mi se nesocotească astfel cuvântul.

— Effendi!

— Şeic Mohammed Emin!

Atunci, micul Halef îşi trase de la cingătoare unul din pistoale şi mă întrebă:

— Şeic Mohammed Emin? Allah mi-e martor că o fac numaidecât!

— Hagi Halef Omar, pune-ţi la loc pistolul, fiindcă suntem doar prieteni, chiar dacă haddedihnii au uitat lucrul ăsta după câte se pare, răspunsei liniştit.

— Domnule, n-am uitat, se apără Amad el Ghandur, dar nici tu nu trebuie să uiţi că eşti un creştin, care se află în tovărăşia *Coranului* şi un creştin nu trebuie să ne stânjenească în aplicarea legilor *Coranului*. Pe fratele şeicului l-ai apărat; dar pe el nu te vom lăsa să ni-l smulgi. De ce ne-ai

obligat mereu să tragem numai în cai? Suntem oare nişte copii, cărora li s-au dat armele, numai ca să se joace? De ce să cruţăm pe trăgători? Vei plăti cândva cu viaţa hotărârea pe care ai luat-o!

— Taci, Amad el Ghandur; cu toate că porţi un nume care înseamnă „luptătorul”, eşti încă un copil! Înainte de a vorbi, învaţă să cunoşti oamenii!

— Domnule, strigă înfuriat, sunt un bărbat!

— Nu, fiindcă dacă ai fi fost, ai fi ştiut că un bărbat nu se lasă niciodată silit să-şi bată joc de cuvântul pe care l-a dat!

— Nu ţi-l vei călca, fiindcă numai noi îl vom pedepsi pe bebbeh.

— Vă opresc s-o faceţi!

— Şi eu o poruncesc! strigă Mohammed Emin, ridicându-se mânios şi înfruntându-mă.

— Ai dreptul de a porunci? îl întrebai.

— Dar tu ai dreptul de a mă opri? îmi răspunse.

— Da. Chezăşia cuvântului meu mă îndreptăţeşte.

— Nu ţinem seama de cuvântul tău. Ne-am plictisit şi nu mai vrem să fim conduşi de un om care îndrăgeşte pe duşmanii noştri. Ai uitat ce-am făcut pentru tine. Te-am primit ca pe un oaspete; te-am ocrotit; ţi-am dat chiar calul, care preţuia jumătate din viaţa mea. Eşti un nerecunoscător!

Simţeam că-mi năvăleşte sângele în obraji şi că mi se îndreaptă mâna spre pumnal; reuşii totuşi să mă stăpânesc.

— Retrage-ţi cuvântul, îi răspunsei rece şi mă ridicai.

Făcui un semn lui Halef şi mă dusei spre locul unde se afla prizonierul, în paza cărbunarului, aşezându-mă în preajma lor. După câteva clipe, veni şi englezul.

— Ce s-a întâmplat, master? mă întrebă. *Zounds*, aveţi ochii tulburi! Spuneţi-mi pe cine trebuie să împuşc sau să sugrum!

— Pe oricine care va încerca să se atingă de prizonier.

— Şi cine-i acela?

— Nu-i unul singur, ci e vorba de doi, haddedihnii. Şeicul Mohammed mi-a spus adineauri că sunt nerecunoscător. I-am înapoiat armăsarul.

— Armăsarul? Ce, aţi înnebunit, master, să înapoiaţi animalul, după ce aţi devenit stăpânul lui? Sper totuşi ca se

vor schimba lucrurile.

Halef veni spre noi, ţinând doi cai de căpestre; unul era al său, iar celălalt era calul pe care-l luasem bebbehilor, în afară de cei cinci daţi tovarăşilor mei. Pe calul din urmă se afla şaua mea, pe care Halef o luase de pe armăsar. Micul meu hagiu avea privirea tulbure, iar glasul îi tremura, când îmi spuse:

— Ai avut dreptate, sidi. Şeitan a pornit spre haddedihn. Să iau biciul ca să-i gonesc înapoi?

— Îi iert. Mai bine să pornim!

— Sidi, ce facem dacă vor voi să-l ucidă pe bebbeh?

— Îi împuşcăm fără milă!

— Asta-i drept şi-mi place! Allah să omoare cu pietre pe nemernicii ăia!

Prizonierul fu legat iar pe calul său şi încălecarăm; fireşte, eu nu m-am urcat pe armăsar, ci pe roibul care în Germania ar fi preţuit vreo patru sute de taleri.

Mica noastră caravană porni la drum şi trecu pe dinaintea haddedihnilor, care mai stăteau pe iarbă. Crezuseră fără îndoială că ne vom lăsa înduplecaţi. Acum, însă, văzându-ne gata de plecare, se ridicară în grabă, neliniştiţi.

— Emire, încotro? întrebă Mohammed Emin.

— Înainte! răspunsei scurt.

— Fără noi?

— Dacă aşa vreţi!

— Unde-i armăsarul?

— Dincolo, unde a fost legat.

— *Maschallah*, e al tău doar!

— E iarăşi al tău, acum. Salama — Allah să te binecuvânteze!

Dădui pinteni calului şi pornirăm în trap, dar abia străbăturăm o leghe şi cei doi ne ajunseră. Amad el Ghandur încălecase pe armăsar şi-şi ducea calul său de căpăstru. Acum, era cu neputinţă să-mi mai capăt armăsarul înapoi.

Mohammed Emin se apropie de mine, în timp ce fiul său rămase în urmă.

— Mă gândesc sa fiu conducătorul grupului nostru, emire, începu el.

— Ne trebuie un conducător, dar nu un tiran!

— Vreau să-l pedepsesc pe bebbehul care ne-a luat prizonieri, pe mine şi pe fiul meu. Dar ţie ce ţi-am făcut?

— Mohammed Emin, ai renunţat cu uşurinţa la dragostea şi stima ce-ţi nutreau trei inşi, care au înfruntat primejdii pentru tine şi pentru fiul tău şi care n-ar fi şovăit să şi moară pentru voi.

— Effendi, iartă-mă!

— Nu sunt supărat pe tine!

— Ia-ţi înapoi armăsarul!

— Niciodată!

— Vrei să batjocoreşti bătrâneţea mea cinstită şi barba mea căruntă?

— Tocmai bătrâneţea ta şi albeaţa bărbii tale ar fi trebuit să-ţi spună că mânia nu-i un bun sfătuitor.

— Şi să se povestească pretutindeni, printre copiii lui Beni Arab, că şeicul haddedihnilor a primit îndărăt un dar, fiindcă n-a fost vrednic să-l acorde?

— Să se povestească!

— Emire eşti crud, fiindcă vrei să mă faci de ruşine!

— Tu însuţi te-ai făcut de ruşine. Am fost prietenul tău şi te-am iubit; şi astăzi te iert. Ştiu că îţi va fi ruşine când te vei întoarce printre-ai tăi, împreună cu armăsarul. Aş vrea să te ajut, dar nu mi-e posibil!

— Poţi. N-ai decât să-ţi iei armăsarul îndărăt.

— L-aş fi luat de dragul tău şi pentru obrazul tău, dar, într-adevăr, nu se mai poate. Ia uită-te îndărăt!

Privi şi clătină din cap.

— Nu văd nimic. Ce vrei să spui, emire?

— Nu vezi că armăsarul are alt stăpân?

— Acum te înţeleg, effendi. Amad el Ghandur va descăleca.

— Dar eu nu voi lua calul. Fiul tău a pus şaua pe el şi l-a încălecat; e un semn că mi l-aţi luat îndărăt. Dacă mi-l aduceaţi aşa cum l-am lăsat, fără şa şi neatins, mi-aş fi amintit că am fost prieteni şi te-aş fi scăpat de ocară. Amad el Ghandur mi-a spus de la obraz că sunt creştin şi că mă port ca atare. Ei bine, el e un musulman, dar nu se poartă cum s-ar cuveni, fiindcă s-a urcat pe un cal, pe a cărui spinare a călărit un creştin. Să istoriseşti isprava lui credincioşilor cu

care te vei întâlni.

— *Allah il Allah!* Câte greşeli am făcut!

Mi-era milă de bătrânul şeic, dar nu-l puteam ajuta defel. Să mă fac eu de ruşine, ca să-l cruţ pe el? Nu! Nu izbuteam să-mi închipui cum îşi putuseră pierde deodată mintea nişte oameni înţelegători ca ei. Fără îndoială, nu urmăreau nici un interes. Poate că sâmburele acestei purtări încolţise de mult în ei şi se dezvoltase din pricina îngăduinţei cu care ţineam să fie trataţi potrivnicii noştri. Iar faptul că iertasem pe ambii bebbehi fusese picătura care depăşise marginea paharului, cum se spune. Dar cu toate că mă mâhnea grozav pierderea armăsarului, nici nu mă gândeam măcar să jertfesc felul meu blând de a judeca lucrurile, de hatârul setei de răzbunare atât de obişnuită nomazilor ăstora.

Haddedihnul merse multă vreme tăcut, alături de mine. În cele din urmă, mă întrebă şovăitor:

— Văd că tot eşti supărat!... De ce?

— Nu sunt, Mohammed Emin, dar mă doare faptul că doreşti moartea aceluia pe care l-a iertat prietenul tău.

— Fie! Îmi voi îndrepta, greşeala!

Se întoarse. Îndărătul meu călărea englezul şi Halef; după ei veneau Allo şi prizonierul, iar în urma lor Amad el Ghandur. Nu mă uitai înapoi, fiindcă-mi închipuiam că Mohammed Emin vrea să stea de vorbă cu fiul său; din aceeaşi pricină, nici Halef şi nici Lindsay nu se întoarseră. O făcurăm abia atunci când auzirăm glasul puternic al haddedihnului:

— Du-te la ai tăi. Eşti liber!

Dintr-o privire, îmi dădui seama că tăiase legăturile prizonierului, care-şi înşfacă hăţurile la iuţeală şi porni într-un galop nebun.

— Şeic Mohammed, ce-ai făcut?! strigă Halef.

— *Thunder-storm*[1], ce i-a trăsnit prin cap?! răcni englezul.

— Nu m-am purtat cum se cuvenea? întrebă Mohammed.

— Da, ca un copil! îi răspunsei necăjit.

— Voiam să-ţi fiu pe plac şi să-ţi îndeplinesc dorinţa, se scuză el.

— Cine ţi-a spus că vreau să-l văd liber atât de curând? Acum am pierdut ostaticul şi suntem iarăşi în primejdie!

---

[1] Mii de trăsnete!

— *Allah istafer* — Să-i ierte Dumnezeu greşeala! strigă Halef. Să pornim după el!

— Nu-l vom prinde, spusei. Caii noştri nu-l pot ajunge. Doar armăsarul e mai iute.

— Amad, după el! porunci Mohammed Emin fiului său. Adu-mi-l sau omoară-l!

Amad el Ghandur întoarse armăsarul şi porni în goană. De-abia făcuse vreo cinci sute de paşi şi văzui că animalul nu mai vrea să-l ducă; întrucât însă nu voia să se dea învins, îl sili să meargă. Fireşte, noi călăream în urma lui. Dispăruse după o cotitură. După ce trecurăm de ea, îl zărirăm la oarecare depărtare, străduindu-se să-şi îmblânzească animalul. Nu-şi cruţa nici puterea, nici îndemânarea, dar calul se îndărătnicea tot mai mult; în cele din urmă, tânărul călăreţ fu azvârlit din şa. Armăsarul se întoarse în fugă, se apropie de mine şi-şi frecă minunatul cap de coapsa mea, nechezând drăgăstos.

— *Allah akbar* — Mare-i Dumnezeu! rosti Halef. Dă unui cal o inimă mai bună decât a multor oameni. Ce păcat, sidi, că nu-ţi îngăduie onoarea să-l primeşti înapoi!

Haddedihnul căzuse destul de rău şi se ridică foarte greu; când îl cercetai de-aproape, însă, mă încredinţai că a scăpat doar cu câteva zgârieturi.

— Armăsarul ăsta-i îndrăcit! spuse. Mă lăsase să mă urc pe el şi mă purtase fără probleme înainte!

— Ai uitat însă că, după aceea l-am încălecat eu şi l-am dresat în aşa fel, încât să se lase încălecat numai de aceia cărora le îngăduiam eu.

— Niciodată nu mai încalec pe Şeitan!

— Ai fi fost deştept, dacă nu l-ai fi încălecat nici adineauri; dacă eram eu în şa, nu ne-ar fi scăpat Gasahl Gaboya!

— Încalecă, emire şi fugi după el! mă rugă Mohammed Emin.

— Nu mă înjosi!

— Şi lăsăm pe bebbeh să ne scape?

— Da. E vina ta!

— Groaznic! interveni englezul. Urâtă ispravă! Tare urâtă şi tare neplăcută! *Yes*.

— Ce-i de făcut, sidi? întrebă Halef.

— Ca să-l prindem pe bebbeh? Nimic. Aş trimite în urma lui ogarul, dacă n-aş ţine atât de mult la el. Cu toate acestea trebuie să luăm o hotărâre.

Întorcându-mă spre haddedihni, îi interogai:

— Ia spuneţi-mi: azi-dimineaţă, când m-am dus să împuşc viezurele, aţi vorbit cumva în prezenţa bebbehului despre drumul pe care vrem să mergem?

Răspunsul lor întârzie. Dar Halef mă lămuri:

— Da, sidi, am vorbit.

— Dar numai în limba noastră, se scuză Mohammed.

Dacă înfăţişarea lui n-ar fi fost atât de respectabilă nu l-aş fi cruţat de o mustrare din cele mai aspre; aşa, mă simţeam obligat să-i vorbesc pe un ton liniştit: Aţi săvârşit o nechibzuinţă; ce aţi spus?

— Că mergem spre Bistan.

— Altceva nimic? Ia aminteşte-ţi! Trebuie să ştim şi să judecăm fiecare cuvânt pe care l-aţi rostit. Orice amănunt, dacă l-aţi ascunde sau nu vi l-aţi aminti, ne poate pricinui mari neplăceri.

— Am spus că de la Bistan ne vom duce poate la Ahmed Kulwan, dar în tot cazul la Kizzeldschi, ca să ajungem la Marea Kiupri.

— Ai fost un neghiob, şeic Mohammed. Acum sunt sigur că, şeic Gasahl Gaboya ne va urmări. Mai crezi că ne poţi fi conducător?

— Emire, iartă-mă! Dar sunt încredinţat că bebbehul nu ne va ajunge. Are prea mult de mers, până ce va da de-ai lui.

— Crezi? Am fost printre multe popoare, a căror fire am izbutit s-o cunosc, aşa încât nu mă pot înşela uşor. Fratele şeicului e un om cinstit, dar nu-i conducătorul bebbehilor. Reuşise să obţină de la noi doar îngăduinţa de a pleca nestingheriţi, dar pun pariu pe orice, că ne-au urmărit totuşi pe furiş. Câtă vreme se afla şeicul în mâna noastră, n-aveam să ne sinchisim de nimic; acum însă trebuie să înfruntăm iar neliniştea şi teama. Se vor răzbuna pentru toate neplăcerile ce le-am pricinuit, chiar pentru caii pe care i-am omorât.

— Nu trebuie să ne temem de ei, spuse Amad el Ghandur, fiindcă tocmai încetineala cailor îi va împiedica să ne urmărească. Şi chiar dacă ne vor ajunge, îi vom întâmpina cu

armele noastre grozave!

— Sună frumos ce spui, dar nu-i aşa! Aţi văzut că-i putem birui în luptă dreaptă, la câmp deschis; dar ei ne vor întinde vreo cursă, sau se vor năpusti noaptea asupra noastră.

— Vom sta de veghe!

— Suntem doar şase inşi şi ne-ar trebui cel puţin tot atâţia paznici, ca să ne simţim cu adevărat siguri. Să ne gândim — şi să găsim altă soluţie.

Călăuza noastră, cărbunarul, se ţinea ceva mai deoparte. Părea oarecum încurcat, fiindcă se aştepta să fie mustrat pentru faptul că nu-l împiedicase pe haddedihn să-l elibereze pe prizonier.

— Bebbehii au mult de mers spre sud? îl întrebai eu.

— Până la mare, răspunse.

— Cunoşti bine drumul ăsta?

— Foarte bine. Îl cunosc aşa cum ştiu eu fiece munte şi fiecare vale dintre Derghezin şi Miek, între Nweizgieh şi Djenavera.

— În cazul ăsta, trebuie s-o luăm prin altă parte decât hotărâsem. Nu spre apus. Cât de departe este de aici, spre răsărit, până la lanţul principal al Munţilor Zagros?

— Am ajunge acolo în opt ore, dacă am putea călări prin văzduh.

— Şi dacă suntem nevoiţi să călărim pe pământ?

— E altceva. Dincolo de vale ştiu că este o trecătoare. Dacă mergem, până când apune soarele, putem înnopta într-o pădure sigură, iar mâine, când e soarele la nămiezi, putem da de Munţii Zagros.

— Acolo trebuie să fie graniţa persană, dacă nu greşesc.

— Da, fiindcă ţara kurdă, Teratul, se mărgineşte în locul acela cu districtul persan Sakiz, care ţine de Sinna.

— Prin părţile acelea locuiesc kurzii din tribul Djiaf?

— Da, dar sunt foarte războinici.

— Poate că totuşi ne vor primi frumos, doar nu le-am făcut nimic. Şi iarăşi s-ar putea să ne fie de folos numele hanului Heider Mirlam, dacă l-am pomeni ca pe o recomandaţie. Hai, du-ne la trecătoarea despre care spuneai adineauri. Mergem spre apus!

Vorbirăm în limba kurdă. Tălmăcii celorlalţi convorbirea şi

ei se arătară cu totul de acord cu ceea ce hotărâsem. După ce Amad el Ghandur îşi înşeua calul pe care mersese mai înainte şi se urcă pe el, ne continuarăm drumul. Mohammed Emin luă armăsarul de căpăstru şi-l trase lângă calul pe care se afla.

Din pricina acestor şovăieli şi a pregătirilor necesare, pierdusem mult timp: când ajunserăm la trecătoare, mai era puţin până la amiază. Ne aflam în inima munţilor şi ne îndreptarăm spre apus. Fireşte, avusesem grijă să nu lăsăm nici un semn cu ajutorul căruia să poată înţelege urmăritorii că ne-am schimbat direcţia.

După vreo oră terenul începea să coboare şi întrebându-l pe Allo, aflai că între locul pe care ne aflam şi lanţul Munţilor Zagros va trebui să străbatem de-a curmezişul o vale destul de lungă.

Cearta ce izbucnise de dimineaţă lăsase în sânul grupului nostru frăţesc o adâncă amărăciune, care se vădea cu deosebire pe chipul meu. Nici nu mai priveam spre armăsar. Roibul pe care călăream nu era de lepădat, dar kurzii obişnuiesc să-şi istovească necontenit caii. Mă simţeam întocmai ca un gimnast începător în şaua pusă pe mârţoaga aceea sfrijită, ale cărei însuşiri ascunse ar fi trebuit cercetate cu multă strădanie. Eram încântat că armăsarul e liber şi poate alerga în voie şi uşor pe de lături.

La sfârşitul după-amiezii, ajunserăm în pădurea în care aveam să înnoptăm. Nu întâlnisem până acum nici o fiinţă omenească, dar împuşcasem destul vânat, care să ne asigure hrana de seară. După ce mâncarăm în cea mai mare tăcere, ne culcarăm.

Eram cel dintâi care trebuia să vegheze şi statui deoparte, rezemat de un pom. Halef veni spre mine, se aplecă şi mă întrebă în şoaptă:

— Sidi, eşti mâhnit: oare ţi-e mai drag calul decât credinciosul tău Halef Omar?

— Nu, Halef. Pentru tine aş jertfi zece şi chiar douăzeci de cai ca ăsta!

— Atunci, mângâie-te, bunul meu sidi, fiindcă sunt cu tine şi rămân cu tine şi nici un haddedihn nu m-ar putea despărţi de tine!

Îşi puse mâna pe piept şi se lungi la picioarele mele. Era o noapte liniştită şi inima mi se umplea de bucurie că mi-am putut câştiga afecţiunea unui om tânăr, îndrăgit la rândul lui de către mine. Cât de fericit trebuie să fie bărbatul care trăieşte într-o ţară paşnică, neatinsă încă de loviturile crâncene ale sorţii, alături de o soţie credincioasă şi de un copil în care vede propriul său chip! Până şi inima aspră a unui vântură-lume simte uneori că înăuntrul firii omeneşti, dincolo de coborâşurile sterpe, există şi înălţimi pe care trebuie să le încălzească şi să le aurească razele soarelui.

În dimineaţa următoare ne continuarăm drumul şi se părea că Allo nu se înşelase; fiindcă înălţimile Munţilor Zagros ni se înfăţişară încă înainte de amiază în faţa ochilor, puturăm dărui o mică odihnă cailor noştri istoviţi. Poposirăm într-o vale, ai cărei pereţi povârniţi păreau cu neputinţă de urcat. Lăsarăm caii să pască liberi şi ne trântirăm în iarba înaltă, care răspândea un miros plăcut, fiindcă valea era udată de un pârâiaş.

Lindsay şedea lângă mine. Rodea un os şi mormăia nu ştiu ce nerozii. Era prost dispus.

Se ridică în coate şi mă îndemnă să mă uit îndărăt. Mă întorsei şi văzui trei inşi care se apropiau încet de noi. Erau îmbrăcaţi în haine subţiri şi vărgate şi înarmaţi numai cu câte un cuţit. Pentru întâmpinarea unor asemenea făpturi neputincioase, n-aveam nevoie să punem mâna pe arme. Se opriră la o oarecare distanţa de grupul nostru, salutându-ne respectuos.

— Cine sunteţi? îi întrebai.

— Suntem kurzi din tribul Mer Mammalli.

— Ce căutaţi pe aici?

— Ne-am răzbunat pentru un omor şi am fugit să căutăm un alt trib, care să ne apere. Dar voi cine sunteţi, domnule?

— Suntem călători străini.

— Ce faceţi aici?

— Ne odihnim.

Mulţumindu-se cu răspunsurile ce-i dădusem, kurdul îmi spuse:

— În apa asta sunt peşti. Ne dai voie să pescuim şi noi?

— Păi văd că n-aveţi nici plasă, nici undiţă!

— Suntem obişnuiţi să-i prindem cu mâna.

Şi eu observasem că pe aici se află păstrăvi şi fiindcă eram curios să văd cum pot fi prinşi cu mâna, spusei:

— V-am spus doar că suntem străini; prin urmare, nu vă putem opri să pescuiţi.

Cei trei se apucară îndată să taie iarba cu cuţitul. Când îngrămădiră iarba de care aveau nevoie, aduseră nişte pietre, ca să stăvilească într-o anumită măsură curgerea apei, croind o întorsătură. Mai întâi înjghebară zăgazul de dedesubt, apoi pe cel de deasupra. Cu toată simplitatea lui, lucrul era interesant şi îi ajutarăm şi noi pe cei trei kurzi. Pârâul era plin de peşti şi cum cei mai mulţi ne alunecau printre degete, dădurăm toată atenţia acestei plăcute îndeletniciri, uitând de oaspeţii aceia ciudaţi: deodată auzirăm strigătul călăuzei noastre:

— Domnule, ia uită-te, ne fură!

Mă întorsei şi văzui pe cei trei kurzi instalaţi pe caii noştri; unul pe armăsar, celălalt pe roibul meu şi al treilea pe calul lui Lindsay. Înainte ca să ne revenim din surpriză, kurzii o rupseră la fugă.

— *All devils*, calul meu! strigă Lindsay.

— *Allah kerihm* — Dumnezeu să se îndure de noi, armăsarul! ţipă Mohammed Emin.

— După ei! răcni Amad el Ghandur.

Eram singurul care rămăsesem liniştit. N-aveam de-a face nici cu hoţi de cai, nici cu simpli răufăcători; altminteri, ne-ar fi luat toţi caii.

— Staţi! Aşteptaţi! strigai. Mohammed Emin, recunoşti că armăsarul e iar proprietatea ta?

— Da, emire.

— Bine! Nu te pot lăsa să mi-l dăruieşti iar, însă îl pot primi „cu împrumut” doar pentru o singură dată. Vrei să mi-l încredinţezi pentru câteva minute?

— Păi nu mai e aici!

— Răspunde-mi repede: mi-l împrumuţi?

— Da, emire.

— Atunci, veniţi încet după mine!

Mă avântai pe cel mai bun dintre caii ce rămăseseră şi pornii în galop după ticăloşi. Se şi întâmplase ceea ce era de

aşteptat: ceva mai încolo, unul din kurzi se zbătea cu mâinile şi cu picioarele, ca să nu fie azvârlit de armăsarul meu, ce făcea salturi nebuneşti. Până să mă apropii, voinicul zăcea la pământ. Armăsarul se întoarse şi când îl strigai, se apropie de calul pe care mă aflam. Sării pe el, lăsai celălalt cal şi pornii iar, de data aceasta pe armăsar.

În acest timp, kurdul se ridicase şi încerca să scape, fugind. Îmi scosei un pistol de la cingătoare îl apucai de ţeava şi trecui prin faţa hoţului; aplecându-mă, îi trântii cu patul revolverului o lovitură atât de puternică în cap, încât îl răsturnat, îmi vârâi la loc pistolul şi scosei de la şold lasoul. La o oarecare depărtare, zării pe ceilalţi doi. Pusei armăsarului mâna între urechi:

— „Rih!”

Minunatul meu animal zbura mai repede ca o pasăre, în câteva clipe, ajunsei pe unul dintre fugari:

— Opreşte-te! Jos de pe cal! îi poruncii.

Se uită în jur; se înfricoşă, dar nu-mi dădu ascultare, ci-şi mână calul mai iute ca până atunci. Eram la o depărtare potrivită, aşa încât aruncai cu îndemânare lasoul. Urmă o smucitură. Îl târâi după mine o bucată de drum şi mă oprii, ca să cobor. Hoţul zăcea nemişcat la pământ. Deşi totul se petrecuse într-un timp cât se poate ele scurt, din pricina iuţelii cu care fugea armăsarul, străbătuse, târât fiind, o distanţă bunicică, aşa că acum îşi pierduse cunoştinţa.

Trăsei lasoul, îi făcui iar „un ochi”, îl lăsai pe kurd să zacă şi încălecai în grabă, ca să pornesc în urmărirea celui din urmă dintre hoţi. Îl ajunsei curând şi pe acesta. Terenul mi-era foarte prielnic, întrucât nici în dreapta, nici în stânga nu oferea vreo putinţă de scăpare, îi poruncii să se oprească, dar nici kurdul acesta nu mă ascultă. Aruncai lasoul şi acesta îi căzu drept pe umeri, alunecând apoi pe piept şi înţepenindu-l; armăsarul mai făcu doar câteva sărituri şi se opri. Hoţul zăcea la pământ, întocmai ca şi tovarăşul său, dar nu-şi pierduse cunoştinţa, fiindcă nu fusese târât atât de mult.

Sării de pe cal şi-i legai cureaua pe piept; apoi îl ridicai. Calul pe care fugise se opri, tremurând.

— Ăştia erau peştii pe care voiaţi să-i prindeţi?! Cum te cheamă?

Nu răspunse.

— Adineauri nu erai mut. Dacă nu răspunzi, să nu te aştepţi la nici o îndurare! Cum te cheamă?

Tăcu şi de data asta.

— Atunci rămâi aici, până când vor fi aduşi ceilalţi doi!

Fiindcă nu voia să se mişte, îi dădui un brânci şi-l trântii pe iarbă. Mă aşezai şi eu, întrucât îi zărisem pe ceilalţi şi după câteva minute eram iar cu toţii. Aveam caii împreună cu cei-trei hoţi şi — ceea ce ne încânta îndeosebi — Allo cel cumsecade se dovedi atât de isteţ, încât, în timp ce noi îi urmăream pe kurzi, îşi scosese pătura şi îngrămădise în ea peştii pe care îi prinsese, aducându-i până în locul unde ne oprisem. Săparăm la iuţeală o groapă şi aprinserăm focul, ca să-i perpelim, chiar dacă n-aveam la îndemână cele necesare unei mâncări cât de simple.

În acest timp bunul meu amic David Lindsay îşi regăsise buna dispoziţie. În schimb, cei trei netrebnici păreau foarte necăjiţi, întrucât, plimbarea plăcută pe care şi-o acordaseră se sfârşise prea curând şi într-un mod neplăcut.

— De ce-a ţi vrut să ne furaţi caii? îi întrebai pe prizonieri.

— Aveam nevoie de ei, fiindcă suntem fugari.

Era oarecum o scuză, de care mă simţeam cu atât mai mult îndemnat să ţin seama, cu cât furtul de cai nu-i privit printre kurzi drept o îndeletnicire necinstită.

— Eşti încă tânăr. Ţi-ai părăsit părinţii?

— Da şi ceilalţi la fel; acesta de aici şi-a lăsat chiar şi nevasta şi un copil.

— Ei de ce nu vorbesc?

— Le este ruşine, domnule.

— Dar ţie nu-ţi e?

— Nu trebuie să fie cineva care să vă răspundă?

— Nu pari să fii un flăcău de rând şi pentru că vă compătimesc, am să văd dacă pot interveni pentru voi pe lângă tovarăşii mei de drum.

Nu m-am străduit în zadar, căci toţi şi Halef şi englezul, au fost de acord că nu era neapărat necesară o pedeapsă. Lindsay vroia să li se tragă o bătaie, dar a renunţat la această idee, atunci când i-am spus că asta ar fi o faptă dezonorantă, în vreme ce furtul de cai era considerat o faptă cavalerească.

— Deci, nu batem, spuse el. *Well!* Atunci ardem mustăţi! Minunat! Pitoresc! *Yes!*

M-a făcut să râd şi le-am expus şi celorlalţi planul lui Lindsay. S-au declarat de acord. Cei trei bărbaţi au fost legaţi şi după două minute, mai aveau pe faţă doar resturile arse ale mustăţilor lor. Apoi i-am lăsat să plece. Nici unul n-a opus rezistenţă şi nici n-a scos vreun cuvânt; dar când ne-au părăsit, m-au speriat privirile cu care şi-au luat la revedere de la noi.

După o vreme, ne-am pregătit şi noi de plecare. La un moment dat Mohammed Emin apăru în faţa mea.

— Emirule, vrei să-mi faci un hatâr?

— Ce hatâr?

— Aş vrea să-ţi împrumut astăzi murgul meu.

Vicleanul! Credea că găsise mijlocul să se împace din nou cu mine şi încetul cu încetul, să mă pună din nou în posesia calului.

— N-am nevoie de el, i-am răspuns.

— Dar s-ar putea ca în orice moment să se ivească ocazia să ai din nou nevoie de el, ca mai înainte.

— Atunci am să te rog eu.

— S-ar putea să n-ai timp să-mi adresezi această rugăminte. Încalecă-l, effendi, pentru că nu vreau să-l călărească altcineva.

— Cu condiţia ca el să rămână în proprietatea ta!

— Aşa să fie!

Am acceptat şi i-am îndeplinit dorinţa, fireşte, dar cu hotărârea fermă de a nu mai primi altădată calul. Nu bănuiam că lucrurile vor sta cu totul altfel.

3. Căzuţi în luptă

Nu aveam intenţia să trecem peste Munţii Zagros: mai degrabă, continuam drumul prin valea în care ne aflam căci ducea direct spre sud. Am călărit astfel peste nişte înălţimi înverzite şi am ajuns, în sfârşit, aproape de apusul soarelui, la o stâncă înaltă, izolată, la adăpostul căreia am hotărât să poposim peste noapte. Am dat un ocol călare. Mă aflam tocmai în vârf, am cotit după un colţ de stâncă şi era cât pe ce să dau cu calul peste o femeie kurdă care ducea în braţe un băieţel şi care s-a speriat foarte tare. Chiar în apropiere, la marginea unui crâng se afla o construcţie arătoasă ce nu părea să fie locuinţa unui om de rând.

— Nu te teme, am liniştit-o eu pe femeie şi am ridicat mâna, în semn de salut. Allah să vă binecuvânteze pe tine şi pe acest frumos băieţel! A cui este această casă?

— Este casa şeicului Mahmud Khansur.

— Cărui trib aparţine şeicul?

— Tribului Djiaf.

— Este acasă?

— Nu. Vine rar pe aici, căci aceasta este doar locuinţa lui de vară. Acum se află departe, în nord, la o petrecere.

— Am auzit de asta. Cine locuieşte aici, în absenţa lui?

— Bărbatul meu.

— Cine e bărbatul tău?

— Îl cheamă Gibrail Mamrahsch şi este intendentul şeicului.

— Ne va permite să dormim la noapte în casa lui?

— Sunteţi prieteni ai neamului Djiaf?

— Suntem nişte străini care vin de departe şi ne considerăm prietenii tuturor oamenilor.

— Aşteptaţi! Voi vorbi cu Mamrahsch.

Se îndepărtă iar noi urcarăm. După un timp, se îndreptă spre noi un bărbat care părea să aibă în jur de 40 de ani. Avea o figură deschisă, cinstită şi ne făcu cea mai bună impresie.

— Allah să binecuvânteze sosirea voastră! ne salută el.

Sunteţi bineveniţi; dacă doriţi să rămâneţi, intraţi.

Ne făcu fiecăruia câte o plecăciune şi ne întinse mâna fiecăruia. Ne-am dat seama, după aceste semne de politeţe, că ne aflam pe o proprietate persană.

— Ai loc şi pentru caii noştri? m-am interesat eu.

— Şi loc şi hrană suficientă. Pot rămâne în curte şi pot mânca orz.

Proprietatea era mărginită de un zid înalt, care forma o incintă dreptunghiulară în interiorul căruia se aflau casa, curtea şi grădina. Când am intrat, am observat că locuinţa era împărţită în două aripi care aveau chiar şi intrări separate: uşa pentru aripa unde locuiau bărbaţii se deschidea în faţă, în timp ce în aripa unde locuiau femeile se putea intra doar prin spate.

Bineînţeles că omul ne-a condus în prima aripă, care avea douăzeci de paşi lungime şi zece paşi lăţime şi deci, era suficient spaţiu. Ferestre nu existau, iar în locul lor, sub acoperiş, erau lăsate libere spaţiile dintre bârne. Perdeaua era acoperită cu a împletitura de papură. De-a lungul pereţilor se aflau o sumedenie de perne înguste, nu prea mari, dar destul de plăcute pentru oameni ca noi, care călărisem săptămâni întregi.

Gazda deschise un cufăr ce zăcea într-un colţ şi ne întrebă:

— Aveţi pipe la voi?

Cine ar putea descrie bucuria pe care ne-o făcu această întrebare? Allo era afară, la cai; prin urmare, rămăsesem cinci în încăpere. La întrebarea acestui om de o neasemuită bunătate, se întinseră spre pipe zece mâini şi cincizeci de degete şi izbucnirăm cu toţii într-un „da”, rostit din toată inima.

— Atunci, daţi-mi voie să vă ofer tutun!

Şi ne aduse buruiana atât de râvnită. *Allah il Allah*, Allah e pretutindeni! Erau pacheţelele acelea roşii şi pătrate, pe care le cunoşteam atât de bine şi în care se afla tutunul ce se cultivă la Basirah, spre graniţa de nord a deşertului persan Lut. Într-o clipă, pipele fură umplute şi îndată ce rotocoalele frumos mirositoare începură să se ridice spre acoperiş, se ivi gospodina casei cu „băutura de Mokka”, de care fusesem

lipsiţi atâta vreme şi care, v-o spun în treacăt, de cele mai multe ori n-avea nici o legătură cu Mokka. Cum însă eram dornici s-o sorbim, nu mai încăpea nici o îndoială că avea să ne placă. Mă simţeam atât, de bine şi de moleşit, încât aş fi fost în stare să primesc chiar douăzeci de armăsari, nu unul, dacă ar fi vrut Mohammed Emin să mi-i dăruiască; mai mult, mă necăjii rău că pierdusem atâta vreme cu prinderea păstrăvilor. Dar, aşa-i omul — mereu sclavul clipei.

Băui vreo trei sau patru ceşcuţe de cafea, îmi aprinsei iar pipa şi ieşii în curte, ca să văd caii. Cărbunarul zări pipa şi din locul acela de dindărătul bărbii stufoase, unde era de presupus că se află gura, ţâşni un mormăit, care exprima atâta dorinţă, încât mă înapoiai grăbit, ca să obţin şi pentru el puţin „basiran”. Când i-l adusei, vârî tutunul în gură, în loc să-şi umple pipa cu el. Avea alte gusturi şi alte deprinderi decât noi.

Zidul împrejmuitor era mai înalt decât statura potrivită a unui om, aşa încât caii noştri se aflau în deplină siguranţă, îndată ce se zăvora poarta aceea solidă. Faptul acesta mă mulţumi şi mă întorsei în încăpere, unde găsii gazda aşezată lângă tovarăşii mei şi vorbind cu ei în limba arabă.

Curând, gospodina ne aduse câteva felinare, care răspândiră o lumină destul de plăcută; apoi, veni cu o mâncare de pasăre cu arpacaş, care ne potoli foamea.

— Ţinutul acesta pare să fie bogat în păsări, observă Mohammed.

— Foarte bogat, răspunse Mamrahsch. Marea nu-i departe de noi.

— Care mare? întrebai.

— Zeribar.

— Ah, Zeribar, pe fundul căreia se află dispărutul „Oraş al păcatului”, care era construit numai în aur?

— Da, domnule. Ai auzit de el?

— Locuitorii oraşului erau atât de păgâni, încât batjocoreau pe Allah şi pe Profet. Cel Atotputernic le-a trimis un cutremur care a distrus întregul oraş.

— Da, aşa e; ăsta-i adevărul. Dacă te afli pe mare, poţi vedea, uneori, când apune soarele, cum strălucesc pe luciul apei palatele aurite şi minaretul, iar cine-i înzestrat cu harul

divin poate auzi chiar glasul muezinului: „*Hai aal el sallah*. Da, pregăteşte-te de rugăciune!” Apoi poţi vedea pe cei înecaţi năvălind spre moschee, unde se roagă şi se pocăiesc, până când îşi ispăşesc păcatul.

— Tu ai auzit toate astea şi ai auzit, glasul muezinului?

— Nu, dar mi le-a istorisit tatăl nevestei mele. Se afla la pescuit şi a văzut şi a auzit cele ce v-am spus. Dă-mi voie să mă duc să încui poarta. Şi apoi, cred că sunteţi obosiţi şi vreţi să vă culcaţi.

Plecă şi auzirăm curând poarta scârţâind în ţâţâni.

— Master, un om de ispravă! spuse Lindsay.

— Aveţi dreptate. Nu ne-a întrebat nici cum ne cheamă, nici de unde venim, nici unde ne ducem. Asta e adevărata primire prietenoasă a orientalilor.

— Îi voi da un bacşiş bun. *Well!*

Gazda se înapoie şi ne aduse perne şi pături.

— În afară de djiafi, locuiesc şi bebbehi prin ţinutul acesta? îl întrebai.

— Foarte puţini. Djiafii şi bebbehii nu se prea îndrăgesc. Dar nu veţi găsi nici mulţi djiafi, fiindcă s-a mutat pe aici un trib al bilbailor din Persia. Aceştia sunt cei mai sălbatici tâlhari din câţi există şi bănuim că au pus la cale un atac. De aceea, djiafi şi-au luat turmele şi au plecat.

— Şi tu rămâi aici?

— Aşa mi-a poruncit stăpânul.

— Dar netrebnicii aceia te vor prăda!

— Nu vor găsi decât zidurile goale!

— Atunci, se vor răzbuna pe tine.

— Nici pe mine nu mă vor găsi. Marea e înconjurată de trestii şi de mlaştini. Printre ele sunt ascunzători, pe care nici un străin nu-i în stare să le dibăcească. Şi acum, daţi-mi voie să vă las, ca să nu vă tulbur odihna!

— Uşa rămâne deschisă? îl întrebai eu.

— Da. De ce?

— Suntem obişnuiţi să ne păzim pe rând caii; de aceea, am vrea să putem ieşi şi intra oricând.

— N-aveţi nevoie de paznici. Vi-i păzesc eu!

— Bunătatea ta e mai mare decât am fi sperat; dar te rog mult să nu-ţi sacrifici timpul în care trebuie să dormi.

— Sunteţi oaspeţii mei şi Allah îmi porunceşte să veghez asupra voastră. Să vă dăruiască odihnă şi visuri fericite!

Ne bucurarăm din plin de ospitalitatea atât de îndatoritoare a prietenosului kurd din tribul Djiaf. În ziua următoare, când ne trezirăm, gazda noastră ne sfătui să nu călătorim prea mult spre apus, ca să nu dăm de tâlharii din tribul Bilba. Socotea că-i mai nimerit să ajungem cât mai repede la Dijala şi să ne îndreptăm spre pustiul din sud, mergând de-a lungul acestei ape. E adevărat că nu mă simţeam îndemnat să-i urmez sfatul, fiindcă mă gândeam la bebbehi, care s-ar fi putut năpusti asupră-ne, dacă ne-au urmărit. Dar haddedihnii erau atât de încântaţi de îndrumările gazdei, încât în cele din urmă fui nevoit să mă alătur părerii lor.

După ce mulţumirăm şi răsplătirăm pe Mamrahsch şi pe nevasta lui pentru felul călduros cum ne găzduiseră, încălecarăm şi pornirăm. La porunca lui Mamrahsch, ne-au însoţit câţiva djiafi călare. După câteva ore ajunserăm la valea ce se află între Munţii Zagros şi Aroman. Prin valea aceasta străbate vestitul drum Schamian, care face legătura directă dintre Sulemania şi Kirmanşah. Ne oprirăm lângă un pârâiaş.

— Acesta-i pârâul Garran, ne spuse conducătorul însoţitorilor noştri. N-aveţi de mers decât drept înainte, ţinându-vă de cursul apei acesteia, care se varsă în Dijala. Şi acum, drum bun. Allah să vă aibă în paza lui!

Se înapoie cu ai săi şi ramaserăm iar singuri.

În ziua următoare ajunserăm la Dijala, care duce în jos, spre Bagdad. Poposirăm, ca să mâncăm. Era o zi luminoasă şi însorită, pe care n-o voi uita niciodată. În dreapta noastră fremătau valurile fluviului; în stânga se ridica un deal, acoperit cu arţari, platani, castani şi ici-colo câte un corn, iar în faţa noastră un alt deal îngust, al cărui creştet stâncos şi plin de crăpături avea, de jos, înfăţişarea ruinelor unui castel.

Mamrahsch avusese grijă să ne dea la plecare şi câte ceva de-ale gurii; acum însă provizia aceasta era pe sfârşite, aşa că-mi luai arma şi pornii în căutarea vreunui vânat. Colindai vreo jumătate de oră de-a lungul dealului din faţa noastră, dar nu găsii nimic şi mă întorsei în vale. Dar încă nu ajunsei la

prietenii mei care mă aşteptau şi auzii în dreapta o împuşcătură, căreia-i urmă alta. Oare cine o fi tras? Îmi iuţii paşii. Când sosii, dădui numai de englez, Halef şi Allo.

— Unde sunt haddedihnii?

— Să caute vânat, răspunse Lindsay.

Auzise şi el împuşcăturile, dar credea că trăseseră haddedihnii. Răsunară iar două împuşcături, încă una şi după câteva minute alte câteva.

— Pentru numele lui Dumnezeu, repede pe cai! strigai. S-a întâmplat o nenorocire!

Încălecarăm şi pornirăm în goană. Allo venea mai încet în urma noastră, cu caii celor doi haddedihni. Bubuiră iar două împuşcături; apoi, auzirăm pocnituri scurte de pistol.

— E o luptă, zău că-i o luptă! strigă Lindsay. Ne repezirăm spre livada de pe fundul văii, cotirăm după întorsătura dealurilor şi ne aflarăm atât de aproape de câmpul de bătaie, încât izbutirăm să luăm parte numaidecât la luptă.

Pe marginea apei zăceau în iarbă câteva cămile, iar în preajma lor păşteau mai mulţi cai. N-aveam vreme să numărăm animalele. Lângă cămile însă văzui vreo şapte-opt străini, care se apărau împotriva unui număr şi mai mare de kurzi, iar drept înaintea noastră se afla Amad el Ghandur, care se lupta din răsputeri cu o sumedenie de vrăjmaşi ce-l împresuraseră lovindu-i cu patul armei. În imediata lui apropiere zăcea, ţeapăn, Mohammed Emin. Nu-şi mai aveau rost nici întrebările, nici şovăielile. Mă năpustii drept în mijlocul kurzilor, după ce trăsei un foc în aer.

— Uite-l, uite-l! Cruţaţi-i calul! auzii un glas.

Mă uitai şi-l recunoscui... pe şeicul Gasahl Gaboya. Îşi rostise însă ultimul cuvânt. Halef se repezi asupră-i şi-l împuşcă, răsturnându-l de pe cal. Urmă o luptă, a cărei desfăşurare nu mă încumet s-o descriu, fiindcă nu mi-aş fi putut aminti nici eu amănuntele acestei crâncene încăierări chiar îndată după ce se sfârşise. Moartea bătrânului haddedihn ne îndârji pe toţi cei care trăisem atâtea zile plăcute şi atâtea primejdii, încât am fi înfruntat şi o mie de suliţe, fără să şovăim. Ştiu doar că am sângerat, că şi armăsarul meu a sângerat, că au trosnit împuşcături şi că mi-au ţiuit gloanţele pe lângă urechi; că m-am apărat de lovituri

şi împuşcături şi că lângă mine se afla necontenit cineva, care se străduia din răsputeri să primească în locul meu loviturile... credinciosul Halef. Apoi, calul meu se ridică în două picioare din pricina unei împuşcături în gât, dar îşi stăpâni curând durerea şi-şi reluă năvala; după aceasta n-am mai văzut, n-am mal auzit şi n-am mai simţit nimic.

Când îmi revenii în fire, mă uitai la micul meu hagiu. Avea ochii scăldaţi în lacrimi.

— *Hamdulillah*! Slavă lui Allah, trăieşte! A deschis ochii! strigă Halef, peste măsură de fericit. Sidi, ce te doare?

Doream să-i răspund, dar nu puteam. Eram atât de istovit, încât şi pleoapele mi se închiseră, greoaie.

— *Ia Allah, ia Jazik, ia wail* — Vai, moare! îl auzii jelindu-se; apoi, îmi pierdui iarăşi cunoştinţa.

Totuşi, îmi aduc aminte că m-am luptat cu nişte uriaşi. Deodată, arătările acelea înfricoşătoare pieriră; mă învăluia un parfum divin, iar patru mâini calde şi moi mă dezmierdau. Mai visam încă, sau mă trezisem? Deschisei iar ochii.

Înălţimile îndepărtate ale muntelui se înroşeau sub ultimele raze ale soarelui ce cobora spre asfinţit şi deasupra văii începu să se întindă întunericul. Se vedea încă destul de bine, ca să pot distinge frumuseţea celor două chipuri de femei ce stăteau aplecate cu grijă asupra mea.

— *Dirigha, bija* — Vai, să plecăm! spuse una din ele în limba persană.

Amândouă îşi traseră voalurile pe faţă şi fugiră.

Încercai să mă ridic şi reuşii doar să mă aşez mai bine; atunci însă-mi dădui seama că eram rănit la picior. Cum aflai mai târziu, fusesem împuns cu o suliţă. Mă durea tot corpul. Mi se părea că am fost tras pe roată. Rana era pansată cu foarte multă grijă şi parfumul pe care-l simţisem înainte mă mai învăluia şi acum.

Halef se apropie şi-mi spuse:

— *Allah kerihm* — Dumnezeu e milostiv. Ţi-a redat viaţa. Fie veşnic lăudat!

— Cum ai scăpat tu, Halef? îl întrebai cu glas stins.

— Foarte bine, sidi. Am doar o împuşcătură în partea de sus a piciorului. Mi la găurit un glonte.

— Dar englezul?

— Are o zgârietură de glonte la cap şi i-au fost tăiate două degete ale mâinii stângi.

— Bietul Lindsay! Ceilalţi?

— Allo a fost lovit zdravăn, dar n-a pierdut sânge.

— Amad el Ghandur?

— Nu-i rănit, dar nu vorbeşte.

— Şi tatăl său?

— A fost omorât. Allah să-l primească în rai!

Halef tăcu şi eu făcui acelaşi lucru. Confirmarea morţii bătrânului meu prieten mă impresiona profund. Abia după o pauză destul de lungă, îl întrebai pe Halef:

— Ce-i cu armăsarul meu?

— Are răni dureroase, dar nu primejdioase. Nu ştii cum s-au întâmplat lucrurile. Vrei să-ţi povestesc?

— Nu acum. Mai întâi vreau, să încerc să merg la ceilalţi. Dar de ce am zăcut atât de departe de voi?

— Fiindcă femeile persanului doreau să te îngrijească şi să te panseze. Trebuie să fie un om de seamă şi foarte bogat. Am aprins focul şi-l vei găsi în preajma lui.

Încercarea de a mă ridica îmi pricinui oarecare dureri, dar cu ajutorul lui Halef izbutii să le înfrâng şi să merg. Nu departe de locul unde zăcusem ardea un foc, spre care mă conduse Halef. Dădui numaidecât de englezul meu înalt.

— *Behold*, dumneavoastră sunteţi, master?! Aţi dat năvală straşnică, dar mi se pare că v-aţi cam zdrobit coastele, hai? Când v-am văzut ţeapăn, credeam că aţi murit!

— Cum vă simţiţi? Văd că sunteţi rănit la cap şi la mână.

— Am o zgârietură tocmai în locul unde bănuiesc frenologii că se află raţiunea. Mi-au dispărut câteva fire de păr şi o bucăţică de os: dar nu face nimic. *Yes!* E drept că mi-au zburat şi vreo două degete, dar n-aveam atât de mare nevoie de ele!

Odată cu englezul, se ridicase şi altcineva de lângă foc. Era un bărbat robust, de o statură impunătoare. Purta nişte pantaloni lungi şi foarte largi din mătase roşie, o priahan[1] din mătase albă şi o alkalik[2] ce-i ajungea până dincolo de

---

[1] Cămaşă.

[2] Un fel de cămaşă mai lungă.

genunchi. Peste ea avea o kaba[1] din mătase de culoare albastru-închis şi o altă balaputş[2] de aceeaşi culoare. De un brâu din kaşmir fin legat în jurul şoldurilor, atârna o sabie scumpă, alături de care scânteiau mânerele aurite a două pistoale, al unui pumnal şi al unei kinsşal[3]. În picioare purta cizme de călărie făcute din piele de oaie, în jurul cărora era înfăşurat un şal scump cu dungi albe şi albastre.

Bărbatul acesta se îndreptă spre mine, se înclină şi-mi spuse:

— *Mi newahet kjerdem tura* — te salut cu prietenie!

— *Mi scheker kjerdem tura* — îţi mulţumesc! îi răspunsei, înclinându-mă tot atât de respectuos.

— *Emir, neberj azmaî* — emire, eşti un luptător iscusit!

— *Puradarem tu* — sunt fratele tău!

— *Vafazdarera tu* — sunt prietenul tău!

Ne strânserăm mâinile; apoi avu amabilitatea să-mi spună:

— Ştiu cum te cheamă, pe mine te rog să mă numeşti Hassan Ardşir-Mirza şi să mă socoteşti drept sluga ta!

Avea titlul „Mirza”, pe care îl poartă prinţii persani; prin urmare era, în tot cazul, o personalitate deosebită.

— Primeşte-mă şi pe mine sub conducerea ta! îi răspunsei.

— Aceşti inşi sunt supuşii mei; îi vei cunoaşte.

Şi-mi arătă patru bărbaţi ce stăteau plini de respect la o oarecare depărtare; apoi urmă:

— Eşti stăpânul taberei. Ia loc.

— Mă supun dorinţei tale; dar îngăduie-mi mai întâi să-mi onorez prietenul meu omorât în luptă.

În vecinătatea focului zăcea cadavrul lui Mohammed Emin. La căpătâi stătea nemişcat fiul său, Amad. Mă dusei spre el. Bătrânul haddedihn fusese lovit de un glonte în frunte, iar barba lui albă şi lungă era înroşită de sângele ce ţâşnise dintr-o rană adâncă, făcută de alt glonte în gât. Îngenuncheai, mut de durere. După o bucată de vreme, când îmi putui potoli oarecum mâhnirea, pusei mâna pe braţul lui

---

[1] Haină.

[2] Haină din lână subţire.

[3] Sabie scurtă.

Amad.

— Amad el Ghandur, împărtăşesc durerea ta!

Nu-mi răspunse şi nu se mişcă. Mă străduii să-i uşurez durerea prin cuvinte de mângâiere, dar nu izbutii. Pierderea tatălui său îl împietrise, prefăcându-l parcă într-o statuie. Mă întorsei lângă foc, alături de persan. Era să mă împiedic de cărbunarul nostru, care zăcea cu faţa la pământ şi se văieta încet.

Îl cercetai; nu era rănit grav, dar căpătase câteva lovituri, care îi pricinuiau încă dureri. Îl calmai uşor.

Nici Hassan Ardşir-Mirza nu era rănit, dar oamenii lui fuseseră loviţi sălbatic; cu toate acestea, nici unul dintre ei nu avea dureri insuportabile.

— Emire, îmi spuse persanul, când mă aşezai lângă el, ai sosit tocmai la vreme; ai fost salvatorul, nostru al tuturor!

— Mă bucur că ţi-am putut fi de folos! Îngăduie-mi mai întâi să aflu ce o mai important. Au fugit kurzii?

— Da! Am trimis în urma lor doi slujitori, care să-i supravegheze. Erau peste patruzeci de inşi. Au pierdut foarte mulţi, pe când noi avem numai un singur mort de plâns, prietenul tău. Încotro vă îndreptaţi, emire?

— Spre ţinuturile locuite de haddedihni, de partea cealaltă a Tigrului. Am fost nevoiţi să facem un ocol.

— Drumul meu duce spre sud. Am auzit că ai fost prin Bagdad.

— Foarte puţină vreme.

— Cunoşti drumul până acolo?

— Nu, dar e uşor de găsit.

— Dar cel de la Bagdad la Kerbela?

— Tot atât de uşor. Vreau să văd şi eu mormântul lui Hossein.

Vestea aceasta îmi trezi interesul în chip deosebit. Era un şiit. Începusem să nutresc dorinţa de a face împreună cu el această călătorie atrăgătoare.

— Dar de ce mergi prin munţi? îl întrebai.

— Ca să scap de tâlharii arabi, care cutreieră drumurile străbătute de pelerini, în goană după pradă.

— De aceea ai căzut în mâinile kurzilor. Vii de la Kirmanşah?

— De mai departe. Poposisem ieri aici. Unul din slujitorii mei se dusese în pădure şi văzuse pe kurzi venind în goană mare. Şi aceştia l-au văzut şi l-au urmărit până în tabăra, năpustindu-se asupra noastră, în timpul luptei, în care credeam că vom fi înfrânţi, apăru bătrânul acela viteaz, care zace acum la pământ. După ce împuşcă doi kurzi şi-i răsturnă, se aruncă în luptă. Atunci veni fiul său, care-i tot atât de viteaz, dar tot am fi fost înfrânţi, dacă n-ai fi apărut tu. Emire, îţi aparţine viaţa mea şi tot ce am. Hai să ne facem împreună drumul, atât cât ne stă în putinţă!

— Şi eu aş dori să putem împlini acest gând. Dar avem un mort şi suntem răniţi. Pe cel mort trebuie să-l îngropăm şi apoi trebuie să rămânem, fiindcă ne vor năpădi frigurile obişnuite răniţilor.

— Voi rămâne şi eu, fiindcă şi slujitorii mei sunt răniţi.

În timp ce vorbeam, îmi adusei aminte că încă nu-l zărisem pe Doyan. Îl întrebai pe englez, dar îmi răspunse că nu ştie unde-i câinele. Halef îl văzuse pe Doyan învălmăşit printre luptători, dar după aceea îl pierduse din ochi.

Slujitorii persanului aduseră o sumedenie de provizii şi pregătiră o masă îmbelşugată. După ce mâncarăm, mă ridicai şi pornii în recunoaştere în jurul taberei şi în căutarea lui Doyan. Halef mă întovărăşi. Mai dădurăm o raită pe la cai. Bietul armăsar era trântit la pământ, în afară de împunsătura unei suliţe, avea şi o zgârietură pricinuită de un glonte care-l atinsese în treacăt. Halef îl pansase, aşa cum se pricepuse. Cămilele zăceau în apropiere. Erau cinci şi rumegau alene, dar se întunecase şi abia le putui deosebi. Lângă ele se aflau poverile pe care le purtaseră, iar la oarecare depărtare se zăreau locuinţele celor, două femei care fugiseră când deschisesem ochii.

— Tu m-ai văzut când m-am prăbuşit, Halef. Ce-a urmat?

— Credeam că eşti mort, sidi şi asta mi-a dat o înverşunare şi mai mare. Şi englezul voia să te răzbune, aşa încât tâlharii nu ni s-au mai putut împotrivi. Persanul e un bărbat foarte viteaz şi slujitorii lui îi seamănă.

— Aţi luat şi vreo pradă?

— Arme şi câţiva cai pe care nu i-ai băgat de seamă din pricina întunericului. Persanul a poruncit să se arunce morţii

în apă.

— Nu erau cumva şi răniţi printre ei?

— Nu ştiu. După luptă, te-am examinat şi am simţit, că-ţi bate inima. Am vrut să te pansez, dar persanul nu m-a lăsat. A poruncit să fii dus la locul unde te-ai trezit mai adineauri şi unde te-au pansat cele două femei.

— Ce ştii despre ele?

— Una-i soţia şi cealaltă sora persanului. Au o slujnică bătrână, care mestecă toată ziua curmale.

— Dar persanul? Ce ştii despre el?

— N-am putut afla mare lucru. Servitorii nu spun nimic şi cred că le-a interzis stăpânul lor să-i divulge identitatea. Cred...

— Opreşte-te! îl întrerupsei. Ia ascultă!

Ne îndepărtasem atât de mult de tabără, încât glasurile celor de acolo nu mai ajungeau până la noi. În jurul nostru domnea o linişte profundă. În timp ce Halef rostise ultimul cuvânt, mi se păruse că aud un lătrat cunoscut. Ne oprirăm şi ciulirăm urechile. Într-adevăr, acum auzii limpede lătratul furios al ogarului meu care mă vestea astfel că a înşfăcat un vrăjmaş. Dar nu eram încă dumirit asupra locului unde se afla câinele.

— Doyan! strigai cât putui de tare.

Câinele îmi răspunse cu un lătrat care-mi dădu să înţeleg că se află în tufişurile ce acopereau povârnişurile dealului. Începurăm să ne căţărăm cu băgare de seamă. Ca să fiu sigur că n-am greşit drumul, îmi strigam câinele din când în când, iar el îmi răspundea. În sfârşit, auzirăm scheunatul scurt şi şuierător, prin care obişnuia să-şi arate bucuria şi continuarăm drumul cu mai multă uşurinţă. Un kurd zăcea la pământ, iar peste el stătea nemişcat bravul animal, gata să-l sfâşie. Nu-i putui recunoaşte trăsăturile, dar căldura corpului său îmi arătă că trăieşte, cu toate că nu se mişca.

— Doyan, înapoi!

Câinele mă ascultă şi-l ajutai pe kurd să se scoale.

Din suspinul lui adânc de uşurare, înţelesei că fusese copleşit de o teamă într-adevăr neobişnuită. Începui să-l descos şi aflai că e un kurd din tribul Soran. Întrucât ştiam că soranii şi bebbehii se duşmănesc de moarte, bănuii că trebuie

să fie un bebbeh şi se dă drept soran, ca să se salveze.

De aceea îl întrebai:

— Ce cauţi pe aici şi în halul ăsta, dacă eşti cu adevărat un soran?

— Eşti probabil un străin, îmi răspunse, dacă îmi pui o asemenea întrebare. Soranii au fost mari şi puternici. Locuiau la sud de Bulba şi cuprindeau triburile Rumrnok, Manzar, Piran şi Namash. Aveau centrul în Harir, cea mai frumoasă localitate din Kurdistan. Dar Allah nu-i mai ocroti, aşa încât le pieri puterea de a se mai împotrivi duşmanilor. Ultima tabără şi-o înjghebară în ţinutul Keuh Landschiak. Atunci năvăliră bebbehii şi nimiciră totul. Turmele fură prădate, femeile şi fetele răpite, iar bărbaţii, tinerii şi copiii ucişi. Au scăpat foarte puţini, care s-au răspândit în întreaga lume sau rătăcesc în singurătate. Dintr-aceştia sunt şi eu. Locuiesc colo sus, printre stânci. Soţia mi-a murit, fraţii şi copiii au fost ucişi, N-am nici măcar un cal, ei, doar un cuţit şi o carabină. Azi am auzit împuşcături şi am coborât să privesc lupta. I-am văzut pe duşmanii mei, bebbehii şi mi-am luat carabina. Ajuns după copaci, am trântit destui la pământ. Ai putea găsi încă în piepturile lor gloanţele pe care le-am tras. I-am ucis, fiindcă-i urăsc şi fiindcă voiam să-mi fac rost de un cal. Dar câinele ăsta m-a observat că trag şi m-a luat drept duşman. S-a năpustit asupră-mi. Îmi căzuse cuţitul, iar arma nu era încărcată. Am încercat să-l ţin deoparte cu ţeava întinsă spre el şi să fug, dar m-a ajuns şi m-a trântit. Mi-am dat seama că m-ar sfâşia, dacă aş face vreo mişcare, aşa că am rămas liniştit, până când aţi venit. Am trăit nişte ceasuri îngrozitoare!

Omul acesta spunea adevărul. Trebuia să fiu prevăzător, însă.

— Vrei să ne arăţi locuinţa ta? îl întrebai.

— Da. E o colibă din crengi şi muşchi, cu un pat din iarbă şi frunză; altceva nu veţi avea de văzut.

— Unde ţi-e arma?

— Trebuie să fie aproape.

— Caut-o!

Se duse s-o caute, în timp ce noi rămaserăm pe loc.

— Sidi, îmi şopti Halef, o să fugă!

— Numai dacă-i un bebbeh. Dar dacă-i un soran, se va întoarce şi atunci putem să avem încredere în el.

Nu aşteptarăm mult şi-l auzirăm strigând:

— Veniţi încoace, domnule! Mi-am găsit şi cuţitul şi carabina.

Coborârăm spre el. Se părea aşadar că-i un om cinstit.

— Însoţeşte-ne până la tabără, îi spusei.

— Bucuros, domnule! îmi răspunse. Dar n-am să pot vorbi cu persanul, fiindcă nu cunosc decât limba kurdă şi limba hagarilor[1].

— Cunoşti bine araba?

— Da. Am coborât până la mare şi până departe, dincolo de Eufrat. Ştiu toate ţinuturile şi drumurile de pe aici.

Mă bucurai că găsisem un asemenea om, care ne putea fi de folos. Apariţia lui stârni vâlvă în tabără; dar Amad el Ghandur fu mai impresionat decât toţi, fiindcă străinul îl smulse din toropeala care-l copleşise.

Tânărul şeic al haddedihnilor îl luă drept un bebbeh şi puse mâna pe pumnal. Îl apucai de braţ şi-i spusei că străinul e un duşman al bebbehilor şi se află sub ocrotirea mea.

— Un duşman al bebbehilor? Îi cunoşti? Le ştii drumurile? întrebă pe kurdul-soran.

— Le cunosc, răspunse străinul.

— Bine. Vom sta de vorbă mai târziu.

Rostind aceste cuvinte, Amad el Ghandur se întoarse şi se aşeză iar lângă cadavrul tatălui său. Arătai persanului cum găsisem pe kurdul-soran şi-i obţinui consimţământul ca omul acela să rămână în tabăra noastră.

După câtva timp se înapoiară servitorii persanului, care ne vestiră că bebbehii merseseră o bucată de drum spre sud şi făcuseră apoi un ocol, îndreptându-se spre dealurile din Merivan. Prin urmare, nu mai aveam să ne temem de ei. După ce luarăm toate măsurile de prevedere, împreună cu persanul şi servitorii săi ne duserăm să ne culcăm.

Îl căutai pe Amad el Ghandur şi-l rugai să se odihnească şi el, deoarece avea atâta nevoie.

— Odihnă? îmi răspunse. Emire, numai unul singur are odihnă: mortul acesta. Din păcate, nu se va odihni în cavoul

[1] Arabilor.

haddedihnilor, dus la groapă de copiii tribului său, care îl jelesc. Va zăcea aici, în pământul străin peste care pluteşte blestemul lui Amad el Ghandur. Se mutase, ca să mă întovărăşească în patrie. Crezi că voi revedea patria, înainte de a mă fi răzbunat? I-am văzut pe amândoi: pe acel care l-a lovit şi pe acel care i-a străpuns cu un glonte fruntea înaltă. Au fugit, dar îi cunosc şi-i voi trimite în fundul iadului!

— Îţi înţeleg necazul şi-ţi simt durerea; dar te rog să-ţi cruţi lumina ochilor. Vrei să porneşti în urmărirea bebbehilor, ca să răzbuni moartea tatălui tău. Te-ai gândit la însemnătatea unei astfel de fapte?

— Mi-o porunceşte răzbunarea sângelui şi sunt dator să mă supun. Eşti creştin, emire şi nu ne înţelegi.

Tăcu şi după câteva clipe mă întrebă:

— Mă vei însoţi emire, în urmărirea bebbehilor?

Îi făcui semn că nu sunt de acord, iar el îşi plecă trist capul şi-mi spuse:

— Ştiam că Allah a creat astfel pământul, încât să nu existe pe el nici prietenie adevărată, nici recunoştinţă.

— Atâta doar că ai o părere greşită despre prietenie şi recunoştinţă, îi răspunsei. Gândeşte-te la întâmplările prin care am trecut şi recunoaşte că m-am dovedit un prieten sincer al tatălui tău. Sunt gata să te însoţesc până în ţinuturile şammarilor, punându-mi viaţa în primejdie, dar tot ca un prieten adevărat sunt dator să te opresc, pentru a nu înfrunta o primejdie pe care ţi-o poţi cruţa.

— Îţi spun încă o dată: eşti creştin, aşa că vorbeşti şi faci totul ca un creştin. Chiar Allah vrea să-mi răzbun tatăl, fiindcă mi-a trimis astă-seară, prin tine, prilejul de a o face. Şi acum, te rog să mă laşi singur!

— Îţi îndeplinesc dorinţa, dar pretind să nu iei nici o hotărâre, înainte de a mi-o împărtăşi.

Se întoarse, fără să-mi răspundă. Bănuii că a şi luat o decizie şi se teme că-l voi împiedica să şi-o aducă la îndeplinire, astfel că m-am hotărât să-l supraveghez necontenit şi cu toată atenţia.

În ziua următoare, când m-am trezit, l-am văzut în acelaşi loc, lângă cadavrul tatălui său. Kurdul-soran era alături. Cele două suflete îndurerate îşi destăinuiau păsurile şi-şi

întocmeau desigur planurile. Şi ceilalţi se treziseră. Persanul vorbea cu cele două femei, acoperite de văluri dese.

— Emire, vreau să-mi îngrop tatăl. Mă vei ajuta? mă întrebă Amad el Ghandur.

— Da. Unde vrei să-l îngropi?

— Omul acesta spune că sus, între stânci, ş-ar afla un loc, pe care-l scaldă soarele dimineaţa, când răsare şi seara, când apune. Vreau să văd locul ăsta.

— Te voi însoţi, îi răspunsei.

Cum mă zări, persanul veni spre mine să-mi dea „bună-dimineaţa”, iar când află ce hotărâsem, ne rugă să-i îngăduim ca să vină cu noi. Pe creasta muntelui era un bloc de stâncă şi ne hotărârăm să facem acolo groapa. În vecinătate se afla coliba sărăcăcioasă a kurdului-soran, iar ceva mai departe era un loc liber, care se potrivea de minune pentru închegarea unei tabere, cu atât mai mult cu cât avea şi un izvor. Căzurăm de acord să ne aducem aici animalele şi toate calabalâcurile.

Întâmpinarăm oarecare greutăţi, dar izbutirăm să ne cărăm toate lucrurile. În timp ce aceia dintre noi care scăpaseră teferi sau erau răniţi uşor preluară sarcina îngropării bătrânului haddedihn, ceilalţi construiră pentru femei o colibă acoperită, care fu despărţită de partea destinată bărbaţilor printr-un perete de crengi strâns alăturate. Întrucât caii nu pot îndura duhoare cămilelor, îi separarăm de ele.

La amiază, tabăra era aranjată perfect. Persanul se aprovizionase din belşug cu făină, cafea, tutun şi alte lucruri utile. Vânat găseam din belşug, aşa că eram sigur că nu vom duce lipsă de nimic.

Monumentul ridicat în amintirea lui Mohammed Emin fu terminat mai târziu. Avea înfăţişarea unui con de piatră înalt de opt picioare, cu o scobitură prin care urma să fie aşezat cadavrul, la apusul soarelui, însuşi Amad el Ghandur făcu pregătirile necesare îngropării, cu toate că regulile credinţei sale îl opreau de la o asemenea faptă, privită drept o înjosire.

Soarele începea să coboare, când micul cortegiu funerar porni spre groapă. În frunte păşeau Allo şi kurdul-soran, care purtau cadavrul pe o targa de crengi. Ceilalţi mergeau câte

doi în urma lor, iar Amad el Ghandur ne aştepta în faţa gropii. Intrarea monumentului era îndreptată spre vest–sud-vest, adică spre Kibla din Mecca, astfel că atunci când fu aşezat cadavrul, chipul lui Mohammed Emin era şi el îndreptat în aceeaşi direcţie în care profetul musulmanilor primise revelaţiile îngerului.

Amad el Ghandur păşi spre mine cu chipul palid şi mă întrebă:

— Emire, deşi eşti creştin, ai fost în oraşul sfânt şi cunoşti Cartea sfântă. Vrei să arăţi prietenului mort cât l-ai preţuit, citindu-i rugăciunea cuvenită?

— Desigur.

— Să începem.

Îngenunchearăm cu toţii, rostind tăcut rugăciunea. Apoi, ne ridicarăm şi ne aşezarăm în semicerc în jurul monumentului.

Era un moment solemn şi foarte trist. Corpul lui Mohammed Emin se afla pe locul ultimei odihne. Amurgul îşi trimitea razele purpurii deasupra chipului său palid ca marmura, iar adierea vântului îi flutura barba albă.

Amad el Ghandur se întoarse în direcţia în care se afla Mecca, îşi ridică mâinile împreunate şi rosti:

— În numele Dumnezeului îndurător! Lăudat şi iubit fie Dumnezeu, stăpânul lumii, care va stăpâni şi la Judecata de Apoi. Pe tine vrem să te slujim şi pe tine venim să te implorăm, îndrumă-ne pe drumul cel drept, pe drumul celor ce se bucură de binecuvântarea ta, iar nu pe drumul celor pe care eşti mânios, nici pe drumul celor rătăciţi!

Atunci, ridicai şi eu mâinile ca el şi rostii din Cartea sfântă următorul capitol, intitulat „Învierea”:

„În numele Dumnezeului milostiv! Jur în Ziua învierii şi jur pe suflet, care se învinuieşte pe sine însuşi: omul vrea într-adevăr să creadă, că într-o zi nu-i vom strânge laolaltă oasele? Negreşit, îi vom alătura până şi cele mai mici oscioare ale degetelor sale. Cu toate acestea, omul vrea să tăgăduiască totdeauna chiar ceea ce se află în faţa sa. El întreabă: «Dar când va fi oare Ziua Învierii?» Când ochiul i se va întuneca şi când se va întuneca luna şi când se vor întâlni

soarele şi luna în ziua aceea omul va întreba: «Unde, se poate găsi oare un loc de refugiu?» dar va fi în zadar, fiindcă nu există nici un loc de salvare. Iubiţi prea mult viaţa trecătoare şi nu vă gândiţi la cea de mai târziu! În ziua aceea unele chipuri vor străluci şi-şi vor putea privi Stăpânul, dar altele vor vădi o tristeţe fără margini, fiindcă vor fi scăldate într-o mâhnire adâncă. Fără îndoială! Sufletul unui asemenea om i se urcă în ceasul morţii până la beregată, iar cei din jurul lui se întreabă: «Cine-i va aduce băutura fermecată, care-l mântuie?» Fiindcă a venit vremea plecării. Zace cu picioarele alăturate şi va fi dus în ziua aceea în fata Judecătorului său, în care n-a crezut şi căruia nu i s-a rugat. De aceea, vai ţie, vai! Şi încă o dată vai ţie, vai! Crede oare omul că i se va da deplină libertate? Nu-i doar un grăunte zvârlit? Din el l-a plămădit Dumnezeu şi l-a făcut om. Acel care a făcut asta nu-i oare în stare să-l trezească la o nouă viaţă?"

Mă întorsei apoi spre corpul ţeapăn al bătrânului şi rostii:

„Allah il Allah! Nu există decât un singur Dumnezeu şi noi toţi suntem copiii lui. Ne îndrumă cu mâna lui şi ne ţine pe toţi la dreapta lui. Ne-a făcut fraţi şi ne-a trimis pe pământ, ca să-l slujim şi să ne bucurăm în armonie de îndurarea şi bunătatea lui. El lasă corpul să se dezvolte şi sufletul să crească, până când îi stăpâneşte dorinţa de a se înălţa, spre cer. Atunci trimite îngerul morţii să-l descătuşeze şi să-l ducă la fântâna din care se poate bea apa vieţii veşnice. Atunci, sufletul a scăpat de durere şi mâhnire şi nu bagă în seamă jalea celor care plâng corpul nemişcat. Aici zace hagi Mohammed Emin Ben Abdul Mutaher es Leim Ibn Abu Merwem Başar e Şohanak, viteazul şeic al haddedihnilor din tribul Eş şammar. Era un om iubit de Allah. Pe limba lui nu s-a răsfăţat niciodată minciuna, iar mâna lui a semănat binefaceri departe, în colibele în care domnea sărăcia. În toate sfaturile era un înţelept; în toate luptele, un viteaz; a fost prieten oricărui prieten; a fost temut de vrăjmaşi, dar stimat de toţi cei care îl cunoşteau. De aceea, Allah n-a voit ca el să moară în întunecimea cortului, ci a trimis pe Abu Dşajah să-l cheme în toiul luptei, de lângă vitejii care se află acum în jurul lui.

Acum ţărâna se întoarce în ţărână. Privirea, lui e îndreptată spre Mecca, Oraşul aurit, dar sufletul său se înalţă spre îndurarea şi măreţia, pe care nu le poate pătrunde nici un ochi muritor. A lui este viaţa, iar a noastră e mângâierea că vom sta cândva alături de el, adică atunci când va veni Isa Ben Marryam[1] *să judece viii şi morţii!”*

Acum, Allo şi kurdul-soran păşiră spre groapă, ca s-o acopere. Voiam să rostesc alte câteva cuvinte, când persanul îmi făcu un semn. Se apropie şi spuse următoarele:

„În numele Dumnezeului îndurător! Când se va deschide cerul şi se vor împrăştia stelele, când se vor amesteca apele şi se vor întoarce mormintele, atunci fiece suflet îşi va da seama ce a făcut şi ce a uitat să facă. Aşa este şi cu toate acestea tăgăduiesc Ziua Judecăţii din urmă. Dar asupra tuturor veghează paznici, care înseamnă totul şi văd tot ce făptuiţi. Cei drepţi vor dobândi raiul, iar cei răi vor avea parte de suferinţele iadului. În ziua aceea, nici un suflet nu poate face nimic pentru altul, fiindcă în ziua aceea stăpâneşte şi porunceşte numai Dumnezeu!”

Trebuia să urmeze rugăciunea de încheiere. Voiam s-o rostesc şi pe aceasta, dar Halef păşi spre groapă. În ochii micului şi bravului hagiu străluceau lacrimi, iar glasul îi tremură, când spuse:

— Vreau să mă rog!

Îngenunche, îşi împreună mâinile şi rosti următoarele:

„Aţi auzit că suntem cu toţii fraţi şi că Allah ne va aduna pe toţi laolaltă în Ziua Judecăţii. Acolo, soarele a coborât şi a apus, iar mâine se va înălţa iar; aşa ne vom trezi şi noi acolo, sus, după ce vom fi murit aici, pe pământ. O, Allah, lasă-ne să fim printre cei care sunt vrednici de îndurarea ta şi nu ne despărţi de acei pe care i-am iubit. Eşti atotputernic şi poţi împlini şi ruga aceasta!”

A fost o înmormântare cu adevărat neobişnuită. Un

[1] Iisus.

creştin, doi sunniţi şi un şiit vorbiseră la mormântul unui musulman, fără ca Mahomed să-şi trimită fulgerele, în ce mă privea, credeam că nu săvârşesc nici un păcat, luându-mi rămas-bun de la prietenul meu mort, în limba pe care o vorbise în viaţă; dar faptul că şi persanul vorbise era o dovadă că întrecea cu mult pe musulmani în ce priveşte bunătatea sufletului său. Pe Halef l-aş fi putut îmbrăţişa pentru puţinele şi frumoasele lui cuvinte. Ştiam de mult că, fără să-şi dea seama, era doar în aparenţa musulman. Lăuntric, însă, era creştin.

Ne pregătirăm să plecăm. Atunci, Amad el Ghandur îşi trase pumnalul şi tăie o bucăţică din piatra funerară, vârând-o în buzunar. Ştiam ce înseamnă fapta aceasta şi eram încredinţat că nici o fiinţă omenească nu va fi în stare să-l convingă să renunţe la răzbunarea pe care o plănuise. În tot cursul serii nu mănâncă şi nu bău nimic, nu luă parte la convorbirile noastre şi nu-mi adresă nici mie vreun cuvânt. Îmi răspunse doar la o singură observaţie:

— Ştii, îi spusei, Mohammed Emin şi-a primit armăsarul. Acum, e al tău.

— Prin urmare, am dreptul să-l dăruiesc iar?

— Fără îndoială.

— Ţi-l dăruiesc.

— Nu-l primesc.

— Atunci te voi sili să-l iei!

— Crezi că vei putea?

— Vei vedea. *Leilkum saade* — noapte bună!

Îmi întoarse spatele şi plecă. Îmi dădui seama că venise timpul să-i urmăresc mişcările cu şi mai multă luare-aminte ca până acum. Dar lucrurile aveau să se întâmple altfel decât îmi închipuiam. Era o seară cu adevărat posomorâtă. Persanul se retrăsese în încăperea despărţită prin peretele de crengi. Oamenii lui flecăreau iar eu şedeam tăcut, împreună cu Halef şi englezul, lângă izvorul la care ne străduiam să ne răcorim rănile ce ne pricinuiau fierbinţeli. Datorită temperaturii, mă scutură un fior rece. Se apropiau frigurile rănilor.

Petrecui o noapte grea, dar firea mea vânjoasă nu se lăsă doborâtă. Mi se părea că simt cum îmi curge prin vine fiece picătură de sânge. Pe jumătate treaz, pe jumătate visând sau

având halucinaţii, mă zvârcoleam dintr-o parte într-alta; stăteam de vorbă cu o sumedenie de inşi pe care mi-i scotea la iveală închipuirea şi-mi dădeam totuşi seama că nu-i decât o amăgire. Abia spre ziuă căzui într-un somn adânc, din care mă trezii... abia spre seară. Parfumul de care am mai pomenit mă învălui iar, dar în locul celor două perechi de ochi frumoşi, privirea-mi căzu pe umflătura de pe nasul englezului.

— Ei, vă simţiţi mai bine? mă întrebă el.

— Cred că da. Cum? A apus soarele? Până acum am dormit?

— Bucuraţi-vă, doamnele vă poartă de grijă. V-au trimis nişte picături de leac. Iar Halef vi le-a picurat pe rană. Apoi a venit chiar una din ele şi v-a turnat nu ştiu ce leac printre dinţi. Cred că nu era vreun rachiu!

— Care dintre ele a fost?

— Ştiu eu?! Una dintre ele! Cealaltă a rămas acolo. Dar poate că a fost cealaltă şi a rămas astălaltă, habar n-am!

— Spuneţi-mi: a fost aceea cu ochii albaştri, sau cu ochii negri?

— Nu m-am uitat la ochii ei. Nu vezi că se învelesc şi se leagă de parcă ar fi un pachet? Cred totuşi că o fi fost aceea cu ochii albaştri.

— Ce te face să crezi că a fost ea?

— Fiindcă v-aţi întors cu un ochi vânăt de acolo. Dar mi se pare că v-aţi înzdrăvenit de-a binelea!

— Desigur. Mă simt într-adevăr foarte bine.

— Şi mie mi-e bine. Mi-am turnat şi eu picături pe răni şi nu mai simt nici o durere. Straşnice picături! Vreţi să mâncaţi?

— Aveţi ceva să-mi daţi? Am o foame de lup.

— Fireşte că da. Albastra v-a trimis. Sau poate că v-a trimis cea neagră.

Lângă mine se afla o minunată tabah[1] de argint, pe care se aflau: carne acră şi fel de fel de mazih[2]. Alături era o tşidan[3], care în loc să fie umplută cu ceai, era plină eu bulion cald de carne.

---

[1] Tavă.

[2] Dulciuri.

[3] Cană de ceai.

— Se pare că doamnele au ştiut că mă voi trezi înainte de răcirea bulionului, spusei.

— Cana asta vă aşteaptă de la prânz. După ce s-a răcit bulionul, au trimis-o pe bătrână să-l ia şi l-au încălzit iar. Văd că aveţi mare trecere la ele!

Mă uitai în jur. În apropiere, îl văzui pe Halef dormind, în afară de el, nu mai era nimeni.

— Unde-i persanul? întrebai.

— Cu femeile. Azi dimineaţă a plecat şi a împuşcat o căprioară. Aşa că ceea ce beţi e bulion din carne de căprioară.

— Fiindcă-i pregătit de nişte mâini pricepute, are un gust minunat.

— De unde ştii că nu l-a făcut bătrâna! *Yes!*

— Unde-i Amad el Ghandur?

— A plecat dis-de-dimineaţă la plimbare, pe cal.

Tresării şi strigai:

— Prin urmare, tot a plecat nechibzuitul!

— Cu cărbunarul şi cu celălalt, kurdul-soran. *Yes!*

Ah, acum înţelegeam de ce spusese că Allah însuşi i-a trimis mijlocul de a se răzbuna. Kurdul-soran, care era de asemenea un duşman de moarte al bebbehilor, putea să-i fie tălmaci. Cu toate acestea, nefericitul haddedihn era de plâns. Puteam pune rămăşag ca nu se va înapoia niciodată la tribul său. Nu era posibil să pornesc după el. Mai întâi, fiindcă nu eram de acord să devenim ucigaşi, de hatârul unui ins care voia să se răzbune.

— A încălecat pe armăsar? întrebai eu.

— Pe armăsar? Nu. Pe alt cal. Armăsarul e aici, răspunse Lindsay.

Aşadar, mi-o făcuse! Acesta era mijlocul la care se gândise Amad el Ghandur, când îmi spusese că mă va sili să-mi iau îndărăt armăsarul! În clipa aceea, nu ştiam bine dacă trebuie să mă bucur sau să mă supăr. Cu atât mai mult, cu cât dispariţia haddedihnului era o ispravă, care nu mă putea lăsa nepăsător; îmi dădeam seama că nu-mi voi putea dobândi liniştea prea repede.

— Aşadar a plecat şi Allo? întrebai. Şi cu plata ce i se cuvenea, cum rămâne?

— A renunţat la ea. Dar mă necăjeşte acest fapt! N-am nevoie de daruri de la un cărbunar!

— Liniştiţi-vă, *sir!* Are un cal şi o puşcă, aşa că-i plătit destul, chiar prea mult. Şi apoi — cine ştie ce i-o fi făgăduit haddedihnul! Halef doarme de mult?

— S-a culcat odată cu dumneavoastră.

— Cred că somnul e cel mai bun leac! Dar înainte de orice, aş vrea să mănânc.

De-abia reuşisem să mi potolesc foamea, când apăru Hassan Ardşir-Mirza. Voiam să mă ridic, dar el mă aşeză, punându-mi mâna pe umăr.

— Nu te scula emire şi mănâncă! E cel mai important lucru pe care se cuvine să-l săvârşeşti. Cum te simţi?

— Mulţumesc, foarte bine!

— Ştiam. Ai scăpat de friguri. Şi acum, îngăduie să-mi îndeplinesc o însărcinare. Amad el Ghandur a venit la mine. Mi-a povestit multe despre voi şi despre el însuşi, aşa încât vă cunosc tot atât de bine, cum vă cunoaşte şi el. A pornit în urmărirea bebbehilor şi te roagă să-l ierţi: totodată, mi-a spus că doreşte să nu mergeţi după el. Nădăjduieşte că vă veţi înapoia la haddedihni şi-l veţi găsi printre ei. Aceasta e însărcinarea pe care mi-a încredinţat-o!

— Îţi mulţumesc, Hassan Ardşir-Mirza! Plecarea lui mi-a îndurerat sufletul; dar trebuie să-l las în voia sorţii.

— Şi acum încotro vreţi să mergeţi?

— Nu ne-am hotărât încă. Prietenul şi slujitorul meu Hagi Halef Omar trebuie să se ducă neapărat la haddedihni, fiindcă la ei se află soţia sa. Iar emirul din Inglistan are doi slujitori la haddedihni. Cu toate acestea s-ar putea să mergem întâi la Bagdad. Acolo are englezul un vapor, cu care putem călători pe Tigru până la câmpiile înverzite ale haddedihnilor.

— Ei, atunci sfătuiţi-vă şi hotărâţi-vă emire. Dacă vă duceţi la Bagdad, v-aş ruga să nu mă părăsiţi. Sunteţi toţi luptători viteji. Vă datorez viaţa şi aş ţine mult să-ţi arăt cât de mult te iubesc. Rămânem aici, până când ne vom încredinţa că ne putem despărţi de voi, fără să mai fim îngrijoraţi de sănătatea voastră. Acum, mănâncă şi bea! Vă voi trimite şi alte bunătăţi, fiindcă sunteţi oaspeţii mei. Dumnezeu să vă aibă în paza lui!

Plecă şi după două minute apăru bătrâna slujitoare, aducând altă tavă plină cu mâncăruri.

— Luaţi! Domnul vi le trimite! îmi spuse.

— Aveţi foc în colibă? o întrebai.

— Da. Am aprins focul şi avem o djadagai[1], pe care pregătim repede mâncărurile.

— Maderka[2], v-am făcut o grămadă de griji!

— O, nu, emire! Familia e bucuroasă când are oaspeţi. Domnul a povestit familiei despre dumneavoastră şi trebuie să vă simţiţi la fel de bine ca domnul. Dar să nu-mi mai spuneţi „maderka”! Sunt duşireh[3] şi mi se spune totdeauna Alwah şi din când în când Halwa!

Şi porni cu paşi mărunţi. Dumnezeule! Eram oare osândit ca în tot timpul călătoriei să fac numai studii antropologice şi botanice? De-abia găsisem în Şohrd un „pătrunjel”, iar acum mi-era dat să cunosc pe domnişoara Alwah, care se mai numea din când în când Halwa! Ambele cuvinte sunt alcătuite din aceleaşi litere, dar cu un înţeles deosebit! Într-adevăr, în limba persană *alwah* înseamnă planta „odogaciu”, iar *halwa* înseamnă „părăluţă”.

Această domnişoară bătrână se asemăna mai mult cu odăgaciul plin de ghimpi, decât cu drăgălaşa părăluţă. Purta pantaloni largi, legaţi la glezne care îi acopereau aproape papucii de pâslă, pe umeri îi atârna un fel de caftan de culoare albastră şi o vestă de stofă roşie, iar pe cap un turban galben înfăşurat cu două văluri lungi care îi cădeau până la genunchi, lăsând să se vadă îndărăt o ceafă pleşuvă, iar în faţă un chip asemănător unei bufniţe. Cu toate acestea, „părăluţa-odogaci” părea să fie foarte prietenoasă şi mă hotărâi să-i port şi eu o prietenie sinceră.

Adusese tava cu bunătăţi tocmai la vreme, fiindcă abia plecase de lângă mine şi Halef începu să caşte şi să deschidă ochii. Îşi roti uimit privirea, se ridică în coate şi întrebă zăpăcit:

— *Maschallah!* Soarele-i colo! M-am întors eu, sau s-a răsucit el?

---

[1] O plită.

[2] Măicuţă.

[3] Domnişoară.

Păţise la fel ca şi mine. Nu-i venea să creadă că a dormit atât de mult, iar uimirea lui nu mai cunoscu margini, când află că Amad el Ghandur ne-a părăsit.

— A plecat? Cu adevărat? mă întrebă. Fără să-şi ia rămas-bun? Allah mi-e martor, asta nu-i frumos din partea lui! Şi acum ce facem? Nu mai ai obligaţia de a te întoarce la câmpiile înverzite ale haddedihnilor!

— Dimpotrivă, socotesc că mai am această datorie. Crezi că te voi părăsi, înainte de a mă încredinţa că ai ajuns bine la şeic Malek şi la Hanneh, soţia ta?

— Sidi, amândoi se simt bine şi vor mai aştepta până mă voi înapoia. Mi-e dragă Hanneh, dar nu voi pleca de lângă tine, până când nu voi fi sigur că te-ai întors cu bine în ţara părinţilor tăi.

— Nu-ţi pot cere o asemenea jertfă, Halef.

— Jertfa nu-i a mea, sidi, ci a ta, prin faptul că mă ţii alături de tine. Hotărăşte cum vrei. Eu te urmez însă afară doar dacă n-ai cruzimea să mă alungi!

Slujitorii persanului aduseră de la râu o sumedenie de peşti, care ne asigurară masa de seară. Renunţai să mănânc, fiindcă eram sătul şi urcai spre blocul de stâncă unde se află mormântul lui Mohammed Emin, spre a privi apusul soarelui.

Monumentul de pe mormânt îmi aduse aminte, prin singurătatea care-l înconjura şi înălţimea la care fusese ridicat, de piatra funerară pe care o construisem pirului Kamek, în Valea Idiz. Cine putea bănui atunci, la înmormântarea acelui sfânt al Djessidişilor, că Mohammed Emin îşi va găsi locul veşnicei odihne pe o înălţime kurdă, atât de îndepărtată! Mă simţeam atât de mohorât şi mâhnit, mi-era sufletul atât de pustiu, încât mi se părea că dispariţia prietenului luase cu sine o parte din însăşi fiinţa mea. Şi cu toate acestea, nu se cade să plângi la mormântul unui om vrednic, fiindcă moartea nu-i decât solul lui Dumnezeu, care ne apropie, ca să ne ducă drept în faţa acestor înălţimi senine, de pe care Mântuitorul a predicat ucenicilor: „În casa tatălui meu sunt multe locuinţe şi mă duc să vă pregătesc adăposturile”. Viaţa e o luptă: trăim ca să luptăm şi murim ca să biruim. De aceea a poruncit Apostolul: „Ia parte la lupta dreaptă a credinţei şi trăieşte-ţi viaţa ce ţi se cuvine!”

Soarele îmbrăţişa întregul orizont, iar razele ce începeau să dispară îl colorau în flăcări luminoase, care se întunecau şi se pierdeau încetul cu încetul spre răsărit. Înălţimile împădurite întinse la picioarele mele semănau cu o mare verzuie, pe ale cărei valuri liniştite amurgul îşi profila umbrele ce înaintau şi se măreau. Vântul de seară adia doar pe culmile din apropiere, încovoind uşor vârfurile copacilor. Umbrele se întunecară. Tot ce era departe, pieri; amurgul păli şi el, iar noaptea învălui întreaga fire. Ah, cine-ar fi putut pleca o dată cu soarele? Cine l-ar fi putut urma departe, departe spre apus, luminând patria cu razele lui calde? Aici, pe înălţimea aceasta singuratică, mă cuprinse dorul de patrie, acel dor pe care nu şi-l poate înfrâna printre străini nici un om în pieptul căruia bate o inimă simţitoare. *Ubi bene, iot patria* e o zicală, a cărei nepăsare rece nu-şi găseşte prea des confirmarea în viaţă. Impresiile tinereţii nu pot fi înlăturate niciodată cu desăvârşire, iar amintirea poate să adoarmă, dar nu poate să piară. Tocmai atunci când te aştepţi mai puţin, amintirea învie şi te cuprinde un dor, de a cărui frământare se poate îmbolnăvi greu sufletul. Mă gândeam la versurile poetului germano-american Konrad Kretz şi cu deosebire la strofa aceasta:

„Ţara părinţilor mei, care nu mai ieşti de mult a mea,
Nici un pământ nu-i atât de sfânt ca al tău.
Niciodată nu-ţi va dispărea imaginea din sufletul meu;
Chiar dacă nu m-ar apropia de tine nici o legătură vie,
Mă vor lega totuşi de tine morţii,
Pe care îi acoperă pământul tău, iubită Patrie!”

Făcui un ocol şi mă înapoiai în tabără, unde îi găsii pe toţi culcaţi. Cu toate că era târziu, statui încă multă vreme treaz. Când izbutii în sfârşit să adorm, se şi auzea ciripitul păsărelelor. Mă deşteptai pe la amiază şi aflai de la Halef că englezul şi persanul au plecat să vâneze găini sălbatice. Luaseră şi pe Doyan cu ei. Rana bravului meu hagiu era mai dureroasă ca a mea, dar bătrâna slujnică, Alwah, îi adusese de dimineaţă alte picături, care îi uşurară durerile.

— Câtă vreme mai zăcem aici? sidi, mă întrebă el.

— Păi, cam până atunci când vom putea pleca, fără să ne agravăm rănile. Ai mâncat ceva de dimineaţă?

— Da, fel de fel de bunătăţi, pe care nu le gustasem vreodată. Persanele astea se pricep să gătească şi să coacă de minune. Să ni le ţină Allah, cât vom avea nevoie de ele! Mirza mi-a spus ca, îndată ce te trezeşti, să mă apropii de perete şi să bat din palme.

— Nu mai aştepta, Halef, fă-o!

Îmi îndeplini porunca şi numaidecât apăru „părăluţa” cu un zabilik[1] şi o kavehdan[2]. În cel dintâi se aflau pâine proaspătă şi felii de friptură rece, iar în celălalt fierbea încă băutura plăcut mirositoare.

— Cum te simţi, emire? mă întrebă bătrâna. Te-ai odihnit şi astăzi destul de mult; slavă lui Allah!

— Mă simt bine şi sunt flămând, draga mea Alwah!

— Ţi-am adus de toate; mănâncă şi bea, zilele trec repede!

— Îţi mulţumesc şi te rog să mulţumeşti şi familiei, salutând-o din partea mea!

— Nu se obişnuieşte aşa, dar o voi face, fiindcă eşti prietenul şi fratele domnului.

Ea plecă ca totdeauna cu paşi mărunţi, iar eu mă repezii asupra bunătăţilor. Pe fundul coşuleţului erau nişte stafide minunate, diferite zaharicale, gridgan[3], pe care le împărţii cu bunul meu Halef. Văzui în ochii lui că vrea să-mi spună ceva, dar tocmai, atunci se înapoie Halwa cu altă cană.

— Emire, îmi spuse ea, familia-ţi trimite încă o mâncare, care te va ajuta să scapi de friguri. Dă-mi voie să vin mai târziu ca să iau cănile.

După ce se îndepărtă slujnica, mă uitai în cană şi văzui mirat amrudha[4] coapte în sosul lor. Halef nu se mai putu stăpâni.

— *Allah il Allah!* strigă, Domnul fie lăudat, fiindcă lasă să crească lucruri gustoase şi odată cu ele femei drăgălaşe, care

---

[1] Coşuleţ.

[2] Cană de cafea.

[3] Nuci.

[4] Pere.

se pricep să le gătească! Sidi, persanele astea ţin la tine, şi-ţi sunt binevoitoare, altminteri nu ţi-ar trimite atâtea mâncăruri şi bunătăţi, însoară-te cu aceea nemăritată ca să-ţi poată găti acuma şi totdeauna!

— Hagi Halef Omar, fugi de aici, ca să nu uit să împart cu tine dulciurile astea, din pricina propunerii năstruşnice pe care mi-ai făcut-o!

Îşi duse mâinile ia spate, ca să nu primească nimic, dar tot îi umplui gura cu-două pere.

— Să mă păzească Allah de păcatul că m-am încumetat să-ţi răpesc din plăcerea acestor bunătăţi delicioase, sidi! Nu sunt decât un biet Ben el Arab, iar tu eşti un puternic emir din Nemsistan! Pot să aştept până când mi se vor găti cândva în rai mâncăruri dintr-acestea!

— E mult până atunci, Halef. Hai să le împărţim!

— Sidi, nu mă ispiti. N-am mâncat încă nimic din Farsistan[1].

— Atunci, aşează-te frumos. Eu voi lua cafeaua, pâinea şi carnea, iar ţie-ţi rămân perele şi dulciurile.

— Păi tocmai astea sunt pentru tine, effendi!

— Mi se pare că eşti slujitorul meu, Halef?

— Cel mai credincios din câţi există!

— Ei, atunci fă cum îţi poruncesc, dacă nu vrei să mă superi!

— Dacă-mi porunceşti atât de aspru, nu pot fi neascultător!

Supuşenia lui se dovedi atât de absolută. Încât fructele dispărură într-o clipă îndărătul mustăţilor. Ştiam că micul Halef e destul de lacom şi eram sigur că-i voi face o plăcere neaşteptată cu bunătăţile acelea.

După câtva timp, persanul şi englezul se întoarseră, aducând un vânat îmbelşugat. Persanul mă salută cu sinceră prietenie se duse la femei, luând cu el o găină sălbatică. Englezul se aşeză lângă mine.

— Cum? Abia v-aţi sculat? Văd că sunteţi la cafea, începu el.

— Da, am dormit iar mult.

— *Well!* Trăim aici ca în ţara trântorilor. Mai ţine mult aşa,

---

[1] Persia.

master?

— În tot cazul până când vom pleca.

— *Witty, ingenious*, foarte spiritual! Şi după aceea încotro ne ducem, master?

— Vreţi să mergeţi la Bagdad?

— De ce nu? Aş ţine mult să ieşim odată din munţii ăştia! Şi de la Bagdad?

— Vom vedea atunci. Nu ştiu încă bine de tot dacă mă voi duce într-adevăr la Bagdad. Oricum, am vrut să spun „spre Bagdad”.

Graţioasa „părăluţă” veni să ia găinile sălbatice şi să le dea apoi slujitorilor lui Mirza, ca să le jumulească, în urma ei apăru persanul, care-mi făcu un semn şi plecă din tabără cu paşi rari. Mă luai după el. Ajungând într-un loc umbrit de doi arbori, se aşeză la rădăcina unuia şi mă îndemnă printr-un zâmbet prietenos să iau loc lângă el. Apoi, începu convorbirea, spunându-mi:

— Emire, am încredere în tine; de aceea, te rog să mă asculţi. Sunt urmărit. Nu mă întreba cine a fost tatăl meu. E de ajuns să ştii că a murit subit, în împrejurări groaznice, iar prietenii mi-au şoptit că ar fi fost ucis, deoarece ar fi stat cuiva în cale. Eu, fiul lui, l-am răzbunat şi am fost nevoit să fug, împreună cu ai mei. Înainte de a fugi, am adunat toate lucrurile de preţ pe care le-am putut lua şi le-am încărcat pe nişte cămile, trimiţându-le, sub paza unui supus credincios, peste graniţa imperiului persan. Apoi, am plecat şi noi, pe alt drum. Ştiam că vom fi urmăriţi, aşa că îndrumai pe dzadgiri[1] pe o cale greşită, în timp ce noi porneam prin Kurdistanul sălbatic. Şi acum, emire, spune-mi dacă vrei să mă însoţeşti, atâta vreme cât avem de făcut acelaşi drum; dar înainte de a te hotărî, nu uita că sunt fugar. Şi tăcu.

Răspunsei numaidecât:

— Hassan Ardşir-Mirza, voi merge pretutindeni şi atâta timp cât vă pot fi de folos, ţie şi alor tăi.

Îmi strânse mâna şi-mi spuse:

— Îţi mulţumesc, emire. Dar prietenii tăi?

— Merg oriunde merg şi eu. Pot să te întreb care este ţinta călătoriei tale?

---

[1] Agenţi.

— Hadramaut.

Hadramaut! Cuvântul acesta mă electriza. Primejdiosul, înfricoşătorul Hadramaut! Îmi pieriră dintr-o dată şi oboseala şi descurajarea şi-l întrebai pe persan pe un ton plin de însufleţire:

— Eşti aşteptat acolo?

— Da; am un prieten, pe care l-am înştiinţat printr-un curier că vin.

— Vrei să te însoţesc până la Hadramaut? îl întrebai.

— Atât de departe, emire? N-aş putea cere un asemenea sacrificiu nici celui mai bun prieten.

— N-ar fi un sacrificiu. Te conduc bucuros, dacă-ţi face plăcere.

— Fie, domnule! Rămâi cu noi cat timp vei vrea şi te vei simţi bine. Dar trebuie să-ţi spun că, înainte de a merge la Hadramaut, voi vizita Kerbela.

— Kerbela? Ah, suntem la sfârşitul lunii Dsu'l hedşe şi se apropie Muharremul. în zece ale lunii e un pelerinaj la Kerbela!

— Da; *Hadj el manijat*[1] e de mult pe drum şi mă duc şi eu la Kerbela, ca să-mi înmormântez tatăl lângă locul patimilor lui Hossein. Vezi, va fi aproape cu neputinţă să ne întovărăşiţi!

— De ce-mi va fi cu neputinţă? Fiindcă sunt creştin şi nu-mi este îngăduit să merg la Kerbela? Am fost şi la Mecca, deşi numai musulmanii au voie să meargă acolo!

— Dacă ai fi recunoscut în Kerbela, te-ar sfâşia credincioşii!

— Am fost recunoscut şi la Mecca şi tot nu m-au sfâşiat!

— Emire, eşti un bărbat curajos! Ştiu că tatăl meu odihneşte pe braţele lui Allah, chiar dacă i se află cadavrul în Teheran sau Kerbela. Nu m-aş duce niciodată în pelerinaj la Kerbela, Nedşef sau Mecca, fiindcă Mohammed, Ali, Hassan şi Hossein au fost oameni, ca şi noi: dar trebuie să îndeplinesc neîntârziat şi cu credinţă ultima voinţă a tatălui meu, care ţinea să fie îngropat în Kerbela, aşa că mă voi alătura „Caravanei morţilor”. Dacă vrei să rămâi alături de mine, nu voi fi eu acela care te va trăda; şi familia mea va tăcea; dar

[1] Caravana morţilor.

slujitorii nu împărtăşesc părerea mea despre învăţătura Profetului. Ei vor fi cei dintâi care te vor ucide.

— Lasă asta pe seama mea. Unde-ţi vei găsi cămile?

— Cunoşti localitatea Ghadhin, lângă Bagdad?

— Oraşul persan? Da. E pe malul drept al Tigrului faţă în faţă cu Madhim şi e legat de Bagdad printr-un tramvai cu cai.

— Acolo mă aşteaptă călăuzele cămilelor, care au şi cadavrul tatălui meu.

— Atunci, te voi însoţi mai întâi până la Ghadhin şi apoi voi vedea. Dar acolo eşti în siguranţă?

— Sper că da. Adică, voi fi urmărit, dar Paşa din Bagdad nu mă va preda agenţilor.

— Nu te încrede în nici un turc şi nu te încrede în nici un persan! Ai fost atât de prevăzător şi ai mers prin Kurdistan. De ce vrei să renunţi la hotărârea aceasta înţeleaptă? Poţi ajunge la Kerbela chiar fără să te alături „Caravanei morţilor”.

— Nu cunosc nici un drum până acolo.

— Te călăuzesc eu.

— Cunoşti vreo potecă?

— Nu, dar o voi găsi. Allah m-a înzestrat cu însuşirea de a găsi locuri pe care nu le-am străbătut niciodată.

— Totuşi nu se poate, emire. Trebuie să-mi caut oamenii la Ghadhin.

— Atunci, du-te pe ascuns acolo şi fereşte-te de Bagdad şi de „Caravana morţilor”!

— Domnule, nu sunt laş. Vrei să creadă oamenii mei că mi-e frică?

— Bine, văd că şi tu eşti curajos! Asta mă bucură, fiindcă ne potrivim şi vom călători împreună.

— Sunt de acord, emire, dar îţi pun o condiţie. Sunt bogat, foarte bogat. Îţi cer neapărat i să primeşti din parte-mi tot ce-ţi trebuie!

— Atunci devin slujitorul tău, care-şi primeşte simbria!

— Nu; eşti oaspetele meu, fratele meu, a cărui iubire îmi îngăduie să-i port de grijă. Îţi jur pe Allah, că nu voi călători cu tine, dacă nu-mi primeşti condiţia.

— Prin jurământul acesta mă sileşti să-ţi îndeplinesc dorinţa. Dar eşti plin de bunătate şi încredere în mine cu toate că nu mă cunoşti!

— Crezi că nu te cunosc? Nu ne-ai salvat din mâna bebbehilor? Amad el Ghandur nu ne-a istorisit atâtea despre tine? Vom rămâne împreună şi pentru puţinul pe care ţi-l pot pune la dispoziţie, voi primi din partea ta comorile pe care le-am jinduit zadarnic, fiindcă n-am găsit pe nimeni care să le aibă — comorile sufletului. Emire, nu sunt un om de rând, dar nu mă pot asemui cu tine. Ştiu că în ţara ta şi un copil este mai bogat în cunoştinţe decât un bărbat din ţările noastre; că vă desfătaţi cu bunuri de ale căror nume n-am auzit măcar. Ştiu că ţara noastră e un pustiu faţă de a voastră şi că şi cel mai sărman dintre oamenii de la voi se bucura de mai multe drepturi decât vizirul din Farsistan. Ştiu încă multe altele şi le ştiu şi pricina: aveţi mame, aveţi soţii. Noi n-avem însă nici pe cele dintâi, nici pe celelalte. Dă-ne mame bune şi copiii noştri se vor putea măsura curând cu ai voştri. Inima mamei este pământul în care-şi înfige rădăcinile sufletul copilului. O, Mahomed, te urăsc, fiindcă tu ai smuls sufletul femeilor noastre şi le-ai prefăcut în sclave ale voluptăţii. Prin aceasta, ne-ai zdrobit puterea, ne-ai împietrit inima, ne-ai pustiit ţările şi ai înşelat pe toţi cei care te urmează, cu privire la adevărata fericire!

În timp ce rostise ultimele cuvinte, se ridicase şi-şi strigase cu voce tare învinuirea adusă Profetului. Din fericire, nu-l auzise nici unul dintre oamenii săi! Abia după o pauză destul de lungă, se întoarse spre mine şi-mi spuse:

— Cunoşti drumul de aici până la Bagdad?

— Nu l-am străbătut niciodată, dar sunt sigur că nu mă voi rătăci. Ne putem îndrepta spre una din aceste două direcţii: una duce spre sud-vest la Munţii Hamrin, iar cealaltă ne duce de-a lungul Munţilor Dijala, până jos la Ghadhin.

— Cât crezi că avem de mers de aici până la Ghadhin?

— Putem parcurge primul drum în cinci zile, iar pe al doilea numai în patru zile.

— Drumurile acestea străbat ţinuturi locuite?

— Da; şi tocmai de aceea mi se par mai potrivite.

— Aşadar, mai sunt şi altele?

— Negreşit, dar ar trebui să mergem numai pe drumurile prin care mişună tâlharii beduini.

— Din ce trib sunt?

— Pe acolo hoinăreşte mai ales tribul Djerboa, dar „teritoriul” lor e încălcat uneori de câte o bandă de-a lui Ben Lam.

— Te temi de ei?

— Să mă tem? Nu! Dar omul prevăzător alege totdeauna cel mai puţin primejdios dintre cele două drumuri. Am un paşaport al sultanului, care-i respectat la Dijala şi în partea de apus a fluviului, dar nu şi de beduini.

— Şi cu toate acestea, m-aş hotărî să folosesc drumul acela mai izolat, fiindcă sunt fugar. Nu mă pot apropia atât de mult de graniţa persană, unde m-ar prinde cei puşi să mă urmărească.

— Poate că punctul tău de vedere e îndreptăţit; dar gândeşte-te că drumul prin stepă, a cărei vegetaţie a fost distrusă de arşiţa soarelui, va fi foarte, anevoios pentru femei.

— Ah, ele nu se tem nici de foame, sau sete, nici de căldură sau frig. Li-e frică numai să nu fiu prins. Am burdufuri cu apă şi mâncare pentru toţi, pe cel puţin opt zile de-acum încolo.

— Şi te poţi bizui într-adevăr pe oamenii tăi?

— Cu toată nădejdea, emire!

— Bine, atunci vom merge prin ţinutul tribului Djerboa. Allah ne va ocroti. În afară de aceasta, îndată ce vom ajunge în deşert, vom înainta foarte repede, pe când cămilele tale vor birui cu mare greutate şi osteneală terenul muntos. Prin urmare, suntem înţeleşi şi n-avem de aşteptat decât vindecarea rănilor.

— Te rog să-mi îndeplineşti o rugăminte, îmi spuse sfios. La plecare, m-am aprovizionat din belşug cu toate cele trebuincioase. Când călătoreşti mult, încep să ţi se strice şi să se rupă hainele şi fiindcă ştiam că nu voi găsi nici un bazar cumsecade până la Hadramaut, am luat cu mine şi câteva haine. Întrucât hainele pe care le purtaţi nu mai sunt atât de arătoase, te rog să primeşti de la mine tot ceea ce vă trebuie.

Propunerea aceasta era binevenită, dar mă punea pe gânduri. Hassan Ardşir-Mirza avea dreptate. Cei trei inşi care rămăsesem din grup nu ne puteam înfăţişa prin locuri civilizate, fără a fi luaţi drept vagabonzi; dar ştiam totodată

că englezul nu va primi să i se dăruiască nimic şi apoi era şi pentru mine un punct de onoare să nu mă folosesc chiar din prima zi de generozitatea persanului. De altfel, nu mă sinchiseam de fel că m-ar fi putut vedea vreun arab într-o haină nu tocmai potrivită pentru... vreo festivitate la Curte. Adevăratul beduin preţuieşte un om după calul său, nu după haină, iar în privinţa aceasta eram încredinţat că stârnesc invidia oricui. În cel mai rău caz, fiii deşertului m-ar fi putut socoti un hoţ de cai, ceea ce după părerea lor era mai mult o cinste, decât o ruşine pentru mine. Aşa că îi răspunsei lui Mirza:

— Îţi mulţumesc! Ştiu că ai cele mai frumoase sentimente pentru noi, dar te rog să amâni propunerea asta, pentru ziua când vom ajunge la Ghadhin. Pentru hoţii din tribul Djerboa hainele noastre sunt destul de bune şi le vom purta doar câteva zile, adică până aproape de Bagdad. Cred că...

Mă oprii, fiindcă mi se păruse că aud un zgomot prin tufişul din spatele celor doi stejari.

— Nu te tulbura, emire. A fost vreun animal sau o pasăre, o tschelpiseh[1] sau o mair-mar[2], spuse Mirza.

— Am învăţat toate felurile de zgomote din pădure şi le cunosc bine, răspunsei, n-a fost un animal, ci un om.

Din câteva sărituri ocolii tufişul şi prinsei un om, care tocmai se pregătea să fugă. Era unul dintre slujitorii persani.

— Ce faci aici? îl întrebai.

Nu-mi răspunse.

— Vorbeşte; de nu, îţi dezlipesc eu limba!

Acum deschise gura. dar scoase numai un bâlbâit din care nu se înţelegea nimic. Mirza, care mă urmase, se apropie şi-mi spuse, când îl văzu pe cel prins în tufiş:

— Cine-i, Saduk? Nu-ţi poate răspunde; e mut.

— Dar ce caută aici, în tufiş?

— Voi afla îndată. Îi înţeleg semnele.

Şi întorcându-se spre slujitor, îl întrebă:

— Saduk, ce făceai aici?

Cel întrebat deschise mâna, în care avea nişte buruieni şi ienuperi şi se strădui să se facă înţeles prin diferite gesturi.

---

[1] Şopârlă.

[2] Viperă.

— De unde vii?

Saduk arătă îndărăt, spre tabără.

— Ştiai că suntem aici?

Slujitorul clătină din cap.

— Ai auzit ce-am vorbit?

Urmă acelaşi semn.

— Bine. Pleacă — dar altă dată să nu mă mai deranjezi!

Saduk se îndepărtă şi stăpânul său mă lămuri:

— Saduk a fost trimis de Alwah să caute ienuperi, usturoi sălbatic şi tot felul de buruieni, întrebuinţate la prepararea găinilor pe care le-am vânat. Numai din întâmplare a ajuns în preajma noastră.

— Şi a ascultat ceea ce am vorbit, îl întrerupsei.

— Ai văzut doar, mi-a răspuns, că n-a ascultat.

— Nu-l cred.

— Ah, e cinstit.

— Nu-mi place mutra lui. Un om care are fălcile ieşite în afara obrazului, e un om fals. Poate că-i o prejudecată, dar până acum mi-a fost întărită de numeroase pilde. S-a născut mut?

— Nu.

— Dar cum şi-a pierdut graiul?

Mirza şovăi să-mi răspundă; după câteva clipe, îl auzii:

— Nu mai are limbă.

— Ah! Aşadar înainte vorbea? Şi i-a fost tăiată limba?

— Din păcate! răspunse scurt Mirza.

Mă gândeam îngrozit la înspăimântătoarea pedeapsă, din fericire rară astăzi, de a tăia sau smulge limba aceluia care a greşit prin vorbe. Această barbarie a fost folosită odinioară cu deosebire în Orient şi în satele cu sclavi ale Americii.

— Hassan Ardşir-Mirza, începui, văd că n-ai vrea să vorbim despre asta, dar Saduk nu-mi place defel. N-aş putea avea niciodată încredere în el şi prezenţa lui în timpul convorbirii noastre îmi dă de bănuit. Nu sunt un om curios, dar am obiceiul, ori de câte ori sunt în situaţii primejdioase, să iau aminte şi la cel mai neînsemnat dintre lucruri sau fapte. De aceea, te rog să-mi povesteşti cum a rămas fără limbă.

— L-am pus la încercare, emire... E credincios şi cinstit. Totuşi îţi voi povesti ce a determinat pe tatăl meu să-l

pedepsească în felul acesta.

— Tatăl tău? Ah, e foarte important!

— Greşeşti, emire! Saduk a fost în tinereţe kman-kasch[1] al tatălui meu şi avea însărcinarea de a aduce poruncile şi însărcinările lui la cunoştinţa supuşilor. Astfel, a venit deseori în casa muschtahedului[2], unde a cunoscut pe fiica sa. El era un bărbat frumos şi s-a îndrăgostit de ea. Într-o zi, sări peste zidul grădinii, în timp ce ea culegea flori şi se încumetă să-i vorbească despre sentimentele ce i le nutrea. Muschtahedul se afla ascuns prin apropiere şi porunci oamenilor lui să-l prindă. Din consideraţie pentru tatăl meu, n-a fost predat autorităţilor, care l-ar fi osândit la moarte; dar fiindcă limba fusese aceea care păcătuise, muschtahedul ceru stăruitor tatălui meu să-i taie limba. Tata fu nevoit să ţină seama de această cerere, chemă un maitschunigar[3], care era în acelaşi timp şi un medic vestit şi-i spuse să taie limba arcaşului.

— Cred că pedeapsa ce i s-a aplicat a fost mai cruntă decât moartea. Saduk a rămas în continuare în slujba tatălui tău?

— Da. Şi-a îndurat durerile cu o resemnare neobişnuită, fiindcă are o fire blândă şi prietenoasă. Dar fapta a fost blestemată.

— Cum asta?

— Muschtahedul a murit otrăvit, medicul a fost găsit ucis într-o dimineaţă în faţa farmaciei sale, iar fiica marelui-preot s-a înecat în timpul unei călătorii pe apă.

— E din cale-afară de ciudat. Şi ucigaşii n-au fost descoperiţi?

— Niciodată. Ştiu la ce te gândeşti, emire, dar bănuiala ta e nedreaptă, fiindcă Saduk a fost deseori bolnav şi zăcea tocmai în zilele în care şi-au găsit moartea cei trei inşi.

— Şi tatăl tău a murit în împrejurări nefireşti, nu-i aşa?

— A fost atacat în timpul unei plimbări pe care o făcea călare, însoţit de Saduk şi un kajem makam[4]. Numai Saduk a scăpat cu o rană. Tarta şi kajem makamul au fost ucişi.

---

[1] Arcaş.

[2] Marele preot.

[3] Farmacist.

[4] Locotenent.

— Hm! Saduk n-a recunoscut pe ucigaşi?

— Era întuneric. Unul dintre cei care s-au năpustit asupra lor era cel mai pătimaş adversar al tatei. Saduk i-a recunoscut glasul.

— Împotriva lui te-ai răzbunat?

— Judecătorii l-au pus în libertate, dar e mort!

Chipul lui Mirza mă lăsa să înţeleg ce fel de moarte a avut adversarul acela. Făcu un semn dispreţuitor şi spuse:

— A trecut. Hai să ne întoarcem la tabără!

Plecă. Eu mai rămăsei o vreme, întrucât cele ce aflasem mă puneau pe gânduri. Saduk era sau nu un om din cale-afară de nevinovat, cum sunt foarte puţini, sau un răufăcător din cale-afară de prefăcut? Trebuia supravegheat necontenit. Când ajunsei în tabără, se pregătea cina. Spusei englezului că am de gând să călătoresc împreună cu persanul spre Bagdad şi apoi la Kerbela şi se arătă bucuros să pornească în această călătorie primejdioasă.

Rana nu-mi mai pricinuia dureri. Mă simţeam foarte bine, aşa încât după-amiază îmi luai carabina, ca să dau o raită prin împrejurimi, în tovărăşia câinelui. *Sir* David Lindsay voia să vină cu mine, dar îi spusei că ţin mult să fiu singur. Ca să-mi respect o deprindere îndelungată, voiam să mă încredinţez mai întâi că ne aflăm în deplină siguranţă în tabără. În asemenea cazuri, principalul este să ascunzi urmele propriilor paşi, călcând cât mai uşor şi apoi să cauţi urmele paşilor străini. Aşadar, făcui pe îndelete şi cu toată luarea-aminte ocolul taberei, pană la o depărtare destul de mare şi ajunsei la malul fluviului. Aici, văzui că iarba de pe mal este călcată într-un mod foarte ciudat. Tocmai voiam să-mi continui cercetările, când auzii un fâsâit de ramuri.

Mă strecurai în grabă într-un tufiş des şi mă trântii la pământ. Auzii păşi în apropiere; persanul cel mut ieşi dintr-un alt tufiş, îşi roti privirea în jur, pentru ca după aceea, neobservând pe nimeni, să se îndrepte spre fluviu şi să se oprească în locul care îmi atrăsese adineauri luarea-aminte. Stătu puţin şi se înapoie.

Înainte de a intra iar în tufiş, aruncă o căutătură foarte ciudată în două direcţii şi porni.

Atunci, repezindu-mă spre el, îl apucai cu stânga de piept

şi-i trăsei cu dreapta o palma, care îl ameţi, făcându-l inofensiv.

— *Hhaintkar* — spionule! Ce cauţi aici? mă răstii ia el.

Desigur nu-mi putea răspunde, iar sunetele neînţelese pe care le rostea erau mai mult o urmare a spaimei, decât o încercare de a mă lămuri cu privire fapta ce săvârşise.

— Vezi arma asta? îl întrebai. Dacă nu faci numaidecât ceea ce-ţi poruncesc, te împuşc!

Făcu nişte gesturi, din care nu înţelegeam prea bine dacă adese împotrivire sau, poate, o încercare de scuză; dar când îmi luai puşca de pe umăr, se supuse, aţintindu-şi privirea asupra armei.

— Acum, vino! îi spusei; vom căuta să aflăm de ce te-ai uitat spre tufişul acela!

Cercetai cele două locuri pe care le privise mutul, când voise să plece şi văzui două grămăjoare de fire de iarbă, agăţate în tufiş, la o depărtare de vreo douăzeci de picioare una de alta.

— Ah, e un semn! E foarte interesant! Ia de acolo iarba şi arunc-o în apă!

Mă ascultă.

— Acum mergem la tabără. Înainte! Dacă încerci să fugi, sau te nimereşte glontele meu, sau, te sfâşie câinele!

Prin urmare, bănuiala mea era întemeiată şi presimţirile mele nu mă înşelaseră. Omul acesta era un spion, cu toate că mai aveam nevoie de dovezi, spre a mă convinge pe deplin. Când ajunserăm la tabără, trimisei vorbă persanului că am să-i dau o veste.

— Ce s-a întâmplat? mă întrebă, venind în grabă. De ce-l ţii de braţ pe Saduk?

— Fiindcă e prizonierul meu. Vrea să te distrugă. Eşti urmărit şi el trădează duşmanilor tăi locul unde te găseşti, prin diferite semne. L-am surprins îndreptând vegetaţia de pe mal, după ce agăţase nişte grămăjoare de iarbă într-un tufiş, datorită cărora oricine se poate orienta, spre tabăra noastră.

— Nu se poate!

— Dacă-ţi spun! întreabă-l, dacă-l poţi înţelege!

Puse slujitorului o sumedenie de întrebări, dar din semnele şi mormăielile ce urmară, pricepui doar că Saduk nu

ştie ce vreau de la el şi de ce l-am ameninţat cu puşca.

— Vezi, emire, că-i nevinovat? spuse Mirza.

— Bine, atunci voi face eu ceea ce ar trebui să faci tu. Sper că voi izbuti să, te încredinţez că slujitorul tău e un trădător. Ia-ţi arma şi urmează-mă. Dar anunţă mai întâi oamenii că prietenii mei vor împuşca pe oricine ar încerca să-i dea drumul lui Saduk. Ei nu ştiu de glumă. Până la înapoierea noastră, să stea cineva de pază la marginea tufişului şi să anunţe numaidecât pe ceilalţi, dacă observă ceva primejdios.

— Încălecăm sau mergem pe jos? mă întrebă.

— Cât de departe e locul unde aţi avut ultima tabără?

— Am călărit vreo şase ore până aici.

— Prin urmare, azi n-am putea ajunge acolo. Mergem pe jos.

Persanul îşi luă arma, iar eu dădui englezului şi lui Halef instrucţiunile cuvenite. Îl legară pe Saduk şi-l duseră deoparte. Ştiam că e în mâini sigure şi că pot pleca fără grijă.

Ne îndreptarăm întâi devale, spre fluviu. Pe la jumătatea, drumului, mă oprii uimit în faţa unui tufiş pipernicit, pe care era agăţată o grămăjoară de iarbă, la fel cu cele două pe care slujitorul mut fusese nevoit să le arunce în apă.

— Opreşte-te, Mirza! Ce-i asta? îl întrebai.

— Iarbă, îmi răspunse.

— Create în copaci sau în tufiş?

— Allah, nu! Cine o fi agăţat-o?

— Saduk. Acum, vino să căutăm la o depărtare de douăzeci de picioare şi vom găsi al doilea semn, după cum bănuiesc!

Mă urmă şi bănuiala mea se dovedi întemeiată.

— Nu cumva iarba a fost pusă, înainte de venirea noastră?

— O, Hassan Ardşir-Mirza, bine că te aud numai eu! Nu vezi că iarba e încă verde şi proaspătă? Hai acum în josul fluviului, unde am găsit aceleaşi semne, la aceeaşi distanţă. Omul tău a indicat în chip tainic tot drumul spre tabără, cu semne puse la depărtări de câte douăzeci de picioare. În felul acesta, vom fi atacaţi cu uşurinţă şi ucişi, ca tatăl tău, ca farmacistul, ca muschtahedul şi ceilalţi.

— Domnule, dacă ai avea dreptate...!

— Am dreptate. Cred că eşti un drumeţ priceput. Da? Ei,

ai fi în stare să găseşti exact drumul pe care l-ai străbătut de la ultima voastră tabără până aici?

Îmi răspunse afirmativ şi păşirăm în susul fluviului, ajungând curând la locul unde poposisem cu haddedihnii şi ceilalţi tovarăşi, înainte de a sări în ajutorul persanului. Atunci venisem dinspre nord; aici, valea fluviului cotea spre răsărit şi pornirăm în direcţia aceasta, lăsasem de mult în urmă cotitura, când observai în dreapta o salcie, în a cărei tulpină erau făcute două tăieturi adânci.

— Cum eraţi aşezaţi în timpul mersului? întrebai eu.

— Femeile în mijloc, iar bărbaţii în două grupe, înainte şi în urma lor.

— În ce grupă era Saduk?

— Mereu în cea de dindărăt. Rămânea mereu în urmă, ca să privească florile şi buruienele, care îi plac mult.

— Rămânea în urmă, ca să poată lăsa pe furiş semne pentru urmăritori. E mare pişicher!

— Unde ai văzut semne?

— Uită-te la salcia asta! Aşa. Acum, să mergem mai departe!

După vreun sfert de oră, îmi dădui seama că lărgimea fluviului se întreise faţă de aceea pe care o văzusem până atunci, astfel că adâncimea mică a apei permitea formarea unui vad, care putea fi trecut cu uşurinţă. Mirza se opri şi-mi arătă un mesteacăn, îndoit pe la jumătatea talpinei.

— Poate că vei fi socotind şi asta un semn? mă întrebă râzând.

Cercetai copăcelul.

— Negreşit că da. Priveşte cu atenţie tulpina şi dacă vrei, uită-te şi la tulpinile copacilor din apropiere. Gândeşte-te şi la direcţia în care se află înălţimile din vecinătate şi vei vedea că vântul nu poate sufla în locul acesta decât spre vest. Nici un vânt dinspre nord, sud sau est nu poate sufla aici cu atâta putere, încât să frângă tulpina copăcelului. Cu toate acestea, e frânt şi îndreptat spre vest. Asta nu-ţi bate la ochi?

— Fireşte, emire!

— Şi acum, uită-te bine la locul frânturii! Oricine-şi poate da seama că e proaspătă. Prin urmare, frântura a fost făcută atunci când aţi trecut voi pe aici. În ultimele zile n-a fost nici o

furtună atât de puternică, încât să pricinuiască încovoierea copacului. Iar tulpina s-a aplecat spre vest, adică în direcţia spre care v-aţi îndreptat. Să mergem mai departe!

— Înotăm?

— Să înotăm? De ce?

— Rândul trecut am călărit, pe aici, prin apă.

— Poate că nu-i nevoie să înotăm, fiindcă apa-i joasă. Când vom ajunge dincolo, vei vedea că vom găsi iar un semn, tocmai în locul pe unde aţi mers data trecută.

Ne legarăm hainele şi le puserăm pe cap. Apa ne ajunse întâi până la genunchi, apoi ceva mai sus. O singură dată mi se ridică până la umeri. Îndată ce sosirăm pe malul opus, Mirza se încredinţa de temeinicia bănuielii mele, fiindcă dădu cu ochii de nişte cârcei de viţă sălbatică, atât de aplecaţi şi de legaţi, încât înfăţişau un fel de deschizătură.

— Saduk a avut vreme să facă isprava asta? întrebai.

— Da. Îmi aduc aminte că nici una din cămile nu voia să intre în apă şi ne-am necăjit mult, până când le-am silit să se supună. Saduk îşi lăsase calul în urmă, ca să mâne o cămilă şi s-a întors apoi să şi-l ia.

— Ce şiret! Şi tot nu mă crezi?

— Emire, fireşte că acum încep să văd lucrurile ca şi tine. Dar ce semne o fi făcut în deşert, unde nu era decât iarbă?

— Vom afla curând. Din ce parte aţi venit încoace?

— Dinspre răsărit. Acolo… o, emire, ce-i asta?

Întinse braţul spre dreapta şi eu îmi îndreptai privirea într-acolo, zărind numaidecât o linie întunecată, ce părea că se apropie de noi.

— Oare-s călăreţi?

— Da. Să trecem apa repede înapoi, fiindcă pe partea aceasta n-avem unde să ne ascundem, dar pe malul celălalt sunt şi stânci şi tufişuri.

Trecurăm în câteva clipe şi ne căutarăm un ascunziş sigur, din care să putem supraveghea pe cei ce veneau.

— Cine pot fi călăreţii aceia?

— În tot cazul, nu-i un drum obişnuit pe aici; s-ar putea însă ca vadul să fie cunoscut şi de alţii. Să aşteptăm!

Călăreţii ajunseră la celălalt mal. Erau atât de aproape, încât le puteam deosebi chipurile uşor.

— *Derigh*[1], îmi şopti persanul. Sunt persani!

— Pe teritoriul turcesc?! întrebai, mirat.

— Nu vezi că poartă îmbrăcămintea beduinilor?

— Sunt ihlats[2] sau ostaşi din armata regulată?

— Ihlatsi. Cunosc pe conducătorul lor; mi-a fost subaltern.

— Cum îl cheamă?

— E susbaşiul[3] Maktub Aga, curajosul fiu al hanului Ejub.

Văzurăm limpede că Maktub Aga se uită cu luare-aminte la cârceii de viţă de vie. Apoi, spuse câteva cuvinte oamenilor săi, arătându-le şi lor cârceii şi-şi mână calul în apă. Ceilalţi îl urmară.

— Domnule, îmi şopti, foarte tulburat, ai avut dreptate în toate privinţele. Oamenii ăştia au fost trimişi să mă prindă. Printre ei este şi pendşahbaşiul[4] Omram un nepot al lui Saduk. Allah, dacă dau de noi aici? Doar nu ne va trăda câinele tău!

— Nu, fii pe pace!

Erau treizeci de inşi. Conducătorul lor avea o înfăţişare curajoasă şi sălbatică. Se opri în faţa sălciei şi râse.

— *Dusad divvan* — mii de draci! strigă. Vino încoace, penşahbaşiule, vino să vezi că ne putem bizui pe unchiul tău. Aici e alt semn, care ne îndrumă în josul fluviului. Înainte!

Călăriră pe lângă noi, fără să ne descopere.

— Ei, Mirza, te-ai convins?

— Mai mult decât îţi închipui, îmi răspunse. Nu mai avem timp de vorbit; trebuie să luăm vreo măsură de apărare!

— Să ne apărăm? Cum? Deocamdată, să-l urmăm cu băgare de seamă. E tot ce putem face!

Ieşirăm din ascunzătoare şi merserăm tiptil după mercenari, străduindu-ne să nu fim văzuţi. Faptul că mergeau încet, ne era favorabil. După vreun sfert de oră, urmăritorii sosiră la locul unde se dăduse lupta, în cursul căreia fusese ucis Mohammed Emin. Se opriră şi priviră urmele fostei noastre tabere.

Noi o luarăm la dreapta, prin tufişuri şi înaintarăm cât

---

[1] Vai!

[2] Ostaşi recrutaţi din triburile nomade, mercenari.

[3] Căpitan.

[4] Locotenent.

puturăm de repede. Cu toate că aveam o distanţă bunicică până la tabără, o străbăturăm în cinci minute. Eu năduşisem, iar Mirza gâfâia din răsputeri. Dintr-o aruncătură de ochi, îmi dădui seama că totul e în ordine.

— Fiţi liniştiţi, se apropie duşmanii! porunci persanul.

Apoi, străbăturăm tufişul spre poalele muntelui şi găsirăm paznicul la locul cuvenit. După câteva clipe apărură şi urmăritorii. Când ajunseră în dreptul nostru, se opriră.

— Aici ar fi un loc foarte potrivit pentru tabără, spuse susbaşiul. Ce spui, Omram?

— Ziua este pe sfârşite, domnule, spuse pendşahbaşiul.

— Bine, atunci rămânem aici. Avem iarbă şi apă în cantităţi suficiente.

Nu mă aşteptam la hotărârea asta, foarte primejdioasă pentru noi. Înlăturasem toate urmele, dar pe locul unde poposisem în prima noapte focul pe care-l aprinsesem arsese iarba şi înnegrise pământul şi tocmai urmele acestea nu fuseseră şterse. De asemenea iarba pe care o călcase Saduk nu se ridicase de-a binelea, astfel că şi ea ne putea trăda.

— *Allah 'l Allah!* Ce ne facem? mă întrebă Ardşir-Mirza.

— Dacă am încerca să ieşim tustrei, ne-ar descoperi lesne. Voi pândi numai eu; e destul. Luaţi câinele, duceţi-vă la tabără şi pregătiţi-vă de luptă. În cazul când veţi auzi o împuşcătură de revolver, staţi şi aşteptaţi; dar dacă veţi auzi detunătura carabinei, înseamnă că sunt în primejdie şi trebuie să-mi veniţi grabnic într-ajutor. Hagi Halef Omar să nu uite să-mi aducă şi arma cea grea.

— Emire, nu te pot părăsi într-o asemenea situaţie!

— Eu sunt mai în siguranţă aici decât ai tăi, acolo, sus, în tabără. Du-te! Mă stânjeneşti, zău!

Persanul urcă dealul, împreună cu servitorul său care fusese de veghe şi cu ogarul, iar eu rămăsei singur. Mă simţeam mult mai bine acum; parcă aş fi scăpat de o adevărată povară. Primejdia ce mă ameninţa se înteţi oarecum abia atunci când îi dădu în gând susbaşiului să cerceteze tufişul; dar căpitanul persan nu avea nici pe departe dibăcia unui vânător indian, ceea ce observai de altminteri şi din nepriceperea cu care aşezase tabăra.

Caii, de pe care se scoaseră şeile şi fuseseră lăsaţi liberi,

alergară să se adape, răspândindu-se apoi de-a lungul fluviului. Oricum, fiecare din ei cunoştea glasul stăpânului său şi s-ar fi înapoiat, îndată ce ar fi fost strigat. Călăreţii aruncară carabinele la întâmplare cum şi lucrurile pe care le aveau cu ei, împrăştiindu-le prin iarbă. Numai pendşahbaşiul porni în josul terenului şi se opri pe locul unde aprinsesem focul. Se aplecă, îl cercetă şi strigă:

— *Purtu ve divbad* — tunete şi fulgere, ce-o fi asta?!

— Ce-ai găsit? îl întrebă căpitanul, alergând grăbit spre el.

— Cred că a fost un foc. Să ştii că aici au înnoptat!

— *Hallejah*[1] *!* Unde?

— *Jadscha* — aici!

Susbaşiul cercetă locul cu toată luarea aminte şi se încredinţa că locotenentul descoperise într-adevăr urmele fugarilor. Apoi întrebă:

— E vreun semn?

— Nu văd nici unul! răspunse cel întrebat. Poate că Saduk n-o fi avut când să-l facă. Mâine vom găsi ceva semne prin apropiere. Am putea aprinde şi noi focul aici. Să luăm făină şi să facem pâine!

Întrucât ostaşii aceştia erau atât de preocupaţi de nimicurile gospodăreşti, înţelesei numaidecât că n-avem de ce să ne temem de ei. Îşi aprinseră un foc uriaş, amestecară făină şi apă şi făcură un fel de aluat, pe care-l frământară şi-l răsuciră cu mâinile: apoi îl înfipseră în vârful lăncilor şi-l ţinură deasupra flăcărilor. Aceasta era pâinea, pe care o rupseră şi o înghiţiră cu lăcomie, deşi era pe jumătate crudă şi pe jumătate arsă.

Cu câtă poftă ar fi mâncat aceşti „apărători ai patriei” nişte cârnaţi cu mazăre!

Când se însera, îşi rostiră rugăciunea şi se apropiară de foc, spre a-şi istorisi pentru a o mie şi una dată poveştile din *O mie şi una de nopţi.* Îmi dădui seama că nu mai aveam ce căuta acolo şi mă strecurai spre tabăra noastră. Aici nu ardea focul, iar fiecare era la locul său, pregătit de luptă. Saduk era legat şi păzit de Halef şi de englez; dar legăturile-i fuseseră dublate şi i se pusese un căluş, ca să nu strige.

— Ei, ce e nou, emire? mă întrebă Mirza.

---

[1] Slavă Domnului.

— Nimic nou. Totul e bine, răspunsei.

— Au plecat?

— Nu.

— Păi, de ce spui că-i bine?

— Fiindcă ihlatsii aceia, împreună cu înfricoşătorul lor Maktub Aga sunt cei mai mari nadanani[1] din câţi am văzut vreodată. Dacă vom fi în stare să nu facem toată noaptea nici o mişcare şi nici un zgomot, dimineaţa vor pleca, fără să ne supere câtuşi de puţin. Halef, te-ai putea furişa până devale, la ei?

— Da, sidi.

— Atunci ţi-i dau în seamă, fiindcă ştiu că pe tine mă pot bizui. Rămâi acolo, până când te voi chema, sau până voi veni şi eu.

— Unde mă vei căuta?

— Ascultă; au aprins un foc şi nu departe de foc este un pin bătrân şi pipernicit. Te aşezi la rădăcina lui; acolo să te găsesc.

Bine, sidi, plec; nu iau puşca, fiindcă m-ar stingheri. Cuţitul meu e destul de ascuţit şi dacă se încumetă vreunul din prostănacii aceia să urce dealul, îl voi trimite în Djehenna, ca să se gândească la Hagi Halef Omar. *Allahi, Wallahi, Taliahi* — şi cu asta, basta!

Şi porni tiptil. Vecinul său, englezul, mă prinse de braţ.

— Master, v-aţi pierdut mintea? Stau aici şi nu înţeleg nici un cuvânt. Ştiu că jos sunt o grămadă de persani — atâta tot. Spuneţi-mi şi mie ce se întâmplă?

Îi lămurii totul pe scurt. Cu toate acestea, lui Mirza îi păru că vorbim prea mult, aşa că mă întrerupse, întrebându-mă:

— Emire, n-aş putea să-i mai văd o dată pe ihlatsi?

— Te-ai putea furişa printre pomi şi frunziş, printre crengi şi buturugi? îi replicai.

— Cred că da şi voi căuta să fiu prevăzător.

— Te pricepi să-ţi stăpâneşti tuşea şi strănutul?

— Nu, asta mi-ar fi cu neputinţă!

— Ba nu-i cu neputinţă; şi nu-i nici măcar greu dacă încerci să te deprinzi. Totuşi, noi ne vom încumeta să pornim. Poate că reuşim să aflăm ceva important, trăgând cu urechea

---

[1] Prostănaci.

la ceea ce flecăresc. Dacă îţi vine să tuşeşti sau să strănuţi, apasă-ţi gura de pământ şi acoperă capul. Cine vrea să-şi spioneze vrăjmaşul, nu trebuie să respire niciodată pe nas; altfel, e sigur trădat de vreun strănut. Iar cel ce se află în preajma duşmanului şi vrea să tuşească, trebuie s-o facă numai cu capul acoperit şi aplecat la pământ. Dar un sekarji[1] adevărat şi isteţ, nu va tuşi şi nu va strănuta niciodată. Hai!

Începui să mă furişez, iar el mă urmă. Căutai să înlătur din drum tot ceea ce l-ar fi putut stânjeni şi ajunserăm cu bine în preajma locului unde pândea Halef lângă tufiş, pitindu-ne în umbra copăceilor din jur. Focul de tabără ardea la o depărtare foarte mică.

Chiar lângă el şedeau cei doi ofiţeri, în timp ce ostaşii se aşezaseră ceva mai încolo, într-un semicerc. Din când în când lumina focului cădea pe unul din caii ce se aflau risipiţi şi păşteau pe aproape, sau erau tolăniţi pe pământ.

Hassan Ardşir-Mirza nu scoase nici un cuvânt, dar îmi dădui seama după felul cum respira, că nu se simte deloc bine. Fireşte că era curajos şi se pricepea să mânuiască armele, dar nu se aflase niciodată într-o asemenea situaţie. Şi mie-mi bătuse inima cândva, atunci când voiau să mă prindă. După aceea, însă, am devenit mai nepăsător, fiindcă mă deprinsesem să înfrunt primejdia.

Ihlatsii păreau încredinţaţi să sunt singuri în tot ţinutul; vorbeau atât de zgomotos, încât puteau fi auziţi cu uşurinţă şi pe celălalt mal al fluviului. Tocmai când ne strecurasem în ascunzătoare, locotenentul întrebă:

— Crezi că-l vei prinde?

— Dacă se va lăsa prins, da.

— Şi îl vei aduce în ţară?

— Doar nu-s neghiob! Ia spuneţi-mi, băieţi, vreţi doar să-l prindem sau să-l şi omorâm?

— Să-l omorâm! răspunseră ostaşii într-un glas.

— Fireşte! Avem porunca să-l urmărim şi dacă nu-l putem prinde, să-l aducem măcar capul. Dacă-l predăm viu în ţară, trebuie să dăm totodată şi ceea ce găsim asupra lui. Dar dacă-i ducem numai capul, nimeni nu ne mai întreabă nimic.

— Se spune că şi-a încărcat la plecare toate lucrurile

[1] Vânător.

preţioase şi şi-a luat toţi banii, observă locotenentul.

— Da, fiul ăsta al unui serdar[1] afurisit era foarte bogat; şi-a încărcat toată averea pe vreo opt sau zece cămile. Vom pune mâna pe o pradă grozavă şi vom avea destul de împărţit!

— Dar ia spune-mi, susbaşiule, ce te faci dacă Mirza obţine ocrotirea vreunui şeic sau a vreunui slujbaş turc?

— Nu mă voi sinchisi de o asemenea ocrotire; dar în cazul acesta, nu trebuie să-se afle că suntem persani, înţelegeţi? De altminteri, nici nu va avea vreme să dobândească vreo ocrotire, fiindcă mâine sau cel mai târziu poimâine îl vom prinde. Plecăm în zori şi vom găsi, ca şi până acum, semne, care ne vor călăuzi perfect. Prostul ăla de Hassan Ardşir-Mirza îşi închipuie că, dacă Saduk nu-i în stare să vorbească, nu poate nici să scrie. Semnele pe care ni le-a lăsat sunt în acelaşi timp un scris destul de limpede. Şi acum, culcaţi-vă, câinilor, fiindcă nu ne-a mai rămas prea multă vreme de odihnă.

Ostaşii îndepliniră porunca şi poate că unii dintre ei se şi pregăteau să viseze bogăţiile, pe care nădăjduiau să pună curând mâna. În afară de folosul „tactic”, pânda îmi dăduse şi putinţa de a afla că tatăl lui Mirza fusese un serdar; prin urmare, nu mai încăpea îndoială că Hassan Ardşir avusese gradul de general. Şi fugise, ca să scape de răzbunarea unor anumiţi inşi.

Când văzurăm pe mercenari învelindu-se cu păturile, plecarăm tot atât de prevăzători, cum venisem.

— Emire, începu Mirza, când ajunserăm destul de departe, am copleşit pe vremuri cu multe favoruri pe acest susbaşiu şi pe aghiotantul lui. Amândoi trebuie să moară!

— Nu sunt vrednici să-i bagi în seamă. Nu sunt decât nişte câini, asmuţiţi în urma ta. Nu te înfuria pe ei, ci pe stăpânii lor!

— Vor să mă ucidă, ca să-şi însuşească averea mea.

— Vor s-o facă, dar tot n-o vor face. Vom vorbi pe îndelete când vom ajunge în tabără. Şi acum, furişează-te singur. Vin şi eu curând.

Se îndepărtă cam în silă. Când nu-l mai auzii strecurându-

[1] Dregător cu atribuţii militare. (n. ed.)

se prin tufişuri şi printre pomi, mă furişai până la Halef şi-i dădui instrucţiunile trebuincioase. Ocolii apoi tabăra inamică şi ajunsei prin dreapta ei pe malul fluviului, iar pe aici păşii încet spre sud. După vreo zece minute de drum, frânsei uşor un anin în aşa fel, încât vârful său să fie îndreptat spre sud; după ce mersei alte zece minute, repetai isprava cu alt anin şi în sfârşit, cu încă unul. În faţa ultimului semn, era o cotitură a fluviului, pe care o socotii cât se poate de potrivită planului pe care-l făurisem.

Când mă întorsei în tabără, îl găsii pe Mirza îngrijorat, fiindcă lipsisem vreo jumătate de oră. Şi englezul era neliniştit.

— Pe unde umblaţi, sir? Stau aici ca un copil orfan, de oare nu se sinchiseşte nimeni. M-am săturat, să ştiţi! *Well*.

— Liniştiţi-vă! Veţi avea îndată de lucru!

— Frumos! Straşnic! Îi omoram pe ăia?

— Nu, dar îi vom duce niţel de nas.

— Mă bucură, dar n-ar fi rău dacă ar avea fiecare câte un nas ca al meu. *Yes!* Şi cine se ocupă de ei?

— Numai dumneavoastră şi cu mine, sir.

— Cu atât mai bine! Cine lucrează singur, are şi dreptul la onoruri tot singur. Şi când trecem la fapte?

— Puţin înainte de revărsatul zorilor.

— Abia atunci? Prin urmare, pot să mai dorm câteva ceasuri.

Se înveli şi adormi numaidecât.

Hassan Ardşir-Mirza era nerăbdător să-mi audă sfatul, iar lângă împletitura de crengi le văzui pe cele trei femei care, mânate de îngrijorare, se apropiaseră să ne asculte convorbirea.

— Unde ai fost emire? mă întrebă el.

— Am vrut să-ţi las un răgaz ca să te gândeşti şi să te linişteşti. Un om inteligent nu se ia după impulsul mâniei, ci după cei al chibzuinţei. Cred că ţi-a trecut supărarea, aşa încât spune-mi ce ai de gând să faci.

— Mă voi năpusti cu oamenii mei asupra urmăritorilor şi-i vom omori!

— Vrei să omori pe cei treizeci de oameni sănătoşi şi voinici cu ajutorul răniţilor tăi?

— Dar ne veţi ajuta şi voi: tu şi oamenii tăi.

— Nu, n-o vom face. Nu sunt barbar, ci un creştin. Credinţa mea îmi îngăduie să-mi apăr viaţa, atunci când mi-e ameninţată; altminteri, însă, îmi porunceşte să cruţ viaţa fratelui meu. Cartea sfântă a creştinilor porunceşte: „Să iubeşti pe Dumnezeu din toată inima, cu tot sufletul şi cu toată convingerea, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi!” Prin urmare, trebuie să socotesc viaţa aproapelui meu tot atât de sfântă ca şi a mea.

— Bine, dar urmăritorii nu sunt fraţii, ci duşmanii noştri!

— Cu toate acestea, sunt fraţii noştri. *Coranul* creştinilor glăsuieşte astfel: „Iubiţi-vă vrăjmaşii: binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă; faceţi bine acelora care vă umilesc şi vă prigonesc; atunci sunteţi fiii adevăraţi ai Domnului!” Sunt dator să mă supun acestei porunci, fiindcă sunt creştin.

— Dar porunca aceasta nu-i înţeleaptă şi nici folositoare. Dacă o urmezi, înseamnă să înfrunţi toate primejdiile cu putinţă şi să pierzi toate bătăliile!

— Dimpotrivă! În porunca aceasta este ascunsă însăşi înţelepciunea divină. M-am aflat în mult mai mari şi mai numeroase primejdii şi am avut mai des prilejul de a mă apăra, decât mulţi alţii. Cu toate acestea trăiesc şi am biruit mereu, fiindcă Dumnezeu ocroteşte neîncetat pe cei care îl ascultă.

— Aşadar nu vrei să-mi dai ajutor, emire, deşi îmi eşti prieten?

— Sunt prietenul tău şi ţi-o voi dovedi; dar te întreb: Hassan Ardşir-Mirza, vrei să fii un ucigaş laş?

— Niciodată, emire!

— Cu toate astea, vrei să te năpusteşti asupra ihlatsilor, în timp ce dorm! Sau poate că ai de gând să-i trezeşti, ca să te lupţi cu ei în mod cinstit?! Atunci ai fi înfrânt!

— Domnule, nu mă tem de ei!

— Ştiu. Te rog să mă crezi că aş fi în stare să mă lupt şi singur cu aceşti treizeci de inşi, dacă ar fi vorba de o faptă dreaptă. Armele mele preţuiesc mai mult decât toate ale lor. Dar cum pot fi sigur că prima lor împuşcătură sau cea dintâi împunsătură de lance nu-mi va răpi viaţa? O vitejie sălbatică şi nechibzuită se aseamănă cu furia bivolului care înfruntă

orbeşte moartea. Să presupunem că doborâţi zece ori cincisprezece dintre ei; tot rămân cincisprezece inşi care vi se împotrivesc. Astfel, nu mai scăpaţi de urmărirea lor; s-ar ţine de voi până v-ar răpune.

— Cuvintele tale sunt înţelepte, domnule. Dar dacă îmi voi cruţa urmăritorii, ar însemna să mă dau cu ştiinţă şi voinţă pe mâna lor. Mă vor prinde azi sau mâine — şi ai auzit tu însuţi ce-au plănuit.

— Cine-ţi spune să te laşi prins?

— Altceva nu-mi rămâne de făcut. Sau crezi că-l poţi determina să mă lase să mă retrag liniştit?

— Da, voi face-o negreşit!

— *W'Allah!* Asta e... asta e... Emire, nu ştiu cum s-o numesc!

— Numeşte-o deci nebunie. E cea mai potrivită denumire. Nu-i aşa?

— Nu pot s-o spun, fiindcă te respect. Crezi într-adevăr că ai putea îndupleca pe oamenii aceştia, care îmi râvnesc avutul şi viaţa, să mă lase să fug?

— Sunt convins; totuşi, ascultă-mă. Am fost adineauri în vale, la fluviu şi am frânt câţiva pomişori. Când îi vor vedea, ihlatsii vor crede să sunt semnele lui Saduk. În zori, vor porni la drum. Eu voi pleca înaintea lor şi voi face alte semne, care să-i zăpăcească de-a binelea. Dacă însă ne descoperă tabăra înainte de plecare, vă veţi apăra. Voi auzi împuşcăturile şi voi veni în cea mai mare grabă, fiindcă voi fi călare.

— La ce ar folosi să-i îndepărtăm de urmele noastre, dacă tot le vor descoperi?

— Lasă-mă, că ştiu eu ce fac! Îi voi îndruma astfel, încât să fiu sigur că nu ne vor mai urmări. Ai o foaie de pergament?

— Da. Şi la Saduk am găsit câteva foi de pergament.

— Să ştii că a avut şi mai multe, dar le-a folosit ca să trimită veşti tainice ihlatsilor. L-ai întrebat cumva?

— Da, dar nu vrea să mărturisească.

— Nu-i nimic. N-avem nevoie de mărturia lui. Dă-mi pergamentul şi culcă-te. Voi veghea şi vă voi trezi, când va trebui!

Femeile dispărură, iar bărbaţii se duseră să se odihnească. Saduk putuse să audă toată convorbirea noastră.

Cred că tot timpul stătuse ca pe ghimpi. Îi cercetai legăturile şi căluşul; cele dintâi erau bine înnodate, iar căluşul permitea respiraţia, deşi era pus tot atât de bine.

Mă învelii cu pătura, fără să dorm.

Aproape de revărsatul zorilor, îl trezii pe englez. Se deşteptară şi persanii, iar conducătorul lor veni la mine.

— Vrei să pleci, domnule? mă întrebă. Când te înapoiezi?

— Îndată ce mă voi încredinţa că am izbutit să-i înşel pe vrăjmaşi.

— Asta ar putea dura şi până mâine!

— Fireşte.

— Atunci, ia-ţi făină, carne şi curmale. Şi până te întorci, ce să facem?

— Staţi liniştiţi şi părăsiţi locul acesta cât mai rar cu putinţă! Dacă se întâmplă totuşi ceva neobişnuit sau îngrijorător, sfătuieşte-te cu Halef Omar, pe care ţi-l voi trimite curând. E un om inteligent, credincios şi priceput, pe care se cuvine să-l asculţi!

Mă furişai iar până la Halef, ca să-i spun ce am plănuit. Când mă înapoiai, îl găsii pe Lindsay gata de plecare, iar alături de şei erau o sumedenie de legături cu de-ale mâncării. Ne luarăm rămas-bun şi pornirăm.

Ne-a fost foarte greu să ne conducem caii în întuneric printre pomi şi prin tufişuri şi am pierdut mult timp. Mai ales că trebuia să facem şi un ocol, ca să nu fim observaţi de ihlatsi. În cele din urmă ajunserăm în vale, încălecarăm şi ne continuarăm drumul. Nu puteam vedea departe, fiindcă deasupra apei plutea o ceaţă deasă; deodată, cerul se lumină spre răsărit şi un vânt uşor de dimineaţă vesti apropierea zilei. După vreo cinci minute, sosirăm la locul unde cotea fluviul şi unde făcusem ultimul semn. Aici descălceai.

— Stop? întrebă englezul. De ce?

— Trebuie să ne convingem că persanii îşi continuă drumul sau cercetează mai întâi terenul şi încep lupta cu prietenii noştri.

— Ah! Foarte frumos! Straşnic! *Well!* Tot suntem aici! Avem şi tutun?

— Staţi să caut.

Hassan Ardşir-Mirza — sau poate frumoasa lui soră —

avusese grijă. Alături de celelalte bunătăţi, se afla şi tutun persan.

— Bravo! Foarte frumos! Să ne aprindem pipele! Un băiat minunat persanul ăsta, spuse Lindsay.

— Ia uitaţi-vă colo! A început să se ridice negura, aşa că peste două minute vom putea vedea limpede până sus, la ihlatsi. Hai să ne ascundem îndărătul cotiturii; altminteri, putem fi observaţi şi se face praf tot planul!

Ne pitirăm şi aşteptarăm. În sfârşit văzui cu ajutorul lunetei mele că toţi cei treizeci persani porniseră la pas, îndreptându-se spre vale. Încălecarăm şi plecarăm cu iuţeala vântului. Ne oprirăm abia după vreo leghe de drum şi făcui o crestătură în coaja unei sălcii.

— Hm! Oamenii ăştia trebuie să fie tare proşti, dacă nu vor băga de seamă că semnul ăsta a fost făcut abia acum!

— Da, comandantul lor nu-i chiar un *sir* David Lindsay! Vedeţi, de aici se pare că fluviul are o întorsătură foarte mare; în tot cazul, îşi revine spre sud, îndărătul munţilor. În felul acesta, s-ar putea crede să lungimea curburii este de cel puţin opt mile engleze. Vreţi să-i facem pe persani să se plimbe puţin prin apă?

— Mai întrebaţi?! Dar se vor lua după semnele noastre?

— Fără îndoială. Luaţi legăturile cu provizii şi ţineţi-le deasupra capului!

— Dar aici e adâncă apa!

— Cu atât mai bine. Vi-e teamă că vă înecaţi?

— *Pshaw*. Mă cunoaşteţi doar! Vor crede oare urmăritorii că Mirza şi cămilele au trecut prin apa?

— Tocmai asta va fi încercarea. Daca procedează aşa, atunci se vor lua şi după semnele noastre.

Înjghebai din trestii o bolta bătătoare la ochi şi-mi mânai armăsarul în aşa fel, încât să lase cât mai multe urme; apoi îl îndemnai să intre în apa. Englezul veni după mine. Întrucât ne îndreptarăm în susul apei, ajunserăm tocmai la locul opus de pe celalalt mal, deşi apa curgea cu furie. Înfipsei în pământ, nişte fire de iarbă şi buruieni, ca să îndrept urmăritorii cât mai mult spre sud. Aici, pământul era acoperit cu iarbă din belşug. Faptul mă bucură, întrucât iarba ascundea apa ce curgea de pe noi, înlăturând orice bănuiala.

Apoi, pornirăm în galop. Persanii aveau sa sosească pe locul acesta în vreo jumătate de oră şi fără îndoială ca şi-ar fi dat seama, doar dacă n-ar fi fost cu totul nepricepuţi, că urmele lăsate de caii noştri în iarbă nu puneau fi decât de azi. De aceea, călărirăm mai bine de doua ore în aceeaşi direcţie, prin mici deserturi, peste movile joase şi prin văi străbătute de pârâiaşe. Ajunserăm iar la Dijala, aşa cum mă aşteptasem şi trecurăm pe celălalt mal. Fireşte că avusesem grijă să punem semne în anumite locuri. Atunci, scosei o foaie de pergament.

— Vreţi să scrieţi ceva, master? întrebă Lindsay.

— Da. Acum încetează semnele şi vreau să văd dacă pergamentul va da acelaşi rezultat.

— Arătaţi-mi ce scrieţi!

— Poftim, uitaţi-vă!

Îl dădui pergamentul, pe care scrisesem câteva cuvinte în limba persană. Le privi, apoi îşi ridică ochii spre mine. Îşi ţuguie buzele amărât, mutându-şi parcă nasul în lături.

— *Heigh ho!* Cine urmează să citească mâzgăleala asta? Şi ce înseamnă?

— Sunt cuvinte persane şi se citesc de la dreapta la stânga. Sună astfel: „*halijah hemwer ziru bala* — acum mereu în vale!” Vom pândi, ca să ne încredinţăm dacă dau urmare acestei indicaţii.

Legai bine pergamentul cu două crengi şi-l aşezai astfel, încât să poată fi văzut imediat, După aceea, pornirăm iar de-a lungul malului şi ajunserăm într-un loc de unde ne puteam uita îndărăt, fără să fim observaţi. Descălecarăm ca să mâncăm ceva şi să ne lăsăm caii să pască şi să se adape. Fireşte că eram nerăbdători să ne convingem dacă şiretlicul nostru a dat rezultatul dorit.

A fost nevoie să aşteptăm mai mult de o oră, până când să zărim în sfârşit o mişcare în susul fluviului. Luneta mea mă încredinţa că păcăleala izbutise şi mulţumiţi pe deplin, călărirăm mai departe. Abia după-amiază făcui alt semn şi spre seară, încă unul, din colţul unei văi lăturalnice, aşezată în stânga fluviului. Era cel dintâi prilej de a ne putea înfăptui a doua parte a planului nostru, adică să îndepărtăm pe persani de drumul ce ducea spre dreapta; până aici terenul nu ne

îngăduise s-o facem.

Ne oprirăm la intrarea văii, ca să ne odihnim după atâta trudă.

În dimineaţa următoare, scrisei pe un alt pergament indicaţia că de acum înainte trebuie continuat multă vreme drumul spre apus. Pe la amiază, lăsai al treilea pergament, cu vestea că Hassan Ardşir-Mirza a început să fie bănuitor, fiindcă m-a prins (adică pe Saduk) lăsând semnele trădătoare. Îndată după-amiaza, întocmii ai patrulea şi ultimul pergament. Prin el îi înştiinţam, ca Mirza are de gând să se ducă la Djumeila sau Kifri, peste movila lui Bozian şi ca bănuiala lui a sporit atât de mult, încât „mi-a” poruncit să merg în fruntea tuturor, ca sa mă supravegheze necontenit; din pricina aceasta, îmi este aproape cu neputinţă să mai las semne.

Astfel, ne îndepliniră sarcina în întregime. Mi-am dat seama că nu mai este necesar să aşteptăm, ca să ne încredinţam dacă se vor lua într-adevăr după îndrumările noastre; întrucât din cele întâmplate până acum, era de aşteptat să nu-şi dea seama că au fost păcăliţi.

Făcurăm calea întoarsă, alcătuind un fel de unghi cu direcţia în care venisem şi străbăturăm ţinuturi prin care umblau rareori drumeţi. Deşi a trebuit să facem o sumedenie de ocoluri, ajunserăm înainte de înserat la fluviul Dijala. Călărirăm o vreme în susul apei, pana când întunericul ne sili să ne oprim. Dimineaţa ne trezirăm devreme şi pornirăm, iar la amiază eram lângă tabără.

Înainte de a ajunge la tabără, Halef coborî în vale, ca să mă întâmpine.

— Allah fie lăudat, sidi, că te-ai înapoiat teafăr şi nevătămat! Am fost tare îngrijoraţi, fiindcă ai lipsit două zile şi jumătate, în loc de o singură zi. Vi s-a întâmplat ceva, effendi?

— Dimpotrivă. Totul a mers cum am vrut. Nu ne-am întors mai curând, întrucât nu eram pe deplin încredinţaţi că persanii s-au lăsat „duşi de nas”. Ce mai e nou în tabără?

— Nimic. Adică e ceva, ce nu trebuia să fie.

— Ce?

— A fugit Saduk.

— Saduk?

— Trebuie să aibă printre slujitori un prieten, care i-a tăiat legăturile.

— Când a plecat?

— Ieri dimineaţă.

— Nu înţeleg cum a putut s-o şteargă.

— Tu ai plecat cu englezul şi eu am rămas de veghe în vale.

— Între timp, persanii au părăsit tabăra unul câte unul, ca să urmărească mişcările ihlatsilor. Când au plecat ihlatsii şi s-au înapoiat persanii în tabără, prizonierul dispăruse.

— Asta-i rău, foarte rău! Dacă s-ar fi întâmplat mai târziu cu o zi, n-ar fi trebuit să ne îngrijorăm. Hai, ia-mi calul şi mână-l.

Sus, pe deal, îmi ieşiră cu toţii dinainte, plini de bucurie. Dar citii în ochii lor neliniştea pricinuită de lipsa mea. Mirza mă luă deoparte şi-mi povesti cum a fugit Saduk.

— Sunt de făcut două ipoteze, îi replicai eu. Prima: dacă Saduk ajunge din urmă pe ihlatsi, îi va îndemna să se înapoieze repede, ca să ne prindă. A doua: Saduk s-ar putea ascunde în preajma taberei, ca să se răzbune, în tot cazul, nu mai suntem siguri în locul în care ne aflăm şi trebuie să-l părăsim numaidecât.

— Încotro să pornim? întrebă Hassan Ardşir-Mirza.

— Înainte de toate, pe malul celălalt al fluviului. Nu-i nici un vad care să ne ducă devale, aşa încât ne întoarcem până la punctul prin care ai venit încoace. Astfel vom avea mai multă siguranţă, întrucât nu se va crede că ai mers în sus. Dacă Saduk a rămas într-adevăr prin preajma taberei, ca să se răzbune în timpul nopţii, nu se va încumeta în nici un caz să iasă ziua la iveală. Aş putea să încerc să-i găsesc urma, cu ajutorul ogarului, dar vom pierde vreme şi nici nu ştim dacă dăm de el. Porunceşte să se pregătească totul de plecare şi adu-mi sforile cu care a fost legat Saduk. Dar de acum înainte nu trebuie să mai ştie slujitorii tăi ce ai de gând să faci.

Se duse în coliba femeilor şi se întoarse cu sforile pe care i le cerusem, o curea şi o batistă ce slujise drept căluş. Toate erau tăiate. Mă străduii mult, până când izbutii să îndoi cutele întocmai cum fuseseră. Apoi cercetai fiecare tăietură în parte.

— Cheamă-ţi oamenii! spusei lui Mirza.

Veniră toţi, fără să ştie despre ce-i vorba; dar când ajunseră lângă mine, mă văzură cu sforile, batista şi cureaua în mână.

— Daţi-mi puţin cuţitele şi pumnalele! le spusei eu.

În timp ce slujitorii îmi îndeplineau porunca, urmării chipul fiecăruia dintre ei, dar nu observai nimic deosebit. Alăturai cuţitele şi pumnalele de tăieturile care înlesniseră fuga prizonierului, le comparai cu băgare de seamă şi rostii oarecum liniştit:

— Tăieturile au fost făcute cu un pumnal cu trei muchii; voi descoperi îndată pe răufăcător!

Printre armele slujitorilor, erau numai două pumnale cu câte trei muchii; deodată văzui că stăpânul unuia din ele păleşte şi-şi trădează gândul de a fugi printr-o mişcare făcută pe furiş. Ca să-l împiedic să dispară, spusei tot atât de liniştit ca înainte:

— Răufăcătorul vrea s-o ştergă. Să nu se încumete să fugă, fiindcă-şi va înrăutăţi situaţia, în loc să şi-o îmbunătăţească. Numai o mărturisire cinstită îl poate scăpa!

Mirza se uită mirat la mine, iar cele trei femei, ale căror chipuri apărură deasupra împletiturii de crengi, îşi şoptiră uimite impresii despre cele văzute.

Investigaţiile mele fuseseră fructuoase, întrucât îmi dăduseră posibilitatea să aflu cine înlesnise fuga lui Saduk. Îmi îndreptai degetul spre cel bănuit şi spusei:

— Acela e. Legaţi-l!

De-abia rostii aceste cuvinte şi slujitorul se repezi din câteva sărituri spre tufiş. Ceilalţi voiră să-l urmărească.

— Opriţi-vă! le poruncii.

— Emire, ne va scăpa! strigă Mirza.

— Nu ne va scăpa! îi răspunsei. Ai uitat de câine? Doyan, *tut onu* — prinde-l!

Câinele se năpusti în tufiş — şi după câteva clipe izbucni un ţipăt, urmat de lătratul vestitor al animalului.

— Halef, adu-l pe fugar! spusei.

Micul hagiu mă ascultă cu un aer încântat.

— Spune-mi emire, mă întrebă Hassan, cum ai ştiut cine-i făptaşul, uitându-te doar la cuţite şi pumnale?

— Foarte uşor! Latul unui cuţit face altă tăietură decât un pumnal cu trei muchii, fiindcă acesta împunge şi rupe mai lesne. Tăieturile sunt depărtate între ele, aşa încât nu puteau fi făcute cu un cuţit. Acum, i-a uită-te: aici unde încep, tăieturile nu sunt drepte, ci oarecum întrerupte de rupturi; aşadar, tăişul care a fost folosit avea o ştirbitură destul de pronunţată. Uită-te şi la pumnalul ăsta: e singurul care are o asemenea ştirbitură!

— Domnule, isteţimea ta e uimitoare!

— Nu merit lauda asta. Experienţa m-a învăţat ca în toate împrejurările să ţin seamă chiar de cele mai mici detalii; prin urmare, nu-i vorba de vreo deşteptăciune, ci doar de experienţă.

— Dar de unde ai ştiut că vrea să fugă?

— L-am văzut pălind şi dându-se înapoi pe furiş. Cine-l interoghează tu sau eu?

— Tu, emire. Ţie nu va îndrăzni să-ţi tăgăduiască.

— Atunci, ceilalţi să se îndepărteze, ca să nu-i îngreuneze mărturisirea. Stai, dă-le cuţitele îndărăt! Dar pun o condiţie: să-mi îngădui să rostesc eu sentinţa şi să-mi făgăduieşti că nici nu te vei împotrivi, nici nu te vei codi s-o îndeplineşti.

Se învoi bucuros.

Halef îl aduse pe vinovat, care părea tare speriat. La un semn al meu, micul hagiu îl împinse pană în faţa locului unde mă aşezasem împreună cu Hassan Ardşir-Mirza, îl privii ţintă câteva clipe şi spusei:

— Soarta ce te aşteaptă depinde numai de tine. Dacă-ţi mărturiseşti singur greşeala, te poţi aştepta la îndurare; dar dacă tăgăduieşti, pregăteşte-te să ajungi în Djehenna!

— Domnule, voi spune totul, dar goneşte câinele! răspunse.

— Nu, câinele rămâne aici, până când terminăm. Doar un semn să-i fac şi te sfâşie. Şi acum fii cinstit şi spune-mi: tu ai fost cel care l-a ajutat pe Saduk să fugă?

— Da. Eu l-am ajutat.

— De ce?

— Fiindcă-i jurasem că-l voi scăpa.

— Când?

— Înainte de a porni în călătorie.

— Cum i-ai putut jura, de vreme ce el e mut şi nu poate să-ţi vorbească?

— Ştiu să citesc, domnule! îmi răspunse el mândru.

— Ei, povesteşte!

— Eram cu Saduk în curte. Deodată îmi scrise pe o foaie de pergament întrebarea dacă ţin la el. Îi răspunsei că „da”, fiindcă mi-era milă că n-are limbă. Apoi, scrise iar că şi el ţine da mine şi că ar vrea să fim prieteni de sânge. Mă învoii şi jurarăm amândoi pe Allah şi *Coran* că nu ne vom părăsi niciodată şi ne vom ajuta în caz de nevoie sau de primejdie.

— E adevărat ce spui?

— Pot să-ţi dovedesc, emire. Mai am pergamentul pe care-i scris totul.

— Unde e?

— Îl am la cingătoare.

— Arată-mi-l.

Îmi dădu foaia de pergament. Era foarte murdară, dar scrisul mai putea fi recunoscut. O întinsei lui Mirza. care o citi şi dădu din cap, în semn că s-a convins.

— Ai fost foarte neprevăzător, spusei slujitorului... Ai jurat lui Saduk, dar nu te-ai gândit că jurământul ţi-ar putea fi vătămător.

— Emire, oricine-l considera om cumsecade!

— Povesteşte mai departe!

— N-am crezut niciodată că ar fi un răufăcător şi de aceea mi-era milă de el că-i legat. Mi-am adus aminte că-i jurasem să-l ajut în orice nevoie şi m-am gândit că Allah mă va pedepsi, dacă-mi voi călca jurământul. Am aşteptat până când s-au îndepărtat toţi şi i-am dat drumul.

— Ţi-a spus ceva?

— Doar nu-i în stare!

— Vreau să spun: ţi-a făcut vreun semn oarecare?

— Nu. S-a ridicat, s-a întins, mi-a dat mâna şi s-a furişat în tufiş.

— În ce direcţie?

— Pe aici a luat-o.

Şi-mi arătă spre fluviu.

— Ai nesocotit credinţa ce-i datorezi stăpânului tău şi ne-ai trădat pe toţi, numai ca să-ţi respecţi jurământul făcut cu

uşurinţă. Îţi dai seama ce pedeapsă vei îndura?

— Emire, vei porunci să fiu omorât.

— Da, ţi se cuvine moartea, fiindcă ai eliberat un ucigaş şi prin aceasta ai primejduit vieţile noastre. Cu toate acestea, ţi-ai mărturisit greşeala, aşa că-ţi îngădui să rogi pe stăpânul tău să-ţi aplice o pedeapsă blândă. Cred că nu faci parte dintre oamenii care săvârşesc răul, fiindcă urăsc binele.

Ochii bietului slujitor se umpluseră de lacrimi; fără să şovăie, vinovatul îngenunche la picioarele lui Hassan Ardşir-Mirza. Chipul său vădea teama care-l năpădise, iar buzele-i tremurau, dar nu puteau rosti nici un cuvânt. Privirea aspră a stăpânului se îmblânzi încetul cu încetul.

— Nu vorbi, îi spuse Mirza; ştiu că vrei să mă rogi să fiu îndurător, dar nu-ţi pot ajuta cu nimic. Am fost totdeauna mulţumit de tine, dar acuma soarta ta nu mai e în mâinile mele; numai emirul acesta poate hotărî ce ţi se cuvine. Roagă-l pe el să fie îndurător!

— Ai auzit, domnule! se bâlbâi vinovatul, întorcându-se spre mine.

— Prin urmare, crezi că un bun musulman e dator să-şi ţină cuvântul? îl întrebai.

— Da, emire.

— Ţi-ai fi putut călca jurământul?

— Nu, chiar dacă asta m-ar fi costat viaţa.

— Deci, dacă Saduk s-ar întoarce din nou, în secret, la tine, l-ai ajuta?

— Nu. L-am eliberat; mi-am ţinut jurământul faţă de el; acum, însă, este totul bine.

Fără îndoială, aceasta era o părere cam ciudată despre durata de valabilitate a unui jurământ, dar mie mi s-a părut foarte convenabilă.

— Ai vrea ca greşeala ta să fie iertată, dacă vei arăta din nou stăpânilor tăi credinţă şi iubire?

— Da. O, domnule, dacă ar fi posibil!

— Dă-mi mâna şi jură!

— Jur pe Allah şi pe *Coran*, pe califi şi pe toţi sfinţii.

— Aşa e bine; eşti liber şi vei putea să-l slujeşti din nou pe Hassan Ardşir-Mirza. Dar, adu-ţi aminte de jurământul făcut!

Omul îşi ieşise din fire de bucurie şi fericire şi am observat

că şi Mirza era de acord cu mine. Evident, între noi doi n-a mai avut loc nici o discuţie în legătură cu aceasta, pentru că eram foarte ocupaţi cu plecarea.

4. „Oraşul califilor”

Când am părăsit tabăra, cămilele ne-au dat cea mai multă bătaie de cap. Aceste animale prostănace erau obişnuite cu câmpia largă, neîmpădurită şi nu se descurcau aici, între stânci, copaci şi arbuşti. Am fost siliţi să cărăm greutăţile cu mâna, până la râu şi apoi, pur şi simplu, să le împingem în susul şi în josul râului. Chiar şi aşa, doar cu greu au reuşit să treacă râul.

Eu am rămas, împreună cu Halef, în urma celorlalţi, ca să ştergem cu cea mai mare grijă toate urmele.

Nu intenţionam neapărat să pornim imediat spre Bagdad, doream doar să părăsim un loc unde nu ne mai simţeam în siguranţă şi să căutăm un altul, unde nu trebuia să ne temem că vom fi descoperiţi de persani şi de Saduk. Spre seară, după ce parcursesem un drum destul de lung spre sud, am găsit, în sfârşit, o colibă părăsită care servise probabil ca locuinţă unui kurd. Coliba se afla cu spatele la un perete de stâncă şi din celelalte trei părţi era înconjurată de o coroană de arbuşti şi tufe. Dincolo de această coroană, se putea vedea bine în depărtare. Am adăpostit animalele în interior şi am făcut şi noi o tabără acolo, ceea ce nu ne-a luat prea mult timp şi prea multă muncă, întrucât nu aveam de făcut altceva decât să întindem pe pământ păturile pe care le purtam sub şei.

Eram gata, când s-a lăsat noaptea şi îndată, cele trei femei care ocupaseră doar ele coliba, îşi făcură apariţia cu produsele activităţii lor culinare. A fost o cină gustoasă. Datorită încordării din ultimele trei zile, mă simţeam foarte obosit şi curând după masă, m-am dus să mă odihnesc. Abia apucasem să dorm câteva ore, când am simţit o atingere şi am deschis imediat ochii. Bătrâna Halwa stătea în faţa mea şi îmi făcea semne cu mâna. M-am ridicat să o urmez. Toţi ceilalţi dormeau, eu excepţia unuia dintre persani care era de strajă şi stătea afară, în faţa tufişurilor, aşa încât nu ne-a putut vedea. Bătrâna m-a dus spre o altă latură a colibei, unde un soc gros îşi desfăcea ramurile sub formă de umbrelă.

Aici l-am găsit pe Hassan Ardşir-Mirza.

— Ai ceva important de discutat? l-am întrebat.

— Este important pentru noi, pentru că are legătură cu călătoria noastră. Am chibzuit la ceea ce ar trebui să fac şi mi-ar plăcea, dacă ideile mele ar primi aprobarea ta. Iartă-mă dacă te-am sculat din somn.

— Spune-mi ce ai hotărât!

— Tu ai fost deja în Bagdad. N-ai cumva prieteni sau cunoştinţe acolo?

— Câteva cunoştinţe superficiale; dar nu mă îndoiesc că aceşti oameni îmi sunt prieteni.

— Deci poţi să locuieşti în siguranţă acolo?

— Nu cred că aş avea de ce să mă tem acolo. Mă aflu şi sub protecţia padişahului şi mă pot pune şi sub protecţia unei puteri europene.

— Atunci, am să te rog ceva. Ţi-am spus deja că oamenii mei mă aşteaptă la Ghadhin. Presimt că nu voi fi în siguranţă acolo şi de aceea, ar trebui să mergi tu acolo şi să te ocupi de afacerile mele.

— Cu plăcere. Ce misiuni vrei să-mi încredinţezi?

— Cămilele pe care le vei găsi la Ghadhin mi-au transportat toată averea pe care voiam s-o salvez. Dar este posibil ca aceste bunuri care le-am luat, să-mi stânjenească călătoria şi de aceea vreau să le vând. Îmi îngădui să te rog să te ocupi de vânzarea lor?

— Da, dacă ai încredere în mine.

— Negreşit că am. Îţi voi da pe unul din însoţitorii noştri, care să te prezinte cu o scrisoare lui Mirza Selim Aga. Vinzi totul: lucrurile şi animalele, plăteşti oamenii, şi-i concediezi.

— Nu se va supăra Mirza Selim Aga că nu-i încredinţezi lui vânzarea? Ţi-a slujit cu credinţă; ţi-a transportat averea până la Bagdad; prin urmare şi-a câştigat dreptul la încrederea ta.

— Nu mă contrazice, emire, fiindcă îmi dau seama ce fac. El este singurul pe care nu-l concediez. Cu asta va fi mulţumit. Cred că tu-mi vei putea îndeplini însărcinarea mai bine decât el, dar ţi-o încredinţez şi cu alt scop. Ai putea găsi numaidecât o locuinţă în Bagdad?

— Cred că este posibil.

— Nu-ţi voi încredinţa numai averea, ci şi familia, emire.

Primeşti?

— Hassan Ardşir-Mirza, mă uimeşti şi mă ameţeşti! Adu-ţi aminte că sunt un bărbat şi creştin!

— Nu-mi pasă dacă eşti creştin sau musulman; nici tu nu m-ai întrebat ce sunt, când m-ai salvat din mâna bebbehilor. După aceea mă voi gândi cum să scap de urmăritorii mei. Ei nu trebuie să afle unde este Hassan Ardşir-Mirza; de aceea îţi încredinţez averea şi din aceeaşi pricină îţi predau şi familia, fiind convins că o vei ocroti în lipsa mea. Sunt sigur că vei respecta onoarea soţiei mele şi a surorii mele, Benda.

— Nu le voi cere nici să le văd, nici să le vorbesc. Dar despre ce lipsă vorbeşti, Mirza?

— În timp ce voi veţi fi în Bagdad, eu voi pleca la Kerbela, împreună cu Mirza Selim Aga, ca să înmormântez corpul tatălui meu.

— Ai uitat că şi eu vreau să merg la Kerbela?

— Emire, renunţă la hotărârea aceasta. E prea primejdioasă! Da, ai fost la Mecca fără să-ţi pierzi viaţa, dar gândeşte-te câtă deosebire este între Mecca şi Kerbela. În prima localitate sunt musulmani liniştiţi şi evlavioşi. În cealaltă însă sunt fanatici, tulburaţi până la nebunie de reprezentarea tragediei lui Hossein şi aduşi într-o stare de nemaipomenită furie, căreia-i cad deseori victime chiar credincioşi musulmani. Dacă unul singur dintre ei bănuieşte că eşti şiit, sau că nu eşti nici măcar musulman, îţi pierzi viaţa în cele mai crunte chinuri. Ascultă-mă şi renunţă la hotărârea aceasta!

— Bine! Voi vedea la Bagdad ce voi face. Dar fie că voi pleca la Kerbela, fie că nu voi pleca, poţi fi încredinţat, Hassan Ardşir-Mirza, că familia ta se va afla în deplină siguranţă.

Aşa se încheie convorbirea.

Ramaserăm cinci zile în locul acela şi pornirăm abia atunci când ne convinsesem de-a binelea că toţi însoţitorii noştri îşi recăpătaseră forţele. Străbăturăm munţii cât se poate de convenabil şi fără întâmplări neplăcute; la fel străbăturăm şi deşertul, adică am fost cruţaţi de vreo întâlnire cu bandele de jefuitori arabi, fapt pe care-l datoram mai curând neobositei noastre prevederi, decât bunăvoinţei lor.

Poposirăm la un canal, aşezat dincolo de Beni Seyd, la o depărtare de patru ore la nord-vest de Bagdad. De aici urma să pornesc călare spre Ghadhin, ca să-l întâlnesc pe aga Mirza Selim, căruia Hassan Ardşir îi încredinţase averea. Tabăra fu orânduită într-un loc unde nu ne puteam teme de vreo năvală vrăjmaşă. După ce supravegheai alcătuirea taberei, primii din partea lui Hassan scrisoarea ce-mi confirma însărcinarea.

— Selim Aga se va arăta într-adevăr îndatoritor?

— Va trebui să te asculte, aşa cum m-ar asculta pe mine însumi. Iei în primire tot ce are şi îndată ce nu mai ai nevoie de el, mi-l trimiţi, împreună cu însoţitorul pe care ţi-l dau. Eu voi aştepta aici, până te vei înapoia. Vei vinde toate lucrurile şi ceea ce vei face va fi bun-făcut!

N-aveam de ce să mă împotrivesc. Dar mai era cineva, care dorea să plece cu mine: Halef. Pe el însă nu-l puteam lua, fiindcă era util apărării taberei.

Plecarăm şi ajunserăm după două ore la cea de-a treia întorsătură a Tigrului, deasupra Bagdadului, în preajma căruia se află Ghadhin, de cealaltă parte a fluviului. Lăsarăm în stânga drumul ce duce spre Kerkuk, Erbil, Mosul şi Diarbekir şi o luarăm la dreapta, spre cărămidăria din zona aceea. De aici, trecând prin nişte prietenoase grădini de palmieri, sosirăm la Ghadhin, care-i locuit în întregime numai de persanii şiiţi.

Localitatea se află pe pământ „sfânt”, întrucât adăposteşte monumentul lui Musa Ibn Djafer. Bărbatul acesta vestit a făcut pelerinajul la Mecca şi Medina, întovărăşind pe califul Harun al Raşid. În Medina a salutat mormântul Profetului, rostind următoarele cuvinte: „Bine te-am găsit, tată!” pe când califul îl salută astfel: „Bine te-am găsit, vere!” „Cum? vrei să te înrudeşti cu Profetul mai mult decât mine, urmaşul lui?” strigă furios Harun; de atunci, Al Raşid îl urî cu aceeaşi... căldură, cu care-l respectase şi-l privilegiase înainte de această întâmplare neplăcută. Musa Ibn Djafer fu aruncat în închisoare şi acolo-şi sfârşi zilele. Dar după moarte, se ridică pe mormântul său un templu minunat, a cărui cupolă e aurită şi are minareturi frumoase.

Ghadhin stârneşte uimirea datorită aspectului specific

apusean, care-i cu totul nepotrivit într-o asemenea regiune: are o linie pentru tramvaiul cu cai, care se sfârşeşte la Arsenalul din Bagdad. A fost construită de guvernatorul dornic de reforme Midhat Paşa, care a jucat mai târziu un rol de frunte la Istambul. Dacă omul acesta n-ar fi fost rechemat din funcţia de guvernator general al Irakului, ar fi înzestrat Mesopotamia şi cu o linie de cale ferată, al cărei scop ar fi fost să lege ţările dintre Eufrat şi Tigru cu Constantinopolul, prin porturile principale ale Siriei. Din păcate, această înfăptuire, de o însemnătate deosebită, a rămas până acum în stare de proiect. Mai mult, Midhat Paşa a fost nevoit să impună folosirea tramvaiului cu cai, cu ajutorul biciului. Această îndărătnică ilustrare reprezintă o manifestare a conservatorismului mahomedan.

Persanii din Ghadhin sunt mai mult negustori, care pleacă zilnic la Bagdad, pentru diferite afaceri. Ca să pot găsi pe agă, mă îndreptai spre un han în curtea căruia erau adăpostite caravanele. La Bagdad şi la Ghadhin se găsesc multe hanuri de felul acesta.

Era la amiază, în toiul verii şi sunt sigur că termometrul arăta 35 grade Reaumur. Deasupra oraşului plutea un aer greu, prin care aproape că nu puteai vedea, iar cei pe care-i întâlneam aveau feţele acoperite. Pe una dintre străzi, întâlnirăm un bărbat, îmbrăcat într-o bogată haină persană. Era călare pe un cal alb, care avea nişte hamuri costisitoare. În faţa unui asemenea bărbat, nu puteam avea decât înfăţişarea unor derbedei.

— *Ez andscha, tschepu rast* — Hai, cărăbăniţi-vă, daţi-vă în lături, n-auziţi? se răsti la noi, făcând un gest de dispreţ.

Mă aflam călare lângă englez, dar strada era destul de largă şi persanul avea loc să treacă, fără să ne dăm deoparte. Dacă n-ar fi săvârşit gestul acela, i-aş fi îndeplinit dorinţa.

— Ai loc! îi răspunsei. Porneşte!

În loc să pornească pe lângă noi, îşi mână calul de-a curmezişul şi spuse:

— Sunnit porc, uiţi unde le găseşti?! Şterge-o! De-nu, îţi arată biciul meu drumul!

— Ia încearcă-ţi curajul!

Îşi scoase biciul din cureaua de la cingătoare şi lovi. Dar

nu mă nimeri, fiindcă armăsarul meu se năpusti spre calul său, aşa încât îi trăsei persanului un pumn atât de zdravăn în obraz, încât îl făcui să zboare la pământ, cu toate că era bine înfipt în şa. Voii să-mi urmez liniştit drumul, fără să mă mai sinchisesc de cel ce zăcea în mijlocul străzii, dar auzii strigătul înspăimântat al slujitorului, pe care ni-l dăduse Hassan Ardşir-Mirza ca însoţitor.

— *Az baray chodeli* — pentru numele lui Dumnezeu, e Mirza Selim Aga!!

Mă întorsei îndată. Cel prăvălit pe caldarâm încălecase şi-şi trăsese sabia din teacă. Abia acum îl recunoscu pe slujitor.

— Tu eşti arab?! strigă el. Ce cauţi alături de naschijestanul[1] ăsta, pe care-l va blestema Allah?

Până să-l lămurească slujitorul, răspunsei eu:

— Ţine-ţi gura! Numele tău e Mirza Selim Aga?

— Da, răspunse, uimit o clipă de tonul întrebării mele.

Îmi mânai calul spre al său şi-i spusei cu jumătate de glas:

— Sunt un trimis al lui Hassan Ardşir-Mirza. Du-mă la tine acasă!

După ce ne măsură şi ne cântări cu o privire batjocoritoare, care vădea şi o dârză trufie, spuse:

— Voi citi întâi scrisoarea şi după aceea vom sta de vorbă în privinţa pumnului pe care mi l-ai tras. Urmaţi-mă, dar ţineţi-vă cât mai departe, fiindcă-mi pricinuiţi silă!

Aşadar, omul acesta era *schah-swar*, credinciosul care-şi părăsise funcţia de ofiţer în armata persană, căruia-i încredinţase Hassan lucrurile sale de preţ şi care câştigase inima surorii lui Hassan, Benda. Mirza îmi împărtăşise cândva şi taina aceasta. Sărmana fată! Dacă aga era cu adevărat un *schah-swar*, adică un călăreţ foarte priceput, trebuie să fi învăţat că omul poate fi preţuit şi după calul său; în privinţa aceasta nu se cuvenea să ne socotească derbedei pe nici unul, adică nici pe Lindsay, nici pe mine. Şi apoi, nu era prea prudent din partea lui, ca fugar, să se arate într-o ţinută atât de bătătoare la ochi şi să aibă o purtare atât de trufaşă, care nu s-ar fi potrivit nici unui om mai însemnat ca el. Fireşte, nici nu mă gândeam să-i încurajez semeţia. Făcui un semn lui Lindsay, care mă înţelese şi trecurăm la dreapta şi la stânga

[1] Netrebnicul.

lui.

— Câine! mă ameninţă, şterge-o de lângă mine; dacă nu, pun să te biciuiască!

— Taci, *biwakuf*[1], răspunsei liniştit, dacă nu vrei să-ţi mai trântesc un pumn în nas. Cine se plimbă pe un cal împodobit cu hamurile stăpânului, trebuie să se şi poarte ca un stăpân. Mi se pare că-ţi voi cere voie să te învăţ să fii cuviincios.

Nu-mi răspunse, ci se mulţumi să-şi acopere obrazul cu vălul ce i se ridicase în clipa când se prăbuşise. Din pricina acestui văl, nu fusese recunoscut imediat de slujitor.

Merserăm printr-o sumedenie de străduţe. În cele din urmă, aga Selim se opri în faţa unei clădiri joase, în care era doar o deschidere de poartă, astupată cu câteva scânduri.

Scândurile fură date deoparte de un slujitor. Când intrarăm în curte, zărirăm câteva cămile, tolănite la pământ şi rumegând orz şi sământă de bumbac. În preajma lor se aflau câţiva inşi, trândăvind sau hoinărind prin curtea nesfârşită. La ivirea lui aga Selim, îngrijitorii se înclinară respectuos. Îmi dădui seama că acest mititel comandant ştiuse să se facă temut.

Aga îşi dădu calul unuia dintre îngrijitorii cămilelor, iar noi îi încredinţarăm pe ai noştri slujitorului care ne însoţise. Apoi, Selim se îndreptă cu noi spre casa din fundul curţii. După ce coborârăm o scară, pătrunserăm într-o încăpere pătrată, la marginile căreia se aflau o mulţime de perne mari şi moi. Un covor splendid acoperea aproape toată podeaua. Pe una dintre perne, zării un serviciu de cafea din argint greu, iar alături, o bukah persană foarte costisitoare; pe pereţi erau atârnate tot felul de arme şi numeroase narghilele şi pipe, destinate desigur oaspeţilor. Într-un vas antic din porţelan chinezesc, care înfăţişa un balaur, se afla tutun; iar din mijlocul cuverturii atârna o candelă, legată cu un lanţ de argint şi plină cu ulei de sesam.

După deprinderile localnice, aveam înaintea ochilor o încăpere orânduită cu adevărat în chip princiar şi nu-mi venea deloc să cred că lucrurile acelea preţioase ar putea aparţine lui aga Selim.

— *Sallam aaleikum!* salutai când pătrunsei în încăpere.

---

[1] Nătărăule.

Lindsay făcu acelaşi lucru, dar Selim nu ne răspunse. Se aşeză pe o pernă şi bătu din palme. Se ivi îndată unul dintre oamenii pe care îi văzusem în curte şi „stăpânul” îi porunci printr-un semn să-i aprindă luleaua. Fireşte, porunca fu îndeplinită cu încetineală adevărat orientală şi cu o conştiinciozitate cu totul nepotrivită.

Pană să se isprăvească această „operaţie”, Lindsay şi cu mine stăturăm în prag, întocmai ca nişte „viţei la poarta nouă”, cum se spune. Slujitorul se îndepărtă, dar numai până la uşă, unde se opri, ca să asculte ce se vorbeşte. Tolănit pe perna moale, aga socoti că a sosit în sfârşit momentul să ne bage în seamă. Suflă câteva rotocoale de fum, tuşi cu înţeles şi întrebă:

— De unde veniţi?

Întrebarea era cu totul lipsită de sens, întrucât el aflase de la slujitor ceea ce voia să ştie. Mă hotărâi totuşi să înlătur orice prilej de neînţelegere, de hatârul surorii lui Mirza, Benda; aşa că-i răspunsei:

— Suntem trimişii lui Hassan Ardşir-Mirza.

— Unde-i el?

— În apropiere de oraş.

— De ce nu vine el însuşi?

— Din motive de prudenţă.

— Dar voi cine sunteţi?

— Suntem franconii.

— Ghiauri? Ah! Şi ce căutaţi în ţara asta?

— Călătorim, ca să cunoaştem oraşele, satele şi oamenii.

— Sunteţi prea curioşi. O asemenea mojicie pot să facă numai nişte kaffirs[1]. Şi cum v-aţi întâlnit cu Mirza?

— Aşa cum se întâlnesc oamenii.

— Ştiu. Dar unde l-aţi găsit?

— Sus, prin Munţii Kurzi. Am fost până acum în tovărăşia lui. Ţi-am adus o scrisoare.

— E o mare nechibzuinţă din partea lui Hassan Ardşir-Mirza că v-a spus cine este şi că v-a încredinţat o scrisoare. Eu sunt un credincios şi n-am voie s-o primesc din mâna voastră. S-o daţi slujitorului pe care-l voi chema acum!

Era o neobrăzare care întrecea orice margini; de aceea îi

[1] Păgâni.

spusei liniştit:

— Nu socotesc pe Mirza nechibzuit şi te rog să-i împărtăşeşti singur părerea ce o ai despre el. În afară de aceasta, trebuie să-ţi spun că n-a avut niciodată nevoie de mijlocirea cuiva, ca să primească vreun lucru din mâinile noastre.

— Taci, Kaffir! Eu sunt Mirza Selim Aga şi fac ce-mi place! Cunoaşteţi pe toţi cei care sunt cu Mirza?

Răspunsei afirmativ şi el mă întrebă dacă sunt femei şi câte anume.

— Două stăpâne şi o slujnică, îl lămurii.

— Le-aţi văzut chipurile?

— De mai multe ori!

— Asta a fost o lipsă de atenţie din partea lui Mirza. Ochiul unui păgân nu trebuie să privească nici măcar îmbrăcămintea unei femei!

— Să-l spui lui Mirza părerea asta!

— Taci neruşinatule! N-am nevoie de sfatul tău! Aţi auzit şi glasurile femeilor?

Mojicul îmi punea răbdarea la prea mare încercare.

— În ţările noastre nu se întreabă atât de bătător la ochi despre femeile altuia. Aici e altfel? îi replicai.

— Eşti obraznic! se răsti la mine. Bagă de seamă! Tot mai am o răfuială cu tine pentru pumnul de adineauri. Am eu grijă pentru asta pe urmă! Acum însă să predai scrisoarea!

Bătu din palme. Slujitorul veni în grabă, dar nu mă uitai la el. Scosei scrisoarea de la cingătoare şi o întinsei agăi.

— Lui să-i predai! îmi porunci, arătând spre slujitor. Ai înţeles?

— Bine, atunci plec! Rămâi cu bine, Mirza Selim Aga!

Mă întorsei şi englezul făcu acelaşi lucru.

— Staţi, nu veţi pleca! strigă aga; iar slujitorului: să nu-i laşi să iasă!

Ajunsesem la uşă şi omul lui Mirza Selim mă apucase de braţ, ca să mă împiedice să trec pragul. Gestul acesta mă întărâtă. *Sir* David Lindsay nu ne înţelese cuvintele, dar îşi dăduse seama din tonul convorbirii şi din privirile noastre, că nu ne prea împăcasem şi nici nu ne adresasem amabilităţi. Dornic să-şi potolească nerăbdarea care-l cuprinsese, apucă

de şolduri pe persanul cel subţirel, îl ridică şi-l zvârli cu putere spre fundul încăperii, prăbuşindu-l peste agă şi răsturnându-l şi pe el de pe pernele pe care era cocoţat.

— Am fost la înălţime, master? mă întrebă Lindsay.

— *Yes! Well!*

Aga se ridică de pe podea şi-şi ridică sabia.

— Câinilor! Am să vă retez capetele!

Sosise momentul să pun pe neobrăzat la locul lui. Mă repezii spre el, îl lovii zdravăn în braţ, făcându-l să scape sabia şi-l apucai bine de umeri.

— Agă Selim, n-avem capete pentru capriciile tale. Aşează-te şi fii ascultător de acum încolo. Ia-ţi scrisoarea şi citeşte-o. Îţi poruncesc!

Îl aşezai pe pernă, cu toată împotrivirea lui, şi-i vârâi scrisoarea printre degete. Din privirea lui uimită, îmi dădui seama că-l zăpăcise cu totul neînduplecarea pe care o vădeam şi că împotrivirea lui slăbeşte. Când mă întorsei, văzui că viteazul slujitor socotise mai nimerit să se ghemuiască foarte curajos într-un colţ al încăperii, de unde se strecurase apoi pe nesimţite în curte. Când bătui din palme, abia se încumetă să-şi arate capul în pervazul uşii.

— Vino încoace! îi poruncii.

Intră, dar rămase lângă prag.

— Fă cafele şi aprinde nişte lulelele! Repede!

Se uită uluit la mine, apoi întrebător la aga. Îl luai de braţ şi-l împinsei spre perete, unde erau agăţate lulelele. Se pare că apăsarea braţului îl făcuse ascultător, fiindcă luă grăbit două ciubucuri, ni le vârî în gură şi le aprinse.

— Şi acum, cafelele! Dar repede şi bune!

Fugi, să-mi îndeplinească porunca.

Ne aşezarăm pe perne, scoţând rotocoale de fum şi aşteptând ca aga, să isprăvească de citit scrisoarea. „Lectura” ţinu destul de mult; dar pricina nu era atât nepriceperea cititorului, cât mai ales cuprinsul ei, ce-i părea de neînţeles şi în acelaşi timp cât se poate de neaşteptat.

Era un bărbat frumos, foarte frumos chiar. Îmi dădeam seama acum, fiindcă avusesem vreme să-l privesc îndelung. Dar în jurul ochilor lui se iviseră cearcănele acelea adânci, care indică nopţile pierdute şi vlaga sleită în preocupări

uşuratice. Trăsăturile obrazului vădeau acel „ceva” cu neputinţă de denumit care, cercetat amănunţit, produce o impresie neplăcută. Acest Selim Aga nu era omul care să o poată face fericită pe Benda.

Slujitorul ne aduse ceşcuţe de cafea, aşezate în suporturi de filigran aurit, de mărimea ouarelor noastre. Dar în loc de două, adusese şase ceşcuţe, ca să poată pleca repede.

Acum se părea că şi aga se liniştise.

Îşi aţinti ochii întunecaţi asupră-mi şi mă întrebă:

— Cum spuneai că te cheamă?

— Mi se zice Kara Ben Nemsi.

— Şi celălalt cum se numeşte?

— David Lindsay-Bei.

— Trebuie să-ţi predau totul?

— Aşa mi-a spus Mirza.

— N-am s-o fac.

— Treaba ta. Eu nu-ţi pot porunci.

— Vei pleca numaidecât la Mirza şi-i vei duce răspunsul meu.

— Nu voi face asta.

— De ce?

— Fiindcă nici tu nu-mi poţi porunci; fiindcă şi eu pot face ceea ce-mi place.

— Bine! Atunci voi trimite un om la el, dar nu veţi părăsi casa, până ce nu primesc răspunsul lui.

— Trimisul tău nu-l va găsi pe Mirza.

— Arab, care a venit cu voi, cunoaşte locul în care se află stăpânul său?

— Îl cunoaşte.

— Pe el îl voi trimite.

— Nu se va duce.

— De ce?

— Fiindcă aşa-mi place. Hassan Ardşir-Mirza m-a rugat să-i iau averea din posesia ta şi să te trimit la el. Arab se va întoarce numai cu tine, la stăpânul lui.

— Te-ai încumeta să mă sileşti?

— Haida-de! Ce vorbă-i asta: să te încumeţi? Ar fi atât de greu, crezi? Dacă ai fi fost deopotrivă cu mine, ţi-aş fi vorbit cu totul altfel; dar eu sunt un emir din Germanistan şi tu eşti

un aga oarecare din Persia. Şi apoi, nici nu ştii să te porţi. Pe stradă ceri loc, deşi ai destul, iar în casă uiţi să ne răspunzi la salut; nu ne pofteşti să ne aşezăm; nu ne serveşti nici cu lulele, nici cu tutun; ne insulţi, numindu-ne Kaffir, porci şi câini. Şi cu toate acestea, nu eşti decât un vierme faţă de noi şi faţă de stăpânul tău Mirza. Cu un leu, înţeleg să mă lupt, dar pe un vierme însă nu-l tulbur, dacă-i place să se bălăcească în noroi. Hassan Ardşir-Mirza m-a împuternicit să-mi predai averea lui; prin urmare, eu rămân aici. Iar tu fă ce vrei..

— Mă voi plânge împotriva ta! îmi spuse duşmănos.

— Nu te opresc.

— Nu-ţi voi preda nimic!

— Nici nu-i nevoie s-o faci, fiindcă mă aflu aici şi am şi preluat totul.

— Nu te vei atinge de nimic din cele ce mi s-au încredinţat!

— Din clipa aceasta voi lua tot ce-mi este încredinţat. Dacă vei încerca să mă opreşti, voi înştiinţa numaidecât pe Mirza. Acum, însă, porunceşte să ni se aducă un prânz îndestulător şi bun, fiindcă nu sunt numai un oaspete, ci şi stăpânul acestei case.

— Nu-ţi aparţine nici ţie, după cum nu-i nici a mea.

— Dar în tot cazul ai închiriat-o. Lasă mofturile. Vreau să fiu bun cu tine, dându-ţi voie să porunceşti singur; dacă nu vrei, voi îngriji eu însumi de cele ce ne trebuie.

Se văzu încolţit şi se ridică.

— Încotro? îl întrebai.

— Afară să poruncesc să vi se aducă de mâncare.

— N-ai nevoie să ieşi pentru atâta lucru. Cheamă slujitorul!

— Ia ascultă, nu cumva mă socoteşti prizonierul tău?

— Cam aşa ceva! Nu vrei să-mi respecţi drepturile; prin urmare, sunt silit să te opresc de a ieşi, ca să nu pui cumva la cale vreun fapt pe care nu-l pot încuviinţa.

— Domnule, nu ştii cine sunt?

Mă numise pentru prima oară „domn”; ceea ce însemna că-şi pierduse siguranţa.

— Ştiu foarte bine, răspunsei. Eşti Mirza Selim Aga, atâta

tot!

— Sunt prietenul cel mai bun al lui Mirza. Am sacrificat totul, ca să-l urmez şi să-l salvez averea.

— Asta-i o faptă frumoasă şi ţi se cuvin laude. Un slujitor trebuie să fie supus şi credincios stăpânului său. Acum mă vei însoţi la Mirza.

— Da, am s-o fac numaidecât!

— Prietenul meu rămâne aici şi tu te îngrijeşti să nu-i lipsească nimic. În celelalte privinţe, va hotărî însuşi Hassan Ardşir.

Împărtăşii englezului ceea ce hotărâsem, spre marea lui satisfacţie. Într-adevăr, el avea să stea aici tihnit, pe când eu trebuia să înfrunt iar arşiţa soarelui. După ce aga dădu oamenilor săi poruncile cuvenite, păşirăm în curte, unde voia să se urce iar pe minunatul şi costisitorul cal, cumpărat de curând în Ghadhin, cu banii lui Mirza.

— Ia-ţi alt cal, îi spusei.

Mă privi mirat şi mă întrebă:

— De ce?

— Ca să nu stârneşti vâlvă. Ia calul unuia dintre slujitori.

Cu sau fără vrere, trebui să-mi respecte dorinţa. Slujitorul Arab ne întovărăşi. Ca să înlătur orice posibilitate de a fi urmăriţi, plecai cu ceilalţi doi întâi spre Madhim, localitate aşezată în faţa oraşului Ghadhin şi după ce făcui un ocol, mă îndreptai spre nord.

Madhim e un târg însemnat, situat pe malul stâng al Tigrului, la o depărtare de o oră de Bagdad, spre nord. Acolo e înmormântat imamul Abu Hanifi, unul dintre întemeietorii celor patru şcoli ortodoxe ale islamului; după învăţăturile lui sunt întocmite legile şi ritualul turcilor. La început se afla pe mormânt o moschee, pe care o înălţase în amintirea sa Seldşukide Malek Şah; dar atunci când Suleiman I, primul din dinastia osmană, cuceri îndărătnicul Bagdad, clădi în jurul mormântului un adevărat castel. Abu Hanifi a fost otrăvit de califul Mansur, care-l ura. Acum vin mii de şiiţi în pelerinaj la mormântul lui.

Trecură două ore, până când ajunserăm la locul unde-şi orânduise Mirza tabăra. Era foarte uimit că mă vede atât de curând, dar îl întâmpină pe agă cu multă prietenie.

— De ce te-ai întors? mă întrebă.

— Întreabă-l pe omul acesta! răspunsei, arătându-l pe Selim.

— Vorbeşte! porunci noului venit.

Aga scoase scrisoarea şi întrebă:

— Domnule, tu ai scris asta?

— Da, doar îmi cunoşti scrisul! De ce mă mai întrebi?

— Fiindcă-mi porunceşti ceva la care nu mă aşteptam şi nu meritam.

Femeile se aflau îndărătul pergolei formată din crengi, ca să-l vadă pe Selim şi să ne audă convorbirea.

— La ce nu te-ai aşteptat? întrebă Hassan Ardşir.

— Să predau acestui străin tot ceea ce am salvat.

— Emirul acesta nu-i un străin, ci prietenul şi fratele meu!

— Domnule, nu sunt şi eu prietenul tău?

Mirza şovăi; apoi răspunse scurt:

— Ai fost slujitorul meu, în care am avut încredere; de când ţi-am dat dreptul să te numeşti prietenul meu?

— Domnule, mi-am părăsit patria, mi-am jertfit viitorul, am devenit un fugar, ţi-am păzit averea. M-am dovedit astfel prieten, sau nu?

— Te-ai purtat aşa cum mă aştept din partea oricărui slujitor credincios şi cum s-au purtat toţi ceilalţi. Cuvintele tale mă dor, fiindcă nu mi-am închipuit că-mi vei înşira îndatoririle, înfăţişându-le drept fapte deosebite. Nu ţi-am scris să dai ascultare acestui emir, aşa cum mi-ai da mie însumi?

Glasul lui Mirza sună aspru. Aga se afla în încurcătură, cu atât mai mult, cu cât zărise femeile. Ca să-şi îmblânzească stăpânul, încercă să se dezvinovăţească:

— Domnule, omul acesta m-a lovit când m-a întâlnit!

Mirza se uită la mine şi zâmbi.

— Selim Aga, răspunde, de ce nu l-ai omorât numaidecât? Cum te-ai putut lăsa insultat în halul ăsta?! Şi de ce te-a lovit?

— Ne-am întâlnit pe stradă şi i-am poruncit să şedea în lături, ca să trec. Dar nu m-a ascultat, ci m-a lovit atât de tare în obraz, încât m-a răsturnat de pe cal.

— E adevărat, emire? mă întrebă Mirza.

— Cam aşa e. Nu-l cunoşteam şi nici slujitorul tău nu-l

putea recunoaşte, fiindcă avea faţa acoperită de văl. Era pe un măreţ cal alb, împodobit cu hamurile tale; de aceea am crezut că e vreo persoană de vază. Ne porunci cu un glas de padişah să ne dăm deoparte, cu toate că avea destul loc de trecere. Mă cunoşti, Mirza. Sunt foarte cuviincios, dar ţin neapărat ca şi alţii să fie cuviincioşi cu mine. Îi atrasei frumos luarea-aminte că are pe unde să-şi vadă de drum, dar el îşi înşfacă biciul, îmi spuse că sunt porc şi se pregăti să mă lovească. E drept că în clipa următoare se trezi trântit la pământ. Aflai prea târziu, din păcate, că era omul la care mă trimiseseşi. Asta-i tot ce am de spus. Vorbeşte numai cu el şi dacă ai nevoie de mine, cheamă-mă.

Ieşii şi mă îndreptai spre Halef, ca să flecărim puţin.

După vreo jumătate de oră, Hassan Ardşir veni la mine. Chipul său reflecta supărarea de care fusese cuprins.

— Emire, îmi spuse, sunt din cale-afară de mâhnit. Vrei să-l ierţi pe acest neprevăzător Selim?

— Cu plăcere, dacă vrei tu! Ce-ai hotărât?

— Nu se mai înapoiază cu tine.

— Aşteptam asta.

— Uite o listă a tuturor lucrurilor pe care i le-am predat. O avea la el. Le vei preţui şi le vei vinde. Sunt de acord cu tot ce vei face, deoarece îmi dau seama că-i greu să găseşti cumpărători într-un timp atât de scurt. După aceea, vei concedia slujitorii şi vei plăti fiecăruia atât cât ţi-am notat aici. Ţi-am pus banii în geanta de pe calul tău. Când să pornesc spre Kerbela?

— Azi e prima zi a lunii Muharrem, iar în ziua a zecea e sărbătoare. Ca să ajungi de la Bagdad la Kerbela, ai nevoie de patru zile şi e bine să fii acolo cu o zi înainte, prin urmare cea mai nimerită zi de plecare este a cincea a lunii.

— Cu alte cuvinte, trebuie să mai stau ascuns aici încă patru zile!

— Nu. S-o fi găsind doar în oraş un loc unde să te poţi simţi în siguranţă, împreună cu ai tăi. Mă îngrijesc eu! Vrei să păstrezi tot ce mai ai la tine?

— Nu, vinde şi lucrurile astea!

— Atunci dă-mi mai bine acum cele de care te poţi dispensa şi spune-mi preţurile lor. Sunt foarte mulţi bogătaşi

în Bagdad. Poate că voi găsi vreun persan sau armean care le va cumpăra pe toate odată!

— Emire, preţul lor e cât o avere întreagă!

— Nu-i nimic, văd eu ce fac! Mă voi strădui să capăt pentru ele cât mai mult, aşa, cum m-aş strădui pentru mine însumi!

— Am toată încrederea în tine! Hai să cercetăm şi să supraveghem desfacerea pachetelor.

Slujitorii despachetară totul şi privirea-mi fu atrasă de o sumedenie de obiecte preţioase de tot felul, cum nu mai văzusem niciodată. Întocmirăm o listă a tuturor obiectelor, iar Mirza stabili preţul fiecăruia dintre ele. Le preţuise foarte modest, fiindcă, dacă ar fi fost plătite la valoarea lor reală, s-ar fi putut obţine pentru ele o adevărată avere.

— Şi cu însoţitorii ce faci, Mirza? îl întrebai.

— Îi voi răsplăti pentru credinţa eu care m-au slujit şi-i voi concedia, îndată ce vei fi izbutit să-mi găseşti o locuinţă.

— Pentru câţi inşi?

— Pentru mine şi agă, pentru femei şi servitoarea lor. Mai târziu îmi voi angaja un servitor care nu mă cunoaşte.

— Nădăjduiesc să mă îngrijesc repede de tot ce-ţi trebuie. Porunceşte să se încarce lucrurile!

— Câţi argaţi iei cu tine pentru cămile? mă întrebă.

— Nici unul. Halef şi cu mine suntem destui!

— Emire, nu se poate! Doar nu te poţi împovăra cu o asemenea treabă!

— De ce nu? Să iau cu mine oameni care pot să mă stânjenească la Ghadhin sau la Bagdad?

— Bine, fă cum crezi. Sunt obligat să-ţi respect voinţa.

Lucrurile fură încărcate pe cămile, iar acestea legate în aşa fel, încât să păşească una după alta. Eram gata de plecare.

— Şi acum, dă-mi o scrisoare sau o dovadă, care să-i convingă pe oamenii de acolo că sunt într-adevăr împuternicitul tău.

Fireşte, până atunci nu mi se întâmplase să port în deget preţiosul inel al unei mărimi persane; dar mi se potrivi foarte bine. Mica mea caravană porni la drum. Aga nu se arătă, ceea ce de altfel nu mă necăji, fiindcă nu ţineam deloc să-mi iau

rămas-bun de la el.

De data aceasta, străbăturăm mai încet calea până la Tigru, iar trecerea apei ne luă mai multă vreme; totuşi, ajunserăm cu bine la capăt.

Persanii se mirară, când pătrunserăm în curte, cu cămilele pline de poveri. Îi adunai pe toţi, le arătai inelul stăpânului şi-i vestii că de acum înainte vor asculta de mine, în locul lui aga Selim. Se părea că schimbarea aceasta nu-i supără prea tare.

Aflai de la ei ca proprietarul casei e un bogat negustor angrosist, care locuieşte în partea de nord a oraşului Bagdad, în apropiere de medresa[1] Mostansir. Într-o altă încăpere a clădirii se aflau lucrurile pe care le adusese aga. Poruncii să se aşeze în acelaşi loc lucrurile pe care le adusesem eu şi mă hotărâi ca abia în ziua următoare să le cercetez în amănunţime, întrucât eram obosit.

În buzunarele şeii, găsii suma de care-mi vorbise Mirza. Numărai bancnotele şi constatai că suma era de cel puţin patru ori mai mare decât aceea pe care aveam s-o plătesc. Lăsai supravegherea slujitorilor pe seama lui Halef. şi mă dusei să-l caut pe englez.

Îl găsii pe perne, în „sardaub”. Nasul i se mişca în acelaşi ritm cu respiraţia, iar din gura-i larg deschisă ieşeau sforăituri prelungi.

—*Sir* David!

Mă auzi, sări buimăcit şi puse mâna pe cuţit.

— Cine-i? Oh! Ah! *All right*. Dumneavoastră sunteţi, master?

— *Yes*. Ce mai faceţi?

— Bine, de minune! E foarte frumos aici, în Ghadhin!

— Ia uitaţi-vă cum transpir! Arşiţa asta e drăcească, zău!

— *Well!* Aşezaţi-vă şi dormiţi!

— Avem altceva de făcut. Mai întâi însă aş vrea să mănânc.

— Bateţi din palme şi va veni numaidecât un flăcău din ăia.

— Aţi încercat?

— *Yes!* Dar păcat că nu m-am înţeles cu el. I-am cerut un rachiu bun şi mi-a adus un fel de aluat. I-am cerut „sherry” şi

[1] Şcoală islamică de învăţământ religios. (n. ed.)

mi-a adus smochine. Groaznic!

— Ia să văd dacă eu am mai mult noroc!

Bătui din palme şi se ivi în grabă făptura aceea necăjită, care-l slujise pe agă. Înainte de orice, îl anunţai şi pe el că voi porunci în locul fostului lui stăpân.

— Domnule, porunceşte-mi întâi cum să te numesc! îmi replică el.

— Mie să-mi spui emir, iar acest Mirza este un bei. Adu-mi repede ceva bun de mâncare!

— Ce doriţi să mâncaţi, emir?

— Orice ai. Dar nu uita de apă proaspătă! Aşadar, tu eşti bucătarul-şef?

— Da, emir. Sper că vei fi mulţumit de mine.

— Cum îţi plătea aga?

— Cumpăram tot ce trebuie, iar la fiecare două zile îmi restituia banii.

— Bine, vom păstra obiceiul. Şi acum, du-te!

După vreo oră, mă putui răsfăţa cu câteva din mâncărurile gustoase ce pot fi gătite la Bagdad, iar bunul meu prieten Lindsay nu fu în stare să reziste ispitei şi mă ajută să golesc farfuriile.

— Aţi scăpat de nătărăul de agă, master? mă întrebă.

— Da. A rămas deocamdată la stăpânul său. Mă tem însă că plănuieşte o răzbunare.

— *Pshaw!* E un fricos! Dar ştiţi ce facem după ce mâncăm? Mergem cu tramvaiul cu cai la Bagdad şi ne cumpărăm haine.

— Foarte bună idee! Într-adevăr, avem nevoie de alte haine. Cu prilejul ăsta voi studia şi alte probleme care sunt şi mai însemnate. Vreau să caut un cumpărător pentru lucrurile lui Mirza. Am adus câteva cămile cu poveri şi mai sunt cele aduse înainte de agă.

— Ah! Oh! Sunt frumoase?

— Încântătoare, auziţi? Încântătoare. Şi le voi vinde cu nişte preţuri foarte ieftine. Dacă aş fi fost bogat, le-aş fi cumpărat eu!

— Ia spuneţi-mi câteva din ele!

Scosei lista scrisă în limba persană şi i-o citii.

— Oh! Ah! strigă. Şi cât costă?

Îi precizai suma.

— Valorează atât?

— De două ori pe atât!

— *Well!* Bine! Frumos! Nu mai căutaţi! Ştiu eu pe cineva care le cumpără!

— De unde ştiţi? Cine e?

— David Lindsay! *Yes*.

— Adevărat, sir? Ah, păi dacă-i aşa, mă scăpaţi de o grijă foarte mare! Dar ce facem cu banii? Mirza vrea plata imediat..

— Banii? *Pshaw!* Când vreţi? David Lindsay are destui!

— Ce noroc! Prin urmare, suntem înţeleşi; dar mai e cealaltă jumătate. Vreau să spun lucrurile care fuseseră încredinţate lui Selim.

— Multe?

— Nu ştiu încă. Am altă listă şi le voi cerceta mâine, ca să le preţuiesc, sau să pun pe cineva să le preţuiască valoarea. Abia după aceea aş putea sa ştiu cat să vă cer.

— Lucruri frumoase, hai?

— Bineînţeles! De pildă sunt trei zale sarazine, o raritate de mare valoare pentru orice colecţie; săbii din oţel, mai preţioase decât cele autentice din Damasc; numeroase sticle cu ulei de trandafiri, brocate aurite şi argintate, covoare artistice şi originale, şaluri persane din lână de Kerman, baloturi întregi cu îmbrăcăminte de mătase şi aşa mai departe. Cine ar vrea să cumpere lucrurile acestea şi să vândă apoi în parte fiecare din ele, ar realiza o afacere strălucită!

— Afacere?! Ah! Oh! Nici nu mă gândesc! Le cumpăr pentru mine!

— Totul, domnule? Şi cele din lista a doua?

— *Yes!*

— Dar nu vă gândiţi ce sumă uriaşă aveţi de plătit, sir?

— Uriaşă? Poate pentru dumneavoastră, dar nu pentru David Lindsay. Ştiţi ce avere am?

— Nu. Nu v-am întrebat niciodată despre situaţia dumneavoastră materială.

— Atunci, fiţi liniştit. Situaţia mea e bună, foarte bună. *Yes!*

— Negreşit, îmi închipui că sunteţi milionar, dar şi un

milionar se poate răzgândi, când e vorba să cheltuiască odată o asemenea sumă pentru un simplu capriciu!

— Nu face nimic! Doar merită atât cât plătesc! E drept că nu am atâţia bani la mine, dar cunosc aici câţiva inşi. Voi scrie nişte hârtii, voi iscăli dedesubt: David Lindsay şi voi căpăta câţi bani îmi trebuie. *Well!* Vreau să văd mâine lucrurile.

— Bine. Şi voi fi cât se poate de nepărtinitor, fiindcă dumneavoastră îmi sunteţi prieten, aşa cum îmi este şi Mirza. Voi chema câţiva cunoscători, care vor preţui lucrurile în prezenţa dumneavoastră; în felul acesta ne putem învoi.

— *Well*. Dar acum să mergem în oraş, ca să ne transformăm în oameni noi!

— Luaţi-vă şi un ciubuc, *sir.* Să cutreierăm piaţa „à la musulman"!

După ce spusei lui Halef că ne vom înapoia spre înserat, pornirăm să căutăm tramvaiul cu cai. Era într-un hal fără de hal. Ferestrele erau sparte, pernele de pe scaune dispărute, iar în faţa vagonului huruiau ciolanele unor mârţoage, pe care stăpânii lor le-ar fi putut înfăţişa mai curând drept „schelete ambulante". Cu toate acestea, ajunserăm teferi la Bagdad.

Fireşte, ne duserăm direct la bazarul cu haine, pe care-l părăsirăm într-o ţintită cu desăvârşire nouă. Nu-l putui opri pe Lindsay să plătească în locul meu. Îi cumpărase şi lui Halef nişte haine şi le dăduse unui tânăr arab, care ne văzu ieşind din bazar cu pachetul şi ne rugă să-i îngăduim să ni-l ducă.

— Acum, încotro, master? întrebă.

— Vin, rachiu, cafenea! răspunsei.

Lindsay acceptă printr-un zâmbet prietenos şi găsirăm curând ceea ce doream. Fiindcă ar fi fost prea greu băiatului să ne urmeze prin tot oraşul, îl rugarăm pe negustor să ni-l trimită acasă, indicându-i unde locuim; abia după aceea intrarăm într-o cafenea mai dosnică, în care să ne putem bărbieri şi tunde, în miros de cafea de Mocca şi fum de tutun persan.

Hamalul nostru se aşezase în pragul uşii. Nu purta decât un şorţ în jurul şoldurilor, dar avea înfăţişarea unui rege. Fără îndoială, era un beduin. Cum o fi ajuns oare hamal acest fiu al deşertului? Chipul lui îmi aţâţa curiozitatea, aşa că-i făcui

semn să se aşeze lângă mine.

Se apropie cu bună-cuviinţa omului care ştie ce preţuieşte şi primi pipa pe care-l îndemnai s-o fumeze. După câteva clipe, începui:

— Nu eşti turc, nu-i aşa? Eşti un Ibn Arab. Pot să te întreb cum ai venit la Bagdad?

— Pe jos şi călare, răspunse.

— Şi de ce eşti hamal?

— Fiindcă trebuie să trăiesc.

— De ce n-ai rămas printre fraţii tăi?

— *Ohar*[1] m-a mânat încoace.

— Adică eşti urmărit de un vrăjmaş, care vrea să se răzbune!

— Nu, eu sunt răzbunătorul.

— Şi vrăjmaşul tău a venit la Bagdad?

— Da. Îl caut şi-l aştept de doi ani.

Prin urmare, acest arab mândru se înjosea să exercite îndeletnicirea de hamal, de hatârul unei răzbunări!

— Din ce ţară ai venit?

— Domnule, de ce-mi pui atâtea întrebări?

— Fiindcă am cutreierat toate ţările islamului şi m-aş bucura să ştiu că am cunoscut şi patria ta.

— Sunt din Kara, acolo unde se unesc Valea Montisch şi Valea Qirbe.

— Din ţinutul Szayban în Belad Beni? Pe acolo n-am fost încă; dar voi călători şi în ţara aceea.

— Vei fi bine venit, fiindcă eşti un fiu credincios al Profetului.

— Mai sunt pe aici şi alţi inşi din ţara ta?

— Unul singur, dar vrea să se întoarcă acasă.

— Când pleacă din Bagdad?

— Îndată ce va avea prilejul. Şi pe el l-a îndemnat o „ohar” să vină în *Dar es Sallam*[2].

— Ar vrea oare să ne fie călăuză prin ţara lui?

— Nu numai călăuză, dar şi *dachyl*; adică să păzească şi să răspundă pentru tot ce aveţi.

— Pot vorbi cu el?

---

[1] Răzbunarea sângelui.

[2] Casa mântuirii.

— Azi şi mâine nu, fiindcă a plecat la Dokhala, de unde se întoarce poimâine. Vino peste două zile în cafeneaua asta şi ţi-l voi aduce.

— Vă voi aştepta. Cunoşti bine oraşul, de vreme ce eşti aici de doi ani, nu-i aşa?

— Fiecare casă, domnule.

— Cunoşti o casă răcoroasă, în care să putem locui în tihnă, de unde să putem pleca şi veni în linişte, fără să ne stânjenească nimeni?

— Da.

— Unde e?

— Nu-i departe de aceea în care locuiesc, într-o grădină de palmieri, spre sudul oraşului.

— Cine-i stăpânul ei?

— Un taleb evlavios, care trăieşte singuratic şi nu supără pe nimeni.

— E departe până la locul acela?

— Dacă-ţi închiriezi un măgar, ajungi repede.

— Atunci du-te şi adu trei măgari, adică şi pentru tine unul, fiindcă ne vei întovărăşi.

În câteva clipe se întoarse cu măgarii şi cu paznicii lor; măgarii erau albi, ca mai toţi urecheaţii din Bagdad.

Până acum, englezul şi cu mine şezurăm cu spatele unul la altul, întrucât „operaţia de înfrumuseţare” căreia ne supusesem nu ne-ar fi îngăduit să stăm altfel. Bărbierul meu mă ferchezuise, iar al englezului bătea din palme, ceea ce însemna că şi el şi-a îndeplinit măreaţa sarcină. Ne întoarserăm în acelaşi timp să ne privim şi cred că rareori trebuie să se fi întâmplat ca două chipuri să arate mai multă nepotrivire, decât ale noastre în clipa aceea. Într-adevăr, pe când Lindsay scoase un strigăt de uimire, eu nu mă putui stăpâni şi pufnii în hohote de râs.

— Dar de ce râdeţi cu atâta poftă, master? mă întrebă, uluit de-a binelea.

— Cereţi puţin oglinda!

— Cum se numeşte oglinda aici?

— *Ajna*.

— *Well!* Se întoarse spre bărbier: *Pray, the Ajna!*

Oglinda fu adusă şi mi-era cu neputinţă să-mi reţin

hohotele, când priveam schimonoselile gentlemanului meu. Închipuiţi-vă un obraz prelung şi slab, pârlit bine de soare şi având numai în partea, de deasupra bărbiei nişte firicele rare de barbă roşcovană; o gură mare, a cărei deschizătură s-ar fi putut măsura cu aceea a tunelului St. Gothard; un nas enorm, datorită umflăturii de Alep şi în sfârşit un cap chel şi strălucitor, pe creştetul căruia a rămas o singură şuviţă de păr. Şi pe lângă toate astea, strâmbăturile de care pomenii! Până şi beduinul zâmbi, gata să hohotească şi el.

— *Thunder-storm!* Scârbos, groaznic! strigă sir David. Unde mi-e revolverul? Îl împuşc, îl curăţ! Îl spintec de sus până jos!

— Staţi, nu vă aprindeţi, *sir!* îl rugai. Omul acesta cumsecade n-are de unde să ştie că dumneavoastră sunteţi un *englishman*. V-a luat drept musulman şi v-a lăsat doar un smoc de păr în creştetul capului!

— *Well!* Aveţi dreptate! Dar restul figurii? Înspăimântător!

— Mângâiaţi-vă, *sir.* Turbanul va acoperi totul şi înainte de a vă întoarce în Old England, veţi avea iarăşi păr bogat.

— Oho, master! Dar de ce arătaţi dumneavoastră altfel, eu toate că şi dumneavoastră vi s-a lăsat numai smocul acela?

— Asta depinde de rasă, *sir.* Unui german îi stă totul şi pretutindeni cum se cuvine!

— *Yes!* Aşa-i! M-am convins chiar acum, cu dumneavoastră. Şi cât costă „operaţia”?

— Îi dau zece piaştri?

— Ce, aţi înnebunit? Pentru o înghiţitură de cafea proastă, două fumuri de tutun puturos şi sluţirea capului — zece piaştri?!

— Aţi uitat că arătam ca nişte sălbatici — şi acum…

— *Yes!* Dacă vă zăreşte cumva bătrâna Alwah, dansează menuetul la lumina lunii! Bine. Hai s-o ştergem. Dar încotro?

— Să închiriem o locuinţă undeva, într-o vilă, la marginea oraşului. Beduinul acesta ne va întovărăşi. Mergem călare pe măgarii cei albi de afară.

— *Well!* Frumos! Înainte!

Părăsirăm cafeneaua şi încălecarăm animalele acelea mici, dar vânjoase şi răbdătoare. Mie-mi atârnau picioarele

până la pământ, iar genunchii ascuţiţi ai englezului se încovoiaseră aproape până sub umeri. În faţă îşi făcea loc beduinul, lovind necruţător cu o bâtă în dreapta şi în stânga, pe oricine încerca să ne aţină calea. După el veneam noi, cei doi călăreţi, ghemuiţi ca nişte maimuţe pe cămile, iar îndărătul nostru stăpânii animalelor, strigând din răsputeri, împingând şi lovind neîncetat măgarii, care se opreau de câte ori li se năzărea. Cutreierarăm o mulţime de străzi şi ulicioare, până când se răriră casele şi pieriră străzile. Beduinul se opri în faţa unei clădiri înalte, aşa încât coborârăm şi noi. Ne aflam în dreptul unei portiţe înguste, în care călăuza noastră lovea zdravăn cu o piatră. Trecu mult până să ni se deschidă. Se ivi întâi un nas lung şi ascuţit, apoi un obraz bătrân şi roşcat.

— Ce doriţi? ne întrebă.

— Effendi, străinul acesta vrea să-ţi vorbească, îl lămuri călăuza.

Nişte ochi mari şi cenuşii se aţintiră asupră-mi. Gura cea ştirbă se deschise şi un glas tremurător rosti:

— Intră, dar numai tu!

— Emirul acesta va veni cu mine, răspunsei, arătând spre englez.

— Da, dar numai el, fiindcă-i un emir.

Intrarăm şi poarta fu încuiată în urma noastră. Picioarele slăbănoage ale bătrânului era vârâte în nişte papuci uriaşi. Ţinându-ne după el, străbăturăm câteva grădini minunate, deasupra cărora se aplecau ramurile palmierilor. Ne oprirăm în faţa, unei căscioare drăguţe.

— Ce doriţi? ne întrebă.

— Tu eşti stăpânul acestor grădini încântătoare şi ai o locuinţă de închiriat?

— Da. Vreţi s-o închiriaţi?

— Poate.

— Veniţi! *Burza z 'piorunami!* Unde am pus cheia? Pe când el căuta cheia în toate buzunarele caftanului, eu avui timp să-mi revin din uimirea ce mă cuprinsese, auzind un turc bătrân care înjură în limba polonă. În cele din urmă, găsi cheia dispărută lângă una din zăbrelele ferestrei şi descuie uşa.

— Intraţi!

Păşirăm într-un gang plăcut, în al cărui capăt se afla o scară ce ducea în jos. În dreapta şi stânga erau uşi. Bătrânul deschise o uşă în dreapta şi ne pofti într-o odaie mare. La prima vedere, mi se păru că odaia e zugrăvită în verde; după aceea însă-mi dădui seama că de jur-împrejurul căpriorilor înalţi ai tavanului atârnau perdele verzi. In ce priveşte ceea ce se afla îndărătul lor, puteam ghici lesne, dacă-mi aruncam ochii spre masa lunguiaţă ce acoperea mijlocul încăperii; era plină de cărţi şi drept în faţa mea se afla, deschisă şi aproape cu neputinţă de recunoscut, o veche biblie ilustrată din Nürnberg. Grăbind pasul, ajunsei la masă şi luai biblia în mână.

— Biblia! strigai în limba germană. Shakespeare, Montesquieu, Rousseau, Schiller, Lord Byron! Ce caută aici operele acestor autori celebri?

Erau doar câteva nume citite în fugă pe cărţile ce se aflau orânduite pe masă. Bătrânul se dădu înapoi, îşi împreună mâinile şi întrebă:

— Cum? Vorbiţi germana?!

— După cum aţi auzit!

— Sunteţi german?

— Desigur. Dar dumneavoastră?

— Sunt polonez. Şi celălalt domn?

— Englez. Mă numesc…

— Vă rog, fără nume deocamdată, mă întrerupse, înainte de a ne spune numele, să ne cunoaştem mai bine.

Bătu din palme după obiceiul oriental, dar fu nevoit să-şi repete gestul de câteva ori; în sfârşit, se deschise uşa şi apăru o făptură grasă, cum văzusem rareori până atunci.

— *Allah akbar*, iarăşi! oftă grăsunul printre buzele-i groase. Ce vrei, effendi?

— Cafea şi tutun.

— Numai pentru tine?

— Pentru toţi.

— Multe boabe?

— Cară-te!

— *Vallahi, billahi, tallahi* — ce mai effendi!

Oftând din nou, făptura cea grasă ieşi, clătinându-se ea o raţa.

— Slujitorul şi bucătarul meu.

— Vai!

— Da, mănâncă şi bea tot ce găseşte în casă; dacă mai rămâne ceva, îmi dă şi mie!

— Păi e o adevărată pacoste!

— M-am deprins. E servitorul, meu de pe vremea când am fost ofiţer. Nu i se cunoaşte vârsta. Şi totuşi este mai tânăr decât mine cu un an.

— Aţi fost ofiţer?

— În serviciul Turciei.

— Şi locuiţi singur în casa aceasta?

— Singur.

Chipul bătrânului arăta o adâncă tristeţe. Ţineam din ce în ce mai mult să-l cunosc mai de-aproape.

— Vorbiţi poate şi engleza?

— Am învăţat-o în tinereţe.

— Atunci să stăm de vorbă în limba engleză, ca să nu se plictisească însoţitorul meu.

— Cu plăcere! Aşadar, aţi venit cu adevărat să vedeţi locuinţa? Cine v-a vorbit despre mine?

— Nu despre dumneavoastră, ci despre casa aceasta. Arabul, care ne-a călăuzit până în faţa porţii e vecinul dumneavoastră după câte ştiu.

— Nu-l cunosc; nu mă sinchisesc de nici un om. Căutaţi locuinţă numai pentru dumneavoastră?

— Nu. Suntem într-o călătorie pe care o facem cu încă doi bărbaţi, două doamne şi o slujnică.

— Patru bărbaţi... două doamne... hm! Asta sună puţin romanţios!

— Chiar este ceva romanţios. Vă vom lamuri îndată ce vom vedea locuinţa în întregime.

— Abia ar fi loc pentru atâţia inşi, dar iată că soseşte cafeaua!

Grăsunul se ivi iar, cu obrazul roşu. Mâinile lui grase legănau o lavă mare, pe care se aflau trei ceşti cu cafea. Lângă ele erau un ciubuc vechi şi puţin tutun.

— Uite, spuse el gâfâind, am adus cafeaua pentru toţi!

Ne aşezarăm pe divan, dar ne văzurăm nevoiţi să-i luăm tava din mâini, fiindcă nu se putea apleca spre noi. Stăpânul

său duse primul ceaşca la gură şi sorbi.

— Îţi place? întrebă grăsunul.

— Da.

Englezul duse şi el ceaşca la gură şi sorbi.

— Îţi place? îl întrebă şi pe el grăsunul.

— Pfui!

Lindsay se strâmbă şi puse repede ceaşca pe tavă. Cât despre mine, pusei ceaşca deoparte, fără să mai sorb din cafea, fiindcă eram lămurit.

— Nu-ţi place? mă întreba grăsunul.

— Gust-o, ca să vezi cum e! răspunsei.

— *Maschallah*, eu nu beau aşa ceva!

Gazda luă pipa.

— Păi mai e cenuşă în ea! îşi mustră servitorul.

— Da, am fumat eu adineauri, răspunse grăsunul.

— Şi de ce n-ai curăţat-o?

— Dă-o încoace!

Smulse pipa din mâna stăpânului, vărsă cenuşa în faţa uşii şi o aduse iar.

— Ia-ţi-o! Acum poţi s-o umpli, effendi!

Bătrânul se supuse îndemnului servitorului, dar, în timp ce-şi umplea pipa, îşi aminti că încă nu ne „servise” pe noi. De aceea, se hotărî să ne dea posibilitatea de a ne simţi bine, servindu-ne cu ceea ce avea mai deosebit — şi porunci:

— Uite cheia pivniţei. Coboară!

— Bine, effendi. Ce să aduc?

— Vin.

— Vin? *Allah kerihm!* Domnule, vrei să-ţi vinzi sufletul dracului? Vrei să fii blestemat să zaci în prăpastia cea mai adâncă a iadului? Bea cafea sau apă. Amândouă păstrează privirea limpede şi sufletul evlavios, dar cine bea *scharab*[1] ajunge în cea mai neagră mizerie!

— Du-te!

— Effendi, fă-mi hatârul să nu te ştiu eu cel puţin în ghearele lui Şeitan!

— Taci şi ascultă! Mai sunt trei sticle în pivniţă. Adu-le pe toate!

— Ascult, n-am ce să fac; dar Allah mă va ierta. Nu voi fi

---

[1] Vin.

vinovat de păcatul tău, să ştii!

Îşi târî paşii greoi spre uşă.

— Ciudată făptură! observai.

— Dar credincioasă, cu toate că nu-mi cruţă proviziile. Doar asupra vinului n-are nici o putere. Îi dau cheia atunci când vreau să beau vin şi îndată ce-mi aduce sticla, trebuie să-mi înapoieze şi cheia.

— E o măsură foarte chibzuită, dar...

Mă oprii, fiindcă apăru iar grăsunul, pufăind ca o locomotivă. Sub fiecare braţ ţinea câte una din sticle, iar pe a treia o avea în mânia dreaptă. Se aplecă, atât cât putu şi aşeză sticlele la picioarele stăpânului său. Fui nevoit să-mi muşc buzele, ca să nu pufnesc în hohote de râs; două sticle erau cu desăvârşire goale, iar a treia pe jumătate. Stăpânul îl privi uluit drept în ochi.

— Asta-i vinul? îl întrebă.

— Ultimele trei sticle!

— Păi sunt goale!

— *Boom bosch* — de-a binelea goale!

— Cine a băut vinul?

— Eu, effendi.

— Ai înnebunit? Prin urmare, ai supt dintr-o înghiţitură două sticle şi jumătate de vin, pe care trebuia să le beau eu împreună cu stimaţii mei oaspeţi!

— Acum? Dintr-o înghiţitură? O, effendi, asta nu-i adevărat şi nu sunt vinovat. Am băut vinul ieri, alaltăieri, răsalaltăieri şi înainte de răsalaltăieri, fiindcă voiam să am în fiece zi câte un pahar plin.

— Hoţule, pungaşule, ticălosule! Cum ai putut intra în fiece zi în pivniţă? Am doar zi şi noapte cheia în buzunar! Sau mi-ai furat-o cumva noaptea, în timp ce dormeam?

— *Allah 'l Allah!* O, ce mai effendi! Şi eu toate astea, să ştii că sunt nevinovat!

— Dar cum ai intrat în pivniţa încuiată, dacă am avut tot timpul cheia în buzunar?

— Effendi, recunoaşte că n-am fost niciodată spărgător! Pivniţa a fost deschisă, fiindcă n-am încuiat-o niciodată!

— *Trzas kawica!* Bine că am aflat!

— Dacă înjuri într-o limbă străină, nu faci nici o ispravă,

domnule! Şi apoi, în sticla asta e destul vin pentru tine şi oaspeţii tăi!

Bătrânul luă sticla şi o ţinu în bătaia luminii.

— Ce fel de vin e ăsta, hai?

— Effendi, nu-ţi va face rău! Nu mai rămăsese decât vreo jumătate de pahar şi fiindcă atâta n-ajungea pentru trei inşi, am turnat apă în el.

— Apă? Oh! Na! Stai să te satur de apă!

Luă o sticlă şi o azvârli în capul grăsanului. Acesta însă se aplecă mai repede decât l-ar fi crezut cineva capabil, aşa că sticla zbură peste el şi se opri în uşă, sfărâmându-se în ţăndări şi vărsându-şi conţinutul pe podea. Grăsunul îşi împreună întristat mâinile-i grase şi spuse:

— Pentru numele lui Allah, ce ai făcut effendi? Acum s-a dus naibii apa aceea care putea fi băută în locul vinului! Şi ţăndările astea! O să fii nevoit să le mături singur, fiindcă eu nu mă pot apleca atât de jos.

Rostindu-şi obrăznicia, îşi târî iar picioarele şi ieşi.

Fusese o scenă pe care aş fi socotit-o inventată, dacă n-aş fi fost eu însumi martor la desfăşurarea ei. Dar ceea ce mă mira cu deosebire, era faptul că effendi îşi recăpătase nepăsarea, îndată după ce aruncase sticla. Această neobişnuită îngăduinţă a unui stăpân faţă de servitorul său, care era peste măsură de obraznic, trebuia să aibă o pricină foarte serioasă. Effendi era pentru mine o şaradă, pe care ţineam mult s-o dezleg.

— Iertaţi-mă, domnilor, ne rugă polonezul; nu se va mai întâmpla niciodată o scenă ca asta. Dar poate că n-ar strica să vă lămuresc de ce sunt atât de îngăduitor cu el. Mi-a făcut foarte mari servicii. Umpleţi-vă pipele!

Îmi scosei tutunul din punga de la cingătoare, umplui pipele şi gazda spuse:

— Haideţi, să vă arăt locuinţa!

Ne îndrumă spre primul etaj, alcătuit din patru odăi. Fiecare din ele avea câte un covor în mijloc şi perne înguste la pereţi. Deasupra erau încă două încăperi care puteau fi încuiate. Locuinţa îmi plăcea, astfel că întrebai ce chirie cere.

— Aici nu se plăteşte o sumă anumită şi nici nu vă cer nimic, răspunse bătrânul. Trebuie să ne socotim compatrioţi,

aşa că vă rog să vă consideraţi oaspetele meu, împreună cu toţi ai dumneavoastră.

— Primesc oferta dumneavoastră cu atât mai bucuros, cu cât pot oricând să renunţ la învoiala noastră. Lucrul principal pentru mine este să nu fim observaţi şi nici tulburaţi de nimeni.

— În privinţa aceasta să n-aveţi nici o grijă. Câtă vreme aveţi de gând să rămâneţi aici?

— Din păcate, nu prea mult; cel puţin patru zile şi cel mult două săptămâni. Ca să mă puteţi înţelege, îmi îngăduiţi să vă istorisesc o mică aventură?

— Desigur, luaţi loc. Aici, sus, putem şedea tot atât de bine ca şi jos şi pipele ard încă.

Ne aşezarăm şi-i povestii întâmplările prin care trecusem, cum şi întâlnirea noastră cu Hassan Ardşir-Mirza, bineînţeles fără detaliile care nu doream să le spun. Mă ascultă cu cea mai mare luare-aminte şi când terminai, sări şi-mi strigă:

— Domnule, vă puteţi muta la mine fără nici o grijă, fiindcă aici nu va fi nimeni care să vă supere şi nici să vă trădeze. Când vreţi să veniţi?

— Mâine spre seară. Dar am uitat ceva: avem câţiva cai şi câteva cămile. Este loc şi pentru animalele acestea?

— De ajuns. N-aţi văzut curtea din spatele casei? Partea acoperită a curţii vă va fi îndestulătoare, sunt sigur. Dar vă cer un singur lucru: să vă îngrijiţi dumneavoastră singuri de cele ce vă trebuie, adică de serviciu.

— Se înţelege de la sine.

— Aşadar, ne-am învoit. Vă voi răspunde la sinceritatea şi amabilitatea dumneavoastră împărtăşindu-vă câteva amănunte cu privire la mine însumi; dar nu azi, fiindcă văd că v-aţi ridicat şi cred că mai aveţi şi alte treburi de orânduit. Mâine, când veţi mai veni, luaţi-o de-a lungul gardului grădinii. În partea ce se află tocmai în faţa portiţei veţi găsi o poarta largă, unde vă voi aştepta.

Părăsirăm pe bătrân, încântaţi de izbânda dobândită şi ne înapoiarăm în oraş, cu însoţitorii cu care veniserăm şi cu acelaşi alai.

Ne mutarăm în seara următoare: Hassan Ardşir-Mirza în îmbrăcăminte femeiască, spre a nu fi observat. Slujitorii

fuseseră concediaţi; numai Selim Aga rămase în preajma sa. În locul unuia dintre servitori, pe care Hassan se hotărâse mai întâi să-l păstreze, angajarăm pe arabul ce ne găsise vila bătrânului.

În timpul şederii noastre în noua locuinţă se întâmplă un singur fapt destul de important: în cursul scurtelor mele peregrinări prin Bagdad, am întâlnit de două ori un ins ce semăna mult cu Saduk; poate că era chiar el.

Când îi spusei iar persanului despre plecarea la Kerbela, constatai cu părere de rău că-şi păstrase hotărârea de a merge singur. Nu i-o puteam lua în nume de rău; era un şiit şi religia lui îl oprea, sub ameninţarea pedepsei cu moartea, să viziteze oraşele sfinte împreună cu un necredincios. Singura îngăduinţă pe care mi-o arătă fu aceea de a-l însoţi călare până la Hilla, unde urma să ne despărţim, ca să ne întâlnim apoi în Bagdad. De altminterea, era hotărât să lase femeile în Bagdad, dar ele se împotriviră şi-l rugară atât de stăruitor, încât se văzu nevoit să le îndeplinească rugămintea.

Astfel, am fost scutit de îndatorirea de a prelua rolul de ocrotitor al celor două femei şi al slujnicei lor.

Încă de pe acum oraşul era străbătut de numeroşi pelerini, care se îndreptau necontenit spre vest, dar abia în ziua de cinci primirăm vestea că se apropie de Bagdad, adevărata „caravană a morţilor”. Încălecai în grabă, împreună cu englezul meu şi cu Halef, ca să ne oferim priveliştea aceasta destul de neobişnuită.

Dar satisfacţia aşteptată era cât se poate de îndoielnică! Şiitul crede că orice musulman, al cărui cadavru e înmormântat în Kerbela sau Nedschef Ali, intră de-a dreptul în rai, fără să mai întâlnească vreo piedică. De aceea, năzuinţa cea mai arzătoare a fiecăruia din ei este să fie îngropat într-unui din aceste două locuri. Cum însă transportarea cadavrului cu ajutorul caravanei este foarte costisitoare, ea nu poate fi practicată decât de cei bogaţi, iar cel sărac, dacă ţine neapărat să fie îngropat într-un loc atât de sfânt, îşi ia rămas-bun de la ai săi şi cerşeşte prin diferite sate şi oraşe până la mormintele lui Ali sau Hossein, unde se opreşte şi-şi aşteaptă moartea.

Zi de zi, drumurile spre locurile sfinte sunt înţesate de

sute de mii de pelerini din toate ţările; aceste călătorii devin tot mai numeroase în preajma datei de 10 Muharrem, ziua morţii lui Hossein. Atunci, caravanele cu cadavre ale şiiţilor persani, afgani, beludschi, indieni încep să coboare platoul iranian. Se aduc morţi de pretutindeni şi se folosesc până şi vapoarele pe Eufrat. Cadavrele aşteaptă uneori luni de zile să fie transportate. Drumul caravanei e foarte lung şi nu poate fi străbătut decât foarte încet; căldura sudului înfierbântă ca un jăratec întregul ţinut, aşa încât nu ai nevoie de vreo pregătire specială, ca să-ţi dai seama cât de înspăimântător e mirosul pe care-l împrăştie o asemenea caravană. Morţii sunt depuşi în sicrie uşoare care plesnesc din pricina arşiţei, sau sunt înfăşuraţi în pături de pâslă, ce se fărâmiţează din pricina putreziciunii. Astfel, nu-i de mirare că mârţoagele prăpădite ale caravanei sunt urmărite fără încetare de stafia ciumei, care le întipăreşte trăsăturile morţii. Oricine întâlneşte caravana fuge speriat cat mai departe; doar şacalul şi beduinul se strecoară pe lângă ea: cel dintâi, atras de mirosul putreziciunii, iar celălalt ademenit de lucrurile pe care le duce agale caravana şi care vor fi predate paznicului de morminte, la sfârşitul pelerinajului. Vase întregi încrustate cu diamante, stofe pline de perle, arme costisitoare, grămezi de bucăţi grele de aur, amulete de nepreţuit sunt cărate la Kerbela şi Nedschef Ali, ca să fie depozitate în pivniţele cu lucruri preţioase. Pentru a înşela dorinţa de jaf a beduinilor, toate aceste obiecte sunt ascunse într-un fel de pachete asemănătoare sicrielor, dar bandele curajoase de hoţi arabi s-au deprins cu această măsură de prevedere. Când se năpustesc asupra caravanelor, deschid pe rând sicriele, până găsesc toate obiectele de preţ. După plecarea lor, „câmpul de luptă” înfăţişează o privelişte jalnică de animale moarte şi trântite de-a valma, de oameni ucişi, de resturi de cadavre împrăştiate pretutindeni, de sfărâmături de sicrie zdrobite, iar călătorul singuratic îşi mână calul departe, ca să scape de grozăvia molipsitoare a ciumei.

Se înţelege de la sine că în timpul îndelungatei ei călătorii, caravana morţilor nu poate trece prin nici un oraş prea populat. Pe vremuri, caravanele treceau chiar prin mijlocul Bagdadului. Intrau prin partea de răsărit, pe la Schedt Omer;

dar îndată ce ieşeau prin partea de apus se şi răspândea ciuma în oraşul califilor. Molima începea să se întindă cu furie şi mii de inşi erau jertfiţi acestei nepăsări mahomedane, care se întemeiază pe fatalitate, considerând că „totul e scris în Cartea sfântă”. Odată cu vremurile, s-au schimbat şi obiceiurile, datorită mai ales lui Midhat Paşa, care s-a străduit şi a izbutit să înlăture prejudecăţile atât de vătămătoare. Acum, caravana, morţilor nu poate atinge decât marginea de nord a unei mahalale a oraşului şi trece peste Tigru pe un pod. Aici găsirăm cortegiul mortuar.

Când ne apropiarăm, ne izbi un miros îngrozitor, cu neputinţă de îndurat. Cei din capul alaiului îşi începuseră pregătirile de popas. În pământ era înfipt un steag înalt cu pajura persană (un leu şi un soare ce răsare îndărătul lui); steagul arăta centrul taberei. Cei ce veniseră pe jos se aşezaseră pe pământ, ba să se odihnească; călăreţii coborâseră de pe căi şi cămile, lăsându-le libere; dar animalele care purtau sicriele rămaseră cu poverile pe spinări, ceea ce indica faptul că popasul va fi scurt. Nesfârşitul cortegiu părea un fel de melc ce se târăşte. Cei care alcătuiau caravana aveau chipuri oacheşe, pârlite de arşiţa soarelui, atârnând istoviţi pe spinarea animalelor sau abia mai putând merge pe lângă ele; dar în privirile tuturor strălucea fanatismul. Deodată glasurile pelerinilor îşi înălţară cântecul de jale în auzul miilor de inşi care veniseră să urmărească trecerea caravanei:

„Allah, hesti dschihandar,
Allah, hestem asman pejvend,
Hosseiin, hesti chun alud,
Hosseiin, hestem eschk riz!”[1]

Ne apropiasem foarte mult de pelerini, dar mirosul urât devenise atât de puternic, încât Halef îşi rupse o bucată din legătura ce-i învăluia turbanul, ca să-şi astupe nasul. Unul dintre persani îl observă şi veni la el.

---

[1] *„Allah, întreaga lume e a ta,*
Allah, eu merg spre cer;
Hossein, eşti stropit cu sânge,
Hossein, vărs lacrimi pentru tine.”

— *Sak* — câine, îi strigă, de ce-ţi astupi nasul?

Întrucât Halef nu cunoştea limba persană, răspunsei eu în locul lui:

— Crezi că mirosul cadavrelor e un fel de aromă din rai?

Se uită dispreţuitor la mine şi rosti:

— Nu ştii ce scrie în *Coran?* Scrie că oasele credincioşilor au mirosul de *amber, gul, semen, musch, naschev şi nardjin*[1].

— Cuvintele astea nu se află în *Coran*, ci sunt ale lui Ferid Eddin Attars Pendnameh; să nu uiţi asta! Şi apoi, de ce v-aţi acoperit voi înşivă capul şi gura?

— Poate că au făcut-o alţii. Eu, nu!

— Atunci, du-te şi răfuieşte-te întâi cu ai tăi şi după aceea să ne ceri nouă socoteală!

— Ia ascultă, eşti mândru! Trebuie să fii un sunnit. Voi aţi îndurerat pe adevăraţii califi şi fiii lor. Allah să vă osândească să putreziţi în cel mai adânc întuneric al iadului!

Se îndepărtă, după ce făcu un gest ameninţător. Aveam astfel un exemplu al urii neîmpăcate ce domneşte de atâta vreme, între şiiţi şi sunniţi. Omul acela se încumetase să ne înjosească, deşi ne găseam în mijlocul câtorva mii de sunniţi; ce s-ar fi întâmplat unui ins neşiit, care s-ar afla în Kerbela sau în Nedschef Ali!

Aş fi aşteptat cu interes să privesc trecerea întregului cortegiu, ce părea că nu se mai sfârşeşte, dar prevederea mă determină să plec. Aveam de gând, în cazul când piedicile n-ar fi fost de neînfrânt, să merg până la Kerbela; acum însă îmi dădui seama că n-ar fi un fapt înţelept să fiu văzut printre sunniţi. M-ar fi putut zări vreun pelerin, care m-ar fi recunoscut cu uşurinţă. Ne întoarserăm acasă. Englezul fu numaidecât de părerea mea, întrucât nu mai putea îndura mirosul. Nu-i vorbă, chiar viteazul meu hagiu Halef Omar se grăbi să se îndepărteze de locul unde poposiseră persanii.

Ajuns acasă, aflai de la Hassan Ardşir-Mirza că nu se va alătura caravanei, ci o va urma abia mâine dimineaţă, împărtăşise această hotărâre lui Mirza Selim, care plecase să privească trecerea caravanei.

Nu ştiu de ce plecarea lui aga Selim mă punea pe gânduri. Fireşte, nu era nimic neliniştitor în faptul că ţinea să

[1] Ambră, trandafir, iasomie, mosc, ienupăr şi levănţică.

urmărească trecerea caravanei. Cu toate acestea, eram cuprins de o uşoară îngrijorare. Pană să ne culcăm, aga nu se întorsese. Şi Halef lipsea. Se dusese, pe seară, în grădină şi nu se înapoiase. Abia pe la miezul nopţii, auzii paşi care se strecurau prin întuneric şi cineva se apropie de locul unde eram culcat.

— Cine-i? întrebai în şoaptă.

— Eu, sidi! auzii glasul lui Halef. Scoală-te şi vino cu mine!

— Unde?

— Taci. Ne-ar putea auzi cineva.

— Să iau şi armele?

— Numai pe cele mici.

Luai cu mine cuţitul şi revolverul şi-l urmai cu picioarele desculţe. Halef se îndreptă spre poarta din spate şi abia acolo încălţai ghetele.

— Ce s-a întâmplat, Halef?

— Hai, effendi! Trebuie să ne grăbim; îţi voi povesti pe drum.

Ieşirăm din grădină şi închiserăm poarta, fără să facem zgomot. Mă mirai văzând că Halef nu se îndrepta spre oraş, ci spre partea de sud; totuşi, mersei tăcut, până când începu să-mi vorbească.

— Domnule, iartă-mă că ţi-am tulburat somnul! Dar nu am nici o încredere în Selim şi în gândurile pe care le nutreşte!

— Dar ce-i cu el? L-am auzit adineauri venind acasă.

— Lasă-mă să-ţi povestesc. Când ne-am întors spre seară şi am dus caii în grajd, am găsit acolo pe slujitorul cel gras al proprietarului. Era tare mânios şi înjura ca un *fennek*[1] căruia-i fugise o şopârlă.

— Şi cine era de vină?

— Mirza Selim Aga. Plecase şi poruncise să i se lase poarta deschisă, spunând că se va întoarce târziu acasă. Nu-l pot suferi fiindcă-i răutăcios, sidi. Servitorul l-a urmărit cu privirea şi a văzut că nu s-a dus în oraş, ci spre sud. Ce căuta persanul în afara oraşului? Effendi, iartă-mă că am fost curios să ştiu; intrai în casă, îmi făcui rugăciunea şi mâncai, dar nu-l puteam uita pe aga. Pornii la plimbare în aceeaşi direcţie în care văzusem că a luat-o el. Eram singur. Mă gândeam la

[1] Vulpoi bătrân.

tine, la şeicul Malek, bunicul soţiei mele, la Hanneh, frumoasa mea soţie şi nu-mi dădui seama că, adâncit în gânduri, mă îndepărtasem mult de locuinţa noastră. M-am pomenit în faţa unei case prăbuşite. Sării peste dărâmături şi-mi continuai agale drumul. După o vreme, ajunsei într-o grădină cu pomi şi cruci. Era un *mezaristan*[1] al necredincioşilor. Crucile erau luminate de licăririle stelelor. Păşii uşor printre ele, fiindcă nu se cuvine să trezeşti sufletele necredincioşilor, prin nici un fel de zgomot. Se înfurie şi se prind de călcâiele celor ce le tulbură odihna. Deodată, zării nişte făpturi aşezate pe morminte. Nu erau stafii, întrucât trăgeau vârtos din ciubucuri, le auzeam vorbind şi râzând. Nu erau localnici, fiindcă îmbrăcămintea lor le trăda provenienţa persană; doar câţiva arabi se aflau printre ei, iar ceva mai încolo, unde nu mai erau morminte, se auzeau tropote de cai.

— Ai auzit cumva ce spuneau oamenii aceia?

— Şedeau cam departe, astfel că n-am putut înţelege decât că puneau la cale un jaf şi că hotărau ca numai două persoane să rămână în viaţă. Auzii apoi un glas poruncitor, spunându-le că toţi ar trebui să rămână în cimitir până în zori şi văzui pe unul din ei ridicându-se, să plece. Acesta trecu pe lângă mine şi-l recunoscui pe agă. L-am urmărit până acasă. Atunci m-am gândit că ar fi foarte bine să ştim cine sunt oamenii cu care a vorbit şi de aceea te-am trezit din somn.

— Crezi că mai sunt în cimitir?

— Da.

— Trebuie să fie cimitirul englezesc. Îl cunosc de pe vremea când am fost pentru prima dată în Bagdad. Nu-i departe şi nu ne va fi greu sa intrăm, fără să fim observaţi.

Păşirăm cu grijă şi ajunserăm la spărtura din zidul aproape prăbuşit. Îl lăsai pe Halef afară, ca să-mi poată acoperi retragerea în caz de nevoie şi mă îndreptai spre ţintă. Mai aveam puţin până la cimitir. Nu sufla nici măcar un vântuleţ şi liniştea nopţii nu era tulburată de nici un zgomot. Ajunsei cu bine pană la intrarea din partea de nord a cimitirului. Intrai uşor şi auzii numaidecât nechezatul unui cal. Animalul aparţinea desigur unui beduin, fiindcă numai caii care trăiesc în libertate au în nări zvâcnirea aceea proprie datorită

[1] Cimitir.

spaimei şi menită să slujească ca prevestire. Nechezatul acesta putea să-mi trădeze prezenţa şi să-mi fie primejdios. Mă întorsei deci repede şi mă îndreptai spre cealaltă parte.

După câteva clipe, văzui licărind în tufiş ceva luminos, îmi dădui îndată seama că erau nişte burnusuri arabe. Mă furişai încet şi numărai şase inşi, tolăniţi pe pământ. Cu toţii erau arabi; nu se afla nici un persan printre ei. Dar nu-mi venea sa cred că Halef s-ar fi putut înşela. Prin urmare, persanii trebuie să fi fost prin apropiere, dacă nu cumva plecaseră. Ca să fiu sigur mă furişai mai departe, dar ajunsei lângă cai, fără să mai zăresc nici un om. Cu toate că acum venisem prin altă parte, animalele mă simţiră şi-şi vădiră iarăşi neastâmpărul. Trebuia sa ştiu negreşit câţi cai erau. Numărai şapte. Arabii pe care îi văzusem erau şase. Unde era al şaptelea? Tocmai când îmi puneam această întrebare, stând cu mâinile şi genunchii pe pământ, fui strivit de apăsarea unui bărbat ce se năpustise asupră-mi. Acesta era al şaptelea. Stătuse de veghe lângă cai. Paznicul nu părea deloc uşurel. Mă apăsa de-a binelea şi-şi striga tovarăşii cu un adevărat glas de leu.

Să înfrunt o luptă? Sau mai bine să mă predau fără împotrivire, ca să aflu poate ce căutau aici cei şapte inşi? Nu, nici una din soluţii nu era bună. Dintr-o smucitură mă ridicai şi-mi răsturnai vrăjmaşul pe spate. Nu se aştepta la surpriza aceasta, iar faptul că-l trântisem cu capul de pământ trebuie să-l fi ameţit. Simţii că am scăpat de strânsoare, aşa că din câteva sărituri alergai spre ieşire. Dar în imediata mea apropiere auzeam paşii urmăritorilor. Din fericire, nici îmbrăcămintea pe care o purtam, nici armele nu mă împovărau, astfel că puteam alerga destul de repede şi arabii nu mă ajunseră. Sosind la spărtura zidului, îmi scosei revolverul şi trăsei două împuşcături în aer. Trase şi Halef o împuşcătură de pistol, iar arătările acelea albe, ce mă urmăreau dispărură grăbite. După câteva clipe auzirăm tropote de cai şi înţeleserăm că arabii plecaseră. Dacă până atunci nu fuseseră tulburaţi de gândul la morţii ce se odihneau sub cruci, prezenţa noastră îi înspăimântase.

— Te-au descoperit, sidi.

— Da. N-am fost prevăzător. În schimb arabii s-au dovedit mai deştepţi decât i-am crezut. Aveau la cai un păzitor, care

m-a prins.

— *Allah kerihm!* Ai fi putut s-o păţeşti, fiindcă arabii nu veniseră în cimitir cu gânduri cinstite. Dar urmăritorii tăi erau numai arabi?

— Persanii pe care i-ai văzut tu nu se mai aflau acolo. Nu ţi se pare cunoscută figura comandantului pe care l-ai auzit vorbind?

— N-am putut să-l văd prea bine; nu era suficientă lumină şi el şedea în mijlocul celorlalţi.

— Deci am făcut acest drum degeaba, deşi cam bănuiesc că au fost cei care-l urmăresc pe Hassan Ardşir-Mirza.

— Crezi că aceştia s-ar putea afla aici, sidi?

— Da. După atacul prin surprindere, s-au îndreptat spre vest, dar foarte uşor puteau bănui că Hassan, va merge spre Bagdad şi de aceea au plecat spre sud, prin Dschumeila, Kifri şi Zengabad. Din cauza femeilor, noi nu am putut înainta atât de repede ca ei.

Ne-am întors înapoi în locuinţa noastră şi i-am făcut cunoscute lui Hassan Ardşir întâmplarea şi temerile mele, dar el le-a tratat cu uşurinţă. Nu putea să creadă că urmăritorii săi veniseră la Bagdad şi i se părea la fel de incredibil că vorbele pe care le auzise Halef ar avea vreo legătură cu el. L-am rugat să fie cu băgare de seamă şi să ceară o escortă de la paşă, dar a refuzat şi această propunere.

— Nu mă tern, a spus el. Nu are de ce să-mi fie frică de şiiţi, căci în timpul sărbătorii încetează orice duşmănie şi la fel de sigur este că nu voi fi atacat nici de arabi. Până la Hilla veţi fi cu mine, tu şi prietenii tăi, iar până la Kerbela mai e doar cale de o zi şi drumul este atât de bătut de pelerini, încât nici un bandit nu-şi va face apariţia.

— N-am cum să te silesc să-mi urmezi sfatul. Iei cu tine doar acele lucruri de care ai nevoie la Kerbela dar pe celelalte le laşi aici?

— Nu las nimic. Să încredinţez ceea ce am în mâinile unor străini?

— Gazda noastră mi se pare a fi un om cinstit şi de încredere.

— Da, dar locuieşte într-o casă singuratică. Somn uşor, emirule!

N-am mai avut altceva de făcut decât să tac. M-am dus din nou la culcare şi m-am trezit doar târziu, a doua zi dimineaţa. Englezul nu era prezent; plecase în oraş şi când s-a întors, a adus cu el patru bărbaţi din care trei erau echipaţi cu târnăcoape, sape şi alte unelte.

— Ce vor oamenii aceştia? l-am întrebat.

— Hm, vor să muncească! răspunse el. Trei sunt marinari concediaţi, din Vechea Anglie, iar al patrulea este un scoţian care pricepe puţin limba arabă; el o să fie tălmaciul meu. Am nevoie de el, pentru că dumneavoastră vreţi să plecaţi în secret la Kerbela. *Well!*

— Cine v-a făcut rost de aceşti oameni, *sir?*

— Am întrebat la consulat.

— Aţi fost la guvernator? Fără să-mi spuneţi nimic?

— *Yes*, *sir!* Am primit şi am trimis scrisori şi mi-am făcut rost şi de bani. Nu v-am spus nimic, pentru că de acum înainte nu mai sunt prietenul dumneavoastră!

— De ce?

— Pe cel care pleacă la Kerbela, fără să mă ia şi pe mine, n-au de ce să-l intereseze problemele mele. *Well!*

— Dar, *sir,* ce vă trece prin cap, aşa deodată? Dacă mă însoţiţi n-o să avem decât necazuri şi dumneavoastră şi eu.

— V-am însoţit şi până acum şi n-am mai avut necazuri. Lăsaţi-o baltă! Nu contează; nici nu-mi pasă.

Se răsuci şi îşi făcu de lucru cu cei patru oameni ai lui. Bunul David Lindsay, în ciuda patimii sale pentru *fowling-bull*, era curios să participe la sărbătoarea de zece Muharrem; dar era absolut imposibil să-l iau şi pe el.

5. Flagelul ciumei

După-amiază, când se mai domolise căldura toridă din timpul zilei, am pornit la drum, părăsind Bagdadul, în faţă, călărea călăuza, pe care o tocmise Hassan Ardşir, împreună cu câţiva hăitaşi, ale căror animale îi cărau avutul. Aceasta era o imprudenţă pe care eu n-am putut s-o înţeleg. În spatele lor veneau Hassan şi aga Mirza Selim, pe lângă cămila care le purta pe cele două femei. Eu mergeam lângă Halef, iar în spate se afla englezul; acesta arbora o figură mândră şi îndrăzneaţă şi îşi supraveghea oamenii cu ajutorul cărora vroia să constrângă ruinele Babilonului să-i pună la dispoziţie comorile lor ascunse. Alwah călărea pe un catâr, iar servitorul arab rămăsese în urmă.

Îmi închipuisem cu totul altfel această călătorie. Tot aranjamentul ieşise pe dos. Probabil că eram şi eu de vină, dar acum îmi venea greu să-mi exprim o părere clară. Uimirea, pe care la început părea că reuşisem să mi-o stăpânesc, nu rămăsese fără urmări şi în afară de aceasta, eram mult mai îngrijorat, mai agitat şi mai încordat decât oricare dintre însoţitorii mei. Mă simţeam obosit fizic şi dărâmat psihic, fără a putea găsi un motiv pentru această stare de sfârşeală. Eram supărat pe Hassan Ardşir şi chiar pe englez, fără să mă gândesc la faptul că poate proasta mea dispoziţie fusese motivul pentru care mă ocupasem mult mai puţin de problemele lor, decât o făcusem înainte. Aşa după cum am fost nevoit să recunosc mai târziu, această situaţie şi-a avut motivaţia într-o stare de incubaţie a cărei răbufnire a fost aproape fatală pentru mine.

Am mers pe lângă râu în sus, pentru ca să trecem peste podul de vase. Acolo m-am oprit să arunc o privire spre fosta reşedinţă a lui Harun al Raşid. Se afla în faţa mea, sub strălucirea soarelui, în toată splendoarea ei, purtând totuşi urmele de neşters ale degradării. În stânga, în faţa grădinii publice, din spatele căreia pleacă spre nord vagonetul tras de cai, se afla staţia de triaj.

Apoi, castelul ce se înalţă falnic şi clădirea

guvernamentală la picioarele căreia se află fluviul Tigru. În dreapta, suburbia locuită îndeosebi de arabi — Agil, cu medresa Mostansir, singura clădire care s-a păstrat până în prezent în această veche parte a oraşului fundată de califul Mansur. Şi în spatele acestor clădiri se întinde o grămadă nesfârşită de case, dominate de minaretele înalte, construite cu gust şi de cupolele aurite a aproape o sută de moschee. Deasupra acestei mulţimi de case unduieşte, ici şi colo, coroana frumos conturată a câte unui palmier a cărui culoare de un verde plăcut străpunge vălul de praf şi fum, care pluteşte neîncetat deasupra oraşului califului.

Aici, în locul acesta, a întâmpinat Mansur acea delegaţie a regelui francilor, Pepin cel Scurt, care a venit pentru a colabora cu el împotriva atât de temuţilor „omeiazi" din Spania. Aici a trăit renumitul Harun al Raşid, alături de frumoasa Zobeida, cu care şi-a împărtăşit dragostea faţă de lux, dar şi respectul faţă de cucernicie. Ei au mers de nenumărate ori în pelerinaj la Mecca şi au poruncit ca drumul pană acolo să fie acoperit cu covoare scumpe. Unde se află, astăzi, preţiosul copac de aur cu fructele sale de diamante, safire, smaralde, rubine şi perle, care umbrea tronul lui Harun? — Acest calif a fost numit Al Raşid (de fapt; Er Reschid, Cel Drept) şi totuşi el a fost un tiran viclean, care şi-a asasinat în mod oribil credinciosul vizir, Djafer, a pus să fie zidită de vie sora sa împreună cu copilul ei şi a măcelărit nobila familie a Barmekizilor.

Strălucirea pe care o răspândesc în juru-i poveştile din *O mie şi una de nopţi*, e doar o amăgire, întrucât istoria a dovedit de mult că adevăratul Harun nu-i acelaşi cu legendarul Harun. Alungat de popor, s-a refugiat la Rakka şi a murit la Rhages, în Persia. A fost înmormântat sub o boltă aurită, la Meşhed, în Khurasan; dar Zobeida, care a risipit nebuneşte o avere de neînchipuit, se odihneşte la marginea oraşului, într-un cimitir neîngrijit, sub o piatră mortuară, pe care veacurile au rupt-o şi fărâmiţat-o. Tot aici a trăit şi califul Maamun, care a tăgăduit natura divină a *Coranului* şi credea numai în „veşnica înţelepciune". În timpul lui, vinul curgea în valuri, iar sub urmaşul său Mutassim, lucrurile au mers şi mai rău. A clădit într-un ţinut singuratic reşedinţa Samarra, un fel

de rai pământesc, cheltuind în mod nesăbuit tezaurele câtorva familii domnitoare. Aici a fost împinsă până la extaz cea mai decăzută senzualitate şi în timp ce se plătea o avere întreagă pentru privirea amoroasă a unei femei ademenitoare, poporul era silit să se zbată în lipsuri. Dar şi isprăvile acestuia fură întrecute de Muttavakkil, alt „împuternicit al profetului”; acesta-şi clădi altă reşedinţă, a cărei lemnărie, ca să dea clădirii o faimă cat mai mare, a fost tăiată din bătrânul şi tot atât de renumitul „Copac al lui Zoroastru”. Copacul, un chiparos uriaş, se afla la Tus, în Khurasan. Ruga stăruitoare a magilor şi preoţilor a fost zadarnică. Se oferiră să plătească sume de necrezut, ca să-şi poată salva mărturia adevărată a credinţei lor. Totul fu în zadar. Copacul a fost doborât şi tras pe un drum deosebit de anevoios şi a ajuns la destinaţie tocmai în clipa în care Muttavakkil fu ucis de însuşi paznicul său turc.

Odată cu el păli strălucirea califilor, iar gloria „Oraşului sfânt” decăzu din ce în ce mai mult. Se crede că pe vremea aceea erau în Bagdad 100.000 moschei, 80.000 bazare, 60.000 băi, 12.000 mori, tot atâtea caravanseraiuri şi două milioane de locuitori. Câtă deosebire faţă de Bagdadul de astăzi! Pretutindeni murdărie, praf, dărâmături şi mizerie. Podul pe care mă aflam se deteriorase; era zdrenţuită şi legătura grinzilor de sprijin. În loc de „Dar us Khalifet” sau „Dar us Sallam”, ar fi fost mai nimerit să se spună oraşului „Dar el Taun”[1]. Cu toate că Bagdadul are şi astăzi o înfăţişare măreaţă, o treime din terenul lui e acoperită de cimitire, câmpii ciumate, băltoace şi gunoaie casnice, deasupra cărora se roteşte vulturul negru. Ciuma bântuie aici în mod obişnuit la câte cinci-şase ani şi-şi smulge victimele, care se numără totdeauna cu miile. Dar şi cu asemenea ocazii, musulmanul îşi păstrează totala nepăsare. „Allah ne-o trimite; nu ne putem împotrivi”, spune musulmanul. În timpul înspăimântătoarei epidemii din anul 1831, împuternicitul Angliei s-a străduit din răsputeri să găsească mijlocul de a stăvili răspândirea ei, dar gândurile lui bune au fost primite cu duşmănie de mullahi, care îl învinuiră că vrea să comită o faptă potrivnică prescripţiilor din *Coran*, aşa încât se văzu

---
[1] Casa ciumei.

nevoit să fugă. Urmarea s-a vădit prin marele număr de morţi jertfiţi ciumei: trei mii în fiecare zi. Acestei năpaste înfricoşătoare i se alătură surparea canaturilor; într-o singură noapte s-au prăbuşit câteva mii de case peste cei care le locuiau.

Amintindu-mi de aceste nenorociri, mă simţii copleşit de teama că m-a cuprins molima. Cu toate că era o căldură înăbuşitoare, mă treceau fiori reci. Fugii după ceilalţi, ca să scap de oraş şi gândurile mele negre.

Lăsând în stânga şoseaua ce duce la Basra, iar în dreapta pe aceea ce duce spre Dair, trecurăm pe lângă cărămidarii şi pe dinaintea mormântului Zobeidei şi după aceea peste canalul Oşah şi dădurăm de câmpie. Ca să ajungem la Hilla, aveam de străbătut istmul îngust care desparte Tigrul de Eufrat. Pe la sfârşitul Evului Mediu, se aflau aici nenumărate grădini. Palmierii fremătau în bătaia vântului, florile răspândeau mirosuri îmbătătoare, iar fructele cele mai gustoase atârnau pe crengile pomilor. Acum se potrivesc aici cuvintele lui Uhland: „Nici un copac nu mai umbreşte, nici un izvor nu mai ţâşneşte”. Canaturile au secat şi par că nu mai au alt rost decât să slujească drept ascunzători beduinilor tâlhari.

Soarele ardea cu aceeaşi putere, iar aerul părea îmbibat de mirosurile caravanei morţilor, care trecuse pe aici cu o zi înainte. Aveam senzaţia că sunt într-un spital neaerisit şi plin cu bolnavi de vărsat. Şi nu era doar o închipuire, întrucât şi Halef îmi mărturisi că e cuprins de aceeaşi senzaţie, iar englezul îşi rotea răutăcios şi înfuriat nasul umflat, adulmecând aerul infectat.

Din când în când întâlneam câte un pelerin bătrân şi amărât, care ţinea să fie îngropat la Kerbela şi rămăsese în urma celorlalţi din pricina oboselii, sau vreun grup de alliişti, care încărcaseră câteva cadavre pe un biet catâr. Animalul gâfâia şi năduşea, pelerinii mergeau pe de lături, astupându-şi nasurile, iar în urma lor rămânea duhoarea de cadavre, care ne tăia respiraţia şi ne ameţea.

Pe o margine de drum stătea un cerşetor aproape gol, purtând doar un şorţ îngust şi legat în jurul şoldurilor. El îşi manifesta durerea pentru uciderea lui Hossein într-un chip

dezgustător. Îşi împunsese părţile de sus ale picioarelor şi braţelor cu nişte cuţite tăioase, iar partea de jos a braţelor, pulpele, gâtul, nasul, bărbia şi buzele îi erau străpunse, la distanţe mici, de nişte cuie lungi. Pe şolduri şi pe pântece îi atârnau cârlige, înfipte în carne şi având la capete greutăţi. Tot restul corpului îi era acoperit cu ace, în timp ce pielea capului îi era brăzdată de tăieturi. Fiece deget al picioarelor şi al mâinilor era străpuns de câte o pană de lemn. Nu se vedea pe tot corpul un locşor cât de mic, pe care cerşetorul să nu-l fi îndurerat cu vreo rană. La apropierea noastră se ridică, stârnind şi roiul de muşte şi ţânţari, care se simţeau bine pe rănile acelea sângerânde. Era o privelişte îngrozitoare.

— *Dirigha Allah, vaj Mohammed! Dirigha Hassan, Hossein*! se tângui cu glas îngrozitor, întinzându-ne ambele mâini.

Văzusem în India pocăiţi care îşi pricinuiau cele mai înfricoşătoare dureri, într-un chip cu neputinţă de crezut, şi-i compătimeam totdeauna; dar pe acest om de un fanatism aberant, zău că l-aş fi pălmuit mai curând, în loc să-i fi dat de pomană, fiindcă pe lângă groaza căreia-i dădea naştere înfăţişarea lui dezgustătoare, nu puteam răbda nici prostia care-i în stare să născocească chinuri atât de monstruoase pentru a comemora ziua morţii unui om, la urma urmelor destul de păcătos! Şi după toate acestea, un asemenea ins vrea să fie socotit sfânt şi e sigur că după moarte va avea cel mai bun loc în rai, astfel că pretinde încă de pe acum nu numai pomeni cât mai darnice, dar şi un respect deosebit.

Hassan Ardşir-Mirza îi aruncă o monedă de aur.

— *Hasgadag Allah!* — Dumnezeu să te binecuvânteze! îi strigă cerşetorul, ridicând braţele ca un preot.

Lindsay se scotoci în buzunar şi-i dădu zece piaştri.

— *Subhalan Allah* — Dumnezeu e milostiv! spuse demonul, mai puţin respectuos şi manifestându-şi recunoştinţa mai degrabă către Dumnezeu, decât faţă de Lindsay.

Scosei şi eu un piastru şi i-l aruncai la picioare. „Sfântul” şiit făcu mai întâi o mutră uimită, apoi una furioasă.

— *Azdar-Geizhals!* îmi strigă şi adaugă cu repeziciune, întovărăşindu-şi cuvintele cu un gest de scârbă: *Azdari, pendş Azdarani, deh Azdarani, hezar Azdarani, lek Azdarani* — eşti

un zgârcit, eşti de cinci ori zgârcit, de zece ori zgârcit, de o sută de ori, de o mie de ori, de o sută de mii de ori zgârcit.

Dădu în piastru cu piciorul, îl scuipă şi manifestă o mânie, de care s-ar fi cuvenit să mă tem în alte împrejurări.

— Sidi, ce înseamnă Azdar? mă întrebă Halef.

— Zgârcit.

— *Allah, Allah!* Şi cum se numeşte un om prost?

— *Bisaman.*

— Şi un mojic?

— *Djiaf*.

Micul hagiu se întoarse spre cerşetor, îi arătă palma şi şi-o frecă de picior, ceea ce este o insultă foarte neplăcută şi-i strigă: *Bisaman, djiaf, djiaf!*

Auzind aceste cuvinte, şiitul îşi revărsă însuşirile retorice într-un asemenea chip, încât ne văzurăm siliţi s-o rupem la fugă: „Sfântul martir” rostea cu o uşurinţă revoltătoare cele mai urâte înjurături şi cele mai înfricoşătoare blesteme, pe care mi-ar fi cu neputinţă să le reproduc. Ne plecarăm în faţa „superiorităţii” lui şi pornirăm.

Aerul era tot atât de înăbuşitor. Recunoşteam foarte bine drumul caravanei morţilor; ambele părţi ale drumului aveau urme de picioare şi copite, care indicau că escorta militară ce fusese alăturată caravanei la Bagdad, spre a o ocroti împotriva hoţilor, se îndepărtase de drumul principal, spre a se feri de mirosul de putreziciune răspândit de cadavre.

Îl îndemnai pe Hassan Ardşir, să nu mai mergem pe drumul caravanei, ci să călărim paralel cu el; dar la o distanţă oarecare. Îmi răspunse că nu crede să fie în folosul pelerinajului o călătorie de felul acesteia. Din fericire îl putui convinge seara, când ajunserăm în locul unde poposise cortegiul pelerinilor, să nu înnoptăm acolo, ci într-un loc mai larg.

Ne aflam într-un ţinut primejdios şi nu trebuia să ne îndepărtăm de tabără. Înainte de a ne duce să ne odihnim, ne hotărârăm ca a doua zi să plecăm în zori şi să întrecem caravana, ajungând devreme la Hilla şi orânduindu-ne tabăra de noapte la Turnul Babei. Hassan Ardşir, voia să lase caravana să ne întreacă, spre a o ajunge mai târziu, iar noi urma să-i aşteptăm înapoierea.

Eram peste măsură de istovit şi simţeam o durere înăbuşită, care-mi străpungea creierul, cu toate că nu suferisem niciodată asemenea dureri. Dându-mi seama că e un început de febră, luai o doză de „Chinoidin”, pe care mi-l cumpărasem în Bagdad, împreună cu alte medicamente utile. Multă vreme nu putui aţipi, deşi eram zdrobit de oboseală, iar atunci când adormii, în sfârşit, fui tulburat de vise îngrozitoare, care mă trezeau neîncetat. Deodată mi se păru că aud tropotul înăbuşit al unui cal; cum însă mai eram pe jumătate adormit, crezui că visez încă.

În cele din urmă neliniştea mă alungă din tabăra. Se crăpa de ziuă. Spre răsărit, cerul începuse să se lumineze. Scrutai zarea şi observai spre miazăzi un punct care se mărea eu repeziciune. După câteva clipe se ivi un călăreţ ce venea în goană spre noi. Era... Mirza Selim Aga. Când coborî, văzui calul năduşit, în timp ce stăpânul său păru stingherit că dă cu ochii de mine. Aga mă salută scurt, îşi priponi calul şi voi să intre în cort.

— Unde ai fost? îl întrebai.

— Ce te priveşte? îmi răspunse dârz, cu toate că întrebarea mea fusese politicoasă.

— Ba mă priveşte; chiar foarte mult! Oamenii care călătoresc împreună prin asemenea ţinuturi sunt datori să-şi lămurească unul altuia gândurile şi faptele.

— Mi-am adus calul.

— Dar unde a fost?

— Şi-a rupt frânghia cu care era legat şi a fugit.

Mă apropiai şi cercetai frânghia:

— Văd că nu-i ruptă deloc.

— S-a desfăcut numai nodul.

— Să mulţumeşti lui Allah, dacă se va desface şi nodul ce-ţi va fi pus cândva în jurul gâtului.

Când să-i întorc spatele, ca să plec, veni dârz spre mine şi mă întrebă:

— Ce-ai spus? Ia mai spune o dată, că nu te-am înţeles!

— Gândeşte-te puţin şi ai să înţelegi!

— Stai, nu poţi pleca aşa. Trebuie să mă lămureşti mai întâi!

— Voiam să-ţi amintesc de cimitirul englezesc din Bagdad.

Se înroşi uşor, dar izbuti să se stăpânească şi-mi spuse cu un ton liniştit:

— Cimitirul englezesc? Ce mă priveşte? Nu sunt englez. Dar tu ai pomenit despre o frânghie şi un gât. Nu ştiu ce ai cu mine şi mă voi plânge lui Hassan Ardşir-Mirza, să ştii! Să te înveţe el cum să te porţi cu mine.

— Mi-e totuna, fie că te vei plânge, fie că nu te vei plânge, fiindcă în orice caz mă voi purta cu tine aşa cum meriţi.

Convorbirea noastră trezise pe cei care dormeau. Se făcură pregătirile de plecare şi ne continuarăm călătoria, în timpul drumului, văzui pe Selim vorbind şi gesticulând cu Hassan Ardşir. După câteva minute Hassan veni spre mine.

— Emire îmi îngădui să te întreb ceva despre aga Selim?

— Da.

— Nu-l poţi suferi?

— Nu.

— Bine. Dar de ce-l insulţi?

— A primit insulta fără să se apere. Prin urmare n-am săvârşit nici o nedreptate.

— Poate fi acuzat un om, fiindcă s-a dus să-şi prindă calul care i-a fugit?

— Nu. Dar poate fi acuzat acela care pleacă pe furiş, ca să pună la cale cu prietenii lui mijlocul de a-şi ataca tovarăşii de călătorie.

— Emire, mi-am dat seama de câtva timp că sufletul ţi-e bolnav şi trupul obosit; de aceea vezi totul în negru şi vorbele-ţi sunt amare. Te vei însănătoşi curând şi-ţi vei recunoaşte greşeala, fiindcă ai judecat totdeauna cu dreptate. Selim mi-a fost credincios ani de-a rândul. Aşa-mi va rămâne, până când Allah îl va chema în cer.

— Dar ce-a căutat în cimitirul englezesc?

— A fost o întâmplare. Mi-a povestit-o adineauri. Seara era frumoasă şi-l îmbia să se plimbe. A ajuns în cimitir, fără să ştie că sunt oameni pe acolo. Erau nişte călători paşnici, care istoriseau despre isprăvile hoţilor, şi fireşte, despre prăzile ce-şi însuşesc. Ţi-am spus doar că nu-i nimic suspect în întâmplarea asta.

— Şi crezi că astă-noapte i-a fugit într-adevăr calul?

— Sunt sigur.

— Şi crezi că aga Selim e omul care-şi poate găsi calul pe întuneric?

— De ce nu?

— Chiar dacă a fugit departe de tot? Animalul era plin de năduşeală şi făcea spume.

— L-a silit să alerge, ca să-l pedepsească. Te rog să-l judeci mai chibzuit de-acum încolo!

— Îţi voi îndeplini bucuros dorinţa, dacă mă voi convinge că nu mai are purtări tainice.

— Îi voi porunci. Dar nu uita că orice om greşeşte. Numai Allah le ştie pe toate!

Cu această dojană se încheie convorbirea.

Ce trebuia să fac sau, mai bine, ce puteam face? Eram încredinţat ca aga Selim pune la cale o ticăloşie; eram încredinţat că în noaptea asta se întâlnise cu oamenii cu care stătuse de vorbă în cimitirul englezesc. Dar cum să dovedesc bănuiala mea? Mă năpădise o istoveală fără margini. Mă simţeam lipsit de brice vlagă şi aveam senzaţia că port în locul capului o tobă, în care bate necontenit cineva. Îmi dădeam seama că-mi piere cu încetul energia şi că devin nepăsător chiar faţă de lucrurile şi întâmplările, care în mod obişnuit mă iritau. De aceea înregistrai cu oarecare indiferenţă rugămintea lui Hassan Ardşir, care era mai curând o mustrare decât o recunoaştere a adevărului şi mă hotărâi să mă feresc de orice acţiune riscantă.

Animalele ne duceau cu repeziciune de-a lungul deşertului. Pelerinii se înmulţeau; „les odeurs sans parfum” erau şi mai puternice şi de nesuportat; încă înainte de prânz zărirăm şirul nesfârşit al oamenilor şi animalelor care alcătuiau caravana.

— Îi ocolim? întrebai.

— Da, răspunse Hassan şi făcu un semn călăuzei ce se afla în fruntea micului nostru cortegiu.

Ajunserăm curând în câmp deschis. Aerul devenise mai curat, spre nemărginita mea bucurie. Mersul nostru repede mi-ar fi plăcut, dacă nu ne-ar fi stânjenit numeroasele morminte şi canaluri, pe care le întâlnirăm. Piedicile acestea îmi sporiră durerile de cap şi-mi pricinuiră noi dureri, astfel încât am fost foarte încântat când am scăpat de ele şi de

arşiţa zăpuşitoare.

— Sidi, îmi spuse Halef, care mă supraveghea cu neobosită credinţă, eşti palid şi ochii-ţi sunt încercănaţi. Nu ţi-e bine?

— Mă doare capul. Dă-mi puţină apă din burduf şi sticla cu oţet.

— Dacă s-ar putea, ar fi mai bine să mă doară pe mine capul!

Bietul Halef! Era atât de bun, încât nu bănuia ce-l aşteaptă. Dacă armăsarul meu n-ar fi fost un cal atât de vânjos, n-aş fi putut îndura o asemenea călătorie şi ar fi trebuit să mă ruşinez de bătrâna servitoare. Ea călărea ca o „amazoană” ungară, adică aşa cum n-aş fi crezut că-i în stare „graţioasa” persană.

În fine, pe la sfârşitul după-amiezii se iviră în dreapta noastră ruinele El Himaar, aşezate la o depărtare de vreo leghe de Hilla. Curând zărirăm înălţimile El Mudşellibeh şi aşezămintele Amran-Ibn-Ali. Trecurăm prin grădinile de pe malul stâng al Eufratului şi intrarăm în orăşelul Hilla, pe un pod cam şubred. Orăşelul e vestit prin în sectele de tot felul care mişună cu duiumul, prin proverbiala murdărie, fără asemănare chiar în Orient şi prin populaţia sa, al cărei fanatism e cu adevărat nebunesc. Ne oprirăm doar atât cât ne trebui ca să mulţumim oarecum un număr de vreo treizeci de cerşetori ce şedeau în mijlocul drumului şi pornirăm grăbiţi spre Birs Nimrud[1], adică spre Turnul Babilonului, ce se află la o depărtare de două ore şi jumătate de Hilla. Întrucât ruinele acoperă aproape jumătate din câmpie, îşi poate imagina oricine cât de imens a fost vechiul oraş.

Soarele începu sa apună, când zărirăm Turnul Nimrud, înălţându-se în mijlocul mlaştinilor şi al deşertului, lângă ruinele Ibrahim Eholil. Ruinele turnului trebuie să aibă acum o înălţime de vreo cincizeci de metri; deasupra lui se mai află un singur stâlp, înalt de vreo zece metri. E unica mărturie rămasă intactă a Babilonului, numit pe vremuri „mama oraşelor”; crăpătura din mijlocul stâlpului mă îndeamnă însă să-mi amintesc versurile lui Uhland:

---

[1] Turnul Nimrud.

Numai un stâlp uriaş
Vorbeşte despre măreţia dispărută
Dar şi acesta-i crăpat
Şi se poate prăbuşi peste noapte.

Ne oprirăm la poalele ruinelor şi în timp ce se făceau pregătirile pentru cină, mă urcai în turn, ca să arunc o privire asupra împrejurimilor. Eram singur acolo sus. Soarele apusese iar razele lui îşi luau rămas-tun de la ruinele unui oraş gigantic, cufundat în negura vremurilor.

Ce-a fost Babilonul?

Aşezat pe Eufrat şi despărţit de el în două părţi, oraşul avea după Herodot circumferinţă de 480 de stadii, adică şaisprezece mile. Era împrejmuit de un zid gros de 50 de coţi şi înalt de 200 de coţi, prevăzut în vederea apărării cu nişte despărţituri şi turnuri, în afară de un şanţ mare şi adânc, plin cu apa. O sută de porţi de bronz înlesneau intrarea în oraş şi din marginea fiecăreia pornea câte o stradă aşezată în faţa alteia, astfel că Babilonul era împărţit în pătrate perfecte. Casele, care aveau câte trei patru caturi, erau clădite din cărămizi, lipite între ele cu păcură; aveau faţade minunate şi erau despărţite între ele prin spaţii libere. Unele terenuri erau acoperite cu grădini măreţe, în care se puteau desfăta în aer curat cele două milioane de locuitori ai oraşului.

Şi ambele maluri ale fluviului erau împrejmuite de clădiri frumoase, prin ale căror porţi de bronz trebuiau să treacă locuitorii, atunci când voiau să ajungă cu corăbiile de pe un mal pe celălalt. Fluviul putea fi trecut pe un pod măreţ, care avea o lărgime de treizeci de picioare. Acoperişul podului putea fi scos oricând. La construirea lui s-a săpat un lac, a cărui circumferinţă era de 12 leghe şi adâncimea de 75 de picioare şi în care fu abătut cursul Eufratului. Lacul a fost conservat mult timp; în el se revărsau apele pricinuite de inundaţii, care erau folosite în vreme de secetă la udarea câmpurilor, cu ajutorul unor furtunuri.

La fiecare capăt al podului se afla câte un palat impunător. Un coridor subteran lega aceste palate pe sub Eufrat. Cele mai însemnate clădiri ale oraşului erau: vechiul palat regal, a cărui circumferinţă era de o milă, noul palat

înconjurat de trei ziduri şi împodobit cu nenumărate sculpturi şi „grădinile suspendate ale Semiramidei”. Întinse pe o suprafaţă de 160.000 de metri, pătraţi, grădinile erau împrejmuite cu un zid gros de 22 de picioare. Pe o suprafaţă mare şi boltită, se înălţau nişte terase orânduite în formă de amfiteatru, la care duceau trepte late de 10 picioare. Platformele acestor terase erau acoperite cu pietre lungi de 16 picioare şi late de 4 picioare, ca să nu poată pătrunde apa. Pe pietre se afla un strat gros de papură, apoi două rânduri de cărămizi arse, lipite între ele cu păcură. Deasupra cărămizilor se turnase plumb, pe care se răspândise atât de mult pământ de flori, încât şi cei mai puternici copaci îşi puteau înfige rădăcinile în el. Pe cea mai înaltă terasă era un puţ, ce se umplea neîncetat din Eufrat cu apa necesară pentru stropirea grădinilor. În galeriile fiecărei terase se orânduiseră minunate sere, iluminate în timpul nopţii, în care plutea mirosul îmbătător al celor mai alese flori şi de unde ochii se desfătau, privind oraşul şi împrejurimile.

Dar cea mai însemnată clădire a Babilonului era Turnul Babel, despre care ne vorbeşte Biblia. Sfânta Scriptură nu precizează înălţimea turnului. Ea spune doar atât: „vârful lui ajungea până la cer”. Talmudiştii susţin că turnul avea o înălţime de 70 de leghe; după tradiţia orientală, înălţimea era de 10.000 de stânjeni, iar după altele 20.000 de picioare; aceleaşi izvoare afirmă că la construirea lui au lucrat neîntrerupt un milion de oameni, timp de doisprezece ani. Fireşte, cifrele acestea sunt exagerate. Adevărul este că din mijlocul Templului lui Baal s-a înălţat un turn, a cărui bază avea o circumferinţă de aproximativ o mie de paşi, iar înălţimea număra 6-800 picioare. Avea şapte etaje dispuse în retrageri succesive, astfel că se micşora spre vârful turnului, lăsând loc unui culoar şerpuitor, folosit la urcare. Fiecare din aceste etaje avea galerii, săli şi odăi mari şi boltite, ale căror statui, mese, scaune, vase şi mobile erau construite din aur masiv. În partea inferioară a turnului se afla statuia lui Baal, care cântarea o mie de talanţi babilonieni, valorând prin urmare câteva milioane de taleri. La ultimul etaj se construise un observator, în care-şi făceau calculele astronomii şi astrologii. Xerxes a jefuit toate comorile din turn, despre care

Diodorus susţine că aveau o greutate de 6.300 de talanţi.

La aceasta, mitul răsăritean adaugă că s-ar fi găsit în clădire un puţ, a cărui adâncime era egală cu înălţimea turnului. În puţul acesta s-ar fi aflat îngerii Warud şi Marud, cu lanţuri atârnate de picioare, iar la fundul lui s-ar fi aflat ascunsă dezlegarea de orice farmece.

Aşa a fost Babilonul, cu turnul vestit. Acum...

Aici, la poalele turnului Nimrud, mă dusei cu gândul la patrie, la odaia mea de acasă şi la *Biblia* deschisă în faţa mea. Cât de des citisem prorocirile lui Ieremia asupra orânduirilor divine! Fiii lui Abraham, rămaşi fără patrie, şedeau pe malurile Eufratului şi ale celorlalte ape ale Babilonului şi pe marginile lacurilor şi mărilor; intonarea psaltirilor amuţise, iar din ochii fiilor lui Abraham curgeau lacrimi, mărturia păcatelor şi a pocăinţei. Şi chiar dacă răsuna vreo harpă, ea tânguia după oraşul ce fusese sanctuarul lui Iehova. Sfârşitul acestui cântec de jale suna astfel: „îmi ridic ochii spre munţii de unde-mi va veni mântuirea”. Şi Dumnezeu ascultă rugăciunea. El se făcu auzit prin glasul puternic al lui Ieremiahus din Anathot, pe care noi îl numim Ieremia şi poporul înflăcărat îi ascultă cuvintele.

„Acesta-i cuvântul Domnului împotriva Babilonului şi a ţării chaldeilor. A năvălit dinspre miazănoapte un popor, care vă va pustii ţara. Are arme şi scuturi şi e crunt şi nemilos. Larma lui se aseamănă cu vuietul mării. Fugiţi din Babilon, ca fiecare să-şi poată salva sufletul, fiindcă în ţară sunt strigăte războinice şi o jale cumplită. Vorbeşte Zebaoth. Vezi, vreau să pedepsesc pe regele Babilonului. Înarmaţi-vă împotriva Babilonului. Chiuiţi în jurul lui. Temeliile au căzut, zidurile s-au prăbuşit. Porniţi împotriva lui, deschideţi-i hambarele cu grâne, sugrumaţi-i vitele şi împresuraţi pe toţi cei dinăuntru, ca să nu scape nici unul. A uneltit împotriva domnului; de aceea trebuie să piară toţi bărbaţii odată cu luptătorii. Să cadă spada asupra Babilonului şi cârmuitorilor lui, asupra înţelepţilor şi a celor puternici, asupra cailor şi a plebei ce se află acolo. Întocmai după cum Dumnezeu a răsturnat Sodoma şi Gomora, tot aşa să se prefacă Babilonul într-un morman de pietre, iar oraşele sale în deserturi!”

Stând deasupra ruinelor, îmi puteam da seama cât de

înspăimântător se împlinise cuvântul Domnului. Cirus cel Mare veni cu 600.000 de luptători pedeştri, 120.000 de călăreţi şi 1.000 de care de luptă, împreună cu alte câteva mii de inşi călări pe cămile şi cuceri oraşul, cu toate că era atât de bine apărat şi deşi avea provizii de hrană pentru douăzeci de ani. Mai târziu, Darius Hystaspis porunci să se dărâme zidurile, iar Xerxes jefui toate comorile. Când Alexandru cel Mare veni la Babilon voi să reconstruiască turnul. Numai la folosirea dărâmăturilor lucrau 10.000 de muncitori; dar planul rămase neînfăptuit din pricina morţii lui subite. De atunci, oraşul decăzu din ce în ce mai mult, aşa încât astăzi nu se mai vede nimic altceva decât o învălmăşeală de pietre roase de vremi, printre care nici ochiul-ager al unui cercetător iscusit nu s-ar descurca lesne. În dreapta turnului zării şoseaua ce duce la Kerbela, iar în stânga pe aceea ce se îndreaptă spre Mekşed Ali. Spre nord se află Tahmasia, iar la apus ruinele Djebel îmi încântă privirea, dar întunericul ce se lăsa pe nesimţite mă alungă jos, la tovarăşii de călătorie.

În acest timp, se înjghebase cortul femeilor; în afară de Lindsay şi Halef toţi se culcaseră. Halef voia să mă vadă dus la culcare, iar Lindsay ţinea să stăm de vorbă asupra celor ce vom avea de făcut în zilele următoare. Îi făgăduii că vom lua a doua zi o hotărâre în această privinţă, mă acoperii cu pătura şi încercai să dorm. Dar nu izbutii decât să aţipesc şi să mă trezesc de câteva ori, din pricina frigurilor, care mă istoveau din cale-afară.

Spre dimineaţă începură să mă scuture nişte frisoane puternice, alternate din când în când cu stări de ameţeală. Simţeam o durere ciudată în oase şi cu toate că nu se luminase, încă, vedeam totul învârtindu-se în juru-mi. Mă gândii că trebuie să mă fi îmbolnăvit de frigurile obişnuite, aşa încât luai o altă doză de „Chinoidin”, care mă prăbuşi într-o stare ce se putea numi mai curând amorţire, decât somn.

Când mă trezii, toţi tovarăşii mei erau în plină mişcare. Spre marea mea uimire, era ora nouă înainte de amiază şi tocmai trecea pe lângă noi o parte a caravanei, ce se îndrepta spre Kerbela; cealaltă parte se ducea la Meşed Ali. Halef îmi aduse apă şi curmale. Putui să sorb câteva picături de apă, dar de curmale nu mă atinsei. Starea în care mă aflam era un

fel de mahmureală, pe care aveam de unde s-o cunosc. Pe vremea când eram foarte tânăr mă găsisem de câteva ori în dispoziţia aceea duioasă înfăţişată de Viktor Scheffel, poetul lui *Gaudeamus,* prin cuvintele:

Abia după ultima noapte te năpădeşte o sălbatică durere de cap,
Ce bate aerul cu istovite fâlfâiri de aripi;
Munţii şi văile sunt învăluite de linişte şi jale.

Mă străduii din răsputeri să mă stăpânesc şi izbutii oarecum, astfel încât putui să stau de vorbă cu Hassan.

Ardşir-Mirza, care voia să pornească îndată ce cortegiul pelerinilor ar fi fost pe sfârşite. Îl rugai stăruitor sa aibă totdeauna armele pregătite şi să fie prevăzător. Îmi făgădui, zâmbind, ca-mi va asculta sfatul şi că la 15 sau 16 Muharrem ne vom întâlni în acelaşi loc. Pe la amiază, plecă spre Kerbela. La despărţire, Benda, care şedea pe cămilă, îmi făcu semn să mă apropii de ea: „Emire, ştiu că ne vom revedea”, îmi spuse, „cu toate că eşti îngrijorat. Dar ca să te liniştesc, te rog să-mi îmbplineşti o rugăminte: împrumută-mi pumnalul, până când mă înapoiez!”

— Fireşte că ţi-l dau. Iată-l.

Era un şambijah, pe care mi-l dăruise Eslah el Mahem în schimbul pumnalului meu şi pe al cărui tăiş erau încrustate următoarele cuvinte: „Numai după biruinţă, în teacă!” Ştiam că fata aceasta curajoasă nu va sta pe gânduri şi-l va folosi, ca să se apere cu el în caz de nevoie.

După ce-mi spuse şi Mirza Selim câteva cuvinte de despărţire al căror ecou suna neprietenos, pelerinii porniră şi-i urmărirăm cu ochii, până când se pierdură în zare. Atunci, însă, simţii că nu mă mai ţin picioarele. Halef părea că-şi dăduse seama înaintea mea de starea în care mă aflu.

— Sidi, văd că te clatini! strigă. Obrajii-ţi sunt încinşi. Arată-mi limba!

Îl ascultai.

— E urâtă, sidi! Să ştii că ai *isitma*[1]. Ia vreun leac şi culcă-te!

---

[1] Friguri.

Fui nevoit să mă aşez numaidecât, fiindcă aveam ameţeli groaznice. Acum, începusem să mă îngrijorez de-a binelea şi-mi pusei comprese cu oţet în jurul capului.

— Master, îmi spuse Lindsay, nu puteţi veni cu mine să căutăm un loc unde să fac nişte săpături?

— Nu, nu pot.

— Atunci voi rămâne şi eu.

— Nu-i nevoie. Am nişte friguri, care apar în mod obişnuit în timpul călătoriilor. Halef e cu mine, aşa că puteţi pleca; dar aveţi grijă să nu vă îndepărtaţi prea mult, fiindcă dacă vă întâlniţi cu şiiţii n-am cum să vă ajut.

Porni cu oamenii săi şi eu mă culcai. Halef nu se mişca de lângă mine, decât atunci când trebuia să-mi ude compresele cu oţet. Nu ştiu cât zăcusem, când auzii paşi, urmaţi de o voce aspră, în imediata noastră apropiere:

— Cine sunteţi?

Deschisei ochii. În faţa noastră se aflau trei arabi înarmaţi. Nu-mi dădeam scama, cum ajunseseră la noi, fiindcă nu le vedeam caii. Erau nişte făpturi sălbatice şi cu chipuri duşmănoase, de la care nu puteai aştepta nimic bun.

— Străini, răspunse Halef.

— Nu sunteţi din tribul şiiţilor. Din care trib faceţi parte?

— Venim de departe, de dincolo de Egipt şi suntem din tribul Mughariebh[1]. Dar de ce întrebi?

— Poate că eşti din tribul Mughariebh; dar celălalt e francon. De ce nu se scoală?

— E bolnav. Are friguri.

— Unde sunt ceilalţi, care erau cu voi?

— Au plecat la Kerbela.

— Dar celălalt francon, care mai era cu voi?

— E cu oamenii lui prin apropiere.

— Al cui e armăsarul ăsta?

— Al acestui effendi.

— Dă-l încoace şi dă-mi şi armele voastre!

Se îndreptă spre cal şi-l apucă de frâu, dar poate că mişcarea aceasta era un leac nimerit împotriva frigurilor mele, fiindcă mă simţii dintr-o dată sănătos şi mă ridicai.

— Stai, vorbeşte şi cu mine un cuvânt! Cine se atinge de

[1] Arabi din Sahara de Vest.

cal capătă un glonte în cap!

Arabul se dădu repede înapoi şi se uită înfricoşat la revolverul pe care-l îndreptasem spre el. Aici în apropiere de un oraş ca Bagdadul, ştia ce primejdioasă e o asemenea armă şi se temea de ea.

— Am glumit, îmi spuse.

— Zău? Glumeşte cu cine vrei, nu cu noi! Ce doreşti?

— V-am văzut şi credeam că vă putem fi de vreun folos.

— Unde vă sunt caii?

— N-avem cai.

— Minţi! Văd după îmbrăcăminte că ai venit călare. De unde ştii că sunt doi franconii aici?

— Am auzit de la nişte pelerini care v-au întâlnit.

— Iarăşi minţi. N-am spus nici unui pelerin cine suntem.

— Dacă nu ne crezi, plecăm.

Se retraseră, aruncând priviri lacome spre caii noştri şi spre arme şi dispărură după mormanele de dărâmături.

— Halef nu le-ai răspuns cum trebuia, îi spusei. Hai, vino să ne încredinţăm dacă într-adevăr au plecat!

Urmarăm pe cei trei străini, dar foarte încet, fiindcă, după ce-mi trecuse mânia, mă năpădise iar slăbiciunea; mi se împăienjeniseră atât de tare ochii, încât abia deosebeam lucrurile şi priveliştea înconjurătoare.

— Îi vezi? întrebai pe Halef, când trecurăm dincolo de dărâmături.

— Da, aleargă spre cai.

— Câţi cai sunt?

— Trei. Dar tu nu-i vezi, sidi?

— Nu, am ameţeli.

— Acum au încălecat şi pornesc în goană. Stai! Allah! Allah! acolo-i o trupă întreagă, care pare că-i aşteaptă.

— Arabi?

— Nu-i pot recunoaşte. Sunt prea departe.

— Fugi şi adu-mi luneta!

În timp ce Halef alerga spre cort, eu mă străduii să-mi aduc-aminte unde mai auzisem glasul arabului, care încercase să ne ia caii şi armele. Cunoşteam glasul acesta aspru şi răguşit. Halef se înapoie şi voi să-mi dea luneta, dar mi se aşeză în faţa ochilor un fel de ceaţă, roşie ca sângele,

aşa că-l lăsai pe el să se uite. După câtva timp, îl auzii strigându-mi:

— Sunt persani!

— Ah! Recunoşti pe vreunul din ei?

— Nu. Acum i-au ajuns pe ceilalţi şi pornesc toţi.

— Repede şi spre est, nu-i aşa?

Halef îmi răspunse afirmativ. Mă lăsase ameţeala, aşa că-i luai luneta din mână.

— Halef, spusei, persanii ăştia sunt urmăritorii lui Hassan Ardşir-Mirza. Selim e tovarăş cu ei. Ieri noapte, când l-am surprins, se dusese să-i caute ca să le spună că ne vom despărţi aici, la Turnul Nimrud. Au trimis cele trei iscoade, ca să se încredinţeze dacă Hassan Ardşir-Mirza a plecat şi acum pornesc în grabă, ca să-l atace înainte de a ajunge la Kerbela.

— O, sidi, e îngrozitor! Trebuie să fugim după ei!

— Bineînţeles. Pregăteşte iute caii!

— Să nu-l chem şi pe englez? L-am văzut ducându-se spre locul despre care spuneai că se numeşte Ibrahim Khalil.

— Vom renunţa să-l luăm, ca să nu pierdem prea multă vreme. Hai, adu caii!

Pusei iar luneta la ochi şi văzui limpede că trupa de călăreţi goneşte spre vest. Rupsei o foaie din carnetul de notiţe şi scrisei câteva rânduri, prin care-l încunoştinţam pe englez despre cele întâmplate şi ceea ce am de gând. Îl sfătuii să părăsească Turnul Nimrud şi să ne aştepte înapoierea la canalul Anana, întrucât în preajma turnului putea fi ameninţat de vreun atac al hoţilor, în cazul când n-aş fi putut să-l alung. Îndoii foaia şi o prinsei astfel între două bucăţi de cărămidă, încât Lindsay s-o poată vedea îndată ce avea să se întoarcă; apoi încălecarăm şi gonirăm nebuneşte.

E aproape de neînchipuit câtă putere are sufletul asupra corpului. Îmi trecuse cu desăvârşire indispoziţia, capul mi-era limpede şi ochiul ager. Ajunserăm la drumul urmat de pelerini. Trecurăm de cei care încheiau cortegiul şi care se feriră de noi, ocărându-ne. Întâlnirăm cerşetori, dar ne făcurăm că nu le vedem gesturile şi nu le auzim vaietele. Trecurăm... ah, trecurăm pe lângă un catâr ce se prăbuşise şi murise şi pe lângă doi pelerini ce se chinuiau să înfăşoare iar într-o pătură zdrenţuită un cadavru pe jumătate putrezit.

Mirosul era atât de groaznic, încât mă cuprinse un dezgust de neînfrânat.

— Sidi, arăţi foarte rău, strigă Halef, apucând frâul calului meu. Opreşte! De nu, te răstorni!

— Înainte!

— Nu! Opreşte! Ai privirea tulbure, ca a nebunilor; uite cum te clatini!

— Mai departe... da, voii să rostesc aceste două cuvinte, dar n-am mai fost în stare.

N-am putut scoate decât nişte sunete de neînţeles, îmi mânai însă calul cu o îndărătnicie supraomenească, în goană şi mai mare ca până atunci. Dar aceasta nu ţinu mult. Avui deodată senzaţia că am luat un vomitiv dintre cele mai puternice. Fui nevoit să mă opresc. Când îmi dădui seama că nu am dureri în regiunea abdominală, mă cuprinse teama de moarte.

— Halef, părăseşte-mă şi călăreşte înainte!

— Să te părăsesc? De ce? mă întrebă el speriat.

— Sunt... ciumat!

— Ciumat? *Allah kehrim!* Adevărat, sidi?

— Da. Crezusem că sunt bolnav de friguri. Dar acum văd că sunt ciumat!

— *El Taun, el Jumurdschak* — molima! *Allah w'Allah*, e groaznic, e înspăimântător!

— Da. Du-te, caută-l pe englez. Va avea el grijă de tine. Îl găseşti la Turnul Nimrud sau la Anana, spusei eu, bâlbâindu-mă. Dar în loc să plece, Halef îmi apucă mâna fierbinte.

— Sidi, îmi spuse, crezi că te părăsesc?

— Du-te!

— Nu! Să mă ajungă blestemul lui Allah, dacă te las aici! Ţi s-au îngălbenit dinţii şi te bâlbâi. Da, asta-i ciuma; dar nu mi-e frică de ea. Cine să-l îngrijească pe sidi al meu, care suferă? Cine să-l binecuvânteze dacă moare? Effendi, bunul meu effendi, sufletul mi-e zdrobit şi ochii-mi plâng! Hai, ţine-te în şa, cât poţi de tare. Hai să căutăm un loc unde să te îngrijesc!

— Credinciosul meu Halef, vrei într-adevăr să faci asta?

— Ţi-o jur pe Allah, domnule! Nu mă feresc de tine!

— Ah, asta nu ţi-o voi uita! Poate că-mi trece. Hai să fugim

după persani!

— Sidi, nu se poate...

— Înainte!

Dădui pinteni armăsarului şi Halef trebui să mă urmeze. Curând însă mă văzui silit să încetinesc goana. Ochii mi se împăienjeniseră din nou, aşa că mă lăsai condus de Halef care, fără să mă mai întrebe, îmi luă frâul din mână.

După multă, după foarte multă vreme ajunserăm în sfârşit caravana şi-mi dădui silinţa să deosebesc grupurile izolate. Ne strecurarăm pe nesimţite pe lângă pelerini, printre mirosuri şi miasme chinuitoare, dar nu zării nicăieri pe urmăritorii lui Hassan.

— Nici tu nu i-ai văzut, Halef? întrebai când ajunserăm în fruntea cortegiului.

— Nu.

— Atunci mânăm spre stânga şi-i căutăm iar. N-aveau când să dispară. Vezi păsări deasupra caravanei morţilor?

— Da, vulturi, domnule.

— Desigur că adulmecă mirosul hoiturilor de cai şi al cadavrelor oamenilor. Bagă de seamă dacă se îndreaptă spre stânga vreunul din ei! Ştii că mă simt rău, aşa că mă bizui pe tine.

— Şi dacă se iscă vreo luptă?

— În cazul acesta, sufletu-mi va fi mai puternic şi voi birui boala. Dă-i drumul!

Călărirăm în goană şi mă străduii să nu cad. Deodată, credinciosul hagiu mă îndemnă să mă uit în sus.

— *El büdsch*, un vultur, colo sus.

— Pleacă sau se roteşte pe aici?

— Se roteşte.

— Călăreşte în aşa fel, încât să ajungem dedesubtul lui. A zărit o luptă, sau vreo pradă.

Trecură vreo zece minute de linişte desăvârşită. Aveam presimţirea că ne aflăm în faţa unei situaţii grave şi cum, din pricina bolii, nu eram prea sigur că aş fi în stare să nimeresc de la depărtare, lăsai puşca şi luai carabina. Când-o ţinui în mână şi-i simţii greutatea, îmi dădui seama că sunt tare slăbit.

— Sidi, acolo se află nişte cadavre! strigă Halef, întinzând

braţul.

— Hai repede, să le vedem!

Ajunserăm la locul a cărui privelişte mi-a întipărit în suflet o amintire de neşters. Pe pământ zăceau ţepene cinci cadavre, răspândite la mare depărtare unul de altul. Peste măsură de tulburat, sării de pe cal şi îngenunche lângă cel mai apropiat dintre cadavre. Îmi zvâcni pulsul şi-mi tremură mâna, când ridicai de pe obraz colţul de haină ce-l acoperea. Era Saduk, mutul care fugise din tabăra înjghebată în Munţii Kurzi.

Făcui câţiva paşi în lături şi dădui de Alwah, bătrâna şi credincioasa slujnică, străpunsă de un glonte în tâmplă.

Deodată, Halef strigă îngrozit:

— Vai, vai, soţia persanului!

Mă repezii s-o văd. Da, ea era: Djanah, mândria şi fericirea lui Hassan Ardşir! Şi ea fusese împuşcată, iar alături zăcea, ţinând braţul întins de parcă ar fi voit s-o apere şi după moarte, însuşi Hassan Ardşir, acoperit de praf şi nisip. Rănile lui vădeau că se luptase din răsputeri înainte de a fi ucis. Mâinile-i erau pline de tăieturi.

Copleşit de durere, strigai: „Doamne, Dumnezeule, de ce n-a vrut să mă asculte?”

— Da, spuse Halef cu un aer amărât, el e vinovat că s-a întâmplat grozăvia asta. A avut mai multă încredere în trădător, decât în tine. Uite, colo e alt cadavru. Hai!

Ceva mai departe zăcea un corp femeiesc în nisipul răscolit de copitele animalelor. Era Benda.

— *Allah, inhal el Agha; katelahum* — Allah să-l blesteme pe agă; el a ucis-o!

— Nu, Halef. Recunoşti pumnalul împlântat în inima ei? Am fost nevoit sa i-l împrumut, fiindcă mi l-a cerut. Vezi? degetele ei sunt încleştate pe mâner. Aga a smuls-o de lângă ceilalţi şi a târât-o prin nisip, după cum arată urmele. Poate că sărmana fată s-a aparat şi l-o fi rănit; după aceea s-a sinucis, ca să nu cadă în mâna lui. Hagi Halef Omar, rămân lângă ei.

— Sidi, ar fi zadarnic; toţi sunt morţi. Nu-i putem readuce în viaţă, dar îi putem răzbuna!

Nu răspunsei. Privii îndelung pe fata cu chipul de ceară, cu

ochii închişi şi buzele întredeschise şi mi se părea că-mi şopteşte ceva. Pupilele ei minunate se stinseseră pentru totdeauna. Buzele ei nu mai puteau rosti nici un sunet cald, iar oţelul rece sfâşiase inima ei curată. Zăcea înainte-mi o floare încântătoare, a cărei frumuseţe pierise înainte de vreme. Aveam iar fierbinţeli. Deşertul stropit cu sânge se învârtea în jurul meu. Mi se părea că şi eu însumi mă învârtesc în jurul meu. Mâinile mele pe care mă sprijinisem, când mă aşezasem în genunchi, se moleşiseră încetul cu încetul şi pierzându-mi cunoştinţa, mă prăbuşii. Mi se părea că mă cufund din ce în ce într-o prăpastie întunecoasă. Alunecam neîncetat, de parcă nu aveam nici un răgaz, nici un sfârşit şi de la o depărtare de milioane de mile auzii glasul lui Halef, care mă chema:

— Sidi, o, sidi, trezeşte-te, ca să-l putem răzbuna!

În sfârşit, după un timp foarte îndelungat, simţeam că nu mai alunec. Ajunsei într-un loc în care zăceam temeinic, un loc unde mă ţineau cu putere două braţe vânjoase. Apucai braţele şi-l văzui pe cel căruia-i aparţineau. Din ochii acestui om cădeau asupră-mi lacrimi multe şi grele. Voii să vorbesc, dar abia putui rosti:

— Halef, nu plânge!

— O, domnule, te credeam mort! Credeam că ai murit din pricina bolii şi a durerii. *Hamdulillah*, trăieşti! Ridică-te! Colo sunt urmele ucigaşilor. Ne luăm după ele şi-i omoram! Da, îi vom distruge, ţi-o jur pe Allah!

Clătinai din cap.

— Sunt obosit. Pune-mi pătura sub cap.

— N-ai putea călări, domnule?

— Nu.

— Te rog mult, încearcă.

Credinciosul meu Halef nădăjduia că va izbuti să-mi înlăture amorţeala şi să-mi redea energia, cu ajutorul gândului răzbunării. Dar văzându-mă în aceeaşi stare, se trânti la pământ şi începu să se lovească cu pumnii în cap.

— Să nimicească Allah pe ticălosul, pe care nu-l mai putem prinde! Să nimicească Allah şi ciuma, care a luat vlaga lui sidi! Allah să nimicească... dar, Allah, Allah, nu sunt decât un vierme, un netrebnic şi nu-s bun de nimic! Mai bine să mă

trântesc şi eu aici, ca să mor şi eu!

Atunci mă ridicai.

— Halef, să lăsăm vulturul să-i mănânce pe prietenii noştri?

— Vrei să-i îngropăm?

— Da.

— Unde şi cum?

— N-avem unde decât aici, în nisip.

— E o muncă foarte grea, domnule; dar o voi face. Dar pe Saduk ăsta, care făcea pe prostul, ca să-şi ucidă stăpânul, îl las să-l mănânce vulturii. Vreau să văd însă dacă prietenii noştri mai au ceva la ei.

Cercetarea aceasta era zadarnică. Li se luase tot ce aveau. Câtă bogăţie încăpuse pe mâna nemernicilor! Era de mirare că nu luaseră şi pumnalul din inima Bendei. Desigur că ucigaşii s-au temut să-l descleşteze mâna şi să i-l smulgă. Rugai pe Halef să i-l lase împlântat în inimă, aşa cum îl găsisem. Nu m-aş fi încumetat nicicând să-l ating.

Ne apucarăm să răscolim pământul. Nu ne puteam folosi decât de mâini şi cuţite. Dar lucrul era atât de anevoios, încât ne-ar fi trebuit o săptămână întreagă ca să putem face groapa.

— Nu merge, domnule, spuse Halef.

— Ne întoarcem la turn. E la o depărtare de vreo două ore de aici.

— *Wallahi*, la astă nu m-am gândit! Aducem pe englez, cu oamenii şi cu uneltele lui.

— Şi până atunci dăruim vulturilor un prânz îmbelşugat!

— Atunci mă duc eu şi tu rămâi lângă cadavre.

— Vei cădea în mâna tâlharilor. Fiindcă şi-au atins ţinta, acum trebuie să se fi înapoiat la Turnul Nimrud, ca să ne ia armele şi caii după care jinduiesc atât.

— Îi sugrum!

— Pe toţi?

— Ai dreptate, sidi. Şi nu te pot părăsi, fiindcă eşti bolnav.

— Mergem amândoi.

— Cu morţii ce facem?

— Îi aşezăm pe cai şi noi mergem pe de lături.

— Nu eşti în stare, sidi, fiindcă ţi-e rău şi n-ai scăpat de

slăbiciune. Nu vezi cum te-a istovit scormonirea nisipului? Îţi tremură picioarele!

— Nu-i nimic. Voi tremura şi tot vom ajunge. Hai!

Aşezarea cadavrelor pe cai fu o muncă din cale-afară de grea şi dureroasă. Întrucât n-aveam destule curele şi sfori, fui nevoit să tai lasoul, care mă întovărăşise vreme îndelungată în toate călătoriile. Nu şovăii să-l tai, fiindcă eram aproape sigur că mâna care-l folosise de atâtea ori avea să înţepenească şi ea curând. Legarăm astfel cadavrele, încât să atârne câte unul de fiece parte a cailor noştri. Înşfăcarăm apoi hăţurile şi pornirăm spre turn.

Nu voi uita niciodată drumul acesta. Dacă n-aş fi fost cu Halef, m-aş fi prăbuşit de zece ori. Cum mergeam câţiva paşi, cădeam în genunchi. Mă opream mereu, ca să pot porni iar. În loc să ţină două ore, călătoria dură de trei ori pe atâta. Soarele apunea. Nu duceam eu calul de frâu, ci el mă târa. În felul acesta şi cu ajutorul lui Halef, izbutii să străbat drumul.

E drept că mersesem atât de încet şi din dorinţa de a ne feri de orice întâlnire neplăcută. În sfârşit, sosirăm prea târziu la turn. Nu-mi închipuisem nicicând că-mi voi sfârşi aici viaţa zbuciumată pe care o trăisem!

Ne oprirăm în acelaşi loc, unde stabilisem tabăra cu o seară înainte. Nu văzurăm nici urmă de englez. Bileţelul meu lipsea; prin urmare îl găsise şi-l citise, aşa că se îndreptase spre canal, după îndemnul meu. Aşezarăm cadavrele pe pământ, ţesălarăm bine caii şi ne culcarăm, întrucât nu mai puteam face nimic deocamdată.

— Ştiu că ne vom revedea, îmi spusese Benda.

Da, eu o revedeam! Cu toate că eram zdrobit de oboseală şi nu puteam judeca limpede decât cu sforţări uriaşe, începui să-mi fac mustrările cele mai aspre. S-ar fi cuvenit să-mi apăr cu mai multă ardoare părerea şi presimţirile şi să mă împotrivesc din răsputeri lui Hassan Ardşir-Mirza. Dacă boala ce mă năpădise mi-ar fi îngăduit să pornesc odată cu el în călătoria aceea plină de primejdii şi de jale, aş fi avut putinţa să-l fac nevătămător şi pe acel Mirza Selim. A trecut atâta vreme de atunci; totuşi, nici azi n-am conştiinţa pe deplin împăcată din pricina nehotărârii mele!

Petrecui o noapte infernală. Deşi nu aveam călduri, pulsul

îmi bătea cu o repeziciune neobişnuită şi respiraţia mi era scurtă şi grăbită; limba mi-era uscata; închipuirea îmi frământa mintea cu atâtea grozăvii, încât chemai de câteva ori pe Halef, ca să mă încredinţez că visez. De alte câteva ori mă smulse din aceste coşmaruri o durere, pe care o simţeam la subsuori, la gât şi în ceafă. Din pricina acestei stări, pe care o redau în detaliu, doar fiindcă în Germania cazurile de ciumă sunt atât de rare, mă trezii în zori înaintea lui Halef şi-mi dădui seama că mi-au apărui umflături sub umeri şi pe gât, un buboi în ceafă, o sumedenie de bubuliţe pe piept şi pe părţile dinăuntru ale braţelor. Îmi socotii soarta pecetluită şi-l strigai pe Halef.

Fireşte, mă privi şi se înspăimântă. Îl rugai să-mi dea puţină apă şi-l trimisei la canal, să-l caute pe englez şi să-l cheme repede. Trecură trei ore — care mi se părură trei veacuri — până când să se înapoieze; dar îl văzui singur. Cercetase toate împrejurimile şi nu găsise decât un topor, în vecinătatea unor numeroase urme de copite, care îl făceau să creadă că acolo se desfăşurase o luptă. Adusese şi toporul; era dintre uneltele pe care le luase englezul la săpături. Fusese oare atacat de persani? Într-un asemenea caz, ar fi rămas vreun rănit sau vreun mort în preajma turnului. N-aveam cum să aflu adevărul, întrucât nu eram în stare de nici un efort.

Înfăţişarea mea trebuie să se fi înrăutăţit mai mult în timpul lipsei lui Halef, după cum îmi dădui seama din îngrijorarea şi stăruinţa cu care mă îndemnă să iau vreun leac din cele pe care le aveam. Da, să iau vreo doctorie, dar care anume? Chinina, cloroformul, amoniacul, arsenicul, opiumul şi toate celelalte pe care le cumpărasem de la Bagdad nu-mi puteau ajuta câtuşi de puţin. Ce ştiam eu, un profan, despre ciumă şi combaterea, ei! Mă gândeam că aerul proaspăt, curăţirea straşnică a corpului prin cât mai multe băi şi tăierea buboiului ar fi cele mai nimerite leacuri. Şi cum simţul de prevedere îmi poruncea să nu rămân în locul acela, începui să mă sfătuiesc cu el unde să ne ducem.

Speram să fie prin apropiere un izvor, sau vreun pârâiaş măcar şi când îmi îndreptai privirea spre apus, mi se păru că zăresc o gârlă dincolo de ruine. Îl rugai pe Halef să se ducă

până acolo călare, ca să se încredinţeze dacă nu mă înşelă ochii.

Credinciosul meu servitor se arătă numaidecât gata să-mi îndeplinească rugămintea, dar îşi arătă îngrijorarea că mă lasă singur. Şi îngrijorarea aceasta avea să se dovedească întemeiată. Plecase de vreo jumătate de oră, când auzii apropiindu-se tropote de cai. Mă întorsei şi dădui cu ochii de şapte arabi, dintre care doi păreau răniţi. Se găseau printre ei şi cei trei care încercaseră cu o zi înainte să ne ia caii şi armele. Văzând cadavrele, rămaseră uimiţi şi se opriră să se sfătuiască în şoaptă. Apoi, veniră lângă mine şi mă înconjurară.

— Ei, azi ne dai caii şi armele? mă întrebă cel care-mi vorbise şi de data cealaltă.

— Da, luaţi ce vreţi, răspunsei nepăsător şi continuând să zac.

— Undei tovarăşul tău care lipseşte?

— Unde sunt cei patru inşi, pe care i-aţi atacat ieri la canalul Anana? replicai.

— Vei afla atunci când îţi vom lua calul şi armele. Dă-le încoace! Dar uită-te bine la cele şase puşti îndreptate spre tine! Dacă tragi în noi, te ucidem!

— Nici nu mă gândesc să trag. Vă dau bucuros ceea ce-mi cereţi, fiindcă în loc să omor eu numai pe unul din voi, veţi muri cu toţii. Îndată ce vă veţi atinge de calul meu sau de vreunul din lucruri.

Arabii râseră.

— Doar nu se vor descărca singure armele astea!

— N-ai decât să încerci. Na, ia-l!

Mă ridicai cu mare greutate şi-i dădui unul din revolvere cu mâna stângă, în timp ce-mi deschisei haina cu dreapta, ca să-mi vadă gâtul şi pieptul. Arabul îmi smulse arma şi se dădu îngrozit înapoi, grăbindu-se spre cal.

— *Kivakihalla*! — Pentru numele lui Dumnezeu! strigă înspăimântat, în timp ce făcu o săritură de panteră şi încalecă. E ciumat, îi paşte moartea, moartea! Fugiţi, credincioşilor, fugiţi cât mai iute din ţara asta blestemată, fugiţi, dacă nu vreţi să muriţi!

Îşi mână calul în goană şi ceilalţi îl urmară cu aceeaşi

repeziciune.

Din pricina spaimei de moarte care-i cuprinsese, aceşti fiii iubiţi ai Profetului uitaseră de învăţătura din *Coran*, care glăsuieşte că totul e scris în Cartea sfântă şi că prin fuga aceasta tot nu vor putea scăpa de soarta ce le este statornicită. În acelaşi timp, uitaseră să se răzbune pentru faptul că nu-mi puteau lua arma, trimiţându-mi un glonte în cap înainte de a fugi.

După altă jumătate de oră, Halef se înapoie cu o mină strălucitoare de bucurie. Bănuiala mea fusese întemeiată; găsise un pârâiaş, a cărui apă limpede se vărsa în Eufrat şi al cărui mal era acoperit de câteva tufişuri, îi istorisii întâmplarea cu arabii şi se arătă foarte supărat că nu fusese cu mine. Îmi jură că i-ar fi împuşcat pe toţi.

Înainte de a părăsi turnul, trebuia să găsim morţilor un loc de odihnă. Toporul luat de Halef avea să ne fie de mare folos. Mă târâi până la poarta de răsărit a ruinelor. Halef aduse cadavrele şi făcu o spărtură într-unui din pereţi; apoi, aşeză în ea morţii, cu partea superioară a corpului îndreptată în sus şi începu să astupe spărtura fără ca cei patru să fie atinşi de pământ.

În timpul acesta priveam emoţionat, întipărindu-mi pentru totdeauna în minte trăsăturile acestor fiinţe dragi. Benda zăcea lângă ruinele Babilonului. Părul ei bogat şi frumos atârna printre dărâmături, iar mâna dreaptă îi era încleştată pe pumnalul împlântat în inimă. Tot aşa fusese îngropat şi Mohammed Emin, şezând şi cu obrazul întors spre răsărit, acolo unde raiul va fi luminat într-o zi de strălucirea Domnului. Fuseseră cu toţii la înmormântarea lui Mohammed Emin şi Hassan Ardşir-Mirza, rostise o rugăciune. Cine ar fi putut proroci atunci că vor avea tuspatru aceeaşi soarta!

Când zidul ridicat ajunse în dreptul obrajilor celor patru nefericiţi, Halef îşi luă rămas-bun de la ei. Mă apropiai şi eu şi îngenuncheai.

— *Allah il Allah, ve Mohammed Rahsul Allah!* spuse micul hagiu. Sidi, lasă-mă să rostesc şi eu rugăciunea morţilor!

Şi o rosti cu toată căldura. Se cuvine să mă ruşinez pentru faptul că mi-au curs şiroaie de lacrimi pe obraji?

Apoi, făcui fiecăruia câte o rugăciune creştinească pentru

„călătoria din urmă”. Nu ajunseră la Kerbela, oraşul jalei şi păşiseră într-un pelerinaj mai înălţător, sus, în oraşul luminii şi adevărului unde nu se săvârşesc greşeli şi unde domnesc de-a pururi fericirea şi bucuria.

Mormântul fu acoperit şi plecarăm. Îmi înfrânai durerea şi mă aruncai în şa. După ce merserăm câţiva paşi, îmi întorsei privirea spre locul de care-mi era atât de greu să mă despart. Ah, omule, tu cea mai frumoasă şi mai mândră dintre creaturile pământeşti, cum de eşti atât de neînsemnat şi neputincios, încât eternitatea îşi aruncă, valurile asupră-ţi?

Trecurăm încet pe lângă ruinele Ibrahim Chalil şi străbăturăm marginea de sud a câmpului de ruine, luând-o la dreapta. Fui nevoit să mă ţin bine în şa, ca să nu mă răstorn şi merserăm mai bine de o oră până la locul pe care-l găsise mai înainte Halef doar în jumătate de oră. Se vedea un pârâiaş, care curgea dinspre vest şi a cărui apă era clară şi proaspătă ca aceea a unui izvor. Pârâiaşul şerpuia prin nenumărate meandre spre fluviu şi avea pe margini sălcii şi tufişuri. Nu eram în stare să-mi explic prezenţa acestei ape în ţinutul în care ne aflam; dar mai târziu, când văzui şi alte râuleţe, de pildă Chawand, Hadrisch, îmi dădui seama că regiunea e foarte bogată în tot felul de ape. Sunt şi mlaştini întinse, care dau naştere frigurilor.

Halef îmi înjghebă un cort; apoi mă scăldai şi mă culcai pe aşternutul de frunze, care urma să-mi slujească drept pat. Limba mi-era de un roşu aprins la margini, iar la mijloc negricioasă şi plină de crăpături. Eram scuturat când de frisoane, când de călduri; vedeam pe micul hagiu ca printr-o ceaţă deasă şi-l auzeam vorbind ca prin vis; mi se părea că-mi răsună în urechi glasul unui ventriloc. Bubuliţele şi umflăturile de pe corp se înmulţiseră. Spre seară, într-o clipă când frigurile nu mă mai scuturau prea tare, îl rugai pe Halef să-mi taie buboiul. Era o operaţie destul de primejdioasă, dar Halef se arătă îndemânatic. Apoi, ca să nu dorm prea profund şi să-mi înrăutăţesc astfel boala, îi cerui lui Halef să mă trezească, în cazul când aş da semne de ameţeală. A doua zi, mă simţii puţin mai bine şi Halef plecă după vânat.

Se înapoie cu nişte păsări sălbatice, pe care le fripse în vârful suliţei. Îmi era cu neputinţă să mănânc şi-l văzui şi pe

el, şezând tăcut şi mâhnit, fără să mănânce. Doar câinele îşi potoli foamea. Cât de îndurerată era şederea aceasta pe malul Eufratului, „fluviul raiului”! grav bolnav, fără alt ajutor decât cel pe care ni-l puteam da noi înşine, chinuit de ciumă şi de teama de moarte, mă aflam în mijlocul unor neghiobi fanatici; împotriva cărora n-avem altă armă, decât tocmai... ciuma! Spre Hilla sau spre altă localitate, nu ne puteam duce. Am fi fost ucişi. Ce m-aş fi făcut dacă n-aş fi avut pe bunul şi iscusitul meu Halef, oare nu pregeta să-mi dovedească, necontenit, dragostea şi credinţa?

Era a patra zi de când mă îmbolnăvisem şi din câte auzisem, ziua aceasta era hotărâtoare. Zăceam şi aşteptam vindecarea de la apa în care mă scăldam şi aerul curat pe care-l respiram. Cu toate că trupul îmi era istovit de sforţările din ultimele zile, credeam că mă pot încrede mai mult în ceea ce-mi rămăsese din vlaga de altădată, decât în orice doctorie, a cărei întrebuinţare n-o cunoşteam de altfel.

Spre seară, frigurile mă lăsară şi odată cu ele şi durerile, într-o oarecare măsură. Petrecui o noapte mai liniştită, iar dimineaţa când îi arătai lui Halef limba, care începuse să devină din nou umedă, aflai de la el că şi culoarea negricioasă era pe cale de dispariţie. Acum, începui să nutresc nădejdea că mă voi însănătoşi; dar după-amiază mă înfricoşai, când îl văzui pe credinciosul meu slujitor cuprins la rându-i de dureri de cap, ameţeli şi friguri. Încă din timpul nopţii mi se păruse că s-a molipsit de la mine. Când se duse să-mi aducă apă, îl urmării cu privirea şi-l văzui clătinându-se:

— Halef, cazi! îi strigai, speriat.

— O, sidi, se învârtesc toate în jurul meu!

— Eşti bolnav. Asta-i ciuma!

— Ştiu!

— Ah, eu te-am molipsit!

— Aşa a vrut Allah. Aşa mi-a fost scris în Carte. Voi muri: dar tu te vei duce la Hanneh şi-o vei mângâia.

— Nu, nu vei muri. Te voi îngriji eu.

— Tu? întrebă, clătinând din cap. Păi tu te mai lupţi cu moartea, care nu vrea să-i scapi din gheare.

— Ba mă simt mai bine şi merg spre însănătoşire. Te voi îngriji şi eu, întocmai cum m-ai îngrijit tu.

— O, ce sunt eu pe lângă tine! Lasă-mă să mor mai bine!

Prin urmare, atât de rău îl descurajase ciuma! Fără îndoială se ferise destul, ca să nu observ că s-a molipsit. Acuma, însă, îl doborâse boala şi după câteva ore începu să aiureze. Poate că se îmbolnăvise odată cu mine, la Bagdad, când urmărisem atât de aproape „caravana morţilor” şi acum apăruse faza cea mai grea a ciumei, mai dureroasă şi mai primejdioasă.

Făceam sforţări uriaşe, ca să mă ridic şi să mă îngrijesc singur, fiindcă trebuia să-l cruţ pe Halef. Când îmi aduc aminte de orele pe care le-am trăit atunci, mă scutură fiori de groază!

Şi bietul Halef scăpă teafăr, dar într-a zecea zi de boală era încă atât de slab, încât eram nevoit să-l sprijin ca să se ţină pe picioare. Cât despre mine, nu eram nici eu însănătoşit de-a binelea şi nu puteam trage cu arma cea grea. Din fericire, tabăra nu ne-a fost descoperită. Când mă oglindii pentru prima dată în apă, mă speriai de chipul bărbos şi cadaveric pe care-l văzui. Nu ne miram defel, când vedeam vulturi rotindu-se prin apropiere şi când hienele şi şacalii, care veneau la râu, ne aruncau căutături înfometate. Animalele erau însă nevoite să se îndepărteze, din pricina lui Doyan, agerul meu copoi, care nu se arăta câtuşi de puţin prietenos.

În ziua când mă simţii cu adevărat vindecat, mă îndreptai spre mormântul persanilor, care se afla încă în stare bună. Mă dusesem pe jos şi rămăsei mai bine de o oră la poalele turnului, retrăind zilele petrecute cu ei şi lăsând să-mi treacă pe dinaintea ochilor chipurile lor dragi. Deodată, câinele pe care-l luasem cu mine începu să latre. Mă întorsei şi zării o ceată de opt călăreţi, însoţiţi de câţiva câini; călăreţii se apropiară de mine.

— Cine eşti? mă întrebă un bărbat, care părea conducătorul lor.

— Un străin.

— Ce faci aici?

— Plâng morţii pe care i-am îngropat în locul acesta.

— De ce boală au zăcut?

— Au fost ucişi.

— De către cine?

— De către persani.

— Ah! De persani şi de arabi-zobeizi! Am auzit de asta. Au omorât şi vreo patru inşi, care se aflau la canal.

Mă speriai, fiindcă nu putea fi vorba decât de Lindsay şi cei trei oameni care lucrau cu el.

— Eşti sigur?

— Suntem din tribul Şat şi am însoţit câţiva pelerini la Kerbela. Acolo ni s-a povestit.

Era o minciună. Tribul Şat locuia departe, în sud şi cei care îl alcătuiau înfruntau mari primejdii umblând prin locurile acestea. Căutai să-mi ascund neîncrederea, ca să nu-i îndârjesc împotriva mea.

Cel ce-mi pusese întrebările îşi mână calul mai aproape şi-mi spuse:

— Ce armă straşnică ai! Dă-mi-o s-o văd!

Întinse mâna, ca să-mi apuce arma, dar eu mă trăsei înapoi şi-i răspunsei:

— Arma asta e foarte periculoasă pentru cel care nu ştie s-o folosească!

— Arată-mi cum se mânuieşte!

— Bucuros, dacă vrei să descaleci şi să mergi cu mine ceva mai încolo. Nici un bărbat nu-şi dă arma din mână, dacă nu i sigur că nu se întâmplă nici o nenorocire.

— Ia încetează! E a mea! Dă-mi-o!

Îşi întinse mâna şi în acelaşi timp încercă să se năpustească asupră-mi, cu calul. Dar Doyan, care-i surprinsese mişcarea, făcu o săritură uriaşă, îl înşfacă de braţ şi-l smulse de pe cal, răsturnându-l la pământ. Arabul care ţinea câinii de curea dădu un ţipăt şi-i asmuţi împotriva lui Doyan.

— Cheamă-ţi câinii! îi poruncii, ridicându-mi arma.

Porunca nu-mi fi ascultată şi trăsei trei împuşcături, una după alta.

Cu fiece împuşcătură, ucisei câte un câine; între timp însă, uitasem să-l supraveghez pe conducătorul cetei, care se sculă pe furiş, se prăvăli asupră-mi şi mă trânti. Eram prea slab, încă şi n-aveam cum să mă împotrivesc. Cu toate că avea braţul muşcat, mă copleşi şi mă ţinu, până când îi veniră tovarăşii într-ajutor. Vitejii îmi luară numaidecât arma şi

cuţitul; apoi, mă legară şi mă rezemară de o grămadă de cărămizi.

Doyan continua să se lupte cu trei câini, care mai rămăseseră în viaţă. Sângera din mai multe răni, dar nu înceta să se apere cu tot curajul. Unul din arabi îşi propti arma în umăr şi apăsă pe trăgaci. Glontele îl nimeri pe bravul meu câine în coaste; sărmanul animal se prăbuşi mort şi fu sfâşiat de sălbaticii lui vrăjmaşi.

Mi se părea că fusese împuşcat sub ochii miei cel mai bun prieten. Ah, slăbiciunea ce mă stăpânea! Dacă aş fi avut vânjoşia de totdeauna, cum aş mai fi rupt dintr-o smucitură frânghia cu care-mi. fuseseră înţepenite braţele!

— Eşti singur? mă întrebă conducătorul arabilor.

— Nu. Am un tovarăş, răspunsei.

— Unde?

— În apropiere.

— Ce căutaţi pe aici?

— Ne-am îmbolnăvit de ciumă şi n-am putut merge mai departe.

În răspunsul acesta sincer, vedeam singurul mijloc de a scăpa de ei. De-abia rostisem ultimul cuvânt, când îi auzii scoţând ţipete înspăimântate şi-i văzui dându-se îndărăt. Conducătorul fu singurul care râmase pe loc şi-mi spuse râzând în silă:

— Eşti şiret, dar pe mine nu mă păcăleşti! Cine se îmbolnăveşte de ciumă şi nu mai poate merge, acela nu se însănătoşeşte niciodată!

— Ia uită-te bine la mine! îl îndemnai.

— Eşti palid ca un mort, dar nu din pricina ciumei, ci a frigurilor. Unde-i tovarăşul tău?

— S-a dus la... uite că vine!

Auzisem de departe un glas care încerca să strige, dar nu rostea decât sunete repetate „Rin! Rih! Rih!”. Răsună apoi galopul furios al unui cal şi după o clipă armăsarul meu năvăli furtunos printre dărâmături. Halef şedea călare pe el, ţinându-şi mâna stângă după gâtul calului, iar dreapta, în care avea pistolul său dublu, între urechile animalului. Arma-i era atârnată pe umăr.

Arabii se întoarseră şi-l priviră. Nu se puteau dumiri cum

venise „mortul” călare! Nemaifiind în stare să rămână pe cal, Halef se răsturnă la pământ.

— *Dur Kawi, Rih* — opreşte te, *Rih*! strigai cât putui de tare.

Isteţul animal se opri.

— Dă-te deoparte, Halef!

Mă ascultă şi armăsarul veni exact în faţa mea. Halef căzuse la pământ. Nici nu apucase să se ridice bine şi m-a şi întrebat, cu o voce mânioasă:

— Am auzit împuşcături, sidi, pe cine trebuie să ucid?

Vederea acestui bolnav probabil că i-a convins îndată pe arabi de adevărul spuselor mele, căci strigară:

— Este ciumă! Allah să ne păzească!

— Da, este ciuma! strigă şi comandantul, aruncând carabina şi cuţitul şi sărind pe cal. Fugiţi, oameni buni! Voi însă, voi câinilor care aţi adus molima, pe voi să vă înghită iadul!

Ţinti spre mine şi un altul spre Halef. Apăsară amândoi pe trăgaci; dar mâna primului fusese paralizată de muşcătura câinelui, iar a celuilalt tremura de teama ciumei: gloanţele nu nimeriră ţinta. Şi Halef trase cu pistolul, dar măna lui tremura ca o frunză-n vânt; nici el nu nimeri şi când vru să ridice flinta, aceasta i se păru prea grea iar arabii fugiseră deja şi se aflau la depărtare, în siguranţă.

— Au scăpat; să-i ia dracul! strigă el, dar ceea ce articulase era mai mult un mormăit agitat decât un strigăt. Ce ţi-au făcut, sidi?

I-am povestit şi apoi l-am rugat să taie frânghia. Sărmanul, abia avea puterea s-o facă.

— Dar, Halef, cum te-ai urcat pe cal? l-am întrebat.

— Foarte simplu, sidi, răspunse el. S-a aşezat jos pe pământ, iar eu m-am urcat pe el, după ce am dezlegat cureaua. Ştiam unde eşti şi când am auzit împuşcăturile, mi-am dat seama că trebuie să-ţi vin în ajutor. Zgomotul făcut de această carabină se aude până departe. Tu mi-ai dezvăluit secretul despre calul tău şi de aceea m-a adus atât de repede până la tine.

— Simpla ta apariţie a fost de ajuns pentru a mă elibera. Teama de ciumă este mai puternică decât toate armele.

Oamenii aceştia precis au povestit şi altora despre conflictul cu noi şi de aceea, cred că nu avem de ce să ne mai temem de alte întâlniri, atâta timp cât ne mai aflăm aici.

— Şi Doyan? Acelea de acolo sunt rămăşiţele corpului lui?

— Da.

— O, ce dureros! Pentru mine e ca şi cum s-ar fi smuls o jumătate din corpul tău! A murit luptând vitejeşte?

— Da. Ar fi fost biruitor, dacă nu l-ar fi împuşcat. Dar am suferit o pierdere şi mai dureroasă. Englezul a fost ucis, împreună cu oamenii lui.

— Englezul? Allah! Allah! Cine ţi-a spus?

— Comandantul acestor arabi. El a afirmat că ar fi auzit această veste; dar poate că a fost şi el acolo, cu ei.

— Trebuie să le găsim cadavrele. Vom începe să căutăm, de îndată ce voi putea să merg din nou, ca să-i îngropăm. Englezul acesta era un necredincios; dar te iubea şi de aceea îl iubeam şi eu. Domnule, sapă o groapă pentru câine! Să se odihnească aici, lângă persani, i-a apărat şi pe ei. Nu vreau să-l mănânce vreun vultur sau vreun şacal. Apoi, însă, te rog să mă duci de aici. Sunt atât de sleit, de parcă m-ar fi lovit şi pe mine un glonţ!

I-am îndeplinit dorinţa. Credinciosul Doyan arăta pe marginea gropii ca şi cum ar fi vrut să apere şi mort fiind, siguranţa celor de care se despărţise. Apoi l-am urcat pe Halef pe cal şi după ce mi-am recuperat armele, m-am întors încet, cu el la pârâu, fără să bănuiesc faptul că vestea despre moartea englezului fusese, din fericire, doar urmarea unei erori. Simţeam nevoia să părăsesc cât mai curând acest ţinut unde îşi găsiseră moartea atât de mulţi dintre noi. La călătoria pe care intenţionasem cândva să o facem la Hadramaut nici măcar nu mai era cazul să ne gândim acum…

6. În Damasc

— „Te salut, Damasc, tu împărăţie a florilor, tu regină a parfumurilor, tu lumină a ochilor lumii, tu sfântă fecioară, tu cea care ne dăruieşti toate bucuriile şi tu duşmancă a tuturor supărărilor!”

Aşa salută călătorul Damascul, atunci când stă acolo sus, la Kubbet en Nassr, a cărui moschee se înalţă pe Djebel Es Salehieh, ca un foişor de unde poţi privi ţinutul până hăt departe.

Această Kuppe Es Salehieh oferă incontestabil cea mai frumoasă privelişte din lume. În spate, se află pitoreştile piscuri ale munţilor Antiliban înălţate spre cer, iar în faţa privirii se întinde câmpia Damascului preaslăvită de musulmani, un adevărat paradis al naturii. În imediata apropiere a munţilor se află El Ghuta, o câmpie care, cale de mile întregi, este împodobită de pomi fructiferi şi de cele mai frumoase flori, udată şi înviorată de opt râuleţe şi pârâuri, din care şapte sunt afluenţi ai fluviului Barrada. Şi în spatele acestei grădini în formă de inel, străluceşte oraşul, numit de arabi *Schamm*, ca o fată morgana devenită realitate pentru pelerinii deşertului dornici de consolare şi desfătare.

Aici, călătorul se află pe un pământ încărcat de istorie, pe care şi legenda şi-a aflat epoca de înflorire. Spre nord, se află Djebel Kassium unde, conform legendei orientale, Cain l-a ucis pe fratele său Abel. În El Ghuta se afla, aşa după cum sună o legendă arabă, pomul cunoaşterii, sub care s-a petrecut primul păcat, iar în Damasc se înalţă vestita moschee a Omeiazilor, pe minaretul căreia va poposi Hristos în Ziua Judecăţii de Apoi, pentru, a-i judeca pe vii şi pe morţi. Şi astfel, istoria Damascului nu poate fi întrecută de istoria nici unui alt oraş, de la începutul şi până la sfârşitul pământului, aşa precum afirmă mândrul şi fanaticul locuitor al „Oraşului de pe Barrada”.

Fără îndoială, Damascul este unul dintre cele mai vechi oraşe de pe pământ, dar nu poate fi stabilită cu exactitate

data întemeierii lui, întrucât istoriografia musulmană mai mult a încâlcit firele tradiţiei decât să le desfacă. În Cartea sfântă, Damascul este deseori amintit. În acea vreme era numit şi Aram Damasek. David l-a cucerit şi l-a adăugat şiragului de perle strălucitoare ale coroanei sale. Apoi, au domnit aici asirienii, babilonienii, persanii, romanii şi arabii. Când Saulus a devenit Paulus, el se afla sub stăpânirea arabilor.

— Ridică-te şi du-te pe stradă şi întreabă în casa evreului de unul pe nume Saulus din Tarsus; precum vezi, el se roagă! Astfel i s-a adresat Domnul lui Ananias (Istoria Apostolilor 9, 11). Şi astăzi mai există acea stradă. Ea duce de la Bab esch Scherki în est, spre Bab el Yahya, în vest; este marea arteră de circulaţie a orasului şi se numeşte încă Suk ed Djamak.

La o distanţă de un sfert de oră de oraş, în apropierea cimitirului creştin, se poate vedea un platou stâncos pe locul unde Saul a fost învăluit de o lumină strălucitoare venită din ceruri şi o voce puternică i s-a adresat astfel: „*Eu sunt Iisus, pe care tu îl prigoneşti; greu îţi va fi să te împotriveşti*!” (Istoria Apostolilor 9, 5).

Lângă *Porta orientalis* — o frumoasă poartă specifică vechii Rome, cu trei intrări — se află casa lui Ananias. Alături de o poartă zidită, se vede şi fereastra prin care Apostolul a fost coborât într-un coş (aceeaşi operă, cap. 9, 25).

Damascul a fost cucerit şi dărâmat în nenumărate rânduri, dar de fiecare dată s-a ridicat iarăşi, renăscând din temelii. Deosebit de nemiloasă a fost stăpânirea lui Tammerlan, care în anul 1400 şi-a lăsat cetele barbare să săvârşească omoruri timp de zece zile. Când moartea se întinse deasupra oraşului, izbucniră focuri uriaşe care desăvârşiră prăpădul. Sub stăpânirea otomană oraşul şi-a pierdut din ce în ce mai mult însemnătatea. Din oraşul vestit de odinioară, deveni un orăşel ca oricare altul, reşedinţa unui paşă-guvernator şi oricine ştie că acest soi de administratori nu se pricepe decât să secătuiască până şi cea mai bogată ţară din lume şi să sărăcească până şi cel mai prosper popor, prin tot felul de impozite.

Astăzi, Damascul ar avea 200.000 locuitori. Cred însă că mai apropiată de adevăr e cifra de 150.000. Între aceştia sunt 30.000 creştini şi 3.000–5.000 evrei. Nici un musulman, nici

chiar cei din Mecca, nu-i atât de robit fanatismului ca un locuitor din Damasc. Nu-i prea îndepărtată vremea când nu se îngăduia unui creştin să încalece o cămilă sau un cal. Era nevoit să meargă pe jos, dacă nu voia să încalece un măgar. Fanatismul acesta, care duce atât de lesne la încăierări sângeroase, este tot atât de puternic ca în 1860, când au fost măcelăriţi mii de creştini.

Mişcarea sângeroasă împotriva creştinilor începu la Hasbeya, pe coasta Hermonului, la Deîr el Kamr, în sudul Beirutului şi în oraşul de pe coastă Saîda. În ziua de 9 iulie a anului pomenit mai sus, tocmai la amiază, când muezinul îşi chema credincioşii la rugăciune, izbucni în Damasc mişcarea. Populaţia musulmană înarmată, răzvrătită şi condusă de başbuzuci, tăbărî asupra creştinilor. Bărbaţii şi copiii fură bătuţi crâncen şi omorâţi. Unele femei şi fete avură aceeaşi soartă, iar altele fură vândute în târgurile de sclave. Guvernatorul Ahmet Paşa privi liniştit grozăvia; dar se găsi altcineva să ia apărarea creştinilor şi anume unul care luptase toată viaţa împotriva lor. Era Abd el Kader, viteazul beduin din Alger, care-şi părăsise patria spre a-şi căuta uitarea în Damasc. Primi în casa sa pe creştinii care îi cerură sprijin şi străbătu apoi oraşul însoţit de algerienii săi, ca să-i ocrotească pe fugari şi să-i ducă într-un loc ferit de furia mulţimii. El izbuti să adăpostească în vechea cetăţuie vreo zece mii de inşi. Bandele de ucigaşi vrură să pătrundă în cetăţuie, dar Abd el Kader năvăli printre ei, în ţinută războinică şi urmat de ai săi, cărora le porunci să dea foc întregului oraş, în cazul când cetele de başbuzuci s-ar năpusti asupra creştinilor. Ameninţarea avu urmarea aşteptată. Creştinii scăpară cu viaţă. Aceasta fu mărinimia curajoasă a omului care apoi a fost ţinut pe nedrept prizonier de francezi, timp de cinci ani, după pacea de la Kerbens.

De la Damasc porneşte drumul de caravane ce duce la Mecca şi care poate fi străbătut în 45 de zile. Până la Bagdad, caravanele au de mers 30–40 de zile, dar curierul poştal ajunge numai în 12 zile, călărind pe dromadere. Totuşi folosirea acestui mijloc e mai scumpă. Pentru o scrisoare trimisă la Istambul prin curier s-au plătit 28 de mărci, iar pentru o scrisoare recomandată chiar 50 de mărci.

Şi eu venisem de la Bagdad la Damasc, dar nu mersesem pe drumul folosit de curier, datorită unor pricini destul de întemeiate.

După ultimele întâmplări pe care le-am istorisit, am zăcut încă şase zile în tabăra de pe malul râului, până când Halef se întremă şi ne puturăm întoarce la Bagdad. Înainte de a pleca, cercetarăm în amănunţime regiunea din jurul canalului, spre a-l găsi pe Lindsay şi oamenii lui, dar nu dădurăm de ei şi nu zărirăm măcar vreo urmă. Ajunşi la Bagdad aflarăm de la proprietarul nostru că n-a văzut pe englez şi n-a auzit nimic despre el. Mă văzui nevoit să vestesc Legaţiei engleze dispariţia lui. Mi se făgădui că se vor face imediate cercetări, dar şi acestea se dovediră infructuoase, aşa că mă hotărâi să plec.

Nu avui de întâmpinat piedici băneşti, întrucât găsisem în ruinele turnului Belus o sumă destul de însemnată, fără să scormonesc printre dărâmături, ci într-un alt mod şi în alt loc decât m-aş fi aşteptat.

Într-o zi, pe când Halef zăcea pe marginea râului, cufundat într-un somn adânc şi mă gândeam îngrijorat la starea în care ne aflăm şi la putinţa de a ne salva, îmi adusei aminte de cuvintele pe care le rostise Marrah Durimeh, atunci când ne despărţisem şi-mi dăruise amuleta: „Nu te poate ajuta, atâta vreme cât e închisă; dar dacă ai nevoie de vreun leac, sau de un mijloc de scăpare, deschide-o. Ruh 'i Kulyan îţi va veni în ajutor, chiar dacă nu-i lângă tine. „Fireşte nu-mi trecu prin minte că pot aştepta vreun ajutor de la această amuletă. Îmi atârnase vreme îndelungată la gât, fără s-o iau vreodată în seamă. Acum însă mă simţii îndemnat de curiozitate să văd ce-i în ea. O dezlegai, îi tăiai îmbrăcămintea şi găsii o foaie de pergament, în care se aflau… două bancnote englezeşti. Mărturisesc sincer că în clipa aceea fui cuprins de o bucurie fără margini. Şi recunosc totodată că, faţă de ceea ce găsii înăuntrul amuletei, Marrah Durimeh fusese îndreptăţită să spună: „Nu ajută câtă vreme e închisă!”. Dar de unde avea bani englezeşti această bogată fiică de rege? Ar fi trebuit să-mi frământ prea mult mintea, ca să răspund acestei întrebări. La urma urmelor, oriunde şi în orice mâini se pot afla bancnote englezeşti. Nu ştiam dacă

donatoarea era atât de bogată, sau dacă ţinea să-mi poarte neapărat de grijă. Aş fi voit să mă întorc la Lizan, ca să-i mulţumesc. Odată cu pierderea englezului, dispăruse şi un prieten foarte culant în problemele băneşti, ca să spun astfel; obişnuita lui expresie: „Eu plătesc, *Well*.” avusese o mare însemnătate pentru mine, care eram destul de sărăcuţ. Acum, paguba-mi era acoperită pentru un timp, ceea ce mă încânta, fiindcă scăpăm de o mare grijă.

Şi Halef se bucură, când îl înştiinţai că găsisem cele două bancnote în amuletă. Ca să-i mulţumesc şi mai mult îi spusei că sunt hotărât să-l însoţesc la haddedihni, fiindcă ştiu că ţine la tovărăşia mea şi fiindcă vreau să mă îngrijesc de cei doi slujitori ai englezului, care probabil că se mai află acolo. Mă simţeam îndatorat faţă de Lindsay să fac lucrul acesta.

După ce ne întremarăm de-a binelea în Bagdad şi ne luarăm cele trebuincioase, dădui lămuriri privitoare la drumul pe care-l vom urma, pentru cazul că ar fi întrebat cineva de noi şi pornirăm. Străbăturăm Samara, îndreptându-ne spre Tekrit şi cotirăm apoi la apus, spre Thathar, pentru a ne feri de triburile vrăjmaşe cu care ne ciocniserăm până atunci. Într-o zi întâlnirăm în faţa vestitelor ruine El Hather doi inşi, care ne spuseră că şammarii se retrăseseră din obişnuitele lor locuri de păşunat spre sud-vest, în preajma localităţii El Daîr, pe malul Eufratului, ca să scape de nepotolita vrăjmăşie a guvernatorului din Mosul. Ajunserăm cu bine acolo, fără să ne întrerupem călătoria.

Sosirea noastră stârni în acelaşi timp bucurie şi mâhnire. Amad el Ghandur nu venise încă. Întregul trib fusese deosebit de îngrijorat din pricina noastră, dar tot mai nădăjduia că ne vom întoarce teferi. Acum, speranţa aceasta fu spulberată. Moartea lui Mohammed Emin umplu de nemărginită jale întregul trib, care-i comemora amintirea într-un chip deosebit.

Cu totul astfel ne primi Hanneh, care fu foarte fericită când ne văzu şi se aruncă în braţele lui Halef. Şi el fu peste măsură de încântat că este iarăşi cu ea. Fericirea lui deveni fără margini, atunci când Hanneh ne însoţi în cort ca să ne arate un mic hagiu, ce venise pe lume în timpul lipsei noastre.

— Ştii, sidi, ce nume i-am dat? mă întrebă.

— Nu. Spune-mi-l!

— Se numeşte, după tine şi după tatăl lui, Kara Ben Halef.

— Ai făcut foarte bine că l-ai numit aşa, soţie minunată şi mamă iubitoare, spuse Halef. Fiul meu va fi viteaz, ca şi tatăl său, fiindcă are nume mai lung decât suliţa vreunui duşman. Toţi bărbaţii îl vor cinsti, toate fetele îl vor îndrăgi şi toţi vrăjmaşii vor pieri, când va răsuna în luptă numele Kara ben hagi Halef Omar ben hagi Abul Abbas Ibn hagi Davud el Gossarah!

Fireşte şi şeicul Halef se bucură, când ne văzu. Câştigase o mare trecere în rândurile haddedihnilor şi era de prevăzut, datorită împrejurărilor, că va dobândi în curând rangul de conducător. În cazul acesta, micul şi credinciosul meu hagiu putea fi sigur că va aparţine cândva şeicului şammarilor.

Însoţiţi de numeroşi prieteni, ne plimbarăm prin toate locurile pe care le văzusem în fugă data trecută, iar seara ne aşezarăm în jurul corturilor, ca să istorisim arabilor curioşi păţaniile prin care trecusem. Halef nu uita să insiste mereu asupra felului cum mă ocrotise în timpul îndelungatei noastre călătorii. Cei doi servitori irlandezi erau încă acolo. În timpul lipsei noastre aproape că se sălbăticiseră şi-şi însuşiseră tot ce le era trebuincios ca să se poată înţelege cu gazdele lor prietenoase. Cu toate acestea, voiau să plece şi când auziră că nu mai au de ce să-şi aştepte stăpânul dispărut, mă rugară să-i iau în slujba mea. Consimţii, fiindcă mă gândisem la acelaşi lucru.

Aveam de gând să plec spre Palestina şi de acolo, pe mare, spre Constantinopol. Totuşi, ţineam să văd mai întâi Damascul, oraşul Omeiazilor şi ca să mă feresc de orice întâlniri neplăcute pe drumul de la Mosul încoace, mă hotărât să pornesc spre sud de El Deîr, peste Eufrat şi să străbat această cale destul de lungă spre miazăzi. Ajungeam astfel la Damasc, trecând peste munţii Hauran.

Dar haddedihnii nu voiau să-i părăsesc atât de repede. Halef ţinuse morţiş să mă însoţească pană la Damasc. Ca să-i împlinesc dorinţa şi să-i dau răgazul să-şi trăiască în voie fericirea familială ce-i fusese hărăzită, îmi prelungii mult şederea, mult mai mult decât aş fi vrut. Săptămânile trecură una după alta. Vremea aspră venise de mult şi acum era pe

sfârşite. Rugai pe haddedihni să nu mă mai reţină — şi plecarăm.

O sumedenie de membri ai tribului ne întovărăşiră până la Eufrat, pe al cărui mal stâng ne luarăm rămas-bun de la ei. Halef pentru câtva timp, iar eu pentru toată viaţa. Aprovizionaţi din belşug cu cele necesare, trecurăm fluviul şi curând îi pierdurăm din vedere. După o săptămână de drum, zărirăm înălţimile munţilor Hauran; dar cu două zile înainte avusesem o întâlnire, ale cărei urmări se vor vedea mai târziu.

În zorii zilei de care am pomenit, văzurăm în depărtare patru inşi călare pe cămile, îndreptându-se în aceeaşi direcţie ca şi noi. Întrucât ştiam că beduinii care mişună prin preajma munţilor Hauran nu inspiră nimănui destulă încredere, mă gândii că ne-am putea simţi mai în siguranţă dacă am călători împreună cu cei de dinaintea noastră; de aceea, mânarăm caii mai repede, ca să-i ajungem. Când ne zăriră îşi iuţiră şi ei mersul, dar noi ne apropiam din ce în ce. Cei patru opriră şi-şi traseră în lături animalele, ca să ne facă loc să trecem. Unul dintre ei era un om bătrân, iar ceilalţi trei tineri; n-aveau înfăţişare războinică, dar îşi ţineau armele în mâini, spre a preveni orice neplăcere.

— *Sallam!* îi salutai, oprindu-mă în faţa lor. Puneţi-vă la loc armele. Nu suntem tâlhari.

— Cine sunteţi? întrebă bătrânul.

— Suntem trei franconi din Apus, iar slujitorul meu e un arab paşnic.

Chipul i se însenină şi mă întrebă într-o franţuzească stricată, ca să se încredinţeze de adevărul spuselor mele:

— Din ce ţară, domnul meu?

— Din Germania.

— Ah, răspunse el, ţara dumneavoastră e foarte paşnică; locuitorii ei citesc multe cărţi şi beau cafea. Şi acum de unde veniţi? Sunteţi poate negustor, ca mine?

— Nu. Călătoresc mereu şi scriu cărţi despre ţările pe care le cercetez, ca să aibă ce să comenteze oamenii de la noi, când beau cafea. Vin de la Bagdad şi mă duc la Damasc.

— Da, dar în loc de unelte de scris, văd că aveţi o sumedenie de arme la dumneavoastră!

— Asta-i din pricină că mi-ar fi foarte greu să mă apăr cu uneltele de scris împotriva beduinilor, pe care îi pot întâlni în timpul călătoriilor şi mai ales pe drumurile acestea.

— Aşa e, încuviinţă bătrânul, care părea că nu-şi închipuie altfel un scriitor, decât ca pe un ins cu un toc uriaş după ureche, cu o măsuţă de scris pusă pe şa şi cu o călimară uriaşă atârnată de ambele părţi ale calului. Acum, tribul Anazeh umblă prin Munţii Hauran şi trebuie să fii prevăzător. Vreţi să mergem împreună?

— Cu plăcere. Vă îndreptaţi tot spre Damasc?

— Da. Acolo locuiesc. Sunt negustor şi fac în fiecare an o călătorie cu caravana la arabii din sud, în interes comercial. Dintr-o astfel de călătorie mă înapoiez.

— Să străbatem munţii răsăriteni, ori s-o ţinem spre stânga, pe şoseaua ce duce spre Mecca?

— Care ar fi calea cea mai nimerită?

— În tot cazul, a doua.

— Sunt de acord. Aţi mai fost pe aici?

— Nu.

— Atunci vă voi călăuzi eu. Înainte!

Neîncrederea de adineauri a negustorului pierise cu desăvârşire. Era o fire deschisă şi vorbăreaţă şi-mi mărturisi curând că are la el o sumă destul de însemnată, dobândită în schimbul mărfurilor vândute. E drept, însă, că arabii îi plătiseră mai ales „în natură”; dar vânduse şi aceste lucruri, ba chiar câştigase la ele.

— Şi la Istambul am o sumedenie de legături de afaceri, îmi spuse. Vă duceţi şi acolo?

— Da.

— Oh, atunci aţi putea să predaţi fratelui meu o scrisoare?

— Bucuros. Prin urmare, îmi îngăduiţi să vă caut când voi fi în Damasc, spre a lua scrisoarea?

— Poftiţi! Fratele meu Maflei este tot negustor şi are legături mai multe şi mai îndepărtate. Poate că v-ar fi de folos!

— Maflei? Hm! Am auzit undeva numele ăsta.

— Unde?

— Hm, daţi-mi voie să-mi aduc aminte... da, ştiu! Am cunoscut în Egipt pe fiul unui negustor. Se numea Isla Ben

Maflei.

— Adevărat? Oh, asta-i extraordinar! Isla este nepotul meu, adică fiul fratelui meu.

— Dacă o fi fost acelaşi Isla!

— Ia spuneţi-mi cum arăta?

— Mai bun ca orice descriere este amănuntul că Isla a regăsit în preajma Nilului o fată, ce fusese răpită de la părinţii ei.

— Asta se potriveşte, da, se potriveşte! Cum se numea fata?

— Seniţa.

— Da, e adevărat. Unde l-aţi găsit? Unde v-a istorisit despre fată? Nu cumva la Cairo?

— Nu, ci chiar acolo unde s-a întâmplat faptul. Îl ştiţi exact?

— Da. A venit mai târziu la Damasc, în interes de afaceri şi mi-a povestit. Nu şi-ar fi regăsit niciodată logodnica, dacă nu s-ar fi întâlnit cu un anume Kara Ben Nemsi, un effendi din... ah, *Allah il Allah*, effendi acesta scria nişte lucruri care urmau să fie citite! Cum vă numiţi, domnule?

— În Egipt şi prin alte locuri mi se spunea Kara Ben Nemsi.

— *Hamdulillah, quel miracle!* Prin urmare, dumneavoastră sunteţi, chiar dumneavoastră? În cazul ăsta, domnule, vă strâng încă o dată mâna! Trebuie să locuiţi la mine în Damasc împreună cu oamenii dumneavoastră; nu se poate altfel! Casa mea vă aparţine, împreună cu tot ce se află în ea.

Şi cu o bucurie de nestăpânit, strânse călduros şi mâinile lui Halef şi ale celor doi irlandezi. Slujitorii lui Lindsay se arătară uimiţi de această izbucnire prietenoasă ale cărei temeiuri nu le puteau înţelege. Lui Halef fui nevoit să-i traduc pe îndelete toată convorbirea pe care o avusesem în franţuzeşte.

Şi Halef se apucă să istorisească întâmplarea, înflorind-o după obişnuinţa orientală. Fireşte, eu mă dovedisem cel mai vestit hekim başchi de pe pământ, Halef fusese cel mai curajos erou din lume. Isla cel mai înzestrat flăcău din Istambul, iar Seniţa cea mai încântătoare floare de rai. În schimb, Abrahim Mamur fu zugrăvit în culori drăceşti, iar isprava pe care o săvârşisem era cunoscută şi lăudată în tot

Orientul. Când încercai să-i potolesc oarecum flecăreala şi să-l silesc să nu sară peste limitele adevărului, îmi spuse pe un ton foarte hotărât:

— Sidi, tu nu ştii cum a fost şi nu poţi înţelege! Eu am fost pe atunci aga al tău şi eram dator să mă îngrijesc de cele ce-ţi trebuiau.

În asemenea prilejuri, orientalii sunt de nelecuit, aşa că fui nevoit să tac şi să-l las să isprăvească. Bătrânului, însă, îi plăcea tocmai felul înflorit în care-şi înfăţişa Halef isprava din Egipt. Bravul meu hagiu crescu mult în ochii negustorului, care-l îndrăgi numaidecât.

Ajunserăm nestânjeniţi la şoseaua de caravane şi intrarăm prin „poarta cerului” în mahalaua din Meidan, în care Marele Hagiu iniţiase pe vremuri caravana de pelerini, ce pleca spre Mecca. Imaginea lăuntrică a Damascului este cu totul diferită de aceea pe care şi-o închipuie cineva care o judecă după înfăţişarea exterioară. Oraşul nu-i lipsit de clădiri impunătoare, dar străzile, sunt strâmbe şi înguste. Pereţii caselor sunt lipiţi cu humă şi măresc impresia neplăcută a străzilor. Şi aici, ca în cele mai multe oraşe orientale, se văd pretutindeni câini râioşi, care constituie un mare pericol pentru sănătatea locuitorilor. Belşugul de apă din împrejurimi înlesneşte producerea miasmelor vătămătoare, care au asigurat oraşului o proastă reputaţie.

Cartierul creştinilor se află în partea de răsărit a oraşului şi începe la „poarta lui Tema”, aşezată la sfârşitul căii de caravane ce se îndreaptă spre Palmyra. E tot atât de urât ca şi restul oraşului şi cuprinde o sumedenie de ruine, a căror îndepărtare musulmanul n-o socoteşte câtuşi de puţin utilă. În cartierul acesta şi anume, în preajma Mănăstirii Lazariştilor, se află casa în care a locuit în anul 1869 Kronprinţul Prusiei.

Spre sud, dincolo de „strada cea dreaptă”, se află cartierul evreilor, pe când jumătatea de răsărit a oraşului aparţine musulmanilor. Aici se pot vedea cele mai frumoase clădiri ale Damascului; cetăţuia, minunatele bazaruri, marele han Assad Paşa şi înainte de orice Moscheea Omeiazilor, în care, din păcate, nici un creştin nu are voie să pătrundă.

Are o lungime de 550 de picioare şi o lăţime de 150 de picioare şi se înalţă pe locul unui templu păgân, distrus de

împăratul Teodosiu. Arcadius a clădit pe acelaşi loc o biserică creştină, închinată Sfântului Ioan. În ea se află dulapul în care s-a păstrat capul Sfântului Ioan Botezătorul şi pe care se presupune că l-ar fi găsit Al-Ualid, cuceritorul Damascului.

Al-Ualid, pe care musulmanii îl numesc „sabia lui Dumnezeu”, prefăcu în moschee jumătate din biserica Sfântului Ioan. A fost o ciudăţenie cu oarecare temeiuri. Armata de asediu era împărţită în două: una se afla în faţa porţii, sub însăşi conducerea lui al-Ualid, iar cealaltă sub conducerea blândului Abu Obeîda, în faţa porţii vestice.

Cuprins de furie din cauza duratei asediului, Al-Ualid jură să nu cruţe viaţa nici unui locuitor. Când pătrunse în sfârşit biruitor în oraş, începu măcelul. Locuitorii din partea de apus se grăbiră să încheie cu Abu Obeîda o înţelegere, în baza căreia ei se obligau să deschidă poarta, iar el făgăduia că nu va ucide pe nimeni. Ambele oştiri pătrunseră în acelaşi timp în oraş, venind pe direcţii diferite şi se întâlniră în afara şi înăuntrul bisericii Sfântului Ioan. În urma îndemnului lui Abu Obeîda, Al-Ualid porunci să înceteze măcelul şi se învoi ca jumătate din biserică să rămână creştinilor.

Timp de vreo o sută cincizeci de ani, creştinii şi mahomedanii îşi făcură rugăciunile în acelaşi templu, până când îi dădu în gând lui Velid I să treacă întreaga clădire în folosinţa celor de o credinţă-cu el. Făgădui că va despăgubi pe creştini pentru pierderea ce aveau să sufere, dar ei nu-i dădură crezare şi se împotriviră. Exista o prorocire, care susţinea că acela ce se va încumeta să se atingă de acest lăcaş al Domnului e sortit unei nebunii fără putinţă de lecuire şi se credea că această prorocire va înspăimânta pe calif. Dar aşteptările fură înşelate; mai mult, el fu cel dintâi care ridică toporul, spre a sfărâma măreţul altar. Apoi, intrarea folosită de creştini fu zidită. Biserica, prefăcută în întregime în moschee, fu împărţită în numeroase săli cu coloane corintice şi împodobită cu mozaic şi şase sute de candele din aur masiv. Pentru transformarea ei au fost aduşi vreo mie două sute de arhitecţi şi pictori greci: cele mai frumoase coloane din Siria fură cărate până la Damasc şi legenda afirmă că planurile şi calculele erau atât de numeroase, încât au trebuit să fie purtate de optsprezece animale, ca să poată fi

cercetate de Velid. Speriat de suma uriaşă la care se ridicase costul lucrărilor, Velid le plăti şi porunci să fie arse, ca să nu fie cunoscute de nimeni.

Mokkaddy, un scriitor arab, povesteşte că pereţii moscheii ar fi fost acoperiţi cu marmură până la o înălţime de doisprezece metri, iar de acolo până la tavan cu sticlă aurită şi colorată. Şi bolţile diferitelor săli, sprijinite de stâlpi negri cu dungi aurite, ca şi crenelurile rezemate pe stâlpi de marmură albă, au o minunată îmbrăcăminte de mozaic. Pe *kubbet en nisr*[1] se află o uriaşă lămâie de aur, iar deasupra ei o rodie de aur. Cele trei minarete ale moscheii au fost făcute în epoci diferite. „Minaretul logodnicii”, aşezat în partea de nord, a fost clădit de Velid ca un turn în formă de popic. Turnul El Charbisch e clădit în stil arabo-egiptean şi are o formă octogonală plăcută. Minaretul Iza are un turn pătrat şi un altul îngust, în stil turcesc, cu un acoperiş ascuţit şi balcoane pentru muezin[2]. Hristos se va urca pe cel mai înalt dintre balcoanele acestea, în ziua când va despărţi pe cei buni de cei răi.

Locuinţa tovarăşului meu de călătorie se afla în preajma acestei moschei. Ca să ajung la locuinţă, trecui printr-o uliţă lăturalnică şi îngustă. Primisem prietenoasa lui invitaţie, ca să nu-l supăr. Ne oprirăm în faţa unei case din cărămizi, în care nu mai era nici o deschidere, în afară de o poartă, nu prea înaltă şi nici prea lată. Negustorul coborî, luă o piatră şi începu să bată cu putere în poartă. După câtva timp, poarta se deschise şi se ivi un chip de arab, strălucitor ca abanosul.

— *Allaha*, domnul! strigă negrul.

Negustorul nu-i răspunse şi ne făcu semn să-l urmăm. Mă luai după el cu Halef, spunând irlandezilor să ducă animalele în curte şi să rămână lângă ele.

Intrarăm într-o curte îngustă, la capătul căreia se înălţa altă clădire; uşa era deschisă. După ce trecurăm pragul acestei case, pătrunserăm într-o cameră pătrată, pavată cu marmură. Din trei părţi se înălţau nişte arcade, ale căror deschideri erau ascunse de vase mari pline cu portocale, lămâi, rodii şi smochine. Cea de-a patra parte a încăperii, prin

---

[1] Cupola vulturului.

[2] Cel care cheamă pe credincioşi la rugăciune.

care intrasem, era acoperită cu iasomie, trandafiri de Damasc şi ibişi sirieni. În mijlocul acestui loc se afla un bazin de granit, în a cărui apă înotau de zor o sumedenie de peşti aurii şi argintii. În fiecare colţ al bazinului era câte o deschizătură, prin care curgea necontenit apa. Deasupra arcadelor se afla un etaj, la care se ajungea pe o scară largă şi împodobită cu flori frumos-mirositoare. Etajul era împărţit în numeroase săli şi încăperi, la ale căror ferestre atârnau, fie perdele de mătase, fie transperante minunate.

Câteva femei erau tolănite pe perne moi, lângă bazin. Când ne văzură, scoaseră ţipete înspăimântate şi fugiră pe scară, ca să dispară în încăperile de sus. Numai una din ele nu fugise. Ridicându-se odată cu celelalte, se apropie de negustor şi-i sărută respectuos mâna.

— *Alla altunlama senin gelme, baba* — Allah să-ţi aurească înapoierea, tată! îl salută.

O strânse drăgăstos la piept, şi-i spuse:

— Du-te la mama şi vesteşte-o că Dumnezeu a dăruit casei mele oaspeţi preţioşi. Îi voi conduce în selamlâc şi apoi voi veni să vă văd.

Şi el vorbi turceşte, ca şi fiica sa. Poate că mai înainte locuise la Istambul.

Fata plecă şi noi ne urcarăm pe scară, ajungând într-un culoar, în care se aflau câteva rânduri de uşi.

Gazda deschise una dintre ele şi păşirăm într-o încăpere. spaţioasă, în care pătrundea o lumină puternică, printr-un acoperiş străbătut de numeroase deschideri acoperite cu geamuri colorate. De a lungul pereţilor erau înşirate perne mari catifelate. O pendulă franţuzească îşi bătea monoton tic-tacul într-o firidă. Din tavan atârna un candelabru aurit şi cu multe braţe, iar între perdelele de mătase pereţii erau acoperiţi cu numeroase portrete în rame costisitoare.

Îşi poate închipui oricine uimirea care mă cuprinse când văzui că erau aceleaşi ilustraţii grosolane care „fericesc” şi azi, încă, întreaga lume: Napoleon în uniformă de împărat, cu obraji rotunzi şi roşii; Frederic cel Mare, cu o privire străpungătoare; Washington, cu o perucă uriaşă; Lady Stanhope, într-o îmbrăcăminte caraghioasă; lupta marină de la Tschesme; Hercule, călare pe balaurul Sfântului Gheorghe

şi în sfârşit, luarea cu asalt a Saguntului, din ale cărui creneluri ieşeau ţevi de tun. La urma urmelor, asemenea monstruozităţi artistice se potrivesc foarte bine... Orientului!

În faţa pernelor, se aflau măsuţe placate cu metal şi având pregătite pipe umplute cu tutun şi ceşcuţe de cafea, în mijlocul odăii era — nu-mi venea să cred, dar ochii nu mă puteau înşela! — Un pian, un adevărat pian, din păcate însă într-o stare jalnică. L-aş fi deschis numaidecât, dar trebuia să păstrez demnitatea pe care o datoram emirului Kara Ben Nemsi.

De abia ne aşezarăm şi apăru un băiat frumos, care aduse un lighenaş cu cărbuni înroşiţi, ca să ne aprindem pipele. După câteva minute se ivi altul, cu o kahvetest[1] argintată şi ne turnă cafea în ceşcuţe. După ce luase primul fum din pipă, gazda ne ură din nou bun-sosit şi când sfârşi tutunul, ne ceru îngăduinţa de a se duce pentru câteva clipe la ai săi.

Fumarăm şi ne sorbirăm liniştiţi cafelele, până când stăpânul casei se înapoie şi ne îndemnă să-l urmăm. Ne concluse într-o încăpere mai bogat împodobită decât aceea în care şezuserăm; aici urma să locuiesc eu, iar în încăperea alăturată urma să fie găzduit Halef. Gazda ne făgădui că va avea grijă şi de cei doi irlandezi. Coborârăm apoi scara, oprindu-ne într-o odaie unde, cu o repeziciune de neînchipuit, se pregătise baia. Găsirăm aici două costume complete, începând cu fesul roşu şi sfârşind cu papucii.

Era o găzduire cu adevărat orientală, pentru care nu ştiam cum să-mi arăt recunoştinţa. Când ieşirăm din baie şi ne îmbrăcarăm, ne întoarserăm în selamlâc, ca doi oameni cu adevărat noi. Îndatoritoarea noastră gazdă poruncise să fie anunţată când ne vom înapoia, astfel că abia păşirăm şi-o văzurăm intrând în odaie.

— Domnule, ai făcut o mare bucurie alor mei, învoindu-te să te găzduim, îmi spuse, tutuindu-mă, fiindcă-mi vorbi iar în limba arabă. Când le-am povestit cine eşti, s-au arătat cu toţii dornici să te cunoască. Le îngădui să vină?

— Cu plăcere, fiindcă m-aş simţi şi eu încântat să-i cunosc şi să le vorbesc.

— Vor veni abia după-amiază, întrucât acum pregătesc

[1] Cană cu cafea.

prânzul, pe care nu vor să-l lase azi pe seama slujnicele. Ai mai văzut ilustraţii de felul acestora? mă întrebă, în clipa când privirea-mi căzuse întâmplător pe aceea care-l înfăţişa pe Hercule.

— Sunt foarte rare, îi răspunsei cu două înţelesuri.

— Da. Le-am cumpărat la Istambul şi le-am plătit foarte scump. Nimeni nu are în Damasc astfel de tablouri costisitoare. Ştii pe cine înfăţişează?

— Aproape că nu cred să ştiu!

— Să-ţi spun eu, fiindcă am fost lămurit de oameni pricepuţi. În primul tablou este sultanul el Kebir[1], iar într-al doilea înţeleptul emir al nemsilor (germanilor); apoi este regina Angliei[2], cu şahul americanilor. Lângă tabloul cu flori e un erou[3] din Diabekir care ucide o focă. Alături e lupta de la Tschesme şi apoi asedierea Ierusalimului[4] de către creştini. Sunt frumoase tablouri, nu-i aşa?

— Extraordinare! Dar ce-i aici, în mijlocul odăii?

— Ah, e lucrul cel mai preţios pe care-l am. E un *tşalgy*[5], l-am cumpărat de la un englez, care a locuit în casa asta. Vrei să ţi-l arăt?

— Voiam tocmai să te rog.

Ne apropiarăm ele pian şi-l deschiserăm. Într-un colţ citii: „Edward Southey, Leadenhallstreet, London”; o privire îmi fu de ajuns, ca să văd trei clape sărite. În rest instrumentul era într-o stare bunicică.

— Şi acum, să-ţi arăt la ce foloseşte.

Cu aceste cuvinte, gazda se aplecă furtunos asupra clapelor şi scoase nişte sunete care mă asurziră. Păstrai totuşi un aer de uimire şi-l întrebai, cu toată naivitatea, dacă mai are vreun instrument muzical.

— Englezul mi-a dat şi *demir iplic*[6] şi un ciocan, cu care să fac muzică. Ştii, ca să nu mă doară mâinile. Ţi le arăt îndată.

Se întoarse curând cu o lădiţă în care se aflau coarde de

---

[1] Se referă la Napoleon.

[2] Lady Stanhope.

[3] Hercules.

[4] Se referă la oraşul Sagunt.

[5] Tradus exact: muzică.

[6] Sârmă.

diferite grosimi şi un ciocănaş. Luând ciocănelul începu să lovească la întâmplare coardele, făcându-le să scoată sunete îngrozitoare. Amabilul englez îşi bătuse joc de negustor, învăţându-l să se folosească astfel de pian.

— Vrei să cânţi şi tu? mă întrebă. Nu îngădui nimănui să deschidă *tşalgy*, dar tu eşti oaspetele meu şi poţi s o faci!

— Mi-ai arătat cum se cântă în Damasc, îi răspunsei. Acum, să-ţi arăt şi eu cum se cântă în Apus, cu un astfel de instrument. Trebuie însă să-mi dai voie să-l dreg puţin, fiindcă nu-i în stare prea bună!

— Dar să nu mi-l strici, domnule!

— Nu, n-avea grijă! Mi-l poţi încredinţa.

Îl acordai, cât putui, şi-mi făcui un scăunel din perne. Când începui să cânt câteva cvinte şi octave, gazda-mi strigă plin de încântare:

— Ah, dar ştii să cânţi mai bine ca mine!

— Asta încă nu-i muzică. Am vrut să aud cum sună corzile. Englezul nu te-a învăţat cum se cântă?

— Soţia lui cânta, dar a murit. El lovea mereu cu degetele sau cu palma şi-i era de ajuns. Îi plăcea, pe semne, fiindcă râdea mereu când auzea sunând instrumentul, cum ai spus ca se numeşte.

— Vei vedea îndată cum se cântă cu adevărat.

Pe vremea când eram elev, acordasem multe piane, ca să-mi câştig un ban de buzunar. Prin urmare, îmi fu uşor acum să acordez pe cel al negustorului.

În acest timp, se deschise uşa şi în pragul ei se iviră toate chipurile feminine pe care le văzusem la venire. Auzii o şoaptă de admiraţie rostită de una dintre femei şi chiar un strigăt de încântare, ţâşnit de pe buzele alteia. Ce modeşti erau oamenii aceştia!

Când considerai că am terminat, închisei pianul şi femeile dispărură.

— Nu mai vrei să cânţi? mă întrebă gazda. Eşti un mare *sanatdar*[1] şi femeile s-au bucurat atât de mult auzindu-te încât au lăsat mâncarea pe foc şi ar putea să se ardă.

— Acum, pianul trebuie să se odihnească, dar după-amiază, când vor veni ai tăi, le voi cânta, aşa cum n-au auzit

---

[1] Artist.

niciodată.

— Au venit câteva femei să-mi viziteze haremul. Pot să asculte şi ele muzica?

— Fireşte!

Eram foarte curios să văd ce impresie va produce asupra acestor femei un cântec săltăreţ, dar de dragul mâncării nu voiam să le tulbur preocupările gospodăreşti. Prevederea mea se dovedi înţeleaptă. Cu gândul la muzica pe care abia o aşteptau, gazda şi ajutoarele ei se străduiră să pregătească mai repede mâncarea, iar îmbelşugatul prânz se dovedi mult mai gustos şi mai îndestulător decât sperasem. Îndată ce terminarăm masa, gazda mă întrebă dacă pot veni femeile. Îi răspunsei afirmativ şi băieţaşul care turna cafeaua fugi să le cheme.

Curând veni soţia negustorului, cu două fiice şi un fiu în vârstă de vreo doisprezece ani. Femeile purtau văluri şi-mi fură prezentate doar cu numele. Odată cu gazdele, veniră şi patru prietene ale lor. Se aşezară toate pe perne, tăcute şi sfioase, rostind din când în când câte un cuvânt. Când am observat cât de des se îndreptau spre mine capetele acelea acoperite de văluri, din care răsăreau doar ochii şi vârfurile nasurilor, m-am aşezat la pian, ca să le potolesc nerăbdarea.

Impresia primelor acorduri a fost copleşitoare.

— *Maschallah!* strigă Halef, speriat de-a binelea.

— *Bana bak* — auziţi, auziţi! ţipă gazda, sărind de pe perne şi încrucişându-şi braţele de admiraţie.

Femeile tresăriră mirate şi începură să ţipe, întinzându-şi braţele, fără să-şi dea seama. Astfel, îşi dădură vălurile în lături şi aşa am putut vedea o sumedenie de chipuri.

După un scurt preludiu, am început să cânt cel mai voios vals din câte ştiam. La început, ascultătorii mei şezură nemişcaţi. Curând însă ritmul îşi făcu efectul. Făpturile acelea ţepene începură să se mişte; umerii săltară, picioarele-şi părăsiră orientala lor încovoiere, iar corpurile începură să se legene după tactul muzicii. Stăpânul casei se ridică şi veni în spatele meu, urmărind cu ochii holbaţi degetele mele, care alergau pe clape.

Când terminai valsul, îmi strânse mâinile şi se uită îndelung la ele.

— O, domnule, ce fel de degete ai? Parcă ar avea furnici! Aşa ceva n-am văzut de când trăiesc!

— Sidi, spuse Halef. O astfel de muzică găseşti numai în El Dşennet, unde sălăşluiesc sufletele morţilor. *Allah il Allah!*

Femeile nu îndrăzneau să-şi rostească impresiile cu glas tare. Cu toate acestea, mişcările lor pline de însufleţire şi tonul şoaptelor lor mă încredinţară că nu se plictisiseră deloc.

Cu foarte mici întreruperi am executat o serie întreagă de melodii, timp de câteva ore şi publicul meu nu se arătă defel obosit de melodiile, pe care nu le mai auziseră până atunci.

— Domnule, n-am ştiut că în *tşalgy* zac ascunse asemenea bucăţi frumoase, îmi spuse stăpânul casei, pe un ton foarte serios.

— Ah, mai sunt şi altele în el şi mai plăcute, răspunsei, trebuie numai să te pricepi cum să i le smulgi. La noi în Apus, sunt mii de bărbaţi şi femei care cântă mai bine ca mine.

— Şi femei? mă întrebă mirat.

— Da.

— Atunci să înveţe şi soţia mea cum se cântă şi apoi să le arate şi fetelor.

Amabila mea gazdă nu-şi imagina câte obstacole puteau să apară aici, în Damasc, împotriva unei hotărâri atât de pripite. Nu socotii nimerit să i-o spun şi-l întrebai:

— Când se cântă la pian, cei care ascultă muzica pot să danseze, ştii? Ai văzut vreodată un dans apusean?

— Niciodată.

— Trimite după cei doi însoţitori ai noştri. Să vină numaidecât încoace!

— Aia? Da ce, ştiu să danseze?

— Da.

— Aia?! Păi sunt bărbaţi!

— Obiceiurile Apusului îngăduie şi bărbaţilor să danseze. Vei vedea ce frumos e!

Odaia răsună de un „peh, peh!” nerăbdător, pe care-l scoaseră cu toţii, când unul dintre băieţi fugi să cheme pe irlandezi.

— Ştiţi să dansaţi? îi întrebai, când intrară.

Şi ei primiseră alte haine din partea gazdei şi păreau atât de curaţi, încât eram sigur că făcuseră şi baie. Se loviră

prieteneşte cu coatele şi holbară ochii, când zăriră pianul.

— *Heigh-day, a music chest* — ia te uită, un pian! zise Bill cu toată gura. Să dansăm? Desigur că ştim! Vreţi să începem?

— Da.

— În hainele astea?

— De ce nu.

— *Well*, ne scoatem pantofii şi dansăm desculţi.

— Ce dansuri cunoaşteţi?

— Toate! *Reel, hornpipe*, dansuri muntene, *stamp-man, polka, gulopp*, valsuri — în sfârşit, orice dans ni se cere. Le ştim bine de tot!

— Să vedem! Daţi covoarele la o parte şi daţi-i drumul: un dans muntean.

Cei doi voinici flăcăi irlandezi se arătară neobosiţi şi râsetele aprobatoare ale femeilor îi încurajară şi ele. Când mi-am dat seama că pot încheia „serata muzicală”, făcui semn irlandezilor să-şi potolească avântul. Femeile le mulţumiră călduros şi plecară, iar gazda mă rugă să-i dau voie să-şi vadă de treburi, fiindcă lipsise atâta vreme din oraş. Îi spusei că voi pleca în oraş cu Halef, ca să-l vizitez pe îndelete. Negustorul porunci să se înşeueze doi măgari şi să ne întovărăşească unul din slujitori. Totodată, ne rugă să nu ne înapoiem târziu, întrucât la masa de seară ne vor aştepta câţiva prieteni de-ai săi.

În curte găsirăm doi măgari albi de Bagdad pentru noi şi unul cenuşiu pentru servitor, care luase cu el tutun din belşug şi pipe. Ne aprinserăm pipele, încălecarăm, trecurăm prin ulicioară şi pătrunserăm în „Strada cea dreaptă” cu picioarele goale în pantofi, cu legăturile turbanelor atârnate pe spate şi cu pipele scoţând un fum gros: străbăturăm cu gravitatea unor paşale turceşti strada însufleţită, ca să ajungem în cartierul creştin. Merserăm agale de-a lungul cartierului şi observarăm că aproape toţi trecătorii se îndreptau spre poarta Toma.

— Trebuie să fie ceva de văzut pe acolo, spusei servitorului.

— Da, effendi, e foarte frumos acolo, îmi răspunse. Azi e

sărbătoarea Er-Rimal[1] şi se trage cu arcul. Cine vrea să se distreze se duce la marginea oraşului, în corturi şi grădini, ca să vadă dacă Allah îi iubeşte.

— Putem merge şi noi, fiindcă-i devreme încă. Ştii unde să ne conduci?

— Da, effendi.

— Atunci, hai să pornim!

Mânarăm animalele şi ajunserăm curând în Ghuta, unde toate drumurile erau pline de oameni voioşi. Îmi dădui curând seama că Er-Rimal e o sărbătoare, la care iau parte toate neamurile ce locuiesc în Damasc, o sărbătoare asemănătoare cu aceea a „tirului de porumbei” din Germania; totuşi însoţitorul nostru nu mă putu lămuri asupra însemnătăţii ei.

Pe diferite locuri se ridicaseră corturi, în care se vindeau flori, fructe şi tot felul de mâncăruri. Pretutindeni mişunau saltimbanci, scamatori, indieni, mâncători de foc, vrăjitori cu şerpi; nu lipseau nici dervişii cerşetori, gata să fure. Copiii făceau o larmă asurzitoare, hamalii se ciorovăiau, cămilele răcneau, caii nechezau, câinii lătrau — şi pe lângă acest tărăboi drăcesc erau certurile din care ţâşneau sunetele diferitelor instrumente „muzicale”.

Nicăieri, însă, nu văzui vreun semn, care să mă încredinţeze că aici se fac într-adevăr exerciţii de trageri cu arcul.

Pe când treceam pe dinaintea unor corturi, în care se vindeau fructe şi şerbeturi, îmi oprii deodată măgarul şi ciulii urechea. Ce a fost? Oare auzisem bine? În faţa unui cort mare erau adunaţi mai mulţi inşi. Dinăuntru se auzeau sunetele unei viori şi ale unei harpe; apoi, un glas răguşit de soprană, cântând în dialect muntenesc:

La miezul nopţii de Crăciun,
Curge vin în loc de apă;
Şi dacă nu mi-ar fi frică,
Mi-aş lua o oală întreagă să beau.

— Sidi, ce-i asta?! strigă Halef. Acolo cântă o femeie. Se poate?!

---

[1] Arcaş.

Dădui afirmativ din cap şi ascultai ultima strofă:

Mulţi au nouă feluri de mâncăruri
Asta a pregătit şi baba mea,
Au şi cârnaţi cu varză călită;
Bătrâna şi draga mea babă.

Nu puteam pleca fără să văd cine este în cort; de aceea m-am hotărât să intru. Descălecai şi făcui lui Halef semn să mă urmeze. Servitorul negustorului rămase lângă animale. Ne strecurarăm prin mulţimea de gură-cască.

În prag ne întâmpină un turc bărbos şi înspăimântător, care se răsti la noi:

— *Her kischi bir gurusch* — un piastru intrarea!

Plătii şi aruncai o privire în cort. Nişte scânduri sprijinite pe ţăruşi înfipţi în pământ ţineau locul scaunelor şi meselor obişnuite în Germania, de pildă. Pe băncile şi mesele acestea şedeau înghesuiţi peste o sută de arabi, turci, armeni, kurzi, evrei, creştini, druzi, maroniţi, başbuzuci, arnăuţi ş.a. Aproape toţi se delectau cu şerbet sau cafea, fumau sau mâncau cozonaci şi fructe. În fund se afla „bufetul”, iar alături de el şedeau pe un adevărat „podium” doi viorişti, două cântăreţe la harpă şi o cântăreaţă la chitară — cu toţii în îmbrăcăminte tiroleză.

Păşii până lângă podium, împinsei fără să spun vreun cuvânt pe cei unsprezece inşi care şedeau pe o bancă, silindu-i să se înghesuie şi mai mult şi mă aşezai, împreună cu Halef. Purtarea mea stârni luarea-aminte a „chelnerului”, care să grăbi să vină spre noi şi să mă salute cu o plecăciune adâncă.

— Două şerbeturi! poruncii, urmând să plătesc pentru ele cinci piaştri!

Preţurile erau tot atât de săltate ca la hoteluri!

În acest timp, chitarista sfârşise cântecul, din care ascultătorii ei nu înţelegeau nici un cuvânt şi cu toate că aplauzele izbucniră zgomotos, mai cântă o strofă, ca să coboare după aceea printre ei, cu „cheta”. Deocamdată noi furăm scutiţi de chetă; desigur fiindcă abia intrasem în „sală”.

Bucata următoare fu un „cântec fără cuvinte”, după

executarea căruia unul dintre viorişti dispăru îndărătul unei perdele. Se cântă un „preludiu” şi violistul se întoarse — sub înfăţişarea unui ucenic german, cu cizme rupte, cu o pălărie turtită şi ţinând în mână un ciomag noduros. „Ucenicul” începu, să cânte cu glas răguşit şi gros:

Când mă cuprinde durul de patrie
Îmi lăcrimează ochii
Când inima-mi zvâcneşte cu putere,
Simt că îmbătrânesc mereu.
Dar mi se uşurează inima.
Şi simt că-mi trecea durerea,
Când mă plimb pe stradă
Şi-mi număr încet gologanii!

Şi cu toate că „publicul” nu văzuse niciodată vreun ucenic german şi prin urmare n-avea cum să-i cunoască necazurile, ca să nu mai amintesc faptul că nu pricepuse nici un cuvânt din tot cântecul, aplauzele răsplătiră „talentul” comicului.

Mânat de curiozitate, întrebai pe cântăreaţă:

— *Türkü tschaghyr* — *Sen ne schekel* — în ce limbă cânţi?

— *Türkü tschaghyr* — *im nemtschedsche* — cânt în germană, îmi răspunse.

— *You are cosenquently a german lady* — prin urmare, sunteţi germană?

— *My native country is German-Austria* — patria mea este Austria germană.

— *Et comme s'appelle votre ville natale*? — Şi cum se numeşte oraşul din care sunteţi originară?

— *Elle est nommée Presnitz, situee au nord de la Boheme* — se numeşte Presnitz şi se află în nordul Boemiei.

— Ah, în apropierea graniţei saxone, pe lângă Johstadt şi Annaberg?

— Da, tocmai acolo! strigă. *Hurrjeh*, vorbiţi şi germana?

— După cum aţi auzit.

— Aici, în Damasc?

— Pretutindeni!

Intrară în vorbă şi colegii ei, care nu-şi mai puteau stăpâni bucuria că au întâlnit un german într-o ţară atât de

îndepărtată. Fireşte, urmară câteva pahare de şerbet comandate de mine şi rugămintea lor să le numesc „aria preferată”, ca să mi-o cânte. Le împlinii dorinţa şi începură:

Când se despart două inimi,
Care s-au iubit cândva,
E o suferinţă cumplită,
Ce nu are asemănare.

Sunetul de orgă al acestei melodii minunate mă încântă; în timp ce o ascultam cu toată luarea-aminte, Halef mă lovi uşor cu cotul şi-mi făcu semn să mă uit spre intrare. Îmi îndreptai privirea spre locul ce-mi arătase şi zării un bărbat despre care vorbisem deseori în ultimele zile şi pe care n-aş fi crezut că-l voi întâlni pe aici. Trăsăturile lui frumoase şi delicate, dar neplăcute din pricină că nu erau armonioase, ochii aceia puternici şi scrutători, cu privirea rece şi străpungătoare, umbrele întunecoase din jurul lor, care aruncau asupra obrajilor mărturia urii, dragostei, răzbunării şi a unei nepotolite ambiţii — toate-mi erau prea cunoscute, ca să mă pot lăsa înşelat de barba deasă ce acoperea în parte chipul acestui bărbat. Era Davud Arafim, ce se ascunsese în casa lui din preajma Nilului sub numele Abrahim Mamur!

Măsură lung cu privirea pe, cei aşezaţi pe bănci şi mese, astfel că mă observă imediat. Tresări, se întoarse şi se îndepărtă de cort cu paşi grăbiţi.

— Halef, repede după el! Trebuie să ştim unde locuieşte!

Sării de pe bancă şi Halef mă urmă. Când ieşii din cort, îl văzui pe Abrahim Mamur pornind în goană călare pe un măgar, în timp ce băiatul de la care închiriase animalul abia se ţinea după el, alergând din răsputeri. Căutarăm pe servitorul cu care venisem şi-l găsirăm după o bună bucată de vreme în faţa cortului unui povestitor, dar era prea târziu ca să-l mai urmărim pe fugar. Gutha era bogată în ascunzişuri, astfel că renunţarăm să-l căutăm.

Întâlnirea aceasta mă indispuse atât de mult, încât mă hotărâi să mă înapoiez în oraş. La apariţia acestui om, avusesem presimţirea că într-un fel oarecare voi sta cu el de vorbă şi acum pierdusem prilejul de a afla cel puţin unde

locuieşte. Şi Halef mormăi în barba-i rară câteva cuvinte „tari”. În cele din urmă, însă, socoti că lucrul cel mai nimerit ar fi să ne întoarcem acasă, ca să ne distrăm.

Ne înapoiarăm pe acelaşi drum pe care venisem. Când trecurăm pe „strada cea dreaptă”, auzirăm că ne strigă cineva. Era gazda noastră, care stătea cu un tânăr frumos în faţa unui magazin de bijuterii. În apropierea gazdei, se afla un servitor care-i păzea măgarul.

— Vrei să cobori puţin, domnule? mă întrebă. Peste câteva minute plecăm împreună acasă.

Descălecai şi urmat de Halef, intrai în prăvălie, unde tânărul ne salută foarte respectuos.

— Acesta-i fiul meu, Schafei Ibn Iacub Afarah.

Aflam acum şi numele gazdei noastre: Iacub Afarah. Spuse fiului său numele noastre şi continuă:

— Acesta-i magazinul meu cu giuvaieruri, pe care-l conduce Schafei, împreună cu un asociat. Te rog să-l ierţi că nu ne poate însoţi! Trebuie să rămână aici, fiindcă tovarăşul lui a plecat la serbarea Er-Rimal!

Mă uitai prin prăvălie. Era mică şi cam întunecoasă, dar atât de încărcată cu obiecte preţioase, încât sărmanii de noi ramaserăm înmărmuriţi. Întreţinui o conversaţie fără însemnătate şi aflai că Iacub mai are, prin alte bazare, diferite prăvălii cu obiecte de drogherie, covoare şi pipe.

După ce ne tratară cu câte o ceaşcă de cafea, plecarăm. Am ajuns acasă, pe înserate.

În timpul lipsei mele, se făcuse curăţenie în odaia mea. De fiecare colţ al tavanului atârnau vase mici cu flori, pline de parfum. În alt mod, aş fi înţeles mulţumirea celor din casă pentru concertul de pian pe care li-l oferisem!

M-am tolănit pe perne, cu dorinţa de a trândăvi puţin; dar nu-mi putui stăpâni gândul, care mă frământa în legătură cu Abrahim Mamur. Ce căuta în Damasc? Pune iar la cale vreo mârşăvie? De ce fugise de mine? Doar nu mai aveam nimic cu el?! Prin ce mijloc i-aş putea afla locuinţa?

Cu toate că-mi puneam aceste întrebări şi mă străduiam să le găsesc răspunsurile potrivite, trăgeam cu urechea la mişcările însufleţite de pe culoar. Deodată, bătu cineva în uşă şi-l văzui intrând pe Iacub.

— Domnule, vrei să vii la cină?

— Îţi aştept porunca.

— Atunci, vino! Halef, însoţitorul tău, a coborât.

Dar nu mă conduse în selamlâc, după cum mă aşteptasem, ci în cealaltă parte a casei, străbătând două coridoare. La capătul celui de-al doilea deschise o uşă. Păşirăm într-o odaie mare şi asemănătoare cu un salon, luminată de o sută de lumânări. O treime a încăperii era despărţită de un drug de fier, de care atârna de-a curmezişul o perdea grea de catifea.

Se aflau pe scaune vreo douăzeci de bărbaţi, care se ridicară când intrarăm şi ne salutară, în timp ce Iacub îmi spunea numele fiecăruia dintre ei: Printre oaspeţi erau doi fii şi trei asociaţi ai negustorului. Halef venise înaintea mea şi părea că se simte „la largul lui”, păstrând totuşi o atitudine demnă.

Pană „să se spargă gheaţa”, ni se serviră lichioruri cu mirosuri şi gusturi plăcute, însoţite de nelipsitele pipe. Când se aduse însă primul fel de mâncare, bravul meu Halef, ai cărui ochi uimiţi erau gata să iasă din orbite, nu se putu stăpâni şi începu să-şi smulgă cu ambele mâini cele şaisprezece fire de barbă. În afară de diferite mâncăruri şi dulciuri pe care le cunoşteam, ni se aduse un fel de magiun din *hahb el Aas*[1] şi o şopârlă foarte prăjită, pe care gazda o numi „dobb” şi a cărei carne nu-mi displăcu deloc. Dacă pribegeşte prin lume, omul se învăţă să renunţe la prejudecăţi.

După ce mâncarăm, se strânseră farfuriile şi paharele şi se aduse pianul. O privire rugătoare a lui Iacub îmi mărturisi dorinţa nerăbdătoare a oaspeţilor şi mă supusei fără întârziere acestei plăcute îndatoriri. Pusei însă o condiţie, cerând cu toată stăruinţa să-mi fie respectată. Rugai să se dea în lături perdeaua. Iacub mă privi speriat.

— De ce, domnule? mă întrebă.

— Fiindcă perdeaua va înăbuşi sunetele şi nu veţi putea auzi melodiile pe care le doriţi.

— Dar îndărătul perdelei se află femei!

— Nu-i nimic; au văluri!

---

[1] Smochine indiene şi mir.

De-abia în urma unei îndelungate şi însufleţite convorbiri cu oaspeţii săi, consideră că poate trage perdeaua în ambele părţi ale odăii şi zării vreo treizeci de femei, tolănite pe perne moi şi multicolore. Îmi dădui toată silinţa să-mi distrez publicul, cântându-i o serie întreagă de melodii; uneori încercam să însoţesc execuţia la pian de intonarea cântecelor în limba arabă şi cred că am reuşit într-o oarecare măsură.

După ce am terminat m-am lăsat condus de gazdă la fereastra ce dădea spre „strada cea dreaptă”. Pe toată întinderea străzii se îngrămădiră nenumăraţi curioşi. Ce-şi vor fi spus musulmanii aceia, auzindu-mă cântând la pian?! Musafirii gazdei mele se arătară însă foarte încântaţi; şi îşi dădură seama că nu săvârşesc o încălcare a legilor credinţei, bucurându-şi sufletul cu o asemenea desfătare şi plecară pe la miezul nopţii, spunându-i lui Iacub că-l vor vizita şi altă dată. Cât despre femei, în afară de cei şaizeci de ochi şi cele treizeci de nasuri, nu putui să văd nici măcar un picioruş, care să bată tactul cu vârful pantofilor, din pricina poziţiei cu picioarele încrucişate în care stau orientalii de ambele sexe.

Iacub mă însoţi cu toată amabilitatea până în odaia mea şi părea fericit, când îl îndemnai pe fiul său să vină cu noi. Tânărul era mâhnit că tovarăşul său lipsise de la concert.

— S-ar fi bucurat foarte mult, dacă te-ar fi auzit, îmi spuse. Îi place muzica şi e un om foarte deştept. Ai putea vorbi cu el în limbile italienilor, francezilor şi englezilor.

— E din Damasc? întrebai eu, ca să pot continua convorbirea.

— Nu, răspunse Iacub. E din Adrianopol şi-i nepotul unchiului meu. Numele lui e Afrak Ben Hulam, Pană acum nu-l cunoscusem. A venit cu o scrisoare a tatălui său şi cu o alta din partea fratelui meu, Maflei.

— Şi de ce a lipsit astă-seara de la cină?

— Era obosit şi se simţea foarte rău, răspunse Schafei. Când s-a înapoiat de la serbare, i-am spus că a sosit în Damasc un oaspete ales, Kara Ben Nemsi, care va cânta astă-seară la pian. Voia să vină, dar se simţea foarte bolnav şi era palid ca moartea. Dar tot a auzit muzica, fiindcă doarme într-o odaie foarte apropiată de aceea în care am mâncat.

După ce mai flecăriră puţin, Iacub şi fiul său mă părăsiră şi

mă culcai. Fără îndoială, pe pernele acestea se dormea mult mai bine decât pe nisip, sau pe pământ umed şi plin de mirosuri otrăvitoare!

Dimineaţa, m-a trezit ciripitul minunat al unei *bid-bal*[1] aşezată pe o creangă, în faţa ferestrei melc. Când intrai în odaia lui Halef, îl găsii bând cafea şi mâncând nişte prăjituri. Îi ţinui tovărăşie până sfârşi şi coborârăm după aceea în curte, ca să ne aşezăm lângă bazin şi să fumăm. Mai întâi, însă, mă dusei să văd caii. Se aflau într-o curte pavată cu marmura şi acoperită cu paie şi se ospătau cu grămezi de curmale; prin urmare, nici ei n-aveau de ce să se plângă.

Tânărul Schafei veni spre noi, ca să ne dea „bună ziua” şi să ne roage să i vizităm bazarul. Era nevoit să rămână tot timpul acolo, fiindcă starea vărului său se înrăutăţise şi-l silea să nu părăsească odaia.

— Domnule, ştiu că eşti un hekim, îmi spuse.

— Cine ţi-a povestit asta? îl întrerupsei.

— Când ai fost în Egipt, ai lecuit mulţi bolnavi. Ne-a istorisit Isla. De aceea, am rugat adineauri pe tovarăşul meu să-ţi spună ce-l doare, dar nu vrea. Mi-a răspuns că mereu suferă de boala asta şi că-i trece în două zile. N-ai vrea să vezi ce are?

— Nu. Nici el nu doreşte şi nici eu nu sunt un adevărat hekim.

După ce plecă tânărul, auzii răsunând pianul. Clapele erau atinse uşor de o mână nepricepută. Îndată văzui îndreptându-se spre mine pe dschibuktschi, care mă rugă să urc în încăperile de sus. Mă întâmpină una din fiicele negustorului, care-mi spuse pe un ton rugător:

— Effendi, iartă-mă! Tare aş dori să mai ascult o dată ultima melodie pe care ai cântat-o aseară.

— O vei auzi.

Se aşeză într-un colţ şi-şi rezemă capul de perete. Cântai o minunată melodie religioasă şi o repetai de câteva ori. Fata-şi ţinea ochii închişi şi buzele întredeschise, de parcă voia să prindă mai bine tonurile pioase şi sărbătoreşti.

— Să-ţi mai cânt ceva? o întrebai.

Se ridică şi veni spre mine.

---

[1] Privighetoare.

— Nu, effendi. Vreau să dăm respectul cuvenit melodiei de adineauri. Dar cine intonează la voi asemenea cântece religioase?

— Le cântă bărbaţii, femeile şi copiii în orice lăcaş creştin de cult. Iar părinţii evlavioşi le cântă şi acasă, împreună cu copiii lor.

— Domnule, la voi trebuie să fie lucruri minunate! Voi dăruiţi libertate celor pe care îi iubiţi. Preoţii voştri, care vă îngăduie să cântaţi asemenea melodii împreună cu ei, trebuie să fie mai buni şi mai prietenoşi decât ai noştri, care susţin că Allah n-a dat suflet femeii. Allah să-i pedepsească pe ei şi pe Profet pentru minciuna asta! Dar ţie, effendi, îţi mulţumesc!

Fata ieşi şi mă uitai tăcut în urma ei. Da, Orientul tânjeşte după descătuşarea din lâncezeala grea a atâtor secole. Când va reuşi oare să şi-o dobândească?

Închisei pianul. Nu mai puteam cânta, fiindcă orice sunet ce ar fi ajuns până la ea, ar fi îndepărtat melodia care o încântase şi pe care ţinea s-o păstreze în suflet. Coborâi şi poruncii lui Halef să înşeueze caii, ca să mergem în oraş pentru nişte cumpărături.

Călărirăm agale de-a lungul străzilor, dornici să ne mulţumim cu plăcerea de a vedea totul; pătrunserăm chiar în cartierul îngust şi murdar locuit de evrei. Printre ruinele unor clădiri măreţe se aflau prăvălioare pe jumătate prăbuşite. Bărbaţii erau îmbrăcaţi în caftane roase şi zdrenţuite, iar copiii în cârpe; doar femeile purtau veşminte frumoase, pe care străluceau giuvaieruri adevărate sau false. Cred că în acelaşi fel trebuie să fi fost îmbrăcate soţiile şi fiicele evreilor şi atunci când vestise Profetul: „Domnul va cheli capetele fiicelor Sionului şi le va lua giuvaiericalele. În ziua aceea, Domnul le va smulge giuvaierurile de pe încălţămintea costisitoare, copcile şi agrafele, lanţurile şi brăţările, zorzoanele şi scufiţele, blănurile, mărgelele, cerceii, inelele, panglicile, rochiile de sărbătoare, paltoanele, vălurile, pungile, oglinzile şi toate celelalte podoabe nefolositoare!”.

La înapoiere, trecurăm pe lângă bazarul în care se afla prăvălia cu bijuterii şi vrusei să intru ca să stau de vorbă cu Schafei, dar spre mirarea mea găsii prăvălia închisă. În faţa ei stăteau de veghe doi khavaşi. Îi întrebai ce s-a întâmplat

acolo, dar primii un răspuns atât de grosolan, încât mă îndepărtai în grabă. Ajuns acasă, văzui pe Iacub şi toţi ai săi într-o stare de profundă tulburare, înainte de a intra, fusesem întâmpinat la poartă de Schafei. Voia să plece, dar se opri când mă zări.

— Effendi, ai aflat ce s-a întâmplat? îmi strigă.

— Nu. Spune-mi.

— Am fost prădaţi în chip groaznic şi înşelaţi!

— Ei, aş!

— Îţi va povesti tata totul. Eu trebuie să plec!

— Unde te duci?

— *Allah 'l Allah*, nu ştiu încă!

Voi iar să fugă, dar îl apucai de braţ şi-l oprii. După cum aveam impresia întâmplarea îi răpise calmul, de care avea mai multă nevoie ca oricând. Orice neprevedere însă, ca şi orice hotărâre pripită, ar fi putut înrăutăţi lucrurile.

— Nu pleca, încă! îl rugai.

— Lasă-mă! Trebuie să fug după el!

— După cine? După hoţ? Cine e?

— Întreabă-l pe tata!

Se smuci, dar îl apucai zdravăn de braţ şi-l silii să se înapoieze în curte, împreună cu mine.

Tânărul se supuse vigurosului meu îndemn şi urcarăm în grabă scara, spre locuinţa tatălui său. Îl găsirăm în mijlocul odăii, încărcându-şi două pistoale uriaşe şi pregătindu-se să plece. Când îşi văzu fiul, se răsti furios la el:

— Ce mai vrei? N-avem timp de pierdut, n-avem nici o clipă de pierdut! Du-te, fugi! Şi eu plec îndată — şi-l voi omorî pe hoţul acela, oriunde-l voi prinde!

În jurul lui se afla întreaga familie, care se văieta şi plângea, înrăutăţind şi mai mult situaţia. Mă străduii să liniştesc pe toţi oamenii aceia mâhniţi şi să-l fac pe Iacub să mă lămurească asupra celor întâmplate. Îndată ce plecasem împreună cu Halef, vărul cel bolnav, Afrak Ben Hulam, ieşise din casă şi venise la prăvălie, spunându-i lui Schafei să se ducă numaidecât la tatăl său, în vederea unei mari cumpărături. Adăugase că pe Iacub îl aşteaptă marele han Assad Paşa. Schafei îl ascultase, dar nu-şi găsise părintele, cu toate că-l căutase pretutindeni. Mirat şi neliniştit, se

îndreptase grăbit spre casă şi rămase înmărmurit când îşi găsi tatăl şezând sub arcade. Iacub îl lămuri, afirmându-i că nu-l trimisese pe Afrak să-l cheme. Schafei fugi la prăvălie, dar o găsi încuiată. O descuie cu cheia pe care o avea totdeauna la el, şi-şi dădu într-o clipă seama că dispăruseră o sumedenie de bijuterii. Printre ele, toate cele de mare valoare. Fireşte, înţelese că le furase Afrak Ben Hulam. Se duse să-şi anunţe părintele, având însă prevederea să încuie mai întâi prăvălia şi să pună doi khavaşi de pază. Vestea adusă de Schafei înspăimântase şi mâhnise întreaga familie şi în clipa în care ajunsesem acasă împreună cu Halef, tânărul voia să alerge după hoţ; dar, aşa cum îmi spusese, nu ştia încotro să se ducă. Şi Iacub era pregătit de plecare, cu hotărârea să împuşte hoţul, cu orice preţ; desigur, însă, nu-şi pusese întrebarea unde şi dacă-l va găsi.

— Cu graba asta nechibzuită, nu veţi obţine nimic; dimpotrivă, vă veţi pricinui doar neajunsuri şi pagube! le spusei, căutând să-i potolesc. Aşezaţi-vă, ca să ne gândim cu mintea limpede şi să ne sfătuim.

Când mi-am dat seama că s-au mai liniştit, i-am întrebat:

— Care-i valoarea obiectelor furate?

— Nu ştiu precis, încă, răspunse Schafei. Trebuie să preţuiască multe, foarte multe pungi[1]!

— Şi eşti încredinţat că Afrak e hoţul?

— Da, el e. M-a minţit că mă cheamă tata, ca să poată fura. Numai el avea cheia şi ştia unde sunt puse obiectele cele mai preţioase.

— Bine. Prin urmare, altul nu poate fi. Era într-adevăr înrudit cu voi?

— Da. E drept că nu-l văzusem niciodată, dar fusesem vestiţi că va veni, iar scrisorile pe care ni le adusese erau autentice.

— Era bijutier?

— Da, chiar foarte priceput.

— Vă cunoaşte bine familia şi situaţia pe care o aveţi?

— Da, dar uneori se înşela.

— A fost ieri la serbare şi la înapoiere, după cât mi-ai povestit, era foarte palid. Vreau să ştiu: era palid când l-ai

---

[1] O pungă cu argint valorează 500 piaştri, iar una cu aur 30.000 piaştri.

văzut venind sau a pălit abia atunci când a auzit că aveţi un oaspete cu numele Kara Ben Nemsi?

Schafei tresări, privindu-mă uimit.

— Pe Allah, ce vrei să spui, effendi? Cred că s-a învineţit la faţă după ce l-am anunţat că eşti oaspetele nostru.

— Poate că în felul acesta îi voi da de urma!

— Effendi, poate că vei izbuti!

— Când a auzit de mine, s-a speriat. Când am cântat, n-a venit. S-a prefăcut că-i bolnav, întrucât nu putea să plece atâta timp cât eram în curte şi l-aş fi văzut. După ce am plecat, s-a grăbit să iasă din casă şi să se ducă la prăvălie. Halef, ştii cine-i acest Afrak Ben Hulam?

— De unde să ştiu? răspunse hagiul, care intrase în casă odată cu mine şi ascultase convorbirea.

— Nu-i altul decât Davud Arafim, care s-a numit cândva şi Abrahim Mamur. Încă de aseară am bănuit că-i el, dar lucrul părea atât de neverosimil, încât mi-am spus că poate mă înşel. Acum însă sunt sigur că el e hoţul.

Ascultătorii mei erau amuţiţi de spaimă şi durere, astfel că, abia după o tăcere îndelungată, Iacub spuse, clătinând energic din cap:

— Nu se poate, effendi. Ruda mea nu s-a numit niciodată Arafim sau Abrahim Mamur şi n-a fost niciodată în Egipt. Ai văzut ieri pe aici pe acel Mamur?

— Da. Am uitat să vă povestesc, fiindcă mă gândeam la altceva şi eram preocupat de bucăţile muzicale pe care urma să vi le cânt. Descrie-mi înfăţişarea rudei tale şi hainele pe care le purta ieri, când s-a dus la serbare!

Descrierea-mi fu făcută numaidecât, în cele mai mici amănunte. Se potrivea în întregime cu înfăţişarea lui Abrahim Mamur. Cu toate acestea, cei doi negustori nu voiau să creadă că era vorba de unul şi acelaşi ins.

— Afrak Ben Hulam n-a călătorit niciodată în Egipt! repetă tatăl; şi apoi, cum ar fi putut avea un străin scrisorile pe care ni le-a adus el?

— Acestea sunt singurele puncte neclare deocamdată; dar de ce nu vă gândiţi că acest Abrahim a furat adevăratului Afrak scrisorile?

— *Allah kerihm*, în cazul ăsta ar fi trebuit să-l ucidă, ca să

fie sigur că nu va păţi nimic!

— Vom lămuri poate şi faptul acesta, îl consider pe Mamur capabil de orice. Trebuie să-l prindem! Ei, vedeţi că o chibzuială liniştită e mult mai bună decât graba nesăbuită? Hoţul s-a ascuns undeva în Damasc sau a părăsit oraşul pe ascuns. Presupunerea din urmă pare mai întemeiată. Dacă într-adevăr a fugit din oraş, ce-ai face, Iacub Afarah?

— Dacă aş şti încotro a luat-o, l-aş urmări până când l-aş prinde, chiar de aş fi nevoit să alerg până la capătul lumii!

— Atunci, trimite numaidecât pe Schafei la poliţie. Să reclame că s-a săvârşit un furt în prăvălia voastră şi să ceară să se pună paznici la porţile oraşului; totodată să ceară ca Ghuta să fie cercetată cu băgare de seamă. Pe lângă asta, să se îngrijească pentru tine de un paşaport, care să-ţi dea dreptul să călătoreşti prin toată împărăţia sultanului şi să obţină o escortă de khavaşi călări, pe al căror sprijin să te poţi bizui pe deplin.

— Effendi, cuvintele tale sunt mai înţelepte decât mânia mea de adineauri. Ochiul tău e mai ager decât al meu. Vrei să mă ajuţi?

— Da. Condu-mă în odaia în care a locuit hoţul.

Schafei plecă la poliţie, iar noi ne îndreptarăm spre odaia falsului Afrak. Dintr-o privire îmi dădui seama, după înfăţişarea încăperii, că hoţul plecase cu gândul să nu se mai înapoieze; dar nu izbutii să descopăr nici o urmă care să-mi poată fi de folos.

— Prin urmare aici nu-i nimic de găsit. Să căutăm alte urme. Fiecare din noi trei se va duce la câte una din porţile oraşului, să caute pe conducătorii ele animale şi pe călăuze.

Iacub şi Halef primiră bucuroşi propunerea mea; după două minute, alergam pe un măgar spre Poarta lui Dumnezeu. Nu-mi luasem calul, fiindcă mă gândeam că e mai bine să nu-l obosesc, spre a-i păstra toate puterile pentru mai târziu. Strădania se dovedi însă infructuoasă, întrebai o sumedenie de inşi şi cercetai pretutindeni unde bănuiam că voi afla ceva. Străbătui Ghuta în lung şi-n lat şi întâlnii patrulele trimise de poliţie, la cererea lui Schafei, dar nu dădui nici de cel mai mic indiciu. Mă întoarsei necăjit şi obosit acasă, la ora trei după-amiază. Iacub se înapoiase de câteva

ori şi plecase iar. Nici Halef nu aflase nimic, dar îmi dădu cel puţin o speranţă. Cercetase partea de nord a oraşului şi trecuse pe lângă cortul în care ascultasem cu o zi înainte „orchestra”. La intrarea în cort zări pe cântăreaţa cu care vorbisem şi care-i făcu semn să se apropie de ea. Observase că ne ridicasem şi plecasem din pricina lui Mamur şi spuse lui Halef că, dacă vreau să cunosc vreun amănunt despre omul acela, să stau de vorbă cu ea.

— Şi de ce nu ţi-a spus ţie ceea ce ştie? întrebai pe Halef.

— Sidi, ea nu ştie araba, iar eu nu înţeleg limba turcă pe care o vorbeşte ea. Cuvintele ei sunt tare încurcate şi nu le înţeleg. Mai mult am ghicit ce vroia să-mi spună!

— Atunci, hai să mergem la ea. Dar pune şaua pe cal, fiindcă măgarii sunt obosiţi!

Era ultima zi a serbării, care ţinea cinci zile.

Când ajunserăm la cortul celor din Presnitz, călărind în goană, nu văzurăm atât de mulţi spectatori ca în ajun. Muzica încetase pentru câteva minute, aşa că m-am putut apropia numaidecât de chitaristă. N-aveam nevoie să mă feresc de ascultători nedoriţi, fiindcă vorbeam în limba germană.

— De ce aţi plecat atât de repede? mă întrebă cântăreaţa.

— Fiindcă voiam să-l urmăresc pe bărbatul acela, care se uitase în cort şi dispăruse. Ţineam să ştiu unde locuieşte.

— Asta n-o spune nimănui.

— Ah, dar dumneavoastră ştiţi?

— Da. A venit ieri aici, pentru a treia oară. A stat acolo, aproape de „podiumul” nostru, lângă un englez, căruia de asemenea nu i-a spus unde locuieşte.

— A vorbit în limba engleză sau cunoştea englezul limba arabă?

— Au vorbit englezeşte şi am înţeles fiecare cuvânt. Gentlemanul l-a angajat să-i fie tălmaci.

— Nu se poate! Pentru aici sau pentru vreo călătorie?

— Pentru o călătorie.

— Încotro?

— Nu ştiu. Auzii doar că se vor opri mai întâi la Salehieh.

— Şi când aveau de gând să plece?

— Îndată ce tălmaciul îşi va încheia afacerea pentru care a venit la Damasc. Cred că a pomenit despre o cumpărătură de

ulei de măsline.

Altceva n-am putut afla. Îi mulţumii şi plecai.

Îl trimisei pe Halef să înştiinţeze pe Iacub că voi întârzia puţin şi mă îndreptai spre „Poarta lui Dumnezeu”, de unde începe drumul spre Salehieh, aflat la marginea Ghutei, care era socotită ca un fel de suburbie a Damascului. Din acest loc începe şoseaua ce duce spre Beirut, lângă Marea Mediterană, în afară de celelalte căi, prin care se ajunge în diferite localităţi din Palestina.

Când am sosit la Salehieh, se înserase. Aveam presimţirea că nu voi obţine vreo informaţie mulţumitoare, întrucât, din pricina felului cum sunt clădite casele orientale, străzile nu pot să fie atât de supravegheate ca la noi, în Apus, Am zărit însă câţiva nefericiţi dintr-aceia pe care îi izgoneşte societatea omenească din sânul ei, dar care nu pot trăi decât tot din mila ei: leproşii. Zăceau în zdrenţe la marginea şoselei şi începură să se vaiete şi să-mi cerşească o pomană, îndată ce mă văzură.

Mă îndreptai spre locul unde şedeau, dar fugiră, fiindcă nu li-e îngăduit să lase pe oamenii sănătoşi sa se apropie de ei. Numai după ce-i asigurai că sunt un apusean şi nu mă tem de boala lor, se opriră; dar îmi cerură să le vorbesc de la o depărtare de cel puţin douăzeci de paşi.

— Ce vrei de la noi, domnule? mă întrebă unul dintre ei. Aruncă-ne ceva de pomană şi fugi cât poţi de iute!

— Ce pomană doriţi? Vreţi bani?

— Nu. Tot nu ne putem cumpăra nimic, fiindcă nimeni nu va vrea să se atingă de banii noştri. Dă-ne altceva; puţin tutun, pâine, carne sau orice ai de mâncare.

— Dar de ce sunteţi liberi? Ştiu că există în Damasc spitale pentru leproşi.

— Toate sunt pline. Trebuie să aşteptăm până când ne va face moartea locuri.

— Aş vrea să aflu ceva de la voi. Dacă mă puteţi mulţumi, veţi primi mâine dimineaţă tutun pentru mai multe săptămâni şi alte lucruri care v-ar folosi. Acum n-am nimic la mine.

— Ce vrei să ştii?

— De când sunteţi aici?

— De câteva zile.

— Prin urmare aţi văzut pe toţi cei care au trecut pe aici. Au fost mulţi?

— Nu. Spre oraş au trecut mulţi, în vederea serbării care se termină astăzi; dar din oraş n-am văzut venind decât câţiva inşi călări pe catâri ce se duceau spre Ras Heya şi Gazein, alţi câţiva care se îndreptau spre Hasbeya, vreo trei-patru lucrători din Zebedeni şi azi dimineaţă un englez cu doi însoţitori.

— De unde ştiţi că era englez?

— Oh, oricine recunoaşte numaidecât pe un englez. Era îmbrăcat în haine cenuşii, purta o pălărie înaltă, avea un nas mare şi nişte ochelari albaştri. Unul dintre însoţitori i-a spus ce vrem de la el şi englezul ne-a dat puţin tutun, câteva pâinişoare şi câteva beţişoare, cu care se poate aprinde focul.

— Cum arăta cel care spuneţi că era tălmaci?

Descrierea lor se potrivi întocmai cu înfăţişarea celui pe care-l căutam.

— Încotro au pornit?

— Nu ştiu. S-au dus înspre şoseaua ce se îndreaptă spre Beirut; dar copiii bătrânului Abu Medşah ţi-ar putea spune, fiindcă el le-a fost călăuză. Îi găsiţi colo, în casa unde se înalţă un palmier.

— Vă mulţumesc. Mă voi întoarce mâine în zori, ca să vă aduc ceea ce v-am făgăduit.

— O, domnule, mila ta va bucura ochii lui Allah. N-ai vrea să ne aduci şi câteva pipe dintr-acelea care se vând ieftin?

— Le veţi avea. Vă făgăduiesc.

Alergai spre Salehieh şi aflai de la copiii călăuzei că englezul voia să meargă în valea Sebdani. Numai până acolo fusese tocmit bătrânul Abu Medşah. De aici rezulta dibăcia tălmaciului, care voia să îngreuneze astfel orice urmărire. Mă mulţumii cu ceea ce ştiam şi mă întorsei în oraş.

Gazda mă aştepta cu nerăbdare. Cu toate că nu obţinusem nici un rezultat pe urma cercetărilor făcute, vestea împărtăşită de Halef îi dăduse speranţe. Căpătase paşaportul şi o scrisoare către toate autorităţile poliţieneşti din ejaletul Damascului, de sprijinul cărora ar fi avut nevoie; iar zece khavaşi călări şi înarmaţi erau gata să-l însoţească.

Îi istorisii tot ceea ce izbutisem să aflu. Deoarece se

înserase, m-am gândit că-i mai bine să nu mai întreprind nimic până a doua zi; dar el nu-şi putea stăpâni nerăbdarea. Trimise după o călăuză experimentată, care cunoştea şi noaptea drumurile. Din pricina neliniştii înfrigurate care-l frământa, i se părea că tot ceea ce plănuita se înfăptuieşte prea încet; de abia-i pomenii despre făgăduiala făcută leproşilor şi-l văzui că se îngrijeşte el însuşi şi cu toată graba de cele necesare.

Totuşi, trecură câteva ore până să fim gata de plecare. Iacub închirie trei cai, dintre care unul pentru el, al doilea pentru servitor şi al treilea pentru lucruri, întrucât nu ştia cât va dura călătoria şi unde ne ducem, îşi luă şi o însemnată sumă de bani.

Răsărise luna când intrarăm în „strada cea dreaptă”.

Îndreptându-ne spre „Poarta lui Dumnezeu”. În faţă călătoreau călăuza şi stăpânul cailor închiriaţi, apoi noi, adică Iacub şi servitorul său, Halef, eu şi cei doi irlandezi, iar în urma noastră Kavasii.

Trecurăm repede pe lângă paznicul porţii, fără să-l băgăm în seamă. Înainte de a intra în Salehieh, cotii spre leproşii, pe care îi văzui zăcând într-o parte a drumului. Auzindu-ne venind, se treziră din somn şi îşi exprimară bucuria fără margini, când lăsai să cadă pe pământ voluminosul pachet cu bunătăţi. Ne urmarăm drumul, trecurăm de Salehieh şi urcarăm povârnişul ce duce spre Kubbet en Nassr, locul acela cu priveliştea minunată de care am amintit.

Ajuns la mormântul sfântului mohamedan, mă întorsei şi aruncai o ultimă privire asupra Damascului. Oraşul strălucea în lumina lunii şi părea înconjurat de cerul întunecat al Ghutei. În dreapta se vedea şoseaua Hauran, pe care o străbătusem la venire şi în margine se zărea drumul de caravane spre Palmyra, pe care nu-l străbătusem însă. Nu-mi închipuisem că voi rămâne atât de puţină vreme în Damasc.

După ce trecurăm de Kubbet en Nassr, o luarăm la dreapta spre povârnişul Djebel Rebach şi ajunserăm la trecătoarea Rabuh, de unde ne îndreptarăm către malul Baradei spre Dumar, un sat mare, în care făcurăm primul popas.

Cu ajutorul khavaşilor, trezirăm pe conducătorul satului;

cerându-i lămuriri, aflarăm că în cursul după-amiezii satul a fost străbătut în goană de patru călăreţi; printre ei era şi un englez în haine cenuşii şi cu ochelari albaştri pe nas. Se îndreptaseră, spre Es Suk, aşa încât pornirăm după ei.

Se crăpa de ziuă, când ajunserăm pe platoul El Dschedide şi cotirăm la stânga, dincolo de locul pe care se afla odinioară cel mai de seamă oraş al vechiului Abilene. În partea cealaltă, zării muntele care adăposteşte mormântul lui Abel. Străbăturăm mai multe sate, cărora nu le mai ţin minte numele şi într-unul din ele poposirăm, ca să dăm cailor putinţa să se odihnească.

Până aici, parcursesem o bucată bună de drum, într-un timp destul de scurt. Dacă am fi mânat caii cu aceeaşi iuţeală şi de acolo înainte, fără îndoială că la un moment dat ar fi fost istoviţi de oboseală şi n-am mai fi putut continua urmărirea. Locuitorii satului, care ne întâmpinaseră voioşi şi ne dăduseră fructe, ne spuseră că n-au văzut pe călăreţii de care îi întrebasem; abia seara târziu aflarăm că au trecut prin sat câţiva călăreţi.

După ce animalele s-au odihnit de ajuns, pornirăm spre Es Suk, aflat în apropiere, dar nici aici n-am obţinut vreun amănunt util. La marginea satului, întâlnirăm un călăreţ. Era un arab bătrân, cu barbă albă, pe care călăuza noastră îl salută prietenos, spunându-ne:

— Acesta-i Abu Medşah, conducătorul care l-a însoţit pe englez.

— Tu eşti? întrebă Iacub. Unde l-ai lăsat?

— În Sebdani, domnule.

— Câţi inşi erau cu el?

— Doi, un dragoman şi un servitor.

— Cine-i dragomanul?

— El spunea că-i din Konieh, dar nu-i adevărat. Nu vorbeşte ca oamenii din Konieh. E un mincinos şi un înşelător.

— De unde ştii?

— Îl înşeală pe englez. Am văzut bine asta, cu toate că nu mă puteam înţelege cu englezul.

— Are multe bagaje cu el?

— Bagajele sunt ale englezului. Dragomanul are numai câteva cutii mari, probabil cu lucruri de preţ.

— În ce casă au poposit?

— În nici una. Mi s-a plătit în Sebdani, spunându-mi-se că mă pot întoarce acasă. Ei au pornit mai departe, cu toate că sunt istoviţi, iar caii le sunt prăpădiţi de oboseală. Eu am rămas câtva timp la un cunoscut, ca să mă odihnesc şi apoi am pornit iar spre Damasc.

Ţineam să cunosc neapărat înfăţişarea englezului şi întrucât uitasem să cer această lămurire cântăreţei din cort, m-am gândit s-o obţin de la bătrânul arab. De aceea, îl întrebai:

— N-ai auzit cumva numele englezului?

— Dragomanul îi spunea „sorr”.

— Asta nu-i un nume. E un cuvânt care înseamnă domn. Ia adu-ţi aminte!

— Uneori, îi spunea pe lângă cuvântul ăsta, un altul, dar nu ştiu bine dacă Lisch sau Lineh.

Tresării. Să fie oare cu putinţă? Nu, era prea de necrezut! Cu toate acestea întrebai:

— Poate Lindsay?

— Da, da, tocmai aşa!

— Ia spune-mi: cum arată englezul?

— Are haine noi cenuşii şi poartă o pălărie tot cenuşie, dar de o mărime neobişnuită. Pe nas poartă ochelari albaştri, chiar când e călare.

— Ah! Dar nasul?

— E foarte mare şi roşu. Are umflătura de Aleppo. Şi gura e mare, foarte mare.

— Te-ai uitat bine la mâinile lui?

— Da. Îi lipsesc două degete la mâna stângă.

— El e, ai auzit Halef? Englezul trăieşte!

— *Hamdulillah!* strigă micul hagiu. Allah e mare şi puternic. Omoară şi înviază pe cine vrea!

Iacub nu înţelegea de ce ne bucurăm; îi istorisii cum dispăruse englezul şi-l sfătuii să ne continuăm drumul, cu cea mai mare grabă. Acum când ştiam că prietenul pe care-l crezusem mort se afla în mâna unui asemenea ticălos, eram şi mai neliniştit.

Bătrâna călăuză îşi văzu de drum şi noi străbăturăm alte câteva sate, cu privelişti plăcute. Curând însă încetă

frumoasa culoare verde a grădinilor şi ajunserăm pe malul opus al Baradei, trecând pe un pod; intrarăm apoi într-un defileu foarte îngust. Pereţii trecătorii erau drepţi şi stâncoşi. Trecătoarea se numeşte Sik el Barada şi duce spre câmpia Sebdani, pe care e aşezat şi oraşul cu acelaşi nume.

După ce ieşirăm din defileu şi ajunserăm în partea de sud-est a câmpiei de care am vorbit, străbăturăm iar câteva sate şi ajunserăm cu mare greutate în Sebdani. Eram atât de istoviţi, încât nu ne mai puteam continua călătoria. Armăsarul meu şi calul, lui Halef dădeau semne de mare oboseală, iar ceilalţi cai abia se mai ţineau pe picioare. De altfel, mă aşteptam la neplăcerea aceasta.

Sebdani e un sat frumos, cu case mari şi grădini de pomi fructiferi, cu toate că e aşezat la înălţime. E locuit eu deosebire de maroniţi. Kavasii găsiră repede un adăpost pentru ei şi pentru noi şi ne simţeam cât se poate de bine.

De la stăpânul casei, aflarăm că tot la el poposise şi călăuza. Conducătorul satului trimise un locuitor în satul vecin, numit Schijit, ca să întrebe de călăreţii pe care îi căutam. Trimisul se înapoie scara şi ne vesti că englezul înnoptase în Schijit şi plecase apoi cu un sătean de acolo, cu servitorul şi cu tălmaciul, spre Sorhein. Nimeni nu ştia dacă avea să rămână acolo sau e hotărât să plece mai departe.

Ne trezirăm de cum se iviră zorile. Lăsarăm în urmă butucii de vie şi duzii din Sebdani şi pornirăm în goană spre Schijit. După cum îmi povestise cântăreaţa, tălmaciul vorbise englezului despre o afacere cu ulei de măsline. Afacerea nu era desigur decât o născocire; adevărata lui ţintă trebuie să fie tot Beirutul, ţel pe care probabil l-a destăinuit şi englezului. Faptul că folosise drumul acesta, în locul şoselei ce leagă Damascul de Beirut, avea un tâlc uşor de înţeles. Pe şosea era ameninţat de neplăcerea de a fi urmărit şi poate prins.

În satul Schijit găsirăm şi izvoarele fluviului Barada, la o înălţime destul de mare. Ni se dădură aceleaşi amănunte pe care le istorisise trimisul din Sebdani şi ne continuarăm drumul spre Sorheîr. Întrucât trebuia să coborâm, ne dădurăm seama că toţi caii khavaşilor erau neputincioşi. Sforţările zilei precedente îi istoviră din cale-afară, aşa încât

acum erau cu desăvârşire istoviţi. Nici caii închiriaţi de Iacub nu erau mai zdraveni. Din pricina aceasta, începurăm să mergem din ce în ce mai încet. Fireşte, în astfel de condiţii, nu puteau fi ajunşi englezul şi oamenii lui, care se aflau la o depărtare de opt nouă ore de noi.

Propusei lui Iacub să plec înainte, împreună cu Halef, dar el nu voi să ne lase, spunând că fără noi s-ar simţi părăsit, întrucât nu are prea mare încredere în khavaşi. Fui silit să renunţ la această propunere, de înfăptuirea căreia legasem oarecare speranţe şi mă consolai cu convingerea că Lindsay va rămâne mai mult timp în regiunea Baalbek, din pricina patimei lui pentru săpături.

Dar cum o fi ajuns oare englezul la Damasc? Cum o fi izbutit să scape cu viaţă acolo, pe malul Eufratului? Eram tare curios să aflu răspunsul la aceste întrebări, aşa că încetineala cu care mergeam mă enerva şi mai mult.

Sorheîr e aşezat pe marginea unui râu, care se varsă în Barada. Are o înfăţişare plăcută, datorită marelui său număr de plopi argintii şi plopi italieneşti şi cu toate că numele acesta înseamnă „mic”, e un sat destul de mare. Poposirăm şi kavasii cutreierară satul, ca să obţină veşti, despre cei căutaţi. Se înapoiară curând, informându-ne că englezul şi însoţitorii săi trecuseră pe acolo şi după cât se părea, o luaseră spre trecătoarea munţilor Antiliban. După o scurtă odihnă, încălecarăm iar.

Parcurserăm o câmpie vastă şi ajunserăm într-o vale, după ce ne căţărarăm vreme de o oră până la amintita trecătoare, mărginită la stânga de stanei abrupte, iar la dreapta de o prăpastie adâncă, în care vâjâiau apele unui torent. Când ajunserăm deasupra trecătorii, văzurăm că povârnişul dinspre apus al Antilibanului, pe care ne aflam, era mult mai înclinat decât cel dinspre răsărit. Călăuza ne spuse că Baalbek se găseşte la o depărtare de cinci ore în linie dreaptă, dar adăugă că vom fi siliţi să mergem mai mult din pricina cotiturilor drumului şi a stării cailor.

Avea dreptate. Străbăturăm o sumedenie de văi aşezate, de-a curmezişul sau lăturalnice şi când, în sfârşit, se iviră ruinele oraşului spre care ne îndreptam, ne mai despărţeau de el multe ore de drum. Unul dintre khavaşi ne vesti că

mârţoaga lui nu mai e în stare să facă nici un pas şi conducătorul escortei porunci oamenilor săi să se oprească. Rugăminţile şi făgăduielile fură zadarnice. Cum pe de altă parte, Iacub mă convinse că nu vrea să se despartă de khavaşi, nu avurăm altceva de făcut decât să ne supunem.

Din fericire, am reuşit să-l înduplec pe conducătorul escortei să nu lungim popasul şi să pornim cel puţin până la sătucul pitoresc din vale; de altfel, l-ar fi înduplecat tot atât de lesne un bacşiş. Cum intrarăm în sat ni se aduse la cunoştinţă că a trecut pe acolo un englez în haine cenuşii, care s-ar fi certat cu dragomanul. După câtva timp, apăru un călăreţ, cu care intrai numaidecât.

În vorbă. Era călăuza lui Lindsay şi se întorcea la Schijit. Îmi istorisi că n-a mers până la Baalbek, ci s-a despărţit de englez într-un alt sat, întrucât a fost concediat.

După părerea lui, izbucnise între englez şi dragoman o ceartă înverşunată. Englezul era un om prevăzător şi-şi ţinea necontenit mâinile pe pistoale, cu care putea să tragă fără să le încarce mereu.

Grija pentru soarta bunului meu master Lindsay mă frământă toată noaptea.

Nu putui să dorm. Cum zării apropierea dimineţii îmi trezii însoţitorii şi-i îndemnai să se pregătească repede de plecare; dar îndemnul meu fu ascultat abia după dăruirea unui nou bacşiş. Cu atât mai mult cu cât mi se păru că escorta de khavaşi avea de gând să ajute cu adevărat pe Iacub, numai după dărnicia ce va arăta. Îi atrasei luarea-aminte asupra acestui fapt, rugându-l să-i convingă că au datoria să-l sprijine, iar nu să-şi precupeţească ajutorul pe care sunt obligat să-l dau.

Străbăturăm iar câteva sătuleţe şi când se deschiseră în sfârşit înălţimile munţilor Antiliban, îndărătul cărora mergeam, zărirăm renumita vale Baalbek. Impunătoarele ruine ale localităţii cu acelaşi nume se întindeau pe o mare suprafaţă şi cred că nu mai există alt oraş din vechime care să producă o impresie atât de puternică, prin resturile de ziduri şi case rămase în picioare.

La intrarea în oraşul cu ruine văzurăm o carieră de piatră, în care se afla un bloc uriaş de piatră de var. Avea o lungime

de treizeci de coţi, o lăţime de şapte coţi şi o grosime tot atât de mare. Blocuri de felul acestuia erau folosite la clădirea caselor din Baalbek. Fără îndoială că un astfel de bloc avea o greutate de peste treizeci de mii de chintale. Întrucât nu ne sunt cunoscute posibilităţile tehnice şi mecanice de pe vremuri, nu ne putem da seama cum au fost folosite blocurile de felul celui care-mi reţinuse atenţia.

Templele de aici fuseseră închinate odinioară lui Baal sau Moloch. Acelea, ale căror resturi n-au fost distruse cu totul, sunt fără îndoială de origine romană. Se ştie doar că Antonius Pius a ridicat aici un templu, în cinstea lui Zeus, zeul soarelui. După cât se pare, în templul cel mare au fost cinstiţi zeii sirieni, iar în cel mic Baal-Jupiter.

Ca să se poată înălţa aceste temple, s-a executat mai întâi temelia, la o adâncime de cincisprezece coţi. Au fost aşezate apoi, câte trei blocuri uriaşe, cu greutatea de care am pomenit şi abia după aceea stâlpii de o grosime într-adevăr neobişnuită. Şase stâlpi rămaşi în picioare din templul de odinioară au o înălţime de şaptezeci de picioare, iar baza lor are diametrul de şase picioare. Templul cel mic avea o lungime de opt sute de picioare şi o lăţime de patru sute de picioare şi era sprijinit de patruzeci de stâlpi.

În vechime, oraşul Baalbek s-a bucurat de o însemnătate deosebită, întrucât era aşezat pe drumul ce lega Palmyra de Sidon. Abu Abeida, care se arătă atât de omenos faţă de creştinii din Damasc, a cucerit şi localitatea Baalbek. Oraşul fu înlocuit printr-o cetăţuie, iar materialul templelor dărâmate a fost întrebuinţat pentru zidurile de apărare. Năvăliră apoi pe rând mongolii şi tătarii şi ceea ce supravieţuise acestor năvăliri a fost pustiit de un cutremur în anul 1170. Ceea ce a rămas azi nu poate înlesni decât o vagă imagine a măreţiei de atunci.

În locul oraşului impunător de pe vremuri se află un sat nenorocit, locuit de arabi-mutawillaeh, fanatici şi hoţi; iar ostaşii din garnizoana locală n-au alt rol, după cat s-ar părea, decât acela de a încuraja şi spori primejdiile care-i ameninţă pe cei ce trec prin regiune.

Mă uitai cu luneta spre sat, dar nu zării nici un om. După cum auzii mai târziu, soldaţii din garnizoana satului plecaseră

în concediu, fără să ceară voie nimănui, iar arabii n-aveau nici plăcere, nici timp să ne primească. Ca să descopăr lesne pe englez îl rugai pe conducătorul khavaşilor, care avea gradul de ceauş[1], să înconjoare satul cu ajutorul oamenilor săi şi în caz de nevoie să cerceteze fiece locuinţă, urmând să-l ajutăm în această operaţie. Se codi totuşi să-mi împlinească rugămintea, întrucât oamenii şi animalele trebuiau să mănânce şi să se odihnească mai întâi.

Dar şi după ce-i lăsai să se odihnească şi să mănânce în voie, nu se arătară dornici să ne fie de folos. Iacub îi rugă stăruitor mai întâi, pentru ca după aceea să se răstească la ei. Îi rugai şi eu şi strigai la ei — dar în zadar! În cele din urmă ceauşul ne lămuri că va porunci oamenilor săi să înconjoare satul, numai dacă va primi un bacşiş mulţumitor. Iacub voia să-şi vâre iar mâna în buzunar, dar îl oprii.

— Nu ţi s-au dat oamenii aceştia ca să te ajute? îl întrebai.

— Da, răspunse.

— De ce trebuie să le plăteşti pentru asta?

— Merinde pentru ei şi furaje pentru cai, trei piaştri pe zi fiecărui khawas, iar ceauşului cinci piaştri pe zi.

— Bine. Li se cuvin toate astea, ca să te sprijine. Dacă nu vor, nu le mai dai nimic. Vrei să mă asculţi? De nu, te las şi-mi văd de drum! Dar la înapoierea în Damasc să-i povesteşti paşei ce fel de leneşi ţi-a dat să te însoţească.

— Şi ce te priveşte pe tine? se răsti ceauşul.

— Vorbeşte frumos cu mine, auzi? Doar nu sunt khawas, îi răspunsei dârz. Vrei să plecăm acum, sau nu vrei? Ne întâlnim acolo, spre apus, la zidul acela înalt!

Se ridică ursuz şi încalecă. Oamenii lui îl imitară şi după ce le împărţi ordinele cu glas moale, se răspândiră în mai multe direcţii.

Prin câmpie şerpuia un pârâiaş. Îmi spusei că orice străin care călăreşte prin asemenea locuri caută să fie în apropierea unei ape, ca să-şi adape animalul. De aceea, cei care rămăsesem ne împărţirăm în două grupe, ca să cercetăm întreg cursul pârâiaşului. Halef se duse cu Iacub, iar eu luai cu mine pe cei doi irlandezi.

Hotărârăm să ne vestim prin împuşcături locul unde ne

---

[1] Sergent.

aflăm şi pornirăm în susul apei. Avurăm noroc. Aplecându-mă sub nişte stâlpi dărâmaţi, dădui de un zid, în care se afla o spărtură. În faţa ei se afla un bărbat, care ţinea în mână o puşcă. Mult mai încolo, la o depărtare de câţiva paşi, zării o pălărie înaltă şi cenuşie, care se apleacă şi se ridică deasupra unei gropi.

Mă întorsei repede, predând irlandezilor calul şi poruncindu-le să rămână ascunşi, până ce-i voi chema. Păşii iar pe sub stâlp şi mă apropiai pe furiş de cel ce stătea cu arma în mână şi nu mă vedea. Dar când îmi auzi paşii, sări şi-şi întinse puşca spre mine. Cu toate că avea şalvari şi purta pe cap un fes, îmi strigă în limba engleză:

— Stop! Nimeni nu are voie să treacă pe aici!

— De ce? îl întrebai tot în englezeşte.

— Ah, ştiţi englezeşte! Sunteţi tălmaci?

— Nu. Dar lasă puşca. Nu sunt un duşman, ci un prieten. Bărbatul de acolo nu-i sir David Lindsay?

— *Yes!*

— Eşti servitorul lui?

— *Yes!*

— Bine. Sunt un cunoscut al lui şi aş vrea să-i fac o surpriză.

— Ce fericire! Duceţi-vă! De fapt, eu sunt aici de pază şi trebuie să-i vestesc apropierea oricui. Dar pe dumneavoastră nu vreau să vă împiedic să-i faceţi o surpriză. Cred că mi-aţi spus adevărul.

Pornii şi cu cât mă apropiam de pălăria cenuşie, păşeam mai uşor. Reuşisem să ajung până la marginea gropii fără să fiu simţit şi tocmai în clipa când englezul voia să iasă, îi scosei pălăria din cap.

— *'s death*! Cine...

Se întoarse, dar nu mai fu în stare să spună nimic şi rămase cu gura căscată. Da, era acelaşi nas mare, cu umflătura cunoscută, care lăsa să-i alunece ochelarii la pământ.

— Ei, *sir,* îl întrebai, de ce nu m-aţi aşteptat la canalul Anana?

— Pe toţi sfinţii! strigă. Cine sunteţi? N-aţi murit?

— Da, dar acum am apărut ca strigoi. Aşadar, nu vă

temeţi de spiritul unui vechi prieten?

— Nu, nu!

Rostind aceste cuvinte, sări din groapă. Se repezi la mine şi mă îmbrăţişă.

— Trăiţi, master, trăiţi? Dar Halef?

— Şi el e aici. Şi încă doi cunoscuţi.

— Cine sunt?

— Bill şi Fred, pe care i-am luat de la haddedihni.

— Ah! Ah! Nu se poarte! Aţi fost la haddedihni?

— Da. Am stat mai bine de două luni acolo.

— Şi eu — *well!* eu nu i-am găsit!

— Cine-i paznicul de colo?

— Servitorul meu. L-am tocmit în Damasc. Hai, master, avem doar atâtea să ne povestim!

Mă conduse pană la spărtura din zid, intră şi se înapoie cu o sticlă şi un pahar. Era sherry, sherry adevărat!

— Staţi, trebuie să bea şi ceilalţi.

Chemai pe irlandezi şi fui martorul unei scene pe care nu m-aş încumeta s-o descriu. Cei doi servitori izbucniră în hohote de plâns şi Lindsay se schimonosi în fel şi chip, ca să-şi ascundă bucuria şi tulburarea.

— Şi unde-i tălmaciul dumneavoastră? îl întrebai în cele din urmă.

— Tălmaci? Ah, ştiţi că am un tălmaci?

— Da. L-aţi cunoscut şi tocmit la serbarea Er-Rimal într-un cort cu cântăreţi.

— Straşnic! Grozav! Sunteţi atotştiutor! M-aţi găsit aici din întâmplare sau ştiaţi că sunt aici?

— Ştiam. V-am urmărit pas cu pas de la Damasc. Ei, unde-i tălmaciul?

— A plecat.

— Vai! Cu toate lucrurile?

— Nu. Lucrurile sunt aici.

Şi-mi arătă deschizătura din zid.

— E adevărat? Atunci e bine, e foarte bine! Povestiţi-mi cum s-a întâmplat.

— Ce anume? Totul?

— Deocamdată, despre tălmaci, pe care-l urmărim. Pentru celelalte, avem destulă vreme.

— Îl urmăriţi? Ah! De ce?

— E un hoţ şi în afară de asta e un vechi vrăjmaş al meu.

— Hoţ? Hm! Nu cumva hoţ de bijuterii?

— Chiar aşa! Le-aţi văzut?

— *Yes!* Vă voi povesti îndată. L-am găsit în cort. Şi-a dat seama că sunt *englishman* şi mi-a vorbit englezeşte. Voia să încheie o afacere cu ulei de măsline şi avea de gând să plece la Beirut. Fiindcă eu ţineam să merg la Ierusalim, îl angajai. Îmi făgădui să mă însoţească la Ierusalim şi apoi să se ducă prin Iaffa spre Beirut. Se arătă dispus să găsească şi o călăuză, îmi făcui pregătirile şi-l aşteptai. Veni să mă ia şi plecarăm. Călăuza era din Salehieh...

— Ştiu. Am vorbit cu ea.

— *Well!* Trebuia s-o întâlniţi. Aşadar, călărirăm de-a lungul munţilor Antiliban. De cu seară începui să am oarecare bănuieli, iar dimineaţa îmi dădui seama că nu mergem pe şoseaua ce duce la Ierusalim. Îl mustrai aspru. În cele din urmă, îmi spuse că vrea să meargă mai întâi la Baalbek. Fireşte, nu puteam avea încredere în el. Tot timpul era atât de zorit să se îndepărteze de Damasc, încât mă făcea să cred că fuge de cineva. Se părea că a mai fost prin Baalbek, fiindcă mă îndrumă drept spre ruinele acestea şi-mi arată spărtura de acolo, spunându-mi că ar fi un loc minunat pentru popas. Ne culcarăm. Caii erau afară. Deodată, auzii ca prin vis un nechezat de cal şi simţii că-mi umblă cineva în buzunar. Mă trezii. Se făcuse ziuă şi-mi lipsea portofelul. Sării şi înşfăcai arma. Tălmaciul pornea în goană. Încărcai şi trăsei. Calul se prăvăli la pământ. Tălmaciul încercă să smulgă şaua şi pachetul atârnat de ea, dar legăturile erau prea strânse; când mă apropiai, o rupse la fugă. Luai pachetul şi când îl desfăcui găsii în el bijuterii şi obiecte de aur.

— Ce-aţi avut în portofel?

— Ah! Oh! Numai lucruri de preţ: nişte plasturi, aţă, ace şi altele la fel cu ele. Banii-i ţin în altă parte. *Well!*

— *Sir,* asta-i o întâmplare pe cât de neobişnuită, pe atât de fericită! Omul căruia i s-au furat bijuteriile e cu mine!

— Chemaţi-l! Ie înapoiez imediat!

— Unde sunt?

— Aici!

Se duse iar la spărtura din zid şi se întoarse cu un pachet, pe care-l deschise. În afară de o cămaşă şi o legătură de turban, pachetul avea numai cutii şi cutiuţe eu giuvaieruri şi obiecte de aur. Acoperii lucrurile şi trăsei două împuşcături. Auzii curând o împuşcătură, ce nu părea trasă de la mare depărtare. Îi ascunsei pe Lindsay şi pe ceilalţi trei inşi, ca să mă pot bucura de efectul surprizei ce plănuisem.

După câtăva vreme se iviră Iacub Afarah şi Halef, care nu mă văzură decât pe mine; pachetul se afla la picioarele mele.

— Tu ai tras cu arma, sidi? mă întrebă Halef.

— Da.

— Ai descoperit ceva?

— Desigur. Iacub Afarah, n-ai vrea să dai în lături legătura de turban de pe lucrurile acestea?

Se aplecă să-mi îndeplinească îndemnul şi se ridică, scoţând un ţipăt de bucurie.

— *Allah 'l Allah!* Podoabele mele!

— Da, ale tale! Numără-le, ca să te convingi că nu lipseşte nimic!

— O, domnule, spune-mi: unde le-ai găsit?

— Nu trebuie să-mi mulţumeşti mie, ci omului care e în vizuina de acolo. Ia scoate-l, Halef!

Micul hagiu coborî şi scoase la rându-i un strigăt de bucurie.

— *Allah akbar*, englezul!

După ce dădui lămuririle cuvenite, mă dusei să cercetez deschizătura din zid. Văzui o arcadă largă, dar atât de înclinată şi având o parte prăbuşită cu totul, încât ascundea o încăpere foarte spaţioasă, ce ieşi la iveală după înlăturarea dărâmăturilor. Aici se aflau cei patru cai ai lui Lindsay şi avutul lui. Calul pe care-l împuşcase englezul, ca să împiedice fuga hoţului, fusese acoperit cu moloz, spre a nu fi sfâşiat de vulturi; de aceea nu-l văzusem.

Iacub era foarte fericit că-şi regăsise podoabele, dar nu-şi putea stăpâni necazul că hoţul scăpase.

— Aş ţine grozav de mult să-l prind. Ar fi cu neputinţă, domnule? mă întrebă.

— În locul tău, aş fi încântat că mi-am regăsit lucrurile şi n-aş mai vrea nimic!

— Da, dar şi mai bucuros aş fi dacă aş prinde hoţul!

— Hm! N-ar fi cu neputinţă să-ţi îndeplineşti dorinţa.

— Prin ce mijloc?

— Crezi că va uita de o pradă atât de bogată, fără să încerce s-o fure iar?

— Cred că se va feri de noi!

— Dar nu ştie că suntem aici. A plecat din Baalbek şi n-a avut cum să afle că am ajuns prin părţile astea. S-ar putea să se întoarcă, fiind sigur că-l va birui fără greutate pe *sir* David şi pe servitorul său. În felul acesta, l-am prinde!

— Aşa vom face. Rămânem aici şi-l aşteptăm!

În primul rând să ne ascundem caii. Şi kavasii trebuie să se pitească pe undeva. Cel mai nimerit lucru ar fi să se adăpostească în cazarma din satul vecin. Vor fi bucuroşi că n-au nici o bătaie de cap şi că le dăm prilejul să trândăvească. Să trimitem caii în satul vecin, împreună cu un păzitor.

— Ideea e foarte bună. Mă duc la conducătorul localităţii, adică mai bine la Kodşa Paşa, fiindcă Baalbek nu-i sat, ci oraş, şi-l voi ruga să dea poruncile necesare.

Încălecă şi plecă. Aş fi vrut să mă îngrijesc eu însumi de adăpostirea khavaşilor şi a cailor, dar Iacub avea scrisoarea, în baza căreia urma să obţină sprijinul oricărui slujbaş.

Când ieşii din vizuină şi mă uitai spre locul fixat pentru întâlnire, nu văzui nici un khawas. Am bănuit imediat că ei nici nu se gândiseră să cerceteze împrejurimile, ci se duseseră de-a dreptul în oraş, intrând probabil în vreo cafenea, unde începuseră să flecărească, lăudându-se că au venit la Baalbek spre a prinde un hoţ.

Acum aveam vreme să depanăm trecutul şi-l îndemnai pe Lindsay să-mi istorisească tot ce s-a întâmplat, după ce-i povestii păţaniile noastre.

— V-am crezut morţi îmi spuse, după ce sfârşii.

— De ce? îl întrebai.

— Aşa mi-au spus golanii care m-au prins.

— Prin urmare aţi fost prizonier, *sir?*

— Da, prizonier, *well!*

— Dar cine v-a prins?

— Ah! Plecasem cu lucrătorii la săpături. Pe unul din ei îl puteam folosi ca dragoman. Nu găsirăm nimic acolo şi ne

întoarserăm; dar găsii în schimb scrisorica dumneavoastră. Pornirăm să căutăm canalul Anana. A fost o prostie, o prostie fără pereche!

— Fiindcă aţi fost prinşi?

— *Yes!* Ne tolănirăm pe pământ şi adormirăm…

— Ah, aţi ajuns seara acolo?

— Nu, era ziuă. Altminteri, ar fi stat de veghe unul dintre noi şi poate că n-am fi păţit nimic. Aşadar, dormeam. Deodată, năvăliră nişte tâlhari peste noi, înainte de a-i simţi şi de a ne apăra. *Yes!* Şi ne legară cobză, golindu-ne buzunarele!

— Aţi avut bani mulţi la dumneavoastră?

— Nu prea, fiindcă voiam să ne întoarcem la Bagdad.

— Cine erau tâlharii?

— Nişte arabi. Spuneau că aparţin tribului Sat.

— Atunci au fost aceiaşi care s-au speriat de boala noastră şi au fugit.

— Se poate. Am rămas câteva zile flămânzi printre ruine. Apoi, au venit şi ne-au dus cu ei.

— Încotro?

— Habar n-am. Nu se vedeau decât mlaştini şi trestii. Arabii nu voiau însă să ne facă nici un rău. Spuneau că dacă le dau bani, scăpăm numaidecât. Fui nevoit să întocmesc o scrisoare, pe care s-o ducă la Bagdad şi să primească douăzeci de mii de piaştri. Scrisei lui John Logman, dar în aşa fel încât să înţeleagă că nu trebuie să le dea nimic. El s-a descotorosit de ei, spunându-le să vină peste trei săptămâni, întrucât nu are atâţia bani la el.

— Bine, dar cu şiretlicul acesta vă puteaţi primejdui situaţia.

— Nu, a ieşit bine, fiindcă am fugit. Tâlharii ne duseseră undeva, aproape de Bagdad, ca să se ferească de un trib duşman. Un grup din tribul acesta trecu însă prin preajma noastră şi se încinse o încăierare. Cred că arabii noştri ieşiră biruitori. Erau mai mulţi. Dar în timpul încăierării, ne-am dezlegat şi am fugit, ajungând la Bagdad. Vă voi povesti pe îndelete prin câte am trecut, când vom avea mai multă vreme.

— Aţi întrebat de noi în Bagdad?

— *Yes!* Ni s-a spus că aţi plecat la haddedihni. Ce puteam să fac? Voiam să mă duc după dumneavoastră şi după irlandezi. Prin urmare, nu mai putea fi vorba de călătoria pe mare, aşa că vândui iahtul, care stătuse atâta vreme ancorat degeaba, îmi tocmii un om care cunoştea limba engleză şi pornii împreună cu el. Am mers cu o iuţeală nebunească! La Selamija am trecut Tigrul, ca să vă căutăm; dar n-am găsit nici un haddedihn. Se mutaseră nu ştiu unde, iar dumneavoastră muriserăţi.

— Cine v-a spus asta?

— Fuseseră prădaţi şi ucişi nişte călători străini şi mi-am închipuit că sunteţi printre ei. Fiindcă nu voiam să fiu omorât şi eu, plecai spre Damasc. L-am trimis pe tălmaci acasă şi am locuit în oraş trei săptămâni. De dimineaţă până seara am cutreierat străzile. Dacă aţi fi locuit în cartierul creştin, la europeni, ne-am fi întâlnit. Restul, l-aţi auzit. Sunteţi lămurit sau ţineţi să vă dau mai multe amănunte, master?

— E de ajuns şi vă mulţumesc. Cât despre felul cum aţi făcut călătoria de la Bagdad la Damasc, a fost o îndrăzneală fără margini, să ştiţi...

— *Pshaw!* De ce? Dumneavoastră cum aţi mers?

În clipa aceea, zărirăm câţiva inşi trecând călare prin apropierea ruinelor. Străbăteau drumul pe care venisem şi când mă uitai mai bine îmi dădui seama că sunt... khavaşii.

Ce aveau de gând? De ce nu se duceau spre zidul cel mare, lângă care hotărâsem să ne întâlnim? Aveam să obţin curând răspunsul la această întrebare, întrucât giuvaiergiul se întoarse din oraş, aducând cu el pe Kodşa Paşa, un bărbat cu o înfăţişare plăcută, care inspira toată încrederea.

— *Sallam!* ne salută.

— *Aaleikum!* răspunserăm.

— Sunt Kodşa Paşa din Baalbek şi am venit să vă văd şi să fumez o pipă cu voi.

Îşi vârî mâna în buzunar şi scoase ciubucul. Lindsay îi oferi tutun şi foc.

— Fii bine venit, effendi! îi spusei. Ne îngădui să zăbovim prin ţinutul pe care-l cârmuieşti?

— Rămâneţi cât poftiţi şi daţi-mi voie să iau loc lângă voi! Am auzit că sunteţi franconii, am citit asta şi în scrisoarea pe

care mi-a trimis-o şeful meu şi de aceea am venit să vă aduc la cunoştinţă că voi face tot ce va trebui, ca să vă îndeplinesc dorinţele. Aveţi ceva împotrivă că am trimis khavaşii înapoi la Damasc?

— I-ai trimis înapoi?

— Da. Am auzit că se aşezaseră în cafenea şi pălăvrăgeau-pe socoteala întâmplării voastre. Mai puteţi prinde hoţul, când oricine ştie că vreţi să-l prindeţi? Şi apoi, mi-a spus acest Iacub Afarah din Damasc, că n-au vrut să-l asculte şi nici pe voi nu v-au ascultat şi că v-au cerut bacşiş, cu toate că erau datori să vă sprijine. De aceea, i-am alungat şi i-am dat ceauşului o scrisoare, prin care cer caimacamului să-i pedepsească aspru. Sultanul, binecuvântat fie de Allah, vrea să fie ordine în împărăţia lui şi acelaşi lucru trebuie să-l dorim şi noi.

Aşadar, întâlneam în sfârşit un funcţionar cinstit, o adevărată raritate în împărăţia sultanului. După ce schimbarăm alte câteva cuvinte, Kodşa Paşa îmi mărturisi părerea de rău că nu ne poale fi de folos, atunci când îl rugai să se îngrijească de tăinuirea ţintei urmărită de noi în ţinut.

— Bucuraţi-vă că n-aţi nimerit la alt Kodşa Paşa! îmi spuse. Ştiţi ce-ar fi făcut altul?

— Spune-ne, te rugăm!

— V-ar fi cerut aurul şi giuvaierurile, ca să poată hotărî ale cui trebuie să fie. Apoi, aţi fi fost obligaţi să dovediţi că-i într-adevăr vorba de un furt, că obiectele acelea sunt chiar cele furate şi că voi sunteţi într-adevăr păgubaşii, iar cel bănuit e într-adevăr hoţul. Cu dovezile şi cercetările astea ar fi trecut vreme îndelungată — şi până atunci s-ar fi schimbat multe, chiar aurul şi bijuteriile!

Avea dreptate. Iacub putea fi încântat că a dat de un funcţionar atât de cinstit. Kodşa Paşa ne rugă să-i încredinţăm caii, dar să-i aducem pe rând, ca să nu atragem luarea-aminte a celor din Baalbek şi plecă, după ce ne îndeamnă să ne ferim de galeriile subterane, care erau pline de pericole.

Pe vremea invaziei egiptene, aceste galerii serviseră drept ascunzători hoţilor şi chiar azi sunt folosite de câte un răufăcător urmărit de autorităţi.

Iacub îşi lăsase calul la Kodşa Paşa. Încălecarăm şi noi, ca să ne ducem caii în oraş. Baalbek e un oraş mic şi are o înfăţişare urâtă, cu toate că ruinele ar trebui să-i dea măreţia firească a trecutului. Locuitorii se îndeletnicesc cu creşterea viermilor de mătase, au cai frumoşi şi catâri, care constituie faima regiunii.

Casa primarului era una dintre clădirile cele mai mari, iar grajdul în care porunci să fie adăpostiţi caii corespundea pe deplin aşteptărilor noastre. Şezurăm de vorbă câteva minute, apoi mă întorsei, dar nu pe drumul pe care venisem. Dacă hoţul s-ar fi întors şi ar fi stat la pândă, un om singuratic nu i-ar fi atras atenţia şi de aceea mă strecurai uşor printre ruine, lăsându-mă cucerit de puternica impresie pe care o făceau asupra mea.

Câtă deosebire între generaţiile care ştiuseră să biruie masele acestea de piatră şi aceea ale cărei colibe zăceau îndărătul dărâmăturilor!

Văzui nişte şerpi alunecând încet printre stâlpi şi un cameleon care se uita curios la mine. Deasupra stâlpilor se rotea un şoim, care coborî apoi în spirală asupra unuia din ei, unde-şi avea cuibul.

Deodată, mi se păru că văd pe cineva strecurându-se repede, ca o umbră. Nu, mă înşelasem; totuşi, mă îndreptai încet spre locul unde crezusem că se furişase umbra.

Îndărătul unor stâlpi se deschidea un fel de tunel, care-mi trezi curiozitatea. Oare cum o fi în interiorul unei astfel de galerii, în care se aduceau jertfe lui Baal la lumina făcliilor? Îmi spusei că n-am ce pierde, făcând câţiva paşi înăuntru. Mergând numai până unde străbate lumina zilei, era cu neputinţă să-mi apară vreo primejdie.

Intrai în galerie şi văzui că era atât de lată, încât putea fi parcursă de patru inşi, mergând unul lângă altul. Tavanul era sprijinit de arcade groase, iar aerul părea destul de curat şi uscat. Scrutai întunericul ce se întindea înainte-mi şi mă gândii cu naivitate la spaima care m-ar cuprinde, dacă s-ar aprinde deodată lumini şi ar năvăli asupră-mi cei ce se închină lui Baal, înşfăcându-mă, spre a mă jertfi.

Mă întorsei spre intrare. Ce minunată era lumina caldă a zilei! Strălucirea soarelui... ia să fiu atent, parcă fâşâia ceva

îndărătul meu... Voii să mă întorc, dar în aceeaşi clipă fui lovit groaznic în cap. Ameţii şi întinsei braţele spre cel ce mă lovise; apoi, însă, nu mai auzii şi nu mai văzui nimic.

Nu ştiu câtă vreme am zăcut fără cunoştinţă. Îmi revenii în fire foarte încet şi cu mare greutate şi abia-mi putui aminti ce se întâmplase. Zăceam la pământ, cu mâinile şi picioarele legate. Unde mă aflam? În jurul meu domneau tăcerea şi întunericul de nepătruns, dar drept în faţă zării două focuri mici şi rotunde, din care licăreau şi piereau două luminiţe. Doi ochi se îndreptau spre mine, doi ochi asupra cărora se deschideau şi se închideau pleoapele. Îmi dădui seama că nu sunt ochii unui animal, ci ai unui om.

Cine era omul acela? În tot cazul, cel care mă lovise.

Oare de ce se purtase astfel cu mine. Voii să-l întreb, dar cel care se uita ţintă la mine mă scuti, vorbind el însuşi.

— Ei, bine că te-ai trezit, în sfârşit! aşadar putem sta de vorbă.

Dumnezeule! Glasul acesta îmi era cunoscut! Cel ce i-a auzit vreodată sunetul rece, puternic şi ascuţit nu-l va putea uita. Omul ce se afla înaintea mea nu era altul decât Abrahim Mamur, pe care voiam să-l prindem. Să-i fi răspuns? De ce nu? În întunericul ce ne învăluia, n-aveam cum să-i arăt că nu mi-e frică de el, ci, dimpotrivă, că-l dispreţuiesc, decât vorbindu-i. Ştiam că nu mă aşteaptă nici o bucurie şi nici o plăcere, dar nu-mi pierdui curajul şi mă hotărâi să nu-i fac nici cea mai mică concesie. Îmi spusese „putem sta de vorbă” şi bănuiam că ţinea să mă sperie, folosindu-se de orice mijloc i-ar fi stat la îndemână. Dar avea să-şi vadă înşelate planurile.

— Vorbeşte! îi spusei tăios.

— Mă cunoşti?

— Da.

— Nu cred. De unde poţi să ştii cine sunt?

— Te cunosc foarte bine, Abrahim Mamur.

— Ah, e adevărat, ştii cine sunt; dar te voi face să mă cunoşti şi mai bine! Îţi aduci aminte de Egipt?

— Da.

— Şi de Seniţa, pe care mi-ai răpit-o?

— Da.

— Shellalul nu m-a înghiţit, atunci când m-am aruncat în

valurile-i furioase; aşadar, Allah vrea să mă răzbun.

— Eu ţi-am scăpat viaţa. Prin urmare, Allah vrea să nu mă înfricoşez de răzbunarea ta.

— Zău? zâmbi răutăcios Mamur. Atunci de ce te-a lăsat pe mâna mea? Te-am căutat pretutindeni în Kahira, dar nu te-am descoperit. Aici, însă, în Damasc, unde nu mă gândeam la tine, te-am zărit...

— Şi ai fugit de mine. Abrahim Mamur sau Davud Arafim, eşti un laş!

— Înţeapă-mă viperă; dar eu sunt leul, care te va înghiţi! Ştiam că mă vei trăda. Din pricina asta am plecat. Nu voiam să-mi văd planul periclitat de tine. M-aţi urmărit şi mi-aţi luat înapoi totul. Fii fără grijă, îmi iau eu giuvaierurile!

— Încearcă!

— Le voi lua! Ţi le voi aduce să ţi le arăt; de aceea nu te-am ucis. Dar tot vei muri, fiindcă eşti vina nenumăratelor chinuri pe care le-am îndurat. Mi-ai răpit-o pe Seniţa, datorită căreia aş fi putut deveni un om cumsecade. M-ai prăvălit îndărăt în prăpastia, din care voiam să mă ridic. Îţi vei primi pedeapsa ce ţi se cuvine. Vei muri, dar nu deodată, pe urma unei lovituri de cuţit sau a-unei împuşcături de glonte; nu, ci încet, după ce vei îndura milioane de chinuri. Foamea să-ţi sfâşie mai întâi maţele, iar setea să-ţi pârjolească sufletul şi să-l facă să fâşie ca picătura de apă pe foc!

— Te cred în stare de orice ticăloşie!

— Nu crede că-i glumă şi nici să nu-ţi închipui că vei izbuti să-mi scapi! Dacă ai şti ce pot, ai împietri de spaimă!

— N-am nevoie să ştiu!

— Nu? Ah, tot vei afla, ca să nu mai nutreşti nădejdi şi ca în locul lor să te cuprindă cea mai cumplită deznădejde. Da, trebuie să ştii, ca să-ţi scrâşneşti zadarnic dinţii. Ai auzit vreodată de tşuvaldari[1]?

— Am auzit, îi răspunsei, fiindcă mi se istorisiseră groaznicele isprăvi ale tşuvaldarilor, care înspăimântaseră de curând Constantinopolul.

— Ştii că tşuvaldari alcătuiesc o familie îndrumată de un şef?

— Nu.

[1] Un ucigaş care vâră victimele într-un sac şi apoi le aruncă în apă.

— Ei, află că eu am fost mereu şi sunt şi acum şeful acestei familii.

— Lăudărosule!

— Să nu crezi că mint! N-ai văzut în Egipt cât de bogat sunt? De unde puteam avea atâta bogăţie, eu, un biet funcţionăraş. Şi Afrak Ben Hulam din Adrianopol a fost vârât în sac şi aruncat în valuri, fiindcă unul din oamenii mei a văzut că are bani mulţi la el. Mi s-au adus scrisorile găsite la el; le-am deschis frumuşel şi după ce le-am citi conţinutul, m-am hotărât să plec la Damasc şi să jefuiesc prăvălia lui Iacub, la momentul potrivit. Atunci ai răsărit tu, ghiaure şi am fost nevoit să mă mulţumesc cu puţin. Şeitan să-ţi deschidă cea mai clocotitoare mlaştină din Diehennah!

— Dar ai pierdut până şi puţinul cu care te aleseseşi!

— Mi-l iau înapoi. Vei vedea! Dar va fi ultima dată când mai vezi ceva pe pământ. Te voi duce după aceea într-un loc, de unde nu mai există întoarcere. Cunosc locul acela, fiindcă e bine să ştii că m-am născut în Soheir. Tatăl meu a trăit ascuns prin galeriile acestea, când paşa din Egipt a venit în Siria şi a silit bărbaţii şi copiii să înmulţească rândurile luptătorilor lui. Eram copil pe vremea aceea şi m-am ascuns cu el. Ne-am desprins să trăim în beznă şi ne-am împrietenit cu întunericul. Am învăţat să cunoaştem fiecare colţişor al tunelului şi mi-am fixat locul unde-ţi va putrezi cadavrul, după ce te vor prăpădi chinurile!

— Şi Allah ştie unde-i locul acela!

— Da, dar Allah nu-ţi va ajuta, ghiaure! Tot atât de greu cum te strâng acum sforile cu care te-am legat, te vor mistui şi chinurile la care te-am osândit. Soarta ţi-e pecetluită.

— Până atunci, spune-mi unde se află acel Barud el Amasat, care ţi-a vândut-o pe Seniţa ca sclavă!

— Nu vreau să-ţi spun!

— Vezi că eşti laş? Dacă ai fi într-adevăr sigur că voi muri aici, nu te-ai codi să-mi răspunzi la ce te-am întrebat!

— Crezi că din pricina asta tac? Nu. Tac fiindcă nu vreau să-ţi mai îndeplineşti nici o dorinţă. Şi acum închide gura! Mă culc, întrucât presimt că noaptea asta-mi va cere noi sforţări.

— Nu vei putea dormi, fiindcă te va mustra conştiinţa, ca de obicei!

— Numai ghiaurii au conştiinţă. Credincioşii o dispreţuiesc!

Zgomotul uşor pe care-l auzii îmi dădu de înţeles că se culcă. Voia într-adevăr să doarmă? Era cu neputinţă. Sau şi faptul acesta era prevăzut tot ca să mă chinuiască sau ca să se joace cu mine?

Îi urmării necontenit mişcările. Nu, nu voia să doarmă, îşi închidea ochii, dar când îi redeschidea, ca să mă privească, nu lăsa să se întrevadă somnul sau oboseala; dimpotrivă, luminiţele acelea mici de sub frunte se uitau ţintă la mine. Cred că tot n-ar fi putut adormi, din pricină că se gândea la felul cum mă legase. Îmi pusese ceva în jurul gleznelor şi în jurul încheieturilor mâinilor, dar puteam întinde uşor braţele pană la picioare.

Ah, dacă aş fi avut măcar un cuţit! Dar îmi golise toate buzunarele. În definitiv ce noroc, că nu găsise la mine decât cuţitul şi cele două revolvere! Dacă mi-era într-adevăr sortit să pier aici, neştiut de nimeni, mă bucura gândul că se va alege Halef cu armele mele, iar nu ticălosul acesta.

Trebuia care negreşit să pier? Negreşit. Fără să încerc măcar să mă apăr? Deoarece puteam mişca puţin braţele, n-ar fi fost cu neputinţă să-i smulg cuţitul. Şi dacă aş fi izbutit să smulg cuţitul şi să-mi tai legăturile în câteva clipe, aş fi fost scăpat. Dar trebuia să-mi îndeplinesc planul cu cea mai mare repeziciune. Fireşte de la intrarea mea în galerie trecuse multă vreme, aşa că i-ar fi venit uşor în minte gândul să mă împuşte, ca să fie sigur că a scăpat de mine; dar n-o făcuse, ci se mulţumise să mă lege.

Chibzuii cu toată seriozitatea. Să mă apropii încet de el, smulgându-i pe nesimţite cuţitul acela de la cingătoare? Nu, ar fi fost o îndrăzneală fără sorţi de izbândă. Sau să mă năpustesc asupră-i şi să-l sugrum? Mâinile mi-erau destul de libere, ca să-l poată strânge de gât? Să mă folosesc de picioare, lovindu-l cu călcâiele în tâmple? Şi această încercare era primejdioasă, întrucât dacă nu l-aş fi nimerit, aş fi fost pierdut. În orice caz aveam nevoie de un cuţit. Fără el orice strădanie ar fi fost zadarnică.

De aceea mă sforţai să mă ridic încet, ca să pot sta mai comod. Mă silii din răsputeri să nu fac nici cel mai mic zgomot

şi ţinui ochii închişi, ca vrăjmaşul meu să nu-şi dea seama că nu mai sunt culcat, întrucât şi el îmi putea vedea ochii, întocmai cum îi zăream eu pe ai lui.

Cu multă cazná, reuşii să mă aşez mai bine şi apoi să mă ridic chiar pe picioare. Închisei ochii pe jumătate, ca să-i urmăresc iar mişcările. Tocmai în clipa când mă privise scrutător şi închise pleoapele, fiindcă spre norocul meu nu mă văzuse, scoase un ţipăt. Genunchiul meu drept îi apăsa beregata, iar cel stâng pieptul. Duse înspăimântat mâinile la gât, ca să-mi îndepărteze genunchiul şi-mi înlesni fără să vrea posibilitatea de a ajunge cu mâinile la cingătoarea lui. Apucai mânerul unui cuţit şi-l trăsei. Vrăjmaşul îmi simţi mişcarea şi-şi dădu seama de primejdia care-l ameninţa. Cu o sforţare uriaşă, mă răsturnă şi sări în picioare.

Strigându-mi: „Câine, nu scapi de mine!”, se năpusti să mă prindă.

Dar nu mă atinse decât cu un deget, fiindcă nu ştia exact unde sunt. Eram încredinţat însă că în clipa următoare va căuta să pună mâna pe mine, în locul unde simţise că sunt atunci când mă atinsese. Mă aplecai repede şi mă strecurai tiptil în spatele lui.

— Ah, nu eşti aici! Ghiaure, unde eşti? Nu-mi scapi, să ştii!

Acum, de vreme ce credea că sunt în cealaltă parte, puteam tăia frânghiile cu care mi-erau legate picioarele; făcui alţi câţiva paşi. Izbutii să străbat o oarecare distanţă. Mă oprii ca să răsuflu în voie şi să mă gândesc ce trebuie să fac.

Făcui câţiva paşi, tot atât de încet ca şi până acum şi mă sprijinii de zid. Să mă îndrept spre fundul galeriei? Kodşa Paşa mă prevenise doar împotriva primejdiei acestor subterane! Sau să mă lupt cu ticălosul acela, ca să-l dobor şi să-l silesc să-mi arate drumul? Nu. Avea arme şi nu l-aş fi răpus, decât dacă l-aş fi ucis; ori cadavrul lui nu mi-ar fi slujit drept călăuză.

Minutele treceau greu şi neliniştitor. Nici el nu-şi trăda mişcările. Nu se auzea un zgomot cât de mic. Stătea nemişcat? Venea spre mine sau se îndepărta? Ei, dar galeriile acestea nu erau fără capăt! Îmi continuai pe dibuite drumul în direcţia spre care mersesem până aici, cercetând întâi terenul cu vârful piciorului. După ce făcui vreo două sute de paşi, mi

se păru că aerul începe să fie mai răcoros şi mai umed. Acum trebuia să fiu şi mai prevăzător! Într-adevăr, după alţi cinci paşi încetă podeaua netedă pe care călcasem. Mă aplecai şi bâjbâii. În locul marginii podelei, era o groapă rotundă şi mare, lată cât întregul gang. Aici trebuie să fi fost cândva un puţ. Şi acum se găsea apă în el, după cura mărturisea umezeala aerului! Cine ştie de la ce adâncime curgea? Cine se prăvălea în el putea fi sigur că nu mai iese!

Cred că groapa avea un diametru de vreo trei coţi. Nu mi-ar fi fost greu să sar peste ea, dar nu ştiam ce se afla dincolo de puţ. Poate că puţul era tocmai la capătul gangului şi aici nu era decât un zid. Se cuvenea să-mi amân săritura.

Aşadar, în partea aceasta nu era nici o nădejde de scăpare. Eram nevoit să mă înapoiez. Fără îndoială, împrejurările nu-mi erau deloc prielnice. Vrăjmaşul nu dădea nici un semn de viaţă. Se afla oare la pândă acolo unde-l lăsasem, fiindcă era sigur că voi fi silit să mă întorc? Sau tot credea că mă furişasem în direcţia cealaltă? Sau se repezise poate spre ieşire, ca să mă împiedice să fug? Oricum, nu puteam rămâne pe ioc. Îmi pusei cuţitul între dinţi, mă trântii la pământ şi începui să mă târăsc înapoi, în genunchi şi în palme.

Dacă aş fi mers, mi-aş fi primejduit situaţia; dar târându-mă încet, puteam cerceta terenul cu degetele, ca să mă asigur că pot să înaintez fără teamă.

În felul acesta mă târâi o bună bucată de drum. Pusesem de mai bine de două sute de ori genunchii pe pământ; prin urmare, trebuie să fi depăşit locul unde zăcusem legat. Fără îndoială, trecuse o oră de când înaintam, târându-mă. Trecu apoi altă jumătate de oră şi băgai de seamă că nici în dreapta, nici în stânga nu mai dau de ziduri. Podeaua continua, însă:

Eram neliniştit. Nici în dreapta, nici în stânga nu era vreun ungher; iar galeria prin care mai trecusem dădea într-alta, în formă de unghi drept, în cazul în care nu se înfunda, însemna ca se încrucişează cu cealaltă şi că în locul acesta mă pândeşte Abrahim Mamur. Ciulii urechea, dar nu auzii nici cel mai uşor zgomot. Ca să fiu sigur că galeria nu se înfunda, îmi continuai prevăzător drumul în aceeaşi direcţie. Respiraţia

mi-era normală, iar pulsul nu-mi bătea mai repede ca altă dată. Aveam neapărată nevoie să mă stăpânesc şi să chibzuiesc îndeajuns fiece mişcare.

Intrai în cealaltă galerie şi mă încredinţai că nu se închide aici. În ce direcţie să merg? Drept înainte sau spre stânga? Aerul era pretutindeni la fel de umed, iar bezna era tot atât de deasă. Mă gândii iar. Dacă Abrahim se afla pe aproape, atunci mă pândea fără îndoială în locul ce ducea spre ieşire; altminteri, se afla chiar la ieşire.

Nu era în faţa celui de-al doilea gang, fiindcă pipăisem toate colţurile pereţilor laterali. Rămâneau de cercetat încă două colţuri. Mă îndreptai întâi spre stânga şi pipăit fiecare locşor; după vreo zece minute, eram sigur că nu se află nici aici. Mai aveam să mă încredinţez dacă nu-i cumva în colţul din dreapta, aşa că mă dusei încet într-acolo.

Deodată, mi se păru că aud un zgomot foarte încet. Ciulii iar urechea şi continuai să dibui. Îmi dădui seama că e tic-tacul unui ceasornic, al aceluia pe care mi-l furase, desigur. Prin urmare, aici mă pândea vrăjmaşul şi tot aici era şi drumul spre libertate. Dar cum să ajung afară? Puteam oare să mă strecor pe lângă el?

Ca să ştiu ce sorţi are încercarea pe care o plănuisem, trebuia să mă încredinţez mai întâi dacă vrăjmaşul stă în picioare, şade sau e culcat. Mă apropiai iar cu câţiva paşi de locul unde bănuiam că se află. Nu mă puteam încumeta să mă năpustesc asupra-i şi să mă lupt cu el, întrucât era de la sine înţeles că acum nu se va mai folosi de cuţit, ci de o armă cu care să mă împuşte. Avea de altfel cele două revolvere pe care mi le luase şi pe care se pricepea să le folosească, fără îndoială.

Mâinile-mi dibuiau necontenit şi uşor, de parcă erau cornițele unui melc. Tic-tacul ceasornicului se auzea mai limpede şi acum — hait! — atinsei cu vârful degetului mijlociu o bucată de stofă. Prin urmare, eram lângă el; n-avea decât să întindă mâna şi să mă înşface! Trecură vreo zece minute de aşteptare în situaţia aceasta primejdioasă, înainte de a-mi da seama că stătea întins de-a curmezişul galeriei.

Să sar peste el? Sau să-l amăgesc printr-un şiretlic să se mişte din locul unde stătea? Alesei prima soluţie. Era mai

primejdioasă, dar avea şi mai mulţi sorţi de reuşită. Dibuind cu vârful degetelor, mă încredinţai că ţine picioarele încrucişate. Fireşte că poziţia aceasta mi-era prielnică pentru îndeplinirea planului meu. Încet, mă dusei spre el şi ridicai un picior. Dacă şi-ar fi schimbat în clipa aceasta poziţia — aş fi fost pierdut poate! Dar pusei piciorul dincolo de corpul lui şi-l adusei şi pe celălalt, fără să mi se întâmple nimic.

Trecusem de prima şi cea mai grea piedică. Nu mai eram nevoit să mă târăsc. Puteam merge în chip firesc. Cu cât mă îndepărtam, cu atât păşeam mai sigur şi mai repede. După câtva timp, simţii că aerul e mai plăcut, începeam să urc. Drumul mi se lumina încetul cu încetul. Dădui de o deschidere, deasupra căreia un tufiş de ienupăr răspândea un miros îmbătător şi trecui prin ea.

Slavă Domnului! Eram liber! Dar mă aflam într-altă parte a templului închinat soarelui. Dacă voiam să-l mai prind pe hoţ, trebuia să mă grăbesc, întrucât soarele cobora spre asfinţit. Înconjurai templul, îndreptându-mă grăbit spre locul unde se găseau prietenii mei.

Am fost întâmpinat cu o furtună de întrebări. Prietenii mă căutaseră pretutindeni şi fuseseră cuprinşi de îngrijorare văzând că nu mă înapoiez. Venise şi Kodşa Paşa, ca să-l ajute pentru reluarea cercetărilor. Păţania mea provocă în acelaşi timp stupefacţie şi bucurie.

— Slavă lui Allah! Îl avem în mână! strigă Iacub. Haideţi repede în galerie, să nu ne scape!

Toţi cei de faţă puseră mâna pe arme.

— Staţi! spuse Kodşa Paşa. Aşteptaţi să mă reped în oraş, ca să chem câţiva inşi!

— Nu suntem destui? strigă Halef.

— Nu, răspunse Kodşa. Galeriile acestea adânci sunt pline de taine. Au o mulţime de intrări şi ieşiri, pe care nu le cunoaşteţi. Avem nevoie de cel puţin cincizeci de inşi, ca să împresurăm ruinele.

— Suntem nouă inşi. Nu ne trebuie mai mulţi, fu de părere Iacub. Ce crezi?

Pe mine mă întrebase. Şi eu eram de părere că trebuie să trecem repede la acţiune; iar Lindsay, căruia-i explicai situaţia, îmi spuse că şi el crede că n-avem timp de pierdut.

Ne hotărârăm să ne bizuim doar pe noi înşine.

— Dar cum vom străbate prin întuneric? întrebai eu.

— Aduc lumină, răspunse Kodşa Paşa.

— Din oraş? Ar dura prea mult!

— Nu. Din apropiere. Colo, printre ruine, locuieşte un *panbukdşi*[1], care are câteva felinare.

Şi plecă, în timp ce noi întocmirăm „planul de luptă”. Atât intrarea prin care pătrunsesem în galerie, cât şi ieşirea prin care scăpasem trebuiau negreşit păzite. Şi lucrurile trebuiau păzite. Hotărârăm aşadar ca afară să rămână doi inşi, iar la ieşirea din gang numai unul, întrucât hoţului i-ar fi fost aproape cu neputinţă să se strecoare şi pe lângă noi şi pe lângă paznic; intrarea trebuia păzită de doi inşi, cărora li s ar fi putut alătura paznicii lucrurilor. Rămâneau patru inşi, care urmau să coboare în tunel, ca să-l doboare pe hoţ.

Cum să ne împărţim? În tot cazul, eu voiam să cobor, întrucât Halef ştia să se furişeze pe nesimţite, îl alesei ca însoţitor; iar pe Kodşa Paşa mă gândii să-l iau cu mine pentru că era reprezentantul autorităţii. Lindsay se oferi să fie al patrulea ins care să coboare în tunel. Urmau să rămână Iacub, căruia-i aparţineau obiectele preţioase şi servitorul lui Lindsay. La intrare aveau să stea de pază irlandezii, iar la ieşire servitorul lui Iacub. Nu puteam folosi pe cel ce-i închiriase lui Iacub caii, întrucât plecase în oraş, ca să-l păzească.

Îmi luai pistoalele şi cuţitul. Lui Bill îi dădui carabina, iar lui Fred puşca. Fiecare-şi luă apoi locul în primire. De la înapoierea mea, trecuse mai bine de jumătate de oră, până când mă aflai din nou în faţa tufişului de ienupăr. Kodşa Paşa şi Lindsay duceau felinarele, neaprinse încă, iar Halef şi cu mine coborârăm cei dintâi, după ce ne descălţasem. Duceam pe Halef de mână şi amândoi ne furişam tiptil. El dibuia peretele cu mâna dreaptă, iar eu cu mâna stângă, ca să nu ne scape nici un locşor necercetat şi nici să nu se poată strecura hoţul. Ceea ce mă neliniştea era faptul că mersul lui Kodşa Paşa era oarecum zgomotos.

Ajunserăm la încrucişarea celor două ganguri. Printr-o uşoară lovitură cu cotul, dădui de înţeles celor doi din urma

[1] Vopsitor de bumbac.

noastră că trebuie să se oprească şi eu mă trântii la pământ, împreună cu Halef, ca să ne târâm până la locul unde-l lăsasem zăcând pe hoţ. Stabilisem dinainte cu Halef să înşfăcăm fiecare una din mâinile în care îşi ţinea vrăjmaşul armele şi să căutăm să-l legăm repede.

Ne târârăm până la locul acela, dar nu-l găsirăm. Ce era de făcut? Se dusese oare în faţa altui gang? Cântarăm pretutindeni, dar tot nu-l găsirăm. Ne întoarserăm la însoţitorii noştri, care aşteptaseră nerăbdători să-i chemăm într-ajutor.

— Nu mai e aici, le şoptii. Mergeţi puţin înapoi şi aprindeţi felinarele. Dar aveţi grijă ca lumina să nu se răspândească şi în celelalte ganguri.

— Şi dumneavoastră cu Halef ce aveţi de gând, master? întrebă Lindsay.

— Să cercetăm toate gangurile.

— Fără lumină?

— Da. Lumina este periculoasă, fiindcă i-ar folosi tâlharului drept ţintă şi i-ar îngădui să se apere sau chiar să ne atace pe negândite.

— Dar dacă-l găsiţi şi noi nu suntem cu dumneavoastră?

— Ne vom descurca singuri.

Pătrunsei mai întâi în galeria în care găsisem puţul. Păşirăm până la capăt şi cu toate că ajunseserăm la marginea puţului, nu dădurăm de Abrahim. Ne întoarserăm cu aceeaşi prevedere.

Intrarăm în a doua galerie, încordându-ne atenţia, ca să preîntâmpinăm orice primejdie. Ne strecurarăm cât se poate de încet şi trecu un sfert de oră până să ajungem la capătul gangului. Văzând că dădusem de zidul templului, ne întoarserăm, mâhniţi oarecum de zădărnicia cercetării noastre.

Cu aceeaşi prevedere, păşirăm în ultima galerie, mai lungă decât cealaltă, la capătul căreia era o deschidere tot atât de-mare ca şi lăţimea coridorului. Ne întoarserăm pentru a treia oară, fără vreun rezultat.

Tovarăşii noştri se arătară miraţi, când le spusesem că n-am dat de hoţ.

— A fost aici, aşa că tot aici trebuie să fie! spuse Lindsay.

Yes!

— Poate că a părăsit gangul, în timp ce ne sfătuiam cum să-l prindem. Aduceţi felinarele şi haideţi să cercetăm puţul!

O luarăm la stânga şi ajunserăm iar la capătul coridorului. Puţul era foarte adânc şi întunecos. Pe aici nu putea să dispară Abrahim. Cercetarăm încă o dată galeria a treia. Când ne apropiarăm de spărtura aceea mare, văzurăm un fel de scară, a cărei primă treaptă era însă atât: de joasă, încât nu putea fi ajunsă cu mâna.

— Coborâm? mă întrebă Kodşa Paşa, oarecum îngrozit.

— Desigur. E singurul drum pe unde a putut să dispară.

— Dar dacă trage în noi, de jos?

— Mergi în urma noastră şi dă-mi felinarul! începurăm să coborâm şi numărai vreo douăzeci de trepte, până când intrarăm într-o galerie lungă, ce ducea departe sub pământ şi care se sfârşea cu altă scară. Coborârăm şi această scară şi dădurăm de altă galerie. Ne oprirăm şi scrutarăm, întunericul. Ca şi celelalte galerii, ducea şi aceasta la o încrucişare cu alta — aşa că hotărârăm să ne sfătuim. Cântărind şansele pe care le-am fi avut, împărţindu-ne şi cele pe care le-am fi obţinut printr-o cercetare făcută de tuspatru odată, socotirăm că-i mai nimerit să ne împărţim.

Lindsay şi Kodşa Paşa rămaseră de veghe, cu un felinar, la punctul de încrucişare, pe când eu şi cu Halef ne afundarăm în galerie, care se dovedi de asemenea lungă, dar mai lată decât celelalte şi puţin mai luminoasă. Înaintarăm grăbiţi şi ajunserăm la intrarea prin care coborâsem prima dată.

Dar unde erau cei doi irlandezi, cărora le poruncisem să stea aici de pază?

— Sidi, să ştii că a fugit pe aici şi l-au prins! spuse Halef.

— În cazul acesta poate că s-au dus dincolo, ca să ne vestească. Hai să vedem!

Alergarăm spre celălalt loc unde pusesem paznici; dar şi servitorul lui Iacub îşi părăsise postul.

— Poate că l-au dus la intrarea unde avem lucrurile! spuse Halef. Hai până acolo, sidi!

— Stai să chemăm pe englez şi pe Kodşa Paşa! Coborârăm în grabă, ca să ne luăm felinarul aprins şi intrarăm în galeria unde ne aşteptau cei doi prieteni. Ieşind cu toţii,

stinserăm felinarele şi ne îndreptarăm spre locul în care ştiam că-l vom găsi pe Iacub. De departe zărirăm pe servitorul lui Lindsay vorbind foarte însufleţit cu cei doi irlandezi. Lângă ei se afla şi servitorul arab al lui Iacub, care-i privea fără să-i înţeleagă. Când ne văzură, veniră în goană spre noi.

— *Sir,* a plecat! strigă Bill de departe.

— Cine?

— Master Iacub.

— Încotro?

— Unde s-a dus şi celălalt.

— Care?

— Cel pe care voiam să-l prindem.

— Nu te înţeleg. Credeam că l-aţi prins!

— Noi? Nu. N-a trecut pe la noi. Dar am crezut că l-a prins master Iacub, fiindcă l-am auzit trăgând nişte focuri de armă şi am fugit în ajutorul lui.

— Dar de ce a tras cu arma?

— Întrebaţi-l pe el!

Arătă spre servitorul lui Lindsay, care rămăsese cu Iacub Afarah şi acesta ne istorisi o întâmplare pe cât de uimitoare, pe atât de supărătoare. Stătea cu Iacub în faţa intrării şi se gândea că ne vom întoarce îndată cu Abrahim Mamur. Deodată au început să se audă trosnituri îndărătul lor, şi când se întoarseră, văzură că se năruie fundul încăperii ruinate. Se speriaseră, crezând că toate ruinele acelea uriaşe se vor prăvăli peste ei şi au fugit. Întrucât însă nu se întâmplă prăbuşirea de care se temuseră, îşi recăpătară curajul şi se înapoiară cu băgare de seamă. În clipa când voiau să intre, ca să vadă ce s-a năruit, le ieşi în întâmpinare... un călăreţ: era Abrahim Mamur. Se dădură înspăimântaţi în lături. Mamur se folosi de zăpăceala lor şi porni în galop. Dar Iacub îşi revenise repede, înşfacă o puşcă, luă un alt cal al lui Lindsay şi se repezi pe urma fugarului, după ce trăsese spre el două împuşcături, fără să-l nimerească.

Era o întâmplare incredibilă! Aproape că n-o puteam concepe ca atare! Când pătrunserăm înăuntru, ne încredinţarăm însă că povestitorul nu ne minţise. Cea dintâi privire îmi căzu pe locul unde fusese pachetul cu obiecte preţioase. După cum era de aşteptat, dispăruse! Lipseau doi

dintre caii lui Lindsay şi printre ei desigur şi cel mai bun.

— Ah! Oh! Vai! strigă Lindsay. După el! Repede! *Yes!*

Voi să urce pe calul ce-i rămăsese, dar îl oprii, apucându-l de braţ.

— Încotro, *sir* David?

— După ticălosul acela!

— Dar ştiţi măcar unde s-a dus?

— Nu!

— Atunci fiţi bun şi rămâneţi aici, pană când se întoarce Iacub. Vom afla de la el tot ce trebuie să ştim.

— Sidi, ce o fi asta? mă întreabă Halef, întinzându-mi o foaie mică şi pătrată de hârtie.

— Unde ai găsit-o?

— Era lipită de cal.

Într-adevăr, hârtia era încă udă. Fusese lipită cu saliva calului pe frunte şi cuprindea următoarele cuvinte turceşti: *„Dinle-dim, hop ischit-dim*[1]*”.* Lovitura fusese straşnică! Desigur că aici în vizuină Abrahim n-avusese vreme să scrie cele câteva cuvinte; prin urmare, bileţelul fusese pregătit.

Când ne îndreptarăm spre locul ce se năruise, ne lămurirăm pe deplin. Prăbuşirea nu se produsese întâmplător, ci după ce se zdruncinase molozul cu care fusese astupată crăpătura. Se aşezaseră scânduri în latul spărturii, iar peste ele se aruncase moloz. Jos, molozul era foarte gros, dar spre vârf se subţia mereu, aşa că făcea posibilă supravegherea şi chiar urmărirea atentă a unei convorbiri.

Abrahim Mamur cunoştea locul acesta poate de la tatăl său. Îşi dăduse seama că am izbutit să scap de el, aşa că se repezise în galeria de aici, spre a ne spiona mişcările şi a auzi ce plănuim. Îndată ce a văzut că intrarea e păzită numai de cei doi inşi, a dărâmat fără probleme molozul de sus, iar fuga nechibzuită a paznicilor i-a dat posibilitatea să scape, luând şi obiectele preţioase, într-adevăr, Mamur era un răufăcător foarte primejdios!

Englezul se afla lângă cal şi-l înşeuă.

— Munca asta e de prisos! îi spusei.

— O, *no*, foarte trebuincioasă chiar!

— Doar nu-l mai puteţi urmări azi!

---

[1] Am tras cu urechea şi am auzit totul.

— Ba tot îl voi urmări!

— Noaptea? Nu vedeţi ca s-a întunecat?

— Ah! Hm! *Yes!* Dar fuge şi nu-l mai prindem!

— Să aşteptăm şi vom vedea!

Kodşa Paşa se apropie de mine.

— Effendi, îmi îngădui să-ţi propun ceva?

— Vorbeşte!

— Hoţul a dispărut în munţi, fără îndoială, unde nu-l puteţi urmări. Eu am oameni care cunosc fiecare bucăţică de pământ de aici şi până la mare. Vrei să-i trimit să-l caute?

— Da, effendi, e buna propunerea. Dă poruncile cuvenite şi vei fi răsplătit foarte bine!

— Încotro să-i trimit?

— În porturile unde s-ar putea strecura pe vreun vapor.

— Prin urmare, la Tripoli, Beirut, Saîda, Zor şi Akka?

— Da, în aceste cinei locuri, fiindcă hoţul nu va rămâne în ţară. Trebuie să dai împuterniciri acestor trimişi?

— Da.

— Atunci, grăbeşte-te să le scrii şi trimite oamenii să le dăm bani de drum.

— Vor primi din parte-mi tot ce le trebuie. Îmi veţi înapoia cheltuielile, când se vor întoarce. Vouă v-ar cere prea mult.

Cinstitul Kodşa Paşa plecă spre oraş. Ramaserăm în aşteptare şi ne trecurăm vremea examinând galeria prin care fugise Abrahim. Aprinserăm iar felinarele, lăsarăm servitorii să ne păzească lucrurile şi ne căţărarăm printre dărâmături.

Galeria avea aceeaşi lungime, ca şi aceea prin care bâjbâisem la urmă şi ducea la aceeaşi încrucişare, de unde pornisem eu Halef spre calea de ieşire. Acum era foarte simplu, dar nouă ne pricinuise multe necazuri.

După vreo oră apăru Kodşa Paşa, însoţit de cinci călăreţi. Le dăduse destule merinde şi câte o sumă îndestulătoare. Totuşi, fiecare din ei primi şi din partea lui Lindsay un bacşiş bunicel. Apoi porniră spre oraşele ce le fuseseră destinate.

Aproape de miezul nopţii auzirăm paşii obosiţi ai unui cal şi când ne îndreptarăm spre ieşirea din scobitură, îl zărirăm pe Iacub Afarah. Descălecă, îşi lăsă calul să pască în voie şi se prăbuşi, tăcut şi amărât. Nu-i puserăm nici o întrebare şi-l lăsarăm să se liniştească..

— Allah m-a părăsit! Mi-a zăpăcit mintea!

— Allah nu părăseşte pe nici un om cumsecade! îl liniştii eu. Tot vom prinde hoţul. Am trimis oameni la Tripoli, Beirut, Saîda, Zor şi Akka.

— Vă mulţumesc! Dar n-am fi avut nevoie de toate astea, dacă nu m-ar fi părăsit Allah! îl prinsesem.

— Unde?

— Sus, dincolo de satul Dşead. În repezeală, luase un cal slăbănog. Eu însă călăream pe cel al effendiului englez. Calul meu era mai bun, aşa că mă apropiam mereu de el, cu toate că era mult înaintea mea. Gonirăm nebuneşte spre nord şi străbăturăm furtunos satul Dşead. Ajunsesem atât de aproape de el, încât îl puteam prinde.

— De ce nu l-ai împuşcat?

— Nu puteam, fiindcă nu mai aveam gloanţe. Trăsesem ambele cartuşe din armă. Din pricina mâniei, simţeam că-mi înzecesc puterile. Voiam să-l ajung în galop şi să-l smulg de pe cal. Dar întâlnirăm nişte nuci, plantaţi tocmai în drum. Hoţul alunecă de pe cal, îşi aruncă pachetul pe umăr şi se strecură printre copaci. Nu-l puteam urmări călare, aşa încât sării şi eu de pe cal. Alergai multă vreme după el, însă era mai iute ca mine. Deodată făcu un ocol şi se întoarse la locul unde se aflau caii. Se avântă pe calul englezului şi fugi, lăsându-mi-l pe cel slăbănog.

— N-ai mai încercat să-l ajungi?

— Ba da, dar n-am izbutit şi s-a înnoptat. M-am hotărât să mă întorc. Allah să prefacă fiece pietricică pe care mi-a furat-o într-un pietroi, care să-i apese sufletul toată viaţa!

Omul acesta de ispravă era într-adevăr de plâns. Îşi pierduse pentru a doua oară averea, după ce era aproape să şi-o redobândească! Eram convins că Abrahim Mamur se va duce la Tripoli, întrucât străbătuse satul Dşead, care se afla pe acest drum. Cum însă urma să pornim abia dimineaţa, era neîndoios că nu-l puteam prinde, înainte de a ajunge la Tripoli.

Lindsay era şi mai nervos decât Iacub. Îl înfuria faptul că hoţul îi furase cel mai bun cal.

— Voi pune să-l spânzure, *well*.

— Pe cine? Pe cel care v-a luat calul? întrebai.

— *Yes!* Dar pe cine credeaţi?

— Atunci, trebuie să duceţi la spânzurătoare pe prietenul nostru Iacub Afarah!

— Pe Afarah? Pentru ce?

— Păi, el l-a luat, dar hoţul a fost deştept şi a fugit cu el.

— Ah! Oh! Cum s-a întâmplat asta? Povestiţi-mi! îl lămurii, istorisindu-i păţania păgubaşului nostru. Dar în loc să-l îmblânzesc, turnasem gaz peste foc. Se posomorâ şi se înfurie atât de tare, încât se răsti:

— Aşa s-au întâmplat lucrurile? Groaznic! Înspăimântător! Ei, dacă e pe calul cel bun, nu-l mai prindeţi! Să ştiţi că vă păcăleşte! *Yes! Well!*

Iacub îşi dădu seama că de el era vorba şi-şi închipui de ce-i furios Lindsay.

— Îi voi cumpăra altul. Liniştiţi-l! îmi spuse.

— Ce vrea? întrebă englezul.

— Vrea să vă cumpere alt cal.

— Ei?! Mie?! Să cumpere un cal lui David Lindsay? Ah, din ce în ce mai frumos! Întâi, m-am necăjit că hoţul mi-a luat cel mai bun cal, pe urmă, m-am supărat că nu mi l-a luat el şi acum mă necăjesc iar, fiindcă mi se oferă un cal mie, lui David Lindsay. Păcătoasă ţară! Plec, mă duc în bătrâna Anglie! Aici nu mai există nici un om deştept!

Acelaşi lucru voiam să-l spun şi eu. N-aveam nimic altceva de făcut, decât să ne culcăm şi a doua zi să fim gata de drum.

Lindsay îl rugă pe Kodşa Paşa să-i găsească doi cai şi un însoţitor şi obţinu permisiunea că va fi satisfăcut. După aceea, ne culcarăm.

Puţin după miezul nopţii, ne trezi un strigăt. Kodşa venise cu animalele şi cu însoţitorul cerut de englez. Ne sculară m. Iacub răsplăti pe minunatul slujbaş pentru osteneala depusă şi pentru cheltuielile făcute şi plecarăm. Fireşte, fără să ducem cu noi o amintire plăcută a şederii noastre în Baalbek.

Încă în timpul pregătirilor de drum începuse să se lumineze, aşa că acum se vedea bine ţinutul pe care-l străbăteam. Îndată ce trecurăm de câmpia înverzită a Baalbekului, intrarăm într-o câmpie sărăcăcioasă şi aproape nesfârşită, presărată doar cu câteva vii.

Locuitorii pe care îi întrebarăm ne spuseră că n-a înnoptat

nici un străin, pe acolo, dar un sătean ce venea din Aîn Ata le povestise că a întâlnit un călăreţ care se îndrepta spre localitatea aceea. Când sosirăm în localitatea Aîn Ata, aflarăm că a trecut într-adevăr prin sat un călăreţ şi a tocmit un sătean, care să-l călăuzească pe drumul cel mai scurt la Tripoli.

Tocmirăm şi noi o călăuză şi ne continuarăm drumul, întrebând din loc în loc, gonirăm neîncetat după hoţ, urcând povârnişul de răsărit al Libanului şi coborând pe cel dinspre apus, fără un singur popas care să-şi merite numele; doar noaptea ne odihneam puţin. Îmi închipuisem cu totul altfel călătoria peste munţii aceştia faimoşi, unde s-a născut creştinismul. Nu putui admira nici măcar vestita pădure de cedri.

În sfârşit, zărirăm Marea Mediterană, strălucind în toată măreţia apelor ei albastre. La poalele munţilor şi pe ţărmul mării, se afla Tripoli, pe care arabii îl numesc Tarabulus el-gharb. Oraşul e aşezat ceva mai înăuntrul ţării şi numai suburbia şi portul El Mina se află chiar pe ţărm. Între aceste două localităţi însă sunt o sumedenie de grădini încântătoare, ce întăresc impresia plăcută pe care o face oraşul asupra oricărui vizitator.

Când ne apropiarăm de oraş, văzurăm o goeletă graţioasă, care părăsea portul. Venisem oare prea târziu? Oare Abrahim Mamur era pe bordul ei? Dădurăm pinteni cailor, ca să ajungem mai repede la El Mina. Îndată ce păşirăm în port, îmi îndreptai luneta spre goeletă. Nu se îndepărtase prea mult, aşa încât puteam recunoaşte pe călători, care îşi aţintiseră privirile spre uscat. Da, Abrahim Mamur izbutise să se îmbarce! Îi văzui limpede trăsăturile şi mă cuprinse ciuda. Lângă mine era un marinar turc foarte murdar.

— Ce fel de vapor este acesta? am întrebat.

— *Maschallah!* Un velier! a răspuns, întorcându-mi spatele, cu un dispreţ specific marinăresc.

Ceva mai deoparte stătea bătrânul *limandar* (comandantul portului), pe care l-am recunoscut după semnul distinctiv al gradelor. Lui i-am pus această întrebare şi am aflat că era „Bouteuse” din Marsilia.

— Încotro se îndreaptă?

— Spre Stambul.

— Mai pleacă, curând, vreun vapor în aceeaşi direcţie?

— Nu.

Bună treabă! Rămăsesem pe ţărm! Ce era de făcut? Englezul ocăra pe limba lui, iar irlandezii îl acompaniau; Iacub ocăra în limba kurdă, iar eu aş fi vrut să-l acompaniez. Dar asta nu ajuta la nimic.

— Trebuie să plecăm spre Beirut. Acolo găsim precis o navă mică spre Stambul, am propus eu.

— Chiar crezi, domnule? întrebă Iacub Afarah.

— Sunt convins.

— Dar vroiai să mergem la Ierusalim!

— Pentru asta e târziu acum. N-o să am linişte, până n-o să aflu dacă giuvaierurile sunt pierdute pentru tine sau nu sunt.

Halef, micul meu hagiu, mă întrebă dacă vreau să-l iau şi pe el. Asta era de la sine înţeles. Şi tot atât de sigur era şi faptul că Lindsay nu intenţiona să ne lase să plecăm singuri. Iacub le-a dat banii călăuzei şi celui care i-a închiriat caii; acelaşi lucru a făcut şi englezul. Tocmirăm o altă călăuză şi luarăm alţi cai, iar a doua zi dimineaţa, expediţia s-a pus în mişcare.

Ajunşi în port, am aflat că se afla acolo o goeletă americană care vroia să plece spre Stambul. Ne-am dus s-o vedem. Chila era bine construită şi avea tachelaj, deci era un velier bun în care puteai avea încredere, dacă nu te temeai de valurile care se sparg de bord. Am vorbit cu căpitanul şi ne-am înţeles. Adio, adio, mândrule Liban! De data aceasta am trecut nepăsător pe lângă tine. Adio, deci rămâne pe altă dată!...

7. Ajunşi în Istambul

Într-o cameră a hotelului „De Pest” din Pera şedeau doi bărbaţi care sorbeau renumitul Ruster, oferit de domnul Totfalusi, patronul localului; fumau şi după cum părea, se plictiseau peste măsură.

Nu prea arătau ca „scoşi din cutie”. Unul dintre ei purta cizme înalte şi tari din iuft, pantaloni şi bluză de culoare brună, avea o faţă arsă de soare şi mâini de beduin. Celălalt era searbăd, parcă n-avea vlagă în el: excepţie făcea doar nasul, care era tot de un roşu persistent. Beau şi fumau şi fumau şi beau, în cea mai adâncă tăcere. Să fi fost oare plictiseala de vină, sau erau preocupaţi din cauza gândurilor care frământă uneori mintea omenească şi pe care, din fericire, cuvântul nu-i în stare să le rostească totdeauna?

Părea că ultima variantă era cea reală, căci, deodată, bărbatul cel fără de vlagă deschise gura, îşi scutură nasul şi închise ochii. Nu se mai putea stăpâni: unul dintre măreţele sale gânduri se eliberă şi se smulse, ieşindu-i victorios din gură, prin cuvintele:

— Master, ce părere aveţi despre chestiunea orientală?

— Cred că nu trebuie marcată cu semnul întrebării, ci cu semnul exclamării, sună răspunsul brunetului.

Slăbănogul închise din nou gura, holbă ochii şi făcu o figură, de parcă ar fi trebuit să înghită cu totul un volum de Keladis, „Aforismele unui înţelept”, format mare şi îmbrăcat în piele de porc.

Slăbănogul era *sir* David Lindsay, iar brunetul chiar eu. Niciodată, din păcate, nu m-am ocupat de politică, iar de chestiunea orientală am oroare. Cel ce poate — primul — s-o definească, acela poate s-o şi rezolve. Ea şi aşa-numitul „om bolnav” al societăţii m-au redus la tăcere chiar şi în mijlocul celei mai însufleţite asistenţe. Nu am studiat medicina politică şi deci, nu pot să precizez de ce anume boală suferă omul modern; dar cred că, în apropierea sa, predomină anumite stări pe care numai sănătoase nu le-aş numi.

Turcul este un om, iar pe un om nu-l faci bine, dacă vecinii

îi înconjoară patul şi taie cu săbiile bucată cu bucată din trupul său, ei, ei care sunt creştini. Pe un om bolnav nu trebuie să-l omori ci să-l faci bine, căci şi el are acelaşi drept sfânt de a trăi ca şi alţii. Se pot înlătura din trupul său bolnav viruşii care îi fac rău şi i se poate oferi un mijloc care să-l tămăduiască şi să-l facă să fie din nou un om apt de muncă. Cândva, turcul a fost un nomad aproape sălbatic, dar curajos, un camarad loial, blajin, care, cu drag, dădea altuia ceea ce-i aparţinea, dar oprea şi pentru el. Apoi, sufletul său simplu a fost prins în mrejele periculoasei ţesături a viziunilor islamice, a minciunii şi a contradicţiilor; a pierdut seninătatea judecăţii sale încă neexperimentate, a dorit să-şi găsească drumul şi s-a înfăşurat şi mai tare în această ţesătură. Atunci, morocănosul camarad s-a înfuriat, s-a înfuriat pe sine şi pe alţii: vroia să aibă certitudinea, vroia să vadă odată pentru totdeauna dacă este adevărat că vorba Profetului va trece, în vârful paloşului, peste univers. Şi-a atârnat de gât tolba cu săgeţi, a pus mâna pe suliţă şi pe arc, a încălecat pe un cal focos şi l-a luat de moţ pe primul, pe cel mai bun vecin. A ieşit biruitor o dată şi încă o dată, iar cu timpul izbânzile au început să-i placă. Odată cu izbânzile, simţea că-i sporesc puterile şi încrederea în sine; de aceea, îşi continuă semeţ drumul. Vrăjmaşii lui se prăbuşeau neputincioşi la picioarele sale. Putea să înoate în aur şi mărgăritare, dar mânca tot brânză uscată de oaie şi pâine tare de ovăz, fiindcă în felul acesta îşi întărea oasele şi-şi oţetea muşchii.

Lucrurile rămaseră neschimbate, până când turcii fură nevoiţi să se afunde în mocirla făţărniciei bizantine şi a şireteniei greceşti. Au fost linguşiţi, fiind lăsaţi să creadă că sunt semizei. Li se dăruiră o sumedenie de atenţii şi prilejuri de a se distra. Se născociră o grămadă de ispite, care să le sleiască puterile şi li se infiltrară obiceiuri, care să-i ducă la pieire. Firea turcului se împotrivi, vreme îndelungată, stăruitoarelor ademeniri; dar în clipa când nu se mai arătă destul de tare, ca să se împotrivească, boala începu să facă paşi uriaşi. Acum zace înconjurat de sfătuitori interesaţi, care nu se tem să-şi împartă de pe acum moştenirea ce ar urma să lase, cu toate că trăieşte încă.

Unul singur stă deoparte, compătimindu-l creştineşte. I-a

fost cândva vrăjmaş cinstit şi ar vrea să-i fie acum un prieten tot atât de cinstit. A înţeles şi a recunoscut că turcii au un drept tot atât de întemeiat şi de mare să-şi apere şi să-şi păstreze ţara, după cum l-au avut prusienii, păstrându-şi Silezia, Saxonia şi Hanovra. Bolnavul în jurul căruia stau vulturii la pândă citeşte în privirea acestui singur om cinstit chezăşia însănătoşirii; de aceea, se simte în stare să facă orice de hatârul lui, chiar lucruri pe care nu le-a impus nicicând celor înfrânţi de el.

Acest singuratic e germanul. Dacă germanul e sortit cu adevărat să schimbe istoria lumii, având rolul de propovăduitor al omeniei creştine, convingerea lui este că Mecca va fi pustiită cândva şi anume atunci când dragostea va izbuti să învingă ura. Sau ar fi o nebunie presupunerea că turcul ar putea deveni creştin? Ar însemna să se tăgăduiască puterea Evangheliei…

Care-i rostul acestei introduceri? Nu-i urăsc pe turci, dar mi-e milă de ei fiindcă sunt creştin şi-mi pare rău, totdeauna, când aud vreun vrăjmaş de-al lor, susţinând că nu pot fi ajutaţi cu nimic. Într-o astfel de susţinere, e de văzut nu numai trufia fariseică, dar şi simţământul creştinesc. Apărătorii sfintei noastre biserici au arme mai puternice decât săbiile şi tunurile. Armele acestea au cucerit împărăţii, fără vărsare de sânge. De ce să nu domnească şi de acum încolo aceeaşi cucerire paşnică? Aceasta-i soluţia problemei orientale, văzută de un creştin…

Velierul se afla jos, la „Cornul de aur”. Până acum se dovedise o corabie minunată şi ajunsese cu o zi întreagă înaintea noastră la Istambul.

Când coborârăm pe uscat, mă îndreptai spre velier. Căpitanul ei mă întâmpină cu prietenia călduroasă, atât de proprie francezilor.

— Voiţi să vizitaţi vasul? mă întrebă.

— Nu, domnule căpitan; aş dori să vă întreb ceva despre unul din călătorii pe care i-aţi avut la bord.

— Vă stau cu plăcere la dispoziţie!

— La Tripoli s-a îmbarcat un călător…

— Da, unul singur.

— Îmi puteţi spune sub ce nume s-a înscris?

— Ah, sunteţi poliţist?

— Nu, sunt un german oarecare, iar cel despre care vă întreb a furat în Damasc unui prieten o sumedenie de pietre preţioase. L-am urmărit, dar am ajuns în Tripoli tocmai în clipa când porniserăţi. Numai la Beirut am fi avut posibilitatea să vă urmăm. Aceasta-i pricina vizitei pe care am venit să v-o fac.

— Îmi pare rău că prietenul dumneavoastră a fost păgubit, dar nu ştiu daca v-aş putea fi de folos, cu toate că aş dori-o.

— Călătorul acela a părăsit vasul îndată ce aţi sosit?

— Da, numaidecât. Ah, îmi amintesc acum că a făcut semn unui hamal să urce la bord, ca să-i ducă lucrurile, adică pachetul, căci n-avea decât un pachet. Aş recunoaşte oricând hamalul. Călătorul se numea Afrak Ben Hulam!

— E un nume fals!

— Se poate. Vă rog să mai poftiţi la bord. Vă făgăduiesc sincer că-l voi întreba pe hamal, îndată ce-l voi întâlni.

Plecai! Ceilalţi mă aşteptau pe mal. Iacub Afarah porni în fruntea noastră, ca să ne călăuzească la locuinţa fratelui său. Nici Lindsay, nici eu n-aveam de gând să acceptăm ospitalitatea acestuia, dar puteam cel puţin să-i facem cunoştinţă.

Marele negustor Maflei locuia în preajma noii moschei, Jeni Dşani, iar înfăţişarea casei în care locuia era desigur o imagine convingătoare a averii sale. Fără să ne spunem numele, furăm conduşi în selamlâc unde, după scurtă vreme apăru fratele lui Iacub.

Era uimit de vizita atâtor inşi; dar când îl zări pe Iacub, îşi uită solemna atitudine musulmană şi se îndreptă cu paşi mari spre el, îmbrăţişându-l cu dragoste nestăpânită.

— *Maschallah*, frate-meu! A dăruit oare Allah lumină adevărată ochilor mei?

— Ochii-ţi spun adevărul, frate!

— Atunci, Allah să binecuvânteze paşii tăi şi ai prietenilor tăi!

— Da, oaspeţii cu care ani venit sunt adevăraţi prieteni.

— Ai venit la Istambul pentru afaceri?

— Nu. Dar vom vorbi mai târziu despre asta. Isla, fiul tău iubit, e în Istambul sau a plecat undeva?

— E aici, sufletul său se va bucura mult, când te va vedea.

— Va avea şi altă bucurie. Cheamă-l!

Trecură câteva minute, până la înapoierea lui Maflei, însoţit de Isla Ben Maflei. Mă dădui repede deoparte. Tânărul îşi îmbrăţişa unchiul şi se uită în jur. Privirea-i se opri asupra lui Halef, pe care-l recunoscu numaidecât:

— *Allah*! Hagi Halef Omar, iată-te în Istambul! Când ai venit? strigă uimit. Fii bine venit slujitor şi apărător al prietenului meu! Te-ai despărţit de el?

— Nu.

— Atunci, e şi el în Istambul?

— Da.

— Şi de ce n-a venit cu tine?

— Ia uită-te bine!

Isla se întoarse, mă zări şi mi se aruncă de gât.

— Effendi, nu-ţi poţi închipui câtă bucurie-mi faci. Tată, îl vezi pe omul acesta? E Kara Ben Nemsi effendi, despre care ţi-am povestit, iar dânsul e Hagi Halef Omar Aga, prietenul şi slujitorul său.

Urmă o scenă care emoţionă până şi pe flegmaticul englez. Servitorii se repeziră să aducă pipe şi cafele. Maflei şi Isla închiseră la iuţeală prăvălia, ca să nu se mai ocupe decât de noi şi ne aşezarăm cu toţii pe perne, începând să pălăvrăgim.

— Dar unde i-ai întâlnit şi cum l-ai cunoscut pe acest effendi, unchiule? întrebă Isla.

— A fost oaspetele meu în Damasc, ne-am întâlnit în stepă şi ne-am împrietenit.

Căpitanul îşi mângâie gânditor bărbia.

— De ce nu ne spui nimic despre Afrak Ben Hulam, fiul unchiului meu şi nu ne transmiţi salutări din partea lui?

— Salutări nu-ţi aduc, dar îţi voi împărtăşi oarecare noutăţi.

— Noutăţi fără salutări? Nu te înţeleg.

— A venit la mine un anume Afrak Ben Hulam, dar nu era cel adevărat.

— *Alla 'l Allah!* E cu putinţă? îi dădusem o scrisoare. Nu ţi-a adus-o?

— Ba da. V-am îndeplinit dorinţa şi l-am primit. I-am dat

adăpost în casa mea şi i-am deschis inima, dar a fost nerecunoscător, fiindcă mi-a furat toate bijuteriile.

Când auziră această veste, tatăl şi fiul amuţiră. Curând, tatăl îşi reveni, sări de pe perne şi strigă:

— Greşeşti! Nici un om în vinele căruia curge sângele părinţilor noştri nu săvârşeşte o asemenea ispravă!

— Sunt de aceeaşi părere, răspunse Iacub. Cel care mi-a adus scrisoarea şi a spus că se numeşte Afrak Ben Hulam era un străin.

— Crezi că îi dau unui străin asemenea scrisori?

— Îţi repet că era un străin. Întâi se numea Davud Arafim, apoi Abrahim Mamur şi acum...

Isla tresări:

— Abrahim Mamur? Ce-i cu el? Unde e? Când l-ai văzut?

— A fost în casa mea, a locuit şi a dormit sub acoperişul meu. I-am încredinţat obiecte în valoare de milioane, fără să bănuiesc o clipă că era Abrahim Mamur, vrăjmaşul nostru de moarte!

— *Allah kerihm!* Mi se împietreşte inima! spuse bătrânul. Câtă nenorocire a pricinuit scrisoarea mea! Dar cum a ajuns în mâna lui?

— L-a omorât pe adevăratul Afrak Ben Hulam şi i-a luat scrisoarea. După ce a citit-o s-a hotărât să vină la mine şi să se dea drept rudă, ca să-mi jefuiască toată prăvălia. Numai acestui effendi trebuie să-i mulţumesc, dacă hoţul n-a izbutit să-şi înfăptuiască în întregime planul.

— Ce-ai făcut cu el?

— A fugit şi l-am urmărit. A venit ieri aici, cu un vaporaş francez, dar noi am sosit abia azi.

— Mă, duc să stau de vorbă cu căpitanul francez, spuse Isla, ridicându-se.

— Rămâi, îi spusei. Am vorbit eu cu el. Hoţul părăsise vasul, dar căpitanul mi-a făgăduit că ne va ajuta. Mi-a propus să mai vin la bord.

— Atunci, nu ne mai chinuiţi sufletele şi povestiţi-ne totul aşa cum s-a întâmplat.

Fratele său îi îndeplini dorinţa şi istorisi în detaliu toate păţaniile, spre uimirea celor doi ascultători. Maflei dorea să se ducă imediat la cadiu şi la cei mai mari judecători; mai mult,

voia să pună întregul oraş în mişcare, ca să putem prinde hoţul. Era atât de furios, încât măsura în lung şi-n lat selamlâcul, ca un leu care-şi aşteaptă vrăjmaşul. Şi Isla era din cale-afară de nervos. După ce se liniştiră şi sângele le circulă iarăşi normal prin vine, le reveni şi înţelepciunea atât de necesară în asemenea împrejurări şi capabilă să ducă la o hotărâre corectă.

Îi sfătuii să nu cerem deocamdată sprijinul poliţiei. Voiam în primul rând să văd dacă nu va descoperi vreunul dintre noi urma răufăcătorului. Propunerea mea fu primită. Când englezul, Halef şi cu mine ne ridicarăm ca să plecăm, Maflei şi Isla nu voiră să ne lase. Ne cerură să fim negreşit musafirii lor, în timpul şederii noastre la Istambul. Ca să putem locui nestânjeniţi, ne puseră la dispoziţie o minunată căsuţă înconjurată de o grădină şi furăm nevoiţi să consimţim, spre a nu-i jigni într-un mod de neiertat.

Căsuţa aceasta se afla în fundul grădinii; încăperile erau bine orânduite, după tradiţia turcească şi datorită izolării ei puteam trăi în tihnă, fără să jertfim cerinţelor orientale libertatea pe care o îndrăgeam. Ne odihneam în voie şi cercetam pe îndelete mijloacele cu ajutorul cărora am putea descoperi urmele duşmanului în Constantinopol, unde oricine poate dispărea în mulţimea ce forfoteşte pretutindeni, o astfel de încercare era foarte anevoioasă. Nu ne rămânea decât să ne lăsăm la voia întâmplării, având însă grijă să cutreierăm stăruitor toate cartierele oraşului. Se părea că ne surâde norocul, întrucât după trei zile de la sosirea noastră, ne căută un hamal, care ne spuse că l-a întâlnit un căpitan de vapor şi l-a trimis să stea de vorbă cu noi.

Îl întrebai despre călătorul căruia i-a dus pe chei un pachet de pe vaporul acelui căpitan şi aflai că omul nostru fusese văzut într-o casă de pe marea arteră Pera. Hamalul era încredinţat că va recunoaşte casa şi voia să meargă cu mine, ca să mi-o arate. Fireşte, îi primii propunerea numaidecât.

În casa aceea locuia un *kitak*[1], care-şi aminti cu precizie că înainte cu trei zile fusese vizitat de cineva, care l-a întrebat dacă ştie undeva o casă de închiriat. A plecat cu el ca să viziteze câteva locuinţe, dar nici una dintre ele n-a fost pe

[1] Agent.

placul străinului; după ce agentul şi-a primit răsplata pentru osteneală, s-au despărţit fără să se revadă şi fără să mai ştie unul de altul, altceva nu putui afla. Totuşi, pe drumul spre casă, avui o întâlnire de oarecare însemnătate, care părea că mă va răsplăti pentru infructuoasa vizită făcută agentului. Intrasem într-o cafenea, ca să sorb o cafea de Mocca şi să fumez o pipă şi de-abia mă aşezasem pe pernă, când auzii un glas strigându-mă în limba germană:

— *Hurrjeh*, e adevărat sau mă înşel? Dumneavoastră sunteţi sau e altcineva?

Mă întorsei spre cel care vorbise şi văzui un bărbat, cu chipul aproape ascuns de o barbă deasă, care mi se părea cunoscut, dar nu-mi aminteam unde-l mai văzusem.

— Cu mine vorbiţi? îl întrebai.

— Fireşte. Nu mă mai cunoaşteţi?

— Sunt sigur că vă cunosc, dar v-aş ruga să-mi veniţi într-ajutor, fiindcă nu-mi aduc aminte de unde!

— Aţi uitat oare pe Hamsad Al Dşcharbaja, care v-a cântat colo la Nil melodia cu birjarul şi după aceea…

Îl întrerupsei:

— Ah, aşa e! Barba dumneavoastră m-a derutat. Noroc bun, domnule! Luaţi loc lângă mine! Cred că nu vă grăbiţi.

— Am destulă vreme, mai ales dacă veţi avea bunăvoinţa de a-mi plăti cafeaua. Sunt, cum se zice, lefter.

Se aşeză lângă mine şi pălăvrăgirăm nestingheriţi, întrucât ştiam că musulmanii din preajma noastră nu înţelegeau germana.

— Prin urmare, sunteţi lefter! Cum s-a întâmplat? îl întrebai. Povestiţi-mi cum v-a mers, de când nu ne-am mai văzut.

— Cum mi-a mers? Hm! Rău! Şi cu asta v-am spus totul. Acel Isla Ben Maflei, pe care l-am servit, m-a alungat, întrucât nu mai avea nevoie de mine. Am plecat la Alexandria şi de acolo am pornit cu un grec la Kandia; am devenit un fel de marinar şi am ajuns aici, unde m-am stabilit.

— Şi cu ce vă îndeletniciţi?

— Cu orice; cu mijlociri de tot felul, cu întovărăşirea străinilor prin oraş, cu servicii de toate soiurile, în sfârşit cu treburile din care îmi pot câştiga un ban. Din păcate nu

găsesc pe nimeni căruia să-i mijlocesc vreo afacere. Şi până la urmă le încheie toţi, fără mine. Nu găsesc niciodată prilejul de a fi util, aşa că toată ziua mă învârtesc degeaba prin oraş şi flămânzesc straşnic. Sper că-mi veţi da vreo îndeletnicire, domnule compatriot, fiindcă vă amintiţi cât de vrednic am fost data trecută şi cum am ştiut să vă fiu de folos!

— Vom vedea! Dar de ce nu v-aţi dus la Isla Ben Maflei, când aţi ajuns aici? Ştiţi doar că-i în Istambul.

— Mulţumesc! Nici nu vreau să aud de el. M-a îmbolnăvit; mi-a jignit onoarea şi mi-a rănit sufletul. Nu merită să-i fac plăcerea de a mă duce la el.

— Locuiesc la el, spusei.

— Oh, asta-i foarte neplăcut, fiindcă n-am să vă pot vizita!

— Păi, nu-l vizitezi pe el, ci pe mine!

— E acelaşi lucru! Nu voi călca niciodată pragul casei lui; dar mi-ar plăcea mult să vă fiu de folos în vreun fel oarecare.

— Îţi voi da prilejul. Îţi mai aduci aminte de acel Abrahim Mamur, căruia i-am luat fata?

— Foarte bine. Se numea, de fapt, Davud Mamur şi a fugit.

— Ei, e în Constantinopol şi vreau să dau de el.

— Ştiu foarte bine că-i aici, fiindcă l-am văzut.

— Ah! Unde?

— Colo sus, în Dimitri. L-am întâlnit, dar nu m-a recunoscut.

Ştiam că Sf. Dimitri, ca şi Tatavola, Jenimahalle şi Ferikjoe, e unul din cartierele rău famate ale oraşului, aşa încât îl întrebai:

— Vă duceţi des prin Sf. Dimitri?

— Foarte des. Locuiesc acolo.

Aflasem de-ajuns. Acest frizer din Juterbog se aciuase şi rămăsese în cartierul grecesc Dimitri, cel mai decăzut cartier al Istambulului. Acolo, crima e tot atât de obişnuită, ca în vestita „Stradă a apei” din New York, sau în ulicioara Blackfriars din Londra. Străbaterea acestui cartier e foarte primejdioasă seara; iar ziua găseşti la fiece pas, pe dreapta şi pe stânga, vizuinile în care viciul îşi sărbătoreşte orgiile sau în care mişună bolile cele mai dezgustătoare.

— În Sf. Dimitri locuieşti? îl întrebai. Nu puteaţi găsi o

locuinţă într-altă parte?

— Ba da, sunt peste tot locuinţe; dar în Sf. Dimitri e, foarte frumos, mai ales dacă ai bani, ca să te poţi bucura de tot ce te înconjoară.

— Nu cumva l-aţi urmărit pe Abrahim Mamur, când l-aţi întâlnit? Aş ţine mult să ştiu unde. locuieşte.

— L-am lăsat să-şi vadă de drum şi sunt încântat că nu m-a recunoscut. Dar cunosc bine casa de unde a ieşit şi m-aş putea interesa acolo.

— N-ai vrea să-mi arăţi acum casa aceea?

— Da. Cu plăcere!

Plătii cafeaua mea şi a lui. Închiriarăm doi cai din apropiere de cafenea şi urcarăm spre Sf. Dimitri, prin Pera şi Tepe Başi.

Se spune că Neapole, Dresda, Copenhaga şi Constantinopol sunt cele mai frumoase oraşe ale Europei. Nu pot contrazice aceste afirmaţii. Dar în privinţa Constantinopolului trebuie să precizez că oraşul acesta poate fi socotit frumos numai dacă-i privit de la „Cornul de aur”, îndată ce păşeşti înăuntrul lui, însă, iese la iveală adevărata lui înfăţişare. Îmi aduc aminte de acel lord englez, despre care se povesteşte că a vizitat Constantinopolul la bordul iahtului său, dar fără să coboare pe uscat. Lordul a pornit de la Rodosto, aşezat pe ţărmul de nord al Mării de Marmara, până la Istambul, îndreptându-se spre „Cornul de aur” şi pătrunzând până sus, la Eyub şi Sudludje. Apoi s-a întors în Bosfor, mergând până la Marea Neagră şi s-a înapoiat iarăşi, păstrând convingerea că şi-a făcut o imagine desăvârşită a Constantinopolului, fără să şi-o lase întinată de aspectele negative.

Pătrunzând în oraş, eşti nevoit să străbaţi o sumedenie de ulicioare înguste, strâmbe şi întortocheate, pe care îţi este cu neputinţă să le numeşti străzi. Cele mai multe adesea sunt clădite din lemn, fiind lipsite de ferestre şi având o înfăţişare tristă. La fiece pas, te loveşti de câte unul din câinii aceia urâţi şi murdari, care în oraşul acesta ţin locul gardienilor publici, iar din pricina îngustimii de neînchipuit a străduţelor, trebuie să te aştepţi în fiece clipă să fii trântit în mocirlă de hamalii, caii, măgarii sau de orice alţi trecători, oameni sau

animale, care forfotesc necontenit şi pretutindeni.

Drumul nostru spre Sf. Dimitri m-a convins pe deplin că oraşul Istambul este „unul dintre cele mai frumoase ale Europei”. Toate uliţele erau pline de resturi de peşte, carne, fructe şi legume, aruncate nepăsător de negustorii respectivi. Peste tot zăceau mormane de coji de pepeni, intrate în putrefacţie. Lângă măcelării, caldarâmul era scăldat în sânge, care începuse să miroasă urât, fiindcă se adunase fără îndoială de zile întregi. Pe margini erau zvârlite cadavre de câini, pisici şi şoareci, învălmăşite cu bucăţi sfâşiate din caii căzuţi din pricina bolii sau a foamei. Vulturii şi câinii erau singurele fiinţe care se îngrijeau cu râvnă de toate aceste „podoabe” ale Istambulului. De-abia ne puturăm feri de hamalii care târau prin străduţele neîngrijite pietroaie, scânduri şi grinzi, de un măgar împovărat în chip nemilos, de un musulman gras şi de o căruţă trasă de boi. Văzând că scăpasem nestrivit de aceste obstacole, mă socotii un om norocos şi dibaci.

În sfârşit, ajunserăm în cartierul Sf. Dimitri. Coborârăm de pe cai şi-i dădurăm lui *aldşis*[1]. Mai întâi, compatriotul avu grijă să-mi arate locuinţa sa. Era aşezată în partea din spate a unei colibe prăbuşite pe jumătate şi se asemăna mai curând cu un grajd de capre, decât cu o locuinţă omenească. În locul uşii se aflau nişte jurnale lipite cap la cap. O spărtură în zid slujea drept fereastră. „Mobila” era reprezentată printr-un urcior de apă, fără toartă, deasupra căruia-şi ţesuse plasa un păianjen, mare şi o pânză zdrenţuită, folosită în locul canapelei. Privii înmărmurit odaia aceasta sărăcăcioasă şi jalnica şi ieşii apoi în stradă, împreună cu compatriotul meu. Mă conduse într-o casă, a cărei înfăţişare nu era deloc impunătoare şi care se dovedi şi pe dinăuntru la fel de neplăcută. Era un fel de cârciumă şi cafenea grecească, în care viaţa unui om nu preţuieşte nimic şi ai cărei clienţi duc o viaţă tainică şi au îndeletniciri de nebănuit.

Fără să se oprească în prima încăpere, frizerul mă conduse într-o odăiţă dosnică, în care se jucau cărţi şi se fuma opium. Fumătorii erau tolăniţi în diferite poziţii pe o saltea de paie, întinsă între doi pereţi ai odăii. Un bătrân îşi

---

[1] Celui care ni-i închiriase.

aprindea narghileaua cu otravă. Corpul lui scheletic se îndreptase parcă, din pricina poftei de opium. Ochii lui, închişi pană atunci, străluciră, iar mâinile-l tremurară. Uitându-mă la el, mă simţii năpădit de dezgust. Lângă el zăcea un copil de cel mult zece ani, pradă unor visuri ameţitoare. Zâmbea de parcă ajunsese într-ai şaptelea cer al lui Mahomed; şi el căzuse victimă patimei drăceşti, din ghearele căreia nu scapă nimeni. În preajma lui era trântit un dalmaţian lung şi slab, ce se zbătea în culmea beţiei opiumului; iar puţin mai încolo rânjea figura dezgustătoare a unui derviş, care-şi părăsise mănăstirea şi vizitase această văgăună decăzută, spre a-şi jertfi puterea de viaţă imaginilor nebuneşti ale narcoticului amăgitor.

— Şi dumneata fumezi opium? îmi întrebai, bănuitor, călăuza.

— Da, răspunse; dar nu de multă vreme.

— Pentru numele lui Dumnezeu, atunci tot te-ai putea dezbăra de viciu! Nu ţi-ai dat încă seama cât de vicleană şi de drăcească e otrava asta?

— Drăcească? Hm! înseamnă că n-o cunoaşteţi! Dimpotrivă, e dumnezeiască! Voiţi să-i încercaţi gustul?

— Nici nu mă gândesc. Ce se poate bea aici?

— Vin. Comand eu. Plata vă priveşte!

Ni se aduse un vin grecesc, roşu şi gros, al cărui gust neplăcut era de nesuportat şi care mă făcu să mă gândesc cu plăcere la strugurii delicioşi din viile greceşti. Aşadar, aceasta era casa în care avea de lucru Abrahim Mamur. Îl întrebai despre el pe stăpânul localului. Întrucât însă n-am vrut să-mi spun numele, dintr-un firesc spirit de prevedere şi nici nu-l ştiam pe cel de care se folosea acum hoţul, cercetarea mea fu zadarnică.

I-am atras atenţia frizerului să mă anunţe, îndată ce-l va întâlni pe cel căutat. Îi dădui o sumă mică de bani şi mă despărţii de el; dar încă nu ajunsesem în pragul localului şi-l văzui că se aşează repede lângă jucători, ca să-şi piardă banii în jocuri de noroc şi să-i cheltuiască pe opium. Îl socotii pierdut, trupeşte şi sufleteşte, îmi propusei, totuşi, să încerc să-l readuc pe căi sănătoase.

A doua zi era vineri. Isla, care avea treburi la Pera, mă

rugă să-l întovărăşesc. La înapoiere, trecurăm pe dinaintea unei clădiri în formă de moschee, aflată în preajma legaţiei ruseşti şi împrejmuită de un grilaj. Isla se opri şi mă întrebă:

— Effendi, ai văzut vreodată pe *chora-teperler*[1]?

— Da, dar nu aici în Constantinopol.

— Aici e mănăstirea lor şi tocmai acum o ora de rugăciune. Vrei să intrăm?

Îi răspunsei afirmativ şi trecurăm prin poarta larg deschisă a grilajului, păşind într-o curte pardosită cu plăci mari de marmură. În partea stângă era un cimitir, împrejmuit de asemenea de un grilaj. Printre zăbrele se zăreau, sub umbra unor chiparoşi înalţi, o sumedenie de pietre albe funerare, care aveau nişte ornamente asemănătoare turbanelor. Pe o parte a pietrelor se afla numele celui mort şi un verset din *Coran*. În după-amiaza aceasta, cimitirul era vizitat de o sumedenie de femei şi printre copaci străluceau pretutindeni voalurile albe şi mantilele colorate. Turcului îi place să viziteze locurile în care morţii îşi dorm somnul de veci.

În partea din fund a curţii se afla un pavilion rotund cu o turlă, iar în dreapta era mănăstirea, o clădire deasupra căreia se afla tot o cupolă şi al cărei spate dădea spre strada.

În mijlocul curţii se înălţa un chiparos în jurul căruia se încolăcise iedera până la vârf. Curtea era plină de oameni care se îmbulzeau spre pavilion. Dar Isla mă conduse mai întâi în mănăstire, ca să cunosc interiorul acestui lăcaş al dervişilor.

Derviş e un cuvânt persan şi înseamnă „sărman”; în arabă dervişul se numeşte „fachir”. E numit derviş orice ins care aparţine unui ordin religios musulman. Sunt multe ordine de acest fel, dar apartenenţii lor nu depun nici un jurământ; nu ştiu ce înseamnă sărăcia, curăţenia şi supunerea. Tekkije şi Khangah[2], sunt adesea foarte bogate în terenuri şi proprietăţi clădite, care le aduc venituri însemnate. De altminteri, întreaga preoţime turcă are o stare îmbelşugată. Cei mai mulţi călugări sunt căsătoriţi şi se îngrijesc cu râvnă de mâncare, băutură, dormit, jocuri de noroc; ei fumează şi se simt bine, fiindcă n-au nici o grijă. Înainte, dervişii aveau o

[1] Dervişi dansatori.

[2] Mănăstiri de dervişi.

mare însemnătate politică şi religioasă. Acum, autoritatea lor a scăzut mult. Ei se mai bucură doar în faţa credincioşilor de oarecare consideraţie. De aceea au născocit felurite şiretenii prin care încearcă să se dea drept inşi însufleţiţi cu harul divin, sau drept vrăjitori. Joacă diferite piese de teatru şi mici comedii, însoţindu-le de diferite cântece, dansuri ciudate şi vaiete.

Trecând prin poarta mănăstirii, păşirăm într-o încăpere înaltă şi friguroasă, care se întindea pe toată lărgimea clădirii. În stânga era un coridor dreptunghiular, pe dreapta şi pe stânga căruia se aflau chiliile dervişilor. Ferestrele chiliilor dădeau spre curte. Uşi nu existau, aşa încât de pe coridor chiliile puteau fi văzute în întregime. Orânduirea lor era foarte simplă: în toată chilia nu era decât o singură pernă, întinsă de-a lungul pereţilor. Pe acest divan şedeau dervişii, având pe cap nişte tichii de pâslă în forma unor căpăţâni de zahăr, asemănătoare întru totul celor pe care le poartă clovnii din circurile noastre. Unii fumau, alţii se pregăteau în vederea dansurilor pe care urmau să le execute şi în sfârşit alţii stăteau adânciţi în gânduri şi nemişcaţi, ca nişte statui. De aici ne îndreptarăm spre pavilion şi după ce străbăturăm o săliţă pătrată, ajunserăm în sala principală, care avea formă ortogonală. Nişte coloane subţiri sprijineau cupola sălii. În partea din spate a încăperii era un rând întreg de ferestre deschise. Podeaua lucea ca oglinda. De-a lungul tuturor celor opt pereţi ai sălii se întindeau câte două rânduri de loji; unul puţin deasupra nivelului podelei, iar celălalt pe la jumătatea înălţimii sălii. Câteva loji din rândul de sus aveau zăbrele aurite şi erau destinate femeilor. O altă lojă, tot în rândul de sus, era ocupată totdeauna, de cor. Toate lojile erau pline. Găsirăm însă două locuri într-una din ele.

Tocmai se începea reprezentarea unei comedii, care trebuia să pară ca fiind închinată preamăririi lui Dumnezeu.

Prin uşa principală intrară vreo treizeci de dervişi, în frunte se afla conducătorul lor. Era un bărbat bătrân, cu barbă căruntă şi purta o haină lungă şi neagră. Ceilalţi erau îmbrăcaţi în rase de culoare închisă, iar pe cap purtau tichiile acelea înalte de formă conică. Păşiră încet în sală, o înconjurară cu toată gravitatea de trei ori şi se aşezară, cu

picioarele încrucişate: conducătorul în faţa intrării, iar ceilalţi în dreapta şi stânga lui, în două semicercuri. Se auzi apoi o muzică îngrozitoare, ale cărei sunete îmi sparseră timpanele; urmă un cântec, de jale care, după cum spunea un poet german, „ar fi înduioşat pietrele şi ar fi turbat oamenii”.

După ce sfârşiră cântecul, dervişii începură să facă o sumedenie de plecăciuni, fie aplecându-se unii spre alţii, fie încovoindu-se cu toţii în faţa conducătorului lor. Îşi încrucişară picioarele şi se legănară la dreapta şi spre stânga, înainte şi îndărăt, îşi răsuciră jumătatea de sus a corpului şi capul, îşi încrucişară ele câteva ori braţele, îşi frânseră mâinile, pocnindu-şi-le, se trântiră pe podea, lovind-o neîncetat şi zgomotos cu vârful tichiilor.

Această primă parte a ciudatei serbări ţinu o jumătate de oră. Muzica şi cântecele amuţiră, iar dervişii se aşezară iarăşi, cu picioarele încrucişate. Toată reprezentaţia pe care o văzusem mă ispitea să cred că dervişii aceia erau nebuni; cu toate acestea, privitorii turci îi urmăriseră cu o evlavie deosebită şi păreau înălţaţi sufleteşte.

Se auzi iar muzica, dar sunetele erau mai vioaie. Dervişii săriră cu toţii deodată, îşi zvârliră rasele şi se înfăţişară în îmbrăcăminte albă. Reluară plecăciunile unii către alţii şi cu toţii în faţa conducătorului lor şi începură dansul, din cauza căruia fuseseră porecliţi „dănţuitorii”. De fapt nu era un dans, ci un fel de învârteală pe loc. Fiecare derviş rămăsese pe locul pe care se afla, învârtindu-se încet într-un picior şi ţinându-şi mâinile încrucişate pe piept, ori îndepărtându-şi-le când înainte şi înapoi, când în dreapta şi în stânga. Ritmul muzicii devenea din ce în ce mai vioi, iar legănările dervişilor îşi iuţiră şi ele ritmul; în cele din urmă repeziciunea acestor mişcări fu atât de uluitoare, încât închisei ochii, ca să nu ameţesc doar privindu-le. Dansul ţinu altă jumătate de oră şi dervişii începură să se prăbuşească unul după altul. Comedia se sfârşise. Scosei un suspin de uşurare, făgăduindu-mi să mă feresc de a mai vedeţi vreodată „dansurile dervişilor”. Toţi ceilalţi spectatori, însă, care aparţineau păturii de jos a societăţii, plecară încântaţi de cele ce văzuseră. Isla se uită la mine şi mă întrebă:

— Cum ţi-a plăcut, effendi?

— Ca să fiu sincer, am ameţit! îi răspunsei.

— Ai dreptate. Nu ştiu dacă Profetul a orânduit asemenea ţopăieli. De altfel nu ştiu nici dacă întreaga lui învăţătură se potriveşte ţării noastre şi poporului musulman.

— Tu spui asta, tu care eşti musulman?

— Effendi, îmi şopti, Seniţa, soţia mea, e creştină! Îmi dăduse astfel de înţeles gândurile pe care nu voia să mi le mărturisească prin cuvinte. O soţie vrednică şi deşteaptă este „sufletul casei”, o adevărată paznică a culturii şi conştiinţei-divine.

Când păşirăm în curte, îndreptându-ne spre ieşire, simţii că-mi pune cineva mâna pe umăr. Mă oprii şi mă întorsei; în faţa mea se afla un tânăr, pe care-l recunoscui numaidecât.

— Omar Ben Sadek! Ce-i cu tine?

— Lăudat fie Dumnezeu, fiindcă-mi dăruieşte bucuria de a vedea soarele chipului tău! Sufletul mi-a tânjit de multe ori după tine, de atunci de când am fost nevoit să mă despart de tine.

Era Omar, fiul lui Sadek, fosta noastră călăuză prin Djerid, care fusese împuşcată de Abu En Nassr.

— Cum ai ajuns la Istambul şi ce faci aici? îl întrebai.

— Nu vezi că sunt hamal? Hai să intrăm într-o cafenea, sidi, şi-ţi voi povesti totul.

Isla Ben Maflei auzise încă în Egipt despre aventura noastră în Tunis, aşa încât cunoştea numele lui Omar; de aceea se bucură şi el că-l vede şi ne însoţi în cea dintâi cafenea onorabilă din apropierea mănăstirii dervişilor.

În primul rând, aflai că Omar fusese nevoit să-şi ia cămila, pe care o primise de la prietenii săi şi pe care vechilul din Kbilli o lăsase pe ascuns lui Abu En Nassr. Cu toate acestea, se ţinu după el până la Derna. Îl ajunsese la Bomba, dar cel urmărit se alătură unei caravane ce pornea spre Sivah. Omar a fost nevoit să aştepte un prilej mai bun şi să-şi schimbe cămila cu o alta, care nu era atât de vânjoasă. Fireşte, primi şi o mică suma de bani, ca să aibă cu ce să trăiască. Abia după trei săptămâni izbuti să se alăture şi el unei caravane, ce se îndrepta spre oaza Sivah, străbătând pustiul nordic Barka şi Vadi Dşegabib. Sosi la Sivah, află după cercetări

îndelungate, că Abu En Nassr ar fi plecat spre Birkei[1] el Kherum, urmând să treacă prin Omm Loghir şi Moggarah. Când ajunse la El Kherum, văzu că toată alergătura lui fusese zadarnică şi presupuse că Abu En Nassr apucase pe alt drum, ducându-se poate pe vreuna din şoselele sudice de caravane spre El Wah, Farafer sau Daket. Îl căută şi în aceste trei oaze, dar nu-l găsi. Plecând la Tafah, înţelese, în urma unor aluzii, că Abu En Nassr pornise cu un vaporaş, în josul Nilului, ascunzându-se sub alt nume. Cutreieră pe rând toate oraşele şi satele de pe malul Nilului şi sosi în Cairo, zdrobit de oboseală.

Din fericire, aici îi fu dat să zărească întâmplător pe Abu En Nassr în piaţa Mehmed Ali. Îl urmări de-a lungul întregului bulevard Mehmed Ali, până la Esbekieh, dar îl pierdu din ochi. Cutreieră zi şi noapte şi în cele din urmă îl văzu iarăşi în portul Bulak, dar tocmai în clipa când Abu En Nassr se îmbarca pe un vaporaş ce pornea în susul Nilului. Omar nu se putu îmbarca, din pricină că nu avea bani şi nici nu i se permise să-şi plătească costul călătoriei în schimbul unor prestări de servicii.

Înfuriat la culme şi abia stăpânindu-şi dorul de răzbunare, fu nevoit să vadă că vrăjmaşul său de moarte îi scăpă încă o dată; totuşi, un şeic arab, căruia-i istorisi păţania, îi dărui un cal, pentru a putea urmări vaporaşul, mergând pe şoseaua de pe malul apei. Străbătu în goană Terraneh, Giza, Nadir, Negileh şi Dahari, situate pe unul din braţele Nilului, pentru ca ajungând la Ramanieh să i se spună că vaporaşul se îndreptase spre celălalt braţ. Porni de-a curmezişul deltei, prin Kasr el Madşar şi Mehallet el Kebir, iar când sosi în Samanud, află că într-adevăr vaporaşul se oprise acolo câtva timp, plecând apoi iar în josul apei. Cu aceeaşi râvnă alergă la Damiette, dar ajunse prea târziu: Abu En Nassr plecase cu alt vaporaş spre Adalia.

Isprăvindu-şi banii, fu nevoit să muncească în porturi, ca să-şi câştige banii de drum; desigur, în acest timp îşi vânduse şi calul, dar şi suma obţinută pentru el se sfârşi repede. În cele din urmă, izbuti să ajungă fără nici un ban în Cipru şi de aici, cu ajutorul unui pescar, pe continent. Sosi la Anamar,

[1] Lacul.

merse pe jos până la Adalia, trecând pe la Selindi şi Alaja. Dar cercetările lui se dovediră iar zadarnice. Se scursese prea multă vreme şi Omar nu avea mijloace îndestulătoare spre a-şi continua cercetările pe drumul cuvenit.

Cu toate acestea, nu-şi pierduse răbdarea şi nici ţinta pe care i-o insufla legea răzbunării. Gândindu-se la direcţia spre care se îndrepta Abu En Nassr, îşi spuse că vrăjmaşul are de gând să se ducă la Constantinopol; de aceea porni de-a curmezişul Anatoliei, întreţinându-se din cerşit. În felul acesta însă, înainta foarte încet, iar la Kuţahija se îmbolnăvi. Istovitoarea lui, hoinăreală şi lipsurile îndurate îl siliră să zacă mai multe luni şi fu fericit, când îşi găsi salvarea într-o mănăstire de dervişi.

După alte câteva luni, sosi în Istambul. Nu găsise încă nici o urmă sigură, dar nici nu-şi pierduse nădejdea. Ca să-şi poată agonisi traiul, făcând şi economii, se îndeletnicea cu hamalâcul, ceea ce era o treabă neobişnuită din partea unui arab mândru şi liber ca el. Când îl întrebai cât timp are de gând să rămână în Constantinopol, îmi răspunse:

— Sidi, poate că în curând voi părăsi oraşul. Allah mi-a îngăduit să aflu numele adevărat al banditului:

— Să-l aud!

— Când ne aflam în Djerid, mi-ai spus că Abu En Nassr se numeşte de fapt Hammed el Amasat.

— Aşa e.

— Am descoperit aici un bărbat, care se numeşte Ali Manach Ben Barud el Amasat.

— Ah! Unde e?

— Chiar în mănăstirea în care ai fost adineauri; e derviş. Voiam să intru în chilia lui, ca să-i vorbesc şi să-l cercetez.

— Ali Manach Ben Barud el Amasat! strigă Isla atât de tare, încât socotii nimerit să-i atrag atenţia asupra celor din jurul nostru, care l-ar fi putut auzi. Prin urmare e fiul acelui Barud el Amasat, care mi-a vândut soţia. Mă duc numaidecât la mănăstire, ca să-i vorbesc.

— N-o vei face! îi spusei. Amasat nu-i un nume rar. Poate că dervişul acesta nu are nici o legătură cu omul pe care-l cauţi. Şi chiar dacă ar fi aşa cum crezi, tot trebuie să fii prevăzător. N-ai vrea să-mi îngădui să mă duc eu?

— Da, effendi, du-te! Dar chiar acum! Te vom aştepta aici.

Îl întrebai pe Omar:

— Cum ai aflat că dervişul acela se numeşte Amasat?

— Am fost ieri cu el şi cu un tovarăş de-al lui într-un caic, până la Beharive Keui; în timp ce ei vorbeau, i-am auzit numele. S-au oprit în faţa unei case, care era încuiată. Unul din ei bătu în poartă. Un glas întrebă din casă cine vrea să intre şi răspunsul fu: En Nassr. Aşteptai câteva ore, până când îi văzui ieşind; în timpul acesta intrară o grămadă de inşi, care rostiră acelaşi cuvânt, ca să li se deschidă. Ce înţelegi din toate astea, effendi?

— Aveau felinare la ei?

— Nu, cu toate că nimeni nu are voie să umble noaptea fără felinare. Nu era pe aproape nici un kavas. M-am luat iar după cei doi inşi, pană când i-am văzut oprindu-se la mănăstirea „dervişilor dănţuitori”.

— Ai auzit bine cuvântul „En Nassr”?

— Cât se poate de limpede!

Relatarea lui Omar îmi dădea de gândit şi-mi provoca tot felul de supoziţii. Îmi adusei aminte de cuvintele pe care le rostise Abrahim Mamur, atunci când mă doborâse în gangul de sub ruine. Crezând că nu mai pot fi vătămător şi că m-a răpus, îmi declarase pe un ton foarte lăudăros şi spre a mă înspăimânta, că ar fi şeful unei bande de ucigaşi. Dacă lucrul acesta era adevărat, însemna că banda era răspândită în aproape întreaga Turcie, după cum dovedeau isprăvile lor din Egipt şi Damasc. Constantinopolul a fost mereu un adăpost al criminalilor de tot soiul, dar acum teama pe care o pricinuiau răufăcătorii întrecuse orice măsură. Se găseau mereu locuinţe jefuite, în timp ce stăpânii lor erau omorâţi sau dispăreau. La „Cornul de aur” sau Bosfor pluteau numeroase cadavre. În toiul nopţii, izbucneau focuri în diferite colţuri ale oraşului, la aceleaşi ore şi în timp ce se depuneau sforţări pentru stingerea lor, se comiteau tâlhării. Cercetările duceau la convingerea că incendiile se datorau aceloraşi autori. Patrulele întâlneau în fiecare noapte indivizi suspecţi, care nu aveau felinare şi care, atunci când erau somaţi să se oprească, se încăierau cu ele. Dar ceea ce era de necrezut, justiţia şi toate autorităţile se arătau foarte îngăduitoare cu

toţi aceşti răufăcători. Odată fu prinsă o bandă alcătuită din cei mai primejdioşi ucigaşi şi sultanul îi exila în Tripoli. După câtva timp, căpitanul vaporului care-i transportase se întoarse şi anunţă că suferise un naufragiu lângă Tripoli, iar toţi ucigaşii ce se aflau pe bord s-ar fi înecat. Numai că, după câteva zile, „înecaţii” erau văzuţi pe străzile oraşului, fără ca faptul să pară ciudat. Nu le-am împărtăşit celor doi gândurile care mă frământau şi aflai de la Omar că dervişul Ali Manach locuieşte în a cincea chilie de la intrare. Plecai spre mănăstire. Fără să mă sinchisesc de cei care se aflau acolo, păşii drept spre poarta mănăstirii şi intrai în săliţă. Uşile gangului erau deschise. Dervişii şedeau în chiliile lor. Străbătui agale întregul gang şi mă întorsei, ca să privesc pe îndelete şi pe cei care se aflau în ele, dar nici unul din ei nu mă băgă în seamă, într-a cincea chilie şedea un derviş, care părea să aibă douăzeci şi ceva de ani. Se uita ţintă spre fereastră şi lăsa să-i alunece printre degete cele nouăzeci şi nouă de mărgele ale mătăniilor.

— *Sallam!* îl salutai cu o voce gravă.

— *Sallam aaleikum!* răspunse. Ce doreşti?

— Vin dintr-o provincie îndepărtată şi nu cunosc obiceiurile acestei case. V-am văzut dansul şi aş vrea să vă mulţumesc pentru desfătarea pe care mi-aţi dăruit-o. Puteţi primi o ofrandă?

— Da, pot s-o primesc.

— Cât de mare trebuie să fie?

— Orice para e bine venită şi primită.

— Atunci poftim!

Îi dădui atât cât îmi îngăduiră mijloacele, adică destul de puţin; dar el se arătă mulţumit, fiindcă-mi spuse:

— Îţi mulţumesc. Să opresc ofranda pentru mine sau s-o predau Ordinului?

— Te rog să ai bunăvoinţa de a o păstra pentru tine.

— Atunci spune-mi cum te numeşti, ca să ştiu cui trebuie să-i mulţumesc.

— Profetul spune că ofranda unei mâini necunoscute va fi socotită cândva ca având valoare dublă; de aceea dă-mi voie să nu-ţi spun cum mă cheamă, dar împărtăşeşte-mi numele tău, ca să ştiu cu ce fiu evlavios ai islamului am stat de vorbă.

— Numele meu e Ali Manach ben Barud el Amasat.

— Şi care-i locul unde te-ai născut?

— Oraşul meu de origine e Iskenderun.

Până aici spusele lui se potriveau cu ceea ce ştiam. Isla îmi istorisise încă în Egipt că Barud el Amasat, care o vânduse pe Seniţa, locuia în Skutari. Îl descusui mai departe:

— Cuvioasa ta familie mai locuieşte acolo?

— Nu, îmi răspunse.

Trebuia să încetez cu întrebările, ca să nu-i trezesc bănuieli; de aceea, rostii câteva cuvinte fără însemnătate şi plecai. Isla şi Omar aşteptau cu nerăbdare la khavaşii.

— Ce ai aflat? mă întrebă Isla.

— E fiul acelui Barud el Amasat. E orginar din Skutari şi dacă nu mă înşel, Hamd el Amasat, care se numea şi Abu En Nassr, e unchiul lui.

— Effendi, atunci trebuie să ne spună unde-i tatăl său!

— Trebuie! Şi cum crezi că-l poţi sili?

— Prin cadiu.

— Atunci, va rosti un loc oarecare sau, dacă-l va declara pe cel adevărat, va avea grijă să-şi prevină tatăl. Nu, trebuie să fim prevăzători. Mai întâi am de gând să cercetez casa în care a intrat ieri. Mă duc numaidecât cu Omar la Beharive Keui şi după aceea poate că voi chibzui şi-ţi voi spune ceea ce e de făcut.

— Hotărârea ta e înţeleaptă. Ne despărţim acum, dar la înapoiere te rog să-l aduci şi pe Omar ben Sadek. Vreau să locuiască la mine şi să nu mai fie hamal.

Isla porni spre casă, iar eu mă îndreptai cu Omar spre port, unde tocmirăm un caic şi ne duserăm spre „Cornul de aur”, ca să coborâm la Eyub. De aici merserăm pe jos la Beharive Keui, care alcătuieşte partea de nord a Constantinopolului. Străbăturăm un drum foarte anevoios, prin noroi şi prin dărâmături, până când ajunserăm într-un fel de ulicioară.

Omar îmi arătă casa în treacăt, ca să nu ne oprim şi să dăm de bănuit. Era o clădire îngustă, dar după cât se părea destul de încăpătoare, fiindcă se întindea în adâncime, cu un etaj ieşit în afară; poarta era metalică, iar din faţada principală se deschidea un gang lângă intrare. Clădirea

vecină avea de asemenea un etaj ieşit în afară şi era tot atât de îngustă. Pe poarta ei era lipit un bilet murdar, pe care erau scrise cuvintele: *Arar-im bir kiradşii* — Caut chiriaş.

Hotărându-mă repede, pusei mâna pe clanţă şi intrai. Omar mă urmă uimit, întrucât nu pricepea ce căutam acolo. Dădurăm de un gang foarte întunecos, prin care bâjbâirăm şi nimerirăm o uşă. O deschisei şi pătrunserăm într-o curte care, la fel cu casa, avea o lărgime de cel mult opt coţi, dar era în schimb de zece ori mai lungă. În partea dreapta, în stânga şi în fundul curţii se aflau nişte clădiri într-o stare jalnică. În dreapta şi-n stânga era câte o uşă, ce ducea în încăperile de jos, care nu puteau fi însă decât nişte încăperi strâmte. La etaj se urca printr-o scară pe jumătate putrezită, care din cele treizeci de trepte, câte avusese la început, rămăsese doar cu douăzeci şi patru:

În mijlocul curţii zării un buştean, al cărui rost nu-l puteam ghici, iar pe buştean şedea ceva, despre care n-aş fi ştiut să spun ce este, dacă n-aş fi văzut că fumează un ciubuc vechi şi murdar. Acel ceva avea o formă rotundă şi era înfăşurat într-un caftan foarte jerpelit. Deasupra formei rotunde era aşezat un turban, care pe vremuri, trebuie să fi fost albastru sau poate chiar roşu, iar între formă şi turban ieşeau la iveală un nas care părea să aparţină unui om şi ciubucului despre care am pomenit adineauri. Nasul nu era mult mai mic decât ciubucul.

Când ne văzu, făptura aceea cu înfăţişare de arici înfăşurat scoase un fel de mormăit, care sună mirat şi duşmănos. În acelaşi timp începu să se pregătească să se înfăşoare şi mai bine în caftan.

— *Sallam*! îl salutai.

— Gsssss — hmmm! mormăi arătarea, drept răspuns.

— Casa asta e de închiriat?

Făptura aceea ciudată sări într-o clipă de pe buturugă şi se propti pe picioare, ca un om.

— Da, desigur, negreşit, chiar acum se poate închiria. Foarte frumoasă casă, minunată casă, prea bună chiar pentru un paşă şi totul aproape nou. Înălţimea voastră vrea s-o viziteze?

Toate cuvintele acestea fură rostite cu atâta repeziciune,

încât mi se păru că ameţesc. Îmi dădui seama că eram tot atât de bine veniţi sub înfăţişarea de chiriaşi, după cum am fi fost de plictisitori dacă i-am fi stânjenit tihnita şedere pe buturugă, pentru orice altă pricină. Era un evreu, care ni se arăta acum în toate măreţia sa patriarhală, întrucât părea că portul şi vorba lui îşi au obârşia cu mii de ani în urmă. Era scund, foarte scund, dar şi foarte gras. Papucii de papură cu care era încălţat, ca şi turbanul, caftanul şi pipa, mă făceau să cred că sunt de pe vremea lui Matusalem; doar nasul părea... ceva mai tânăr. Prin papuci se iveau toate cele zece degete ale picioarelor. Caftanul nu mai semăna cu o îmbrăcăminte, fiindcă era doar o cârpa murdară şi zdrenţuită. Turbanul arăta ca o prună uriaşă şi zbârcită, iar pipa fusese atât de mult muşcată în cursul anilor, încât îi rămăsese doar partea care se umple cu tutun, aşa încât fericitul ei proprietar pusese în locul ţevii un os de vultur, pe care nu-l mai putea roade atât de uşor. Caftanul nu mai avea mâneci, iar graba şi teama cu care se înfăşurase făptura aceea caraghioasă îmi clădeau de înţeles că aceasta era singura lui îmbrăcăminte.

Omul cu pipă-mi spusese dumneavoastră. Mă simţii obligat să-i vorbesc tot atât de ceremonios:

— Dumneavoastră sunteţi proprietarul casei?

— Nu, dar Înălţimea Voastră poate fi sigură ca nu sunt un om sărman...

— Vă rog, îl întrerupsei, răspundeţi-mi numai la ceea ce vă întreb şi cât se poate de scurt! A cui e casa?

— Bogatul *furundşi*[1] Mohammad in Khassim Paşa a moştenit-o de curând.

— Şi dumneavoastră ce faceţi aici?

— O păzesc şi aştept să vină vreun chiriaş.

— Cât vi se plăteşte pentru asta?

— Un piastru şi jumătate pâine pe zi.

— Casa nu-i locuită?

— Da, eu stau alături.

— Câtă chirie cere brutarul?

— Zece piaştri pe săptămână, plătiţi înainte.

— Arătaţi-ne odăile!

Ne deschise întâi cele două uşi ale încăperilor de jos şi

[1] Brutar.

văzurăm două văgăuni, ca nişte pivniţe, pline de praf şi insecte. Ne căţărarăm apoi pe scară şi intrarăm pe rând în trei încăperi, pe care le-aş fi numit mai degrabă astfel: pe cea dintâi colivie de porumbei; pe cea de-a doua coteţ de găini, iar pe cea de-a treia alt coteţ, dar pentru iepuri de casă.

— Aici e selamlâcul, dincoace e dormitorul şi dincolo haremul! mă lămuri grav paznicul, de parcă mi ar fi arătat un palat princiar.

— Bine! E ceva în clădirile din curte?

— Nimic. Pot fi folosite de cai şi servitori.

— Şi cum vă numiţi?

— Numele meu este Barueh Şebet Ben Baruch Chereb Ben Rabbi Baruch Mizşah. Cumpăr şi vând briliante, giuvaieruri, antichităţi şi dacă vă trebuie cumva un servitor, pot să fac în fiece zi curăţenie în odăile astea, să vă perii hainele şi să mă duc oriunde aveţi nevoie.

— Aveţi un nume foarte războinic! Dar unde vă ţineţi briliantele, giuvaierurile şi antichităţile?

— Înălţimea Voastră, tocmai acum am vândut totul.

— Atunci, duceţi-vă la bătrânul brutar Mohammad şi spuneţi-i că voi închiria casa. Poftim cei zece piaştri pentru chirie, pe care o voi plăti în fiece săptămână şi încă zece pentru dumneavoastră, ca să vă cumpăraţi tutun.

— Vă mulţumesc Înălţimea Voastră! strigă bucuros. Văd că ştiţi cum trebuie considerat un om care se ocupă numai cu afaceri de briliante şi antichităţi! Dar Mohammad mă va întreba cine sunteţi. Ce să-i răspund?

— Mai întâi, să nu mă mai numiţi „Înălţime”! E adevărat că hainele mele sunt noi, dar sunt şi singurele pe care le am. Sunt un foarte sărman jazidşi[1], cere e încântat când găseşte pe cineva, pentru care să poată scrie; şi prietenul acesta este un biet hamal, care câştigă foarte puţini bani. Vom locui împreună aici şi poate vom mai aduce un prieten, ca să nu ne fie prea, scumpa chiria. Cât despre rugămintea să vă dăm vreo îndeletnicire, ne vom mai gândi, fiindcă trebuie să facem economii.

Spusesem acestea ca să părem cât mai neînsemnaţi şi sărăcăcioşi cu putinţă în ochii primejdioşilor noştri vecini.

---

[1] Scriitor.

Evreul răspunse:

— Oh, effendi, mă mulţumesc totdeauna cu puţin. Dacă-mi daţi în fiece zi doi piaştri, mă îngrijesc de toate şi vă îndeplinesc orice poruncă.

— Voi vedea, dacă voi câştiga destul, ca să cheltuiesc şi aceşti doi piaştri pe zi. Când ne putem muta?

— Şi acum, effendi!

— Bine. Ne înapoiem curând şi cred că nu vom găsi casa încuiată!

— Alerg până la brutar şi mă întorc repede, să vă aştept.

Încheiasem târgul şi ne despărţirăm de straşnicul Baruch „suliţă aruncată”, fiul lui Baruch, „sabie” şi nepot al lui Rabbi Baruch „spetează”. Ajunşi acasă povestii lui Isla, tatălui şi unchiului său cum închiriasem casa şi când le dezvăluii bănuielile care mă frământau, consimţiră să mă mut acolo, împreună cu Halef şi cu Omar. Şi Lindsay voi să ne însoţească, dar îl rugai să renunţe, întrucât, în loc să ne folosească, ne-ar fi pricinuit fără îndoială neajunsuri. Auzindu-mă, fu atât de necăjit, încât îmi spuse că nu poate rămâne fără mine la Maflei; şi într-adevăr, se mută la Pera, chiar în după-amiaza acelei zile.

După ce luarăm hotărârile cuvenite, ne împachetarăm armele şi bagajele şi pornirăm spre Beharive Keui; fireşte, îmi lăsai calul la Isla.

Evreul ne aştepta în noua noastră locuinţă. Soţia lui curăţase odăile, cum se pricepuse şi cum o ajutaseră puterile şi omul cu pipă se bucură când îi mulţumii pentru grija pe care o avusese. Îi dădui poruncă să ne aducă pâine, cafea, făină, ouă, tutun, câteva vase de gătit şi să ne cumpere de la un telal trei pături vechi. Îndată ce-l văzurăm plecând, ne apucarăm şi despachetarăm armele. Le aşezarăm într-o odaie, în care stabilisem să nu intre nici un străin.

Baruch se întoarse curând cu toate cumpărăturile. Izbutise să-şi îndeplinească repede sarcinile, fiindcă-l ajutase soţia sa, o bătrânică scundă, care semăna cu o mumie înviată. Bătrâna mă pofti să fiu musafirul ei la cină. Primii invitaţia, întrucât amândoi îmi puteau fi de folos şi voiam să le câştig bunăvoinţa. De altfel, faptul că aduseseră, fără să cerem, nişte saci umpluţi cu paie, care urmau să ne slujească drept

divan, vădea dorinţa lor de a ne face să ne simţim cât mai bine. E drept că sacii erau găuriţi şi peticiţi pe ici-colo, dar Baruch era sărac şi ni-i dăduse cu toată inima. Ne credea şi pe noi săraci şi ştia că ne mulţumim cu puţin.

După ce plecară bătrânii, aprinserăm lampa, fiindcă în acest timp se întunecase şi începurăm să fumăm. Isla ne dăduse şi o lanternă, care urma să ne fie de mare folos. Stabilisem ca în timpul lipsei mele, Omar să stea în faţa porţii şi să supravegheze pe cei care intrau în casa vecină, iar Halef să stea în curte. Cele două case erau despărţite printr-un gard subţire de scânduri, aşa încât nădăjduiam că, dacă Halef se va piti într-un colţ, va putea supraveghea casa învecinată.

Baruch, care locuia în cealaltă parte a casei, mă aştepta. Cei doi erau singurii stăpâni ai acestor cocioabe. Fără îndoială, cumpărăturile, pe care îi însărcinasem să ni le facă, le prilejuiseră un câştig oarecare; iar mulţumirea o văzui în minunata lor voioşie şi în respectuoasa primire pe care ne-o făcuseră. Poate că apariţia noastră le înseninase puţin viaţa amărâtă pe care o duceau. Bătrâna evreică era mult mai curată decât îmi închipuisem, aşa încât mâncai cu destulă poftă ceea ce-mi pregătise; iar când le-am oferit puţină cafea şi puţin tutun, ca să le fac o bucurie, s-au arătat amândoi atât de încântaţi, de parcă le-aş fi dăruit o avere.

Observasem cu părere de rău că într-adevăr caftanul era aproape singura îmbrăcăminte a lui Baruch. Nu reuşisem să aflu dacă poartă pantaloni, iar mânecile hainei, care ieşeau la iveală prin găurile mânecilor caftanului, erau îngrozitor de rupte. Orice ajutor ar fi fost din cale-afară de bine venit celor doi sărmani şi m-am hotărât să nu preget şi să-l dau. Fireşte, „afacerile cu giuvaieruri şi antichităţi” nu erau decât braşoave, deşi nu fuseseră spuse cu vreun gând rău. Cei doi bătrâni necăjiţi erau siliţi să-şi ducă zilele cu câte un piastru, adică opt sau zece pfenigi şi-i fericii de-a binelea, când le spusei că dacă se vor îngriji de tot ce ne va trebui, vor primi o „simbrie” de cinci piaştri pe zi.

În timpul cinei, îmi aruncasem privirea spre casa vecină; fireşte, fără să fiu observat.

— Effendi, spuse Baruch, pe strada asta locuiesc numai oameni săraci. Unii sunt buni şi cinstiţi, dar alţii răi şi

primejdioşi. Dumneavoastră sunteţi scriitor şi nu veţi găsi nimic de lucru prin părţile astea. Prin urmare, nu trebuie să vă sinchisiţi de ei; totuşi v-aş îndemna să fiţi cu băgare de seamă în privinţa casei vecine.

— De ce?

— E foarte primejdios să vă spun.

— Ştiu să păstrez o taină!

— Vă cred, dar mă tem că, dacă mă apuc să pălăvrăgesc, veţi părăsi numaidecât noua dumneavoastră locuinţă, ceea ce m-ar mâhni foarte rău.

— Vă făgăduiesc sincer că nu mă voi muta. Sper că suntem prieteni şi am convingerea că vă purtaţi cinstit cu mine. Nu sunt bogat, dar şi un om sărac poate fi recunoscător.

— Vă cunosc bunătatea şi cred că vă veţi ţine făgăduiala. Toţi locuitorii de pe strada noastră ştiu că în casa vecină se întâmplă lucruri necurate, dar nu le pasă. Odată, s-a furişat unul dintre ei într-o casă alăturată, care e nelocuită, ca să spioneze; în dimineaţa următoare nu se înapoiase, iar atunci când ai săi l-au apucat să-l caute, l-au găsit spânzurat de o grindă. Fără îndoială, nu se spânzurase, ci fusese omorât.

— Prin urmare, credeţi că vecinii mei nu sunt numai suspecţi, ci chiar primejdioşi.

— Da. Trebuie să vă feriţi de ei.

— Şi nu se ştie măcar cine locuieşte acolo?

— Ba da: un grec, împreună cu soţia şi un copil. Vând băuturi şi întreţin băieţi frumoşi şi fete tinere, care însă nu se văd niciodată pe stradă. Câţiva inşi cutreieră oraşul de dimineaţă până seara şi aduc mereu clienţi. Vine fel de fel de lume: oameni distinşi şi oameni simpli, localnici şi străini. Se joacă şi se cântă, dar nu cred că pleacă din casă toţi cei care intră. Uneori, se aude noaptea câte un strigăt de ajutor sau vreo împuşcătură. A doua zi pluteşte un cadavru pe apă. Alteori vin noaptea grupuri de bărbaţi, fără felinare şi aduc pachete destul de mari, cu care pătrund în casă. Astea se împart, desigur.

— Spuneţi că nimeni nu trebuie să se sinchisească de casa asta, dar văd că ştiţi tot ce se întâmplă înăuntrul ei. Nu cumva aţi spionat şi dumneavoastră vreodată?

— Effendi, nu se cade să spun ceva. Altminteri, aş fi pierdut!

— Nici mie?

— Nici dumneavoastră, fiindcă aţi fi în stare să faceţi ceea ce am făcut şi eu şi riscaţi să fiţi spânzurat.

— Mi se pare că-mi povestiţi astea, numai ca să mă înfricoşaţi!

— Effendi, zău că nu vă mint!

— Atunci, nu cumva le-aţi visat?

Izbutisem să-l întărât. Bătrânul nu voia să-l consider visător, aşa că-mi spuse:

— Nu vă voi spune nimic, dar vă voi ruga să nu atingeţi nici scândura nici stinghia.

— Care scândură?

— În peretele din dreapta al selamlâcului dumneavoastră e o scândură desprinsă. Se ţine doar într-un cui bătut la capătul ei de sus, aşa încât poate fi împinsă de jos într-o parte. Apoi este un gang mic, în spatele căruia se află peretele de scânduri al casei vecine. Şi aici e o scândură desprinsă., Eu însumi am scos cuiele. Dacă se împinge în lături scândura, se poate vedea bine încăperea în care stau trântiţi fumătorii de opium şi se aud zgomotele paharelor ciocnite şi râsetele băieţilor şi fetelor dintr-o odaie vecină.

— Aţi fost foarte neprevăzător! Dacă observă cei de alături că scândurile sunt desprinse?

— Voiam să văd ce se întâmplă acolo şi am fost silit să scot cuiele. Altfel, n-aş fi putut.

— Aţi fi putut găsi alt mijloc. Trebuia să faceţi în scândura aceea doar o găurică, pe care n-ar fi observat-o vecinii şi ar fi fost de ajuns!

— Da, dar n-aş fi văzut decât prea puţin.

— Şi ce-i cu stinghia?

— E în şopronul care duce spre casa vecină şi e destul de lungă, ca să fie folosită în loc de scară şi să se caţere cineva pe ea. Şi peretele clădirii din curte e tot din scânduri. Ştiu una din ele, în care se află o gaură şi o crăpătură. Când te uiţi printr-una din ele, vezi o încăpere lungă, în care se strâng o mulţime de bărbaţi, care îşi împart prada.

— Unde-i scândura?

— Ca s-o recunosc oricând, am însemnat-o cu var.

— Dar nu înţeleg de ce n-aţi denunţat autorităţilor toate astea. Era doar de datoria dumneavoastră să declaraţi ceea ce aţi văzut!

— Effendi, prima mea datorie este să-mi apăr viaţa. Nu vreau să fiu spânzurat şi eu!

— Bine, dar poliţia nu v-ar fi trădat!

— Domnule, mi se pare că nu locuiţi de mult în Istambul. Când m-am uitat prin gaura aceea, am zărit oameni foarte distinşi. Am recunoscut chiar dervişi şi kavasii. Sunt unii *mansubli*[1] mari, cărora sultanul nu le plăteşte nici o leafă şi care trăiesc numai din bacşiş, storcându-l de oriunde şi de la oricine. Şi ce să facă un asemenea funcţionar, când nu-i ajunge nici bacşişul? Cine se încumeta să denunţe pe vecinul dumneavoastră, trebuie să se înfăţişeze unui *karavidder*[2] sau cadiului, care au fost cu siguranţă şi au petrecut în casa aceea. Vă închipuiţi ce urmează. Nu ştiu ce se întâmplă acolo şi nu mă mai sinchisesc. V-am destăinuit doar dumneavoastră şi sper că vă veţi feri, aşa cum v-am sfătuit!

M-am declarat mulţumii de ceea ce aflasem şi n-am mai insistat. Eram încredinţat acum că mă aflu eu însumi în primejdie, împreuna cu tovarăşii mei. În tot cazul, grecul aflase că are vecini, căutase să ştie cine suntem şi-şi pusese oamenii să ne supravegheze. De altfel, supravegherea era foarte lesnicioasă, întrucât nu ne despărţea de casa lui decât peretele de scânduri. În timpul zilei trebuia să umblăm cu cea mai mare atenţie prin curte, fiindcă s-ar fi putut să fim recunoscuţi de cineva. De aceea, hotărârea de a-l folosi pe Baruch pentru cumpărături şi alte mici servicii fusese foarte nimerită, în felul acesta, n-aveam nevoie să ieşim din casă.

M-am gândit că tovarăşii mei vor fi lăsat lampa aprinsă, în timp ce lipsisem şi lumina ei ar fi putut să fie observată în casa vecină; sau că poate au vorbit prea tare şi cei de alături îi vor fi auzit De aceea, mă ridicai şi mă dusei acasă. Mai întâi, însă, îl învăţai pe Baruch ce să răspundă în cazul când va veni cineva să-l iscodească în privinţa noastră. Trebuia să spună că suntem trei inşi amărâţi, adică un scriitor sărac, un hamal

---

[1] Funcţionari.

[2] Poliţai.

şi un arab şi mai sărac. Întrucât locuinţa noastră, dădea într-a lui, mă înţelesei cu evreul ca, ori de câte ori voi avea nevoie de el, să bat în perete.

Când am ajuns acasă, am găsit uşa deschisă, iar pe Omar stând de veghe în pragul ei. Până acum, văzuse o sumedenie de inşi intrând în casa vecină. Cu toţii fuseseră întrebaţi prin ferestruica de lângă intrare ce doresc şi după ce rostiseră cuvântul „En Nassr”, li se deschisese poarta. Îl rugai să încuie uşa şi să vină în casă. Halef se afla în curte. Nu văzuse şi nu auzise nimic. Îi spusei şi lui să mă urmeze în casă. Lampa nu era aprinsă şi credeam că-i mai bine să stăm pe întuneric.

După ce le istorisii ceea ce-mi destăinuise Baruch, cercetai peretele din dreapta al selamlâcului şi găsii lesne scândura desprinsă. O împinsei deoparte şi-mi strecurai mâna prin deschizătură. La o depărtare de o lăţime de stinghie, simţii peretele de scânduri al casei vecine şi imediat cealaltă scândură desprinsă. O înlăturai încet şi pe aceasta şi văzui că odaia pe care o astupa peretele de scânduri era întunecată. Trăsei scândurile la loc şi aşezai saltelele şi păturile astfel, încât să ne aşezăm pe ele şi să aşteptăm desfăşurarea evenimentelor.

După ce şezurăm nemişcaţi vreo oră, vorbind doar în şoaptă, ni se păru că auzim un zgomot venind din odaia vecină. Împinsei scândura în lături şi de data aceasta auzii limpede nişte paşi grei şi un geamăt. Răsună apoi o voce:

— Aici! Aşa! Hassan să se pregătească de plecare!

După o mică pauză, glasul urmă:

— Ştii să scrii?

— Da, i se răspunse.

— Ai bani în casă?

— Îmi ceri bani?! Dar ce v-am făcut, ca să mă ademeniţi aici şi să mă legaţi?

— Ce ne-ai făcut? Nimic. Absolut nimic! Ţi-am luat punga cu bani, ceasul, inelele şi armele, dar astea nu ne ajung. Dacă nu ne poţi da ceea ce-ţi cerem, vei fi găsit mâine plutind pe apă!

— *Allah kerihm*! Cât îmi cereţi?

— Eşti bogat. Cinci mii de piaştri nu înseamnă mare lucru la tine!

— Ba înseamnă, fiindcă nu-i am!

— Dar cât ai?

— Abia vreo trei mii.

— Dacă trimiţi pe cineva să ţi-i aducă, ai tăi îi vor da banii? Dar să nu ne minţi, fiindcă-ţi jur că, dacă trimisul nostru se întoarce fără bani, în clipa următoare îţi închei socotelile cu viaţa!

— *Allah 'l Allah!* Sigur că se vor trimite banii, dacă scriu o epistolă şi o pecetluiesc cu inelul meu!

— Bine, îţi voi înapoia inelul, dar doar atât cât să pui parafa pe scrisoare. Dezlegaţi-i mâinile, ca să scrie!

De-acum încolo nu se mai auzi nici o mişcare şi nici o vorbă. Mă strecurai încet până la peretele casei vecine. Cu toată atenţia posibilă, împinsei scândura deoparte şi lăsai o crăpătură, prin care să mă uit. Zării un bărbat, întors cu spatele spre perete. Avea capul descoperit şi hainele rupte, de parcă s-ar fi bătut cu cineva, în faţa lui se aflau trei inşi înarmaţi: unul, în îmbrăcăminte grecească — era stăpânul casei, fără îndoială — iar ceilalţi doi în obişnuitul port turcesc. Se uitau la prizonierul lor, care-şi pecetluia scrisoarea cu inelul.

Trăsei încet scândura la loc şi aşteptai. După câteva clipe, îl auzii pe grec spunând:

— Aşa! Legaţi-l iar şi lăsaţi-l acolo. Dacă încearcă să se mişte, îl vom înjunghia. Ai înţeles, da?

Se deschise apoi o uşă şi se făcu linişte. Mă întorsei la tovarăşii mei şi le povestii ceea ce văzusem şi auzisem.

— Ăştia-s hoţi! spuse Halef. Ce facem?

— Nu sunt numai hoţi, ci şi ucigaşi! şoptii. Crezi că îi vor mai da drumul nenorocitului ăluia? Păi i-ar denunţa imediat şi ar fi pierdut! Vor aştepta să li se aducă banii şi-l vor lichida!

— Atunci, hai să-i sărim într-ajutor!

— Desigur. Dar în ce chip?

— Să scoatem câteva scânduri şi să-l scăpăm!

— Nu-i bine. Am face prea mare gălăgie şi planurile noastre, s-ar spulbera. S-ar putea încinge o încăierare, fiindcă ne-ar simţi; şi chiar dacă i-am înfrânge, ar fugi şi nu ne-am alege cu nimic. Ar fi nimerit dacă am chema câţiva poliţişti; dar cine ştie când pot veni şi până atunci câte se pot

întâmpla! Şi iarăşi, poliţia se încumetă oare să intre în casa asta? Staţi, am altă propunere: scoatem încă două scânduri şi obţinem o deschidere, prin care ne putem strecura. Aducem încoace pe prizonier, punem scândurile la locul lor şi rămânem apoi în aşteptare.

— Dar cu ce scoatem cuiele?

— Cu cuţitul. Trebuie să avem grijă, să nu fim auziţi. Încep chiar acum.

— Ştii unde-i prizonierul?

— L-au dus în odaia în care mi-a spus Baruch că a văzut petrecând băieţi şi fete. Se pare că e goală. Dincolo de peretele nostru e altă odaie, a cărei uşă am zărit-o. Cred că e acolo.

Pipăii peretele şi observai că toate scândurile erau prinse şi sus şi jos numai în câte un cui, iar cuiele de pe partea noastră păreau lesne de scos. N-aveam decât să vâr cuţitul între scândură şi stinghie şi să răsucesc uşor cuţitul. Izbutii să scot o scândură, dar văzui că deschiderea era prea mică şi nu îngăduia trecerea unui om, aşa încât desprinsei încă una, fără să fac cel mai mic zgomot. Dădui scândurile lui Omar şi pipăii celălalt perete, ale cărui scânduri aveau însă cuiele mai bine înfipte. Aici, munca-mi fu puţin mai anevoioasă şi oarecum zgomotoasă.

Tocmai în clipa când terminasem operaţia de scoaterea cuielor şi mă simţeam istovit, auzii nişte paşi ce se apropiau. Era grecul, care venise în odaie, ţinând în mână o lampă. Deschisese uşa din faţa peretelui nostru, dar nu intrase, ci rămase în prag.

— Vi s-au adus banii? îl întrebă turcul prizonier.

— Da, răspunse grecul râzând.

— Atunci, daţi-mi drumul!

— Încă nu. Abia mâine dimineaţă vei fi liber. Ţin să-ţi spun că în curând vor veni aici câţiva inşi, care nu trebuie să ştie că eşti în odaie. Nu vor intra, dar nici nu trebuie să te audă, înţelegi? De aceea, te voi lega şi-ţi voi pune căluş în gură. Dacă vei fi liniştit şi te vei purta frumos, îţi vei câştiga libertatea; de nu, să ştii că nu mai ieşi viu din casa aceasta!

Turcul îl rugă să-l lase să plece şi făgădui că nu va destăinui nimănui ceea ce se întâmplase; dar rugămintea-i fu

zadarnică. Se rugă apoi să nu i se pună căluşul, făgăduind că va sta liniştit; dar nici această rugăminte nu-i fu luată în seamă. Glasul lui înfricoşat mărturisea că presimte adevăratele gânduri pe care le nutreşte grecul. După ce-l legă şi-i puse căluşul, stăpânul casei trase zăvorul şi plecă.

Trebuia să lucrăm cu toată repeziciunea, ca să nu fim surprinşi de cei ce urmau să vină. Din fericire, scândurile erau desprinse. Le dădui în lături, îmi vârâi revolverul în buzunar şi mă strecurai uşor. Ceilalţi nu mă urmară, dar erau gata să-mi sară într-ajutor, dacă aş fi fost în primejdie.

Înlăturai zăvorul şi intrai.

— Nu scoate nici o vorbă. Vreau să te eliberez! spusei prizonierului.

Tăiai iute frânghiile cu care era legat şi le luai. Căluşul era ca o batistă mototolită, ce-i fusese vârâtă în gură şi sub nas şi legată la ceafă. Dezlegai sfoara şi o pusei în buzunar, împreună cu batista.

— *Maschallah!* strigă prizonierul, ridicându-se; cine eşti şi cum...

— Linişte! îl întrerupsei; urmează-mă!

Îl împinsei spre odaia noastră şi trăsei zăvorul la loc.

— *Hamdulillah*, slavă Domnului! murmură Halef. Eram tare îngrijorat; dar treaba a mers mai repede decât am crezut!

Nu-i răspunsei, ci mă apucai să pun scândurile la loc; după ce terminai mă uitai cu toată atenţia, încredinţându-mă că vecinii n-ar fi putut bănui că scândurile fuseseră scoase.

Deodată, se auziră paşi. Vreo doi inşi aduseră un client beat, care fu trântit pe duşumea, ca să doarmă. Fiind sigur că nu va mai intra nimeni în odaia aceea şi nu vom avea deocamdată nimic de spionat, trecui împreună cu tovarăşii mei şi prizonierul în cealaltă încăpere a locuinţei noastre. Aprinserăm lampa şi ne uitarăm la oaspetele pe care-l smulseserăm din ghearele banditilor. Era un om de statură mijlocie, în vârstă de aproape cincizeci de ani. Avea trăsături plăcute şi o privire vioaie.

— Fii binevenit! îl salutai. Din întâmplare, am fost martorii păţaniei dumneavoastră în casa vecină şi am considerat că suntem datori să vă sărim în ajutor!

— Aşadar, nu sunteţi din banda ticăloşilor? ne întrebă, bănuitor.

— Nu.

— Ştiam că vor să mă ucidă şi crezusem că m-ai luat de acolo, fiindcă-mi bătuse ora morţii. Dar cine sunteţi?

— Eu sunt german şi aceşti doi inşi sunt prietenii mei, arabi liberi din Sahara. Acesta, Omar Ben Sadek, trebuie să se răzbune împotriva unui duşman, care are legături cu ticăloşii de alături, după cât se pare. Am închiriat locuinţa pe care o vezi, ca să putem supraveghea tot ce se întâmplă în casa vecină. Chiar azi ne-am mutat şi din vrerea lui Allah, am avut adineauri prilejul să împiedicăm săvârşirea unei crime. Acum ne permiţi să ştim cine eşti?

Se uită în lături, clătină încet din cap şi răspunse:

— Lăsaţi-mă să tac! N-aş vrea să mi se pomenească numele, care-i foarte cunoscut, în legătură cu întâmplarea aceasta. Eşti un străin şi-ţi voi putea mulţumi chiar dacă nu-ţi spun cum mă cheamă.

— Îţi respect voinţa, dar te rog în acelaşi timp să nu-mi pomeneşti de mulţumire. Ai recunoscut pe vreunul din bărbaţii de dincolo?

— Nu. Unii sunt doar musafiri, iar alţii sunt la ei acasă, în clădirea aceea afurisită. Voi pune numaidecât să se cerceteze toată vizuina asta!

— Crezi că vei izbuti? Sunt încredinţat că până dimineaţa, grecul nu va afla că eşti liber; aşa că, dacă n-a pus cumva supraveghetori, poliţia l-ar putea lua pe neaşteptate; dar din câte am aflat, casa lui e des vizitată de mulţi poliţişti şi funcţionari, ba chiar de mulţi dervişi, astfel că mă cam îndoiesc de rezultatul la care vei ajunge în urma unei reclamaţii.

— Vorbeşti despre poliţie?! mă întrebă el dispreţuitor. Păi n-am zărit într-o odaie câţiva kavasii oare chefuiau? I-am şi recunoscut, dar ei nu m-au observat. Află că sunt zabit[1], gradul n-are importanţi. Îmi voi aduce dsengdşullerii[2] mei şi voi sfârşi repede cu ticăloşii de dincolo şi cu vizuina lor.

Ceea ce avea de gând fostul prizonier îmi convenea, dar

---

[1] Ofiţer.

[2] Soldaţii.

în acelaşi timp putea să-mi năruie planul ce-mi făurisem. Dacă destrăma banda, ar fi fost posibil să scape tocmai aceia pe care îi căutam noi, aşa că am fi fost nevoiţi să ne reluăm cercetările. Dar pietroiul fusese urnit şi trebuia să-l lăsăm să se rostogolească! De aceea-i răspunsei:

— Te rog să-mi îndeplineşti o dorinţă: arată-mi prizonierii pe care vei pune mâna. Ţin să ştiu dacă sunt printre ei şi aceia pe care îi căutăm noi!

— Îi vei vedea pe toţi..

— Îngăduie-mi să-ţi atrag luarea-aminte asupra unui amănunt de mare însemnătate: cine vrea să intre în casa de alături e întrebat ce doreşte şi e lăsat să treacă numai după ce răspunde: „En Nassr”. Să nu uiţi!

— Prin urmare, acesta-i cuvântul pe care-l rostise însoţitorul meu prin ferestruica de lângă intrare! Dar, continuă pe un ton neîncrezător, cum ai izbutit să-l cunoşti?

Întrucât îmi vorbise pe tonul acesta, îmi dădui seama că e un ofiţer superior. Îi spusei liniştit:

— Omar Ben Sadek i-a spionat într-o seară şi i-a auzit. Îi povestii atât cât credeam că e bine să ştie şi urmai: Ar fi nimerit să-ţi împărţi oamenii; jumătate din ei să pătrundă în casă, cu ajutorul cuvântului de trecere, iar cealaltă jumătate să se strecoare prin deschizătura care ţi-a înlesnit fuga. Să ai grijă însă, ca primul grup să nu intre înainte ca celălalt să se afle în faţa deschiderii, întrucât e de presupus că, atunci când va vedea soldaţii, paznicul va striga, ca să-şi înştiinţeze tovarăşii şi să le dea putinţa să fugă.

— Văd că nutreşti gânduri curate şi-ţi voi asculta sfatul. N-aveţi cumva un fes la voi? Mişeii aceia m-au lăsat cu capul descoperit pe un credincios ca mine. Îşi vor primi răsplata şi pentru asta!

— Ţi-l dau pe al meu. Îţi voi împrumuta şi pistoalele astea, ca să fii înarmat.

— Îţi mulţumesc, franconule! Ţi le voi restitui. Fiţi atenţi şi prevăzători. Mă întorc în cel mult o oră!

Îl însoţii pană la poartă şi-l văzui trecând pe partea cealaltă şi îndepărtându-se grăbit.

— Sidi, mă întrebă Omar când mă întorsei în casă, dacă-l vor găsi pe Abu En Nassr, mi-l vor da să mă răfuiesc eu cu el?

— Nu ştiu.

— Bine, dar trebuie să mă răzbun!

— Poate că ofiţerul nu va voi să ţină seama de lucrul ăsta!

— Atunci, ştiu ce-mi rămâne de făcut. Ţi-aduci aminte de jurământul pe care l-am rostit la Djerid, pe locul unde mi-a pierit tatăl? Uite, am lăsat să-mi crească până acum părul şi barba, aşa că vrăjmaşul de care sunt atât de aproape nu-mi va scăpa!

Ieşi în selamlâc şi se aşeză în faţa scândurii desprinse, îmi dădeam seama că Abu En Nassr nu va fi deloc încântat dacă Omar va da cu ochii de el!

Stinsei lampa şi mă dusei cu Halef după Omar. În casa vecină se aflau mai mulţi inşi. Se auzeau sforăiturile şi gemetele obişnuite ale fumătorilor de opium. Stăturăm liniştiţi şi după vreo trei sferturi de oră, mă îndreptai spre poartă, ca să aştept venirea ofiţerului.

Trecuse mai bine ele o oră, când zării în întuneric un şir de oameni apropiindu-se tăcut pe cealaltă parte a străzii. Desigur că li se dăduseră instrucţiunile cuvenite, întrucât în timp ce oamenii din spate se opriră, cei din faţă se îndreptau drept spre intrarea casei noastre. În fruntea lor se afla ofiţerul, îmbrăcat tot ca înainte, dar înarmat „până în dinţi”.

— Ah, ne aştepţi! îmi şopti. Uite pistoalele şi poftim şi fesul!

Le luă din mâinile unui căpitan ce se afla în spatele lui şi mi le dădu. Arătai drumul soldaţilor, care erau în număr de treizeci, în timp ce ofiţerul intră ultimul. Toate odăile locuinţei noastre se umpluseră. Cu toate că scara era într-o stare jalnică, soldaţii nu făcură nici un zgomot.

— Aprinde lumina! îmi spuse ofiţerul.

— Ai încuiat poarta? îl întrebai.

— Am tras zăvorul.

— Ai pus o santinelă?

— O santinelă? râse. Pentru ce?

— Ţi-am spus doar că m-am mutat abia azi aici. Prin urmare, nu cunosc prea bine terenul şi trebuie să mă gândesc şi la cazul în care acei pe care vrei să-i prinzi s-ar strecura în curte şi ar fugi prin poarta noastră.

— Lasă totul pe seama mea, îmi răspunse după ce se

gândi puţin; ştiu ce am de făcut!

Când aprinsei lumina, ofiţerul aşeză lampa lângă peretele de scânduri şi porunci ostaşilor să se apuce de lucru. Câţiva dintre ei îşi ridicară armele, ca să spargă zidul cu paturile lor. Ar fi fost o ispravă nesăbuită, fiindcă în clipa când primul ostaş ar fi pătruns dincolo, netrebnicii din casa vecină ar fi fost preveniţi. Dar unul dintre ei se dovedi mai iscusit; după cea dintâi lovitură, dădu scândura în lături şi se strecură prin deschidere. Abia după câtva timp, pătrunse şi ofiţerul în fruntea alor săi.

Mă gândii să intru şi eu ca să stau de veghe la uşă; dar renunţai s-o fac, spunându-mi că nu sunt dator să repar greşelile altora. Aşadar, intrai odată cu ofiţerul şi căpitanul în casa alăturată. În prima încăpere zăceau pe podea câţiva clienţi beţi şi alţi câţiva ameţiţi de opium. Sărirăm peste ei şi pătrunserăm repede în cealaltă odaie, când văzurăm pe cineva dispărând după o uşă.

Şi de jos se auzeau zgomote. Intraseră ceilalţi ostaşi. Odaia în cate intrasem mai avea două uşi. Deschiserăm una din ele şi văzurăm că nu mai este nici o ieşire Pe podea se aflau îngenuncheaţi o sumedenie de băieţi şi fete.

— O santinelă la uşă! răcni ofiţerul.

Alergai spre cealaltă uşă şi mă ţinui după el. Ne întâmpină Omar.

— Nu-i sus! îmi răspunse înfuriat. Cobor!

Setea de răzbunare îl îndemnase să alerge înaintea noastră şi să cotrobăiască pretutindeni, până la capătul etajului.

— Cine-i pe aici? îl întrebă ofiţerul.

— Peste douăzeci de inşi, tocmai în fund. Nu cunosc pe nici unul.

Ne împinse în lături şi fugi jos. Cutreierarăm câteva odăi, care erau luminate. Atacul fusese atât de neaşteptat, încât, din pricina spaimei, netrebnicii uitaseră să stingă lămpile. Mai târziu aflai că, în clipa când văzuse soldaţii, paznicul casei trăsese un foc de pistol şi dispăruse în gang. Datorită zgomotului stârnit de loviturile date în perete cu paturile armelor, noi nu auzisem împuşcătura; dar tovarăşii paznicului o auziseră şi dându-şi seama că li se anunţă o mare

primejdie, fugiseră, în felul acesta se explica faptul că găsisem goale primele odăi în care pătrunsesem.

În sfârşit, ajunserăm la uşa ultimei odăi, care era baricadată pe dinăuntru. În timp ce ostaşii se străduiau s-o doboare cu paturile armelor, se auzi o pocnitură.

Uşa era groasă şi fu nevoie de mult efort, ca să fie sfărâmată. Văzând că am vreme, alergai în locuinţa noastră şi-mi luai carabina, întrucât nu aveam la mine decât revolverul şi cele două pistoale. Cuţitul era la Omar.

Până să mă înapoiez cu armele, abia se făcuse o crăpătură în uşă, fiindcă pe lângă faptul că era din cale-afară de groasă, era şi bine înţepenită în zid.

— La o parte! îi rugai pe ostaşi. Lăsaţi-mă pe mine! Oricum, carabina mea era mult mai eficace decât puştile uşoare şi puţin cam şubrede ale apărătorilor ţării sultanului. Dintr-o primă lovitură, dată cu patul de fier al carabinei, găurii uşa. Încă trei lovituri puternice şi sfărâmai uşa. În clipa aceea, însă, ne întâmpină o salvă trasă deodată de vreo zece arme Câţiva soldaţi căzură, dar eu mă aflam lângă uşă şi scăpai teafăr. Tocmai în clipa când ofiţerul pătrunsese în odaie cu arma ridicată şi voii să-l urmez, fui nevoit să mă opresc şi să ciulesc urechea.

— Sidi, ajutor, repede, repede! auzii glasul lui Halef, strigându-mă din curte.

Îmi dădui seama că viteazul meu hagiu este în mare primejdie. Fireşte, trebuia să-i vin într-ajutor. Alergai prin tot şirul de odăi, până în locuinţa noastră, coborâi iute şi ajunsei în curte, dar drumul acesta era prea lung şi între timp ticăloşii ar fi putut să-l ucidă pe bunul meu Halef. Îi auzii iar strigătul, mai îngrozit ca adineauri. Mă repezii la peretele de scânduri care despărţea curtea noastră de cealaltă şi sfărâmai câteva din ele cu patul puştii.

— Vin acum, Halef! îi strigai.

— Repede, sidi, l-am prins! îl auzii iar.

Scândurile zburară în ţăndări. Dincolo domnea întunericul, dar se auzeau împuşcături şi înjurături sălbatice. N-aveam vreme să şovăi. Sării în beznă.

— Halef, unde eşti? strigai.

— Aici, lângă uşă!

Într-adevăr, viteazul meu hagiu înţelesese însemnătatea cuvintelor pe care le spusesem ofiţerului şi în loc să ne urmeze în caşa vecină, alergase la uşă. Toţi cei care se îngrămădiseră în ultimele odăi scoseseră şi ei scândurile peretelui despărţitor şi săriseră în curtea noastră. Când izbutii să sparg uşa de sus, jumătate din ei erau jos. Voiseră să fugă, dar îi întâmpinase Halef, care în loc să stea de veghe pe gang, îndărătul uşii, le ieşise înainte cu tot curajul. Împuşcăturile pe care le auzisem fuseseră trase de el. Nu puteam să ştiu dacă-l nimerise vreun glonte, dar îl zării stând în picioare şi apărându-se cu puşca lui lungă şi răsucită.

Într-o asemenea încăierare de noapte se întâmplă ceva ciudat. Simţurile sunt mai încordate ca de obicei. Vezi tot ceea ce n-ai văzut altă dată şi un anumit instinct, asupra căruia primejdia are în astfel de clipe o influenţă fulgerătoare şi puternică, îţi dă putinţa de a lua hotărâri repezi şi foarte chibzuite. Cu ajutorul patului carabinei, îl scăpai pe Halef de primejdia ce-l ameninţa. Cei care îl atacaseră se prăbuşeau unul câte unui sub loviturile noastre, fiindcă îndată ce mă simţi alături şi era mai puţin primejduit, începu şi el să lovească cu mai multă sârguinţă.

— Pe cine ai prins, Halef? îl întrebai în toiul încăierării?

— Pe Abrahim Mamur!

— Ah! Pe el? Unde?

— La picioarele mele. L-am răpus!

— În sfârşit! Bravo!

Cei câţiva inşi, care mai încercau să ni se împotrivească, fură răsturnaţi cu uşurinţă. Nu mă mai sinchisii de ei şi mă aplecai să-l privesc pe Abrahim Mamur. În curte se auzeau încă zgomote asurzitoare, întrucât săreau mereu ele la etaj cei care fugeau de. soldaţi. Nu-i băgai în seama, fiindcă Abrahim mi-era mai preţios decât toţi ceilalţi. Aprinsei un chibrit şi-l apropiai de cel doborât.

— Vai, Halef, nu-i el!

— Zău, sidi? Nu se poate! L-am recunoscut, când a trosnit o împuşcătură!

— Sa ştii că a fugit şi ai răpus pe altul. Pe unde o fi dispărut?

Mă ridicai şi-mi rotii privirea prin curte. Fugarii se căţărau

pe gardul dintre casă şi şopronul care ducea spre locuinţa lui Baruch. Halef îmi înţelese bănuiala.

— După ei, sidi. Pe acolo trebuie să fi fugit!

— Desigur. Dar în felul acesta nu-i prindem. Hai la uşa casei noastre!

Sării prin gang şi deschisei uşa. Vreo trei-patru inşi ieşeau din casa lui Baruch şi încercau să dispară. Al cincilea, care ne văzuse, le strigă:

— Staţi! Rămâneţi unde sunteţi!

El era! Era glasul lui, glasul cu care-şi chemase servitorii în noaptea aceea, la Nil. Şi Halef i-l recunoscu şi strigă fără să se gândească:

— El e, sidi! După el!

Abrahim îl auzi şi începu să fugă, fără să se mai uite îndărăt. Alergarăm după el. Încercă să-şi piardă urma, cotind prin diferite uliţe întunecate, dar eu eram mereu la o depărtare de cincisprezece paşi de el, iar Halef ne ţinea în acelaşi ritm cu mine. Săritura în curte mă amorţise puţin; altminteri, l-aş fi ajuns imediat. Abrahim alerga foarte repede pe când Halef gâfâia.

— Opreşte-l şi culcă-l, sidi! îmi şopti.

I-aş fi putut asculta îndemnul, dar doream să-l prind viu, fiindcă alţii aveau mai multe drepturi asupra fugarului. Urmărirea dură multă vreme. Deodată, strada pe care fugeam se deschise şi zărirăm apa „Cornului de aur”. Nu departe de mal se putea recunoaşte şirul de insule ce se aflau între Beharive Keui şi Sudluje.

— La dreapta, Halef! strigai.

Mă ascultă, iar eu sării în stânga. În felul acesta, fugarul era între noi şi apă. Se opri o clipă şi ne privi. Sări în apă şi dispăru în valuri.

— Vai! strigă Halef. Să nu ne scape!

Îşi propti puşca în umăr, ca să tragă.

— Stai, nu trage! îl sfătuii. Tremuri şi gâfâi din pricina alergăturii. Voi sări după el.

— Dacă-i vorba de netrebnicul ăsta, nu voi tremura! îmi răspunse.

Capul fugarului ieşi la suprafaţă, trosni o împuşcătură, izbucni un ţipăt şi capul dispăru iar în valuri.

— L-am nimerit! strigă hagiul. E mort. Ai văzut, sidi, că n-am tremurat?

Aşteptarăm un timp, dar Abrahim Mamur nu mai ieşi la suprafaţă; eram siguri că glontele lui Halef îl nimerise. Ne întoarserăm spre câmpul de luptă.

Cu toate că în timpul goanei mă uitasem mereu la străzile şi ulicioarele prin care treceam şi-mi reţinusem numărul lor, nu ne fu deloc uşor să le străbatem la înapoiere şi drumul ţinu o bună bucată de vreme.

Când ajunserăm, aflai că între timp se întâmplaseră multe în afurisita aceea de casă. Strada se luminase puţin, întrucât vecinii de pe ambele părţi şi chiar locuitorii de prin străzile vecine ieşiseră cu lămpi, atraşi de zgomotul împuşcăturilor şi de întregul tărăboi. Câţiva soldaţi formaseră un cordon în jurul caselor, în timp ce alţii cotrobăiau prin case şi curţi, ca să-i găsească pe fugari şi în sfârşit alţii îi păzeau pe prizonieri. Fuseseră reţinuţi toţi cei găsiţi în casă. Grecul era mort, căpitanul îi despicase ţeasta cu o lovitură de sabie. Soţia lui fusese prinsă în acelaşi timp cu băieţii şi fetele care chefuiau. Şi clienţii beţi fuseseră ridicaţi. Datorita tărăboiului încăierării, îşi reveniseră puţin în fire. Câţiva soldaţi fuseseră ucişi, alţi câţiva erau răniţi. Chiar bravul meu Halef fusese atins în treacăt de un glonte care-i nimerise braţul şi suferise o împunsătură de cuţit în mână, din fericire neprimejdioasă. Dintre cei prinşi, doar patru păreau membri ai bandei de ticăloşi. Şase dintre bandiţi fuseseră omorâţi, iar alţii izbutiseră să scape. Omar, care se vârâse mereu acolo, unde primejdia era mai mare, se rezemase de scară, cuprins de o cumplită deznădejde. Mâhnit că nu-l găsise pe Abu En Nassr, nu se mai sinchisea de nimic.

Când se trăsese prima împuşcătură, Baruch se dusese să se culce. Auzise bătăi în uşa gangului său, dar se încuiase şi nu voise să deschidă, fiindcă se temuse. Acum îşi revenise în fire şi începu să-şi frângă mâinile, când află ce se întâmplase. În sfârşit, prizonierii fură strânşi laolaltă, ca să fie transportaţi şi ofiţerul îngădui soldaţilor să-şi ia din casa grecului tot ce vor găsi. Aceştia nu se lăsară rugaţi. În mai puţin de zece minute, încăperile fură golite.

Îl întrebai pe căpitan unde-i comandantul său.

— E afară, în faţa casei, îmi răspunse.

Ştiam asta; dar ţineam mult să aflu orice amănunt despre el. Întâi i-am respectat tăcerea; apoi însă nu s-a arătat la înălţimea aşteptărilor mele. Acum, după ce se sfârşise lupta, nu mă mai băgă în seamă, aşa încât socotii că nu mai e nevoie să fiu discret.

— Ce grad are? întrebai.

— Nu întreba! îmi răspunse aspru. Ne-a oprit să spunem!

Dar tocmai de aceea ţineam să-mi satisfac curiozitatea! Unul dintre ostaşi era încă în curtea lui Baruch şi scotocea prin toate ungherele, în timp ce camarazii lui jefuiau odăile. Prin urmare, acesta nu se alesese cu nimic. Văzându-l că se îndreaptă spre stradă, mă luai după el.

— Ţie nu ţi-au lăsat nimic? îl întrebai.

— Nimic! mormăi necăjit.

— Atunci vei câştiga ceva de la mine, dacă-mi răspunzi la ceea ce te întreb.

— Să aud întrebarea!

— Ce grad are ofiţerul care v-a adus aici?

— N-avem voie să vorbim despre el; dar nu-i nimic, nici el, nu s-a îngrijit de mine. Îmi dai douăzeci de piaştri, dacă-ţi spun?

— Îţi dau!

— E miralai[1] şi se numeşte...

Îmi spuse numele unui bărbat foarte cunoscut, care jucă mai târziu un rol foarte însemnat şi care este şi azi un mare demnitar. Nu e de origine turcă şi a reuşit să ocupe această funcţie, datorită sprijinului pe care i l-a dat servitorul favorit al fostului său stăpân.

Îi plătii suma pe care mi-o ceruse şi mă uitai în stradă. Miralaiul stătea în faţa porţii şi i-ar fi fost cu neputinţă să nu mă vadă.

După cum mă aşteptasem, miralaiul veni spre mine şi mă întrebă:

— Toţi francofonii sunt atât de fricoşi ca tine? Unde ai fost în timp ce toţi ceilalţi se luptau?

Ce întrebare! Tare aş fi vrut să-i trag o palmă!

— Şi noi ne-am luptat, îi răspunsei calm; fireşte, însă

[1] Colonel.

numai cu aceia pe care i-ai lăsat să scape. Un om înţelept e pregătit totdeauna să repare greşelile altor...

— Pe cine am lăsat să scape? mă întrebă.

— Pe toţi cei care au putut fugi de aici. Deoarece nu mi-ai ascultat sfatul şi n-ai pus o santinelă la uşa de jos, am fost nevoit să mă împotrivesc împreună cu servitorul meu tocmai ticăloşilor care trebuiau neapărat prinşi, în timp ce voi vă ţineaţi de cei neînsemnaţi, care nu prezentau prea mare interes. Ce faci cu prizonierii?

— Allah ştie! Unde vei locui mâine?

— În tot cazul, aici.

— Nu vei mai locui aici.

— De ce?

— Vei înţelege curând. Aşadar, unde eşti de găsit mâine?

— La bazirgianul Maflei, care locuieşte în apropiere de Jeni Dşani.

— Voi trimite pe cineva la tine.

Rostind aceste cuvinte, se întoarse fără să-mi spună „rămas bun” şi făcu un semn. Prizonierii fură aduşi şi încuiaţi; apoi, trupa porni. Mă întorsei în curte, fără să mă mai uit după soldaţi şi atunci observai de ce nu mai puteam locui în casa pe care abia o închiriasem. Prietenosul ofiţer pusese ostaşii să dea foc casei grecului şi flăcările ajunseră cu repeziciune la acoperiş. Isprava aceasta era într-adevăr specific musulmană, deşi îndepărtarea prin foc a amintirii nu tocmai plăcute a „casei afurisite” era puţin cam demodată.

Mă dusei repede în locuinţa noastră, ca să iau armele de care nu ne folosisem şi cele câteva obiecte pe care ni le cumpărasem. Le cărai în curte şi după câteva clipe limbile de foc erau atât de puternice, încât luminară toată strada. Ţipetele şi hărmălaia pricinuite de izbucnirea focului nu puteau să fie descrise. Dacă n-ai fost martorul ocular al unui incendiu la Constantinopol nu-ţi poţi da îndeajuns seama de panica îngrozitoare pe care o stârneşte vederea flăcărilor. Nimeni nu se gândeşte să-l stingă, ci cum să fugă mai repede; şi întrucât cele mai multe case sunt făcute din lemn, un asemenea incendiu preface în cenuşă cartiere întregi.

Bătrânul meu Baruch amuţise de spaimă, iar soţia lui era atât de înfricoşată, încât rămăsese parcă ţeapănă, îi

consolarăm cum ne pricepurăm le împachetarăm lucrurile rămase şi le făgăduirăm că vor fi primiţi bine la Maflei. Găsirăm câţiva hamali în faţa porţii şi părăsirăm casa, pe care n-o locuisem nici o zi întreagă, dar pentru care plătisem chiria pe o săptămână. Oricum, bogatul brutar nu pierduse milioane de pe urma casei vechi mistuită de flăcări.

Desigur, ora era destul de târzie şi când ajunserăm la Maflei găsirăm poarta încuiată; totuşi ni se deschise, îndată ce băturăm. Toată familia se strânse în jurul nostru şi îşi manifestă dezamăgirea, când auzi în ce chip se sfârşise aventura noastră. Tuturor le-ar fi plăcut să-l fi putut prinde pe Abrahim Mamur, dar în cele din urmă se consolară cu convingerea că şi-a găsit moartea în valuri.

Baruch şi soţia lui fură primiţi călduros şi stăpânul casei îi asigură că le va purta de grijă.

La sfârşit, după ce ni se spuse că ne aşteaptă iar, căsuţa cu grădină, Isla mă vesti:

— Effendi, am primit azi în timpul lipsei tale un oaspete neaşteptat, dar foarte drag. Ia ghiceşte-l!

— Nu ştiu dacă-l voi putea ghici. Îl cunosc?

— Nu l-ai văzut până-acum, dar ţi-am povestit despre el. Îl voi chema şi după ce-l vei vedea, să ne spui cine e.

Eram curios să-l văd pe acest musafir despre care nu mă îndoiam că trebuie să aibă vreo legătură oarecare cu păţaniile noastre. După câteva clipe, Isla se înapoie cu un bărbat vârstnic, pe care nu-l văzusem niciodată. Era îmbrăcat cu obişnuitul port turcesc şi nu trăda nici un semn distinctiv după care să-mi dau seama ce hram poartă. Chipul lui pârlit de soare trăda în schimb existenţa unui trecut furtunos, iar cutele care îi brăzdau obrajii şi barba sa lungă şi albă îi dădeau înfăţişarea unui om frământat de o mâhnire profundă.

— Acesta-i oaspetele, effendi, spuse Isla. Ei, poţi ghici?

— Nu.

— Şi eu toate astea, tot vei ghici! Şi întorcându-se spre străin, îl rugă: Vorbeşte-i în limba ta maternă!

Bătrânul îmi făcu o plecăciune şi rosti următoarele:

— *Szluga pokoran, wiszoko poeştowani* — Prea supusul dumneavoastră servitor, preastimatul meu domn.

Acest politicos salut rostit în limba sârbă avu darul să mă

lămurească. Întinsei bătrânului ambele mâini şi răspunsei:

— *Nubo, otatz Osco? Dobro, mi docsli* — Dumneavoastră aici, moş Osco?! Fiţi bine venit!

Era într-adevăr Osco, tatăl Seniţei şi mă bucurai mult că-l recunoscusem datorită salutului său sârbo-muntenegrean. Desigur că am renunţat să mă culc, fiindcă doream să aflu în primul rând cum a dus-o şi ce a mai făcut între timp.

După dispariţia fiicei sale, singurul său copil, a rătăcit pretutindeni, cuprins de îngrijorare. I se păruse mereu că a ajuns pe urmele ei, dar fusese nevoit să constate neîncetat că se înşelase. Nu îndurase lipsuri în cursul acestor pribegiri, care îl mânaseră cu deosebire prin Asia Mică şi Armenia, întrucât îşi luase provizii destule şi toate cele necesare. După tradiţia specific orientală, jurase că nu-şi va revedea patria şi soţia, pană când nu-şi va regăsi copila, dar nereuşita istovitoarelor lui cercetări îl determinase să se îndrepte spre Constantinopol. O asemenea odisee este posibilă numai în Orient; în Apus, însă, ea ar fi fost privită ca o nebunie. Este greu de imaginat bucuria şi uimirea de care fu cuprins, muntenegreanul, când îşi regăsi copila ca soţie a lui Isla, adică tocmai a bărbatului pentru care pribegise, ca să i-o aducă. Cu acest prilej, bătrânul îşi întâlni şi propria-i soţie, care-şi urmase fiica la Istambul.

I se povestise tot ceea ce se întâmplase şi nu se gândea decât la modul cum s-ar putea răzbuna. Era hotărât să-l caute pe dervişul Ali Manach şi să-l silească să-i destăinuie locul unde se află tatăl său. L-am convins să-mi încredinţeze mie sarcina aceasta dificilă.

Ne-am dus la culcare şi am adormit repede din pricina oboselii din ultimele zile. Poate că aş fi dormit până a doua zi la amiază, dacă n-aş fi fost trezit dis-de-dimineaţă. Maflei trimise un servitor să-mi spună că a venit cineva, care ţine neapărat să-mi vorbească. Întrucât în Orient e obiceiul ca oricine să doarmă îmbrăcat, mă sculai şi mă dusei direct, să văd cine mă caută. Întâmpinai un bărbat, care mă întrebă cum mă cheamă şi mă îndemnă să mă duc la casa din Sf. Dimitri, unde fusesem cu frizerul din Jüterbog. Adăugă că frizerul vrea să-mi spună ceva important şi mă aşteaptă cu nerăbdare.

— Dar ce-i cu el? întrebai.

— Nu ştiu, sună răspunsul. Locuiesc în apropiere şi proprietarul lui m-a trimis să te rog să vii.

— Bine, spune-i că voi veni în curând!

Îi dădui un bacşiş şi plecă. După cinci minute, pornii şi eu, împreună cu Omar. Nesiguranţa pe care o prezenta acel loc rău famat m-a determinat să nu mă duc singur; pe Halef nu voiam să-l iau, fiindcă era rănit. Străbăturăm destul de repede străzile, călare pe nişte cai închiriaţi, ai căror stăpâni îi mânau din urmă, ţinându-se zdravăn de cozile lor. Când ajunserăm, furăm întâmpinaţi de proprietarul cârciumii, care ne întrebă smerit:

— Effendi, tu eşti germanul care a fost de curând cu un oarecare Hamsad al Dserbaja?

— Da.

— Vrea să-ţi vorbească.

— Unde e?

— Zace sus. Însoţitorul tău te poate aştepta aici.

Cuvintele: Zace sus mă făcură să mă gândesc la o boală, sau la o nenorocire. În timp ce Omar intră în încăperea de jos, eu urcai scara împreună cu stăpânul cârciumii.

— Să nu te sperii, domnule, dacă-l vei găsi rănit!

— Ce s-a întâmplat?

— Ah, nu-i mare lucru, doar o împunsătură!

— Zău? Şi cine l-a rănit?

— Un străin, care n-a mai călcat niciodată pe aici.

— De ce?

— Câtva timp au şezut la o masă şi au avut o discuţie aprinsă; apoi, au jucat. Când a fost nevoit să plătească, amicul tău a spus că n-are bani. Au început să se certe şi au scos cuţitele. Amicul tău era beat şi a fost lovit de adversarul său.

— E primejdioasă lovitura?

— Nu, fiindcă n-a murit numaidecât.

Aşadar, după părerea acestui cârciumar cumsecade, o lovitură de cuţit e primejdioasă numai când este urmată în clipa următoare de moartea celui care a primit-o.

— Cred că l-ai oprit pe cel care l-a rănit să plece din local.

— Aş, cum aş fi putut s-o fac? îmi răspunse încurcai.

Amicul tău pierduse şi n-avea bani şi tot el scosese întâi cuţitul!

— Dar cel puţin îl cunoşti?

— Nu ţi-am spus doar adineauri că nu l-am văzut niciodată în localul meu?

— Ai trimis după un doctor?

— Da. Am trimis îndată după un vestit hekim, care l-a bandajat. Sper că-mi vei plăti ceea ce-mi datorează pentru doctor şi îngrijire şi banii pe care trebuie să-i primesc pentru datoriile mai vechi. A trebuit să-i dau şi străinului ceea ce câştigase de la amicul tău.

— Mă voi gândi la toate astea. Du-mă la el!

— Intră prin ultima uşă. Am treabă jos.

Când ajunsei la ultima încăpere, în care nu se afla decât un fel de saltea, văzui zăcând pe ea pe bărbier, cu chipul tras şi palid ca al unui mort. Mi-am dat seama imediat că fusese grav rănit şi mă aplecai spre el.

— Vă mulţumesc că aţi venit! îmi spuse cu glas tărăgănat.

— Puteţi să vorbiţi? îl întrebai.

— Nu mai are ce să-mi strice! S-a sfârşit cu mine!

— Nu pierdeţi curajul! Doctorul nu v-a dat nici o speranţă?

— E un şarlatan.

— Voi îngriji să fiţi dus la Pera. Aveţi vreo adeverinţă de la legaţia Prusiei?

— Nu. Nu voiam să se ştie că sunt francon.

— Şi cine era cel cu care v-aţi certat?

— Cum? Nu ştiţi? Păi, îl căutasem pentru dumneavoastră! Era Abrahim Mamur!

Când auzii acest nume, rămasei uluit.

— Nu se poate! Abrahim Mamur e mort!

— Mort? Tare aş fi vrut să fie mort, dar nu e! Se întâmpla ceva ciudat; acum, pe patul de boală sau de moarte, frizerul îşi schimbase dialectul în care-mi vorbise altădată şi folosea o limbă germană din cele mai corecte! Faptul acesta-mi dădea de gândit.

— Povestiţi-mi totul! îl rugai.

— Aseară am rămas târziu în local. Deodată-l văzui ud până la piele, ca un om care a ieşit din apă. Îl recunoscui, dar el nu mă recunoscu pe mine. Intrai în vorba cu el şi ne-am

apucat să bem; apoi am jucat şi eu am pierdut. Eram beat şi poate că m-am trădat prin vreun cuvânt că-l cunosc şi-l urmăresc. Fiindcă n-aveam cu ce să-i plătesc, ne-am luat la ceartă. Voiam să vă fac o plăcere, înjunghiindu-l, dar el m-a lovit întâi. Asta-i tot!

— Nu vreau să vă dojenesc, fiindcă n-ar avea nici un rost. Şi nu pot uita că sunteţi rănit. N-aţi băgat de seamă dacă Abrahim Mamur îl cunoştea pe cârciumar?

— După cât mi s-a părut, erau în foarte bune relaţii. Cârciumarul i-a dat nişte haine, ca să-şi schimbe pe cele ude, fără să fie rugat.

— Fiţi sincer! Nu sunteţi din Juterbog!

— Aţi ghicit. Ştiu că voi muri şi vreau să vă răspund cinstit: sunt din Turingia. N-am nici o rudă şi nu mă puteam înapoia în patrie. Cred că înţelegeţi! Vreţi într-adevăr să mă duceţi la Pera?

— Da. Dar mai întâi vă voi trimite un medic priceput. Doriţi ceva?

— Trimiteţi-mi un şerbet şi nu mă uitaţi!

Îmi răspunse anevoie şi cu dese întreruperi la tot ceea ce-l întrebasem. Acum închise ochii şi leşină. Coborâi la cârciumar, îi dădui cuvenitele instrucţiuni şi-i făgăduii că-i voi plăti tot ceea ce are de primit. Apoi plecai în goană spre Pera, împreună cu Omar. Mă dusei întâi la legaţia Prusiei, al cărei cancelar, originar din Pera, mă ascultă cu toată atenţia şi acceptă să se îngrijească de rănit. Preluă şi sarcina de a trimite un medic şi mă rugă să-l las pe Omar, ca să-l călăuzească. Fireşte, mă întorsei liniştit spre casă, întrucât ştiam ca nenorocosul meu compatriot se află sub ocrotire bună.

Cum ajunsei, îl căutai pe Isla, ca să-i spun că Abrahim nu fusese nimerit de Halef, astă-noapte, ci trăieşte încă. Îl găsii într-o încăpere plină cu registre şi probe de mărfuri. Vestea mea nu-l încântă deloc, dar se consolă cu speranţa că poate tot vom izbuti să-l prindem pe vrăjmaşul familiei sale. În privinţa bărbierului, nu se află mişcat, şi-mi spuse că-l alungase, fiindcă îi iertase nenumărate furtişaguri şi constatase că nu vrea să se potolească.

În timpul convorbirii, îmi căzuse de câteva ori privirea

asupra registrului deschis, pe care-l avea înainte. Desigur, conţinutul acestui registru nu mă privea. La un moment dat însă, în timp ce frunzărea foile, citii în fugă şi fără să vreau un nume, care mă îndemnă să pun repede mâna pe foaia respectivă. Se referea la firma „Henry Galingré, Şkodra[1].

— Galingré din Şkodra? întrebai. Numele acesta mă interesează. foarte mult. Eşti în legătură de afaceri cu un oarecare Galingré din Skutari?

— Da. E un francez din Marsilia, unul din furnizorii mei.

— Din Marsilia? Ah, se potriveşte de minune! L-ai văzut sau ai vorbit vreodată cu el?

— Deseori. A fost la mine şi l-am vizitat şi eu.

— Cunoşti soarta lui şi a familiei sale?

— Înainte de a intra în legătură cu el, am aflat câte ceva, iar mai târziu mi-a povestit el însuşi o sumedenie de lucruri.

— Ce ştii despre el?

— A avut o mică întreprindere în Marsilia, dar nu s-a mulţumit cu atât; de aceea a plecat în Orient, oprindu-se întâi la Istambul şi apoi la Adrianopol; acolo l-am cunoscut. De un an însă locuieşte în Skutari, unde-i unul din oamenii cei mai înstăriţi.

— Dar ai lui unde sunt?

— A avut un frate, căruia de asemenea nu i-a plăcut Marsilia. A plecat la Alger şi apoi la Blidah şi treburile i-au mers atât de bine, încât fratele din Adrianopol şi-a trimis fiul la Blidah, ca să-şi îmbogăţească cunoştinţele comerciale. Fiul acesta s-a căsătorit cu o fată din Marsilia şi s-a înapoiat la tatăl său, ale cărui afaceri le-a preluat după câţiva ani. Odată, a trebuit să se ducă la unchiul său, la Blidah, ca să pună la cale o mare afacere şi tocmai când se afla acolo, unchiul său a fost omorât, iar toţi banii i-au fost jefuiţi. Bănuielile căzură asupra unui negustor armean şi tânărul Galingré se hotărî să-l urmărească, având credinţa că poliţia nu va reuşi în această acţiune. A plecat, după el, însă nu s-a mai întors. Astfel, tatăl său a devenit moştenitorul marelui comerciant din Blidah şi s-a îmbogăţit şi mai mult, pe neaşteptate. Îşi plânge şi astăzi fiul şi ar fi în stare să dea oricât, ca să afle ceva despre el. Asta-i tot ce ştiu.

[1] Skutari.

— Ei bine, eu îi pot fi de folos în privinţa asta.

— Tu? mă întrebă uimit Isla.

— Da. De ce ai tăcut până acum? Ţi-am povestit încă din Egipt că Abu En Nassr, pe care-l caută Omar a ucis în Vadi Tarfani pe un francez, ale cărui lucruri le-am luat eu. Nu ţi-am spus că francezul acela se numea Paul Galingré?

— Nu mi-ai pomenit numele lui.

— Mai port şi acum în deget verigheta lui. Celelalte lucruri însă s-au pierdut odată cu şaua, când mi s-a înecat calul la Djerid.

— Effendi, ar trebui să comunici vestea asta bătrânului!

— Se înţelege că o voi face!

— Vrei să-i scrii?

— Nu ştiu încă. Scrisoarea i-ar pricinui o durere prea mare. Drumul meu de înapoiere în patrie mă va duce poate prin părţile acelea. Mă voi mai gândi.

După această convorbire, îl căutai pe Halef, căruia mai întâi nu-i veni să creadă că glontele lui nu-şi nimeriseră ţinta; dar în cele din urmă, spuse:

— Sidi, aşadar tot mi-a tremurat mâna!

— Negreşit că da.

— Bine, dar Mamur a scos un ţipăt şi s-a scufundat. Am aşteptat doar şi nu l-am mai văzut ieşind la suprafaţă!

— S-a scufundat dinadins, ca să credem că s-a înecat. Trebuie să fie un bun înotător. Dragul meu Hagi Halef Omar, am fost nişte proşti. Crezi tu că un om a cărui ţeastă e străpunsă de un glonte, mai poate să ţipe?

— Nu ştiu, îmi răspunse, fiindcă pană acum nu mi-a tras nimeni un glonte în cap. Dacă mi s-o întâmpla vreodată aşa ceva, ceea ce doar Allah ar putea să împiedice, de hatârul scumpei mele Hanneh — voi vedea dacă sunt în stare să strig sau nu. Dar spune-mi, sidi, crezi că-i vom regăsi vreodată urma?

— Sper că da.

— Prin cârciumar?

— Sau prin el, sau prin derviş, fiindcă bănuiesc că se cunosc. Chiar azi mă voi duce să-i vorbesc.

Mă dusei întâi spre bătrânul evreu, care locuia împreună cu soţia sa într-o încăpere a casei din fundul grădinii. Se

deprinsese uşor cu noua sa viaţă şi nu se mai văieta de pagubele pe care i le pricinuise focul. Ştia doar că bogatul Maflei îşi va ţine făgăduiala şi ca va avea grijă de el. În timp ce eu mă dusesem în Sf. Dimitri şi Pera, el fusese în Beharive Keui şi văzuse că flăcările mistuiseră o sumedenie de case.

După ce pălăvrăgirăm despre întâmplările din noaptea trecută, veni un servitor al lui Maflei, care mă veşti că a venit un ofiţer şi vrea să-mi vorbească.

— Ce grad are? îl întrebai.

— E jüsbaşi[1].

— Însoţeşte-l în locuinţa mea!

Socotisem nimerit să nu-l primesc în clădirea principală a lui Maflei, aşa că mă îndreptai spre odaia mea. Îl găsii pe Halef şi-i anunţai sosirea căpitanului.

— Sidi, îmi spuse, jüsbaşiul ăsta s-a purtat grosolan cu tine. Ai de gând să fii politicos cu el?

— Da.

— Crezi că se va ruşina de noi? Bine, atunci voi fi şi eu respectuos! Dă-mi voie să-l întâmpin în calitate de chizmetkiar[2]!

Halef se duse spre uşă, iar eu mă aşezai pe divan, aprinzându-mi o pipă. După câteva minute, auzii apropiindu-se nişte paşi şi glasul micului hagiu, care întreba pe servitorul negru:

— Unde te duci?

— Trebuie să însoţesc pe acest aga la effendi cel străin.

— Vrei să spui că la emirul din Germanistan! Poţi să te întorci, fiindcă trebuie să ştii doar că nu se intră la un emir la fel cum pătrunzi în casa unui popuci sau terzi[3]. Emirul pe care mi l-a dăruit Allah drept stăpân e obişnuit ca toţi să se poarte respectuos cu el.

— Unde ţi-e stăpânul? auzii glasul aspru al căpitanului.

— Rog pe Înălţimea Voastră să-mi îngăduie s-o întreb cine este!

— Voi spune-o stăpânului tău!

— Da, dar nu ştiu dacă ţine atât de mult să i-o spuneţi. E

---

[1] Căpitan.

[2] Servitor.

[3] Cizmar sau croitor.

foarte aspru şi nu pot îndrăzni să las pe cineva să intre la el, înainte de a-i cere voie.

Îmi închipuii cu plăcere aerul smerit şi prietenos al micului pişicher, înfruntând trăsăturile furioase ale asprului ofiţer, care era silit să aducă la îndeplinire porunca şefului său, cu toate că i-ar fi plăcut mai curând să se întoarcă, decât să dea ochii cu mine.

— Stăpânul tău e într-adevăr un emir atât de distins? Asemenea oameni obişnuiesc să locuiască în alte condiţii, decât cele în care l-am văzut noi ieri.

— A locuit acolo, fiindcă aşa i-a plăcut! Se plictisise rău de tot şi vroia să se încredinţeze dacă-i amuzant să priveşti şaizeci de ostaşi viteji, care prind douăzeci de băieţi şi fete, dar lasă să fugă pe bandiţi. Pot să va asigur că l-a încântat întâmplarea de astă-noapte. Acum, e tolănit pe divan şi fumează, aşa că nu se cade să-i tulbur siesta.

— Văd că eşti rănit. N-ai fost şi tu acolo astă-noapte?

— Da. Am stat de pază le uşa de jos, unde s-ar fi cuvenit să fie o santinelă. Dar observ că vreţi să stăm de vorbă. Rog pe Înălţimea Voastră să-mi îngăduie să-i aduc un scaun!

— Stai! Cred că nu ai de gând să-mi aduci scaunul! Spune stăpânului tău că vreau să-i vorbesc.

— Şi dacă mă întreabă cine eşti, ce să-i răspund?

— Răspunde-i că sunt jüsbaşiul de ieri seară.

— Bine! îl voi ruga să fie îndurător şi să-ţi dea voie să intri, fiindcă ştiu ce se poate aştepta din partea unui om de rangul tău.

Halef intră şi trase uşa după el. Întregul chip îi strălucea de plăcere.

— Îl vei pofti alături de tine?

— Nu. Aşează-i o pernă în faţa mea, aproape de uşă, dar cât se poate de respectuos. Apoi, adu-i o pipă şi o cafea.

— Şi ţie?

— Nu, nu beau cu el.

Deschise uşa şi rostind smerit, stăpânul s-a îndurat, îi făcu loc să intre. Căpitanul mă salută cu o uşoară plecăciune şi începu:

— Am venit să îndeplinesc făgăduiala de ieri şi...

Se opri, fiindcă îl silii să tacă, printr-un semn pe care i-l

făcui repede cu o mişcare a mâinii. I se păruse că nu-i nevoie să-l salute politicos pe un francon şi eu ţineam să-i arăt că şi un creştin e obişnuit să fie respectat.

Se afla încă la uşă. Halef aduse o pernă şi i-o aşeză la picioare; apoi ieşi din odaie. Pe chipul jüsbaşiului se zugrăvise pe rând indignarea, uimirea şi zăpăceala — pricinuite de primirea de care avusese parte. În cele din urmă, înţelegând că nu-şi poate impune, fumurile gradului, se trânti pe pernă. Fără îndoială, trufaşul musulman se simţea cuprins de o furie cumplită, văzând că e nevoie să şadă doar lângă uşă, în casa unui creştin.

Datorită obiceiurilor orientale, de a avea totdeauna pe foc apă fiartă pentru cafea, nu trecu mult până când Halef aduse o ceaşcă plină cu băutura frumos-mirositoare şi o pipă. Căpitanul lua ceaşca şi începu să fumeze. Halef rămase în spatele lui.

— Fiul meu, începui pe un ton părintesc, deşi cuvintele trebuie să fi sunat foarte ciudat, întrucât nu eram mai vârstnic decât el, te-aş ruga să fii cât se poate de atent la cele ce-ţi voi spune. Când păşeşti în casa unui bilidşi[1], îi rosteşti vreun salut oarecare, altminteri te crede mut sau nepriceput. Şi nici nu se cade să începi a-i vorbi, ci să aştepţi să fii întrebat, fiindcă stăpânul casei are dreptul să-ţi îngăduie să-i vorbeşti. Cine judecă pe altul, înainte de a-l cunoaşte, greşeşte totdeauna şi de la greşeală până la umilire de cele mai multe ori nu rămâne decât un pas. Cred că-mi vei fi recunoscător pentru cuvintele pe care ţi le-am spus cu gând bun, amintindu-ţi-le totdeauna, fiindcă oamenii cu experienţă au datoria de a învăţa pe cei neştiutori. Şi acum spune-mi ce rugăminte vrei să-mi faci!

Căpitanul lăsă să-i cadă pipa din gură şi mă privi uluit. Deodată, însă, izbucni:

— Nu vreau să-ţi fac o rugăminte, ci-ţi aduc o poruncă!

— O poruncă? Fiule, ar fi mai nimerit să nu te răsteşti, ci să vorbeşti frumos, fiindcă numai în felul acesta te poţi feri să rosteşti cuvinte nechibzuite. Nu cunosc în Istambul pe nimeni care mi-ar putea porunci. Vrei să spui că ai primit tu însuţi o poruncă şi ai venit să ţi-o îndeplineşti, întrucât eşti

[1] Om cult.

subalternul unui comandant. Eu însă sunt un om liber. Cine te-a trimis la mine?

— Omul care ne-a comandat astă-noapte.

— Adică miralaiul...

Adăugai numele, pe care-l aflasem de la soldatul căruia-i dădusem douăzeci de piaştri. Jüsbaşiul mă privi înmărmurit şi spuse:

— Aşadar ştii cum îl cheamă?

— După cum auzişi! Ce doreşte de la mine?

— M-a trimis să-ţi poruncesc să nu cercetezi cine este şi să nu vorbeşti nimănui despre cele întâmplate astă-noapte.

— Ţi-am spus doar că nimeni nu-mi poate porunci. Vesteşte-ţi miralaiul că toată întâmplarea va apărea în cel mai apropiat număr din „Bassiret”. Aşadar, întrucât nu am de primit nici un fel de poruncă, socotesc încheiată convorbirea.

Mă ridicai, îndreptându-mă spre încăperea alăturată. Jüsbaşiul, zăpăcit cu totul, uitase să-mi răspundă, ba chiar să se şi ridice de pe pernă şi abia după câteva minute veni Halef să-mi spună că oaspetele a plecat, în sfârşit, după ce a înjurat zdravăn.

Era de presupus că miralaiul va trimite iar la mine, cu aceeaşi „poruncă”, dar nu mă simţii obligat să-i aştept trimisul şi mă hotărâi să ies în oraş. Mă îndreptai spre mănăstirea dervişilor, ca să stau de vorbă cu Ali Manach. Îl găsii în chilia sa, ca şi ieri; îşi făcea rugăciunea. Când mă auzi salutându-l, îşi ridică ochii spre mine şi-mi dădui seama că vizita mea îl bucură.

— *Sallam!* îmi răspunse. Mi-aduci cumva iar o ofrandă?

— Nu ştiu încă. Dar te-aş ruga să-mi spui cum să te numesc: Ali Manach Ben Barud el Amasat sau „En Nassr”?

Sări de pe divan şi se propti în faţa mea.

— Ssst! Taci, îmi murmură înfricoşat. Aşteaptă-mă afară, în cimitir. Vin îndată!

În acel moment, mi-am dat seama că am câştigat partida; fireşte, însă, că dacă nu voiam să mă trădez, trebuia să-mi măsor bine cuvintele şi să mă folosesc de cât mai multă diplomaţie. Ieşii din clădirea mănăstirii, străbătui curtea de-a curmezişul, trecui prin poarta cu zăbrele şi intrai în cimitir.

Aici îşi dormeau somnul de veci sute de dervişi.

Dănţuiseră toată viaţa şi acum aveau la căpătai o piatră, deasupra căreia trona turbanul. Li se sfârşise comedia!

După câteva clipe, zării pe derviş apropiindu-se de mine. Mi se părea că păşeşte adâncit în meditări pioase; văzând că se îndreaptă spre un colţ dosnic, îl urmai.

— Ce vrei să-mi spui? mă întrebă.

Trebuia să fiu cât mai prevăzător cu putinţă; de aceea, îi răspunsei:

— În primul rând vreau să te cunosc. Mă pot bizui pe tine?

— Întreabă pe usta[1]; mă cunoaşte foarte bine!

— Unde-l pot găsi?

— În Sf. Dimitri, la grecul Kolettis. Până ieri ne întâlneam în Beharive Keui, dar am fost descoperiţi şi alungaţi. Usta era să fie împuşcat. A scăpat, înotând.

Aşadar, Abrahim Mamur era conducătorul tâlharilor. Nu mă minţise la Baalbek, atunci când îmi vorbise despre banda pe care o conduce. Dar dervişul pomenise un nume, care-mi trezi amintirea unei întâmplări. Oare grecul acela, care-mi căzuse în mână în „Valea treptelor”, în cursul unei lupte, nu se numea, Alexandru Kolettis? Îl interogai mai departe:

— La Kolettis suntem siguri?

— Foarte siguri. Ştii unde locuieşte?

— Nu. Sunt de puţină vreme la Istambul.

— De unde vii?

— Din Damasc, unde l-am întâlnit pe usta.

— Da, a fost acolo, dar nu i-a izbutit planul. L-a recunoscut un hekim francon şi a fost silit să fugă.

— Ştiu, n-a putut să ia decât o parte din giuvaierurile bogătaşului Schafei Ibn Iacub Afarah. Le-a vândut?

— Nu.

— Eşti sigur?

— Foarte sigur, fiindcă eu şi tata suntem cei mai bun prieteni ai lui.

— Tocmai pentru ele am venit. Am pe cineva, care vrea să le cumpere. E un om de încredere. Le aveţi la îndemână?

— Da. Sunt într-un loc sigur, în turnul Galata. Dar mă tem că ai venit prea târziu, fiindcă şi fratele Kolettis a găsit pe cineva, care are de gând să le cumpere azi.

---

[1] Şeful.

Vestea aceasta mă îngrijora, dar mă stăpânii.

— Unde-i Barud el Amasat, tatăl său? Am o însărcinare importantă pentru el.

— Eşti cinstit? mă întrebă el gânditor.

— Încearcă-mă!

— Îl poţi găsi în Edirne[1], la negustorul Hulam.

Această ştire mă îngrijoră, întrucât bănuiam că s-a pus la cale o nouă mişelie, dar îmi recăpătai calmul imediat.

— Ştiu, îi răspunsei încrezător. Hulam e rudă cu Iacub Afarah din Damasc şi cu negustorul Maflei de aici, din Istambul.

— Văd că ştii totul. Mă pot încrede în tine.

— Atunci, spune-mi şi unde e unchiul tău Hamd el Amasat!

— Şi pe el îl cunoşti? mă întrebă mirat.

— Foarte bine. A fost o vreme prin Sahara şi Egipt.

imirea lui era din ce în ce mai mare. Se părea că mă ia drept un tovarăş de seamă al bandei lor de ticăloşi, fiindcă mă întrebă:

— Nu cumva eşti şeful din Damasc?

— Nu mă întreba, ci răspunde-mi!

— Hamd el Amasat e acum în Skutari. Locuieşte la un negustor francon, care se numeşte Galino sau Galineh.

— Vrei să spui Galingré.

— Domnule, le ştii cu adevărat pe toate!

— Da, dar tot mai e un lucru pe care nu-l ştiu; cum se numeşte acum şeful?

— E din Konieh şi se numeşte Abd el Myrrhatta.

— Îţi mulţumesc. Vei mai auzi curând despre mine!

Îmi răspunse cu o plecăciune foarte supusă, ceea ce-mi dovedea că izbutisem să-l înşel pe deplin. Dar trebuia să mă grăbesc, altminteri aş fi pierdut, pentru o clipă de întârziere, tot ceea ce cucerisem cu atâta trudă, înainte de a mă înapoia la Maflei alergai în Sf. Dimitri, ca să mă interesez de Kolettis la cârciumă. Nu îl găsii pe cârciumar, ci pe soţia sa. Întrebai întâi despre frizer şi aflai că în acest timp fusese acolo un doctor care-i făcuse alt pansament, iar după o oră-două rănitul fusese luat din încăperea de sus. Întrebai apoi despre

[1] Adrianopol.

Kolettis. Femeia mă privi uimită şi-mi spuse:

— Kolettis? Asta-i numele bărbatului meu!

— Ah! Nu ştiam. Nu-i pe aici un ins din Konieh care se numeşte Abd el Myrrhatta?

— Locuieşte la noi.

— Unde-i acum?

— S-a dus să se plimbe la turnul Galata.

— Singur?

— Cu fratele bărbatului meu.

Faptul mi se părea extraordinar! Nu cumva aveau de gând să ia giuvaierurile? Trebuia sa mă duc după ei. Femeia-mi spusese că abia au plecat. Aflasem de asemenea că Omar era încă în casă atunci când porniseră cei doi şi că a plecat şi el după câteva clipe. Aşadar, răzbunătorul era pe urma ucigaşului. Încălecai şi mă îndreptai spre Galata. Mă strecurai cu greu printr-o sumedenie de străzi, pe care mişunau marinari, soldaţi, olari, corăbieri îndrăzneţi, evrei spanioli şi alte „personalităţi” grăbite şi vesele.

Când ajunsei în apropierea turnului, observai că îmbulzeala sporise. Se părea că s-a întâmplat ceva neobişnuit, fiindcă mulţimea se îngrămădi cu nestăpânită curiozitate. Plătii celui ce-mi închiriase calul şi descălceai, ca să aflu ce se petrece. Un kaikş mă lămuri îndată:

— S-au urcat doi inşi pe galeria turnului şi s-au prăbuşit peste mulţime. Acum zac zdrobiţi la poalele turnului.

Mă îngrozii, gândindu-mă că Omar s-o fi luat după cei doi. Oare era el unul din cei doi nenorociţi?

Îmi făcui repede loc prin mulţime. Îndurai câteva ghionturi, lovituri de picior şi călcături, dar izbutii să străbat până la un grup de privitori, înăuntrul căruia zăceau ţepene două trupuri, strivite într-un chip înfiorător. Galeria turnului genovez din Galata are o înălţime de 140 picioare; e lesne de închipuit, aşadar, cum arătau cadavrele. După îmbrăcămintea lor, îmi dădui seama că Omar nu-i printre cei doi morţi. Chipul unuia era intact şi-l recunoscui pe Alexandru Kolettis, care-i scăpase lui haddedihn. Dar celălalt? Era cu neputinţă de recunoscut. Avusese parte de o moarte înfiorătoare, după cum îmi relată un ins din apropiere, care-l văzuse prăbuşindu-se. Izbutise să se agaţe cu o mână de un drug întâlnit în

timpul căderii, dar nu se putuse ţine decât o clipă şi se rostogolise la pământ.

Fără voie, îmi aruncai privirea spre mâinile lui. Ah, avea o tăietură de-a curmezişul mâinii drepte. Oricum, cu mâna aceasta se ţinuse; aşadar nu căzuse din întâmplare, ci fusese aruncat. Unde era Omar?

Alergai spre turn şi intrai. Cu ajutorul unui bacşiş, fui lăsat să mă urc. Urcai în fugă treptele celor cinci scări de piatră ale primelor cinci caturi şi apoi pe ale următoarelor trei scări de lemn, care duceau la cafenea; înăuntru, doar cafegiul. Până aici, numărasem 144 trepte. Urcai încă 45 trepte, până la clopotniţă, care era acoperită cu tablă. Înainte de prăbuşirea celor doi, se desfăşurase aici o luptă. La înălţimea aceasta şi pe o podea aplecată şi alunecoasă, lupta trebuie să fi fost înfricoşătoare.

Coborâi tot atât de repede, pe cât urcasem, fără să mai intru în cafenea şi mă îndreptai în goană spre casă. Primul care mă întâmpină în selamlâc fu Iacub Afarah. Obraji-i străluceau de bucurie. Mă îmbrăţişă şi-mi spuse:

— Emire, bucură-te împreună cu mine. Mi-am recăpătat giuvaierurile!

— De necrezut! răspunsei.

— Şi cu toate astea, e adevărat!

— Cum le-ai recăpătat?

— Prietenul tău Omar mi le-a adus.

— De unde le-a luat?

— Nu ştiu. Mi-a dat pachetul, a fugit în casa din fundul grădinii şi s-a încuiat de o oră în odaia sa. Nu vrea să deschidă nimănui.

— Voi vedea dacă nu vrea să mă primească nici pe mine.

La uşa casei îl găsii pe Halef, care îmi şopti:

— Sidi, ce s-a întâmplat? Omar Ben Sadek s-a întors acasă şi l-am văzut sângerând. Acum îşi spală rănile.

— L-a găsit pe Abrahim Mamur şi l-a aruncat din turn.

— *Maschallah!* E adevărat?

— Aşa cred. Oricum, vom afla îndată. Dar numai noi trebuie să ştim despre întâmplarea asta. Să nu spui nimănui nici un cuvânt!

Mă dusei spre odaia lui Omar şi bătui în uşă, rostindu-mi

numele. Îmi deschise numaidecât şi-l lăsă şi pe Halef să intre povestindu-ne în detaliu ceea ce se petrecuse în turn.

Fusese cu medicul la compatriotul meu rănit, plecase cu el şi se întorsese eu hamalii, ca să-l transporte pe frizer. Îl văzuse pe Abrahim Mamur stând de vorbă cu Kolettis, fără să ştie cine sunt. Dar auzindu-i la un moment dat certându-se, trăsese cu urechea. Se ascunsese apoi într-o odaie vecină, de unde le putuse urmări toată convorbirea, căci cei doi vorbeau tare, ştiindu-se în siguranţă.

Astfel, Omar înţelese că se certau din pricina giuvaierurilor din Damasc, pe care voiau să le ia din turn, unde se aflau în păstrarea unui paznic, plătit de Abrahim. Omar cunoştea povestea jafului din Damasc; o auzise de la Halef şi bănui îndată că unul din ei este Abrahim Mamur. Se încredinţa că bănuiala lui e întemeiată, când îl auzi istorisind felul cum scăpase înotând în noaptea trecută.

Hotărât să-i urmărească până la turn, ieşi din ascunzătoare şi aşteptă. Cum îi văzu plecând, se luă după ei, străduindu-se să nu fie observat. Cei doi rămăseseră mult de vorbă cu paznicul, la poalele turnului şi urcaseră apoi scările. Îi urmă. Se opriră în cafenea şi băură o cafea. Urcară iar, în timp ce paznicul se înapoie. Omar îşi continua urmărirea până la galeria turnului, unde-i găsi scoţând pachetul cu bijuterii din clopotniţă. Fireşte, acum îl văzură.

— Ce vrei? îl întrebă Abrahim. Parcă ai fost adineauri în cârciuma lui Kolettis, nu-i aşa?

— Nu te priveşte! îi răspunse Omar.

— Ai de gând sa ne spionezi, câine?

Atunci Ornai îşi aduse aminte că e fiul viteazului şi întreprinzătorului Uelad Merasig şi se simţi cuprins de mândria şi curajul unui leu.

— Da, v-am spionat, recunoscu sincer. Tu eşti Abrahim Mamur, hoţul de fete şi de giuvaieruri, a cărui vizuină am distrus-o noi ieri. Se apropie clipa răzbunării. Te salut din partea emirului din Frankistan, care ţi-a luat-o pe Seniţa şi te-a alungat din Damasc. Ţi-a sunat ceasul!

Abrahim îl ascultase împietrit, Omar se folosise de uluiala lui şi înşfăcându-l fulgerător, îl răsturnă peste balustrada galeriei. Kolettis ţipă înspăimântat şi puse mâna pe pumnal.

S-au luptat doar o clipă. Omar a primit o lovitură destul de gravă la ceafă, dar durerea i-a sporit puterile şi furia. Kolettis zbură după celălalt. Dar Omar observă că Abrahim s-a agăţat cu o mână de marginea balustradei. Se repezi la el şi-l lovi puternic în mană, astfel că-l făcu să se prăbuşească.

Totul se întâmplase cu o rapiditate fulgerătoare. Înapoindu-se în clopotniţă, Omar luă pachetul şi coborând iute treptele, izbuti să se strecoare nebăgat în seamă, cu toate că în jurul celor două cadavre se adunaseră foarte mulţi inşi.

Povestea groaznicei întâmplări din turn fusese relatată calm, de parcă n-ar fi avut nici o însemnătate. Nu mai întrebai nimic şi-i pansai rana, care nu era primejdioasă. Ne duserăm apoi cu toţii în clădirea din faţă, dar asupra ascultătorilor de aici întâmplarea din turn produse altă impresie. Scoţând doar câteva strigăte de uimire. Maflei, fratele său şi Isla săriră de pe perne şi uitându-şi cu desăvârşire obişnuita gravitate musulmană, alergară să vadă cadavrele. Se întoarseră după o bună bucată de vreme şi ne anunţară că ambele cadavre fuseseră duse deocamdată într-o încăpere de jos a turnului. Nimeni nu recunoscuse pe cei doi care se rostogoliseră de pe galerie şi nici Maflei cu ai lui nu spuseră că ştiu cine sunt şi ce s-a întâmplat.

Întrebai pe Halef dacă nu-i curios să vadă pe vechiul său cunoscut, tălmaciul Kolettis, dar îmi răspunse scuturând dispreţuitor din umeri:

— Dacă ar fi fost vorba de Kara Ben Nemsi sau de Hagi Halef Omar, m-aş fi dus; dar grecul acela a fost un ticălos şi nu merită osteneala de a mă duce până la turn.

Trecu mult, până când Maflei şi ai săi să se convingă că totul se întâmplase ca atare şi să se linişteascâ de-a binelea.

— Cu toate astea, ticălosul nu şi-a primit întreaga pedeapsă! spuse Isla. Doar o singură clipă, în care s-a cutremurat de spaima morţii, n-a fost suficient pentru ceea ce a săvârşit. Ar fi trebuit să-l prindem!

— Au rămas cei doi Amasat! îl consolă tatăl său. Ce-ar fi dacă am încerca să-l vedem pe unul din ei?

— Vă ajunge unul: Barud el Amasat. Celălalt nu v-a făcut, nimic. Dacă-mi făgăduiţi că nu-l veţi pedepsi voi, ci-l veţi

preda judecătorului, vi-l aduc!

Cuvintele acestea îi necăjiră. Fui asaltat cu întrebări şi rugăminţi, dar nu răspunsei nimic şi mă arătai neînduplecat în hotărârea pe care le-o împărtăşisem, până când îmi făgăduiră ceea ce le cerusem. După aceea, le istorisii convorbirea pe care o avusesem cu dervişul.

Cum terminai, Iacub Afarah sări şi strigă:

— *Allah kerihm!* Înţeleg ce urmăresc ticăloşii. Fiindcă Isla i-a luat-o pe Seniţa lui Abrahim, au pus gând rău întregii noastre familii. Întâi, au vrut să ne sărăcească; dar n-au izbutit. Au plecat la Adrianopol, fiindcă venise rândul lui Maflei. Au început cu furnizorul lui. Trebuie să le scriem numaidecât lui Hulam şi Galingré, ca să-l prevenim!

— Să le scriem? se împotrivi Isla. Nu-i destul. Trebuie să plecăm noi înşine la Adrianopol, ca să-l prindem pe Barud el Amasat. Effendi, ne însoţeşti?

— Da, răspunsei. E cel mai nimerit lucru şi vă voi întovărăşi, fiindcă Adrianopol e în drumul meu de înapoiere în patrie.

— Vrei să te întorci în patrie, effendi?

— Da. Am pribegit mult mai mult decât avusesem de gând.

Hotărârea mea fu primită cu împotriviri; totuşi, după ce le înfăţişai pricinile care mă îndemnau să plec spre casă, recunoscură cu toţii că am dreptate. În tot timpul acestei certe prieteneşti, unul singur nu scoase nici un cuvânt: Halef. Dar citii în felul cum mă privea, că avea de spus mai multe decât toţi ceilalţi.

— Când pornim? întrebă Isla, manifestându-şi graba.

— Numaidecât! răspunse Osco. Nu vreau să pierd nici o clipă, pană nu voi pune mâna pe amicul Barud el Amasat.

— Cred că ar fi cazul să facem oarecare pregătiri, spusei. Nu-i prea târziu, dacă pornim mâine în zori şi avem o zi întreagă la dispoziţie. Mergem pe jos sau călare?

— Călare! hotărî Maflei.

— Cine mai merge?

Prin urmare, fiecare dintre cei de faţă ţinea să plece la Adrianopol. După îndelungate discuţii, hotărârăm să ia parte la „expediţie” Schafei Ibn Iacub Afarah, care n-avea de fapt

nici o răfuială cu Barud, dar nu voia să piardă acest prilej neaşteptat de a-şi vizita ruda. Isla, care trebuia să se răfuiască în sfârşit cu trădătorul soţiei sale; Osco, fiindcă dorea să-şi răzbune fiica, Omar, care voia să meargă de la Adrianopol la Skutari, ca să-l găsească pe Amad ei Amasat; eu, fiindcă voiam să mă întorc în patrie. Maflei se lăsă convins cu greu să nu plece; întrucât Isla ne însoţea, trebuia să rămână neapărat cineva, care să se ocupe de afacerile lor.

Halef tăcuse mereu; când îl întrebai la ce se gândeşte, îmi răspunse:

— Crezi poate că te voi lăsa să pleci singur, sidi? Allah ne-a alăturat până acum şi nu mă despart de tine nici de aci înainte.

— Uiţi de Hanneh, scumpa ta soţie? Te îndepărtezi din ce în ce mai mult de ea.

— Fii liniştit! Ştii doar că fac totdeauna ceea ce-mi pun în gând. Prin urmare plec şi eu!

— Dar într-o zi tot vom fi nevoiţi să ne despărţim!

— Ştiu că se apropie ziua aceea, dar nu ştiu dacă ne vom mai revedea vreodată. Aşa că nu mă voi despărţi de tine înaintea celorlalţi şi până când voi fi sigur că ai părăsit ţara asta!

Se ridică şi plecă, împiedicându-mă astfel să mă pot opune; deci, eram silit să-l iau eu mine.

Pregătirile de drum nu-mi luară prea multă vreme; înşeuai caii cu ajutorul lui Halef şi eram gata de plecare. Aveam însă de îndeplinit o datorie: să-l caut pe Lindsay şi să-i împărtăşesc toate cele întâmplate, cum şi hotărârile la care ajunsesem. Când păşii în locuinţa sa, tocmai se înapoia dintr-o plimbare la Bujukdere.

Mă întâmpină bucuros şi îmbufnat în acelaşi timp şi-mi spuse:

— *Welcome!* Tare sunteţi rău! V-aţi mutat la Beharive Keui, dar nu m-aţi luat şi pe mine! Ce doriţi de la mine, hai?

— *Sir,* trebuie să vă aduc la cunoştinţă că nu mai locuiesc în Beharive Keui.

— Nu? Ah! Frumos! Mutaţi-vă la mine, master!

— Mulţumesc! Mâine dimineaţă părăsesc Constantinopolul. Mergeţi şi dumneavoastră sau nu?

— Îl părăsiţi? Ah! Oh! Urâtă glumă! *Yes!*

— Vă rog să mă credeţi că nu glumesc!

— Prin urmare e adevărat? De ce atât de repede? Abia aţi păşit în vizuina aceasta!

— O cunosc îndeajuns, şi dacă plec mâine, cu toate că am stat atât de puţin aici, nu-mi pare rău deloc.

Îi istorisii în detaliu întâmplările din ultimele zile. Când sfârşii, Lindsay dădu mulţumit din cap şi spuse:

— Straşnic! Minunat! Bine că şi-a primit răsplata muşteriul ăla! Îi veţi prinde şi pe ceilalţi doi, sunt sigur! *Well!* Aş vrea să fiu şi eu de faţă, dar nu pot. Am o obligaţie.

— Nu mi-o puteţi destăinui?

— Ba da. Am fost la consulat şi am găsit un văr tot Lindsay, dar nu David. Vrea să meargă la Ierusalim şi fiindcă nu cunoaşte drumul, m-a rugat să-l însoţesc. Păcat că nu puteţi veni cu noi! *Yes!* Voi veni astă seară la Maflei, ca să-mi iau rămas-bun de la toţi.

— Tocmai asta-i ceea ce voiam să vă rog, *sir.* Am pribegit împreună câteva luni, trăind şi pătimind atâtea, câte nu se întâmplă altora în timpul întregii lor vieţii. Toate aceste întâmplări ne-au legat. Sentimentele de prietenie pe care vi le nutresc sunt atât de calde, încât gândul despărţirii mă mâhneşte foarte mult. Dar n-avem ce face, trebuie să ne plecăm în faţa situaţiilor pe care nu le putem înlătura. Şi apoi, ne rămâne speranţa unei revederi!

— *Yes!* Oh! Ah! *Well!* Să ne revedem! Urâtă despărţire! Nu-mi place defel, auziţi? Defel! îmi răspunse cu glas tremurat, mângâindu-şi cu o mână nasul, ducându-şi-o pe cealaltă la ochi. Ah, să nu uit: cu calul cum rămâne?

— Care cal?

— Al dumneavoastră — *Rih*!

— Ce să fie cu el? îl călăresc.

— Hm! Mereu? Îl luaţi în Germania?

— Încă nu ştiu.

— Vindeţi-l, *sir!* Puteţi căpăta o sumă frumoasă pentru el. la gândiţi-vă! Dacă mai aveţi acum nevoie de el, aduceţi-l mai târziu în Old England. Nu mă tocmesc, ci vă plătesc oricât îmi veţi cere. *Well?*

Propunerea nu-mi displăcea deloc. La urma urmelor, ce-mi

trebuia în patrie un asemenea cal, câtă vreme nu eram decât un biet scriitor? Acolo mă aşteptau preocupări care nu-mi îngăduiau să întreţin un cal de călărie. Să-l vând? Era darul şeicului haddedihnilor. Şi cine ştie pe ce mâini ar fi încăput minunatul meu armăsar! Nu, nu-l puteam păstra, dar nici nu-l puteam vinde! Ştiam ce am de făcut! Mă simţeam dator să încredinţez straşnicul animal, care mă purtase prin atâtea primejdii, ajutându-mă mereu să scap teafăr unui stăpân priceput, în stare să-l îngrijească. Trebuia să-l feresc de nordul friguros, dându-i putinţa să revadă pajiştile sudului în ţara în care se născuse.

Întrucât urma să ne întâlnim iar în cursul serii, nu mai voiam să zăbovesc la Lindsay. Mă dusei la legaţie, unde-l găsii tot pe cancelar, care-mi povesti că frizerul din Jüterbog murise, aşa că nu ne mai pricinuia nici o grijă. Nu i se arătase prea multă consideraţie; fusese obligat să-şi destăinuiască numele adevărat şi localitatea de origine şi se aflase că e dintr-un ţinut din Turingia şi că e un ucigaş urmărit de autorităţi. Mă gândeam cu părere de rău la bietul tânăr, care-şi făurise planuri şi speranţe şi nu-şi închipuise că-şi va sfârşi viaţa, atât de departe de ţară şi în chinurile pe care le îndurase.

Cancelarul mă conduse până la uşă. În timp ce mai schimbam câteva cuvinte pe pragul ei, zării doi călăreţi îndreptându-se spre noi. Nu le dădui atenţie, dar văzui că se opresc. Cancelarul îmi ură „drum bun” şi se întoarse în casă, iar eu plecai. Unul dintre călăreţi îmi strigă:

— *Maschallah*, e adevărat? Emire!

Mie-mi vorbise? Mă întorsei. Ambii călăreţi erau ofiţeri. Unul dintre ei era… acel miralai, al cărui trimis se bucurase de „politicoasa” mea primire, iar celălalt era aghiotantul, pe care-l găsisem la Dşesidi şi mi se arătase apoi atât de recunoscător.

Mă apropiai de el, bucuros că-l revăd, şi-i întinsei mâna, pe care mi-o strânse cu toată prietenia.

— *Sallam, effendi!* îl salutai. Îţi mai aduci aminte cuvintele pe care ţi le-am spus când ne-am despărţit?

— Ce mi-ai spus?

— Îţi urez să te revăd cu gradul de miralai! Vezi? Allah mi-

a ascultat urarea şi mi-a îndeplinit dorinţa. Din Nasir Agassi, ai devenit comandantul unui regiment!

— Ştii cui trebuie să mulţumesc pentru înaintarea asta?

— Nu.

— Ţie, emire. Dşesidi s-a plâns sultanului şi guvernatorul oraşului Mosul a fost pedepsit, împreună cu mulţi alţii. Anadoli Kasi Askeri a venit şi a făcut cercetări. A fost imparţial: şi întrucât te-am ascultat şi m-am purtat omeneşte cu Dşesidi, am fost înaintat. Îmi dai voie să te vizitez?

— Te-aş primi cu toată inima! Din păcate, însă, azi e ultima zi când mai sunt în Istambul. Plec mâine dimineaţă.

— Încotro?

— Spre apus. Am călătorit prin răsărit, ca să cunosc obiceiurile neamurilor orientale şi voi avea multe de povestit celor din părţile noastre despre o sumedenie de întâmplări, pe care nici nu şi le pot închipui.

Cuvintele acestea ascundeau oarecare răutate, îndreptată împotriva însoţitorului său. Acesta-mi simţise împunsătura, fiindcă-l auzii spunându-mi:

— Am trimis azi încă o dată la tine, dar nu erai acasă. Îmi dai voie să vin?

Ah! Felul politicos în care îmi vorbise celălalt îl influenţase; îi răspunsei rece:

— Te voi primi, cu toate că timpul mi-e măsurat.

— Când?

— Peste o oră. Mai târziu, nu.

— *Allah akbar*, vă cunoaşteţi? se miră Nasir. Atunci vom veni împreună!

Îmi întinse mâna şi ne despărţirăm. Nu mă aşteptasem câtuşi de puţin să-l întâlnesc. Mi se părea că retrăiesc în Constantinopol întregul trecut.

În drum spre casă făcui câteva cumpărături necesare în noua mea călătorie. Ştiam că tovarăşii mei de „expediţie” se vor îngriji de toate, dar nu voiam să mă oblig prea mult faţă de ei.

Halef se bucură, când îi povestii că m-am întâlnit cu Nasir Agassi şi că-l aştept. Curăţă repede pipele şi se apucă de alte mici pregătiri, cu toate că nu erau utile; ba îmi şi dădu de înţeles, pe un ton foarte serios, că miralaiul, pe al cărui trimis

îl lăsasem să şadă lângă uşă, are dreptul la o primire politicoasă, fiindcă vine împreună cu un cunoscut şi prieten de-al nostru.

Trecuse mai puţin de o oră şi cei doi ofiţeri păşiră pragul locuinţei mele. Fură primiţi călduros şi ospătaţi după mijloacele ce-mi stăteau la îndemână. Îmi dădui seama că vorbiseră despre mine, fiindcă purtarea celui mai în vârstă dintre ei era din cale-afară de îndatoritoare. Convorbirea se învârti cu deosebire în jurul păţaniilor ce ni se întâmplaseră la închinătorii Diavolului. Povestii cum mă întâlnisem cu makredşul din Mosul şi aflai că soldaţii îl aduseseră teafăr la Mosul. Anadoli Kasi Askeri ştia bine în ce închisoare se află judecătorul destituit.

Înainte de a ne despărţi, îşi aduse celălalt aminte că e vremea să-şi spună păsul.

— Emire, începu el, am auzit că mâine va fi ceva de citit în „Bassiret". Nu s-ar putea renunţa la apariţia acelui articol?

Dădui din umeri şi răspunsei încet şi apăsând pe fiecare cuvânt:

— Eşti oaspetele meu, effendi şi sunt deprins să respect pe orice om, aşadar şi pe oaspeţii mei. Dă-mi voie, însă, să fiu sincer! Dacă n-aş fi fost eu, azi ai fi fost mort. Salvându-te, am făcut-o ca om şi creştin şi nu cer nici o răsplată. Cu toate astea, s-ar fi cuvenit să ţii seama de fapta mea. Ei bine, în locul purtării recunoscătoare la care mă aşteptam, te-ai purtat ieri cu mine întocmai cum te porţi cu soldaţii tăi, iar astăzi mi-ai trimis chiar pe acel jüsbaşi, care s-a încumetat să creadă că-mi poate porunci. Nu trebuie să fii mânios că te dojenesc. Nu sunt obişnuit să fiu considerat la fel cu aceia care chefuiesc prin cârciumile grecilor. Cred că ieri mi-am îndeplinit mai mult decât datoria şi dacă ai vrea să-mi îndeplineşti o dorinţă, voi uita toată întâmplarea.

— Să-ţi aud dorinţa!

— De fapt, îţi datoreşti salvarea unui evreu bătrân. Locuia lângă mine şi mi-a atras luarea-aminte asupra spărturii prin care te-am scos din tavernă. Ai poruncit să se dea foc speluncii, dar flăcările au mistuit şi întreaga avere a bătrânului. Dacă ai da acestui om sărman o despăgubire cât de mică, l-ai ferici; iar eu te-aş socoti un om căruia îi pot

păstra o amintire plăcută.

— Spui că e evreu? Nu ştii, effendi, că musulmanul dispreţuieşte pe evreu, fiindcă aparţine altei credinţe? Voi...

— Effendi! îl întrerupsei pe un ton foarte serios şi cu glas puternic, adu-ţi aminte că nici eu nu sunt musulman! Tu însuţi eşti de origine greacă şi ai trecut de puţină vreme la credinţa mahomedană. Dacă dispreţuieşti pe creştini, cred că Mahomed te compătimeşte; cât despre mine, n-aş fi niciodată în stare să dispreţuiesc ori să mă lepăd de ceea ce am fost atât de multă vreme!

— Emire, dar nu m-am gândit la tine! Unde-i evreul?

— Se bucură acum de găzduirea acestei case.

— Vrei să trimiţi să-l cheme?

— Imediat!

Îl trimisei pe Halef, care se întoarse curând cu Baruch. Miralaiul îl măsură cu ochi pătrunzători şi îl întrebă, întorcându-se numai pe jumătate spre el:

— Ţi-au ars lucrurile?

— Da, domnule, răspunse Baruch smerit.

— Uite nişte bani. Cumpără-ţi altele!

Îşi scotoci punga şi-i dădu o sumă, dar nu-mi putui da seama câţi bani erau; totuşi, după felul cum ţinea degetele, cred că erau foarte puţini. Evreul îi mulţumi şi voi să se îndepărteze; dar îl oprii.

— Stai, Baruch Schebet ben Baruch Chereb. Ia să văd cât ai primit! Effendi îmi va ierta curiozitatea, fiindcă ţin doar să-i mulţumesc odată cu tine.

Erau două monede de aur de câte cincizeci şi douăzeci de piaştri, adică în total şaptezeci de piaştri sau douăsprezece-paisprezece mărci în monedă germană. Nu mai era nici zgârcenie, nici calicie; era dovada unei firi josnice. Îmi puteam închipui, pe bună dreptate, că înainte de a porunci soldaţilor să înceapă jaful, avusese grijă să strângă toţi banii găsiţi în casă şi că în orice caz golise buzunarele morţilor şi prizonierilor. Nu-mi plăcea fapta, dar cunoşteam de ajuns pe autorul ei.

De aceea, îl întrebai:

— Ţi-ai regăsit cele trei mii de piaştri, effendi?

— Da.

— Şi dai numai şaptezeci de piaştri acestui om, care ţi i-a salvat, salvându-ţi şi viaţa, ca să-şi vadă avutul mistuit în flăcări? Dăruieşte-i o mie de piaştri, ca să ne despărţim prieteneşte, iar numele tău să nu fie pomenit în „Bassiret”!

— O mie, emire? Te-ai gândit bine? Uiţi că e evreu!

— Fă cum vrei! Baruch, înapoiază cei şaptezeci de piaştri! Vom merge împreună la cadiu, tu în calitate de reclamant, iar eu ca martor. Cel care ţi-a ars avutul trebuie să te despăgubească neapărat, chiar dacă e comandantul unui regiment şi a fost oaspetele meu. Mă voi interesa prin ministrul ţării mele la Divan, ca să aflu dacă sultanul îngăduie într-adevăr ofiţerilor săi să arunce străzile Istambulului pradă flăcărilor.

Miralaiul ieşi din odaie, salutându-mă cu o mândră înclinare a capului. Nasir, însă, se despărţi prieteneşte de mine.

— Emire, îmi spuse, ştiu cât ţi-a fost de greu să vorbeşti atât de aspru cu un musafir, dar în locul tău eu aş fi fost pe puţin tot atât de aspru. E un favorit al lui Ferik Paşa, altceva nimic. Drum bun şi gândeşte-te la mine, cum mă voi gândi şi eu la tine!

Încă înainte de a trece o oră, un subofiţer ne aduse un săculeţ care conţinea exact suma ce mai lipsea din cei o mie de piaştri. Baruch începu să danseze de fericire, iar femeia lui mă numi cel mai bun effendi, din lume şi îmi promise să mă pomenească în fiecare zi în rugăciunile ei. Fericirea bătrânilor m-a făcut să mă simt iertat definitiv pentru că încălcasem legile sacre ale ospitalităţii.

Seara, ne-am adunat cu toţii; s-a dat un ospăţ de adio, la care s-a înfăţişat şi Seniţa. Ea, creştină fiind, avea voie să ne arate faţa descoperită, chiar dacă Isla nu-i permitea să meargă pe stradă neacoperită de voaluri. Ne-a povestit încă o dată întâmplările prin care a trecut: jalea care a cuprins-o în timpul captivităţii şi fericirea pe care a simţit-o când a fost salvată din mâinile lui Abrahim Mamur.

La sfârşit, şi-a luat adio Lindsay. Nasul lui nu mai păstra urmele umflăturii, aşa că se putea arăta din nou la Londra. Când a plecat, l-am însoţit până la locuinţa sa. Acolo, a mai dat cep unei butelii de vin şi m-a asigurat că mă iubea ca pe

un frate.

— Sunt cu desăvârşire mulţumit de dumneavoastră, a spus. Numai un lucru mă supără.

— Ce anume?

— M-am lăsat târât după dumneavoastră, încolo şi încoace, fără să găsesc nici măcar un singur *fowling-bull*. Neplăcută situaţie! *Yes!*

— Cred că mai există şi alte lucruri în Anglia, care nu mai trebuie dezgropate. Se învârt pe-acolo destui *John-fowling-bulls*.

— Oare e vorba despre mine?

— Nici nu mi-a trecut asta prin cap, *sir!*

— Nu v-aţi răzgândit cu privire la cal?

— Nu, nu-l vând.

— Atunci, păstraţi-l. Totuşi, trebuie să veniţi odată în Anglia; în două luni, ajung acasă. Ne-am înţeles? Şi acum, încă ceva! Aţi fost călăuza mea şi încă nu v-am plătit salariul. Poftiţi, luaţi!

Îmi întinse un mic portmoneu.

— Nu faceţi glume prosteşti, *sir!* i-am spus, respingând portmoneul. Am călătorit cu dumneavoastră ca prieten şi tovarăş de drum, nu însă ca servitor al dumneavoastră, pe care trebuie să-l plătiţi.

— Dar, master, credeam că...

— Credeţi ce vreţi, dar în nici un caz faptul că voi lua bani de la dumneavoastră, l-am întrerupt. Rămâneţi cu bine!

— Nu vreţi să luaţi acest portmoneu?

— Adio, *farewell*[1], *sir!*

L-am îmbrăţişat repede şi m-am grăbit să ies pe uşă, fără să mai iau în seamă propunerea lui.

Nu voi insista asupra despărţirii de Maflei şi Seniţa, de a doua zi dimineaţa.

Pe când soarele se ridica la răsărit, ajunsesem deja la Tşatalşe, prin care drumul duce, peste Indschigis şi Visa, la Adrianopol.

---

[1] Adio.

8. În Edirne

Adrianopol, pe care turcii îl numesc Edirne, este, după Constantinopol, cel mai important oraş al Imperiului Otoman. Aici şi-au avut reşedinţa sultanii, începând de la Murad I şi până la Mohammed al II-lea, care a cucerit Constantinopolul în 1453 şi şi-a mutat acolo reşedinţa. Şi mai târziu a fost un loc preferat al sultanilor, dintre care Mohammed al IV-lea a zăbovit, aici cu plăcere.

Printre cele mai mult de patruzeci de moschei pe care le are oraşul, este renumită Selimiye, pe care a ridicat-o Selim al II-lea. Ea este mai mare chiar decât Sfânta Sofia din Constantinopol şi îşi datorează existenţa renumitului arhitect Sinan zis şi Mimar. Ca o oază în deşert, ea se află aşezată în mijlocul unor grămezi jalnice de case de lemn, iar zidurile ei multicolore răsar pe neaşteptate dintr-o adânca mizerie şi o aglomerare de străzi. Impozanta cupolă a acestei moschei este susţinută în interior de opt stâlpi masivi, iar în exterior este însufleţită de patru minunate minarete subţiri, fiecare având câte trei balcoane pentru muezini. În interior, se observă trei galerii împodobite cu marmură preţioasă, divers colorată şi sunt luminate de 250 de ferestre. Pe perioada ramazanului, ard aici 12.000 de lumânări.

Veneam din Kirkilissar şi văzusem deja de departe strălucind în faţa noastră minaretele subţiri ale moscheii Selimiye. De departe, Adrianopol ne oferea o privelişte splendidă; când, însă, am ajuns şi am mers călare pe străzi, s-a întâmplat acelaşi lucru ca şi cu toate celelalte oraşe din Orient; de aproape, îşi pierdeau frumuseţea şi nu mai ofereau ceea ce promiteau de la distanţă.

Hulam, pe care vroiam să-l căutăm, locuia în apropiere de Utş Şerifeli, moscheea lui Murad I, pe lângă a cărei curte exterioară în formă de terasă şi pavată cu marmură preţioasă am trecut. Douăzeci şi patru din cei şaptezeci de stâlpi care sprijină cupolele au fost construiţi din comoara ordinului Ioaniţilor, care a fost luată ca pradă, atunci când a fost cucerită Smirna. Ne-am adâncit într-o uliţă extrem de

animată şi ne-am oprit în faţa unui zid foarte înalt prin care se trecea printr-o poartă acum închisă. Trebuia să recunoaştem în acest zid frontul la stradă al casei în care urma să fim găzduiţi.

Poarta avea, la înălţimea capului, o deschidere în spatele căreia, după ce am bătut, a apărut faţa bărboasă a lui Isla.

— Mă mai cunoşti, Malhem? a întrebat tânărul din Constantinopol. Deschide-ne!

— *Maschallah*, asta e minunea lui Dumnezeu! se auzi dinăuntru. Chiar tu eşti, domnule? Intraţi repede!

Poarta se deschise iar noi intrarăm călare printr-un fel de pasaj, într-o curte destul de mare, oare era împrejmuită de galeriile interioare ale casei. Totul arăta o bogăţie neobişnuită. Şi numărul servitorilor, care se grăbeau încolo şi încoace, ne-a întărit această impresie.

— Unde este domnul? l-a întrebat Isla pe un om care-l salutase cu cel mai adânc respect şi care, aşa cum urma să aflu mai târziu, era intendentul.

— În işlic (cabinetul de lucru), la cărţile sale.

— Condu-i pe aceşti bărbaţi în selamlâc (camera de primire) şi ai grijă să fie trataţi cum se cuvine. Şi caii trebuie să fie duşi la adăpost!

L-a luat de mână pe Iacub Afarah şi s-a îndreptat spre cabinetul de lucru al stăpânului casei. Noi ceilalţi am fost conduşi într-o încăpere care avea dimensiunea unei săliţe.

Partea din faţă a săliţei era formată dintr-un pridvor susţinut de stâlpi, iar pereţii celorlalte trei părţi erau zugrăviţi cu auriu şi albastru şi împodobiţi cu versete din *Coran*.

Ne aşezarăm pe divane, fiindcă eram rupţi de oboseală. Curând apărură narghilelele şi ceşcuţele cu cafea, al căror aspect mărturisea încă o dată bogăţia gazdei noastre.

De-abia ne băurăm cafelele şi apărură Afarah, Isla şi stăpânul casei. Era o prezenţă impunătoare acest bătrân, cu o barbă lungă ca aceea a răposatului, Mohammed Emin. Impresia pe care ne-a făcut-o a fost atât de puternică, încât ne-am ridicat cu toţii, cu toate că un asemenea lucru nu se potrivea cu deprinderile ţării.

— *Sallam aaleikum*, ne salută el, ridicându-şi mâinile ca pentru a ne binecuvânta. Fiţi bineveniţi în casa mea şi simţiţi-

vă ca la voi acasă.

Se apropie şi strânse mâna fiecăruia din noi; apoi se aşeză pe perne, împreună cu rudele sale. Li se aduseră şi lor pipe şi cafele. La un semn al lui, servitorii se retraseră. Isla îi vorbi despre noi. Stăpânul casei îşi opri câteva clipe privirea asupra mea şi-mi strânse încă o dată mâna, spunându-mi:

— Poate că nu ştii, effendi, că-mi eşti cunoscut. Isla mi-a povestit foarte mult despre tine. Ţine mult la tine, aşa încât ai câştigat şi inima mea, cu toate că abia acum ne vedem pentru prima dată.

— Domnule, cuvintele tale mă încântă într-o măsură neînchipuit de mult, răspunsei. Nu ne găsim în pustiu sau prin meleagurile înverzite ale unui popor nomad, astfel că nu întotdeauna poţi fi sigur că ţi se va spune că eşti bine venit.

— Da, aveţi dreptate; frumoasele obiceiuri ale strămoşilor noştri se pierd încetul cu încetul; dispar de la oraşe şi se împrăştie înapoi în deşert. Acolo, în deşert, e locul de origine al sentimentului de ajutorare în caz de nevoie — şi tot acolo a lăsat Allah să crească „palmierul dragostei de frate". Într-un oraş mare, străinul se simte mai părăsit decât în Sahara, unde nici un acoperiş nu-i răpeşte putinţa de a privi cerul lui Allah. După câte ştiu, ai fost în Sahara. Nu-i aşa că o adevărat ceea ce spun?

— Allah e pretutindeni unde sunt oameni, care poartă în inimi credinţa în el. Locuieşte în oraşe şi se uită la Hammada. Veghează deasupra apelor şi murmură prin întunericul pădurilor seculare. Porunceşte şi creează înăuntrul pământului şi în înaltul văzduhului. Stăpâneşte totul, de la cel mai mic gândac, până la soarele strălucitor, îl auzi în toiul plăcerilor ameţitoare, ca şi în durerile sfâşietoare. Ochiul lui străluceşte în lacrima bucuriei, dar sclipeşte şi în picăturile care îţi udă obrajii când te năpăstuieşte durerea. Am cutreierat oraşe locuite de milioane de oameni, am pribegit prin deşertul în care întâlneşti rar câte o casă, dar nu m-am temut niciodată să fiu singur, fiindcă ştiam că mâna lui Dumnezeu veghează asupră-mi.

— Effendi, eşti creştin, dar îmi dau seama că eşti şi un bărbat evlavios. Meriţi să fii socotit musulman şi te respect, aşa cum aş face-o, dacă ai crede în învăţătura Profetului. Isla

mi-a spus că aţi venit să mă preveniţi în vederea unei primejdii ce mă ameninţă. Vorbeşte, te rog, pentru toţi!

— Nu ţi-a dat nici un amănunt?

— Nu, fiindcă mă grăbeam să vă urez „bun sosit”!

— Atunci, spune-mi te rog: locuieşte de câtva timp un străin în casa ta?

— Da, e un bărbat evlavios din Konieh, dar lipseşte azi din Adrianopol. A plecat călare ieri la Hadgi Bergas.

— Din Konieh? Cum îl cheamă?

— Numele lui e Abd el Myrrhatta. A vizitat mormântul vestitului sfânt Myrrhatta, ca să îndeplinească o făgăduinţă făcută lui Dumnezeu; de aceea se şi numeşte slujitorul lui Myrrhatia.

— De ce locuieşte la tine?

— Eu însumi l-am poftit să rămână la mine. Vrea să înfiinţeze un mare bazar la Brusa şi are de gând să cumpere multe lucruri de aici.

— Mai locuieşte şi alt străin la tine?

— Nu.

— Când se înapoiază?

— Astă-seară.

— Bine. Astă-seară va fi prizonierul nostru!

— *Allah kerihm!* Ce vorbă-i asta? Musulmanul acesta evlavios este un bărbat pe placul lui Allah. Dar de ce vreţi să-l luaţi prizonier?

— Fiindcă-i un înşelător, ca să nu spun ceva şi mai rău. Şi-a dat seama că eşti un pios slujitor al lui Allah şi ca să-ţi câştige încrederea, şi-a pus masca pioşiei. De fapt, nu-i altul decât netrebnicul care a răpit din patria sa pe Seniţa, soţia lui Isla. Roagă-l pe Isla să-ţi povestească toată isprava!

Hulam se înspăimântă şi Isla începu să-i istorisească. Cu toate că-l ascultă cu luare-aminte, bătrânul tot nu putea să creadă că oaspetele acela pios e un răufăcător primejdios şi că prefăcătoria poate fi ascunsă cu atâta îndemânare.

— Ar fi mai bine să vorbiţi întâi cu el, îmi spuse şi vă veţi convinge că vă înşelaţi!

— N-avem nevoie să vorbim cu el, sări Osco. Ne va fi de ajuns să-l vedem, fiindcă îl cunoaştem foarte bine şi eu şi Isla!

— N-aveţi nevoie nici să-l vedeţi, nici să-i vorbiţi, adăugai.

Sunt sigur că el o Barud el Amasat. Şi Abrahim Mamur se numea în Constantinopol Abd el Myrrhatta, aşa încât bănuiesc că şi Hamd el Amasat se foloseşte în Skutari de acelaşi nume.

— Dar poate că oaspetele meu e adevăratul Abd el Myrrhatta! sări Hulam.

— S-ar putea, dar nu prea cred. Prin urmare, suntem nevoiţi să aşteptăm până diseară.

Convorbirea se încheie.

După obişnuinţa patriarhală, fiecare dintre noi se îmbăie şi primi haine de schimb şi o încăpere în care urma să locuiască singur. Ne adunarăm cu toţii la masa de prânz, a cărei consistenţă corespundea bineînţeles belşugului nemăsurat al casei. Apoi, aşteptarăm nerăbdători venirea serii, jucând nenumărate partide de şah şi pălăvrăgind despre unele şi altele; socotii că nu-i nimerit să ieşim în oraş, întrucât bănuiam că Barud el Amasat rămăsese în Adrianopol şi spusese doar că pleacă la Hadgi Bergas. Oricum, trebuie să fi avut în oraş tovarăşi alături de care putea obţine mai multe foloase decât în localitatea aceea mică, de care pomenise şi unde n-avea ce să caute.

Se apropia seara şi ne adunarăm cu toţii în odaia destinată lui Isla. Hulam ne spusese că va cina în selamlâc împreună cu oaspetele său. Astfel încât hotărârăm ca în timpul cinei să apară Isla şi Osco, pe când nouă ne revenea sarcina de a împiedica pe „evlaviosul musafir” să fugă.

Trecură mai bine de două ore, până când auzirăm tropăitul unui cal, iar după vreun sfert de oră unul dintre servitori ne vesti că stăpânul său şi oaspetele s-au aşezat la masă. Coborârăm.

Poarta fusese încuiată, iar paznicul primise porunca să nu lase pe nimeni să iasă. Ne apropiarăm cu paşi uşori de selamlâc, care era acum luminat şi ne alăturarăm de stâlpii din faţa lui. Puteam auzi orice cuvânt rostit de Hulam şi de musafirul său. Hulam păru că ne-a simţit prezenţa, fiindcă dădu convorbirii o întorsătură potrivită cu planurile noastre. Aducând dibaci vorba despre Constantinopol, întrebă:

— Ai fost deseori la Istambul?

— De vreo câteva ori, fu răspunsul.

— Prin urmare, cunoşti puţin oraşul.

— Da.

— Cunoşti cartierul numit Beharive Keui?

— Am auzit despre el. Nu e situat în susul Eyubului, pe partea stângă a „Cornului de aur”?

— Da. Acolo a avut loc de curând o întâmplare cu adevărat uluitoare: a fost prinsă o bandă întreagă de hoţi şi ucigaşi.

— *Allah 'l Allah!* strigă speriat musafirul. Cum s-a întâmplat asta?

— Banda aceea avea o casă, în care nu puteau intra decât cei care rosteau cuvântul „En Nassr” şi...

— Se poate! îl întrerupse musafirul.

Tonul cu care fuseseră rostite aceste două cuvinte nu mărturiseau oroarea obiectivă a ascultătorului nepărtinitor, ci teama subiectivă a cuiva care află o veste îngrijorătoare. Eram încredinţat că găsisem omul pe care-l căutam; şi ca să fiu mai sigur, Osco, tatăl Seniţei, îmi şopti:

— El e! I-am văzut limpede chipul!

— ...Dar cuvântul acesta a fost spionat, urmă Hulam şi cu ajutorul lui s-a putut intra în casă.

Povesti apoi toată întâmplarea, pe care celălalt o ascultă cu luare-aminte. Când Hulam termină, oaspetele îl întrebă cu glas tremurător:

— Şi usta a fost într-adevăr împuşcat?

— Usta? Cine-i ăsta? Cine se numeşte aşa? Nici n-am pomenit cuvântul ăsta.

— Am vrut să spun conducătorul, pe care l-ai numit Abrahim Mamur.

Folosind cuvântul „usta” se trădase. Acum ştia şi Hulam cu cine are de-a face; totuşi, se sili să rămână liniştit şi răspunse:

— Nu, n-a fost ucis. S-a prefăcut doar că a fost nimerit de glonte. Dar în ziua următoare, tot şi-a primit răsplata. A fost aruncat de pe galeria turnului Galata.

— Adevărat? E groaznic! Şi a murit?

— Da. Odată cu el a murit şi un grec, Kolettis, oare a fost de asemenea prăvălit peste balustrada galeriei.

— Kolettis? *Ia waih!* Cine i-a aruncat?

— Un arab din Tunis, de prin părţile Djeridului, care voia

să se răzbune împotrivă unui oarecare Hamd el Amasat. Acest Amasat a sugrumat la Blidah pe un negustor francez, a împuşcat pe nepotul acestuia şi a ucis pe tatăl acelui arab. Acum, fiul îl caută pe ucigaş.

— *Allah kerihm!* Ce oameni răi sunt pe lume! Şi toate faptele astea se întâmplă numai din pricină că nimeni nu mai crede în învăţăturile Profetului! Şi crezi că arabul îl va găsi pe acel Hamd el Amasat?

— E pe urma lui. Ucigaşul acesta are un frate, care se numeşte Barud el Amasat şi o un ticălos tot atât de mare. A răpit pe fiica unui prieten al meu şi a vândut-o ca sclavă. Dar fata a izbutit să fugă de la cel ce o cumpărase şi care nu era altul decât acel Abrahim Mamur. Isla Ben Maflei, o rudă a mea, s-a căsătorit cu ea. Isla e hotărât să-l găsească pe Barud el Amasat şi să-l pedepsească.

În timpul convorbirii, chipul musafirului părea tot mai temător. Uitase să mai mănânce, iar privirea-i era aţintită spre buzele stăpânului casei.

— Oare-l va găsi? întrebă.

— Fără îndoială. Nu-i singur, ci împreună cu Osco, tatăl fetei răpite, cu medicul francon, care a scăpat-o, cu servitorul acestuia şi în sfârşit cu arabul acela, care l-a prăvălit din turn pe Abrahim Mamur.

— Spui că i-a găsit urma?

— Îi cunosc numele pe care-l poartă acum.

— Zău? Şi cum îl cheamă?

— Abd el Myrrhatta. Şi usta purta acest nume la Istambul.

— Păi ăsta-i numele meu! strigă îngrozit.

— Negreşit. Allah ştie de ce s-a folosit netrebnicul de numele unui bărbat atât de evlavios! Din pricina aceasta şi pedeapsa va fi mai aspră!

— Dar cum s-a aflat de numele ăsta?

— Te voi lămuri. Barud el Amasat are un fiu în mănăstirea celor o mie de dervişi din Pera. Medicul acela francon s-a dus la el şi l-a păcălit, spunându-i că e şi el un „En Nassr”. Tânărul derviş s-a lăsat amăgit şi i-a destăinuit că tatăl său, Hamd el Amasat, se află în Skutari, la un negustor francon numit Galingré.

Acum, ascultătorul nu-şi mai putu stăpâni spaima. Se

ridică, scuzându-se:

— Domnule, ceea ce mi-ai povestit e atât de cumplit, încât mi-a pierit pofta de mâncare. Sunt şi foarte istovit de pe urma drumului, aşa că te rog să-mi îngădui să mă duc la culcare!

Şi Hulam se ridică.

— Te cred că nu mai poţi mânca nimic. Pe acela care-i nevoit să audă despre el însuşi astfel de grozăvii, spaima îl tulbură prea tare!

— Să audă despre el însuşi? Nu te înţeleg! Nu cumva crezi că eu sunt acel Barud, fiindcă mi se potriveşte numele cu el?

— Nu cred, ci sunt sigur că-i aşa, ticălosule!

„Piosul musafir” se înfurie şi răcni:

— M-ai numit „ticălos”! Să nu repeţi cuvântul; altminteri...!

— Altminteri, ia spune, altminteri ce se va întâmpla? răsună un glas.

Isla se repezise în selamlâc şi se apropiase de el.

— Isla ben Maflei! rosti uluit oaspetele.

— Da, Isla Ben Maflei, care te cunoaşte şi pe care nu te vei încumeta să-l înşeli. Şi uită-te puţin înapoi: cineva are o răfuială cu ţine!

Se întoarse şi dădu cu ochii de Osco. Îşi dădu seama că, dacă nu izbuteşte să fugă, e pierdut.

— Să vă ia Şeitan pe toţi! Duceţi-vă în Djehenna!

Spunând acestea, îl împinse în lături pe Isla şi voi să fugă. Ajunsese la stâlpi. Halef se năpusti spre el şi-i puse o piedica, astfel că fugarul se prăbuşi la pământ. Fireşte, îl ridicarăm şi ţinându-l zdravăn, îl aduserăm înapoi în selamlâc.

Omul acesta era un laş. Văzându-se înconjurat de atâţia inşi, nici nu încercă să se împotrivească. Se lăsă legat şi se aşeză liniştit pe podea.

— Domnule, mai crezi în evlavia acestui bărbat? întrebă micul hagiu pe gazdă. Voia să te jefuiască şi să dispară.

— Aţi avut dreptate, răspunse gazda. Ce aveţi de gând cu el?

Osco îşi întinse mâna spre prizonier şi spuse:

— Mi-a răpit fiica şi m-a silit s-o caut pretutindeni cu inima zdrobită de durere. Îmi aparţine, fiindcă aşa poruncesc legile din Muntenegru.

Atunci, mă apropiai.

— Legile acestea se aplică numai în Muntenegru, dar nu şi aici. Şi apoi, domnitorul ţării tale le-a înlăturat. Mi-aţi făgăduit că-l veţi preda judecătorului pe acest om şi sper că vă veţi respecta cuvântul.

— Effendi, judecătorii din ţara aceasta sunt corupţi, răspunse muntenegreanul. Se vor lăsa mituiţi şi-i vor da putinţa să scape. Îl cer să pedepsesc eu cum se cuvine!

— Şi ce-i vei face, dacă ţi-l predăm? îl întrebă gazda.

Cel întrebat îşi scoase pumnalul şi răspunse:

— Pumnalul acesta-l va străpunge!

— Nu pot consimţi la o asemenea pedeapsă, fiindcă nu s-a făcut vinovat de vărsare de sânge!

— A fost tovarăş cu ucigaşii din Istambul!

— Tocmai de aceea nu trebuie să-l omori! Vrei ca fiul său să rămână nepedepsit? Vrei să scape toţi ceilalţi, care n-au putut fi prinşi şi care aparţineau bandei ce se folosea de parola „En Nassr”? Trebuie să-l lăsăm în viaţă, ca să aflăm numele tuturor ticăloşilor.

— Şi cine mă asigura că-şi va primi într-adevăr pedeapsa?

— Eu! Bărbatul ce se numeşte Hulam nu-i printre cei mai neînsemnaţi locuitori ai acestui oraş. Mă voi duce numaidecât la judecător, ca să poruncească trimiterea la închisoare a prizonierului nostru şi-ţi jur pe Allah şi Profet că-şi va îndeplini datoria!

— Fie şi aşa! spuse Osco, posomorât. Dar te previn că-ţi voi aminti neîncetat jurământul, până când voi fi răzbunat.

Barud el Amasat fu încuiat într-o odaie şi furiosul Osco ţinu morţiş să fie lăsat să-l păzească. Hulam plecă la judecător şi noi ramaserăm în aşteptarea hotărârii ce urma să ne aducă. La înapoiere, Hulam fu însoţit de mai mulţi kavasii, care veniră să-şi ia prizonierul în primire. Barud le fu predat şi când ne duserăm să ne culcăm, eram cu cugetul împăcat, la gândul că ne ferisem gazda de primejdia ce-o ameninţa şi că împiedicasem în acelaşi timp un răufăcător să mai pricinuiască vreun neajuns cuiva.

Sentinţa cadiului nu se lăsă multă vreme aşteptaţii, aşa că ne hotărârăm să zăbovim în Adrianopol, până ce va fi pronunţată. În felul acesta, aveam posibilitatea să vizităm

oraşul.

După ce admirarăm moscheea lui Selim şi apoi pe aceea a lui Murad, rătăcirăm prin vestitul bazar al lui Ali Paşa şi ne plimbarăm în sfârşit cu barca pe fluviul Mariţa, pe care-i aşezat Adrianopolul. La prânz, ne întoarserăm acasă şi aflarăm că suntem invitaţi la cadiu. La ora nouă, după felul cum e măsurat timpul în Turcia, adică la ora trei după-amiază, după vremea noastră, ne înfăţişarăm judecătorului.

Cercetarea fu publică şi se desfăşură în prezenţa unui mare număr de localnici. Fiecare dintre noi trebui să declare ceea ce ştie, iar prizonierul ascultă depoziţiile. După ce vorbirăm cu toţii, cadiul îl întrebă pe acuzat:

— Ai auzit ce-au spus bărbaţii aceştia. E adevărat sau nu?

Cel întrebat nu răspunse. Cadiul aşteptă un minut şi continuă:

— Aşadar, nu ai nimic de spus, spre a înlătura plângerile îndreptate împotrivă-ţi şi eşti vinovat de toate aceste isprăvi. Fiindcă eşti unul din membrii bandei care a săvârşit atâtea fapte rele la Istambul, trebuie să te trimit tot acolo. Tot acolo-ţi vei primi pedeapsa şi pentru răpirea fetei; dar pentru faptul că ai plănuit o crimă aici, în Edirne, voi pune să ţi se dea o sută de lovituri la tălpi. Pedeapsa ţi se va aplica numaidecât!

Făcu un semn khavaşilor ce se aflau în apropierea lui şi le porunci:

— Aduceţi scândura şi beţele!

Cum am spus, şedinţa fusese urmărită de un public foarte numeros, care se îngrămădise, spre a cunoaşte faptele şi sentinţa. În clipa aceea, se produse în rândurile publicului o mişcare, care deşi părea neînsemnată, nu putea scăpa unui privitor atent: un bărbat căută să-şi facă loc, pentru a ajunge în rândurile din faţă. Era înalt şi uscăţiv, purta obişnuita îmbrăcăminte bulgărească, dar mi se păru că nu-i bulgar. Gâtul său lung, nasul de uliu, obrazul prelung şi slab, mustaţa care-i atârna — totul mă îndemna să cred că-i armean.

De ce voia să ajungă în faţă? Era mânat doar de curiozitate, sau de vreun scop oarecare? Mă hotărâi să-l urmăresc, fără să mă trădez.

Kavasii se înapoiară în sală. Unul dintre ei avea în mână unul din beţele necesare bătăii la tălpi; iar celălalt aducea o

scândură, de care atârnau nişte sfori, pentru legarea pieptului şi braţelor celui pedepsit. La unul dintre capetele scândurii era un fel de mecanism, care urma să-i strângă picioarele, înlesnind lovirea sigură a tălpilor.

— Scoateţi-i hainele şi ghetele! porunci judecătorul.

Kavasii se îndreptară spre el, ca să îndeplinească porunca.

Abia atunci se hotărî Barud să vorbească.

— Staţi! strigă. Nu mă voi lăsa lovit!

Sprâncenele cadiului se încruntară.

— Zău? întrebă. Şi cine mă va împiedica să-ţi aplic bătaia la tălpi?

— Eu!

— Câine! Îndrăzneşti să-mi vorbeşti astfel?! Vrei să poruncesc să ţi se tragă două sute de lovituri, în loc de o sută?

— Nu trebuie să porunceşti să mi se dea nici o singură lovitură. Ai spus şi ai întrebat destule, dar tot ai uitat ceea ce era mai însemnat. Sau te-ai interesat cumva cine sunt şi ce sunt?

— N-am nevoie să ştiu. Eşti un ucigaş şi un hoţ. Mi-ajunge!

— N-am recunoscut nimic din toate învinuirile. Dar în nici un caz nu poţi porunci să fiu bătut.

— De ce?

— Fiindcă nu sunt musulman, ci creştin.

Rostind aceste cuvinte, se uită la străinul pe care-l văzusem înghesuindu-se. Acesta se ferea să facă vreo mişcare, prin care să se trădeze că e prieten sau cunoscut cu pârâtul, pentru a nu avea de înfruntat vreun neajuns. Era vădit însă că se străduia din răsputeri să-l încurajeze măcar cu privirea.

Citii pe chipul cadiului că ultimele cuvinte ale lui Barud nu rămăseseră fără oarecare urmări.

— Eşti ghiaur? întrebă. Poate chiar francon?

— Nu. Sunt armean.

— Aşadar, tot un supus al padişahului, dăruii-ar Allah o mie de vieţi! În cazul ăsta, tot am dreptul să-ţi aplic pedeapsa!

— Greşeşti, răspunse armeanul, încercând să fie calm şi să dea cuvintelor un ton de semeţie. Nu sunt nici supusul

sultanului, nici supusul patriarhului. Sunt de origine armeană, dar am devenit creştin evanghelic şi sunt tălmaci la Legaţia engleză. În clipa aceasta sunt supus englez şi-ţi atrag atenţia asupra răspunderii pe care ţi-o asumi, dacă mă socoteşti supus al sultanului şi porunceşti chiar să fiu bătut!

Chipul cadiului arăta o amară dezamăgire. Avusese de gând să fie cât mai mult pe placul lui Hulam, care se bucura la Adrianopol de atâta vază — şi acum se ivise această piedică neaşteptată şi supărătoare.

— Poţi dovedi ce spui? întrebă.

— Da.

— Dovedeşte!

— Întreabă la Legaţia engleză din Istambul!

— Bine, dar nu eu trebuie să fac dovada, ci tu!

— N-am cum dovedi ceea ce susţin, fiindcă sunt prizonierul tău!

— Atunci voi trimite pe cineva la Istambul. Dar dacă mă înşeli, să ştii că vei primi două sute de lovituri, în loc de o suta!

— Nu mint. Însă chiar dacă n-ar fi aşa, tot n-ai putea porunci să fiu lovit şi nici să pronunţi o sentinţă împotriva mea! Eşti cadiu. Eu cer să fiu adus în faţa unui mevlevit[1].

— Eu sunt mevlevitul tău!

— Nu-i adevărat. Cer să fiu judecat de Bilad i Kamse Mollatari[2]. Şi chiar dacă aş fi interogat de un casiu[3], el trebuie să fie asistat de un cadiu, de un muftiu, de un naib, de un ajak naib şi de un bas kiatib!

Cei înşiraţi de armean erau: un judecător, un procuror, locţiitorul lui, delegatul autorităţilor poliţieneşti şi un grefier.

Acum, cadiul fu necăjit de-a binelea. Ochii-i scăpărau de furie.

— Ascultă! strigă. Cunoşti foarte bine legile şi orânduirea judecăţilor; totuşi, ai nesocotit legile. Voi avea grijă să primeşti o pedeapsă întreită!

— Fă ce pofteşti, dar nu uita că poţi avea neplăceri. Protestez, în numele ministrului Marii Britanii, împotriva

---

[1] Tribunal superior.

[2] Reprezentantul celor cinci oraşe.

[3] Judecător supleant.

loviturilor la care m-ai osândit!

Cadiul se uită gânditor la fiecare dintre noi şi spuse:

— Legea mă sileşte să ţin seamă de ceea ce susţii. Să nu crezi însă că din pricina aceasta situaţia ţi se va îmbunătăţi. Eşti un ucigaş şi-ţi vei pierde capul! Duceţi-l înapoi la închisoare şi păziţi-l cu asprime înzecită faţă de ceilalţi răufăcători!

Armeanul fu scos din sală, după ce aruncă o privire de biruinţă şi înţelegere străinului, care-i răspunse printr-o privire tot atât de semnificativă; fireşte, nu-i observă nimeni, afară de mine.

Să atrag oare atenţia cadiului asupra acestui străin? La ce-ar fi folosit? Chiar clacă străinul şi Barud se cunoşteau de aproape şi aveau oarecare legături, nu erau destule temeiuri care să fi îndreptăţit arestarea lui. De altfel, chiar în cazul când s-ar fi putut lua o asemenea măsură, ar fi fost de aşteptat ca nici unul din ei să nu se trădeze. Oricum, cadiul nu era în stare să se împotrivească şireteniei celor doi. De aceea, mă hotărâi să mă ocup eu însumi de străin.

Şedinţa se sfârşise şi publicul părăsi sala. Cadiul se îndreptă spre Hulam, ca să-şi ceară scuze că nu i-a putut fi pe plac, iar Osco, muntenegreanul, se întoarse necăjit spre mine:

— Nu ţi-am spus, effendi, că aşa se va termina?

— Nu m-am aşteptat la întorsătura asta, răspunsei. Nu sunt nici cadiu, nici muftiu, dar cred că judecătorul nu putea lua altă hotărâre.

— Trebuie să întrebe neapărat la Istambul dacă pârâtul a spus sau nu adevărul?

— Da.

— Şi cât durează până va primi răspunsul?

— Oricât va dura, eşti nevoit să aştepţi.

— Şi dacă-i într-adevăr supus englez?

— Tot îşi va primi pedeapsa.

— Dar dacă nu-i?

— Înseamnă că l-a înşelat pe cadiu şi acesta îşi va îndeplini datoria şi va îngriji ca pedeapsa să fie aplicată eu cea mai mare asprime. De altfel, nu cred nici un cuvânt din toată povestea cu supuşenia engleză.

— Ah, s-ar putea să fie adevărată! Altminteri ce rost ar fi

avut o asemenea minciună?

— Mai întâi, ca să scape de loviturile la tălpi şi apoi, ca să câştige timp. Trebuie să atragem atenţia cadiului, ca prizonierul să fie păzit cu toată severitatea. Sunt încredinţat că Barud va încerca orice alt mijloc pentru a scăpa.

— Effendi, n-ai vrea să vorbeşti cu cadiul?

— N-am timp. Vorbiţi-i voi. Sunt silit să mă duc undeva numaidecât şi poate vă voi povesti la înapoiere unde am fost. Ne întâlnim la Hulam.

Şi străinul, pe care-l socoteam tot armean, părăsise sala. Ca să ştiu ce-i cu el, îl urmării.

După ce mersese încet şi gânditor o bucată de drum, se întoarse deodată şi mă zări. Fireşte, în timpul şedinţei îmi mărturisisem prin depoziţia rostită vrăjmăşia pe care o nutream pârâtului. Străinul mă văzuse şi mă auzise, aşa că-i fu lesne să mă recunoască.

Îşi continuă drumul, dar coti într-o străduţă lăturalnică şi îngustă.

M-am decis să nu-l slăbesc din ochi şi am luat aerul unui ins preocupat numai de sine însuşi.

După ce străbătuse aproape jumătate din lungimea străduţei, se întoarse iar. Desigur că mă zărise iar şi faptul acesta i se păru ciudat. Parcursesem o sumedenie de străzi şi străduţe. El, întorcându-se mereu, cu să vadă dacă-l urmăresc şi eu, neslăbindu-l din ochi. Tot urmărindu-l, începui să nu mă mai sinchisesc, dacă ştie sau nu că mă ţin după el. Iar neliniştea care-l îndemna să se uite mereu înapoi îmi întărea presupunerea că n-are conştiinţa destul de curată.

Deodată, însă, îşi dădu şi el seama că situaţia trebuie limpezită; fiindcă, după ce se afundă iar într-o străduţă şi eu continuai să-l urmăresc, îl găsii aşteptându-mă după colţ. Mă privi cu ochi furioşi şi mă întrebă:

— Nu cumva te ţii după mine?

Mă oprii, îl măsurai câteva clipe cu privirea şi răspunsei:

— Ce te priveşte drumul meu?

— Mă priveşte foarte mult. Se pare că-i acelaşi cu al meu.

— Foarte bine, dacă-i aşa; întrucât calea pe care merg eu e cinstită şi deschisă.

— Vrei oare să insinuezi că drumul pe care umblu eu nu-i

cumsecade?

— Nu-ţi cunosc drumurile şi n-am nimic cu tine!

— Sper, răspunse batjocoritor; de aceea te voi lăsa s-o iei înainte!

— Mi-e totuna! răspunsei.

Pornii, fără să mă uit la el; dar auzul mi-era destul de ascuţit, ca să nu se lase înşelat. O vreme merse după mine; deodată, însă, paşii începură să se îndepărteze. Cu toate că erau foarte uşori, nu scăpară auzului meu. Când nu-i mai auzii, mă întorsei repede şi alergai înapoi, într-adevăr, bănuiala mea fusese întemeiată. De data asta, îl urmării cu grija de a nu fi văzut şi ajunsei la capătul străzii, tocmai în clipa când cotea din nou într-altă străduţă.

Mă oprii câteva clipe şi-l văzui că se îndreaptă spre Tşarschia Ali Paşa. Cuvântul „tşarschia” înseamnă bazar şi se trage din cuvântul slavon tscharschit, care înseamnă „a vrăji”. E un fel de aluzie la vraja pe care o exercită mărfurile asupra celor ce le privesc.

Străinul, credea fără îndoială că-i voi pierde urma în îmbulzeala din bazar. Dar tocmai planul lui mi-era prielnic, fiindcă îmbulzeala îmi dădea putinţa de a mă apropia de el, fără să fiu observat.

Aşa se şi întâmplă. Rămăsei mult în urma lui, cu toate că-şi schimbă de câteva ori direcţia. În cele din urmă, în timp ce ajunsese în faţa bazarului de haine, păşi în caravanseraiul ce se afla în imediata vecinătate. Aici nu putea să dispară, fiindcă presupuneam că nu există vreo ieşire tainică.

Fireşte, mă întrebam dacă nu cumva locuieşte acolo sau dacă nu are în vedere vreun alt scop. Oprindu-mă spre a-l supraveghea, mă încredinţai că a doua presupunere e mai aproape de adevăr. Îl văzui oprindu-se îndărătul porţii caravanseraiului şi uitându-se cu multă atenţie la piaţa ce se întindea înaintea lui.

Mânat de o inspiraţie subită, mă îndreptai spre cel mai apropiat negustor.

— *Sallam aaleikum!*

— *Aaleikum!* răspunse prietenos negustorul.

— Ai o legătură albastră pentru turban? întrebai eu.

— Da, effendi.

— Şi o mahluta[1]? Mă grăbesc. Vreau numai să mi le împrumuţi, nu să le cumpăr. Dă-mi repede haina şi legătura de turban. Uite, aici e ceasul şi dincoace pistoalele; îţi mai dau caftanul şi cinci sute de piaştri. Cred că toate astea sunt o chezăşie destul de mare, care să te asigure că mă întorc.

Negustorul se uită uimit la mine. Fără îndoială, nu i se mai întâmplase un asemenea caz.

— Effendi, care-i rostul acestei schimbări?

Ca sa nu mă stingherească, fui nevoit să-l lămuresc.

— Urmăresc pe cineva care mă cunoaşte şi vreau să fiu mă recunoască, răspunsei. Hai, dă-mi repede ce ţi-am cerut. Altfel, fuge.

— *Allah 'l Allah!* Eşti un gizli aramagi[2]? mă întrebă.

— Nu mai întreba şi grăbeşte-te! îi strigai. Sau ai uitat că sultanul îţi porunceşte să dai ajutorul, când e vorba de prinderea unui ucigaş?

Acum fu încredinţat cu desăvârşire că sunt un khawas deghizat. Îmi scosei repede caftanul; negustorul mă ajută să-mi îmbrac mantaua şi-mi aşeză legătura albastră în jurul turbanului. După ce-i dădui drept zălog lucrurile de care am pomenit, mă dusei să aştept la intrarea în caravanserai.

Armeanul stătea încă la pândă, îndărătul porţii. Geiingi[3]-ul se uita ţintă la mine, ca să vadă încotro îmi îndrept privirea. Dându-şi seama pe cine urmăresc, mă întrebă:

— Effendi, te ţii după bărbatul acela de dindărătul...

— Da.

— A trecut adineauri pe aici, nu-i aşa?

— Negreşit.

— Şi m-a salutat!

— N-am băgat de seamă. Aşadar, îl cunoşti?

— Da. Am cumpărat nişte haine de la el. Crezi că-i ucigaş?

— Voi afla curând. Cum se numeşte?

— Eşti un slujitor al padişahului, aşa că vreau să fiu sincer cu tine. Întreabă-mă; ce vrei să ştii?

— Hainele pe care ţi le-a vândut erau noi?

— Nu.

---

[1] Haină lungă

[2] Agent secret.

[3] Negustorul de haine.

— Prin urmare, nu-i tarzi[1].

— Nu. Dar am păgubit mult la ele. E adevărat, le-am cumpărat foarte ieftin, am fost silit să restitui cele mai multe dintre ele, fiindcă erau ale unor bărbaţi care fuseseră jefuiţi pe stradă.

— Şi omul acela n-a fost pedepsit?

— E străin de oraş şi n-a putut fi găsit; fugise. Iar când s-a înapoiat, a fost lăsat liber, fiindcă a dat bacşiş celor puşi să-l prindă.

— Ce mai ştii despre el?

— Poartă îmbrăcăminte bulgărească, dar e armean şi se numeşte Manach el Barşa.

— Ştii unde locuieşte?

— E încasator de impozite în Uskub.

— Dar aici unde stă?

— Când vine în Edirne, locuieşte pe unde se nimereşte, dar mai ales în mehamul[2] bulgăresc al lui Doxati.

— Unde-i hotelul ăsta?

— Lângă mitropolia grecească.

Nu ştiam nici unde e mitropolia, dar nu trebuia să arăt că nu cunosc deloc oraşul, aşa că tăcui. De altfel, armeanul îşi părăsise locul de pândă şi mă luai după el, aruncând negustorului un cuvânt de rămas-bun.

Fără îndoială, mă puteam socoti norocos că găsisem pe cineva care cunoştea atât de bine pe Manach el Barşa. Altminteri, cine ştie cât aş fi fost nevoit să alerg şi să mă zbat, ca să aflu toate amănuntele pe care mi le dăduse negustorul!

Armeanul se mai uită de câteva ori înapoi, dar n-avea cum să-şi închipuie că eu sunt cel care-l urmărise mai înainte şi cu care vorbise. Astfel, nu mai eram silit să fiu atât de prevăzător. În sfârşit, îl văzui intrând într-o casă, ce părea să fie un hotel.

În apropiere, zării un negustor de castane. Cumpărai un pumn de castane şi-l întrebai:

— Nu ştii cumva cine locuieşte în casa asta din stânga?

— Mitropolitul grec, effendi.

— Dar dincoace?

---

[1] Croitor.

[2] Hotelul.

— Un hotelier bulgar. Se numeşte Doxati. Vrei să locuieşti în hotelul lui? E ieftin şi bun, să ştii.

— Nu. Caut pe hotelierul Marato.

— Nu-l cunosc.

Rostisem primul nume ce-mi venise în minte, ca să nu dau de bănuit în cercetările pe care le făceam Plecai, mulţumindu-mă deocamdată cu cele ce aflasem şi gândindu-mă la măsurile ce sunt de luat, spre a împiedica pe „oaspetele pios” să fugă din închisoare. Fireşte, nu era lesne de ştiut ce legături are cu el acest Manach el Barşa; totuşi, trebuia găsită posibilitatea de a da de firul lor.

Mă uitai cu toată luarea-aminte la hotelul bulgăresc, spre a-l putea nimeri şi seara, în caz de nevoie şi mă înapoiai spre Hulam, la a cărui locuinţă ajunsei cu destulă greutate.

Fusesem aşteptat cu nerăbdare. Felul cum se sfârşise judecarea „piosului” îi nemulţumise, iar plecarea mea neaşteptată îl neliniştise.

— Sidi, îmi spuse micul meu hagiu Halef Omar, îţi spun drept, am fost foarte îngrijorat din pricina ta!

— Îngrijorat? De ce?

— Mă mai întrebi? spuse uimit Halef. Tot încă nu ştii că sunt prietenul şi ocrotitorul tău?

— Ba ştiu, ştiu de mult asta, dragul meu.

— Atunci, unui prieten să-i spui unde te duci, iar pe un ocrotitor trebuie să-l iei pretutindeni!

— De data aceasta nu te-am luat, fiindcă nu te-aş fi putut folosi.

— Nu m-ai fi putut folosi? repetă mirat şi necăjit Halef, trăgându-şi cu putere cele treisprezece fire de barbă. Ţi-am fost de folos în Sahara, în Egipt, la Tigru, la cei ce se închinau diavolului, în Kurdistan, la ruinele acelea cărora le-am uitat numele, în Istambul şi pretutindeni; tocmai aici nu mă mai poţi folosi? Nu cred! Sau poate că nu ştii că aici e tot atât de primejdios, cum a fost în Sahara ori în Valea Treptelor, unde am prins atâţia duşmani?

— De ce?

— Fiindcă aici nu-ţi poţi deosebi vrăjmaşii de oamenii cumsecade. Sau crezi cumva că nu ştiu că ai plecat să urmăreşti un nou vrăjmaş?

— Cum ţi-a venit în minte gândul ăsta?

— Îţi urmăresc totdeauna privirea şi-mi dau seama ce pui la cale.

— Ei, ia să aud, ce-ai înţeles din privirea mea?

— Te-ai uitat în şedinţa de la judecătorie la un bulgar, care însă nu era bulgar. Când a plecat, ai pornit şi tu repede.

— E de necrezut, Halef! Ai înţeles că-l urmăresc! îi spusei.

— O, sidi, urmă, îţi aduci aminte când am străbătut călare Valea Tarfani şi am căutat urmele ucigaşilor?

— Da, îmi amintesc.

— Ştii, râdeam de tine, văzându-te că vrei să găseşti urme în nisip. Pe vremea aceea eram, cum spune turcul, un fel de ahmak[1], cu toate acestea, nu mă cred prost.

— Ah, vrei să zici că de atunci ai învăţat multe de la mine, nu-i aşa?

Era încurcat într-o oarecare măsură. Nu voia să recunoască de-a dreptul că un „ocrotitor” a putut învăţa ceva de la cel ocrotit şi nici nu putea tăgădui. După câteva clipe, răspunse următoarele, ca să nu apară nici el fără vreun merit cât de mic:

— Ne-am învăţat unul pe altul, sidi. Ceea ce ştiai tu, am învăţat eu; iar ceea ce ştiam eu, ai învăţat tu. În felul acesta, am izbutit mereu să facem faţă împrejurărilor şi să devenim atât de isteţi, încât şi Allah şi Profetul să se bucure de noi. Dacă n-ai fi fost creştin, ci musulman, bucuria lor ar fi fost de o mie de ori mai mare.

— Tot ce mi-ai spus trebuie studiat cu grijă, ca să ne convingem că-i adevărat. Chiar azi vom avea prilejul să vedem dacă eşti atât de deştept, cum crezi!

În ochii lui citii o oarecare mâhnire.

— Sidi, spuse, nu cumva vrei să mă jigneşti? De când te cunosc, ţi-am fost slujitor credincios. Te-am ocrotit în toate prilejurile trupeşti şi sufleteşti. Sunt prietenul şi proteguitorul tău, fiindcă ţin atât de mult la tine, încât nu mai ştiu dacă inima mea îţi aparţine ţie sau scumpei mele Hanneh. Am flămânzit şi am răbdat de sete împreună cu tine, am năduşit şi am tremurat de frig, am luptat alături de tine şi pentru tine. Nici un vrăjmaş nu m-a văzut fugind, fiindcă m-aş fi ruşinat să

[1] Prostănac.

te părăsesc. Şi abia acum vrei sa vezi dacă sunt deştept!? Pentru toate acestea ai socotit că mi se cuvine numai o insultă? Sidi, dacă m-ai fi alungat cu o lovitură de picior, m-ar fi durut mai puţin decât rostirea acestui cuvânt!

Bravul meu Halef vorbise cu toată seriozitatea. Lacrimile ce i se iviseră în colţul ochilor mărturiseau mâhnirea care-l năpădise. Cum însă nu mă gândisem nici să-l necăjesc, nici să-l jignesc, îi pusei mâna pe umăr, şi-i răspunsei, ca să-l liniştesc:

— Dragul meu Halef, n-am vrut să te supăr. Ţineam doar să-ţi spun că vei avea acum prilejul să-ţi dovedeşti toată isteţimea.

Cuvintele mele îl înseninară.

— Lămureşte-mă, sidi, îmi spuse şi vei vedea că sunt vrednic de încrederea ta!

— E vorba de bărbatul acela, la care m-am uitat în timpul şedinţei de la judecătorie. Mi se pare că…

— E un cunoscut, al prizonierului! mă întrerupse Halef, spre a mă convinge nu numai că-mi ghiceşte gândurile, dar că s-a gândit şi el însuşi.

— Negreşit! răspunsei.

— Poate că plănuieşte să-l ajute în vreun fel oarecare!

— Nici nu mă îndoiesc de asta. Barud el Amasat al nostru nu-şi poate găsi salvarea, decât fugind. Prin urmare, cine vrea să-l ajute cu adevărat trebuie să-i înlesnească să fugă. Străinul i-a aruncat priviri liniştitoare şi e categoric că privirile acestea urmăreau tocmai scopul pe care-l bănuiam.

— Te-ai ţinut după el, ca să vezi unde locuieşte?

— Da. Şi am aflat unde stă şi cum se numeşte.

— Spune-mi şi mie ce ştii, te rog.

— Se numeşte Manach el Barşa, e încasator de impozite în Uskub şi aici locuieşte la hotelul lui Doxati.

— *W'Allah!* Bănuiesc în ce fel trebuie să-mi dovedesc isteţimea!

— Vreau să te aud, ca să-mi dau seama dacă ai ghicit într-adevăr.

— Trebuie să-l supraveghez pe acest Manach el Barşa.

— Foarte bine!

— Dar n-o pot face, decât locuind la Doxati.

— Îndată ce se întunecă, încaleci şi te duci acolo. Te voi însoţi, ca să-ţi arăt casa.

Atunci intră Osco muntenegreanul şi spuse:

— Şi eu voi sta de veghe, sidi!

— Ah! Unde?

— În faţa zindamului[1] în care se află prizonierul.

— Crezi că e neapărată nevoie să-l păzeşti?

— Mi-e totuna, dacă este sau nu este nevoie. Mi-a vândut fiica întocmai ca pe o sclavă şi mi-a zdrobit inima. Astfel, şi-a atras răzbunarea mea. Eşti creştin. Tu spui că răzbunarea aparţine numai lui Dumnezeu şi ţi-am îndeplinit dorinţa, învoindu-mă să predăm judecătorului pe Barud el Amasat. Dacă are de gând să scape de pedeapsa judecătorească, e de datoria mea să-l păzesc, fiindcă ţin morţiş să-şi primească pedeapsa ce i se cuvine. Vă las şi mă duc la închisoare. Dacă se întâmplă ceva, vin să vă anunţ.

Şi plecă, fără să aştepte observaţiile noastre.

Halef îşi strânse calabalâcul şi se avântă pe cal. Voia să lase impresia că abia a venit în Adrianopol. L-am condus pană în apropierea hotelului şi am aşteptat până l-am văzut intrând pe poartă. Apoi mă înapoiai la bazar, ca să-mi iau hainele.

Când ajunsei iar la locuinţa lui Hulam, se înserase. Gazda ne propuse să mergem la o baie, unde vom putea bea o cafea bună, admirând jocuri de umbre chinezeşti, îi ascultarăm îndemnul.

S-a scris atât de mult despre băile turceşti, încât orice descriere în plus ar fi de prisos. Cât despre umbrele chinezeşti pe care le privirăm după baie, nu m-aş încumeta să mă declar încântat.

Când părăsirăm baia, ni se păru că seara e atât de plăcută, încât ar fi fost păcat să ne întoarcem devreme şi să ne culcăm. Hotărâţi să ne plimbăm, ieşirăm din oraş pe partea de apus şi străbăturăm malul râului Arda, care se varsă în fluviul Mariţa.

Deşi am ajuns acasă abia pe la miezul nopţii, întunericul nu era deplin. Aproape de bariera oraşului, întâlnirăm trei călăreţi; doi din ei pe cai albi, iar al treilea pe un cal negru. Trecură pe lângă noi, fără să ne bage în scamă. Unul dintre

[1] Închisorii.

călăreţi spuse tovarăşilor săi câteva cuvinte. Auzindu-le, mă oprii fără să vreau.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Isla. Îi cunoşti?

— Nu, dar glasul de adineauri mi s-a păruit cunoscut.

— Poate că te înşeli, sidi. Glasurile se aseamănă de multe ori.

— E adevărat şi tocmai din pricina asta nu sunt prea neliniştit. Altminteri, aş fi crezut că e vorba de Barud el Amasat.

— Dacă ar fi fost aşa, ar fi însemnat că a fugit.

— Fireşte! Nu-i vorbă, n-ar fi imposibil să se fi întâmplat şi „bucuria” asta!

— În cazul când presupunerea ta ar fi adevărată, ar fi folosit şoseaua largă ce duce la Filibe[1], iar nu drumul acesta izolat şi nesigur.

— Tocmai un asemenea drum e mai sigur pentru un fugar, decât şoseaua foarte aglomerată ce se îndreaptă spre Filibe. Cred că al lui era glasul călăreţului.

O voce lăuntrică îmi spunea că nu mă înşel. Îmi iuţii paşii şi ceilalţi mă urmară cu aceeaşi repeziciune. Ajungând acasă, furăm întâmpinaţi de Osco. Ne aştepta nerăbdător, în pragul porţii.

— În sfârşit, în sfârşit! ne strigă. Numai cu ştiu de când vă aştept. Mi se pare că s-a întâmplat ceva!

— Ce? îl întrebai neliniştit.

— Când s-a întunecat, mă aflam la poarta închisorii. Deodată a venit un bărbat, căruia i s-a deschis numaidecât şi a intrat. După câtva timp, l-am văzut ieşind, împreună cu alţi doi.

— Ai recunoscut pe vreunul din ei?

— Nu! Dar în timp ce ieşeam pe poartă, l-am auzit pe unul spunând: „A mers mai repede decât am crezut!” Cuvintele acestea mi-au dat de bănuit şi m-am furişat după ei; dar la un colţ de stradă, i-am pierdut din vedere.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă am venit acasă, ca să vă povestesc ce am văzut. Dar nu v-am găsit şi am aşteptat până acum.

— Bine! Ne vom încredinţa îndată cum stau lucrurile.

---

[1] Filipopoli.

Hulam vine cu noi. Ceilalţi pot rămâne.

Ne îndreptarăm grăbiţi spre strada în care se afla hotelul lui Doxati. Poarta era deschisă şi intrarăm. Văzurăm o încăpere comună, care n-avea nici o fereastră spre stradă, dar era larg deschisă spre curte. Ne oprirăm şi trimiserăm un servitor, să spună stăpânului său că vrem să-i vorbim.

Doxati era un bărbat scund şi bătrân, al cărui chip vădea şiretenia grecească. Îmi făcu o plecăciune foarte respectuoasă şi mă întrebă ce doresc.

— Ţi-a venit astă-seară un oaspete? îl întrebai.

— Mi-au venit mai mulţi, domnule, răspunse.

— Vreau să ştiu dacă e printre ei un bărbat scund, care a sosit călare.

— Da, e aici. Are o bărbuţă atât de subţire, de parcă ar fi coada unei găini bătrâne.

— Vorbeşti foarte necuviincios; dar el trebuie să fie cel pe care-l caut. Unde e?

— În odaia sa.

— Du-mă la el!

— Vino domnule!

O luă înainte, păşind în curte şi urcând apoi o scăricică. Văzui un gang, mărginit de mai multe uşi. Hotelierul deschise una din ele, luminată de o lampă. Încăperea era goală.

— Aici locuieşte? întrebai.

— Da.

— Păi nu-i aici!

— Allah ştie unde e!

— Unde-şi ţine calul?

— În grajdul din curtea de alături.

— A fost astă-seară jos, împreună cu ceilalţi?

— Da. Dar pe urmă a stat multă vreme la poartă.

— În afară de el, mai caut pe un bărbat ce se numeşte Manach el Barşa. Îl cunoşti?

— De ce să nu-l cunosc? A locuit azi la mine.

— A locuit? Cum adică? Nu mai e aici?

— Nu. A plecat.

— Singur?

— Nu! Împreună cu doi prieteni.

— Călare?

— Da.

— Ce fel de cai au avut?

— Doi cai albi şi unul negru.

— Încotro au luat-o?

— Întâi spre Filibe şi după aceea spre Sofia.

— Cunoşti pe cei doi prieteni ai iui?

— Nu. A plecat în oraş şi s-a înapoiat cu ei.

— A adus şi caii atunci?

— Nu, numai pe cel negru. Pe cei albi i-a cumpărat spre seară.

Atunci, mă încredinţai pe deplin că nu mă înşelase auzul. Barud el Amasat scăpase cu ajutorul lui Manach el Barşa. Dar cine era al treilea? Poate vreun paznic al închisorii, mituit să-i dea drumul şi nevoit apoi să-l însoţească. Întrebai pe hotelier:

— Bărbatul despre care te-am întrebat mai întâi a pornit cumva după ceilalţi trei?

— Nu.

— Eşti sigur?

— Foarte sigur. Eram la poartă, când au plecat.

— Du-ne la grajd!

Ne conduse prin curte, spre o clădire joasă. Mirosul îmi spunea că acolo e grajdul. Grecul deschise uşile. Era întuneric, dar calul din grajd îşi anunţă prezenţa, nechezând.

— A stins cineva lampa, spuse hotelierul.

— Ai lăsat-o arzând? îl întrebai.

— Da.

— Şi caii lui Manach el Barşa au fost aici?

— Da. Dar n-am văzut când i-au adus.

— Să aprindem lampa.

Scosei un chibrit şi aprinsei lampa din perete, care lumina întregul grajd. Recunoscui îndată calul lui Halef, iar la picioarele lui zării ceva înfăşurat într-un caftan şi legat cu frânghii. Dezlegai frânghiile, desfăşurai caftanul şi... dădui cu ochii de micul meu Hagi Halef Omar.

Văzându-se dezlegat, Halef sări furios şi-şi lovi pumnii, răcnind:

— Allah, Allah! Sidi, unde sunt câinii care m-au atacat, feciorii de câini şi nepoţii feciorilor de câini, care m-au înfăşurat în caftan şi m-au legat?

— Păi, doar tu poţi să ştii! răspunsei.

— Eu? Eu să ştiu? Cum să ştiu eu, dacă m-au legat fedeleş, de parcă aş fi fost Sfântul *Coran*, care-i legat cu lanţuri de fier la Damasc?

— De ce te-ai lăsat legat?

Halef se uită la mine.

— Mă mai întrebi? Mi-ai poruncit să vin aici şi să...

— Să-mi dovedeşti cât de deştept eşti, îl întrerupsei. Cum văd, n-ai prea ieşit glorios de pe urma examenului!

— Sidi, nu mă mai necăji! Dacă ai fi fost aici ţi-ai fi dat seama că nu sunt vinovat!

— Poate că da; totuşi a ieşit prost. Ştii că Manach el Barşa a fugit?

— Da. Mânca-l-ar Şeitan!

— Şi mai ştii că Barud el Amasat a scăpat şi e cu el?

— Da. Înghiţi-l-ar şi pe el Djehenna!

— Şi că tu eşti vinovat de toate astea?

— Nu; asta nu ştiu şi nu-i adevărat!

— Ei, atunci povesteşte-mi cum a fost!

— Desigur. Când am venit aici, la hotelul Doxati, care e de faţă şi cască gura, de parcă ar fi Şeitan, ce va înghiţi pe Manach el Barşa, am auzit că ticălosul a cumpărat pe seară doi cai albi. L-am supravegheat şi l-am văzut părăsind casa.

— Bănuiai ce plănuieşte?

— Da, sidi.

— De ce nu te-ai ţinut după el?

— Mi-am închipuit că se va duce la închisoare. Dar ştiam că acolo e Osco la pândă.

— Hm, asta cam aşa este!

— Vezi că trebuie să-mi dai dreptate, sidi?

După tonul cu care rostise aceste cuvinte, îmi dădui seama că Halef se simţea întrucâtva uşurat de vina celor petrecute.

Îşi continuă povestirea:

— Am bănuit că vrea să-l ajute pe prizonier, dar ştiam că va avea nevoie de cai. Prin urmare, trebuia să se ducă la grajd; de aceea, m-am ascuns acolo, ca să-l surprind.

— Te-ai ascuns? Nu trebuia s-o faci. N-aveai decât să trimiţi după câţiva khavaşi, ori să te duci, tu însuţi să-i chemi.

Era lucrul cel mai nimerit şi mai sigur.

— O, sidi, ceea ce-i sigur nu-i întotdeauna şi frumos şi m-am gândit că voi izbuti să-i prind singur pe ticăloşi!

— Acuma suportăm greşeala!

— Allah ne va da iar posibilitatea să-i prindem! Eram nevoit să aştept. Manach el Barşa se înapoie cu doi inşi. Mă întrebară ce caut acolo; dar cum mă văzu Barud, mă recunoscu. Fusesem doar martor şi-l învinuisem de isprăvile săvârşite. Se iscă o încăierare. Mă apărai din răsputeri. I-am rupt hainele lui Barud; dar până la urmă, eu am fost cel bătut.

— De ce nu te-ai folosit de arme?

— Sidi, mă prinseseră şase braţe şi eu n-aveam decât două. Dacă Allah m-ar fi înzestrat cu zece braţe, mi-ar fi rămas de prisos patru, ca să mânuiesc armele. În sfârşit, m-au trântit, m-au înfăşurat în caftan şi m-au legat fedeleş. Am zăcut aşa, până ai venit şi mi-ai redat libertatea. Asta mi-e păţania!

— Vai, Hagi Halef Omar! Vai!

— Sidi şi eu aş vrea să strig: Vai, vai! Dar nu ne va ajuta la nimic. Ticăloşii au plecat! Dacă ne-am fi găsit în pustiu, nu ne-ar fi fost greu să le descoperim urmele; dar aici, în oraşul ăsta mare, va fi cu neputinţă să-i prindem.

— Am dat de urma lor, adică am aflat încotro au luat-o.

— *Hamdulillah!* Binecuvântat fie Allah, care ţi-a dat deşteptăciunea...

— Pe care n-ai avut-o tu azi! îl întrerupsei. Dar nu-i suficient ce ştim. Stai, ia luminează colo! Ce-i aia?

Halef se aplecă şi ridică o bucată mare de stofă. O privi şi spuse:

— E o bucată pe care am rupt-o din caftanul lui Barud. Uite şi buzunarul!

— E ceva înăuntru?

Vârî mâna în buzunar şi spuse:

— O hârtie. Poftim!

Mă apropiai de lampă şi o desfăcui. Era o scrisorică şi purta o pecete mare, în josul unor rânduri în limba arabă. Scrisul era însă atât de mărunt, că nu-l putui citi la lumina lămpii. Pusei hârtia în buzunar şi începui să caut alte urme ale încăierării dar nu mai era nimic.

Nu izbuteam să înţeleg de ce ticăloşii nu-i luaseră lui Halef cuţitul şi cele două pistoale pe care le avea la cingătoare, îi văzusem arma într-un colţ al odăii sale.

— A închiriat şi Manach el Barşa o odaie la tine? îl întrebai eu pe hotelier, care privise şi ascultase mirat.

— Da, răspunse.

— A venit deseori pe aici?

— Da.

— Prin urmare, îl cunoşti bine.

— Da. Se numeşte aşa cum ştii şi e încasator de impozite.

— Unde locuieşte?

— În Uskub. Dar nu prea stă acolo. Călătoreşte pretutindeni, ca să încaseze impozitele.

— Du-ne în odaia în care a locuit!

Ne îndreptarăm spre gangul în care fusesem puţin mai înainte. Începui să scotocesc prin toate ungherele, dar nu găsii nimic care să mă lămurească. Însărcinarea pe care o dădusem lui Halef fusese îndeplinită. Din păcate, se sfârşise în chip neplăcut. Trimisei pe micul hagiu acasă. Rugai pe Hulam să se ducă numaidecât la judecător. Până acum, nu rostise nici un cuvânt. Auzindu-mi rugămintea, îmi spuse:

— *Ketir, Ketir* — asta-i prea de tot, prea de tot! Cine şi-ar fi putut închipui atâta îndrăzneală! Dacă nu ne-am fi dus la baie, ci am fi rămas acasă, Osco ne-ar fi putut anunţa şi am fi împiedicat fuga ticăloşilor!

— Aşa a fost să fie!

— Şi la cadiu de ce să mai mergem? Poate schimba ceva?

— Să-i aducem la cunoştinţă faptele şi să căpătăm cu ajutorul lui dovada că prizonierul nu mai e în închisoare.

— La ora asta cadiul doarme!

— Nu-i nimic! Îl trezim!

— Se va supăra.

— Îi trece!

Aflarăm într-adevăr că judecătorul se culcase şi fui nevoit să-l apostrofez pe servitor, pentru a-l determina să îşi trezească stăpânul. Ne-au lăsat să intrăm şi cadiul ne primi cu un aer nu tocmai prietenos, întrebându-ne ce dorim.

— Ţi l-am predat pe Barud el Amasat, răspunsei, fireşte, nu pe un ton prea respectuos. Ai luat măsuri să fie păzit cum

se cuvine?

— M-ai trezit, numai ca să-mi pui întrebarea aceasta?

— Vreau să-ţi aud răspunsul!

— Prizonierul e bine păzit. Puteţi pleca!

— Nu, nu noi suntem cei care putem pleca, fiindcă a plecat el înaintea noastră!

— El? Care „el”?

— Prizonierul!

— *Allah akbar!* Dumnezeu e mare şi numai el mă poate înţelege! Dar eu nu-ţi pricep cuvintele!

— Atunci, să-ţi vorbesc limpede: Barud el Amasat a fugit!

Cadiul sări de pe perna pe care-l găsisem aşezat la intrarea noastră în odaie şi pe care poate că şi dormise.

— Ce-ai spus? A fugit?

— Da.

— A evadat? A evadat din închisoare?

— Da.

— De unde ştii?

— L-am întâlnit.

— *Ia Allah!* Şi de ce nu l-aţi înhăţat?

— Nu l-am recunoscut.

— Atunci de ce credeţi că era într-adevăr el?

— Am aflat mai târziu. L-a scăpat un încasator de impozite, care se numeşte Manach el Barşa.

— Manach el Barşa? Ah, îl cunosc! Locuia în Uskub şi era încasator de impozite; dar acum nu mai este, ci pribegeşte prin munţi.

— „Pribegeşte prin munţi”, înseamnă că a fost nevoit să se ascundă acolo.

De aceea, îl întrebai:

— Nu l-ai văzut în timpul şedinţei de azi?

— Nu. De unde-l cunoşti?

— Am aflat de la un negustor de haine, cum îl cheamă şi cu ce se îndeletniceşte. A locuit la hotelul lui Doxati, şi-a cumpărat nişte cai şi a pornit astă-seară călare, cu Barud el Amasat şi încă un tovarăş.

— Cine-i tovarăşul acesta?

— Nu ştiu. Bănuiesc că trebuie să fie vreun paznic al închisorii.

Îi istorisii pe scurt cele întâmplate. Cadiul porunci să i se aducă spada şi să ne însoţească zece khavaşi; apoi pornirăm spre închisoare.

Nazarbasiul[1] fu uimit, când ne văzu la o oră atât de neobişnuită.

— Du-ne la prizonierul care se numeşte Barud el Amasat! îi porunci cadiul.

Supraveghetorul se supuse; dar în clipa când deschise celula în care fusese închis Barud şi o văzu goală, se înspăimântă. Paznicul, căruia-i fusese încredinţat Barud, nu fu găsit nicăieri. Dispăruse odată cu el.

N-aş fi în stare să înfăţişez furia cadiului. Acest judecător responsabil se pierdu în înjurături, pe care limba germană nu le poate reproduce şi în cele din urmă porunci să fie închis însuşi supraveghetorul. Încercai să-l liniştesc, vestindu-l că în zorii zilei următoare vom pleca în goană după fugari şi ne făgădui că ne va da câţiva khavaşi, ca să ne însoţească şi le va încredinţa un ordin de arestare. Ieşirăm din închisoare şi ne aprinserăm felinarele chiar la poartă. Pe vremea aceea nu era îngăduit nimănui să umble în oraş fără felinare, dacă nu vroia să fie dus la poliţie şi să-şi petreacă noaptea în tovărăşia unor indivizi dubioşi.....

De-abia făcurăm câţiva paşi şi în clipa când cotirăm după colţul unei case, ne ciocnirăm de un bărbat care, aşa cum crezusem atunci, venea grăbit de pe partea cealaltă a străzii. După ce se repezi spre mine, se dădu înapoi şi-mi strigă:

— *Atsch gozunii* — bagă de seamă!

— Asta era datoria ta, nu a mea! îi răspunsei.

— *Aman, aman* — iartă-mă, iartă-mă! Mă grăbeam şi pe lângă asta mi s-a stins şi felinarul. N-ai vrea să fii bun şi să-mi dai voie să aprind de la al tău?

— Cu plăcere! Poftim!

Scoase lumânarea şi o vârî în felinarul nostru. Şi continuă să se dezvinovăţească:

— Trebuie să chem repede un hekim[2], berber[3] sau un

---

[1] Supraveghetorul.

[2] Doctor.

[3] Frizer.

edşadşy[1]. Ni s-a îmbolnăvit deodată un oaspete, care vorbeşte totdeauna nemţeşte, fiindcă-i din Nemtiştar[2].

Fireşte, spusele lui îmi treziră curiozitatea. Un compatriot, care s-a îmbolnăvit şi nu cunoaşte limba ţării! Nu era oare de datoria mea să văd ce-i cu el? De aceea întrebai:

— Din care ţară germană este bolnavul?

— Din Bavaria, spuse.

Prin urmare, un bavarez. Nu mă gândeam deloc că ar putea să mintă. Ce se ştia aici despre Bavaria? Numele acestei ţări nu putea fi auzit decât de pe buzele unui fiu al ei. Oricine ar fi gândit la fel ca mine. Îl întrebai iar:

— Ce boală l-a năpădit?

— *Sytma sinirtm*[3].

În clipa aceea, nu-mi bătu la ochi răspunsul acesta de necrezut. Mă gândii doar că un german zăcea bolnav de friguri şi se cuvenea să fie ajutat.

— Ce meserie are?

— Nu ştiu. A venit la stăpânul meu, care-i tutungi[4], ca să cumpere tutun.

— Locuieşte departe?

— Nu.

— Atunci, însoţeşte-mă până la el!

— Păi eşti doctor sau farmacist?

— Nu, dar sunt german şi vreau să văd dacă pot fi de folos compatriotului meu.

— *Iniş Allah* — să dea Dumnezeu! Hai, urmează-mă! Hulam voi să mă întovărăşească. Îl îndemnai să se ducă acasă, fiindcă n-am nevoie de el, îi dădui lampa şi plecai cu străinul.

Într-adevăr, n-avurăm mult de mers. După câteva minute, se opri în faţa unei uşi şi bătu. I se deschise şi auzii pe cineva întrebându-l:

— *Hekim buldun my* — Ai găsit un doctor?

— Nu; am găsit însă un hamşeri[5] al bolnavului.

---

[1] Farmacist.

[2] Germania.

[3] Friguri.

[4] Tutungiu.

[5] Compatriot.

— Îi poate ajuta oare?

— Poate fi tălmaciul lui, fiindcă tot nu înţelegem ce spune.

— Atunci, să intre!

Păşii într-un gang îngust, ce ducea într-o curte. Lumina felinarului abia-mi îngăduia să văd pe unde calc. Nu bănuiam defel că mă paşte vreo primejdie, aşa că auzii uimit un glas care porunci:

— *Onu tutyn! Gertşe dirl* — Înhăţaţi-l! El e!

În aceeaşi clipă se stinse felinarul şi mă simţii înhăţat de câteva braţe. Fireşte, nu mă mai puteam gândi că e vorba de o confuzie. Nu mi-ar fi ajutat la nimic să strig după ajutor, întrucât curticica era înconjurată din toate părţile de clădiri. Îmi rămânea doar să mă smulg din mâinile celor care mă atacaseră, alergând înapoi în gang şi ajungând în stradă. Mă smucii din răsputeri, proptindu-mă zdravăn pe picioare, încât mă descotorosii de doi dintre ei; dar ceilalţi nu mă slăbeau deloc.

Eram încredinţat că atacul fusese chibzuit cu toată şiretenia; fusesem văzut, desigur, când mă dusesem la cadiu şi se pusese la cale prinderea mea. Să mă cert cu ei sau să le cer socoteală, ar fi fost un lucru fără rost; aşa încât continuai să mă zbat, ca să scap. Zadarnic, însă — fiindcă erau prea mulţi. Mă trântiră şi cu toate că nu încetasem să dau din mâini şi din picioare, fui legat cu nişte frânghii.

Prin urmare, mă învinseseră!

De ce n-am strigat după ajutor? De ce n-am scos nici un cuvânt? Fiindcă voiam să-mi salvez viaţa, dacă-mi pierdusem libertatea. După cât se părea, vrăjmaşii mei necunoscuţi nu se gândiseră să mă ucidă, fiindcă m-ar fi putut doborî lesne printr-o împuşcătură, sau o lovitură de pumnal. Dacă aş fi ţipat, atrăgând asupră-le ameninţarea de-a fi descoperiţi, n-ar fi şovăit şi m-ar fi omorât...

Chiar un om care nu-i prea vânjos izbuteşte, în asemenea împrejurări să se împotrivească şi să se apere. Abia mai respiram, dar şi vrăjmaşii mei gâfâiau. Avusesem la cingătoare un cuţit şi un pistol, însă amândouă îmi fuseseră smulse chiar în clipa atacului. Nu apucasem să dau nici o lovitură, întrucât mă strânseseră zece-douăsprezece braţe.

Acum, mă înjurau cu toţii şi ţopăiau de bucurie. Îi auzeam

doar. Nu-i vedeam, fiindcă era atât de întuneric, încât aveam impresia că am orbit.

— *Hazyr* — Gata? întrebă un glas.

— *Ewet* — Da!

— Duceţi-l înăuntru!

M-au înhăţat vreo câţiva inşi, dar nu m-am opus, căci mi-aş fi înrăutăţit situaţia.

M-au dus prin două încăperi şi ajungând într-a treia, m-au trântit pe podea, apoi plecară. După câtva timp, veniră doi inşi. Unul din ei ţinea în mână o lampă.

— Mă mai cunoşti? întrebă celălalt.

Şi se aşeză în bătaia luminii, ca să-l văd. E lesne de închipuit uimirea mea, când îl recunoscui. Era Ali Manach ben Barud el Amasat, fiul fugarului, adică dervişul cu care vorbisem la Constantinopol.

Nu răspunsei. Îmi dădu o lovitură de picior şi urmă:

— Te-am întrebat dacă mă cunoşti.

Tăcerea nu mi-ar fi folosit la nimic. Dacă voiam să ştiu ce au de gând să-mi facă — şi era un lucru pe care ţineam neapărat să-l aflu — trebuia să vorbesc.

— Da, răspunsei.

— Mincinosule! N-ai fost un „Nassr”!

— Ţi-am spus că sunt?

— Da!

— Nu. Dar nu mă îndemna nimic să-ţi arăt că greşeşti, crezând că sunt „Nassr”. Ce vreţi de la mine?

— Te vom ucide!

— N-aveţi decât! răspunsei, prefăcându-mă nepăsător.

— Nu te preface, fiindcă ţi-e dragă viaţa! Eşti un ghiaur, un creştin şi nişte câini ca tine nu ştiu să moară, fiindcă nu au nici *Coran*, nici Profet, nici Paradis!

Rostind aceste cuvinte, îmi trânti iar o lovitură de picior. Ah, dacă aş fi avut măcar o mână liberă! Aş fi făcut ca dervişul ăsta să ţopăie altfel decât la Istambul!

— Oare mă pot opune, dacă aveţi de gând să mă omorâţi? spusei. Voi muri tot atât de liniştit, după cum îţi îndur cu sânge rece loviturile de picior. Un creştin n-ar fi atât de laş, încât să chinuiască un om legat. Dezleagă-mă şi vom vedea care Profet e mai mare şi care Paradis e mai încântător!

— Câine! Nu ameninţa, dacă nu vrei să cunoşti pe mezardşi[1] încă înainte de ivirea zorilor.

— Atunci, lasă-mă în pace şi cară-te!

— Nu, am de vorbit cu tine. Vrei poate să-ţi dau voie să fumezi o pipă?

Întrebarea aceasta era o batjocură usturătoare, care m-ar fi necăjit, dacă nu m-ar fi înveselit.

— Am văzut că eşti un bun choraceragi[2], dar n-aş fi crezut că poţi fi un şi mai plăcut sacagi[3], întrucât „dănţuitorii” nu se prea pricep să glumească. Dacă vrei într-adevăr să vorbeşti cu mine, adu-ţi aminte cine sunt. Ţin să ştii că-mi vei respecta vorba, aşa cum îţi porunceşte Profetul!

Desigur, îl insultasem. Prin cuvântul „chora” (dansul), turcul înţelege acele mişcări voluptuoase, de la care se abţine orice bărbat. Dansul dervişilor e cu totul altceva. El are un caracter sacru. Nu-l puteam insulta mai rău, decât numindu-l choraceragi şi decât adăugând că tovarăşii lui nu sunt prea deştepţi. Mă aşteptai, deci, la noi lovituri de picior. Spre uimirea mea, însă, văzui că se mulţumeşte să-mi arunce o căutătură furioasă şi se aşeză apoi liniştit pe podea, lângă mine.

— Dacă ai fi fost musulman, aş fi ştiut să te pedepsesc, spuse dervişul. Un creştin însă nu poate insulta niciodată pe un adevărat credincios. O broască râioasă nu poate mânji soarele! Vreau să aflu ceva. Te voi întreba şi-mi vei răspunde!

— Sunt gata să-ţi răspund, dacă întrebările tale vor fi cuviincioase, după cum am dreptul să le aştept.

— Eşti acelaşi medic francon, care a zădărnicit la Damasc planurile lui usta?

— Da.

— Şi l-ai găsit mai târziu la Istambul?

— Da.

— Ai tras în el, când a sărit în apă?

— N-am tras eu ci servitorul meu.

— După aceea, l-ai mai văzut pe usta.

— Da. În faţa turnului Galata; dar era mort.

---

[1] Gropar.

[2] Dansator.

[3] Om glumeţ.

— Prin urmare, tot e adevărat ceea ce mi-a spus omul ăsta!

Şi se uită la tovarăşul său, care ţinea lampa.

— N-ai ştiut că usta e mort? întrebai.

— Nu. Dispăruse. Kolettis a fost găsit mort, iar lângă el un cadavru pe care nu l-a recunoscut nimeni.

— Era usta!

— Voi l-aţi aruncat din turn?

— Cine ţi-a spus asta?

— Omul acesta. Am venit la Edirne, fără să ştiu nimic. Mă chemase tata. Îl căutai la Hulam, fără să spun cine sunt şi am aflat că e închis. A fost scăpat de alţii. Omul ăsta e servitorul lui şi a locuit cu el la Hulam. Prietenul tău Hagi Halef Omar i-a istorisit totul şi în felul ăsta am putut auzi şi eu ce s-a întâmplat. Mi-am căutat tatăl la hotelul Doxati. Plecase; iar voi eraţi în grajd. V-am supravegheat. Aflasem că eşti german, aşa că m-am decis ca unul dintre noi să aştepte la un colţ şi să-ţi spună că ţi s-a îmbolnăvit un compatriot. Acum eşti în mâna noastră. Ce crezi că vei păţi?

Lămuririle acestea îmi dădeau mult de gândit. Renunţai deodată la alte idei şi răspunsei repede:

— Nu sunt îngrijorat de viaţa mea. Nu mă veţi ucide.

— Şi de ce n-am face-o? Eşti doar în puterea noastră!

— Ar însemna să pierdeţi preţul de răscumpărare pe care l-aş putea plăti!

Ochii mă fulgerară. Nimerisem bine. După ce ar fi primit bani, tot m-ar fi putut înlătura. Mă întrebă:

— Cât vrei să plăteşti?

— Cât crezi că preţuiesc?

— Nu preţuieşti mai mult decât o agreb[1] sau un ihlon[2], care nu merită să trăiască, fiindcă au otravă. Viaţa ta nu merită nici a zecea parte a unei parale. Dar tot răul pe care ni l-ai pricinuit se cuvine pedepsit cu cea mai mare asprime şi de aceea trebuie să plăteşti un preţ mare de răscumpărare!

Vorbise cât se poate de clar: plata răscumpărării era doar o pedeapsă, iar după aceea viaţa mea ar fi fost lipsită de orice valoare. Cum însă ţineam să câştig timp, îi spusei pe un

---

[1] Scorpie.

[2] Şarpe.

ton foarte serios:

— Mă asemuieşti cu târâtoarele cele mai otrăvitoare! Aceasta-i buna-cuviinţă, pe care ţi-am cerut-o? Omorâţi-mă; nu mă împotrivesc! Dar să ştii că nu voi plăti nici un piastru, dacă nu-mi vorbeşti cumsecade!

— Bine, îţi voi îndeplini dorinţa; dar cu cât pretinzi să-ţi vorbesc mai politicos, cu atât va fi mai mare suma pe care ţi-o vom cere.

— S-o aud!

— Eşti bogat?

— Nu m-aş schimba cu tine!

— Atunci, aşteaptă puţin!

Se ridică şi ieşi. Celălalt însă rămase să mă supravegheze, tăcut. Se auzeau câteva glasuri într-una din încăperi. Cu toate că nu puteam înţelege cuvintele ce se rosteau, îmi dădeam seama că se consultau între ei. Trecu mai bine de jumătate de oră, până la înapoierea „inchizitorului” meu. Nu se mai aşeză lângă, mine, ci rămase în picioare şi mă întrebă:

— Plăteşti cincizeci de mii de piaştri?

— E o sumă mare, e prea mare chiar!

Trebuia doar să mă tocmesc puţin. Îl văzui că e cam nerăbdător şi-l auzii:

— Nici o para mai puţin! Te învoieşti? Răspunde numaidecât, fiindcă n-avem vreme de pierdut!

— Bine, plătesc!

— Unde ai banii?

— Fireşte că nu la mine. Mi-aţi luat doar tot ce am avut în buzunare. Şi nici nu-i am nici în Edirne.

— Atunci, cum vrei să ne plăteşti suma?

— Vă dau scrisoare pentru Constantinopol.

— Către cine?

— Către eltşiul din Farsistan.

— Ministrul Persiei? întrebă uimit. Lui trebuie să-i dăm scrisoarea?

— Da.

— Şi va plăti?

— Crezi că reprezentantul şahinşahului nu are bani?

— Ba cred că are chiar foarte mulţi; dar va voi să plătească pentru tine?

— Ştie bine că i se restituie fără întârziere orice sumă plăteşte pentru mine.

Nu minţeam, fiindcă eram încredinţat că ministrul Persiei va lua drept nebun pe aducătorul scrisorii, după cum va socoti că şi cel ce i-a trimis-o şi-a ieşit din minţi. Fiul învăţăturii lui Zoroastru nu auzise vreodată de existenţa unui scriitoraş cu numele meu.

— Ei, dacă eşti sigur, scrie împuternicirea de încasare!

— Cum? Pe ce? Pe pereţi?

— Îţi vom aduce îndată cele necesare şi-ţi vom dezlega şi mâinile.

Făgăduiala aceastā mă înfiora. Voi avea mâinile libere! Poate că mi se va ivi astfel prilejul să-mi redobândesc libertatea. Aş fi putut înhăţa pe derviş, ameninţându-l că-l sugrum şi l-as fi ţinut de beregată, până când mi-ar fi dat drumul.

Dar o asemenea speranţă era prea promiţătoare, ca să mă gândesc măcar că s-ar fi putut înfăptui. Dervişul, care nu purta azi îmbrăcămintea „ordinului” său, era prevăzător. N-avea încredere în mine şi se înapoie cu patru inşi înarmaţi, care se aşezară în dreapta şi în stânga mea. Cea mai mică mişcare din partea mea i-ar fi îndemnat să mă ucidă.

Mi se dădu o foaie de pergament şi o bucată de hârtie în care să închid scrisoarea şi scrisei, folosind genunchii în loc de masă, după ce mi se dezlegară mâinile:

„Fratelui meu Abbas Jesub Haman Mirza, raza soarelui Farsistanului care străluceşte acum în Istambul:

Plăteşte imediat aducătorului acestei melctub[1] *pentru mine, imaginea nevrednică a prieteniei tale, cincizeci de mii de piaştri. Sandykgi*[2]*-ul meu ţi-i va restitui, îndată ce-i vei cere această sumă! Nu întreba pe trimisul care-ţi predă scrisoarea cine este, de unde vine şi încotro se duce! Sunt umbra luminii tale.*

Hagi Kara Ben Nemsi”

Iscălisem cu numele acesta, deoarece mi-am închipuit că

[1] Scrisori.

[2] Casierul.

dervişul îl ştie de la servitorul tatălui său. După ce scrisei adresa pe plic, îl dădui lui Ali Manach, care citi cu glas tare rândurile mele. Mă bucurai, când văzui zugrăvindu-se satisfacţia cea mai deplină pe chipurile „onorabilei societăţi” care mă înconjura, cu armele în mâini. Mă gândeam la stupefacţia ministrului, care în tot cazul se numea altfel, în clipa când va citi scrisoarea. Vai de cel ce urma să i-o predea!

Dervişul dădu mulţumit din cap şi spuse:

— E bună! Şi ai făcut bine că i-ai scris să nu pună trimisului nostru nici o întrebare. Nu-i vorbă, tot n-ar fi aflat nimic! Şi acum, legaţi-i mâinile. Ne aşteaptă kiradşiul!

N-avui încotro şi mă lăsai legat; apoi indivizii ieşiră şi rămăsei iarăşi în întuneric.

În primul rând voiam să mă conving cât de tare sunt înnodate frânghiile şi băgai de seamă că nu voi izbuti să le dezleg.

Începui să-mi frământ mintea. De ce a venit dervişul la Adrianopol? În tot cazul, nu pentru a ne urmări, fiindcă nu ştia nimic despre noi. Îl chemase un sol al tatălui său. De ce? Prezenţa lui era necesară pentru lovitura ce se plănuise? Sau se pusese cumva la cale altă lovitură, pe care nici n-o bănuiam?

Şi apoi, unde mă găseam? Cine erau vrăjmaşii? Aparţineau oare bandei atât de răspândite a lui usta? Sau aveau alte legături cu fugarul Barud el Amasat şi cu cel care-l ajutase să evadeze? A doua presupunere mi se părea mai întemeiată.

Cei patru vlăjgani care mă păziseră în timp ce scrisesem aveau chipuri de schipetari. Credeam că sunt arnăuţi.

Dervişul spusese că-l aşteaptă kiradşiul. Sub numele „kiradşia” se înţeleg aceia care preiau transporturi de călători sau mărfuri pentru întreaga Peninsulă Balcanică, asemănători celor care transportau odinioară mărfuri prin Masivul Harz şi ţinuturile de la hotarele Germaniei. Kiradşiul este „expeditorul Munţilor Balcani”. E pretutindeni şi nicăieri. Cunoaşte pe toţi şi toate. Ştie să răspundă oricărei întrebări. Oriunde poposeşte e bine primit, fiindcă ştie să povestească frumos, iar în văgăunile sălbatice ale Balcanilor sunt regiuni, pe care nu se încumetă nimeni să le străbată, în afară de kiradşi, cine

vine să întrebe pe ciobanul singuratic dacă a strâns destulă brânză, ca să se poată încărca o căruţă.

Acestor căruţaşi li se încredinţează mărfuri de mare valoare, fără să li se ceară cea mai mică cauţiune. Singura chezăşie e cinstea lor. Se înapoiază după luni şi uneori chiar după ani de zile; dar se înapoiază şi aduc banii. Dacă în acest răstimp a murit căruţaşul, vine fiul sau ginerele său. Banii nu sunt pierduţi.

Vreme îndelungată, cinstea căruţaşilor din Balcani n-a fost pusă la îndoială de nici o hoţie. Printre cei vechi, însă, s-au strecurat începătorii. Ei nu prea pun preţ pe încrederea de care s-au bucurat înaintaşii lor, ci vor doar să culeagă ceea ce au găsit semănat de alţii, terfelind bunul renume al kiradşiilor.

Aşadar, aştepta un căruţaş. Nu cumva mă aştepta pe mine? Aveau de gând, oare să mă expedieze undeva departe? Aici, în mijlocul oraşului, mai puteam nădăjdui că voi fi eliberat. Dacă nu m-aş fi înapoiat până dimineaţa, desigur că Hulam şi prietenii mei, în special micul meu hagiu, n-ar fi cruţat nici un mijloc, spre a mă găsi.

În timp ce mă gândeam la toate acestea şi la cei şase khavaşi, care urmau să aştepte în zori la poarta lui Hulam, eram cuprins de o furie atât de mare, încât aş fi dorit să fiu în stare să-mi rup frânghiile; din păcate, erau prea tare legate!

Îl dojenisem pe Halef că fusese neprevăzător; acum însă fusesem eu însumi mai imprudent decât el. Căzusem într-o capcană grosolană. Nu mă puteam nici scuza, nici consola cu gândul că mă lăsasem prins, fiindcă mă înduioşasem de soarta unui compatriot bolnav. Îmi rămânea doar să fiu răbdător, să aştept totul cu sânge rece şi să folosesc orice prilej, spre a scăpa.

Deodată, apărură cei patru vlăjgani, pară să-mi spună vreun cuvânt, îmi legară la gură o batistă groasă şi îndoită. Fiii înfăşurat apoi într-un covor vechi şi scos din încăperea în care stătusem până atunci. Nu-mi dădeam seama încotro mă duceau.

Începeam să mă înăbuş. Batista avea miros de usturoi, îmbibat cu o sumedenie de alte mirosuri. Simţeam nevoia să respir. Îmi spusei că la fel ca mine trebuie să se simtă

oamenii îngropaţi de vii, când li se aruncă peste coşciug primele lopeţi de pământ. Tâlharii aceia păreau că nu se gândesc defel ca m-aş putea asfixia din pricina batistei şi a covorului!

După un timp, cei patru inşi se opriră. Fusesem aşezat pe ceva, dar nu-mi dădeam seama pe ce anume. Apoi, auzii scârţâitul unor roţi şi mă simţeam aruncat în toate direcţiile. Da, eram într-o căruţă, spre a fi scos din Adrianopol.

Îmi mişcai de câteva ori picioarele, până când izbutii să desfac covorul şi să trag pe nas aer proaspăt. Începui să mă întreb dacă situaţia în care mă aflam era într-adevăr lipsită de orice scăpare şi dacă nu-mi rămâne decât să mă resemnez.

Ciulii urechea, dar nu auzii nici o şoaptă măcar. Nu-mi puteam da seama dacă sunt păzit de un singur ins, ori de mai mulţi. Mă răsucii întâi pe dreapta şi după aceea pe stânga. Căruţa era foarte îngustă şi aveam senzaţia că sunt acoperit cu paie şi fân.

Tot mişcându-mă, mă întrebam dacă nu s-ar putea să încerc o alunecare din căruţă, prin partea de dindărăt. Era o noapte foarte întunecoasă. M-aş fi rostogolit cât mai departe şi în cele din urmă m-ar fi găsit cineva care să mă salveze.

Alunecai încet, dar mă lovii uşor cu capul de o scândură şi înţelesei că nu-i nici o speranţă.

Trecu o bucată de timp, care mi se păru o veşnicie. Apoi, simţii nişte mâini care apucară covorul şi mă înfăşurară bine. Zăceam pe paie. Se făcuse ziuă şi chipul servitorului lui Barud el Amasat se aplecă spre mine.

— Dacă-mi făgăduieşti că vei tăcea, îţi iau batista de la gură, îmi spuse.

Fireşte, dădui repede din cap în semn afirmativ. Îmi dezlegă căluşul şi — slavă Domnului! Aerul proaspăt şi curat îmi năvăli în plămâni. Aveam impresia că am fost scos de sub nişte dărâmături şi am ajuns în cer!

— Ţi-e foame?

— Nu.

— Dar sete?

— Nu.

— Vei primi de mâncare şi băutură şi nu te vom chinui, atâta vreme cât vei tăcea şi nu vei încerca să-ţi rupi

frânghiile. Dar dacă încerci să evadezi, am poruncă să te omor.

Chipul servitorului dispăru. Mă puteam mişca şi întrucât nu mai eram înfăşurat în covor, puteam chiar să stau pe jumătate ridicat. Mă aflam în partea din spate a unei căruţe înguste şi foarte lungi, cu coviltir. Drept în faţa mea şedea ghemuit servitorul, care mă păzea; iar dincolo de el, alţi doi. Unul dintre ei trebuie să fi fost dintre vitejii care mă atacaseră. Celălalt însă era fără îndoială kiradşiul, despre care vorbise dervişul. Nu-i vedeam decât blana, de care kiradşiul nu se desparte nici vara, pălăria imensă cu marginile ridicate şi biciul; însă omul pe care-l ascundea pălăria aceea groaznică şi blana unsuroasă prezenta pentru mine o însemnătate covârşitoare.

Nu-mi puteam închipui că un kiradşi din „şcoala veche” şi cinstită e în legătura cu răufăcătorii aceia, dar nici nu-mi venea sa cred ca blana aceea bătrânească adăpostea un căruţaş din şcoala nouă. Mă sprijinii deci de partea din urmă a căruţei şi-l privii câtva timp.

În sfârşit, îl văzui întorcându-se şi aruncându-şi privirea spre mine. Ochii lui albaştri se aţintiră asupră-mi câteva clipe; apoi, îşi îndreptă capul în altă parte. Dar mai întâi îşi ridică sprâncenele şi-mi clipi uşor cu ochiul stâng.

Înţelesei îndată semnificaţia privirii lui. Ridicarea sprâncenelor îmi atrăgea luarea-aminte, iar ocheada mă îndemna să mă uit la stânga. Era oare în partea stângă ceva cu totul deosebit?

În partea stângă a căruţei, nu era decât o sfoară legată de loitră şi care atârna mai departe în fân; întrucât era bine întinsă, mi se părea că de celălalt capăt atârna un obiect. La el mă îndemnase omul acela să mă uit?

Prefăcându-mă că nu stau destul de bine, alunecai spre partea de dinainte a căruţei. Mă rezemai apoi în aşa fel de marginea din stânga, încât să pot scormoni prin fân cu mâinile, deşi îmi erau legate. Abia mă putui stăpâni să nu strig de bucurie, întrucât de sfoară... atârna un cuţit. Kiradşiul, un om de ispravă, îl pusese acolo ca să mă folosesc de el şi fusese destul de isteţ, ca să nu-l lege prea strâns de sfoară. Făcuse doar un laţ, pe care-l puteam desface lesne.

În clipa următoare cuţitul se afla în carâmbul cizmei mele, fiind aşezat cu mânerul în afară. Sucindu-mă şi răsucindu-mă de vreo cinci-şase ori, tăiai frânghiile şi-mi eliberai picioarele.

Respirai adânc. Acum nu mai eram prizonier şi aveam şi un cuţit, pe care mă puteam bizui. Întrucât tâlharii mă acoperiseră cu fân, totul se petrecuse pe furiş, aşa că nimeni nu observă ca nu mai sunt legat.

Mă hazardai să ridic un braţ şi să dau puţin deoparte o margine a coviltirului, ca să privesc în afara căruţei. Pe de lături călărea... Ali Manach ben Barud el Amasat, dervişul. Era de presupus că şi pe partea cealaltă călărea un paznic.

Mi-am făcut repede un plan. Însoţitorii căruţei aveau arme; prin urmare, trebuia să renunţ la orice încercare de luptă, bizuindu-mă mai mult pe şiretenie, decât pe forţă. Alunecai iar spre partea din urmă a căruţei, ţinându-mi mâinile sub fân. Sub ocrotirea fânului, începui să tai fundul putrezit şi după vreun sfert de oră izbutii să fac o deschizătură destul de mare, încât să-mi îngăduie să mă strecor prin ea.

Isprava aceasta era mult mai dificilă decât şi-ar închipui cineva, întrucât covorul mă stânjenea necontenit, iar paznicul îmi arunca din când în când câte o privire. Din fericire, zgomotul pe care-l făcuse cuţitul nu fusese auzit, fiind înăbuşit de loviturile de copite ale cailor, de uruitul roţilor şi de hodorogeala căruţei.

Aşteptai ca paznicul să se mai uite o dată la mine, mă vârâi sub fân şi mă strecurai prin deschizătură, cu picioarele înainte. Atinsei pământul cu picioarele şi mă simţii cu adevărat liber.

Acum, trebuia să găsesc neapărat un cal.

Ne aflam într-o câmpie, pe un drum foarte puţin umblat, după cât se părea. Departe, în dreapta şi în stânga, se zăreau păduri. Pe partea stângă călărea dervişul, iar în dreapta un tovarăş din bandă, aşa cum îmi închipuisem. Calul dervişului nu era prea arătos; oricum, însă, mai bun decât al celuilalt. Avea pielea frumoasă, o coamă bogată şi o coadă lungă, care atingea aproape pământul. Mersul îi era viguros şi sprinten, chiar dacă ar fi trebuit să ducă doi inşi în spinare!

Gândul acesta începu să mă frământe. Mai întâi fusesem

prizonierul dervişului şi acum urma să fie el prizonierul meu!

Îmi pusei cuţitul între dinţi. Călăreţul nu bănuia că izbutisem să mă eliberez. Călărea liniştit şi bine dispus pe lângă căruţă şi nu putea fi văzut de ceilalţi. Şedea bine înfipt în şa, întrucât calul fusese înşeuat după obiceiul turcesc; o lovitură în ceafă i-ar fi împins însă înainte partea superioara a corpului, silindu-l să-şi scoată picioarele din scări. Apoi, trebuia făcut să lase şaua liberă. Sărind pe cal, trebuia să mă ţin din răsputeri, ca să nu fiu azvârlit.

Din câţiva paşi iuţi, ajunsei aproape de cal. În clipa următoare, sării pe crupa lui, îndărătul călăreţului. Animalul se opri zăpăcit câteva secunde. Folosii acest prilej, spre a trânti un pumn zdravăn în ceafa călăreţului şi a-l sili să-şi scoată picioarele din scări. Îl înşfăcai apoi de beregată, îl împinsei dincolo ele şa şi mă aşezai în locul lui, fără să slăbesc strânsoarea. Din fericire, totul se întâmplă cât se poate de repede. Revenindu-şi din uluială, calul se ridică pe picioarele de dindărăt. Totuşi, avusei vreme să apuc hăţurile, stăpânind animalul şi mânându-l încet — fireşte, înapoi, spre direcţia din care venisem, iar nu în direcţia spre care mergea căruţa.

Când ajunsei la o cotitură a drumului, aruncai o privire îndărăt. Căruţa îşi urma drumul; prin urmare „lovitura” mea nu fusese observată. Fără îndoială, mă ajutaseră mult scârţâitul zgomotos al roţilor, prin faptul că mă putusem strecura între căruţă şi al doilea paznic şi în sfârşit, nepăsarea acestuia, care nu se gândise nici o clipă să mă mai supravegheze.

Tare aş fi vrut să mă bucur de zăpăceala, de care ştiam că vor fi cuprinşi cei ce însoţeau căruţa, în clipa când vor băga de seamă că le-a dispărut prizonierul, împreună cu însuşi conducătorul lor! Din păcate, însă, era o dorinţă pe care nu mi-o puteam împlini şi la care trebuia să renunţ.

Îmi aşezai prizonierul pe genunchi şi dând pinteni calului, pornii în galop.

Ali Manach fusese atât de uimit de atacul meu, încât nici măcar nu strigase după ajutor. Nu-i vorbă, nici n-ar fi fost în stare să scoată vreun strigăt, fiindcă-l strânsesem de beregată. Acum, văzându-l tăcut şi nemişcat, mi se păru că-l

sugrumasem.

Calul galopa atât de bine, încât nu trebuia să mă tem că voi fi ajuns din urmă. Şi apoi, nu mă mai simţeam înfricoşat de o luptă, fiindcă aveam arme. Într-adevăr, găsisem în cingătoarea lui Ali Manach două pistoale încărcate.

În timpul mersului, îi scotocii buzunarele. Dădui de ceasul meu şi de punga cu bani. Greutatea pungii mă încredinţa că acum sunt mai mulţi bani decât avusesem eu în ea. Într-un săculeţ ce atârna de şa, erau cartuşe şi ceva merinde. Aceste pregătiri dovedeau că urma să fiu, dus într-un loc îndepărtat.

Trecui de pădure şi zării o câmpie, pe care se aflau culturi de porumb şi boschete de trandafiri. După câtva timp, mă uitai îndărăt şi văzui un călăreţ, care venea în goană după mine. Îmi spusei că trebuie să fie paznicul care călărea pe partea dreaptă. Fără îndoială, dispariţia noastră fusese observată şi paznicul se înapoiase, ca să ne caute.

Deşi purta doi inşi în spinare, calul meu era tot atât de iute ca al său, aşa că n-aveam de ce să mă tem. Iar când ajunsei pe o şosea, mă simţii în deplină siguranţă.

Curând, cel ce mă urmărise îşi înfrâna calul şi dispăru. Mă oprii şi descălecai, ca să las calul sa se odihnească şi să mă ocup de derviş. Îl aşezai pe pământ şi constatai că bătăile inimii îi sunt regulate, iar pulsul îi este normal.

— Ali Manach, nu te preface! îi spusei. Ştiu că ţi-ai revenit în fire. Deschide ochii!

Fireşte, mai întâi îşi pierduse cunoştinţa; dar după ce şi-o recăpătase, se hotărâse să se prefacă, spre a folosi vreun prilej de a fugi. În ciuda îndemnului meu, nu deschise ochii.

— Bine, spusei. Vreau să mă încredinţez că eşti într-adevăr mort şi-ţi voi împlânta cuţitul ăsta în inimă.

Scosei cuţitul. Dar în clipa când simţi vârful pe piept, Ali Manach deschise ochii îngrozit şi strigă:

— *Ah wai!* Opreşte-te! Vrei să mă înjunghii?

— Desigur că pe un om viu nu l-aş înjunghia bucuros. Dar unui mort, o împunsătură de cuţit nu-i mai poate face nici un rău. Dacă nu vrei să simţi tăişul, nu mă mai lăsa să cred că eşti mort!

Temător, îşi trase picioarele sub corp şi se aşeză, aşa cum îl văzusem în chilia de la mănăstire.

— Ia spune-mi, Ali Manach, unde voiai să mă duci?

— Într-un loc sigur, răspunse.

— N-ai vrea să mă lămureşti? Ce înţelegi prin asta?

— Ba da, effendi. N-aveam de gând să te ucidem şi nici să te chinuim. Voiam să te ducem într-un loc de unde să nu poţi scăpa. Tata trebuie să câştige timp şi să ajungă cât mai departe, iar ţie ţi-am fi dat drumul, în schimbul preţului de răscumpărare.

— Prin urmare, nu-mi nutreaţi gânduri rele! Şi cum îi spune locului-unde m-aţi fi dus?

— Undeva, în munţi.

— Nu cumva în vreun turn de pază?

— Da.

— Şi ai crezut, aşadar, că tatăl tău va putea să dispară mai uşor, dacă eu aş fi fost prizonierul vostru?

— Da, effendi.

— De ce?

— Fiindcă ne-am închipuit că tu ai fi putut afla încotro s-a dus.

— Ei, aş? Doar nu sunt atotştiutor!

— Hagiul tău a povestit că te pricepi să descoperi orice urmă.

— Hm! Cum aş fi dat de urmele tatălui tău, în Edirne?

— Nu ştiu.

— Ei bine. Ali Manach, trebuie să-ţi spun că i-am descoperit urma. Tatăl tău a trecut, împreună cu paznicul închisorii şi cu Manach el Barşa, de-a lungul râului Arda şi s-a îndreptat spre apus. Aveau doi cai albi şi unul negru.

Pe chipul său se întipări frica.

— Greşeşti! Da, greşeşti! se grăbi să spună.

— Nu greşesc. Sper că în curând voi afla şi mai multe. Unde-i bileţelul pe care mi l-aţi luat?

— Care bileţel?

— Tu însuţi mi l-ai scos din buzunarul hainei! Cred că-l mai ai.

— L-am aruncat. Nu era scris pe el nimic de seamă.

— Dimpotrivă, mi se părea că bileţelul cuprindea lucruri importante. Poate că-l mai găsesc prin buzunarele tale. Stai să-l caut!

Se ridică, prefăcându-se că vrea să-mi dea posibilitatea de a-i scotoci buzunarele, dar în clipa următoare se dădu cu un pas înapoi şi se repezi spre cal. Prevăzusem încercarea aceasta, aşa că-l înhăţai şi-l trântii la pământ, fără să-l las măcar să pună piciorul în scară.

— Fii liniştit, dacă nu vrei să-ţi zbor creierii! îl ameninţai. Isteţimea ta o fi bună pentru Mănăstirea dănţuitorilor din Istambul, dar nu-i suficientă ca să te-ajute să-mi scapi mie!

Îi scotocii buzunarele, fără să întâmpin vreo împotrivire, dar nu găsii nimic. Căutai şi în săculeţul atârnat de şa. Căzându-mi în săculeţ punga cu bani şi scoţând-o, văzui că are o sumedenie de monede de aur care nu-mi aparţinuseră, iar printre ele se ivi bileţelul eu cele trei rânduri scrise într-un fel de dialect arab.

Mulţumit că am dat de el, îl pusei în buzunar, cu gândul de a-l descifra mai târziu. Apoi, îi spusei:

— Sper că rândurile acestea prezintă totuşi oarecare însemnătate. Desigur că ştii unde s-a dus tatăl tău!

— Nu ştiu, effendi.

— Convinge-mă. Altfel, nu te cred!

— Atunci când am sosit în Edirne, nu l-am mai găsit!

— Tot ai aflat unde s-a dus. În tot cazul, s-a îndreptat spre Iskenderieh, unde-l aşteaptă Hamd el Amasat, fratele lui şi unchiul tău.

Şi tăcui, privindu-l cu coada ochiului. Aşa cum bănuisem, chipul lui exprima mulţumirea pentru faptul că nu ştiu unde s-a dus Barud el Amasat; prin urmare, plecase într-altă direcţie.

— Poate, îmi răspunde; eu n-am de unde să ştiu. Ei şi acum, effendi, ce-ai de gând cu mine?

— Cam ce crezi?

— Că mă vei lăsa să plec.

— Zău? Foarte frumos! Nu cumva ai dori să pleci călare?

— Păi, calul e al meu!

— Da, însă devine al meu, fiindcă şi tu eşti în mâna mea. Ţin să te asigur că nu te voi lăsa să fugi!

— Bine, dar acum eşti liber şi eu nu ţi-am făcut nici un rău!

— Chiar nici un rău? Ia gândeşte-te niţel. În primul rând, trebuie să mă însoţeşti la Edirne şi să-mi arăţi casa în care m-

aţi prins şi m-aţi legat aseară. Sunt foarte curios să aflu cine locuieşte acolo. Fireşte, vom ruga şi pe cadiu să vină cu noi.

— Effendi, să nu faci asta! Am auzit că eşti creştin şi ştiu că Isla Ben Marryam. Mântuitorul vostru, v-a poruncit: „Iubeşte-ţi vrăjmaşul”!

— Aşadar, recunoşti că-mi eşti duşman!

— Tu mi-ai devenit duşman, nu eu te-am duşmănit. Sper că eşti un bun creştin şi vei da ascultare poruncii Dumnezeului vostru!

— O voi asculta bucuros!

— Atunci, de ce nu-mi dai drumul, effendi?

— Tocmai fiindcă dau ascultare poruncii de care ai pomenit, Ali Manach. Te iubesc atât de mult, încât nu vreau să mă despart de tine!

— Îţi baţi joc de mine! Uite, îţi plătesc un preţ de răscumpărare!

— Eşti bogat?

— Eu nu, dar tata se va îmbogăţi în curând.

— Desigur că bogăţia lui e căpătată prin jafuri. Nu mă ating de astfel de bani!

— Bine, atunci ţi-i restitui pe ai tăi!

— Ai mei? Ţi-am dat eu vreun ban?

— Nu, dar am trimis la Istambul pe solul acela să încaseze suma, pe care urma să ne-o plăteşti drept preţ al răscumpărării tale. Dacă-mi dai drumul, îţi primeşti banii îndată ce ni-i aduce.

— O, Ali Manach ben Barud el Amasat! Ai dănţuit atât de mult la Istambul, încât ţi-ai pierdut inteligenţa! Solul vostru nu va primi nici un piastru. Numele pe care vi l-am pomenit nu există. Iar persanul pe care l-o fi căutând solul nici n-a auzit de mine.

— Effendi, prin urmare ne-ai înşelat?! Adică n-am fi primit nici un ban?

— Nu.

— În cazul ăsta, ai fi fost pierdut!

— Ştiam. Dar aş fi fost pierdut, chiar dacă vi s-ar fi plătit banii. De altminteri, nici nu m-am temut prea tare de voi şi ca dovadă că am avut dreptate, uită-te: sunt liber!

— Şi ai de gând să mă duci la Edirne ca prizonier?

— Bineînţeles.

— Atunci, înapoiază-mi banii pe care i-am pus în punga ta!

— De ce?

— Sunt ai mei şi am nevoie de ei. Trebuie să mănânc şi să beau chiar în închisoare!

— Ai uitat că acolo ţi se dă totul, fără să plăteşti? Desigur, afară de dulciuri! Nu-i vorbă, însă, n-ar fi mare lucru dacă ar flămânzi odată şi un dănţuitor!

— Aşadar îmi furi banii?

— Nu. Priveşte-mă! În timp ce am căutat să mă smulg din mâinile voastre, mi-aţi rupt hainele. Trebuie să-mi cumpăr altele. Fiindcă tu eşti vinovatul, îmi pot însuşi banii tăi, fără să comit un furt. Cu toate astea, nu mi-i voi opri, ci-i voi preda cadiului. Oare e îngăduit unui dănţuitor să aibă bani? Credeam că tot ce primeşte aparţine „Ordinului”.

— Nu mai sunt dănţuitor. Am fost doar pentru câtva timp în mănăstire.

— În tot cazul, în „interes de afaceri”! În sfârşit, asta nu mă priveşte. Hai să plecăm! Întinde mâinile!

Scosei o funie, pe care o găsisem în săculeţul atârnat de şa.

— Ce vrei să faci, effendi? mă întrebă, speriat.

— Te voi lega cu mâinile de scara şeii!

— N-ai voie! Tu eşti creştin şi eu sunt un credincios al Profetului. Nu eşti khawas. N-ai dreptul să te porţi cu mine în felul acesta!

— Nu te împotrivi zadarnic. Ali Manach. O singură lovitură de pumn în cap şi iar îţi pierzi cunoştinţa, dacă nu întinzi numaidecât mâinile. Nu-ţi îngădui să mă înveţi cum să mă port cu tine!

Ameninţarea îl îmblânzi. Acest presupus derviş păşea lipsit de orice putere şi curaj. Îmi întinse mâinile şi i le legai. Îl aşezai de-a curmezişul calului, legând bine funia de scara şeii şi încâlceai.

— Şi calul cui rămâne? mă întrebă.

— Îl predau tot cadiului. Haide!

Pornirăm. Nu crezusem că mă voi înapoia atât de curând la Edirne, teafăr şi nevătămat.

Ajunserăm curând în şoseaua principală, care ducea spre

faimosul caravanserai al lui Mustafa Paşa. Întâlnirăm o sumedenie de călători, care ne priviră miraţi, dar fără să-şi dea osteneala să se apropie de noi şi să ne vorbească.

Pe măsură ce ne apropiam de oraş, şoseaua devenea mai animată. Când ajunserăm într-una din străzile mărginaşe, zării doi khavaşii. După ce le dădui oarecare lămuriri, le cerui să mă însoţească şi mă ascultară. Voiam să mă duc mai întâi la Hulam, ca să-mi liniştesc prietenii.

După ce am străbătut alte câteva străzi, întâlnii printre trecători un bărbat care, zărindu-l pe Ali Manach, se opri înspăimântat şi-şi continuă apoi drumul cu paşi repezi.

Mi-am zis că n-ar fi rău să trimit după el pe unul din khavaşi, ca să-l aresteze, dar mi-am dat seama că nu se cade să provoc arestarea unui om, doar pe temeiul bănuielii că are vreo legătură cu prizonierul meu. Înainte de orice, trebuia să-mi aduc aminte că sunt creştin şi mă aflu într-o ţară mahomedană.

Sosind în faţa casei lui Hulam, bătui la poartă. Paznicul se uită prin ferestruică şi scoase un strigăt de bucurie, când mă văzu.

— *Hamdulillah!* Tu eşti, effendi?

— Da. Deschide, Malhem.

— Acum, acum! Am fost tare îngrijoraţi, fiindcă ne-am temut că ţi s-a întâmplat o nenorocire. Dar acum, nu mai suntem îngrijoraţi. Bine că a trecut!

— Unde-i Hagi Halef Omar?

— În selamlâc. S-au adunat cu toţii acolo, mâhniţi de dispariţia ta.

— *Alargha* — ia staţi! strigă unul din khavaşii. Nu cumva eşti Kara Ben Nemsi, effendi?

— Da, aşa mă numesc!

— *Peh ne giizel* — ce bine-mi pare! Atunci, am câştigat cei trei sute de piaştri!

— Nu te înţeleg.

— Am fost trimişi să te căutăm şi ni s-a făgăduit că, dacă dăm de urma ta, vom primi suma asta.

— Hm, de fapt eu v-am găsit pe voi! Dar vă veţi primi banii. Urmaţi-mă!

Trei sute de piaştri înseamnă aproximativ şaizeci de

mărci. Prin urmare, la suma aceasta fusesem preţuit! Eram îndreptăţit să mă mândresc. Paznicul deschise larg poarta. Când zări pe derviş, pe care nu-l văzuse încă, rămase uimit. Îndată ce se auziră în curte tropotul cailor, ieşiră în grabă toţi cei strânşi în selamlâc.

În fruntea lor era micul meu Halef Omar. În ciuda necontenitei seriozităţi şi încetinelii musulmane, sări nebuneşte pe o sumedenie de trepte şi alergă să mă întâmpine, scuturându-mi mâna şi bucurându-se:

— *Allah 'l Allah!* Tu eşti? Nu mă înşel, sidi?

— Eu, eu sunt, dragul meu Halef. Lasă-mă să descalec!

— Ai venit călare? Ai fost afară din oraş?

— Da. Am avut multe ghinioane şi necazuri, dar la urmă tot mi-a surâs norocul.

Şi ceilalţi îşi manifestară bucuria. Printre strigătele de bucurie, auzii însă şi unul de mirare din gura lui Isla.

— Effendi, ce-i asta? mă întrebă. Pe cine ai adus? Păi ăsta-i Ali Manach, dănţuitorul!

Până acum se uitaseră cu toţii la mine, fără să se sinchisească de prizonierul meu. Cuvintele lui Isla le atrăsese atenţia asupra celui pe care-l legasem, ca să nu fugă.

— Ali Manach? Fiul fugarului? întrebă Hulam.

— Da, răspunsei. E prizonierul meu. Haideţi în casă! Am să vă povestesc prin câte am trecut!

Ne duserăm spre selamlâc, luând şi pe derviş cu noi. Dar în clipa când ne aşezarăm pe perne, se deschise uşa şi apăru cadiul, care se arătă bucuros şi uimit că mă vede.

— Effendi, trăieşti? Te-ai înapoiat? mă întrebă. Slavă lui Allah! Cu toate că am trimis câţiva inşi în căutarea ta, te-am crezut pierdut! Unde ai fost până acum?

— Ia loc şi vei afla îndată!

— Sunt nerăbdător să te ascult. Nu-ţi poţi închipui cât de mult mă bucur că nu ţi s-a întâmplat nici un rău!

Prizonierul se ghemuise într-un colţ, iar Halef se aşezase lângă el. Micul hagiu ştia ce are de făcut, fără să-i mai spun.

Istorisii toată păţania şi fui întrerupt, fireşte, de mai multe ori, înainte de a sfârşi. Urmară o sumedenie de întrebări, iar după lămuririle mele, nenumărate strigăte de uimire. Singurul care stătuse liniştit tot timpul fusese Halef. Deodată, îl auzii:

— Şi acum, potoliţi-vă! Ne ajunge atâta vorbărie; să trecem la fapte!

Cadiul îi aruncă o privire dojenitoare, dar se stăpâni şi-l întrebă calm:

— Cam ce crezi că ar trebui sa facem?

— Să-l interogăm numaidecât pe acest Ali Manach, să cercetăm casa în care a fost atacat sidi al meu şi să trimitem câţiva oameni în urmărirea căruţei ce se îndreaptă spre munţi!

— Ai dreptate! îl voi interoga în închisoare pe acest fiu al fugarului.

— De ce nu acum, aici? întrebai. Aş ţine mult de tot să pornim cât mai repede în urmărirea tatălui lui Ali, întrucât am pierdut un timp foarte preţios până acum. De aceea ar fi foarte indicat să-i auzim răspunsurile.

— Bine, îţi voi satisface dorinţa!

Cu aerul cel mai demn şi mai serios, cadiul îl întrebă pe prizonier:

— Te numeşti Ali Manach ben Barud el Amasat?

— Da.

— Prin urmare, tatăl tău se numeşte Barud el Amasat?

— Da.

— El e acela care a evadat din închisoare?

— Nu ştiu nimic despre asta!

— Încerci să tăgăduieşti? Voi pune să fii bătut la tălpi! Cunoşti pe fostul încasator de impozite Manach el Barşa?

— Nu.

— Ţi-ai trimis oamenii să ademenească aseară pe acest effendi într-o casă, unde l-aţi legat?

— Nu.

— Câine, nu minţi! A povestit-o adineauri effendi!

— Greşeşte.

— Dar l-ai legat şi l-ai dus afară din oraş, într-o căruţă!

— Nici asta nu-i adevărat. Mergeam călare pe stradă şi am întâlnit nişte inşi, cu o căruţă. În timp ce vorbeam eu kiradşiul, am primit o lovitură în ceafă. Mi-am pierdut cunoştinţa; iar când mi-am venit în fire, am văzut că sunt prizonierul acestui om, căruia nu i-am făcut nici un rău.

— Termină cu minciunile! Să ştii că în felul ăsta îţi vei

înrăutăţi situaţia, mă auzi? Ştim că eşti un „Nassr”!

— Habar n-am ce-i „Nassr”!

— Ai vorbit doar despre asta cu effendi în Mănăstirea dănţuitorilor!

— N-am fost niciodată într-o asemenea mănăstire!

Ali credea că va scăpa, dacă va tăgădui orice învinuire. De aceea, cadiul îi răspunse mânios:

— Îţi jur pe Allah că vei fi bătut la tălpi, dacă nu încetezi să ne ascunzi adevărul! Sau eşti cumva şi tu supus al Inglistanului, ca tatăl tău?

— N-am nici un tată care-i supus al Inglistanului. Cred că Barud el Amasat de care vorbiţi e cu totul altcineva, care poartă fără nici un drept numele tatălui meu.

— Dacă nu eşti derviş, ce eşti?

— Sunt un *şaijad es semek*[1] şi mă aflu într-o călătorie.

— De unde vii şi încotro te duci?

— Vin de la Inada şi mă îndrept spre mare.

— Spre ce localitate?

— Mă duc la Sofia, unde am nişte rude. N-am stat nici un ceas măcar la Edirne. Am sosit noaptea şi am străbătut doar oraşul, ca să ies şi să-mi văd de drum. In acest timp, am întâlnit căruţa.

— Nu eşti pescar, ci mincinos. Poţi dovedi că locuieşti la Inada?

— Trimite pe cineva acolo şi te vei convinge că nu mint.

Îndrăzneala aceasta era aproape să-l scoată din sărite pe cadiu. Se întoarse spre Isla şi-l întrebă:

— Isla Ben Maflei, ai văzut într-adevăr pe omul acesta în mănăstirea dănţuitorilor din Istambul?

— Da, răspunse cel întrebat. El e. Jur pe barba Profetului şi pe bărbiile strămoşilor mei!

— Şi tu, Kara Ben Nemsi effendi, l-ai văzut în aceeaşi mănăstire?

— Da, răspunsei. Am şi vorbit cu el!

— Şi susţii că el e dervişul acela?

— El este. De altfel, mi-a mărturisit-o aseară şi azi, deşi nu mai era nevoie s-o facă. Crede că va izbuti să scape, minţind şi făgăduind.

---

[1] Pescar.

— În felul acesta nu va reuşi decât să se înfunde mai rău. Şi cum îi putem dovedi că aveţi dreptate?

Teribilă întrebare!

— Păi nu-i de datoria lui să facă dovada că nu avem dreptate? răspunsei eu.

— Aşa e! Dar în cazul ăsta, trebuie să trimit pe cineva la Inada!

— Îmi îngădui să pun şi eu o întrebare?

— Vorbeşte!

— Ai văzut biletul pe care l-am găsit ieri în grajdul hotelierului bulgar?

— Da, effendi.

— L-ai putea recunoaşte?

— Desigur!

— Asta e?

Scosei biletul şi-l întinsei cadiului. Uitându-se bine la el, judecătorul îmi spuse:

— Îl recunosc. Dar de ce mă întrebi?

— Vei afla îndată! Hagi Halef Omar, îmi cunoşti punga cu bani?

— Tot atât de bine cum o ştiu pe a mea, răspunse Halef.

— Asta e?

— Da.

Acum eram sigur că-l voi demasca pe derviş. Mă întorsei spre el şi-l întrebai:

— Ali Manach, spune-mi: cui aparţin banii de aur care se găsesc în pungă?

— Sunt ai me... adică sunt în tot cazul ai tăi, dacă punga e într-adevăr a ta, răspunse.

Era să se dea de gol, dar îşi revenise repede.

— Aşadar, n-ai nici o pretenţie asupra banilor!

— Ce mă privesc pe mine banii tăi?

Cadiul clătină din cap.

— Effendi, spuse, dacă nu-l pot prinde eu, ţie îţi va fi cu atât, mai greu! Voi porunci să fie închis şi-l voi sili să se cuminţească!

— Nu putem aştepta până se va hotărî el să renunţe la minciuni şi făgăduieli. Să-l ducem la casa în care am fost atacat! Cei din casă vor trebui să recunoască, sper, că el este

acela pe care-l ştim!

— Ai dreptate. Îi vom închide pe toţi. Ali Manach, pe ce stradă e casa?

— N-o cunosc, răspunse cel întrebat. N-am fost niciodată în Edirne!

— Minciunile lui sunt din ce în ce mai grosolane! Effendi, n-ai fi în stare să nimereşti singur casa?

— Ba da. M-am uitat bine la ea.

— Atunci, să pornim. Voi trimite după câţiva khavaşi şi vai aresta pe toţi cei găsiţi în casă. Dar prietenul tău, Hulam, a făgăduit o răsplată de trei sute de piaştri. Cei doi te-au găsit. Îşi vor primi banii, effendi?

— Da. Le plătesc imediat suma ce li se cuvine.

Scosei punga. Dar Hulam mă prinse de braţ, spunându-mi cu un aer supărat:

— Opreşte-te, effendi! Eşti oaspetele casei mele. Vrei să mă împiedici de a-mi respecta făgăduiala şi să mă faci de ruşine?

Îmi dădui seama că nu se cade să-l jignesc, aşa că-l lăsai să-şi scoată punga cu bani. Dar în clipa în care Hulam îşi vâra mâna în pungă, ca să răsplătească pe khavaşi, spre neţărmurita bucurie şi nerăbdare a poliţiştilor, cadiul făcu un semn.

— Stai, îi spuse. Sunt conducătorul poliţiei din Edirne. Recunoaşte sincer, effendi, dacă te-au găsit?

Fiindcă nu doream să-l lipsesc pe cei doi inşi de răsplata pe care abia o aşteptau, răspunsei:

— Da, ei m-au descoperit.

— Cuvintele tale sunt înţelepte. Dar spune-mi, te rog: te-ar fi putut descoperi, dacă i-aş fi ţinut aici, în loc să-l trimit să te caute?

— Hm! În cazul ăsta nu m-ar fi putut descoperi!

— Prin urmare, cui trebuie să mulţumeşti că te-au găsit?

Eram silit să mă supun logicii lui. Şi apoi, era în interesul nostru să nu-l supăr; de aceea, îi răspunsei, ca să-l fac pe plac:

— Ţie, dacă stăm şi judecăm bine!

Dădu prietenos din cap şi mă întrebă:

— Aşadar, cui se cuvin cei trei sute de piaştri?

— Numai ţie!

— Atunci, să mi-i plătească Hulam! Nu se cade să nedreptăţim pe nimeni. Şi cadiul e dator să-şi apere drepturile!

Îşi primi suma şi o puse în buzunar. Pe chipurile celor doi khavaşi se zugrăvi o decepţie din cale-afară de amară. Mă strecura! neobservat în apropierea lor, scosei două monede de aur din pungă şi dădui fiecăruia câte una. Îi răsplătii pe furiş, întrucât mă temeam că, dacă m-ar fi văzut, cadiul ar fi cerut iar să se recunoască „dreptul fiecăruia”, după părerea lui.

Khavaşii se arătară fericiţi pe urma darului neaşteptat.

Când ieşirăm din selamlâc, judecătorul îmi făcu un semn să vin lângă el. Eram tare curios să ştiu ce taină vrea să-mi mărturisească.

— Effendi, îmi spuse, eşti intr-adevăr sigur că prizonierul e dervişul din Istambul?

— Foarte sigur! răspunsei.

— A fost de faţă, când te-au prins netrebnicii aceia?

— Da. M-am şi tocmit cu el asupra preţului de răscumpărare pe care urma să-l plătesc.

— Şi tot el e acela care ţi-a luat ceea ce aveai în buzunare?

— Da.

— Şi punga cu bani?

— Da, răspunsei.

Începui să bănuiesc gândurile care îl frământau. În timp ce-mi istorisisem păţania, pomenisem cu toată sinceritatea despre suma pe care o găsisem în pungă, în afară de banii mei. Cadiul voia să confişte banii ăştia! Cu tonul cel mai prietenos cu putinţă, mă întrebă:

— A avut azi punga în buzunar?

— Da. Am găsit-o şi i-am luat-o.

— Şi ai văzut că sunt în ea mai mulţi bani decât lăsaseşi?

— Erau într-adevăr nişte monede de aur, pe care nu le pusesem în pungă!

— Atunci, vei recunoaşte că nu-ţi aparţin?

— Ah! Dar cui?

— Lui, effendi!

— Nu prea cred. Ce rost avea să-şi pună banii în punga mea?

— Fiindcă i-a plăcut mai mult punga ta. Nu mă îndoiesc, effendi, că ştii: nimeni nu trebuie să păstreze ceea ce nu-i al său!

— Ai dreptate. Dar îţi închipui că am păstrat ceva ce nu-mi aparţine?

— Fireşte. Monezile de aur pe care le-a pus Ali în pungă.

— *Wallahi!* Păi n-ai auzit cum tăgăduieşte că a pus vreun ban în punga mea?

— Minte!

— Trebuie dovedit lucrul acesta. Nu ştiu nimic despre bani.

— Bine, dar ai spus tu însuţi adineauri că i-ai găsit!

— Recunosc. Însă nimeni nu poate spune cum au ajuns acolo. Şi fiindcă se află în punga mea, sunt ai mei.

— Nu pot fi de acord cu tine. Trebuie să-i înmânezi autorităţii, ca să-i predea proprietarului lor.

— Spune-mi mai întâi: cui aparţine apa care plouă noaptea în curtea ta?

— De ce mă întrebi?

— Oare autoritatea o ia şi o dă înapoi stăpânului ei? A plouat peste noapte cu bani în punga mea. Ceea ce am găsit în pungă e al meu, fiindcă stăpânul banilor a renunţat la ei.

— Ştiu că eşti francon şi îmi dau seama că nu cunoşti legile ţării.

— Se poate; de aceea, mă conduc după ale mele. Cadiule, păstrez banii! Nu ţi-i dau!

Cu aceste cuvinte, mă îndepărtai de el şi acesta nu încercă să mă înduplece. Nu mă gândeam deloc să păstrez pentru mine aceşti bani; dar voiam să-i folosesc mai bine, decât lăsându-i să alunece în buzunarul fără fund al acestui slujbaş.

Pornirăm. Khavaşi primiră porunca să ne urmeze de departe, ca să nu atragem atenţia.

Ajunserăm la colţul, unde ne întâlnisem noaptea trecută cu bărbatul acela plecat, chipurile, să găsească un medic. Şi Hulam şi-l aminti. De aici încolo, trebuia să-i călăuzesc eu pe ceilalţi. Am reuşit să nimeresc lesne casa. Băturăm în uşă, dar

nu se ivi nimeni să ne deschidă.

— Se tem! spuse cadiul. Ne-au zărit şi s-au ascuns!

— Nu cred, răspunsei. Am întâlnit pe unul dintre ei pe stradă, în timp ce mă înapoiam cu Ali Manach. Şi-o fi dat seama că li s-a năruit planul, aşa că şi-a prevenit numaidecât tovarăşii şi au fugit cu toţii.

— Să pătrundem cu forţa!

În jurul nostru se adunară trecătorii şi ne priviră curioşi. Cadiul puse un khawas să-i îndepărteze şi uşa fu deschisă în câteva clipe. Recunoscui îndată gangul. Poliţiştii se împrăştiară repede în toate încăperile, dar nu găsiră pe nimeni. Diferite semne mărturiseau că locuitorii casei fugiseră grăbiţi.

Mă dusei în odaia în care zăcusem legat. Când mă înapoiai în curte, văzui că judecătorul ia un nou interogatoriu lui Ali Manach; dar acesta îl înfrunta cu şi mai multă îndrăzneală, fiindcă scăpase de teama că va fi trădat de locuitorii casei. Am fost nevoit să repet ceea ce istorisisem şi să arăt locul în care stătuse Ali lângă mine. Indicai şi locul din curte unde-mă apărasem împotriva celor care mă atacaseră.

— Şi tot mai susţii că nu cunoşti casa asta? îl întrebă cadiul.

— N-o cunosc, răspunse.

— N-ai fost niciodată aici?

— Niciodată, în viaţa mea!

Judecătorul se întoarse spre mine:

— Nimeni nu poate tăgădui în felul ăsta, effendi! Încep să cred că greşeşti într-adevăr!

— Atunci, greşeşte şi Isla, care l-a văzut în Istambul.

— Nu-i cu neputinţă! Mulţi inşi se aseamănă. Pescarul acesta din Inada poate fi cu totul nevinovat!

— Vrei să vii puţin la o parte, cadiule?

— De ce?

— Vreau să-ţi spun ceva, fără să ne audă nimeni.

Săltă din umeri şi răspunse:

— Oamenii aceştia pot să audă tot ce vrei să-mi spui, effendi!

— Vrei neapărat să audă nişte cuvinte, care vor suna neplăcut?

Se gândi puţin şi spuse pe un ton foarte aspru:

— Nu te vei încumeta să rosteşti un singur cuvânt, pe oare n-aş vrea să-l aud. Totuşi, voi fi bun cu tine şi-ţi voi îndeplini dorinţa. Vino şi vorbeşte-mi!

Se îndepărtă cu câţiva paşi, şi-l urmai.

— Din ce pricină îmi vorbeşti acum cu totul altfel decât înainte, cadiule? îl întrebai. Cum se face că ai început deodată să crezi în nevinovăţia acestui om, cu toate că abia adineauri păreai atât de încredinţat de vinovăţia lui?

— Mi-am dat seama că greşeşti.

— Nu, îi spusei. Ţi-ai dat seama că nu eu mă înşel, ci tu însuţi.

— Nu te înţeleg.

— Te voi lămuri îndată. Credeai ca vei putea pune mâna pe bani. Dar fiindcă ai văzut că nu izbuteşti, te-ai răzgândit, hotărându-te să-l consideri nevinovat pe acest răufăcător.

— Effendi!

— Cadiule!

Se uită furios la mine, spunându-mi:

— Ştii că pentru insula asta pot porunci să fii arestat?

— Cred că vei renunţa la o asemenea ispravă! Sunt un oaspete al acestei ţări şi al stăpânului ei. N-ai nici o putere asupră-mi. Te încredinţez că Ali Manach va recunoaşte totul, dacă îl vei face să se sperie că va primi loviturile la tălpi. Nu-i de datoria mea să te învăţ să-ţi îndeplineşti datoria, dar aş ţine mult să pot istorisi acasă, în Germanistan, că judecătorii marelui sultan sunt slujbaşi cinstiţi şi drepţi.

— Îţi voi dovedi îndată că aşa suntem!

Se îndreptă spre prizonier şi-l întrebă:

— Cunoşti pe hotelierul Doxati din oraşul nostru?

Cel întrebat se învineţi şi răspunse pe un ton foarte tulburat:

— Nu. Doar n-am mai fost niciodată în Edirne!

— Şi nici el nu te cunoaşte pe tine?

— Păi, dacă nu m-a văzut, de unde să mă cunoască?

— Minte, intervenii. Nu-ţi dai seama că-şi bate joc de noi, cadiule? Cer să fie adus Doxati, ca să-l recunoască şi — staţi! înapoi, pentru numele lui Dumnezeu!

Ne aflam în curte şi fără să vreau, îmi aruncasem privirea

spre etajele care o înconjurau. Când mă uitai spre nişte balcoane cu zăbrele de lemn, văzui două ţevi de arme îndreptate asupra noastră; una aţintită spre mine, iar cealaltă spre prizonier, după cât mi se păru. Sării repede în lături şi alergai să mă adăpostesc în gang. În clipa următoare, trosniră două împuşcături şi izbucni un strigăt de durere.

— *Allah ia Allah! Ma una!* Dumnezeule, ajutor. Dumnezeule!

Strigătul fusese scos de unul din khavaşi, care se aruncase îngrozit lângă celălalt, prăbuşit în sânge.

Fără îndoială, una din împuşcături îmi fusese destinată şi dacă aş fi zăbovit o singură clipă, m-ar fi nimerit. Glontele pornise şi întrucât sărisem în lături, străpunsese capul khavasului ce se afla îndărătul meu.

Al doilea glonte însă nu-şi greşise ţinta: Al Manach fusese ucis şi zăcea ţeapăn pe pământ.

După o clipă, mă întorsei în curte. Zării în grabă o scară îngustă de lemn, ce ducea spre etajul din balconul căruia se trăseseră gloanţele. Mă repezii spre ea.

— Înainte, sidi! Te urmez!

Era glasul micului şi viteazului meu hagiu, care nu voia să înfrunt singur primejdia. Urcai iute câteva trepte şi ajunsei într-un coridor îngust. Simţii mirosul pulberii, dar nu văzui nici un om, deşi scotocii toate încăperile împreună cu Halef. Îmi frământai mintea, dar nu izbuteam să aflu cum dispăruseră cei doi vrăjmaşi necunoscuţi.

Deodată, auzii paşi într-o parte a etajului; desigur, acolo se furişaseră ticăloşii! Văzând un perete de scânduri, mă apropiai uşor de el şi mă uitai printr-o găurică. Nu mă înşelasem! Doi bărbaţi, dintre care unul ţinea în mână o armă lungă, turcească, săriseră în curtea vecină.

Fugii în gang şi strigai celor de jos:

— Alergaţi în stradă! Repede, cadiule! Ucigaşii dispar prin casa vecină!

— E cu neputinţă! răspunse cadiul.

— I-am văzut, nu înţelegi? Repede, repede!

Se întoarse spre khavaşi şi-i îndemnă pe un ton liniştit:

— Duceţi-vă şi vedeţi dacă are dreptate!

Doi dintre ei porniră agale. La urma urmelor, mi-era

totuna dacă ucigaşii vor fugi sau nu. Coborâi în curte şi judecătorul mă întrebă:

— Effendi, eşti hekim?

Orientul socoteşte pe orice francon doctor sau grădinar, aşa că înţeleptul judecător era credincios acestei păreri.

— Da, răspunsei, ca să curm orice lămuriri.

— Atunci, uită-te bine la ăştia doi şi spune-mi dacă sunt într-adevăr morţi!

Asupra morţii lui Ali Manach nu mai încăpea nici o îndoială. Glontele îi pătrunsese printr-o tâmplă şi-i ieşise prin cealaltă. Poliţistul fusese nimerit în frunte, dar mai trăia; fireşte, însă, că era în agonie şi după câteva minute urma să închidă şi el ochii pentru totdeauna.

— Tată, tată! se jelea celălalt khawas, care se trântise lângă el.

— Ce te văicăreşti?! îi spuse cadiul. E kismetul lui! Aşa i-a fost scris în carte. Allah ştie ce face!

Cei doi, care se duseseră agale să se încredinţeze de fuga ucigaşilor, se înapoiară.

— Ei, a avut dreptate effendi? îi întrebă cadiul.

— Da.

— Aţi văzut pe ucigaşi?

— I-am văzut.

— De ce nu i-aţi prins?

— Erau prea departe.

— Şi de ce n-aţi alergat după ei?

— Fiindcă nu ne-ai poruncit. Ne-ai dat numai ordin să ne încredinţăm dacă acest effendi are dreptate.

— Sunteţi nişte câini leneşi! Fugiţi cu toţii după ei şi căutaţi să-i prindeţi!

Khavaşii porniră grăbiţi, dar eram convins că, îndată ce se vor îndepărta puţin, îşi vor încetini goana.

— *Allah akbar* — Mare-i Dumnezeu! mormăi Halef, în sine însuşi. Câinii au vrut să te omoare, sidi şi acum au scăpat!

— Lasă-i, dragul meu Halef! Aici nu merită să faci nici măcar un pas!

— Dar dacă te-ar fi nimerit glontele?

— Ar fi fost pierduţi, fiindcă n-ar fi scăpat de tine!

Cadiul, care se îngrijise până acum de cele două cadavre,

spuse:

— De ce crezi că l-au omorât pe Ali, effendi?

— Se temeau că-i va trăda. Nu avea o fire curajoasă, aşa că am fi putut afla totul de la el.

— Vrei să zici că şi-a primit răsplata. Dar pe celălalt de ce l-au împuşcat?

— N-aveau de gând să-l omoare pe el, ci pe mine. Am scăpat, însă, fiindcă am sărit la timp într-o parte şi l-au nimerit pe el, care se afla în spatele meu.

— Aşadar, pe tine au vrut să se răzbune?

— Desigur. Ce măsuri iei în privinţa cadavrelor?

— Nu mă privesc. Prizonierul tău a avut soarta ce i se cuvenea. Voi porunci să fie îngropat. Asta-i tot ce pot face. Calul sau e la Hulam, nu-i aşa? Voi trimite pe cineva să-l ia.

— Şi pe tatăl lui îl lăsăm liber?

— Vrei să-l mai urmăreşti, effendi?

— Desigur.

— Când?

— Nu mai ai nevoie de mine?

— Nu. Poţi pleca.

— Bine. Pornim peste două ore.

— Allah, să vă ajute să-l prindeţi!

— Da, să ne ajute Allah; dar tot nu renunţ la ajutorul tău.

— Să vă ajut? Cum? Lămureşte-mă.

— Nu mi-ai făgăduit că-mi vei da un ordin de arestare şi ţ

— Da. Trebuiau să aştepte în zori la poarta lui Hulam. Dar înainte de ivirea dimineţii, am aflat ce ai păţit. Ai nevoie de toţi şase?

— Nu, îmi ajung trei.

— Bine. Peste două ore vor fi aici. Dar îţi vei respecta cuvântul pe care mi l-ai dat?

— Întocmai cum ţi-l vei respecta şi tu pe al tău.

— Atunci, drum bun! Să te ajute Allah să pleci teafăr şi nevătămat în patria ta!

Şi plecă. De când mă împotrivisem să-i dau banii, se schimbase cu desăvârşire. Şi khavaşii plecară, în afară de fiul celui ucis, care îngenunche, plângând, lângă cadavru, îmi scosei punga, numărai banii care aparţinuseră lui Ali Manach, şi-i dădui poliţistului îndurerat. Cu toate că era peste măsură

de mâhnit, se uită uimit la mine şi mă întrebă:

— Ăştia-s pentru mine, effendi?

— Da, ai tăi sunt, ca să ai pentru cheltuielile de înmormântare. Dar să nu vorbeşti cadiului despre ei!

— Îţi mulţumesc, domnule! Bunătatea ta îmi toarnă balsam în rana cu care m-a năpăstuit Allah. Tatăl meu a trebuit să-i asculte chemarea. Acum voi putea să-i pun pe mormânt o piatră cu un turban, pentru ca toţi cei care vin în cimitir să vadă că acolo e îngropat un fiu credincios al Profetului.

În felul acesta înlesnisem eu, un creştin, înălţarea unei pietre pe mormântul unui musulman. Desigur ca folosisem mai bine banii dănţuitorului decât dacă i-aş fi înmânat judecătorului.

Înainte de a ajunge la locuinţa lui Hulam, întâlnirăm doi khavaşi, care luaseră calul lui Ali Manach. Prin urmare, se întâmplase ceea ce crezusem cu neputinţă cu o seară înainte. Întrebasem: „Ali Manach nu trebuia pedepsit?”. Justiţia nu-l căutase prin Istambul. Nimerise singur în mâinile ei. Din pricina acestei întâmplări, ne pierdusem toată dimineaţa. Acum trebuia să recuperăm, mişcându-ne cu mai multă repeziciune.

Ţinurăm sfat. Mai întâi, Hulam voi să ştie cam ce fel de oameni fuseseră cei care locuiseră în casa unde-şi găsise moartea Ali Manach. Bănuia că sunt membri ai bandei „Nassr” din Constantinopol. Această bănuială era probabil întemeiată.

Eu îi consideram un fel de inşi, pe care locuitorii peninsulei îi numesc „munteni”.

Gândindu-mă că a venit vremea să descifrez biletul, îl scosei din buzunar.

— Ştii să-l citeşti, effendi? mă întrebă Isla.

Cu toată străduinţa, văzui că nu izbutesc şi răspunsei negativ. Biletul trecu pe rând dintr-o mână într-alta, dar nimeni nu fu în stare să înţeleagă cele câteva rânduri, deşi literele erau scrise destul de limpede.

Silabisii cuvintele, dar în zadar! Atunci, micul meu hagiu Halef se dovedi mai deştept decât noi toţi.

— Effendi, mă întrebă, de la cine o fi biletul?

— Cred că e scris de Hamd el Amasat.

— În cazul ăsta, e un limbaj secret, fiindcă un om ca el are tot interesul să nu i se cunoască isprăvile şi planurile.

— Hm! S-ar putea să ai dreptate. Hamd el Amasat s-o fi gândit că biletul ar putea cădea în mâini străine. Nu-i un limbaj secret, dar după cât se pare silabele sunt dispuse într-un fel anumit. „Sa ila ni”; nu înţeleg ce-i asta. „Al” e un cuvânt; „nach” nu-i un cuvânt oriental, dar dacă-i citit invers dă „chan”!

— Poate că totul e scris invers! spuse Hulam. Ai citit „ila”. Invers se citeşte „Ali”.

— Aşa e! răspunsei. E un nume şi în acelaşi timp un cuvânt sârbesc, care înseamnă „dar”. „Nî” dă invers „în”. E un cuvânt românesc.

— Ia citeşte toate rândurile de la stânga la dreapta! mă îndemnă Isla.

Îl ascultai, dar m-am străduit destul de mult până am reuşit să grupez silabele cum se cuvine şi să obţin următoarea frază:

„In pripeh beste la Karanorman-Chan ali sa penajir menelikde”.

Fireşte, era un amestec intenţionat de cuvinte româneşti, sârbeşti şi turceşti, al cărui înţeles era:

„Trimite-mi repede veşti în Karanorman-Chan; dar după bâlciul din Menelik”.

— Da, acesta-i înţelesul! strigă Hulam. Peste câteva zile e un târg în Menelik.

— Dar Karanorman-Chan? Cine cunoaşte localitatea asta? Pe unde o fi?

Nimeni nu auzise de ea. Numele acesta înseamnă: casa din pădurea neagră sau prin pădurea întunecoasă. Prin urmare, era o localitate afundată într-o pădure. Dar în ce regiune?

Se făcură o, sumedenie de propuneri, ca să descoperim cum putem ajunge în pădurea aceea misterioasă; dar nici una nu era verosimilă.

— Să nu ne chinuim degeaba! spusei. Lucrul cel mai de seamă este că vestea trebuie adusă abia după târgul din Menelik la Karanorman-Chan. Şi bănuiesc, adăugai, că

primitorul biletului trebuie să se ducă mai întâi la bâlci şi apoi să plece la Karanorman-Chan. Iar drumul pe care i-am întâlnit aseară pe cei trei călăreţi duce spre Menelik, nu-i aşa?

— Da, răspunse Hulam. Ai dreptate, effendi. Barud el Amasat s-a dus la Menelik. Acolo îl vom găsi!

— Deci, să nu mai pierdem timpul şi să pornim cât se poate de repede. Mai întâi, însă, va fi necesar să trimitem o solie la Iskenderieh, la Henri Galingré, pentru a-l avertiza.

— De asta am să mă ocup eu. Dar înainte să porniţi, staţi să vă ospătaţi aici la mine şi în afară de aceasta, trebuie să mă îngrijesc de plecarea voastră!

Ne-a spus pe scurt că, în două ore, vom fi gata de călătorie, în curte. Eram patru persoane: Osco, Omar, Halef şi eu. Ceilalţi trebuiau să rămână pe loc.

— Effendi, mă întrebă Isla, pentru cât timp ne spuneţi adio?

— Nu ştiu. Dacă îi găsim repede pe cei pe care îi căutăm, mă întorc pentru a-l duce pe Barud el Amasat la Edirne. Dacă ne ia mai mult timp, atunci s-ar putea să nu ne mai vedem niciodată.

— Nu aceasta este voia lui Allah! Şi dacă acum te întorci în ţara ta, trebuie să mai vii o dată la Stambul, ca să te revedem. Dar pe Hagi Halef Omar să ni-l dai înapoi!

— Eu merg unde merge effendi al meu! spuse Halef. N-am să mă despart de el, decât atunci când mă va goni.

Apoi au fost lăsaţi să intre cei trei khavaşi pe care îi trimisese cadiul. Când i-am văzut, mi-a venit să izbucnesc în râs. Călăreau nişte mârţoage care nu valorau nici o sută de piaştri, erau înarmaţi până peste urechi, dar arătau ca cei mai paşnici oameni din lume.

Unul dintre ei se apropie, se uită cercetător la mine şi se interesă:

— Effendi, tu eşti acela care se numeşte Kara Ben Nemsi?

— Da, am răspuns.

— Am primit poruncă să ne prezentăm la tine. Eu sunt khawas başi.

Aşadar el era şeful lor.

— Ai la tine ordinul de arestare? l-am întrebat.

— Da, effendi.

— Sunteţi buni călăreţi?

— Călărim ca nişte draci. Are să-ţi iasă sufletul ca să poţi ţine pasul cu noi.

— Asta mă bucură. V-a comunicat cadiul cât trebuie să primiţi fiecare pe zi?

— Da. Trebuie să plăteşti zilnic, pentru o persoană, zece piaştri. Iată scrisoarea.

Într-adevăr se menţiona acolo despre zece piaştri pe zi de persoană. Era cu totul altfel decât mă înţelesesem cu cadiul! La drept vorbind, aş fi vrut să-i trimit înapoi pe cei trei eroi care călăreau ca dracii; dar privindu-i, m-am lămurit că nu trebuia să-i iau în solda mea pentru totdeauna. Khawas başiul atârna pe cal precum un liliac de jgheabul acoperişului, iar ceilalţi doi păreau să fie construiţi după acelaşi model.

— Ştiţi, deci, despre ce este vorba? i-am întrebat.

— Bineînţeles! răspunse şeful militarilor. Trebuie să punem mâna pe trei indivizi, pe care n-aţi fost în stare să-i prindeţi şi apoi să vă transportăm, împreună cu ei, înapoi la Edirne.

Asta chiar că era un mod extraordinar de a te exprima; totuşi, am recunoscut că cei trei erau pe gustul meu. Presimţeam că o să mă distrez. Halef, dimpotrivă, părea foarte supărat pentru că acel cadiu îndrăznise să ne trimită astfel de însoţitori.

Acum însă trebuia să ne luăm la revedere. Am făcut-o după obiceiul oriental, dar cu toată căldura. Nu ştiam dacă ne vom mai revedea sau nu; aşadar, era o despărţire incertă, nu un adio pentru toată viaţa, dar nici un rămas-bun obişnuit, doar pentru scurt timp.

Este adevărat că lăsam în urmă nişte buni prieteni; dar cel mai drag, hagiul meu, rămânea cu mine; blândă melancolie, pe care nu şi-o poate stăpâni nici unul dintre cei care îşi iau rămas-bun.

Crezusem că voi putea părăsi Edirne, luând-o spre Filibe; dar lucrurile s-au petrecut altfel, a trebuit să ne îndreptăm spre vest, către Arda, să pornim spre pericole şi eforturi tot mai mari, aşa după cum presimţeam.

Poşta redacţiei

Primim, în continuare, numeroase scrisori cu referiri la perspectivele seriei de „Opere”, văzute în raport cu realizările de până acum. Cum multe întrebări se repetă, reproducem răspunsurile transmise de noi elevului Sergiu Zare din Bacău, la epistola lui, comentată în volumul anterior.

1. Care este stadiul tipăriturilor din seria de *Opere* şi a portofoliului necesar producţiei imediate şi de perspectivă?

— Ne apropiem de realizarea primei jumătăţi a proiectului de editare a operelor integrale, epuizând masa traducerilor efectuate în România în ultimii 60 de ani.

2. Sub ce titluri au mai fost tipărite aceste cărţi, pentru a nu mai fi achiziţionate de posesorii actualei serii?

— Iniţial, în România interbelică, traducerea mai multor opere s-a realizat sub forma romanului-foileton — cele mai multe tălmăciri fiind adaptări ale scriitoarei Lia Hârsu — purtând titluri generice precum: *„De pe tron la eşafod”, „Pământul misterelor” sau „Sub vulturul imperial”,* cumulând în paginile lor numeroase creaţii de sine stătătoare. Concomitent s-au tipărit opere desprinse, de regulă, din cicluri precis configurate, ca de pildă: *Munţii în flăcări, Nisipul pierzării, Foc în Vest, Surcouf corsarul, Prin deşertul Saharei (cu Tainele Orientului şi În ţara diavolului), Extraordinare aventuri în jurul lumii, Aventuri în Turchestan; Saiwa-tjalem, Ursul argintiu, Canada Bil, Caravana sfântă, Drumul spre Mecca, Far-West, Munţii în flăcări, Răzbunarea sângelui, Winnetou şi piraţii, Aventuri în deşertul sălbatic, La nord de ţara diavolului, Misterele diavolului, Winnetou şi Old Shatterhand*, la care se mai pot adăuga şi cărţi de dată recentă.

3. În ce constă noutatea reeditărilor din actuala serie de *Opere?*

— În primul rând prin identificarea operelor originale, confruntarea cu tălmăcirile existente şi mai ales, încadrarea titlurilor în ciclurile din care făceau parte (când din acestea

lipseau romane întregi, cazul *Vânătorului de samuri*, sau *Secretul ţigăncii*, date în lucru şi adăugate trilogiilor în cauză).

4. Titlurile au corespuns întotdeauna versiunilor germane folosite de dv.?

— Nu întotdeauna, întrucât, adesea, ele fuseseră atribuite arbitrar de editorul german, iar cele iniţiale nu erau adecvate, repetându-se pe mai multe tomuri. Am avut însă, de fiecare dată, grija ca pe contrapagina de titlu să menţionăm sursa autentică.

5. În curând veţi aborda a doua jumătate a creaţiei karlmayene, totalmente necunoscută cititorilor din România. Care va fi prima lucrare şi ce va cuprinde?

— Această carte nu poate fi alta decât opera autobiografică *Viaţa şi năzuinţele mele*, aparţinând autorului tău preferat.

Cuprinsul ei este următorul:

a. Povestire din Sitara

b. Copilăria mea

c. Nu am avut tinereţe

d. Anii seminarului şi ai celei de învăţător

e. În prăpastie

f. Anii literaturii de colportaj

g. Operele mele

h. Procesele mele

i. Ultimele năzuinţe

Într-o addendă se va mai publica:

a. Spovedania mea (scrisă în 1908, cu patru ani înaintea decesului);

b. Spre ţărmurile sufletelor alese (conferinţă ţinută La Viena, în 1912, cu câteva zile înaintea încetării din viaţă a lui Karl May, conferinţă reconstituită de Clara May, soţia scriitorului.

REDACŢIA

KARL MAY – OPERE
cărţi apărute la editurile Eden şi Pallas

Ciclul **„De pe tron la eşafod"**
1. **Castelul Rodriganda** (Editura Pallas, 1994)
2. **Piramida Zeului Soare** (Editura Pallas, 1994)
3. **Benito Juarez** (Editura Pallas, 1994)
4. **Plisc-de-uliu** (Editura Pallas, 1994)
5. **Moartea împăratului** (Editura Pallas, 1994)

6. **Comoara din Lacul de Argint** (Editura Pallas, 1995)

7. **Slujitorii morţii** (Editura Elen, 1995)

Ciclul **„Satan şi Iscariotul"**
8. **Capcana** (Editura Pallas, 1995)
9. **Omul cu 12 degete** (Editura Pallas, 1995)
10. **Răzbunarea** (Editura Eden, 1995)

Ciclul **„În ţara leului argintiu"**
11. **Leul răzbunării** (Editura Pallas, 1995)
12. **La Turnul Babel** (Editura Pallas, 1995)
13. **Sub aripa morţii** (Editura Pallas, 1995)
14. **Prăbuşirea** (Editura Pallas, 1995)

15. **Cacealmaua** (Editura Eden, 1996)

16. **Testamentul incaşului** (Editura Eden, 1996)

17. **Pirat şi corsar** (Editura Eden, 1996)

18. **Mustangul Negru** (Editura Pallas, 1996)

Ciclul **„Inimi germane"**
19. **Dervişul** (Editura Pallas, 1996)
20. **Valea morţii** (Editura Pallas, 1996)

21. **Vânătorul de samuri** (Editura Pallas, 1996)

Ciclul **„Winnetou”**

22. **Winnetou** (Editura Eden, 1996)
23. **Pe viaţă şi pe moarte** (Editura Eden, 1996)
24. **Testamentul lui Winnetou** (Editura Eden, 1996)

25. **Old Surehand** (Editura Pallas. 1996)
26. **Taina lui Old Surehand** (Editura Pallas, 1996)

27. **Secretul ţigăncii** (Editura Eden, 1997)
28. **Insula giuvaierurilor** (Editura Eden, 1997)

Ciclul **„În ţara mahdiului”**

29. **În ţara mahdiului** (Editura Pallas, 1997)
30. **Lacrimi şi sânge** (Editura Pallas, 1997)
31. **Ultima vânătoare de sclavi** (Editura Pallas, 1997)

32. **Vulturii deşertului** (Editura Eden, 1997)

Ciclul oriental

33. **Prin deşert şi harem** (Editura Eden 1998)
34. **Prin Kurdistanul sălbatic** (Editura Eden, 1998)

Volumul de faţă (35), **De la Bagdad la Stambul,** va fi urmat de alte trei tomuri ale aceluiaşi ciclu:

36. **Prin văgăunile Balcanilor** (sub tipar)
37. **În ţara schipetarilor** (sub tipar)
38. **Schut – căpetenia bandiţilor** (sub tipar)

Sfârşitul volumului III

Editura PALLAS
București – sector 1
Piaţa Presei Libere nr. 1
Corp central, etaj 8, camera 860
Telefon 222.48.60
Pentru corespondenţă
Editura Pallas
Căsuţa poştală 33—99

Coli de tipar:36
Bun de tipar: 18.V.1998
Tiparul executat la Imprimeria
„ARDEALUL” Cluj-Napoca
B-dul 21 Decembrie nr. 146
Comanda nr. 70264

35

karl
may

OPERE

DE LA BAGDAD LA STAMBUL

Continuând călătoria prin Orientul misterios, **Kara Ben Nemsi** și prietenii săi au de înfruntat un dușman neprevăzut: ciuma, răspândită de caravanele morții în pelerinajul lor spre locurile sfinte ale lumii musulmane. Despărțiți temporar de cumplitul flagel, ei se regăsesc pentru a relua lupta cu odiosul Abrahim Mamur, conducătorul unei organizații de tip mafiot, de mare amploare. Din nou, abilitatea, îndrăzneala și tenacitatea lui Kara Ben Nemsi se dovedesc salvatoare, oferind cititorului bucuria unei lecturi pline de fantezie și neprevăzut.

Procurați-vă din vreme volumul următor:
PRIN VĂGĂUNILE BALCANILOR,
a cărui acțiune se petrece la granița dintre Turcia, Grecia și Bulgaria, o noutate în creația marelui scriitor.

Lei 19.500 + 400 T.L. = 19.900